iletişim

KAREN BLIXEN

Yedi Harika Hikâye

Çeviren NUR BEIER

KAREN BLIXEN • **Yedi Harika Hikâye**

KAREN BLIXEN 1885'te Danimarka'da doğdu. İlk yazılarını, 1905'ten sonra Danimarka gazetelerinde farklı müstear isimler kullanarak yayımladı. Eserlerinde de kimi zaman Isak Dinesen imzasını kullandı. Blixen'ın yazarlık dönemi, kuzeni İsveçli Baron Bror Blixen ile evlendikten sonra yerleştiği, kocasına ait, Kenya'daki kahve çiftliklerinde geçirdiği yıllara (1914-1931) rastlar ve gelişir.

Karen Blixen Kenya'da asil bir İngiliz ailesinden gelen safari avcısı Denys Finch Hatton ile büyük bir aşk macerası yaşadı. 1931 yılında Büyük Buhran sırasında Afrika'daki çiftliğini kaybeden Blixen, Danimarka'ya döndü ve eserlerini yazmaya burada devam etti. Karen Blixen, filme de çekilen *Den afrikanske farm* (*Out of Africa*) adlı romanında kendi hayat hikâyesini anlatır. Karen Blixen'ın bir diğer meşhur hikâye kitabı *Skæbne-anekdoter*'deki (*Kader Anekdotları*) hikâyelerden biri olan "Babettes gæstebud" ("Babette'in Ziyafeti") de filme çekilmiştir. Karen Blixen iki kere Nobel Ödülü'ne aday gösterilmiştir.

İletişim Yayınları 1766 • Modern Klasikler 33
ISBN-13: 978-975-05-1059-5

1. BASKI 2012, İstanbul

EDİTÖR Müge Karahan
KAPAK Suat Aysu
KAPAK FOTOĞRAFI Henri Rousseau, "On the Forest Edge", 1886
UYGULAMA Nurgül Şimşek
DÜZELTİ Melek Özmüş
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

KAREN BLIXEN

Yedi Harika Hikâye

Syv fantastiske fortællinger

DANCADAN ÇEVİREN *Nur Beier*

iletişim

İÇİNDEKİLER

ÇEVİRMENİN NOTU 7

Pisa'nın Etrafındaki Yollar 9

Yaşlı Gezgin Şövalye 63

Maymun 93

Norderney'i Çarpan Nuh Tufanı 151

Helsingør'de Bir Aile Yemeği 235

Hayalperestler 291

Şair 379

ÇEVİRMENİN NOTU

Elinizdeki eser bir hikâye kitabı olmanın dışında – ve ötesinde, yaşam felsefesiyle yakından ilgili sorunları betimleyen ve irdeleyen bir vasfa sahip. Hikâyelerde daima ön planda duran bir "masalcı" figürü var. Bu sayede metin, okuyucunun, anlatılanın bir "masal" olduğunu unutmasına engel oluyor. Bu etkiyi destekleyen ikinci unsur, masalcının daima geçmiş zamanda olmuş bitmiş şeyleri anlatması, üçüncü unsur ise "masalcı"nın, anlattığı hikâyeyi ilk duyan kişi olması ve hiçbir yorum eklemeden başkalarına aktarmasıdır.

Blixen'ın eserleri, dinî, ilahî konularda nüfuz sahibi bir hikâyeciyle (veya masalcı), zamanın merhametine sığınan, yabancılaştırılmış bir hikâyeci arasında süregiden bir diyalog olarak algılanabilir. Mitler, destanlar, masallar, efsaneler, Kentaurlar, kuş-kadınlar, ayı-adamlar, at-amazonlar ve insanla hayvan arası çeşitli yaratıklar hikâyelerin ayrılmaz parçalarıdır.

Son olarak, elinizdeki eserin dilsel ve biçimsel özellikleri hakkında birkaç yorumda bulunmak isterim. Eserin İngilizce versiyonu, Danca metne kıyasla epey farklılıklar taşır. Karen Blixen bu eserini ilk önce İngilizce olarak yazmış ve kitabı ilk olarak Isak Dinesen adıyla Amerika'da yayımlamıştır. Blixen eseri bizzat kendisi Dancaya çevirmiştir. Yazar bu sü-

reçte yalnız metnin İngilizcesini "geliştirmekle" kalmaz, metnin bazı detaylarında değişiklikler, ufak ekleme veya eksiltmeler de yapar.

Eserin İngilizce ve Danca versiyonları üzerinde kapsamlı bir karşılaştırmalı inceleme yapan Blixen uzmanı Kabell de benzeri bir sonuca ulaşır: "Danca metin, İngilizce metni daha genişletmiş, geliştirmiş ve netlik kazandırmıştır." (Aage Kabell, *Karen Blixen debuterer*, Münih, 1968)

Elinizdeki kitap, eserin Dancasından Türkçeye çevirisi. Çeviri süresince Danca metni sistematik olarak İngilizce versiyonuyla karşılaştırdım, Kabell'in (ve diğer Blixen araştırmacılarının) görüşlerine tamamen katıldığımı belirtmek isterim. Türkçeye layık olduğu şekilde yansıtabilmiş olmayı umuyorum.

NUR BEIER
Odense, Danimarka, Eylül 2011

Yayıncının Notu

Kitabın Dancadan yapılan bu çevirisinde noktalama işaretlerini (özellikle de tırnaklar ve tireleri) yazarın metnine sadık kalmaya çalışarak ancak Türkçedeki kural ve alışkanlıkları da gözeterek kullanmaya çalıştık.

Pisa'nın Etrafındaki Yollar

I
KOKU ŞİŞESİ

Karamsar mizaçlı genç bir asilzade olan Kont Augustus von Schimmelmann, şişmanlık sınırında olmasa, göze bayağı yakışıklı gelebilirdi. Pisa yakınındaki bir pansiyonun bahçesinde değirmen taşından yapılmış bir masaya oturmuş mektup yazıyordu. 1821 yılının güzel bir Mayıs akşamıydı. Mektubunu bitiremeden kalktı, pansiyonda akşam yemeği hazırlanırken, yol boyunca biraz yürüdü. Güneş batmak üzereydi, uzun ve altınsı ışık huzmeleri yol kenarındaki yüksek kavak ağaçlarının aralarından süzülüyordu. Hava ılık ve açıktı, yaprak ve çimen kokusuyla doluydu. Sayısız kırlangıç alçaktan ve yüksekten uçarak bu havaya karışıyor, sanki gün ışığının bu son saatlerinin tadını doyasıya çıkarmaya çalışıyordu.

Kont Augustus'un aklı hâlâ mektubundaydı. Almanya'da yaşayan bir arkadaşına yazıyordu, Ingolstadt'taki mutlu okul yıllarından bir okul arkadaşına. Kalbini açabildiği tek insana – "Ama ona tüm gerçeği yazdım mı ki yine de?" diye düşündü. – "Bu akşam onunla konuşabilmek için ömrümün bir yılını feda edebilirim, ve konuşurken yüzünü görebilmek için! – Bel-

ki de insanın tek başınayken gerçeğe sadık kalması imkânsız. – Gerçek de aynen zaman gibi, insanlarla birliktelikten doğan ve ona dayanan bir kavram. Mesela Afrika'nın çok içerilerindeki, adı sanı olmayan, üzerinde hiçbir yol ve patika bulunmayan bir dağın gerçeği nedir? – Halbuki şimdi üzerinde yürüdüğüm yol, Pisa'ya çıkıyor ve Pisa hakkındaki gerçeği kitaplarda bulmak mümkün. Bu kitaplar o gerçek konusunda hemfikir insanlar tarafından yazılmışlar ve okunmuşlar. – Issız bir adadaki bir adam hakkındaki gerçek nedir? Ve ben işte o ıssız adadaki adam gibiyim!

Bir zamanlar Ingolstadt'ta öğrenciyken arkadaşlarım, önünden geçtiğim her aynada kendime bakmak âdetinde olduğum için bana gülerlerdi. Kibirden zannederlerdi; benim, görünüşüm hakkında çok yüksek düşüncelere sahip olduğumu düşünürlerdi. Ama işin aslı hiç de öyle değildi. Ben aynaya nasıl göründüğümü bilmek için bakıyordum. Bir ayna – işte o bize kendimiz hakkında gerçeği söyler."

Huzursuz bir ürpertiyle hatırladı, çocukken onu eğlenmek için Kopenhag'daki büyük aynalı salonlara götürmüşlerdi. Orada insan kendini tüm açılardan seyrederdi, tavanda ve yerde, yüzlerce aynada. Ve bunlardan her biri, bakanın yüzünü ve bedenini ayrı ayrı çarpıtır ve kıvrıltır, kısaltır ve uzatır ve en garip kıvrımlarla büker eğriltir, ama yine de bakanın gerçek görünümünün bir parçasını daima muhafaza eder. Ve bu akşam ona bu ürkütücü aynalı salonlar hayatın ta kendisiymiş gibi geldi. Varlığımız da aynen böyle, tanıştığımız her bir kişinin bilincine akseder ve asla tam olarak gerçek ruhumuza benzemeyen, fakat bizim hakkımızdaki gerçeği söylediği farz edilen bir karikatüre dönüşür. – Övgü dolu bir portre bile sahtedir. "Fakat gerçek bir dostun ruhu," diye düşündü Augustus, "mesela Karl'ınki gibi, o samimi bir aynadır ve orada gerçek resmimiz durur. Evet, herhalde onun dostluğuna hep sonsuz bir önem vermemin nedeni bu. Aşk da işte böyle bir şey olmalı bizim için, hayatımızın tüm yollarında, bir ruhun, bir varlığın yakınlığı gibi varolmalı, gerçek doğamızı, mutluluğumuzu ve mutsuzluğumuzu kendiliğinden yansıtabilmeli ve bize her şeyin bir rüya olmadığı gü-

vencesini verebilmeli. Benim için evliliğin anlamı da böyle bir şeydi – dün olanlar hakkında yarın konuşabileceğim bir kişiyle bir başka kişinin istikrarlı birlikteliği. "

Yutkundu ve aklı yazdığı mektuba gitti. Arkadaşı Karl'a, Danimarka'daki evini ve tüm yaşamını neden bırakıp gittiğini anlatmaya çalışmıştı. Kötü talihi kıskanç bir kadınla evlenmek olmuştu. "Diğer kadınları kıskanıyordu diyemem," diye düşündü. "Bir bakıma en az korktuğu onlardı, sebebine gelince, bir kere daima onlar içinde en güzeli ve alımlısı olduğunu biliyordu. Sonra o kadınların benim için aslında ne kadar önemsiz olduklarının da farkında olmalıydı. Karl ona Ingolstadt'taki aşk maceralarımın benim için ne kadar az şey ifade ettiğini anlatmıştı, sanat ve müzikten daha az, şehre gelen bir opera grubunun *Alceste* ve *Don Juan*'ını seyrederken aldığım zevkten bile az – evet, hatta derslerimden bile daha az. Fakat o, benim arkadaşlarımı kıskanırdı, köpeğimi, Lindenborg ormanını, kumbaralarımı ve kitaplarımı. O elinde mum ve kandil, kendi korku ve endişelerinin hayaletlerini arar dururdu."

Evlenmelerinden altı ay sonraki ufak bir olayı hatırladı. Paris'teki bir arkadaşına, rahmetli Berris Kontesi'nin satışa çıkan özel eşyaları arasından satın aldırdığı bir çift pırlanta küpeyi hediye etmek için bir gün karısının odasına girdiğinde olan bir şey. Augustus kıymetli taşlardan anlardı, pırlantaların kalitesi ve kesimi hakkında bir pırlanta taciri kadar bilgisi vardı, hatta böyle şeyler takmanın erkeklere yasak olmasına bazen esef ettiği bile olmuştu. Evlendikten sonra karısına mücevherler almak ve bunları kendine nasıl yakıştırdığını görmek ona hep büyük zevk vermişti. Bu seferki seçiminden o kadar memnundu ki, küpeleri karısının ufak kulaklarına kendi takmak istedi. Taktıktan sonra nasıl durduklarına baksın diye, ona aynayı uzattı. Karısı aynaya bakarken, kocasının gözlerinin, yüzünde değil de pırlantaların üzerinde olduğunu fark etti. Hemen küpeleri çıkardı ve kocasına uzattı. "Üzgünüm," dedi, gözlerindeki kuruluk, yaşlara boğulmuş gözlere sonradan vuran cinsten değildi, trajikti. "Pırlantalara bu kadar düşkün olduğunu bilmiyordum." – O günden sonra mücevher takmadı ve modelini ken-

di bulduğu, rahibelerinki gibi ciddi bir kılıkla dolaşmaya başladı, hâlâ öyle güzel ve zarifti ki, yeni imajı yankı uyandırdı ve ardından bir taklitçiler ekolü doğdu.

"Karl'a daha açık nasıl ifade edebilirdim ki," diye düşündü Augustus, "karımın gerçekten kendi küpelerini kıskandığını? – Dünyada kim böyle bir deliliğe inanır ki. Biliyorum, onu anlayamıyorum ve onun beni mutsuz ettiği kadar ben de onu mutsuz ediyorum ki bu da normal olmalı. Gençken tüm düşüncelerimi ve ruh halimi karımla paylaşmayı hayal ettim! – Evet ama, Malvina ile bu tamamen imkânsız. Beni günde yirmi kez yalan söylemeye mecbur etti ve her bir hareketimde yüzüm ve sesimle yalan bir eda takınmaya alıştırdı beni. Hayır, eminim böyle devam edemezdi, onu terk etmekle doğruyu yaptım, birlikte olduğumuz sürece bu perişanlık sürecekti.

Ama şimdi bana ne olacak? – Ne olacağımı, hayatımla ne yapacağımı bilmiyorum. Acaba bir kerecik mucizelere ve kaderin bana yardım elini uzatacağına inansam mı?"

Yeleğinin cebinden ufak bir şişe çıkardı ve baktı. Bu bir koku şişesiydi, kadınların yarım asır önce kullandıkları cinsten, kalp şeklindeydi. Beyaz porselen zemin üzerine yüksek ağaçlar ve bir nehrin üzerinden geçen kavisli bir köprü resmedilmişti. Nehrin diğer tarafında uzun kuleleri ile gül kırmızısı bir şato yükseliyordu sarp bir kayalık üzerinde ve dalgalı bir kurdele motifi üzerine şu kelimeler yazılmıştı: "samimi dostluk".

Hafif bir tebessümle düşündü Augustus, onu İtalya'ya getiren bu ufak şişeydi. Yaşlı bir kadına ecdadından kalmıştı, babasının teyzesine. Bu yaşlı kadın, hiç evlenmemişti, ama zamanının sayılı güzellerindendi. Augustus çocukluğunda ona büyük bir şefkatle bağlıydı. Teyzesi de gençliğinde İtalya'ya seyahat etmiş, o gül kırmızısı şatoda misafir olmuştu ve o zamandan beri de şato, hayatın güzelliğinin ve romantizminin sembolü olarak kalbinin bir köşesinde saklı kalmıştı. Ölümüne dek, o ufak şişenin diş ağrısından kalp ağrısına her şeyi iyi edebileceğine olan inancını yitirmemişti. Ufak bir çocukken Augustus, teyzesinin o şatoda bulduğu gizemli mutluluğu, yalnızken kendisi de hayal etmeye devam etmişti. – Şimdi teyzesi mezarında ya-

tarken, bu manzaranın nereye ait olduğunu bilen kimse de kalmamıştı. "Kim bilir," dedi Augustus kendi kendine, küçük şişeyi yeleğinin cebine geri koyarken, "belki bir gün ben de bu nehri bulacağım, bu gri köprüden geçeceğim ve kayaların üzerinde, tam önümde o şatoyu göreceğim."

"Ne esrarengiz ve ne zorlu bir şey yaşamak," diye düşündü Augustus, "ve tüm bunların anlamı ne? – Kendi hayatım, nasıl oluyor da bana böylesine sonsuz bir anlam ifade ediyor, dünyadaki anlamlı her şeyden çok daha fazla? – Yüzyıl sonra belki de insanlar benim bu akşamki bedbinliğimi, eğlenmek için okuyacaklar – ve hiç de eğlendirici bulmayacaklar."

II
TALİHSİZ BİR HADİSE

Düşünceleri tam bu sırada arkasından gelen, kulakları sağır edici bir gürültüyle bölündü. Geriye döndü ve batan güneşin ışınları gözlerini kamaştırdı, dünya bir an onun için saf altın, gümüş ve aleve dönüştü. Bir toz bulutu içinde, uçarcasına bir hızla kendine doğru gelen faytonu çeken atlar gemi azıya almış, dörtnala gidiyorlar, o hızla arkalarındaki arabayı yolun bir yanından diğer yanına savuruyorlardı. Tam arabaya bakarken, sanki iki karaltının arabadan yola savrulduklarını görür gibi oldu – gerçekten de arabacı ve uşağı sürücü koltuğundan fırlayıp toprağa yuvarlanmışlardı. Augustus bir an atları durdurmaya çalışmayı düşündü ama araba hızın baskısına dayanamayıp dağılmaya başlamıştı bile. Atların önce biri, sonra diğeri gemlerinden kurtulup, yanından dörtnala geçtiler. Tekerlekler dingillerinden kurtulup bir o yana bir bu yana yuvarlandılar, araba yolun kenarına savruldu ve hendeğe devrilip durdu. Augustus oraya doğru koştu.

Paramparça olmuş arabanın arka koltuğuna yaslanmış oturan kel kafalı, hoş yüzlü ve büyük burunlu yaşlı bir adam gördü. Augustus'a sabit gözlerle baktı, ama öyle ölü gibi solgun ve sessizdi ki, Agustus onun artık sonunun gelmiş olabileceğinden korktu. "İzin verin, yardım edeyim, Senyör," dedi, "bu çok korkunç bir

kaza, umarım size bir şey olmamıştır." Yaşlı adam adeta yuvalarından fırlamış şaşkın gözleriyle ona bakmaya devam etti.

Karşı koltukta oturan iriyarı genç bir kadın arabanın zeminine savrulmuş, dört bacak üzerinde halının ve şapka kutularının arasında oflaya puflaya ayağa kalkmaya çalışıyordu. Yaşlı adam kadına döndü. "Şapkamı ver," dedi zayıf bir sesle. Hizmetkâr kadın – Augustus kadının kim olduğunu bu arada öğrenmişti, devekuşu tüylü büyük bir kadın şapkasını güçlükle buldu çıkardı ve kel yaşlı başın üzerine yerleştirdi. Şapkanın çeperine zarif, gümüş beyazı bukleler iliştirilmişti ve bir el hüneriyle yaşlı adam hoş ve gösterişli yaşlı bir kadına dönüşüverdi. Şapka ile kendini yeniden bulmuştu, hatta gücünü toplayıp Augustus'a dostça ve müteşekkir bir gülücük bile gönderdi.

Arabacı tam o sırada onlara doğru koştu, yoldan kalkan ince tozla üstü başı baştan aşağı sanki pudralanmış gibiydi – uşak hâlâ yol kenarında ölü gibi hareketsiz yatıyordu. Pansiyonun sahibi ve adamları da bu arada kaza yerine gelmişlerdi, ellerini kollarını sallayarak bağırıp çağrışarak curcunaya katıldılar – adamlardan bir tanesi atlardan birini yakaladı, biraz ötede iki tarla işçisi diğer atı yakalamaya uğraşıyordu. Hep birlikte yaşlı kadını, insanı üzen araba enkazının altından kaldırdılar, pansiyona taşıdılar ve soluk yeşil perdeli büyük bir dört direkli karyolanın üzerine dikkatle bıraktılar. Kadın ölü gibi hareketsizdi, sanki nefes almıyormuş gibiydi. Sağ kolu bileğinin tam üzerinden kırılmıştı, başka neresinin incindiğini tahmin etmek zordu. Hizmetkârı, parlak siyah düğmeleri andıran yuvarlak, koyu gözleriyle Augustus'un paltosunun eteğini kavradı ve yalvaran bir sesle ona, doktor olup olmadığını sordu.

"Hayır," diye seslendi yaşlı kadın zayıf bir sesle yattığı yataktan, sesi acıdan kısılmıştı, "hayır, o ne doktor ne de rahip... Ve ben hiçbirini çağırmanızı istemiyorum. O bir asilzade ve tam ihtiyacım olan kişi – gidin şimdi hepiniz ve beni onunla yalnız bırakın."

Herkes çıktığında yaşlı kadın yüzünü buruşturdu, gözlerini bir an kapadı, ama hemen sonra Augustus'a yaklaşmasını söyledi ve adını mırıldandı.

"Kontum," dedi kısa bir aradan sonra. "Tanrı'ya inanır mısınız?"

Bu beklenmedik sorudan Augustus utandı, duraladı, ama yaşlı kadın solgun yaşlı gözlerini aralayınca, cevap vermesi gerektiğini fark etti: "Ben de atlarınız gemi azıya almış dörtnala gelirlerken tam bunu düşünüyordum. Bilmiyorum!" dedi.

"Bir Tanrı var," dedi kadın, "bugün çok genç olanlar bunu anlayacaklar," ve ekledi: "Ben ölmek üzereyim. Fakat torunumu bir kez daha göremeden ölmek istemiyorum, ölemem de. Sizi ilk gördüğümde anladım, asil bir kana ve asil bir ruha sahipsiniz ve anlıyorum ki, bizimki talihli bir rastlantı. Acaba torunumu bulup bana getirir misiniz? – Sustu ve yüzünden anlaşılması zor sayısız ifade süzüldü geçti, "Ona deyin ki," dedi sonra. "sağ elimi artık kaldıramıyorum ve onu takdis etmeye hazırım."

Augustus bir an düşündü, sonra biraz şaşkın, bu genç kadını nerede araması gerektiğini sordu. – "Pisa'da," dedi büyükannesi, "adı Donna Rosina di Gampocorta. Eğer bir yıl önce bu ülkede yaşamış olsaydınız, o zaman herkesin ondan başka bir şey konuşmadığını görecektiniz." – Sesi o kadar az çıkıyordu ki, Augustus kulağını yastığa yaklaştırdı ve kadının ölmek üzere olduğunu sandı ama yaşlı kadın kendini toparladı, sesinin karakteri değişti, yükseldi ve tizleşti, yine de Augustus'a zaman zaman sanki yaşlı kadın onun odada olup olmadığının farkında değilmiş gibi geliyordu. Yaşlı kadının yanaklarına inceden bir kızarıklık yayıldı, kalın krep ipeğini andıran gözkapakları hafifçe titredi. Vücudunu arada güçlü ve anlaşılmaz titremeler kaplıyordu. "Size bütün hikâyemi anlatacağım," dedi, "ancak o zaman sizden ne istediğimi anlayabilirsiniz."

III
YAŞLI KADININ HİKÂYESİ

"Ben yaşlı bir kadınım," diye söze başladı, "hayatı, ona kanca takmayacak kadar iyi tanıyorum. Tecrübelerim bana öğretti ki,

hayatta sıkı sıkıya tutunduğumuz şeyler önünde sonunda ya bizi mutsuz ediyor ya da bize tahakküm ediyor. Onun için ben Tanrı'ya bile sıkı sıkıya yapışmam. Ölmek üzere olduğum için üzülmeyin, yaşlandıkça anladım ki, ölmek aslında yaşamaktan daha *comme il faut.**

Zamanında çok sevgilim oldu, bir kocam, yüzlerce arkadaşım ve hayranlarım. Fakat ben hayatım boyunca yalnızca üç kişiyi tüm kalbimle sevebildim, bunlardan geriye sadece biri kaldı – bu genç kız, Rosina.

Annesi benim öz kızım değildi; üvey anneydim. Ama bir öz anne kızdan çok daha fazla birbirimize düşkündük. Her şey kaderin oyunu. Küçüklüğümden beri doğum yapma fikri bende derin bir korku uyandırdı, onun için de, karısını doğum masasında kaybeden bir asilzade bana talip olunca, şart koştum, benden çocuk istemeyecekti, güzel yüzümün ve yüklü servetimin hatırına olacak, bu şartımı kabul etti. Anna o sıralar ufak bir kızdı, öyle güzeldi ki, Basilika'daki Aziz Joseph heykelinin bile başını çevirip arkasından baktığını gözlerimle gördüm, ona Aziz Meryem'in nişanlılık günlerindeki halini hatırlatmış olmalıydı. Anna'nın ayakları bir kuğunun gagasını andırırdı, ayakkabıcımız ayakkabılarımızı aynı kalıpta yapardı. Onu, bir kadının güzelliğinin, Tanrı'nın en yüce eseri olduğu, itibarının ve fiyatının yüksek tutulması gerektiği fikrini aşılayarak yetiştirdim; fakat o on yedisine geldiğinde ne yaptı? Birine âşık oluverdi, üstelik de bir askere. Fransızların ve krallarının her yerde kol gezdiği günlerdi. O adamla evlendi ve peşinden gitti, bir yıl sonra da acılar içinde öldü, tıpkı annesi gibi.

Erkek denen varlığı hayatta tam manasıyla hiç sevememiş olsam da, oğlan doğurması için dua ettim. Ama kız oldu ve benim vesayetime verdiler, babası kızının yüzünü bile görmeye tahammül edemiyordu. Karısının acısına dayanamadı, onun ardından aynı yıl o da bu dünyayı terk etti, kızına yüklü bir servet bıraktı, çoğu, talan edip ele geçirdiği savaş ganimetleriydi.

Torunum büyürken, onun geleceğini emniyete alamazsam diye nasıl evhamlandığımı tahmin edemezsiniz. – Düşünüyor-

(*) (Fr.) Uygun – e.n.

dum da, annesi için Tanrı'nın yarattığı en mükemmel eser diyebilir miydim? – Hayır, Rosina on iki yaşına girdiğinde, annesinin, Tanrı'nın çıraklık zamanının eseri olduğunu anladım, Tanrı'nın ustalık eseri Rosina'ydı. – O kadar duru ve şeffaf bir teni vardı ki, Pisalılar, o kırmızı şarap içtiğinde, şarabın genzinden göğsüne aktığını bile görebildiklerini söylerlerdi. Kızımı erken evlendirmek niyetinde değildim, onun için de etrafında kümelenen hayranlarına, özellikle Pisalı zengin çocuklarına, burun kıvırınca sevinirdim. Ama yaşlandığımı gördükçe, içimi bir korku kapladı, onu, ölüp de onu bu dünyada yapayalnız bırakmak korkusu. Onun için, Rosina'nın on altıncı yaş gününün sabahı erkenden kalktım ve tek başıma Santa Maria della Spina Kilisesi'ne gittim. Yanıma annemden yadigâr değerli bir eşya aldım, asırlardır annemin ailesinin himayesindeki bir bekâret kemeri, akrabalarımızdan biri Haçlı Seferi'ne gitmeden, İspanya'daki bir demirciye yaptırmıştı. Karısı Castileli Aziz Ferdinand'ın yeğeni olduğu için, değerli yakutlarla bezenmişti kemer. Onu, azizlerin ruhuna bağışladım ve mihraba bırakarak, onlara dua ettim, Rosina'nın hakkında en hayırlı olanı seçebilmemde bana yol göstermeleri için.

O akşam büyük bir balo verdim. Prens Potenziani, Rosina'yı ilk defa o gece gördü ve evlenme teklif etti. Şimdi size soranm Kontum, bu, dualarımın karşılığı değildi de neydi? – Prens büyük bir fırsattı. Hâlâ Toscana'nın en zengin adamı, zaten o aile neye el atsa servet yaptı. Taze gençlik günlerini geride bırakmış olabilirdi, ama cana yakın bir insandı, bir hayırseverdi ve yetenekliydi, hazır bulunduğu her ortamda bir kibarlık timsaliydi. Ve ben bu insanı yakından tanıyordum, kadınlara aşırı düşkün olduğunu bilirdim, fakat o, bir erkeğin karısına veya metresine de yan gözle bakmayacak kadar prensip sahibiydi. Kırılgan bir erkeklik gururu vardı. Bu fark edilecek diye hep korkar, yanında hep hafifmeşrep kadın hayranlarıyla dolaşırdı, hepsi de ondan korkardı, onun için de bu durum hep sır olarak kaldı. Fakat ben biliyordum. Bir zamanlar, bir süreliğine hayranlarımdan biriydi, ve benim de o sıralarda ona karşı hiç meylim yok değildi. O balo gecesinde, şimdi size anlattıklarım gözlerimin

önünden bir film şeridi gibi geçerken, kendimi öyle mutlu ve hoşnut hissettim ki, yüzümün aynadaki aksi, cennet katına ermiş bir ruhun mutluluğuyla gülümsedi bana.

Küçük Rosina Prens'in iltifatlarından hoşlanmıştı, bu sonraki haftalarda da devam etti, Prens, dediğim gibi çekici ve hoşsohbetti ve Rosina'yı değerli hediyelere boğdu. Şimdi düşünüyorum da, birbirlerine yakınlaşmalarını istediğimden olacak, onun Rosina'yı sonatlara, şatafatlı sözlere ve tablolara boğmasına tamamen müsamaha ettim – o ki, aşk hiç aklının köşesinden bile geçmemişti! Nişandan uzun bir süre sonra bir akşam tam yatıyordum ki, Rosina yanıma geldi, alev kırmızısı saten bir elbise vardı üzerinde – o anı unutmam mümkün değil.

Tam ışığın altında durdu, genç Aziz Michael'in cennetin kapısında durduğu gibi; ve sanki sıradan bir şeyden bahsediyormuşçasına, yeğeni Mario'ya âşık olduğunu ve dünya döndükçe ondan başka bir erkeğin olmayacağını söyledi. Evet, Kontum, o an sanki kalbim duracak sandım, üzerime yağacak belalar sanki o an malum olmuştu. Yine de bir şey belli etmedim ve Rosina'ya, Prens'in çok iyi bir silahşor olduğunu ve yeğenine karşı ne his beslerse beslesin ve ne pahasına olursa olsun Prens'in dikkatini Mario'ya çekecek bir şey yapmamasını istedim ondan. Bana öyle bir cevap verdi ki – sanki ölümün ta kendisiydi kalbini kaptırdığı.

Mario'dan hoşlanmadığımı söyleyemem, aziz kocamın ailesine karşı hep tuhaf bir zaaf hissetmişimdir, hepsi eksantrik tiplerdi ve av partilerine düşkündüler, fakat Mario tam tersine astronomiye tutkundu. Bir eş olarak Prens'e kıyasla daha üstün yanı olmasa da, onu Rosina ile menuet yaparken izlediğimde anladım ki, dokuz ay boyunca gösterebileceğim bir zaaf onu doğrudan annesinin yanına, mezara yolcu edebilir. Rosina son zamanlarda Prens'in iltifatlarına yüz çevirmeye başlamıştı. İstediği gökteki ay bile olsa, ona çabucak sahip olmalıydı – kaldı ki genç yeğenine de. – Bu yanını fark edince, onu hemen bir kenara çektim ve hayatın gerçeklerini anlatmaya çalıştım. Fakat Fransız İhtilali'nden sonra ve Madam de Staëls'in romanlarıyla yetiştirilen bir genç neslin zaaflarını ancak Tanrı bilebilir. Ser-

vetli, iyi meslek sahibi ve sabırlı bir koca onlar için yeterli olamıyor. Onlar, bizim takdisli ekmek ve şaraba can attığımız gibi sevişmek istiyorlar.

Yaşlı kadın burada hikâyesine kısa bir ara verdi. "Evli misiniz?" diye sordu Augustus'a.

"Evet, evliyim," diye cevap verdi genç adam.

"O zaman bu konuları daha fazla açmama gerek yok," dedi yaşlı kadın, karşısındakinin cevabında sezinlediği ses tonu onu tatmin etmiş gibiydi. "Rosina çok dik başlıydı, mantığına hitap etmem mümkün olamadı. Eğer bana en büyük arzusunun bir düzine çocuk yapmak olduğunu söyleseydi bile, bu beni şaşırtmazdı.

Bana karşı gelinmesine müsamaha edemeyecek bir yaşa gelmiştim. Ona çok kızıyordum. Onu atının sırtına atıp dörtnala dağlara doğru uzaklaşan bir serseriye ancak bu kadar kızabilirdim. Rosina'nın yeğenine olan aşkını dikkatle es geçtim ve prense düğün hazırlıklarını hızlandırmamızı söyledim. Rosina'yı da evde gözümün önünden ayırmadım. Haftalarca feci bir acı ve korkunun pençesinde perişan oldum, az daha hayatıma mal olacaktı, hiç uyuyamıyordum; geceler, yelkenli gemiyle dünya turuna çıkmışım gibi uzun ve yavaş geçiyordu.

Rosina'nın bir çocukluk arkadaşı vardı, Agnese della Gherardesci, benden sonra hayatta en çok sevdiği insandı. Çocukken oturmuş birlikte nakış işlerken, dikiş iğnesiyle parmaklarını delip, akan kanı karıştırmışlar, kan kardeşi olmuşlardı. Bu Agnese çok serbest yetiştirilmişti ve kafasına ne eserse onu yapardı, o sıralarda da, hakkında çok konuşulan Milord Byron'a benzediğini kafasına takmıştı; onun gibi giyinir, ata erkek gibi biner, nazım şeklinde komediler ve trajediler yazardı. Boynu bir yana bükülmüş, teninin o güzel renginden hiçbir eser kalmamış Rosina'yı biraz eğlendirmek için Agnese'yi düğünden önceki hafta bize davet ettim, gelip ona arkadaşlık etmesini istedim. Lakin hepimizin malumudur, aşk bir yaşanmaya görsün, şeytan genç kızın vücudunda dolaşmayı pek sever. Ve sonradan öğrendim ki, bu genç hanım Rosina ve Mario arasında mektup getirir götürürmüş.

Düğünden bir gün önce, sabah vakti, yaşlı prens ve ben her şeyin yolunda olduğunu sanarken, Agnese bir atlı araba bulup Rosina'yı evden gizlice çıkarmış, arabaya binip birlikte Pisa'ya doğru yola çıkmışlar. Vazifeşinaslığı tamamen sükût eden Rosina'nın nedimesi gözyaşları içinde bana geldi, kızların kaçtıklarını haber verdi, hemen giyindim ve arkalarından gittim. Öğlene doğru onlara yetiştim. Arabayı Agnese sürüyordu, siyah bir arabacı cüppesi vardı üzerinde, kızgınlığından ve hayal kırıklığından şakır şakır ağladı, fakat yorgunluktan bitkin atları yerlerinden oynatamıyordu, benim atlarsa ahırdan yeni çıktıklarındaki kadar canlıydılar.

Rosina benim dörtnala yaklaştığımı görünce, arabadan indi, yolda bekledi. Yanına varınca aşağı atladım, ama ikimiz de bir şey söylemedik. Arabada yanıma oturmasına müsaade ettim, yuları arkadaşına verdim ve arabayı eve doğru sürmesini emrettim. Benim eve giden yol üzerinde, ağaçlar arasında ufak bir kilise vardır. Oraya geldiğimizde, Rosina benden arabayı durdurmamı rica etti. Kiliseye girdi, "herhalde dua edecek," diye düşündüm – ve onu takip ettim. Fakat o soğuk, tütsü kokusuyla dolu karanlık mekânda, bir genç kız ruhunun karanlık bir kiliseyi andırdığını, yaşlı bir kadının körü körüne orada dolaşmasının nafile olacağını fark ettim korku ve üzüntüyle. Rosina mihraba doğru ilerledi, diz çöktü. Bir dakika kadar Meryem Ana'nın yüzüne baktı, sonra ayağa kalktı ve dışarı çıktı, sanki ben yaşlı bir köylü kadınıymışım da, benim de duası edilecek bir şeyim olabilirmiş gibi. – Sinir içindeydim, dua edecek bir şey bulamıyordum, sanki kendi hayatım söz konusu olunca Meryem Ana'nın sağır olduğunu fark etmiştim. Kiliseden çıkıp Rosina'yı at arabasının yanında beni bekler bulunca, Pisa'ya doğru baktım ve ona, "Sen farkında olmayabilirsin ama ben farkındayım," dedim. "dünya yüzünde bir erkeğin seni ve beni birbirimizden ayırmasına müsaade etmekle nasıl bir çılgınlık yaptığının. Benim de dua edecek şeyim var. İkimizin bir gün el ele cennette dolaşmamız için. Ama bil ki, Prens'ten başkasıyla evlenirsen, sağ elimi yukarı kaldırmaya gücüm yettiği sürece, bu evliliği takdis etmeyeceğim." Rosina bir kelime

etmedi. Hiç tanımadığı, yabancı biriymişim gibi önümde eğilerek bana selam verdi. Ertesi gün ihtişamlı bir düğün yapıldı. Her şey çok güzel geçti.

Bir ay sonra Rosina, Papa'ya gidip, düğün gününden bu yana karı koca olmadıklarını, aynı yatakta yatmadıklarını söyleyerek, bu evliliği geçersiz saymasını rica etti. Bu tam bir skandaldı. Prens Potenziani'nin çok nüfuzlu dostları vardı, Rosina ise tek başına yeni bir hayata başlamak için çok genç ve tecrübesizdi. Ta ki dünya âlem bunu konuşana, onları kendi safına çekene kadar da sebat etti, kararından dönmedi. Halk Prens'i hiç sevmezdi, en çok da para kazanma hırsından ötürü. Sonra siz de bilirsiniz ki gafil sınıflar hep sevenlerin tarafını tutarlar. Sonunda halk, Rosina'yı bir azize gibi görmeye başladı, evet, en sonunda ikisini de alıp Roma'ya götürdüler, orada sokaklarda onun etrafında yürüyüp, sanki opera primadonnasıymış gibi tezahürat yaptılar. Prens hırsından köpürdü; Mario'yu Pisa'dan sürdürebilmek için tüm nüfuzunu kullandı, o şartlar altında yapılacak en akılsızca şeyleri yaptı, Kilise'ye dil uzattı, inananları gücendirdi.

Rosina Papa'nın ayaklarına kapandı ve elindeki, Roma'nın tüm hekimlerinden ve ebelerinden raporlarla ona yalvardı. Kocası bütün bunları duyunca kendini kaybetti, yere yığıldı kaldı, üç gün nutku tutuldu. Tekrar konuşabildiğinde, maiyetindekilere bütün pencereleri kapatmalarını emretti, sokaktaki kalabalıkların şarkılarını duymak istemiyordu. Pisa'nın o el değmemiş bakiresi için söylenen şarkıları dinledikçe, iki genç sevgilinin mutluluğu dışarıda yâd edildikçe, o bunları kapalı panjurların arkasına sığınmış, tırnaklarını yiyerek dinledi. Papa evliliği iptal edince de iki genç âşık hemen evlendiler.

Adımın hep onunkinin yanında anıldığı o günlerde, onu görmeyi reddettim. Onu tamamen aklımdan çıkarmaya çalıştım. Lakin yaşlı bir kadının düşüncelerini on yedi yıldır saplandığı yerden ne kurtarabilir ki?

İki ay önce torunumun hamile olduğunu öğrendim. Bunu bekliyordum, yine de bu haber benim için öldürücü bir son darbe oldu. Annesini ve ettiğim o duaları düşündüm. Tanrı'ya

ve azizlere olan inancım beni yarı yolda bırakmıştı. Rosina'nın ağaçlar arasındaki o ufak kilisede mihrabın önünde diz çökmüş hali gece gündüz gözlerimin önünden gitmedi. Gözyaşlarımı durduramıyordum, kalbim, benim yaşımda bir kadının tahammül edemeyeceği bir acıyla kırık ve mahzundu. Sonunda cenneti düşünmeyi bıraktım, cennetteki bin yıl, bu fani dünyada, burada Pisa yakınındaki villamda torunumla birlikte geçireceğim bir haftanın yanında bana hiçbir şey ifade etmiyordu artık. Uzun bir süre yola çıkacak gücü kendimde bulamadım ama sonunda dün Pisa'ya doğru yola çıktım.

İşte Kontum, benim bütün hikâyem bu kadar, artık dinlediniz. Bundan sonrasını size bırakıyorum dostum."

Yaşlı kadın uzunca bir süre sessiz kaldı. Augustus, o derin sessizlikten ürkmüş bir halde gözlerini kadının yüzüne doğru çevirdiğinde, ondaki değişikliği fark etti. Sanki birden küçülmüştü. Lakin kırışık gözkapaklarının ardında mumya gibi gözleri hâlâ Augustus'un üzerindeydi.

"Bu dünyayı terk etmeye hazırım," dedi. "Artık o da bensiz olabilir, ben de onsuz olabilirim; birbirimize söyleyeceğimiz bir şey kalmadı. Gariptir ki, hâlâ gücüm var ve hâlâ inanıyorum ki, bu yaşlı kadın, Carlotta di Gampocorta, çok yakında sahneyi terk edecek ve ben, onun, borçlarından kurtulmadan gitmesine razı olamam. *Mais que voulez-vous?** Benim yaşımda insan eski alışkanlıklarından öyle kolay kurtulamıyor. Şimdi söyleyin, Pisa'ya gidip bana torunumu bulur musunuz?"

Sol eli yatağın üzerinde genç adamın elini aradı. Augustus onun soğuk parmaklarına dokundu. "Emrinizdeyim, Madam," dedi. Yaşlı kadın derin bir nefes aldı ve gözlerini kapadı. Genç adam, haber gönderdikleri doktorun gelip gelmediğine bakmak için odadan çıktı.

Hizmetkârına, ertesi gün şafakla yola çıkmak üzere hazırlık yapmasını tembih etti. Karl'a mektubunu gitmeden yollamak istiyordu, oturdu ve bıraktığı yerden devam etti. Tekrar okuduğunda, hayat hakkındaki karamsar yorumları iyi kalpli Karl'ı üzebilir gibi geldi ona, kalemi tekrar eline aldı ve imzasının al-

---

(*) (Fr.) Ama ne istiyorsunuz? – e.n.

tına haşiye olarak iki satır ilave etti, Goethe'nin *Faust*'undan, Karl bu alıntıyı pek beğenirdi, Ingolstadt'taki hararetli tartışmalarında sözü sık sık bununla noktalardı:

Der gute Mensch, in seinem dunklen Drange,
ist sich des rechten Weges wohl bewusst. *

Eski hatıraların tesirinde yüzüne bir gülümseme yayıldı, mektubu zarfa koydu ve mühürledi.

IV
GENÇ KADININ KEDERİ

Augustus ertesi akşam, Pisa'ya giden yolda son kez gecelemek için kalabalık bir hanın önüne arabasını çekmek üzereyken, üzerinde bol bir arabacı pelerini ile ufak tefek genç bir sürücünün kullandığı bir fayton hızla yanından süzüldü ve tam önüne çekerek durdu. Sürücü elindeki dizginleri hanın seyisine doğru savurdu ve arabadan aşağı atladı – ardından da maskeli baloların Pantaleone'sini** hatırlatan yaşlı uşağı. Karanlık çökmek üzereydi. Derin mavi gökyüzünde yıldızlar tek tük belirmeye başlamışlardı, hafif bir akşam esintisi çıkmıştı. Augustus, yolculuğun zevkini tam bir seyyahmışçasına çıkarıyordu. Gün boyunca yolda yanından geçtiği onca insan –atların veya eşeklerin üzerilerinde, posta arabalarında, faytonlarda, öküzlerin çektiği kağnılarda ve katır arabalarında– ona hayatın bambaşka yolları da olduğunu hissettirdi, onlar için varsa, benim için olmadığını farz etmek garip olur, diye düşündü.

Handan içeri girdiğinde onu gölgelerle dans eden ışık oyunları, ortadaki ateşin sıcaklığı, yanık odun kokusuna karışan yağ ve peynir kokuları karşıladı, tatlı bir his yayıldı bedenine. Bu pırıl pırıl akşamda, orada *osteria*'nın önünde ona, sanki İtalya'nın tüm büyüleyici kokuları uzaktaki dağların, nehirlerin

(*) İyi insan o karanlık çaba içinde / Bilir doğru yolun ne olduğunu – e.n.
(**) *Commedia dell'arte türü sahne oyunlarının ananevi şehvet düşkünü karakteri* Pantaleone kastediliyor, giydiği uzun paçalı giysi sonradan moda olur – ç.n.

üzerinden süzülüp oraya ulaşmış, hafif hafif onun yüzünü okşuyorlar gibi geldi.

Osteria, bir zamanlar bir zenginin malikânesinin kapıcı müştemilatı olarak kullanılmıştı. Augustus, duvarları fresklerle bezenmiş güzel ve geniş bir misafir salonunda buldu kendisini. Han sahibiyle iki hizmetkârı açık pencerenin önünde akşam sofrasını hazırlıyor, bir yandan da hararetle bir şeyler tartışıyorlardı. Han sahibi onlardan uzaklaştı, salona giren misafirleri karşılamaya gitti. Onları rahat ettirmek için elinden geleni esirgemeyeceğini bizzat söylemek istiyordu. Bu biraz zor olacaktı. Zira hepsi asil görünüşlü misafirler, bir arada içeri akın etmişlerdi! Yarım saat sonra Prens Potenziani de genç dostu Giovanni Gastone'la birlikte geldi. Sofra adabını bilen insanlardı. Bu yüzden hepsi bıldırcın ısmarlamıştı ama aşçının yemeği hazırlarken bir hata yapacağı tutmuştu. Augustus, faytondaki genç adamın Prens Giovanni olup olmadığını sordu. "Hayır," dedi hancı. Bu genç adam şüphesiz çok asil ve müşkülpesent bir müşteriydi. Fakat nasıl olur da böyle soylu tavırlı biri, Prens Nino'yu tanımazdı? O, Toscana dışında eşine rastlanamayacak bir gençti. – Ufakken öyle güzeldi ki, büyük katedralin duvarlarını süsleyen meşhur ressam Hz. İsa'nın bebekliğini çizerken onu model olarak kullanmıştı. Nereye giderse gitsin, kimle karşılaşırsa karşılaşsın herkes ona hayran kalırdı. Üstelik sapına kadar da bir vatanseverdi, gerçek bir Toscana evladıydı. Varlıklı annesi onu hem Avusturya hem de Rusya sarayına göndermişti, fakat o her seferinde çok geçmeden geri döndü, İtalya'ya âşıktı asil efendim ve büyük şairlerin anadiline. Saraylarında geleneksel Toscana âdetlerini korudu: kendi orkestrası vardı, İtalyan müziği icra ederdi, yarış atları yetiştirir, geleneksel at yarışlarında yarıştırırdı. Üzüm bağları vardı, eski adetleri yaşatmak için hasat mevsiminin bitişini kutlayan büyük kır partileri düzenlerdi: eski danslar yapılır, köyün bakireleri –anadan doğma– yaş üzümleri çıplak ayaklarıyla çiğnerler, zevk ve şevkin envai türlüsü geceye karışırdı. Toscana, aşkın ve şenliğin kaynağı...

Kolunun altında yağlı bir peçete olan ve ufak siyah gözleri yemek servisiyle meşgul hizmetkârlarının her hareketini izle-

yen yaşlı han sahibi, misafirini eğlendirmek için büyük bir çaba sarf ediyordu. Prens Nino değil miydi, sahneye fırlayıp da Cimarosa'nın *Ballerine Amante*'sini icra etmeye cüret eden Alman opera sanatçısını kovalayan ve zevkten coşmuş seyircilerin önünde baştan sona tüm aryaları okuyan? – Kadın konusuna gelince –burada yaşlı adamın yüz hatları biraz gerildi–, evet beyim, sizin de malumunuzdur, genç bir erkeğin, kendi arzularıyla yolunun üstüne çıkan güzel kadınlara karşı koyması zordur. Ama Prens Nino burada da Toscanalı atalarına sadık bir genç gibi davrandı. İstese bir arşidüşesle bile evlenebilirdi. Rus Çarı'nın kız kardeşi ona aşkından yataklara düşmüştü. Fakat Prens Nino, Redis'in Toscanalı Bacchus hakkındaki o güzel şiirini kendine düstur edinmişti, "Kollarında yalnız kendi memleketinin şarap fıçısı delinsindi delinecekse." – Toscana'nın bütün evli erkekleri, kadınların Prens'e duydukları zaaftan epey tedirgindiler. Prens Nino'nun sevgilisi olmuş bir kadın, ondan ayrıldıktan sonra başka hiçbir erkeği beğenmez olmuştu. Prens tarafından terk edildikten sonra kocasından çok anılarından hoşnut olabilen kalbi kırık kadınların sayısı da az değildi. Ne yazık ki mal mülk konularındaki bonkörlüğü ve saflığı onu yaşlı Prens Potenziani'nin eline düşürdü, ondan borç para aldı. Son zamanlarda epey değiştiği söyleniyordu lakin. Kendi anlattığına göre öyle bir mucizeyle karşılaşmıştı ki artık mucizelere inanmaya başlamıştı. Bazıları, aziz Kraliçe Mathilda'nın ona bir gece gözüktüğünü ve onu bu dünyadan uzaklaştırdığını söylüyordu. – Tam o sırada hizmetkârlardan biri masayı kurarken öyle bir hata yaptı ki, yaşlı han sahibinin kafası döndü, konuşmasını kesti, gidip hizmetkârının üstüne çullandı. Biraz sonra gülümseyerek, fakat tıs pıs geri geldi, Augustus'un ısmarladığı şarabı getirdi ve yerlere eğilerek onu selamladıktan sonra yanından uzaklaştı.

Ateşin yanında iki yaşlı rahip öne doğru kaykılmış, adeta önlerindeki şarap şişesine dayanmış gibi oturuyorlardı. Kömür ateşinin ışık oyunlarının akisleri kirli elbiselerinin üzerine vuruyordu. Faytonu süren genç adam düşüncelere dalmıştı. Bir yandan da uşağının getirdiği kahvesini yudumluyordu. Melek-

lerin Hz. İbrahim'i ziyaretini gösteren büyük bir tablonun altında oturmuştu. – Genç adamın nahif hatları ve rahat tavırları çok hoştu, tüm güzelliklerin hep esiri olmuş Augustus'a eski dostu Karl'ın yüzünü anımsattı, genç bir öğrenciyken bakışlarını sık sık üzerinde hissettiği o günleri. Yaşlı hancı biraz sonra yine yanına yaklaştı, Augustus'un uşağıyla kendi seyisinin arabanın nereye çekileceği konusunda tartıştıklarını, onun namına özür dilediğini söyleyip uzaklaştı. Augustus da fırsat bu fırsat deyip yerinden kalktı, karşıdaki yabancı gencin masasına gitti, ona Pisa'ya giden yol hakkında bir iki soru sordu ve bir bardak şarap teklif etti. Oğlan nazikçe reddetti; hayır demek zorundaydı, şaraba elini bile sürmezdi. Ama Augustus'un yabancı olduğunu ve bu bölgenin âdetlerine pek aşina olmadığını anlayınca, oturmasını rica etti ve sorulan soruları nazikçe cevapladı. Kolunu masaya dayamıştı ve o konuşurken Augustus'a, bu diyarlar insana sanki hep bir tek şeyi ispat ediyormuş gibi geldi: buraların insanları mermerden sarayları ve felsefi teorileri kurarlarken, kendi ataları Kuzey ormanlarında taştan silah yapıyor, sıcak kanlarını içtikleri ayıların postlarını giyiniyorlardı. Onların bu zarif Toscanalı gencinki gibi bir ele ve bileğe kavuşabilmeleri için en az bin yıla ihtiyaçları vardı. Danimarka'da herkesin el ve ayak bilekleri kalın, sosyal sınıfları yükseldikçe bilekleri de kalınlaşıyor, diye düşündü Augustus.

Genç oğlan, Augustus'un Danimarka'dan geldiğini duyunca, adeta zevkten kızardı. Hayatında ilk defa Prens Hamlet'in anavatanından gelen biriyle karşılaştığını söyledi. İngiliz şairin eserlerine aşinaydı ve Augustus'a sanki Kral Claudius'un maiyetindenmiş gibi hitap ediyordu. Bir İtalyan inceliğiyle trajedideki en sarsıcı olayları es geçti. Sanki Ophelia masa arkadaşının yeğeniydi, zor günler geçiriyorlardı, monologları zarifçe tekrarladı ve Augustus'u temin etti: Kendini sık sık o denize uzanan sarp kayaların üzerinde hayal etmişti. Augustus, ona Elsinore'un bulunduğu sahil şeridinin düz olduğunu söyleyip, hayal dünyasını bozmak istemedi, onun yerine şair olup olmadığını sordu.

"Hayır," dedi genç oğlan, kara buklelerini sallayarak, "bir zamanlar şiir yazardım, fakat bir yıl önce bıraktım."

"Yanlış yapmışsınız," dedi Augustus gülümseyerek, "şiir aslında hayatın tadı. Gündelik hayatın aleladeliğine katlanmamıza yardım ediyor."

Genç oğlan şimdi Augustus'a talihsiz Danimarka Prensi'nin kardeşi veya dostuymuş gibi bakıyordu ve ona yüreğini açmaya hazır gibiydi.

Kısa bir aradan sonra, "Şiire dökülmesi mümkün olmayan bir olay geçti başımdan. Zamanında hem komediler hem trajediler yazardım, fakat bu mahut olayı bir türlü ne birine ne ötekine yakıştırabildim. Şimdi Pisa'ya astronomi okumaya gidiyorum," dedi.

Dost ve asil tavırları, kendi de bir zamanlar yıldızların bilimini tahsil etmiş Augustus'un kalbini fethetti. Bir süre yıldızlardan konuştular ve genç oğlana, Danimarkalı astronom Tycho Brahe'nin Augsburg kentinde yaptığı on dokuz ayak yüksekliğinde bir oktantı ve yıldızların konumunu gösteren beş ayak çapındaki gök kubbesini anlattı.

"Astronomi okumak istiyorum," dedi genç oğlan, "çünkü zaman denen şeye artık tahammülüm kalmadı. Zamanı düşündükçe kendimi onun içinde hapsolmuş gibi hissediyorum ve inanıyorum ki mutlu olabilmem için ondan tamamen uzaklaşmam gerekiyor."

"Ben de öyle düşünmüştüm," dedi Augustus düşünceli düşünceli, "fakat şunun da farkındaydım. Eğer hayatımızın belli bir anında hatta en mutlu anım diyebileceğimiz bir anda, bunun ebediyen süreceği söylenseydi, eminim ebedi mutluluğun değil ebedi lanetin mahkûmu olduğumuz hissine kapılırdık dehşetle." Bu ruh halinin evlendiğinin ilk gecesi bedenini nasıl sardığını hatırladı ve aynı acıyla ürperdi. Genç oğlan onun bu düşüncelerini takip edebiliyor gibiydi.

"Benim başıma da büyük bir talihsizlik geldi, Senyör," diye başladı söze, kısa bir sessizlikten sonra, yüzü daha bir solgunlaşmış, gözleri daha bir siyahlaşmıştı sanki, "hayatımın hep tek bir saatini hatırlamaktan kendimi alamama talihsizliği. Bir yıl öncesine kadar mutlu bir hayatım vardı; hem geçmişi hem geleceği düşünmek bana haz verirdi – hatta zaman denen şey be-

nim için güzel bir yola benzerdi, orada istediğim gibi ileri veya geri dolaşabilirdim. Fakat şimdi o bir tek saatten uzaklaşmam mümkün değil. O saatin her bir saniyesi bile zihnimde hayatımın diğer bütün yıllarından daha fazla yer kaplıyor. Ondan artık uzaklaşmalıyım, zamanın farkında olunmadığı bir yere gitmeliyim. Biliyorum," diye devam etti, "birçok insan bana burada dinin bize bahşettiği ruhani ebediyete avdet etmemi tavsiye edecektir. İnanın onu da denedim, bir faydası olmadı. Aksine, Yaratıcı'nın gücünü, insanoğlunun seçim özgürlüğünü, cennet ve cehennemi düşünmek beni tam da kaçmak istediğim düşüncelere geri götürüyor. – Evrenin sonsuzluğu düşüncesini kabul edebilmeliyim, duyduklarım doğruysa, yıldızların uçsuz bucaksız gökyüzünde sürdükleri yollarda, yörüngelerde, çizdikleri daireler ve elipslerde düşüncelerimi yeni yollara sevk edecek bir şeyler bulabilirim. Siz ne dersiniz, Senyör?"

Augustus kendisinin de birkaç yıl öncesine kadar etiyolojide teselli bulacağını sandığını hatırladı. "Sanırım ki," dedi düşünceli düşünceli, "hayatın hem fiziki bir yerçekimi kanunu var –malikâneler gibi, kadınlar gibi–, hem de manevi." Bakışlarını pencereye çevirdi, gözleri uzaklara daldı. İlkbahar gecesinin o masmavi gökyüzünde çoban yıldızı bir pırlanta gibi parıldıyordu.

Genç oğlan Augustus'a döndü. "Benim erkek olduğumu sanmadınız cidden değil mi?" diye sordu, "Ben erkek değilim ve beni mazur görünüz, olmak da hiç istemem. Erkeklerin bu dünyada büyük işler başardıkları doğru olsa da, en değer verdiğimiz şeyi hoyratça paramparça etmeseler, bu dünya şüphesiz çok daha huzurlu bir yer olurdu."

Augustus, genç bir hanıma erkekmiş gibi yaklaştığı için utanmıştı, ama özür dileyemedi, hata onda değildi ki. Acele acele kendini tanıttı ve ona Pisa'ya kadar yolda eşlik etmeyi teklif etti. Genç kadının itirafı, karşısındakinin ona olan tavrında bir değişiklik yaratmamıştı, ama zaten karşısındakinin şimdi ona farklı bakacağı gibi bir düşünceye kapıldığı da söylenemezdi. Oturuşunu değiştirmemişti, ayak ayak üstüne atmış ve ellerini de bacaklarının etrafında kavuşturmuştu. Augustus, ilk

düşündüğü şey karşısındaki erkekte yaratacağı intiba olmayan bir kadınla hayatında ilk kez karşı karşıya olduğunu düşündü. Onlarla sohbeti ürkekleştiren de bu durumdu. Hâlâ sürücü pelerinyle oturan genç kadının karşısındaki erkeğe duyduğu arkadaşça ilgide hiçbir değişiklik olmamıştı, karşısındaki erkeğin ondan hoşlanıp hoşlanmadığı aklına bile gelmemişti, onu rahat ve sevimli buldu, bir erkeğin kadınlarla ilişkilerinde hep özlediği ve aradığı buydu. Yanlış bir şey yapmaktan, kadınlarla erkeklerin birbirleriyle konuşurken takındıkları o *de rigueur** muhavere tonuna düşüp, bu, onun için yepyeni ve hoş durumu mahvetmekten korktu.

"Bizim hakkımızda böyle kötü bir kanaate sahip olmanıza üzüldüm," dedi düşünceli bir edayla. Eminim tanıştığınız bütün erkekler sizi memnun etmek için gayret etmişlerdir. Ama söyler misiniz bana, neden böyle olması gerekli? Aynı durum kadınlarla ilişkilerimde tekrar tekrar benim de başıma geldi. Benim onları mutlu edemeyişime sızlandılar ve ikimizin ölmesini istediklerini söylediler. Ben her seferinde onları mutlu etmek için elimden geleni yapıyor olsam da. Adem ve Havva," –gözleri karşı duvarda asılı, onları resmeden tabloya kaydı– "birbirleriyle ilk kez bahçede tanıştılar, buna üzücü bir sonuç diyebiliriz – bizim hâlâ birbirimize uyum sağlamayı öğrenememiş olduğumuzu düşünürsek."

"Peki onlara sizden ne beklediklerini hiç sormadınız mı?" diye sordu genç kadın.

"Evet, sordum," dedi genç adam, "fakat sanki görünmez bir şey bu soruyu hiddete kapılmadan konuşmamıza engel oldu. O kanaate ulaştım ki, kadınlar şu veya bu nedenle, bizden ne beklediklerini bilmemizi istemiyorlar. Anlaşılmak gibi bir ihtiyaçları yok. Onların istedikleri, bizle savaşa girmek. Arzu ederdim ki, insanlık tarihinde bir kerecik olsun bir kadın ve bir erkek, kendi güç saflarının iyi niyet elçileri olarak ortaya çıksın ve sakin bir şekilde ilişkilerini inceleyip sözlü bir akit yapabilsinler karşı karşıya. Ben," diye devam etti dalgın dalgın, "Paris'te bir kadınla tanışmıştım, dillere destan bir koketti, işte o iyi bir el-

(*) (Fr.) Zorunlu – e.n.

çi olabilirdi. Lakin siz olsanız asla onu bu göreve atamazdınız, herhalde onu tüm hemcinslerinizin haini diye görürdünüz."

Genç kadın bir süre durdu, karşısındakinin söylediklerini tarttı.

"Herhalde," dedi sonra, "Danimarka'da da akşam yemeği, balo ve *conversazione* gibi şeyler vardır?"

"Evet," diye cevap verdi genç adam, "hepsi var."

"O zaman siz de bilirsiniz," diye alçak bir ses tonuyla devam etti genç kadın, "davetlerde bir misafirin rolü, ev sahibinin veya sahibesinin rolünden farklıdır ve kimse bu iki farklı konumdan aynı rolü icra etmelerini beklemez."

"Evet, burada haklı olabilirsiniz," dedi Augustus.

"Ve yine herhalde bilirsiniz ki," diye devam etti genç kadın, "Tanrı, Adem ve Havva'yı yarattığında," yine karşı duvardaki tabloya gözü takıldı, "erkek misafir, kadın ise ev sahibesi rolünde. Bu nedenle erkek durumu hafiften alıyor, ne fiziksel anlamda barındığı evinin ne ruhsal mabedinin saygınlığının ve değerinin o durumdan şu veya bu şekilde etkilenmesi söz konusu. Ve insan, kendi evinde misafir etmeyi hiç düşünmediği birinin evine pekâlâ misafirliğe gidebilir. Şimdi söyleyin bana Kontum, bir misafir ne arar ve ne ister?"

Augustus soruyu bir süre tartıp biçti, sonra "Sanıyorum ki," dedi, "eğer kaba ve patavatsız misafir türünü bu tablonun dışında bırakırsak –yani hizmet edilmek için misafirliğe giden, alabildiğini alıp, sonra çıkıp gideni–, o zaman misafirin ilk başta aradığı şey, zihnini ve ilgisini başka bir tarafa çekerek rahatlamak, günlük hayatın sıkıntılardan uzaklaşıp eğlenmektir. Arkasından, canlanmak, kendini göstermek ve çevresindeki itibarını artırmak gelir, derdim. En son olarak da, bir misafir varoluşunun sebebinin ispatını aramaktadır, diyebilirim. – Fakat madem bu durumu böyle zarif ve güzel sundunuz, sinyorina, ben de size tüm içtenliğimle soruyorum: Bir ev sahibesi ne ister?"

"Ev sahibesi," dedi genç kadın, "kendisine teşekkür edilmesini ister."

Sohbetleri tam burada dışarıdan gelen bağrışmalar yüzünden sona erdi.

V
KİRALIK KATİLİN HİKÂYESİ

İçeriye ilk *osteria*'nın sahibi girdi; arka arka yürüyerek, ellerinde birer gümüş şamdanla ve bir yaşlı adamdan beklenmeyecek türden bir zarafetle. Onu akşamın özel misafirleri olan üç adam takip etti, önde yürüyen ikisi kol kolaydı. Gelişleriyle mekânın havası tamamen değişti, ışıklarda, yüksek sesli konuşmalarda, renk cümbüşünde, hatta mekândakilerin cüsselerinde, zira yeni gelenlerden ikisi hayli iri cüsseliydi.

Augustus'un gözleri yeni gelenlerden birine takıldı, adam her yerde ilgiyi üzerinde toplayacak biriydi, tıpkı Augustus gibi. Adam altmış yaşlarında, uzun boylu ve çok şişmandı. Şık siyah giysiler giymişti, yakası kar beyazıydı ve parmaklarında bir sürü yüzük, göğsünde koca bir elmas vardı. Saçlarını simsiyah boyamıştı, makyajlı yüzü büyük bir maharetle pudralanmıştı. Fazla kilolarına ve vücudunu sımsıkı saran korseye rağmen, hareketleri ahenkli ve zarifti, sanki vücudunun kendine özel bir ritmi vardı. Augustus düşündü ki, insan denen varlığın nasıl görünmesi gerektiğine dair geleneksel bakış açısını bir yana bırakırsak, yaşlı adama yakışıklı denebilirdi, öyle ki o, her yerde hoş bir süs olabilirdi veyahut güçlü ve etkili bir idol. Yüksek ve kulakları delici bir ses tonuyla konuşan oydu salonda, yine de bu sesin hoşa giden anlaşılmaz bir sihri de vardı.

"Ah, sizi tekrar görmek ne hoş, ne hoş, sevgili Nino," dedi. "İlk geçen hafta Carreggio'nun *Danae*'sini satın aldığınızı duydum ve de arabanıza koşmak için de Cascini'den on altı tane benekli at."

Genç adamın bu sözlere ve hatta yaşlı adamın kolunu tutmasına pek aldırış ettiği yoktu. Augustus onları izlerken, genç adamın güzelliğinin yöre halkı arasında dillere destan olduğunun farkına vardı. Son zamanlarda gezdiği galerilerde bir sürü tablolar görmüştü ama o, tabii bal ve vahşi akasya ile beslenen genç St. Sebastian'ı veya Yahya Peygamber'i ve hatta kutsal kabrinden kalkmış genç bir meleği anımsatabilirdi, kayıtsızca zarif modern giysiler içinde. Üstelik saçlarının derin kahverengi tonu, eski

tablolarının bakıla bakıla derinleşen güzelliğini hatırlatan yüzü ve gözleri ile sanki, düşünceye gerek olmayan cennette, her türlü düşünceden arınmışlığın intibası vardı üzerinde.

Son gelenlerin üçüncüsü uzun boylu genç bir adamdı, giysilerinden varlıklı olduğu anlaşılıyordu, kıvırcık saçlarının çevrelediği pembe yüzü bir koyunu andırıyordu, sanki çene kemikleri yoktu ve yüzü doğrudan etli şişman gırtlağının üzerinde asılıydı. Büyük bir dikkatle yaşlı adamı dinliyor, gözlerini ondan bir an ayırmıyordu. Üç adam mum ışıkları altında yemeğe oturdular.

Genç kadın yeni gelenlere kısa bir bakış fırlattı, ayağa kalktı, pelerinine sarındı ve salondan çıktı. Augustus ona eşlik etti, genç kadının yaşlı hizmetkârı, elinde mumla efendisini bekliyordu.

Augustus geri döndüğünde, sipariş ettiği horozu ve tozpembe krema ile süslenmiş pastayı masaya getirmişlerdi, oturdu ve iştahla yemeğe koyuldu. Komşu masadaki sohbet öyle yüksek sesle sürüyordu ki, dikkatini kendi düşüncelerinde toplamakta zorluk çekiyor ve ister istemez dönüp masadakilere bakmaktan kendini alıkoyamıyordu. İri yapılı yaşlı bey masadakilerin bardaklarını durmadan dolduruyor, kendisi limonata içiyordu, ama masadaki havaya katılmakta da kusur etmiyordu. Sanki hayatın keyfini çıkarabilmek onun yaratılışında vardı, keyfi kamçılamak için sarhoş olması gerekmiyordu. Bir süredir sadece onun yumuşak ve berrak sesi yükseliyordu masadan, bir hikâye anlatıyordu masadakilere.

"Uzun yıllar önce, tam ilahi şair Monti'nin silahını çekip Monsenyör Talbot'yu öldürdüğü günlerde Pisa'daydım. Olay bir akşam yemeği sırasında vuku buldu, masada üç kişiydik, aynen şimdiki gibi. Ve her şey ebedi lanet hakkında bir fikir ayrılığından çıktı.

O günlerde *Don Juan*'ını yeni yayımlamış olan Monti derin bir karamsarlık içindeydi, canı ne içmek ne konuşmak istiyordu, böylesine büyük bir şöhret yakalamış biri için bu tavır Monsenyör Talbot'nun garibine gitti. – Monti ona, cehennemde yanmaya mahkûm bir insan yaratmanın büyük bir mesuliyet olduğunu düşündüğünü söyleyip, onun bu konudaki fikrini sorduğunda, Monsenyör Talbot, gülümseyerek onu yatıştır-

maya çalıştı, ebedi ateş sadece gerçek insanlar için söz konusu olabilirdi. Şair bu yorumu yüksek bir sesle adeta bağırarak cevapladı, onun Don Juan'ı herhangi biri kadar gerçekti. Muhatabı geriye yaslandı ve gülümseye devam ederek, etten kemikten insanları mı kastettiğini sordu ona. "Etten mi!" diye bağırdı Monti, "Yani siz şimdi sadece İspanya'daki bin üç kadının buna yemin edebileceğini inkâr mı ediyorsunuz?" Monsenyör Talbot şimdi daha da ciddi bir edayla ona, kendisini yüce Tanrı misali bir yaratıcı olarak mı gördüğünü sordu.

"Yüce Tanrı mı!" diye haykırdı Monti, "ve siz, ürkütücü bir septik olan siz, Tanrı'nın aslında yaratmayı arzu ettiği şeyin, benim *Don Juan*'ım, Homer'in *Odysseus*'u, Cervantes'in Şövalyesi gibi bedbaht bir suret olduğunu bilmiyor musunuz? Tanrı, cenneti ve cehennemi onlar için yarattı. Veya sanıyor musunuz ki, yüce Tanrı ilelebet benim kayınvalidemle veya Avusturya kralı ile yetinecek? – İnsanoğlu, o yüce Tanrı'nın hamuru, malzemesi; ve biz sanatkârlar, onun aletleriyiz, onun spatulasıyız, keskisiyiz ve heykel de son haline ulaştığında, mermerden ve bronzdan veya o neden yapılmasını ister ise ondan oluyor. İşte o zaman da bizi paramparça ediyor, bir kenara itmiş oluyor, daha fazlasına layık değiliz. Siz bu dünyadan göç ettiğinizde, Monsenyör, bir ışık gibi söneceksiniz, geriye bir şey kalmayacak, fakat Orlando ve Misantropen ve benim zavallı, talihsiz Donna Elviram ebedi mekânlarda hep dolaşıyor olacaklar. Tanrı vazifelerini öyle düzenlemiş, oldukça yavaş bulsak da, kim oluyoruz da eleştirmeye cüret edebiliyoruz – biz ki, zaman ve ebediyet hakkında hiçbir şey bilmiyoruz?" Monsenyör Talbot şahsen, yakışıklı sanatçının büyük hayranlarındandı, lakin itikatlara muhalif görüşleri onu ziyadesiyle rahatsız etti, Monti'ye itiraz etti. "Öyleyse, ebediyete kendin git de, gör!" diye kükredi ve elinde oynadığı silahın tetiğini çekiverdi, Monsenyör kanlar içinde yere yığıldı. Aslında vahim bir hikâye. Monsenyör Talbot ağır yaralandı, ciddi bir ameliyat geçirdi, uzun zaman ölümle hayat arasında gidip geldi."

Bu arada masadaki üç dört şişe şarabı da bitirmiş olan misafirlerden diğer ikisi, söylenenlerle bağıra çağıra şaka yapmaya baş-

ladılar. Yaşlı prense, şu veya bu şairin hayal dünyasında ebedileştirdiği karakterler hakkındaki fikirlerini sordular. Augustus'un bilmediği o kadar çok yabancı isim ve terim kullanıyorlardı ve öyle de peltek konuşuyorlardı ki, Augustus dinlemekten vazgeçti, ta ki yaşlı adamın berrak sesini tekrar duyana kadar.

"Hayır, sevgili çocuklarım," dedi adam gülerek, "Benim ilahi olana inancım tam. Fakat inancı yalnız ebedi hayatla bağdaştırarak düşünme inancı da aşırıya kaçabiliyor. Hatta, değerli Ninomuzun son zamanlarda düştüğü duruma benzer bir karamsarlığa varabiliyor ki, bütün Toscana'yı acıya boğmuştu. Onun için şimdi başka bir hikâye anlatacağım."

Koltukta iyice arkasına yaslandı ve o akşam bir daha masadaki yemeklere ve bardağına elini sürmedi. Yaşlı adam hikâyeye başlayınca Nino diye hitap ettiği gencin de onu takip edip masadakilere hiç dokunmaması Augustus'un dikkatini çekti. Sofranın nimetlerine itibar eden, sadece masanın üçüncü misafiri, kıvırcık saçlı sarışın adamdı.

"Sevgili genç dostlarım," diye anlatmaya başladı yaşlı adam, "büyükbabamın zamanında Pisa'da köklü asil bir aileden gelen çok zengin bir adam kaderin korkunç bir oyununa geldi. En yakın hissettiği, herkesten çok sevdiği ve iyiliklerini üzerinden hiç eksiltmediği bir genç adam, ona öyle bir nankörlük etti ki, yaşlı adamı derin bir hayal kırıklığına ve acıya boğdu, kapıldığı o küçümsenmişlik hissi öylesine şiddetliydi ki, başkaları fark etse, onu herkesin şarlatanı yapardı, diye düşünmeye başladı. Bu asil adam filozoftu ve kendi iç huzuruna her şeyden çok önem verirdi. Bu acı tecrübenin gece uykularını mahvettiğini fark edince de, nankör gencin kanını akıtmadan huzura kavuşamayacağını anladı. Özel nedenlerden ötürü bunu tek başına yapacak durumda olmadığından dolayı da, Pisa'da genç profesyonel bir kiralık katil buldu, tam o zamanlarda bu tür karanlık işlere koşulan, insanların *bravo** dedikleri cinsten. Ziyadesiyle fevri bir mizaca sahip olan bu zat, para işlerindeki bece-

(*) Aslanım, yiğidim, aferin, mükemmel, bravo anlamının yanı sıra "zorba, kabadayı" anlamında da kullanılmaktadır. Blixen burada kelimeyi iki anlamına da uyabilecek şekilde kullanıyor – ç.n.

riksizliğinden dolayı kendini öyle zor bir duruma sokmuştu ki, kendisine yardım edecek birini bulamazsa, evlenmekten başka bir çaresi kalmayacaktı. Büyükbabamın arkadaşı ona güzel bir teklifte bulundu. 'Bu durumun kimse üzülmeden halledilmesini arzu ediyorum. İç huzurumu senden geri satın alacağım – layık olduğu değere, pek az buz da değil. Eğer kabul edersen, sana söz veriyorum o zaman tüm borçlarını da ödenmiş sayacağım. Buna, büyükannenin rehincide duran mercan taşlı tacı da dahil.' Bu hususlarda anlaştılar ve mevzuatı en ince teferruatına kadar görüşüp tespit ettiler."

Şöminenin yanında uyuklayan büyük bir kedi tam bu sırada bir hamlede yaşlı prensin kucağına atladı. Prens kediye bakmadan onu hafifçe okşadı ve hikâyesine kaldığı yerden devam etti.

"Saat tam gece yarısını çalmıştı, *bravo* işine doğru yola çıktığında. Yaşlı asilzade onu *boudoir*'ında* bekliyordu, masayı akşam yemeği için hazırlatmıştı. Endişeliydi, durumun umduğu gibi sonuçlandığından emin olana kadar kendine uyku durak olmayacağının farkındaydı. Genç adam kapıdan içeri girdiğinde saat biri çalıyordu. Yüzü bir ölününki gibi bembeyazdı. 'Öcümü aldın mı?' diye sordu Pisalı asil. 'Düşmanım yenildi mi?' 'Evet,' dedi *bravo*. 'Emin misin?' diye sordu yaşlı adam, kalbinin küt küt çarptığını duyuyordu. 'Tabii,' dedi *bravo*, benim hançerimi yiyen adam ölür –bu silahı o zamanlar hâlâ kullanırlardı, sevgili Nino– kalbine üç derin bıçak darbesi, ta sapına kadar. – Aynen sizin söylediğiniz gibi: Bu durum hiç kimsenin şikâyet etmesine mahal bırakmadan hallolmalı. Artık sizinle bir şişe şampanya içebilirim." Masaya oturdular ve birlikte güzel bir akşam yemeği yediler. "Biliyor musunuz?" diye sordu birden *bravo*, "bence neye yazık oldu? – Giderek o kadar akıllandık ki, dindar büyükannelerimizin bize büyük bir gayretle aşıladığı şeylere artık inancımız kalmadı. Zira bu dünyada başka hiçbir şey beni, sizin ve benim ebediyen lanetlendiğimizi kesinen bilmek kadar memnun edemiyor."

Yaşlı asilzade şaşırdı, karşısındaki genç adama acıdı, aklının başından gittiğini sanmıştı. İçinde ona karşı olan dostça hisler

(*) Ufak oda – ç.n.

o an öyle ağır bastı ki, elinden geldiğince teselli etmeye çalıştı. "Bu senin için çok zor bir durum," dedi, "ben senin daha farklı biri olduğunu zannetmiştim. Ebedi lanet konusuna gelince, cesaretini kaybetmemelisin, belki de haklısın. Bu gece işlediğin cinayeti ben belki yüzlerce defa kalbimle işledim, kutsal kitabın dediğine göre bu da öbürü kadar işlenmiş bir cürüm. Senin bu oyundaki rolünün tamamıyla asılsız olduğunu söyleyebilecekler çıkabilir, elbiselerini kuzunun kanıyla yıkayıp, onları kar gibi beyaz yapmak için hâlâ zamanın olduğunu da. Duyunca sevinmeyeceksin ama sana ne kadar para ödeyeceğime karar verirken, düşmanımın veya Pisa'nın kanunların karşısında içine düşebileceğin tehlikeleri dikkate almıştım ve bu ana kadar ruhunu hiç düşünmemiştim. Madem ki şimdi bundan bahsediyorsun, anlıyorum ki o açıdan da bir tehlike var. Onun için sana şimdiye kadar verdiklerime ilaveten, ruhunu düşünerek, şu yüzüğü vermek istiyorum. Bu sözlerle parmağındaki yuvarlak yakut taşlı çok değerli yüzüğü çıkarıp, *bravo*'ya uzattı. Yüzüğü alan *bravo*, yaşlı adamın yüzüne doğru bir kahkaha fırlattı, sanki daha biraz önce önemli konulardan konuşmamışlarcasına ve çekti gitti. – Yaşlı asilzade uzun zamandır ilk defa o gece deliksiz bir uyku uyudu, istediğini yaptırmanın ve kiralık katile ücretini de cömertçe ödemiş olmanın huzuru içinde."

Yaşlı adam burada hikâyesine ara verdi, kedi kucağından kalktı, masanın üzerinden yürüyerek diğer uçtaki Nino'nun kucağına atladı. – Nino, masanın karşı tarafında oturanın aynadaki aksi gibi, kediyi yumuşakça okşadı, arkasına yaslandı ve bekledi.

"Fakat bu bahtsız asilzadenin," diye devam etti yaşlı hikâyeci, "insanlara olan güveninin ilelebet sarsılması sanki kaderinde vardı. Bu gecenin üzerinden ancak bir ay geçmişti. O, ağır bir hastalık döneminden sonra nekahet devresindeki bir hastanın rehavetiyle, hayatın, arkadaşlarının, güzel müziğin ve Pisa'nın bereketli ilkbaharının keyfini sürerken, Roma'daki bir dostundan bir mektup aldı. Dostu, ölümü için yüksek bir fiyat ödediği genç hasmının hâlâ hayatta ve keyfinin de yerinde olduğunu, hem sosyete hayatında hem de Papa'nın yakın çevresinde çok aranan bir sima haline geldiğini yazıyordu.

İnsanoğlunun sahtekârlığının bu yeni delili onu tam kalbinden vurdu. – "Bana artık kim sadık kalabilir ki," diye düşündü, "o da beni aldatabildikten sonra? Bana yalan söylediği için mi yüzü öyle soluktu acaba?" – Evet, o zavallı adam yataklara düştü, hayal kırıklığının acısından. Birkaç gün şuuru bile gitti, uzun bir zaman gözlerindeki ve sağ kolundaki ağrılarla kıvrandı durdu – fakat ben burada, hasta yatağında çektiklerini uzun uzadıya anlatmayacağım, zira ruhundaki azabının yanında onlar hiç kalır. Dediğim gibi, düşünmesini seven bir insandı; *bravo*'su ile o mahut gece, masa başında bahsettikleri sonsuzlukla, cennetle ilgili konular üzerinde kafa yormaya başladı. "Gerçekten," diye düşündü, "en önemli amaç sadece bu mu olmalı, davranışlarımızın hiç mi anlamı yok?" Düşündükçe, öyle olduğuna daha da kanaat getirdi. "Belki," diye düşündü, "amaç tek başına belirleyici bir güç olabilir, ama sadece amaç olarak varolduğu sürece. Davranışlar onu yok edebiliyor. Bir başkasının karısını arzulayınca, bundan en emin kaçış yolu şüphesiz o kadına sahip olmak ve düşmanlarımızı sevebildiğimiz gibi onlar için dua da edebiliriz, bize zarar vermiş ve bizi takip etmiş olsalar da, ama ancak ortalıklarda olmadıklarından eminsek." – Öldüğünü sandığı sürece, kendisinin bile hasmına nasıl sıcak hisler beslediğini hatırladı.

"O halde," diye düşünmeye devam etti, "cehennem yapmak istediklerini yapamamış insanlarla epey dolu olmalı. Onlar ki, hiç ölmeyen bir solucanı andırıyorlar. – Ve böylece," diye anlatmaya devam etti yaşlı adam masadakilere dönerek. Sesi birden yumuşamış, bal tadında bir okşayışa dönüşmüştü adeta, "*bravo*'lara olan güvenini kaybeden asilzademiz, kendince bir kanıya ulaştı, gelecekte sadece bilfiil kendisinin tamamlayacağı işlere kalkışacaktı. – Bu acıklı hikâyeyi kalbinden söküp atmadan, cevap aradığı bir tek soru kalmıştı," diye devam etti yaşlı prens, adeta yumuşaklıktan erimiş bir ses tonuyla: "borçlum beni kaça sattı acaba?"

Bir an durdu ve sonra, "İşte tatlı Nino," dedi, "benim hikâyem bu kadar, ümit ederim sıkılmamışsındır. – Lütfet ve fikrini söyle."

Uzun bir sessizlik oldu. Genç prens masaya doğru eğildi, kolunu dayadı, çenesini avucuna aldı, yaşlı adama sabit gözlerle baktı. Bu ani fakat mahzun duruş, kucağındaki kedinin duruşuna öyle benziyordu ki, Augustus korkuya kapıldı.

"Evet, izninle," dedi, "hikâyen beni sıktı. Çok uzundu ve kendine bir son bulamadı bir türlü. Gelin buna bu akşam burada bir son verelim."

Sol eliyle bardağını doldurdu ve bir dikişte yarısına kadar bitirdi. Ve yine, sol elini yavaşça kaldırdı, kendini zora sokmaya razı olamayacak kadar çok içmiş biri gibi bardağını kaldırdı ve masanın diğer ucunda oturan yaşlı prense doğru savurdu. Şarap, kan kırmızısı ağzından ve pudralı çenesinden aşağı süzüldü. Bardak dizine yuvarlandı, yere düştü ve paramparça oldu.

Sarı bukleli genç adam korkudan bir çığlık attı. Ayağa fırladı, cebinden dantelli bir mendil çıkardı, arkadaşının ağzından akan şarabı sanki kanmış gibi dikkatle silmeye başladı. Ama şişman yaşlı adam onu itti. Yüzü birkaç saniye, tıpkı bir maske gibi hareketsiz kaldı. Sonra bir aydınlık ve sıcaklık yayıldı yüzüne, teninin arkasında bir mum yakılmışçasına gizemli ve övünçlü pırıltılar... Ağır makyajının altında yüzünün gerçekten kızarıp kızarmadığını kestirmek zordu, fakat yüz hatlarından bir coşku, bir yaşam sevinci taşıyordu. Hikâyesini anlatırken göze yaşlı görünüyordu ama şimdi o ifadede gençliğin hatta çocukluğun tasasız gücü ve gururu ışıldıyordu. Augustus, birden onun kimi andırdığını buldu: Onda, şarap tanrısı Bacchus'un haşmetli, zengin hatları ve onun ardında saklanan o büyük güç vardı. Çevresindeki hava ondan yayılan ışığın gücüyle sarsılıyordu, sanki yaşlı tanrı tacını başına geçirmiş, dehşet içindeki fanilere kendini gösteriyordu. Mendilini çıkardı ve ihtimamla dudaklarına yaklaştırdı, sonra mendile baktı ve masadakilere döndü, öylesine ağır ağır ve yumuşak bir sesle konuşuyordu ki, ancak bir tanrı insanoğluyla böyle konuşabilir, sanki karşısındakiler sesinin tüm gücüne dayanamayacak kadar narinmişler gibi.

"Biliyorum Nino, bu sizin ailenin bir alametifarikası," dedi, "bu nadir, bu etkileyici *savoir mourir*.*" Şarabın tadını gi-

(*) (Fr.) Ölmeyi bilmek – e.n.

dermek için limonatasını yudumladı. "Harika bir yorumcusun sen, Nino," diye devam etti, "yalnız kendi Toscana melodilerinde değil, modern nesirde de. İşte benim hikâyemdeki esas hata buradaydı: Bir nihayeti yoktu. Ve bir şeyin nihayeti ilahi bir şey de olabilmeli. Yarın sabah benimle bu binanın arkasındaki terasta buluşmak ister misin? Orayı iyi bilirim, sihirli bir havası vardır."

"Evet," dedi Nino, hâlâ aynı pozisyonda, çenesi avucuna yaslanmış.

"Teşekkürler, Nino," dedi yaşlı adam, "kabul edeceğini tahmin ettim. Ve şimdi," diye ekledi sakin ve asil bir edayla, şarap lekeli elbisesine bir bakış fırlattı, "izin isteyeceğim, gitmeliyim. Elbiselerim bu halde iken misafirlerimle oturamam. Arturo, dostum, bana kolunu ver – korkma, Nino, onu sana hemen geri göndereceğim, yapılacak işleriniz vardır, geri kalmayasınız. İyi geceler, iyi uykular."

Dinlediği hikâye yüzünden, en az kendisi kadar rengi atmış ve nutku tutulmuş kıvırcık saçlı sarışın gencin koluna yaslanarak masadan ayrıldı. Yaşlı adamı aşırı kaba konuşmasıyla çok gücendiren diğer misafirse yerinden oynamadı, görünüşe bakılırsa şarap uykusunu getirmişti. Birden başını çevirdi ve sanki o dakikaya kadar varlığından haberdar değilmiş gibi davrandığı Augustus'un gözlerinin içine baktı.

"Senyör," dedi, "Dostum Prens Potenziani ile aramda geçenlere şahit oldunuz. Takdir edersiniz ki, gururumu temizlemem lazım. Acaba yarın sabah yapacağımız düelloda gözlemcim olmak şerefini bana bahşeder misiniz? Adım Giovanni Gastone, Toscana'dan. Emrinize amadeyim." Augustus, genç prense, bugüne kadar asla hiçbir düelloya katılmadığını söyledi. "Emrinizdeyim," dedi, "fakat sanırım, keyifli bir akşam yemeğinde masadaki dostlar arasındaki bir söz düellosunu arkadaşça halletmeniz daha yerinde olur. Ayrıca, herhalde sizden yaşça o kadar büyük biriyle düello yapmak isteyemezsiniz."

Giovanni dostça gülümsedi. "Vicdanınız rahatsız olsun, Kontum," dedi. "Kendini hakarete uğramış addeden Prens Potenziani. Kullanılacağı silahı da o seçecek. Eğer Toscana'ya bi-

raz daha erken gelmiş olsaydınız, sağda solda, pistolü tercih edeceğinden bahsettiğinden de haberiniz olurdu. Yaşına gelince, doğru, sizden veya benden iki misli daha uzun yaşamış olabilir, lakin içinde bizim yaşımızda bir çocuk var. Onun gözünde iki yüz yaşında olmak, bizim için elli yaşında olmak kadar olası. Bizi yıpratan şeylerin hiçbiri onu etkilemez bile. Onu tanımıyorsunuz, olağanüstü bir insandır.

"Fakat bu söyledikleriniz durumu iyileştirmiyor ki," dedi Augustus, "Onu öldürebileceğinizi düşünmediniz mi hiç?"

"Hayır, hayır, siz onu hiç düşünmeyin," dedi genç adam. "Hayır, fakat şu var: O benim uzun yıllardır en yakın dostum. Hangimizin takdiri ilahiye daha yakın olduğunu öğrenmenin zamanı artık geldi."

Yumuşak, fevkaladė berrak bir kuş sesi duyuldu bahçeden, sanki o mayıs gecesi seslenmiş de, şakımaya başlamıştı.

"Dinleyin! Aziola'nın figanını duyuyor musunuz?" diye sordu Giovanni, "Bana eskiden hep iyi şeylerin habercisi olmuştu. Ama bu sefer," diye ekledi sonra, "bilemem neyi haber veriyor. Tanrı bilir, zira onun muhakkak ki benimkinden çok daha geniş bir hayal gücü var. – Yani demek istediğim, o benden çok arkadaşım Potenziani'ye benziyor olmalı. – Eminim ki öyle." Bir süre derin düşünceler içinde hareketsiz kaldı. Sonra, "Bakınız mesela, satın aldığım atlar," dedi, "onlara henüz ad vermedim. Yaşlı prens olsa hemen oracıkta kolaylıkla her birine bir ad bulabilirdi. Sizin aklınıza bir şey geliyor mu?"

VI
KUKLALAR

Prens Giovanni bir kere daha teşekkür etmiş ve iyi geceler dilemişti ki, Augustus'un faytonda gördüğü yaşlı uşak, arkasından yaklaştı, tıpkı bir kedi gibi sessiz ve hafifçe kolundan çekti. Hanımı, içerideki gürültüden rahatsız olmuştu, ne olup bittiğini öğrenmek istiyordu. Augustus genç kadını dışarıda, pencereden yansıyan ışığın tam altındaki taştan bankın kenarında

durmuş kendini bekler buldu. Uşağı da hemen yakınında, eski bir ağaç gövdesinin yanında hanımını izliyordu.

Augustus genç kadına düellodan bahsetmek istemiyordu, fakat her şeyden haberdar olduğunu öğrendi; uşağı ve han sahibi anahtar deliğinden olan biteni dinlemişlerdi. Genç kadının öğrenmek istediği tek şey, bu tartışmanın nasıl başladığıydı ve her halinden, gelecek açıklamayı büyük bir heyecanla beklediği belli oluyordu. Augustus, her şeyi olduğu gibi anlatmaya karar verdi, daha sonra dedikodu yayılınca sürprizlerle karşılaşmazdı, zaten kendi de olayın nasıl bir hayat memat meselesi haline geldiğini bir türlü anlayamamıştı. Yemek masasındaki konuşmaları hatırladığı kadarıyla aynen genç kadına nakletti. Ve o hiçbir ses çıkarmadan dinledi, bir heykel gibi dimdik ve sessiz. Ancak Augustus hikâyesinin ortalarına geldiğinde, genç kadın onun kolundan tuttu ve pencereden gelen ışığın altına doğru çekti. Hikâyenin sonuna geldiğinde, genç kadın ondan, yaşlı prensin *bravo* hakkındaki hikâyesini bir kere daha anlatmasını rica etti, anlatırken de sık sık sözünü kesti, bazı kelimeleri veya sayıları tekrarlamasını istedi ondan.

Augustus hikâyesini ikinci kez anlatmayı bitirdiğinde, genç kadın birden pencereye doğru döndü, yüzünde korkutucu bir ifade vardı. Augustus sanki bir aynaya bakıyor gibiydi. O yüzde, yaşlı prensin masada o feci hakarete hedef olduğunda yüzünün aldığı ifadeyi görmüştü. Genç kadın ne makyaj yapmış ne pudra sürmüştü, Augustus adeta onun ince cildinin altındaki damarlarını görebiliyordu, kanın boynundan saçlarına doğru yükseldiğini ve yüzünün mosmor kesildiğini fark etti, sert bir şaraptan sonra veya hızlı koşup da kan ter içinde kalınca olduğu gibi. İşte tam bu sahnede genç kadın, Augustus'un ilahi metamorfozunun bir parçası oluverdi –ama eksik ayardan, zira genç kadın ne bedensel ne ruhsal açıdan onun gibi ağır sikletti– ve orada Dionysos'un selefi olabilirdi, genç bir *bacchante* veyahut gözlerindeki parlaklığa bakılırsa, onun leoparlarından biri.

Genç kadın derin bir nefes aldı. "Sizi ilk gördüğüm andan beri, Senyör," dedi, "başıma iyi bir şey geleceği içime doğdu. Lütfen söyler misiniz? Eğer ikisi de nişan alır ve silahlarını ay-

nı saniyede ateşlerlerse, her ikisinin de kalplerinden vurulması mümkün mü?"

Augustus genç kadının bir şair ve astronom olmak için çok hunhar bir yaradılışı olduğunu düşündü. "Böyle bir şeyin olduğunu şimdiye kadar hiç duymadım," dedi, "fakat imkânsız da diyemem. Ben de bu düelloya karşıyım ve ne garip bir tesadüf ki, yaşlı prensin keskin bir nişancı olduğunu ilk dün duydum."

"Ama bunu herkes bilir," dedi genç kadın, "o eğer insanları başka türlü öpemezse, o zaman pistolüyle öper. Lütfedip bir şeyi daha söyler misiniz," diye devam etti, "prensin yarın sabah vuracağı genç adam kim? Bana adını vermediler." Adı duyunca sessizliğe büründü. Sonra, "Giovanni Gastone," diye tekrarladı yavaşça. "O mu? Ben onu daha önce görmüştüm. Beş yıl önce, kilisede ayinde. Büyükannesiyle gelmişti, arabadan kilisenin kapısına kadar şemsiyesini tuttu, feci bir sağanak vardı o gün."

"Bırakalım uyusun," dedi sonra, "son defa yatağa yattığı gece, bırakalım yatağında keyifle uyusun. – Fakat biz, Senyör, bizim uyumamız mümkün değil, ne yapalım? Hizmetkârımın söylediğine göre, *osteria*'ya bir kukla oyunu kumpanyası gelmiş, tüm eşyalarının Pisa'dan gelmesi gecikecekmiş, birazdan bir gösteri yapacaklar. Gelin girip seyredelim."

Augustus o gece gözüne uyku girmeyeceğini biliyordu. Hayatında şimdiki kadar mutlu olmamıştı. Bedenini hiç bu kadar hafif hissetmemişti, ufak bir çocukkenki kadar hafifti. Kayalıklarda birden altın damarı bulan bir altın avcısının hissedebileceği türden mutlu bir şaşkınlık içindeydi. Sonra genç kadının varlığı onda hoş bir rahatlık hissi de uyandırmıştı. Kendisininki gibi uzun, rahat bir siyah pantolon vardı üzerinde – Augustus'a göre tüm insanlar için en normal giyinme şekli. "Tüm o tantana," diye düşündü, "kadınlar illa kadınlıklarını vurgulamak peşindeler, konuşmalarının içi üniformalı subaylarınki kadar boş veya cüppeli rahiplerinki kadar işe yaramaz." Genç kadına, tiyatronun oynandığı beyaz sıvalı salona kadar eşlik etti. Oyun çoktan başlamıştı.

Oda çok basık ve çok sıcaktı, havada kokular birbirine karışmıştı, tavandaki pencere açıktı ama bir faydası yok gibiydi –

karanlık gökyüzünü seyretmekten öte. Oda yarı yarıya doluydu, tavandan sallanan birkaç lambadan zayıf bir ışık yayılıyordu. Fakat sahnede tam bir renk ve ışık cümbüşü vardı. Sahnenin etrafında yarım daire şeklinde dizilmiş gül kırmızısı, ateş sarısı, yeşil ve eflatun ışıklar, oyuncuların kostümlerine yansıyor, her birini değerli bir taş gibi parıldatıyor, pis, partal partal arka perdenin üzerine uzamış gölgeleri düşürüyordu.

Asil misafirlerin içeri girdiğini görünce, tiyatro müdürü konuşmasına ara verdi, sahnenin yakınına iki koltuk çekti. Sonra bıraktığı yerden konuşmasına devam etti; sesi, temsil ettiği her bir role göre değişiyordu.

Sahnelenen *Gerçeğin İntikamı* adlı oyun, klasik komedi türünün en güzellerinden bir örnekti. Oyunu hemen herkes bilir, bir cadı bir yol hanını lanetlemek için öyle bir büyü yapar ki, o sırada handa olanların her söylediği yalan, ağızlarından çıkar çıkmaz gerçeğe dönüşür.

Kadın kahraman âşık rolü yapıp varlıklı bir adamı ağına düşürmek isterken, ona sahiden âşık olduğunu fark eder. Kendini beğenmişler kahraman olur, ikiyüzlüler tövbe eder; fakirlikten yakınan zengin, yaşlı cimri son sahnede tüm parasını çaldırır ve perde iner. Sahnede yalnız kadınlar birbirleriyle şiirsel repliklerle konuşurlar, erkeklerin replikleri aşırı kabadır – bu ahlaksız ortamdaki tek masum insan, genç bir oğlandır, mandolin eşliğinde güzel şarkılar söyler sahne gerisinde.

Seyirciler oyunun ahlak dersini eğlenceli bulmuşlardı. Yorgun, kirli yüzleri aydınlandı komedinin soytarısı Mopsus'a kahkahalarla gülerlerken. Kendisinin de komedi yazdığını söyleyen genç kadın, oyunu profesyonel bir ilgiyle izliyordu. Augustus, repliklerden birçoğunun onu derinden etkilediğini fark etti. Sevgililerden biri diğerine, gerçeğin hamurundan yapılmış bir dilim kuru ekmeğin insanı bir yemek kitabından daha fazla doyurduğunu söylerken, Augustus bunu kendine verilmiş bir nasihat olarak algıladı. Ve her şeyden habersiz katiline coşkuyla ay ışığının güzelliğinden bahseden kurban bıçaklanırken de bu sahneyi, Tanrı'nın, insanoğlunun, kendisine faydası olan değil, zararı olabilecek şeylerden mutluluk duyması-

nı sağlamaktaki büyük gücü üzerinde daha iyi düşünmek gerektiği şeklinde anladı Augustus. "Tanrı bizi bunun için sever," diyordu erkek sevgili, "tıpkı bizim, köpeğimizi sevdiğimiz gibi, onun keyfi yerindeyse, biz de hemen keyiflenir kuyruğumuzu sallarız, fakat ne zamanki somurtur –belki birinin hiç beklemediği bir tavır onu mahzunlaştırmıştır– o zaman hemen biz de mahzunlaşır, intiharı bile düşünürüz ve o, hüzünlü anında ay ışığını bulmayı başarırsa kuyruğundan gideriz – gidebildiğimiz kadar." Bu replikler Augustus'u gülümsetti. Tanrı'nın küçük köpeklerinden biriymiş gibi hissetmeyi arzuladı – tıpkı çocukluğunda yaptığı gibi.

Oyunun sonunda cadı sahneye gelirdi ve gerçeğin ne olduğu sorusunu şöyle cevaplardı: "Gerçek olan, hepimizin bir kukla komedisinin oyuncuları olduğumuzdur. Kukla komedisinde önemli olan, çocuklarım, yazarın fikirlerini sarih tutmaktır. Buradaki sır, ki ben ona her zaman sadık kalacağım, gerçek mutluluğun bu olduğudur, oysa insanlar onu çok başka yerlerde arıyorlar. Evet, bir kukla komedisinde rol alabilmek bir lütuftur. Ve ben o oyunlardan birindeki rolüme öylesine girdim ki, o rolü asla bırakmak istemiyorum. Fakat, sizler, benim oyun arkadaşlarım – yazarın fikrini sarih tutun, sadık kalın ve evet, hatta onu en azamiye kadar zorlayın."

Augustus bu sözlerin derin bir bilgelik taşıdığını düşündü. "Evet," diye geçirdi içinden, "şayet benim hayatım bir kukla komedisiyse ve bana bu oyunda belli bir rol verilmiş, ben de onu iyice öğrenmişsem, artık her şey kolay ve hoş olmalı." Bu ülkenin insanları ona sanki böyle bir amaç için yaşıyorlarmış gibi geldi. Onlar da karşısındaki o sahnede dolaşan, yazarının hayal dünyasının eseri küçük kukla oyuncular gibi hayatın kötülüklerine, acılarına ve mucizelerine alışıktılar. Kuzeyin insanları için ruhun sert ve keskin hareketleri ziyadesiyle dehşet vericidir. İhtiras seline bir kez kapıldıklarında konuşmakta zorluk çekerler, tutulurlar, duraklarlar, teklerler. Güneyin insanıysa ruhunda kopan fırtınalara rağmen gösterişli ve heyecanlı bir dille konuşur. Sanki hayat tüm sersemletici hamlelerine rağmen bir komedidir, sanki onlar bu oyunu birçok kez pro-

va etmişlerdir. "Bir gün bir kukla komedisinde rol alabilsem, ben de o rolü her ne pahasına olursa olsun kaybetmemeye çalışırdım," diye içinden geçirdi Augustus.

Son sahnede, bütün kukla oyuncular sahneye çıkmış, seyircilerin alkışları önünde selam verirlerken, Augustus salonun öteki ucunda bir kapının açıldığını duydu. Dönüp baktığında, Prens Giovanni ve uşağının içeri girdiklerini ve arayan gözlerle seyircilere doğru dikkatle baktıklarını fark etti. Aradıklarının kendisi olduğunu tahmin etti, ayağa kalktı ve onlara doğru gitti, sahnenin etrafındaki gürültü azaldı. Tam da bu akşam, sırf eğlenmek için oyun seyretmeye gittiğine pişman olmuştu, bir genç adamın son akşamı olabilecek o akşamda. Giovanni sanki hiç öyle düşünmüyordu, piyesin iyi olup olmadığını sordu. "Talihsiz bir durum var," dedi sonra, "Prens'in arkadaşı yarınki düelloda onun gözlemcisi olacaktı ama hastalandı. Kramplar içinde kıvranıyor ve devamlı kusuyor. Sizi bu akşam genç bir adamla birlikte gördüğümü hatırlıyorum, ona davranışınızdan sizin seviyenizde bir asilzade olduğunu, hatta aynı ülkeden gelmiş olacağınızı düşündüm. Bir şey rica edeceğim. Benim adıma onunla konuşur, ondan Arturos'un yerine geçmesini rica eder misiniz, ne prens ne de ben bu işi ertelemek istiyoruz."

Prens Giovanni'nin ricası Augustus'u zor duruma soktu. Genç hanımın sırrını açıklayamazdı, ayrıca onunla Danimarka'dan birlikte geldikleri gibi bir yanlış kanının uyanmasını da istemiyordu karşı tarafta. "O beyefendi," dedi, "böylesine ciddi bir olayda rol almak için çok genç. Kendisiyle şu an beraberim, isterseniz bekleyin, onunla hemen bir konuşayım."

Genç kadın sahnede olup bitenleri hâlâ ilgiyle seyrediyordu, Augustus döndüğünde, perde son kez inmişti. Genç kadına durumu anlattı, Giovanni'nin ricasını iletti, birlikte bir çıkar yol bulmalarını teklif etti – güneş doğmadan önce handan ayrılabilmesi ve düelloya karışmaması için. – Genç kadın kısa bir düşündü, ayağa kalktı ve salonun öbür ucundan sabit gözlerle kendisini seyreden Giovanni'ye uzun uzun baktı.

"Senyör," dedi sonra yavaşça ve ciddiyetle, "arkadaşınız Prens Giovanni'ye bu düelloda hizmet edebilmekten mutluluk

duyarım. Ailelerimizin birbirleriyle pek dostane ilişkiler içinde olduğunu söyleyemem, fakat şeref söz konusu olunca, eski düşmanlıkları unutmak zorundayız. Prens Giovanni'ye adımın Agniolo della Gherardesci olduğunu ve emirlerini beklediğimi söyleyiniz zahmet olmazsa."

Giovanni, ikisinin de ona baktıklarını fark edince, yanlarına yaklaştı ve Augustus'un tam tahmin ettiği gibi, iki genç büyük bir nezaketle birbirlerini selamladılar. Genç kadının sırtı sahneye dönüktü, üzerine vuran sahne ışıkları altında adeta genç bir meleği andırıyordu – bir kereye mahsus kavalye rolüne soyunmuş bir meleği. Dağılmak üzere olan seyirciler prensi tanıdılar ve ona bakabilmek için durdular.

Giovanni genç kadına, gösterdiği incelikten dolayı teşekkürlerini sundu.

"Prensim," dedi genç kadın, "Joseph'in Mısır'da devlet başkanı ve Potiphar'ın karısının da yaşlı bir kadın olduğu günlerde, kadın Joseph'in huzuruna çıkarak, damadına en yüksek devlet nişanı olan 'cennetin yıldızı'nın verilmesini ondan rica etti. – "Asla cüretkâr davranmak istemem," dedi, "lakin haşmetmeabımdan son kez lütufta bulunmamın üzerinden çok zaman geçti. Belki bu defa bana dostça kulak verirsiniz."

"Madam," dedi devlet başkanı, "hapiste yattığım günlerin üzerinden de uzun zaman geçti. Orada yıldızları göremiyordum fakat hayal ediyordum. – Rüyalarımda, göz kulak olamadığım için onların gökyüzünde oraya buraya dağıldıklarını, o yüzden de çobanların sürüleriyle birlikte yollarını kaybettiklerini gördüm – ve de çöllerde de devecilerin. Sizi de rüyalarımda gördüm Madam ve Eldebaran yıldızı yörüngesinden çıktığında, aldım ve size takdim ettim. Siz onu bir iğneyle şalınıza tutturdunuz, 'çok teşekkür ederim, Joseph,' dediniz, 'beni mütehassis ettiniz'. Rüyamın bir şekilde gerçekleştiğini görmek beni mutlu etti. Damadınız için talep ettiğiniz nişan ona çoktan bahşedildi."

Ve bu kısa muhabbetin ardından birbirlerinden ayrıldılar.

VII
DÜELLO

Gökyüzünde tek bir bulut yoktu. Güneş henüz doğmamıştı, fakat harika bir ışık huzmesi oluşmaya başlamıştı semada. Kırağının ıslattığı teras taşları hâlâ kurumamıştı. Önce bir kuş ötmeye başladı bahçedeki çalıların arasından, sonra bir ikincisi ve erkenden yola çıkan araba sürücülerinin bağırışları duyuldu yoldan – uzun boynuzlu öküzlerinin yanında.

Düello alanına ilk varan Augustus oldu. Su gibi hafif ve taze serin sabah havasını içine çekti, çiçeklenmiş ağaçlar ve yoldan kalkan toz birbirine karışıp havada kümeleniyor, hoş kokulu ince bir duman yayılıyordu etrafa. Ölümün de bu kokuya karışacağı düşüncesi ona garip geldi, iki düellocunun o an hayatla ölüm arasında bir yerlerde olduğunu düşündü. Bir gece önce düello kurallarını gözden geçirmişlerdi ve anlamıştı ki, ikisinden biri güneşin zenite ulaşmasını bir daha asla göremeyecekti.

Terasın ucuna doğru ilerlerken, ölüm düşüncesi zihninde büyüdü. Bulunduğu yerden manzarayı seyretti. Ana yol, ağaçların arasından kıvrılarak uzayıp gidiyordu kırların ortasından. Ufukta kırık, mavi bir çizgi gözüne ilişti, üzerinde ufak bir bulut kümesi asılı gibi duruyordu. Güneş doğunca, oranın belki Pisa olduğunu göreceğiz, diye geçirdi içinden. Bulunduğu yer yolculuğunun sadece ilk durağıydı, şehrin ileri gelenlerine teslim edeceği daha bir sürü mektup vardı. O iki insan ise hayatlarının son durağına doğru yaklaşıyordu; benden daha çok yolculuk etmiş olmalılar, diye düşündü, son durağa doğru yavaş ve sakin yürüdüklerine bakılırsa.

Arkasına döndüğünde Giovanni'nin binadan çıktığını ve başını kaldırıp gökyüzüne baktığını gördü – daha önce kendisinin yaptığı gibi. Augustus'u görünce, ona doğru ilerledi, selamladı ve koluna girdi. Terasta gezindiler ve samimi bir hava içinde ondan bundan konuştular. O kadar rahattı ki. Şayet düello edeceği fikri onu rahatsız ediyorsa, bu rahatsızlık hissi ruhunun çok derinlerinde yatıyordu zahir, belki arada bir yüzeye yaklaşıp kendini belli belirsiz hissettiriyor olmalıydı. Konu-

şurlarken Augustus'a öyle geldi ki, Giovanni kendini bekleyen merhametsiz kaderine en değerli şeyiymiş gibi tarif edilmez bir ihtirasla yapışmıştı, o derece ki aralarına girmeye kalkacak herkesi yaralayabilirdi. "Sizi görür görmez anlamıştım," dedi Augustus'a, "tanışmamızın bana şans getireceğini."

Yaşlı prensin hizmetkârlarından ikisi kollarında büyük bir koltukla terasa geldiler. Prens düello sırasında ayakta duramayacak kadar halsizdi, onun için atış talimlerini oturarak yapmıştı. Koltuğu nereye koyacaklarını sordular, herkes terasta uygun bir yer tespit etmeye koyuldu. Düellocular arasında on adım olmalıydı; mesafeyi ölçtüler, Giovanni'nin duracağı yeri işaretlediler. Ardından yaşlı prensin hizmetkârları bir çift pistolü büyük bir ihtimamla şık bir kutuya yerleştirdiler. Koltuğun hemen yanındaki ufak masanın üzerine bir bardak limonata ve büyük bir ipek mendil koydular. Sonra içeri girdiler. Genç kadın da uşağıyla birlikte bu arada terasa gelmişti. Koyu renk pelerininin içinde yüzü çok solgundu, sabah serinliğinde hafifçe titriyordu. Grubun biraz gerisinde durdu. Bir ulağın alıp hana getirdiği köy doktoru da tam bu sırada geldi. Yaşlı doktor naneruhu kokuyordu, uzun saçlarını atkuyruğu yaparak arkada toplamıştı, aynen geçen yüzyıl yaptıkları gibi. Genç kadının yanına gitti ve hararetle ona bildiği, gördüğü, hepsi de ölümle sonuçlanmış eski düelloları anlatmaya başladı. Prens Giovanni birkaç defa dönüp düşünceli düşünceli onlara doğru baktı. Hava yavaş yavaş günün ilk ışıklarıyla dolmaya başlamıştı. Kuşlar birden daha yüksek telden şakımaya başladılar, ışığın verdiği coşkuyla. Çok yakında hoş bir şey olacağının farkında gibiydiler. Bir koyun sürüsü meleyerekten, köy yolundan geçti gitti. Arkalarından kalkan toz bulutunun kenarları altın gibi ışıldadı.

Osteria'nın kapısı açıldı ve yaşlı prens kapıda göründü, hizmetkârının koluna yaslanmıştı. Yüzüne dikkatle makyaj yapılmıştı, yeşil renkli elbisesi içinde zarif ve asil bir edayla yürüyordu. Çok mütehassis olduğu her halinden belliydi. Tam o anda güneş doğdu, gün ağardı. Lakin güneşin gelişi terastaki havayı değiştirmek veya etkisi altına almak hususunda yaşlı adamın gelişi kadar güçlü olamadı. Terastakilerin hepsi hislerine ha-

kim olmak, sakin görünmek ellerinden geleni yaparken, o, acısını ve hassasiyetlerini, herkesin sempatisini kazanacağından emin bir çocuğun açık yürekliliğiyle göstermekten çekinmiyor gibiydi. Siyah gözleri ıslak ama cesur ve yumuşaktı, sanki tüm dünya onun için apaçık ve aşinaydı. Çevresinde uyandırdığı intiba, büyük bir virtüözün çocuk oyunuymuş gibi violinin tellerinde ileri geri gezinirken sergilediği, şeytanı bile hislendirebilen o taşkın kibri ve dehayı andırıyordu. Ruhsal dengesindeki mükemmeliyet, ufacık ayaklarının taşıdığı koca gövdesini taşırkenki dengesi kadar etkiliydi. Augustus'un gözleri onunkilerle karşılaştığı andan itibaren, içinde hiçbir şüphesi kalmadı, bu yaşlı adamın vuruşu öldürücü olacaktı. Zeus bile, fırtınanın okları şalının kıvrımları arasında saklıyken, bu yaşlı adam kadar ürkütücü bir yenilmezlik havası yaymazdı etrafına.

Yaşlı prens terastakilere hitaben dokunaklı birkaç söz söyledi ve doktoru esir aldı; balığı andıran gözleri yaşlı adamın her hareketini takip eder olmuştu. Acelesi yok gibi davranıyordu, lakin fuzuli bir gecikmeye de tahammülü yokmuş gibiydi. – Liderlik konumunu devraldığı andan itibaren, her şeyin bir menüet gibi kusursuz ve zarif gideceği zaten baştan aşikârdı.

Hava durumu ve bulundukları mahal hakkında kısa bilgi verdi. Ardından düello gözlemcilerine samimi bir teşekkür etti ve pistol seçimini muhatabına bıraktı. Giovanni, silahlardan biri elinde, bulunduğu yerden on adım geriye doğru gidince, yaşlı prens hizmetkârının kolundan çıktı ve en nihayet gündelik hayatın yeknesaklığından kurtulmuş da gerçek hayata ulaşmış gibi bir edayla, pistol dizlerinin üzerinde, koltuğa oturdu. Augustus ikisine eşit uzaklıkta, her ikisinin de başlangıç sinyalini rahatça duyabileceği bir noktada yerini aldı. Bahçede hafif bir sabah rüzgârı çıkmıştı, çiçekler dallarında sallandılar ve hoş kokularını havaya saldılar.

Augustus geriye saymaya başladığı an, genç kadın da dimdik, tam karşısında ve yaşlı prensin ön tarafında biraz ilerisinde yerini aldı. Bir eli kalçasında, prense doğru dönerek şakrak bir sesle konuşmaya başladı – aynı bir kuş şakıması gibi.

"Prensim," dedi, "silahınızı ateşlemeden önce konuşmama

izin veriniz. Size söyleyecek bir şeyim var. Eğer düellonun sonucunun ne olacağından emin olsaydım, arkadaşınızı öldürene kadar beklerdim. Fakat kimse kaderin bize neler hazırladığını bilemez, size söyleyeceklerimi duymadan da ölmenizi istemem." Herkes genç kadına dönmüştü. Ama o sabit gözlerle yaşlı adamın sert ve acı dolu yüzüne bakmaya devam etti. Toy bir edayla gelip tam önünde durdu, fakat hareketlerine azim ve hâkimiyet, duruşuna bir asalet gelmişti. Sanki terasta adaleti sağlamak için cennet katından gönderilmiş bir ölüm meleğiydi.

"Bir yıl önce," diye söze başladı, "karınız Rosina, Pisa'daki evinizden bir gece yarısı sessizce kaçtı. Kuzeni Mario'yla, yaşlı sütannesinin limanın yakınındaki evinde buluşmak için. Ertesi sabah birlikte şehirden kaçmak için plan yapacaklardı. Rosina çok bitkindi. Sevgilisini görmezse ölecekmiş gibi bir korkuya kapılmıştı.

Malumunuzdur, Prensim, Rosina geceleri uyurken, yatak odasındaki ufak bir lambayı açık bırakırdı. O akşam da odada olmadığı anlaşılmasın diye lambayı söndürmedi. Sizin veya casuslarınızın veyahut kendi nedimelerinin merak edip içeri girmemeleri için. En yakın arkadaşından o gece yatağına yatmasını istedi. Arkadaşı da kendi gibi saf bir bakireydi ve Rosina'ya olan sevgisinden ve aralarındaki gizli, kutsal bir yemin yüzünden, her zaman o ne derse yapardı. Zenci uşak Baba'yı rüşvetle kandırmışlardı. Yirmi dört kadem bordo renkli kadife kumaş ve Rosina'nın bir arkadaşının bolonya cinsi ufak köpeğine karşılık –uşağın, hayatında ilk defa kendine ait bir şeyleri olacaktı– iki kadının evden gizlice çıkmalarına yardım etti. Yaşlı vekilharca lavman yapmak için arada sırada eve çağrılan eczacının kılığına girmişlerdi. Rosina doğrudan sütannesinin evine koştu ve Mario ile buluştu. Birbirlerine saygılı, mesafeli ve dikkatliydiler. İhtiyar kadın da yanlarındaydı. Birbirlerine ebedi sadakat yemini verdiler. Rosina ona Roma'da kardinal olan amcasına götürmesi için bir mektup verdi. Eve geri döndüğünde saat henüz biri vuruyordu. İşte Prensim, size anlatmak istediğim ve bizzat benden duymanızı arzu ettiğim hikâye buydu."

Herkes donup kalmıştı. Kimse ağzını açıp bir şey söylemedi. Kuklayı andırıyorlardı. Augustus ve doktor anlatılanların bir kelimesini bile anlamamışlardı. Yaşlı prensle Nino ise duyduklarından şoke olmuş gibi, ne konuşabiliyor ne hareket edebiliyorlardı.

Yaşlı adam en sonunda şaşkınlığını ifade edecek bir kelime buldu. "Kim," dedi, "bu hikâyeyi bana anlatmanız için sizi buraya yolladı, güzel, genç senyörüm?" Genç kadın onun gözlerinin içine baktı.

"Beni yine mi tanımadınız, Prensim?" dedi genç kadın. "Ben Agnese della Gherardesci'yim, karınıza yardım eden kişi. Beni daha önce de gördünüz. Düğün töreninizde karınızın nedimesiydim. Sarılı beyazlı bir elbise giymiştim. Daha sonraki bir tarihte de, hatırlarsanız, Rosina'nın odasına geldiğinizde, ben oturmuş, karınıza görevlerini anlatması için yolladığınız Profesör Pacchiani ile satranç oynuyordum. O, yüzü pencereye dönük ayakta durmuştu; kimsenin ağladığını görmesini istemiyordu." Bu sözlerden sonra Prens Giovanni gözlerini bir daha genç kadının yüzünden ayıramadı. O safhadan sonra da terasta vuku bulan olaylara tamamen tepkisiz kaldı, hiç sesini çıkarmadı.

Yaşlı prens, koltuğunda hiç hareketsiz oturuyordu. Altın, fildişi ve abanozdan yapılmış eski heybetli bir putu o haliyle her zamankinden çok andırıyordu. Genç kadına dikkatle baktı. "En içten teessüflerimi kabul ediniz, Senyör," dedi ve önünde yerlere eğilerek onu selamladı. Sonra tekrar yerine oturdu, bir çamaşır sırığı gibi. Epey bir süre de ses çıkarmadı.

Sonra, "O zaman," diye devam etti. Ağır ağır ve kelimelerin üzerine tek tek basarak konuşuyordu. "O zaman eğer Baba bana sadık kalsaydı, ikisini birlikte ele geçirecektim, sütannenin evinde o gece vakti."

"Evet, onları bulacaktınız ama," dedi genç kadın, "onlar birlikteyken ölmekten hiç korkmuyorlardı."

"Hayır, hayır, hayır," dedi yaşlı prens, "Tanrı korusun, aklıma gelen o değildi. Hayır, elbiselerini alırdım ve şafak sökerken sevgilisinden korkunç bir intikam alacağımı söylerdim ona. Ve

sonra onları birlikte o odada hapsederdim bütün gece. O korkunca veya kızınca bütün cildi zakkum çiçeği gibi kızarırdı." Sustu ve o da düşüncelere daldı. Diğerlerinden de hâlâ bir ses çıkmıyordu. Yaşlı adam sanki giderek cansız bir maddeye dönüşüyor gibiydi – kendi anısına bir abideye. Sonra birden yüzünü derin bir kırmızılık kapladı.

"Ah," diye haykırdı. Çok hislenmiş gibiydi, "Keşke öyle olabilseydi. Ona, güzel bebeğime şimdi hâlâ sahip olacaktım. Bugün onunla oynuyor olacaktım."

Terasa bir ölüm sessizliği hakimdi. Kimse böyle derin bir acının karşısında konuşmaya cesaret edemiyordu.

Yaşlı prens aniden yanındakilere gülümsedi. Gülümsemesi bir yaşlı adamınki kadar asil ve bir küçük çocuğunki kadar yumuşaktı. "Çok ufak," dedi. "Çok ufak. Ben hep ufak kaldım. Hayattaki yenilgilerimin nedeni buydu. Ama Mario denen o genç adama bunun için haset etmedim – ah! Nasıl bir küçük hesaptır bu yarabbim! Dar görüşlü bir kibirlilik yüzünden, kendime bir varis aradım, bir düke yakışır gibi, diye düşündüm. Hep çok ama çok küçük davrandım, Yaradan'ın planları için fazla küçük."

"Nino," dedi bir an durakladıktan sonra, "sevgili Nino, dostum, beni affet, sana haksızlık ettim. Bana elini ver." Yüzü bir ölü gibi solgun olan Nino elini yaşlı adamın avucuna bıraktı. Yaşlı adam dostunun parmaklarını sıktı ve pistolünü yine eline aldı – kendinden güçlü bir düşmanla karşı karşıyaymışçasına gibi bir edayla.

İçe çökük, koyu gözleriyle ileriye doğru baktı biraz korkuyla biraz cesaretle. Dudaklarını araladı, sanki oradakilere şarkı söyleyecekmişçesine.

"Carlotta!" diye seslendi.

Tuhaf, asil ve bitkin bir şekilde vücudu sağa doğru düştü ve koltukla birlikte yana doğru devrildi. Ağır vücudu terasın taşlarına kof bir şamar gibi çarptı. Koltuk yan yatmış, iki ayağı havada duruyordu, yaşlı adam koltuktan kaymış ve cansız yere serilmişti. Hâlâ elinde tuttuğu pistol o anda ateş aldı ve Augustus'un kulağının öyle yakınından geçip gitti ki, vızıltısı kulağını

acıttı. Sanki uyuşmuştu. Karısının hayali bir an tüm canlılığıyla gözlerinin önünde belirdi. Kendini toparladığında doktor yaşlı prensin yanında diz çökmüş ve kollarını gökyüzüne doğru kaldırmıştı. Yaşlı adamın yüzüne yavaş yavaş kül gibi bir solgunluk yayıldı. Yanaklarındaki ve dudaklarındaki kırmızı makyajın cildiyle yarattığı tezat, gümüş üzerinde kıpkırmızı mine gibi göze çarpıyordu.

Doktorun kolları yana düştü. Bir elini önünde külçe gibi yatan cansız vücudun kalbine koydu. Yarım dakika kadar bekledi. Sonra diğerlerine doğru döndü. Yüzü dehşet içindeydi. Tüm yüz hatları takallüs etmişti. Gözleri diğerlerininkilerle karşılaştığında, yüz ifadesi değişti. Ayağa kalktı ve "Her şey bitti," dedi.

Orada, ölünün etrafında hiç ses çıkarmadan ayakta durdular. Yaşlı prens katıldığı her topluluğun merkezi olmuştu. Şimdi ağır ağır gök katına yükselirken, onlar da geride bıraktığı müritleriymiş gibi arkasından bakıyorlardı. Yalnız Nino olanların dışında duruyordu, kiliseye bağışlandıktan sonra bir köşeye itilmiş, olan biteni kenardan seyretmekten gayrı bir şeye hakkı olmayan, onları kiliseye bağışlayan kişinin yüzünü taşıyan kilise panolarındaki figürlerden biri gibi.

Güneş terasın taş zemininde cansız yatan yaşlı prensin bedeninin kederli, koyu yeşil kıvrımları arasında yumuşak bir ışık çemberi bırakarak, bulutsuz, berrak gökyüzünde yükseliyordu.

VIII
SERBEST BIRAKILAN MAHKÛM

Uşağı yaşlı prensin cesedini kaldırıp götürdü. Augustus da arkasından gitti. Giovani ve Agnese, o terk edilmiş terasta yalnız kalmışlardı. Bakışları karşılaştı, handaki horoz –ve bu arada söylemek gerekirse, bu horoz Rahip Caiaphas'ın horozunun soyundandı, Haçlı Seferi'nden Pisa'ya evine dönen bir asker yanında getirmişti– tüylerini kabartıp da cırlak cırlak ötene kadar geçen zaman kadar uzun bir süre Agnese bu hareketli sabah vakti yaptığı en anlamlı şey oymuş gibi bir tavırla genç

adama baktı. Genç kadın diğerlerinin arkasından gitmek üzere tam dönmüştü ki, Giovanni durduğu yerden hiç kıpırdamadan konuşmaya başladı.

"Gitmeyiniz," dedi. Genç kadın durakladı ama cevap vermedi. "Sizinle konuşmama müsaade etmeden, gitmeyiniz," diye tekrarladı genç adam.

"Bana söyleyecek bir şeyiniz olduğunu bilmiyordum," dedi kadın.

Genç adam hâlâ hiç hareketsiz duruyordu. Bir ölü gibi solgundu. Birkaç kez bir şey söyleyecekmiş gibi dudaklarını araladı ama ağzından tek kelime çıkmadı. Ama sonunda kısık ve eskisinden çok farklı bir sesle şu dizeleri söyledi:

...Bir kadın gördüm, gözlerimi kaldırdığımda –
Öyle güzeldi ki, uzun, uzun zaman önce,
Yakınlığı tüm bedenimi sardığında –
Ruhum onu hissetti – gözler lazım değildi –
O yüce güç ki, varlığından yansıyan
Eski bir aşk, zamanla yarışan...

Uzun ve derin bir sessizlik oldu. Eğer sabah rüzgârı genç kadının saçlarını yalayıp uçuşturmasaydı, insan rahatlıkla onun silüetini bahçedeki ufak bir heykel sanabilirdi.

"Yanınızdan ayrıldım," dedi adam, kısık ve ürkek bir sesle, "fakat kapıya vardığımda, tekrar geri döndüm. Yatakta oturuyordunuz. Yüzünüz gölgedeydi, ama lambanın ışığı sırtınızı ve omuzlarınızı aydınlatıyordu. Yatağın perdeleri altınımsı yeşil renkteydi. Bir orman gibi, benim dağlardaki ormanlarımdan biri gibi. Ve siz, siz tablomdaki Daphne idiniz. Çok uzaklarda kaybolan ve defne ağacına dönüşen Daphne. Ben gölgede duruyordum! Saat biri çaldı. Bir yıl boyunca!" diye haykırdı. "Bir yıl boyunca bir an bile sizden başka bir şey düşünemedim."

İki genç sessiz ve biçare öylece karşı karşıya durdular. Bir gece önce seyrettikleri kuklalar gibi: Kendilerininkinden daha güçlü ellere teslim olmuşlardır ve sonlarının ne olacağını sormaya bile güçleri yetmezdi. Biraz sonra genç adam tekrar konuşmaya başladı. Uzaklara bakıyor, ellerini ovuşturuyordu:

O an hissettim, hiddetin acı zehrini!
Her şey, eskiden sevdiğim ve arzuladığım,
Artık benim için haram ve kederli.
Farkındalığımın acısı kalbimi deldi,
Ben mağlup, bitkin, acılarımın tutsağı –
Ve bunu biliyor, o, ıstırabımın kaynağı!

Birden durdu, bu dizeleri yüzlerce defa tekrarlamış olsa da, o an bir kelime bile hatırlamıyordu. Orada öyle kalakalmıştı, düello rakibi gibi o da her saniye cansız yere yığılacak gibiydi.

Genç kadın ona döndü. Yüz hatları sertti, fakat hatlarında, şiirin, ona gönül vermişlerin çehrelerinde yarattığı o huzur ve aydınlık da seçilebiliyordu. Uzun bir süre düşündü: Hafızasında uygun bir dize arıyordu. Sonra kuş gibi cıvıltılı bir sesle konuşmaya başladı:

"...Artık münasip olamıyor,
Utanç ve korku ruhu mahkûm edince.
Azad et kendini, bir erkek gibi, hayallerince..."

Ve hemen sonra genç adamın yanından ayrıldı. Erkeğin elini uzatıp onu durdurabilecek kadar yakınından geçmişti ama genç adam kadını durdurmak için bir hareket yapmadı. Sanki ilelebet o noktada kalmaya niyetlenmiş gibiydi.

Augustus, genç kadınla giriş kapısının eşiğinde rastlaştı. O sabah olup bitenler genç adamın üzerinde derin bir etki yapmıştı. Yaşlı prensin huzur içinde ve vakur, misafirhanedeki geniş yatakta yatarkenki hayali hâlâ gözlerinin önündeydi fakat vicdanı artık yola koyulmasını ve yaşlı kadının mesajını Pisa'da yerine ulaştırmasını fısıldıyordu kulağına. Genç kadının ona yolda eşlik etmesini isterdi. Gözlerinin önünde oynanan dramın gidişatını ve sonunu giderek daha iyi anlamaya başladığından beri, o oyunda en önemli rollerden birine sahip genç kadına bir adres sormak için bile yaklaşmaya çekinir olmuştu. Fakat kadın, Augustus'a rastladığına memnundu – eski bir dostu tekrar görmekten duyulana o sevinç. Genç adamın ellerini ellerinin arasına aldı ve gözlerinin içine şefkatle

baktı. Tavırları tamamen değişmişti şimdi canlanmış bir heykeli andırıyordu.

Genç adamın hikâyesini dikkatle dinledi. Görüyordu ki, Pisa'daki arkadaşına büyükannesinin hayır dualarını bir an önce iletebilmek için heyecanlıydı. Augustus'a kendi faytonuyla gitmelerini teklif etti. Onun atları daha hızlıydı, hem arabayı da o sürecekti.

"Dostum, iyi kalpli Danimarkalı kontum," dedi. "hadi hemen yola çıkalım. Acele edelim. Artık hürüm. Nereye istersem gidebilirim – düşüncelerimde de. Yarını düşünüyorum ve inanıyorum ki, yarın güzel bir gün olacak. Daha on yedi yaşında olduğumu hatırlıyorum ve Tanrı'nın izniyle elli iki yıldan uzun bir ömür var önümde. Artık eski ben değilim, bir tek saate hapsolmuştum, artık onu düşünmek zorunda değilim. Tanrım!" diye haykırdı çırpınarak, "onu hiç hatırlayamıyorum artık. Ne kadar gayret edersem edeyim!" Genç bir araba sürücüsünü andırıyordu. Şarabını bir dikişte içip bitirmişti ve araba yarışında kazanacağından emindi. Acele hareket etmenin o anda onun için her şeyden daha önemli olduğu her halinden belliydi. Birlikte içeri girdiklerinde, dönüp Augustus'a baktı.

"Biliyor musunuz," dedi, "hepimiz haksızdık. O yaşlı adam büyük bir insandı. Sevilmeye layıktı. O yaşarken ölmesini istedik, fakat şimdi o gidince, her şey öyle boş ki, şimdi de onun geri gelmesini istiyoruz."

"Söyledikleriniz şu anlama geliyor," dedi Augustus. Olanlar üzerinde epey kafa yormuş, kendine göre bazı sonuçlara varılmıştı, "Hayatta karşılaştığımız her insanın, düşünce dünyamızda bir yeri olmalı, bahçemize ektiğimiz bir ağaç için olduğu gibi veya salonumuza koyduğumuz bir mobilya için. Yapacağımız en iyi şey onlara ihtimamla bakmak ve onlardan yararlanmak, bir köşeye atıp bırakmak yerine; zira sonra geriye elimizde çırılçıplak bir bahçe ve boş bir ev kalır." Genç kadın bu sözler üzerinde bir süre düşündü. "Evet," dedi, "yaşlı prens artık ruhumun bahçesinde bir çeşme. Siyah mermerden... etrafı gölgelik ve serin... O çeşmeden su gürüldeyerek akacak ve fışkıracak. Yalnız kalıp düşünmek istediğimde, oraya gidip yanı ba-

şında oturacağım. Şayet Rosina'mn yerinde olsaydım, ondan kaçmaz, aksine onu mutlu etmeye çalışırdım. Sonunda mutlu olabilseydi ne iyi olurdu. Bir insanı bedbaht ettiğini bilmek, taşıması ağır bir yük."

Augustus'a öyle geldi ki, genç kadın çok geç de olsa düelloya karıştığına pişman olmuştu. Teselli etmek istedi: "Düşünün, bugün birinin hayatını kurtardınız." Genç kadının yüzünün rengi değişti, bir süre sessiz kaldı. Sonra hızla Augustus'a döndü. "Kim," dedi, "rahat rahat kenarda durup, bir insanın öyle haksız yere suçlanmasına sessizce seyirci kalabilirdi?"

Fayton hazır olunca, tam hız Pisa'ya doğru yola koyuldular. Öğlen sıcağı bastırmak üzereydi, yol kalın bir toz bulutu ile kaplıydı. Kenardaki ulu ağaçların gölgeleri, tam altlarında yolun zeminiyle birbirine karışıyordu. Augustus her ihtimale karşı doktora adını ve Pisa'daki adresini vermişti. Belki ölüm olayıyla ilgili bir soruşturma filan olurdu. Ama nasıl bakılırsa bakılsın yaşlı prens kendi eceliyle ölmüştü.

IX
VEDA HEDİYESİ

Kont Augustus von Schimmelmann üç haftadır Pisa'daydı, hayatından çok memnundu. Kendinden epey yaşlı İsveçli bir kadınla bir aşk macerası yaşamıştı. Kadın eşinden uzak kalmak için Pisa'daydı. Evindeki ufak opera sahnesinde dostlarına özel gösteriler düzenlerdi. Swedenborg'un müritlerindendi ve denildiğine göre, öbür dünyada Augustus'la birlikte olacağı ona malum olmuştu. Ancak Augustus'un asıl ilgisini çeken, kadından çok, biri yaşlı diğeri genç iki rahibin onu Katolik Kilisesi'ne sokmak için gösterdikleri gayretti. Mezhep değiştirmek gibi bir niyeti yoktu, ama ruhuyla o kadar büyük bir şevkle ilgilenilmesi onu hem şaşırtmış hem cezbetmişti. Onlara, inancını ve bu konudaki kanılarını dobra dobra anlattı. Bu ruhani baştan çıkarma hikâyesinin ilelebet süremeyeceğinin de farkındaydı. Maalesef tüm baştan çıkarma hikâyelerinde olduğu gi-

bi, bu da şu veya bu şekilde bir sona erişecekti. Nitekim Augustus, hür bir ülkenin vatandaşı olması hasebiyle tanıştırıldığı gizli bir siyasi cemiyete de gidip gelmeye başlamıştı. Orada eski Jakobenlere mensup bir papazla tanışmıştı. Dağ Partisi'nin* eski üyelerindendi, Robespiere'in de arkadaşı oluyordu. Augustus bu esmer, pis, yaşlı adamı karanlık ve pis evinde sık sık ziyaret ediyordu. Ev eski, harap bir sarayın çatı katındaydı. Burada onunla zulmün ve hürriyetin yarattığı sorunları tartışırdı. Resim derslerine de merak salmış, bir galeride gördüğü eski bir tablonun kopyasını yapmaya başlamıştı.

Bir gün yaşlı Kontes di Gampocorta'dan bir mektup aldı. Yaşlı kadın o sırada Pisa dışındaki villasında kalıyordu ve Augustus'u evine davet ediyordu. Çok samimi bir ifade kullanmıştı, olan bitenler hakkında da bir sürü haber vardı. Büyükannesinin ölüm döşeğinde olduğu ve eski kocasının da öldüğü haberinin hemen ardından Rosina bir oğlan çocuğu doğurmuştu. Ninesinin anısına adını Carlo koydular, onun bütün güzelliklerini kendinde toplamış harika bir bebekti. Kontes de Rosina da bebeğin üzerine titriyordu. Yaşlı kontesin sağ elindeki inme devam ediyordu, ama bu duruma alışmıştı. İki kadının da şimdi tek istedikleri, Augustus'a, onlara en zor zamanlarında yardım ettiği için şahsen teşekkür etmekti.

Augustus aşırı sıcak ve nemli bir öğleden sonra villaya doğru arabasıyla yola koyuldu. Tam varmak üzereydi ki, üç gündür devam eden sıkıntılı, basık hava birden yağmura, fırtınaya çevirdi. Kükürt renginde, tuhaf kokan bir duman belirdi havada. Yolu gölgeleyen kenardaki yüksek ağaçlar fırtınanın etkisiyle sallanıyor, yere kadar eğiliyorlardı. Arabanın yakınında birkaç kuvvetli şimşek çaktı ve hemen sonra kulakları sağır eden gök gürültüleri sardı dört bir yanı.

Ardından feci bir sağanak başladı. Sicim gibi yağan yağmurun etkisiyle ortalık bir anda pırıltılı gri şeritlerle örtüldü. Üzerinden geçtikleri köprünün alçak parmaklıklarının arasından, yağmurun sanki binlerce ok gibi koyu kahverengi nehrin sathı-

(*) Jakobenler cemiyetine bağlı ileri devrimci partinin adı. Fransızcası 'la Montagne' – ç.n.

na saplandığını gördü. Araba önündeki tepeye bin bir zorlukla tırmandı, yoldan oluk gibi yağmur suyu akıyordu, zemin kaygandı. Villaya zar zor varabildi. Arabayı giriş kapısının önündeki taş merdivenlerin dibinde durdurdu. Bir hizmetkâr elinde şemsiye koştu geldi, merdivenlerden çıkarken şemsiyeyi misafirin üzerine tuttu.

Nehre bakan büyük salonun önündeki terasta, yağmur damlalarının taş zemine vururken çıkardıkları sesi, sanki içeride salonun zeminine çarpıyorlarmış gibi rahatlıkla duyabiliyordu. Terasa açılan camlı kapılardan içeriye salona, yağmurla birden soğuyan terasın taş zemininden mis gibi bir koku yayılıyordu. Salonun bir köşesinde yaşlı bir *abbate** küçük bir kıza piyano dersi veriyordu. Gök gürültüsünün ve yağmurun sesi doğru tempoda çalmalarını zorlaştırmıştı. Durmuşlar, pencereden, dışarıda kötü havanın vadiye ve nehre doğru ilerleyişini izliyorlardı.

Yaşlı kontes ve genç anne bir kanepede oturmuşlar, bebeği seyrediyorlardı. Bebek, iriyarı genç bir kadın olan sütannesinin kucağında yatıyordu. Kan kırmızı ve pembe giysileri içinde ısırgan otuna benziyordu. Kırmızı bir elmayı andıran ufacık, sevimli bebek yerinden memnun görünüyordu. Kurdeleler ve dantellerle süslenmişti. Kadınlar tüm dikkatlerini bebekle dışarıdaki havanın üzerinde toplamışlardı ve iki durum bir arada sanki kadınlara hayatlarının en doyumlu dakikasını tattırıyormuş gibi bir heyecan seziliyordu tavırlarında.

Kontes Carlotta, Augustus'u görünce karşılamak için ayağa kalkmaya yeltendi, ama dizleri kesildi, yerinden kıpırdayamadı. Genç adamı görmek onu çok heyecanlandırmıştı. Kırışık gözkapaklarının gölgelediği gözleri yaşlarla dolmuştu. Konuşmaya başlayınca yanaklarından aşağıya süzüldüler. Genç adamı her iki yanağından heyecanla öptü, sonra torunuyla ve bebeğiyle tanıştırdı. Genç kadın gerçekten bir madonna kadar güzeldi. Şimdiye kadar İtalya'da bu kadar güzel bir kadına rastlamamıştı. Güzelliğindeki masumiyet insanının kalbini fethediyordu. Ufak çocuklar Augustus'ta hiçbir zaman korkudan baş-

(*) (İt.) Başrahip – ç.n.

ka bir his uyandırmamıştı –o küçük varlık o kadar büyük beklentiler taşımasına rağmen– yine de, orada o an, o bebeğin, üç kadın için mükemmeliyetin emsali olduğunu anladı. Öyle ki, zamanın bu durumu değiştirmesi ihtimali onlara sadece acı verebilirdi. İnsan ömrünün doğumla tam zirveden başlayıp ilerleyen zamanla inişe geçtiği kanaatinin, kendi hayatına kıyasla daha gerçek bir ihtimal olabileceğini düşündü.

Yaşlı kadın ilk karşılaştıklarından bu yana bir hayli değişmişti. Artık kimseye duyamayacağını söylemesine rağmen şimdi içini dolduran o muhabbet hissi tüm hayatına güzel bir ahenk kazandırmıştı. Konuşma sırasında kendisi de buna değindi. “Ufak bir kızken,” dedi, “şöyle bir kural işlenmişti kafama: Yarım bir işi sakın bir aptala gösterme. Fakat Tanrı bize hayatımız boyunca bunu yapmıyor mu? – Eğer bu bebeği en başta bana göstermiş olsaydı, bir kuzu gibi munisleşirdim ve Yüce Tanrının beni bir ipek kurdele ile istediği yere çekip sürükleyebilirdi. Hayat denen şey aslında, Yaradan’ın, taşlarını tek tek bizzat yerlerine yerleştirdiği bir mozaik esere benziyor. Eğer bu ufak, değerli mücevherin o eserin dikkat merkezinde olduğunu bilseydim, desenin bütününü de idrak edebilirdim. O zaman onu tekrar tekrar parçalamaz, Yüce Tanrı’yı, onu defalarca bir araya getirme meşakkatine sokmazdım.” Yaşlı kadın bundan sonra *osteria*’daki o talihsiz araba kazasından ve Augustus’la birlikte geçirdikleri o öğleden sonrasından konuştu. Küçük detayların üzerinde tek tek durmaktan özel bir haz alıyor gibiydi. Sanki yaşananlar yaşandıkları anda hiçbir şey ifade etmeseler de, sonradan hatırlandıklarında kendilerine mahsus olağanüstü bir sihir kazanıyorlardı.

Bir uşak elinde şarap ve leziz şeftalilerle dolu bir tepsiyle yanlarına yaklaştı. Genç baba da aynı anda salona girdi ve gruba katıldı. Ama mevcut sahne düzeninde, üç aziz kralın en gencinden daha önemli bir rol almadı. Aziz Joseph’in rolünü bizzat yaşlı kontes üstlenmişti.

Yağmur yavaşladığında Augustus’u manzarayı görmesi için pencereye götürdü. Orada diğerlerinden uzakta yan yana dururlarken, “Sevgili, genç dostum,” diye söze başladı, “size min-

nettarlığımı asla kelimelerle ifade edemem. Ama ufak bir hatıra vermek isterim, lütfen kabul buyurup beni mutlu ediniz."

Augustus pencereden dışarı baktı. Karşısındaki manzarada fark ettiği o garip aşinalık hissi onu bir an sersemletti.

"İlk karşılaştığımızda," dedi yaşlı kadın, "size, tüm hayatım boyunca sadece üç kişiyi sevdiğimi söyledim. Size ikisinden bahsetmiştim. Üçüncüsü ise yaşıtım olan bir genç kızdı, şimdi hangisi olduğunu hatırlayamadığım uzak bir ülkeden gelin geliyordu. Kısa bir zaman birlikteydik, sonra birbirimizi bir daha hiç görmedik ama unutmayacağımıza dair söz verdik. Onun hatırası bana zor zamanlarımda hep kuvvet verdi. Ayrılırken birbirimize birer veda hatırası verdik. Ondan aldığım hediyenin bende çok büyük bir değeri var. Benim için gerçek dostluğun nişanı, şimdi size vermek istiyorum, lütfen kabul ediniz. Hayatın mucizelerine olan inancınızı ve kaderin üzerinizdeki koruyucu elini güçlendirmesini diliyorum."

Bu sözlerle göğsünden çıkardığı ufak bir nesneyi ona uzattı.

Augustus ne olduğunu görünce gayrı ihtiyari elini göğsüne götürdü. Kalp şeklinde ufak bir koku şişesiydi. Parlak porselenden şişenin üzerinde büyük ağaçlar arasında beyaz bir ev resmedilmişti. Danimarka'daki evini hemen tanıdı: Lindenborg'un yüksek çatısı, giriş yolundaki iki büyük karaağaç ve şatonun arkasındaki iki tarafı ıhlamur ağaçlı yol. Karaağaçların altındaki taştan bank büyük bir ihtimamla çizilmişti. Resmin en altına kıvrımlı bir kurdele çizilmişti. Üzerine şu kelimeler vardı: "*Amitié sincère*".*

Cebindeki ufak şişeyi yaşlı kontese göstermek için elini cebine soktu. Bu garip tesadüfün, kaderin gücüne yeni bir misal olarak yaşlı kadını duygulandıracağını, ona başkalarına anlatmak için yeni bir hikâye malzemesi yaratacağını ve hatta belki de ölüm döşeğinde aklından geçen son şey olabileceğini hissediyordu. Fakat elini geri çekti. Başka türlü de düşünebilirdi. Sanki tüm bu olanların arkasında yaşlı kadının anlayabileceğinden daha derin bir anlam yatıyordu. Belki o anlam sadece Augustus için vardı. Aynı rüyalarımız için doğru olduğu gibi,

(*) (Fr.) En içten dostlukla – e.n.

başkalarıyla çok azını paylaşabileceği bir şey; yaşamında gizli bir değer ve anlam, bir derinlik, bir barınak.

Bu derin düşüncelerin içinde kaybolmuş olsa bile, yaşlı kadına teşekkür etmeyi de ihmal etmedi. Ve yaşlı kadın, hediyesinin karşısındakini nasıl etkilediğini görerek, teşekkürünü vakur ve mutlu bir edayla kabul etti.

Augustus yaşlı dostunun ve genç çiftin yanından samimi bir şekilde iyi dileklerle uğurlandı. Arabasına atladı ve Pisa'ya, evine doğru yola çıktı.

Yağmur durmuş, akşam serinliği çökmüş, ortalığı altuni bir ışık ve tembel lacivert gölgeler kaplamıştı. Bir gökkuşağı süslemişti alçaktan semayı.

Augustus cebinden ufak bir ayna çıkardı. Avucunun içinde tuttu ve düşünceli bir edayla aynaya baktı.

Yaşlı Gezgin Şövalye

Babamın bir arkadaşı vardı: yaşlı Baron von Brackel. Gençliğinde tüm dünyayı dolaşmış, çok yer görmüş, bir sürü insan tanımıştı. Lakin açık yüreklilik konusunda Odysseus'un tecrübelerinden pek nasibini almışa da benzemezdi. Özel hayatını düzenlerken mutedilden öte bir maharet gösterdiği söylenemezdi. Bunun o da farkında olmalıydı ki, gençlere hayatın pratik yanları hakkında öğüt vermekten kaçınırdı. Konu teolojiye, operaya, ahlaka veya diğer para getirmeyen sanatlara geldiğindeyse, söylediklerine doyum olmazdı.

Gençliğinde nadir rastlanan, çarpıcı bir güzelliği vardı. Kanımca, o günlerdeki ideal yakışıklı genç tipinin somut bir örneğiydi. Yüzünde kaybolmuş bir gençlik güzelliğinin çizgilerinden hiç eser yoktu ama orada geçmişini okuyabilir, onda mutlu ve kaygısız bir vakar sezerdiniz. Bu, insanın hayata bakışını da etkiliyor ve insanda yıllar zarfında bir başka güzelliğe dönüyor ve bu güzellik geçen yılların fatihi oluyor. Bitkin ihtiyarların, geçmiş yüzyılın o uzun aynalarına memnun ve gururlu bakabilmelerinin arkasındaki sır bu olmalı. Evet, böyle bir *danse macabre** geçmişin iskeletlerini de ortaya çıkarıyor: Bir zamanlar herkesin balolarda hayranlık, heyecan ve gıptayla birbirine gösterdiği iskeletleri.

(*) (Fr.) Ölüm dansı – e.n.

Bir akşam oturmuş konuşurken, edebiyat dünyasını yüzyıllardır meşgul etmiş çok eski bir problemden laf açıldı. Yaşlı Herkules'in bile yol ayrımına geldiğinde, artık bir karara vermek zorunda olduğunu anladığı bir problem, arzu etmekle mecbur kalmak arasındaki o klasik sürtüşme hakkında: Bizim için doğru gibi gözükeni yapmaktan uzak durmayı tercih etmek bize bir şey kazandırır mı?

Yaşlı dostum bana şu hikâyeyi anlattı:

"1874 kışının yağmurlu bir gecesinde Paris sokaklarından birinde sarhoş bir genç kız yanıma yaklaştı. O zamanlar genç bir delikanlıydım ve tam da o gece bedbaht bir durumda, kafamın içi karmakarışık, o sağanağın altında bir banka çökmüş kara kara düşünüyordum. Âşık olduğum kadın beni o akşam zehirlemek istemişti.

Hikâyenin buraya kadar olan kısmının, bundan sonra anlatacaklarımla çok az ilgisi var, ama yine de başlı başına çok garip bir hikâye olduğuna inanıyorum. Yıllarca hiç aklıma gelmedi, fakat son defa Paris'teyken operada bu hanıma rastladım. Locasında oturuyordu. Yanında, pembeler içinde iki ufak kız çocuğu vardı. Sonradan duyduğuma göre torunlarıymış. Eski güzelliği kalmamıştı, fakat yüzünde, onu tanıdığım zamanlarda hiç görmediğim bir huzur ve mutluluk okunuyordu. Niye yanına gidip konuşmadım diye sonra esef ettim. Aşkımız ikimize de mutluluk getirmemişti ama sanırım beni görmek ona, sayısız erkeğin kalbini kırdığı zamanlardaki o şahane güzelliğini hatırlatır, onu mutlu ederdi. Tabii ben de bir zamanlarki o bedbaht –ama geçiciydi– genç erkeğini hatırlayıp mutlu olacaktım.

Usta bir sanatkâr onun o ender güzelliğini tuvalinde veya mermerinde yaşatmayı başaramasa bile, o güzellik benim gibi birçok ihtiyar zihinde ve kalpte yaşamaya devam ediyor. Evet, fevkalade güzeldi. Saçları sapsarıydı. O güne kadar öyle açık bir sarışın görmemiştim. Lakin beyaz ve gül pembesi bir çıkıyı da andırmıyordu. Soluk bir teni vardı. Hatları adeta eski bir pastel tablo gibi veya bir genç kadının donuk bir aynaya yansıyan görüntüsü kadar belirsizdi. Ve bu soğuk ve latif görüntüde tarifi imkânsız bir canlılık ve günümüzde kadınların ar-

tık sahip olmadıkları veya artık rağbet etmedikleri türden aranılır bir asalet vardı.

Onunla bir sonbaharda tanışmış ve hemen âşık olmuştum. İkimiz de bir şatoda verilen av partisine davetliydik. Misafirler arasında bizden başka bir sürü cıvıl cıvıl hayat dolu genç insan da vardı. Bugün yaşıyorlarsa, sağır ve romatizmalıdır hepsi. O çığlı, serin, pırıl pırıl günde, o büyük kızıl atının üzerinde onu ilk gördüğüm zamanki halini, öğleden sonra birlikte, soğuk giysilerimiz içinde sıcacık, şato yolundaki eski taş köprüde yan yana geri dönüşümüzü ölene kadar unutamayacağım. Onu genç bir uşağın, hanımını sevmesi gibi sevdim: mütevazı, hürmetkâr, uysal ve itaatkâr. Etrafında çok hayranı vardı. O ise güzelliğinden ötürü vakur ve mesafeliydi; varlıksız ve o çevreye uzak bir gencin kalbini rahatlıkla kırabilecek bir insandı. Onunla birlikte geçirdiğim her an –ata bindiğim veya dans ettiğim, komedi oynadığım veya tabloda sessiz kaldığım– yüreğim tarifi imkânsız bir korku, ümit ve hazla dolardı. Sanki kalbimde büyük bir orkestra çalıyordu. Beni mutlu ettiği zaman –öyle denir ya– sanki ebedi mutluluğa erişmişim gibi ona tüm varlığımla sıkı sıkı sarıldım. Hatırlıyorum, bir sabah terasta durmuş sigara içiyor, manzarayı seyrediyordum. Önümde uzanan tepelerde orman, koyu gölgeli dalgalar halinde uzayıp gidiyordu. Kendimi Tanrı'ya karşı, hayatın bütün bu güzelliklerini bana bahşettiği için borçlu hissettim. Nasıl olmuştu da, karşılığında bir şart koşmadan, böylesine engin bir mutluluğu bana nasip etmişti?

İnsan gençken kalbinde aşka pek yer olmuyor aslında. O yaşlarda susadığımız için veya sarhoş olmak için içiyoruz; tattığımız şarabın niteliğiyle öyle pek ilgilenmiyoruz. Âşık bir genç erkek her şeyden önce, içindeki dürtülerle ilgilidir, onlara bağımlıdır. İnsan yeterince uzun yaşarsa, o safhaya tekrar dönüş yapabiliyor ve o zaman ilki gibi sıkıcı da gelmiyor. Paris'te yaşlı ve çok zengin bir Rus beyefendi tanıdım, şehrin en genç ve güzel balerinleri onun sevgilisiydi. Bir defasında ona, bu sevgililerin ona karşı besledikleri gerçek hisleri öğrenmeyi hiç merak edip etmediği sorulmuştu. Bir süre düşündü ve sonra "Ha-

yır," dedi, "aşçım bana iyi bir omlet yapmayı başardıktan sonra, ayrıca beni seviyor mu sevmiyor mu diye düşünmek aklımın köşesinden geçmez." Genç bir erkek olsa böyle demezdi. O zaman olsa olsa, ona şarabı yapanın ve satanın kendisiyle aynı dinden olup olmamasının mevzu ile alakalı olmadığını söyleyebilirdi üstelik konunun tam can damarına bastığını sanırdı. Yaşımız ilerledikçe mütevazılaşmayı öğreniyoruz. Kendimizin değil şarabın niteliğinin bizi ilgilendirdiği zaman da gelecek. Kadehimizi iptilayla kaldırdığımızda, elimizdeki şarabı yapanın ve satanın bizle aynı dinden olup olmadığının artık bizim için en fazla önem ifade eden şey olduğunu anlayacağız.

Bana gelince, size anlatacağım aşk ilişkisinde, gençlik kibirim çok geçmeden gereken dersi aldı. Kış geldiğinde ikimiz de Paris'te kalıyorduk. Evi sanatseverlerin buluşma merkeziydi. Kendisi de sanat ve müziğin amatör bir hayranıydı. Beni mi yoksa bana olan aşkını mı –eğer böyle denebilirse– kullanıyordu kocasını kıskandırmak için? Bu soru zihnimi giderek daha çok meşgul etmeye başladı. Takdir edersiniz ki hiç de hoş bir tecrübe değildi. Zaman içinde birçok genç hayranı da aynı gerçeklerin farkına varmıştır herhalde. Lakin bu tecrübelerin hiçbiri gençken insana pek bir ders veremiyor. Aynı durumda olan bugünkü gençlerin ruh hali de bu. Aralarında nasıl bir ilişki olduğu, ve içlerindeki hangi gizli güçlerin onları benimle böyle paslaşmaya teşvik ettiği üzerinde tahmin yürütmeye başladım. Aynı zamanda da korkuyordum. Bir taraftan beni delice kıskanırdı; fakat işine geldiği zaman da bana çocukmuşum gibi emrederdi. Onsuz yaşayamayacağımı biliyordum, onun da bensiz yaşayamayacağını veya yaşamak istemeyeceğini seziyordum. Fakat benden tam olarak ne istediğini bir türlü kestiremiyordum. Her dokunuşu, soğuk bir kış günü kızgın demire dokunmak kadar acı vericiydi. Acının donma hissine mi yanma hissine mi daha yakın olduğunu anlamak zordur.

Onu tanımadan çok önceleri, ailesinin bahsini duymuştum. Asırlardır Fransız tarihinde rol oynamış, çok köklü bir aileydi. Soylarında kurt adam olduğunu okumuştum bir kitapta: Gündüzleri kadın veya erkek olarak insan şekline bürünen, gece-

leriyse kurda dönüşen o esrarlı yaratıklar. Bana gerçek haliyle görünmesinin ikimiz için de daha hayırlı olacağını düşünmeye başlamıştım. Keşke dört ayak üzerine düşüp, bana dişlerini gösterseydi. Gerçekten kim olduğunu bir öğrenebilsem, nasıl davranacağımı da bilebilecektim. Diğer taraftan, ilişkimizin en son gününe kadar, beraber öyle güzel, adeta sihirli saatler geçirdik ki, ona bunun için hep teşekkür borçlu olacağım. Paris'teki ilk yılımda çok az insan tanıdığım günlerde, eski malikânelere, onların tarihlerini incelemeye merak salmıştım. Birbirimizi tanıdıktan sonra, o da benim bu ilgimi paylaştı: Eski Paris'in zenginliklerini beraber araştırıyorduk. Abélard'ın ve Molière'in zamanını birlikte yeniden yaşadık. Bu zevkli oyunu oynarken bana karşı ufak bir kız çocuğu gibi dikkatli ve tatlı davrandı. Fakat diğer zamanlarda bana karşı o kadar sertti ki, zamanla artık tahammül edemeyeceğimi düşünmeye başladım. Kaçıp kendimi kurtarmalıydım, her ne kadar bu, ondan ve onunla ilgili her şeyden uzaklaşmak anlamına gelse bile. Kaçma niyetimi sanki sezdi. Onu bana karşı, eskisinden daha esrarengiz bir tavır takınmaya, geceleri uyumayıp kafasında yeni işkence yolları aramaya iten buydu sanıyorum. Kısacası, tam bir kedi köpek oyunuydu: dünyadaki en eski oyun. Fakat fare bir hayli burjuvaysa ve hayatını kurtarma derdine düşmüşse, kedi de bütün ihtirasını oyuna katınca, ilk yorulan fare oluyor. İlişkimizin sonuna doğru aşırı cüretkârlaşmıştı, sanki ortaya ne çıkacaksa çıksın dercesine. Halbuki o günlerde çok dikkatli davranmamız gerekiyordu. Bir akşam kuaför kılığında evlerine gittim. Balo için evden çıkmak üzereydiler. Hanımların özel kuaförleri olması âdetti o zamanlar. Kuaförün işi zaman alırdı ve çalışırken rahatsız edilmemesi de âdettendi.

Kocasını düşünmeden edemiyordum, hep aklımdaydı. Arka perdedeki büyük gölgesi, sahnede hoplayıp zıplayan Punchinello'yu nasıl takip ederse o da beni öyle takip ediyordu – zavallı Punchinello sahnede nereye koşarsa koşsun fark etmez, gölge hep kuyruğundadır. Bu durumdan artık öyle tükenmiştim ki –yalnız sevgilimden ötürü değil, şüphenin ve kalp ağrısının öldürücü yorgunluğundan dolayı da– her şeyi onunla son bir kez

açıkça konuşmaya karar verdim. Bunun ilişkimizin son buluşma sahnesi olacağını tahmin edebiliyordum. O akşam tam cesaretimi toplayıp konuşmak üzereyken, bana öyle ateşli bir sahne sundu ki, o güne kadar onda hiç tatmadığım bir ihtiras tattırdı bana. Yani dostum, inanın inanmayın, onu vurmak için doldurduğum silahı elimden kaptı ve bana doğru çevirdi. Hiddet içinde yüzüme karşı söyledikleri bir şamar gibi indi. Benim aslında onu değil kocasını sevdiğimi söyledi bana, artık çok iyi tanıdığım o uçuk mavi renkli odasında –o zamanki kadınların, güzelliklerini ve zarafetlerini mücevher kutusunda saklar gibi arada sırada içine kapandıkları ipek kılıflı, mis kokulu kutu gibi o odalardan birinde– ah, nasıl da hâlâ capcanlı gözlerimin önünde, etrafa serpiştirilmiş o yumuşacık minderler, duvarlardaki çiçek tabloları, köşede bir demet beyaz leylak ve büyük kırmızı abajurdan süzülerek yansıyan donuk ışık. O orada karşımda bunları yüzüme haykırırken, beni bir ölüm kalım meselesinden sorumluymuşum gibi suçlarken, ben diyecek bir kelime bulamadım. Bütün ithamlarında haklı olduğunu kalbimin derinliklerinde hissediyordum.

Adını söyleseydim herhalde tanırdınız. Ölümünün üzerinden uzun zaman geçmiş olmasına rağmen hakkında çok konuşulur. O zamana ait kayıtlarda da muhakkak bir sürü şey bulabilirsiniz hakkında. Bizim zamanımızın idollerindendi. Sonradan başına büyük felaketler geldi. Ama o günlerde en ihtişamlı zamanını yaşıyordu. Sanırım otuz üç yaşlarındaydı. Bir keresinde birkaç yaşlı beyefendi bana onun annesinden bahsetmişti. Louis Phillippee devrinin sayılı güzellerindenmiş. Diğer genç kızlar kır çiçeklerinden yapılmış bir tek tacı taşıyamazken, o, dillere destan tüm mücevherlerini bir tüy gibi hafiflermişçesine ve zarafetle taşıyabilirmiş. Meclisteki yaşlı beylerden biri şöyle demişti bunun üzerine, "Evet, sonra onları koparıp çıkarır, kır çiçekleri gibi etrafa saçardı, *à la Ophelia*." Oğlu da tıpkı annesi gibi güçlülükle hafifliği bir arada taşıyabilirdi, sanırım bu aileden gelen bir vasıftı. Ondaki, o zamanlar adına *fin de siècle** denen ve herkesin de pek beğendiği o tezatlı huylarında

(*) (Fr.) Yüzyıl sonu – e.n.

ve sahteliklerinde bile, bir *le grand siècle** vardı: Eski Fransa'ya mahsus heybetli bir asalet vasfı.

17. yüzyıl mimarisinin devasa örneklerinden birinin önünde durduğumda sık sık şunu düşünmüşümdür; sıradan insanın konutu olmaya hiç uygun olmayan bu büyük şatolardan herhangi biri, aslında onun için –ve muhakkak annesi için de– pek de uygun olurdu. Gıpta ettiğimiz başarılarını dikkate almazsak, öyle huzurlu bir güven hissi duyardı ki dünyaya, gerek duysa onun yedeğindeki sınırsız imkânlardan istifade edebileceğini biliyor da ondan derdiniz. Sofokles'in, hayatının trajik kısmının sonuna doğru, kendisine kaderine razı olmasını öğütleyen dostlarına Ajax'ın sözleriyle cevap vermesi, beni farklı düşüncelere sevk etmiştir:

> *Beni çok fazla taciz ediyorsun, kadın, bilmiyor musun ki*
> *ben artık tanrıların borçlusu değilim?*

Aradan çok yıl geçmiş, belki size bundan bahsetmemeliydim. Gençlik idealleri nedense hep bizim yol fenerimiz oluyor; devrilseler bile tam devrildikleri noktayı o mevkinin merkez noktası kabul ediyoruz. Sonra neresinden bakarsak bakalım bu kişinin hikâyemle bir alakası yok.

Söylediğim gibi, sevdiğim kadının beni suçladığı o an, haklı olduğunu anladım: Ona hissettiklerim, kocasına hissettiklerimin yanında bir hiç kalıyordu. Karısıyla ilk defa karşılaştığımda o da orada, şatodaki misafirler arasında olsaydı, karısına âşık olabileceğimi herhalde aklımdan bile geçirmezdim.

Karısının ona olan aşkını ve o aşırı kıskançlığını anlamak mümkün değildi. Kocasını sevdiğini, daha ilk defa bana ondan bahsettiğinde anlamıştım – belki ondan bile önce. Evet, deli gibi kıskançtı, yas tuttu, pişman oldu, ağladı – gerekirse, öldürmeye bile hazırdı, başka hiçbir şey fayda etmiyorsa neye yarar? Aralarındaki bu öldürücü mücadele, kadın için hayatının tek gerçeği olmakla beraber, fethetmek veya sahip olmak için de verilmiyordu: Bu bir rekabet savaşıydı. Kocasını Paris'in dilberlerinden biriymiş gibi, bir dişi aslanmış gibi, rakibiymiş gi-

(*) (Fr.) Büyük yüzyıl. Fransa'da 14. Louis dönemine verilen ad – e.n.

bi kıskanıyordu. Sanki o genç Don Juan'dı ve kocasının defne yaprağından tacı, uykuya dalmasına mani oluyordu. Zannımca şöyle hissediyordu: o ve kocası, ikisi her daim ve her yerde, kadının hor gördüğü bir dünyadaymış gibi, birlikte yapayalnızdılar. Kadın cüretkâr bir biniciyken de veya etrafı arı kovanı gibi hayranlarla doluyken de, bakışları hep kocasının üzerindeydi. Sürücünün yarış sırasında seyisi göz hapsine alması türünden bir dikkatti bu. Bizler, hayranları, ona veya kocasına talip olabileceğimizi hissettirebildiğimiz sürece vardık. Âşıkları onun için at yarışındaki engeller gibiydi. Devirdiği her engel, sevdiği adamla yarışında, onu kupaya daha çabuk ulaştırabileceği ölçüde kabulüydü.

Bu durumun ilk nasıl başladığını bilemiyorum. Çok düşündüm. Belki kocasından gördüğü bir haksızlığın intikamını almak için başladı ve sonra arkası geldi. Bana kalırsa, ona o soluk kül rengini veren, ihtiras dolu intikam ateşiydi.

Kadın özgürlüğü denen o hareketin pek ivme kazandığı bir evreye rastlar bu anlattıklarım. Bir sürü şey oluyordu. Hareket daha topluma pek yayılmamıştı ama üst sınıftan genç kadınlar, ondaki bereketi görmüşlerdi. Aralarından en zekileri ve gözü pekleri, bin yıllık alacakaranlıklarından sıyrılarak ortaya çıktılar. Bir şeyler yapmak, kanatlarını denemek için arzulu ve heyecanlı, yeni ışığa bakarak gözlerini kırpıştırdılar. Aralarında Orléanslı bakire Jeanne d'Arc'ın zincir tokmağını –o da zamanının özgürleşmiş zeki genç kadınlarındandı– ve şanını takınıp, parlak beyaz melekler gibi yükseklere uçanlar da vardı. Fakat bu kadınların çoğu, kafalarının dikine gittiklerinde kendilerini doğrudan cadılar bayramında bulurlardı. Ben onlara şahsen saygı duyuyorum ama hayatında hiç cadı süpürgesine binmemiş bir kadına tüm kalbimle âşık olabileceğimi de hiç sanmam.

Bence kadının bu dünyada uğradığı en büyük haksızlık, hiç yalnız kalmamış olmasıdır. Hz. Adem, kısa da olsa uzun da olsa bir süre tek başına kaldı. Yeni ve sakin topraklar üzerinde dolaştı. Yırtıcı hayvanları seyretti ve düşündü. Hepimiz doğumdan itibaren o devrenin hatırasını bilinçaltımızda taşıyoruz. Zavallı Havva dünyaya geldiğinde erkeğini mevkiine çoktan yer-

leşmiş, ve kendisinden bir şeyler talep etmeye hazır durumda buldu. Kadın bunun için yaratıcısına hep kırgındır ve bunun ona bir hak kazandırdığını düşünür: cennetin bir süre yalnız kendine ait olması hakkı.

Ne gariptir ki insan kaybolan zamanın peşinden koşunca, onu tabiat icabı hep kuyruğundan yakalar. Bu genç kadınlar da, neye tamah ettilerse, onu hep tersinden yakaladılar, içbükey bir aynadaki gibi.

Kilisenin ve ailenin muhafızlığını yapan yaşlı kadınlarsa yeni moda fikirlerin, gençlerin kafalarını karıştırmasından yakındılar. Yalnız sevgilim olan kadın değil, diğer bir sürü genç kadın da atlarının üzerinde yükseklerde uçarken yüzleri enselerine yapışmıştı – hikâyedeki vahşi avcı misali. Ve havada tam önlerinde bir fikir belirdi. Aşkta kıskançlık modası çoktan kalkmıştı. Artık fuzuli bir ihtirastı. Âşığına tahakküm etme çabası da artık zorla tecavüzdü. Genç güzeller şeytana öylesine kanmışlardı ki, onun değil de bir erkeğin onlara sahip olacağı düşüncesi bile onlara ağır geliyordu. Herhalde bilirsiniz, Dr. Faust, şeytanın istikametinde yol alan kadının her zaman bizden yüz adım önde olduğunu söyler. Ancak kadınla erkek arasındaki savaş ve buna paralel devam eden kıskançlık İncil'e göre asil bir çabaydı ve cadılar dünyasının üzerinde bir ışık gibi parıldadı. Öyle ki, gençliğimde gece vakti bozkırda ve darağacının altında yalnız kendisinden her şey beklenen Machbet'in sakallı ihtiyar cadısı ile karşılaşmazdı insan. Zamanın eğlence hayatının genç, güzel kadınlarıyla da karşılaşırdı. Hem de kıskançlıklarından –diyelim ki sevgililerinin balmumuyla taranmış bıyıklarına olan– çıldırmış bir halde, kara büyü yaparlarken. Teolojilerini Ortodoks cadı âdetlerinde olduğu gibi Tevrat'ı tersinden okuyarak geliştirmişlerdi. Eğer kendi hallerine bırakılsalardı, belki bir metot geliştirebilirlerdi. Onlar, erkek cinsinin evcil özgürlük-peygamberleriydi. Onlar, sebatın hep hüzünlü duran şekilleriydi. Onlar dört İncil'i yeryüzüne indirerek ve onu insanoğlunun zavallı mantık kurallarına tabi ederek, içlerini boşaltmışlardı. Şöyle düşünmek isterdim: Bizim zamanımızda, erkeklerin de erkekliklerinden dolayı özgürleştikleri o günlerde,

iki cinsin ilişkisinde bir nebze eşitlik vardı. Şimdilerdeyse bozkırda koşanlar yer sathında zikzaklar çizerek cadının gölgesini izliyorlar. Ay ışığına doğru havalandığı o anı yakalamak için. Genç yaşlı herkes, ince beline ve göğüslerine gıpta ettiği sevgilisine zehirli bir iksir hazırlamak için sihirli otlar arıyor.

Özgürleşmiş genç cadımın karşısında bana verilen rol hiç hoş değildi. Yine de hâlâ beni sevdiğine inanıyorum hem de delice denen cinsten: ufak bir kızın, en sevdiği oyuncak bebeğine karşı duyduğu heves ve ilgiyle. Ve tabii ayrıca trajedinin başaktörüydüm. O Othello'nun rolünü oynadığında, ben onun Desdemona'yı oynayan kocası değildim ve o, bu acı zaruretin farkında, iç geçiriyor ve sızlanıyordu: 'Çok yazık, çok yazık, Jago!' –ve içinden, bana öpücükler kondurmak geliyordu birbiri ardına– benimle hesabını kapatmadan önce. İki trajedi arasındaki fark şuydu: ne adalete ne de intikama yer vardı oyunumuzda. Kalesi düşen kahraman bir generalin, düşmanın eline geçmesin diye cephaneliği havaya uçurması gibi yok etmeliydi beni.

Buluşmamızın sonuna doğru bana zehri uzattı. Sanırım bu ilk hazırladığı plana ters düşüyordu. Ben içene kadar benimle konuşmamaya karar vermiş olsa da, içinde uzun zamandır biriken şeyleri söylemeden de edemedi. Ve takdir edeceğiniz gibi, böyle dokunaklı bir konuşmanın tam ortasında kahve içmek biraz abesti. İçmem için ettiği ısrarlar ve sonra ben fincanı ağzıma yaklaştırırken aniden sessizleşmesi onu ele verdi. Fincana sadece dudaklarımla dokundum, ama afyonun o öldürücü tadını hâlâ hatırlayabiliyorum. Allah bilir hepsini kafama dikip içseydim felç olmazdım, tüm bağırsaklarım, öldürülmek istendiğimin farkına vardığımdakinden daha berbat tepetaklak olmazdı içimde. Fincan elimden düştü. Orada kalakaldım ve gözlerimi ona diktim. Ani bir hareket yaptı, sanki son bir defa üzerime atlamaya hazırmış gibi. Yarım dakika kadar öyle karşı karşıya durduk. İkimiz de her şeyin bittiğinin farkındaydık. Sonrasında o, öne arkaya sallanmaya başladı. İhtiyar bir kadın gibi ağzını elleriyle kapatmış ağlıyordu. Ağzımdan bir tek kelime çıkmadı ve kendimde hareket edecek gücü bulur bulmaz koşarak evden dışarı fırladım. Sokağa çıktığımda, temiz hava, yağ-

mur, taş köprü beni uzun zamandır ihmal ettiğim eski dostlarımmış gibi karşıladılar. Onlar, ihtiyaç anı gelir diye hazır, hep oradaydılar.

Bir banka çöktüm. Tüm hayatının ve kaderinin kalıntıları etrafına saçılmış, duyduğu dehşetten ve küçük görülmenin acısından adeta ölüm raddesinde hasta bitkin bir adam. İşte tam o anda size başta bahsettiğim o küçük kız, bana yaklaştı ve konuşmaya başladı.

Orada öylece oturup kalmış olmalıyım. Beni bir süre uzaktan seyrettikten sonra yanıma yaklaşmaya cesaret etti sanıyorum. Belki de aramızda bir tür bağ olduğu hissine kapıldı. İkimiz de bayağı sarhoştuk. Saygıdeğer insanlar şapkasız oturmazlar öyle yağmurun altında iki büklüm. Ve tabii ikimiz de gençtik. Bana bir şeyler söylüyordu. Önce ne dediğini anlamadım. Yeni yetme bir sokak kadını ile çene çalacak bir ruh halinde değildim. Beni, sonunda başımı kaldırıp ona bakmaya ve ne dediğine kulak vermeye teşvik eden herhalde içimdeki o hayatta kalma arzusuydu. Düşüncelerimden kurtulmalı, uzanan yardım eline, nereden gelirse gelsin tutunmalıydım. İlk dikkatimi çeken kızın güzel ve anlamlı yüzü oldu. Orada yağmurun altında sırılsıklam, kırmızı ve beyaz boyaların aktığı yüzünde yıldız gibi parlayan gözleriyle, bir ışık demeti gibi dimdik, lakin güçlükle ayakta duruyordu. Benim ses çıkarmadan oturup ona bakmaya devam ettiğimi görünce güldü – berrak ve hafif bir kahkaha. Çok gençti. Bir eliyle elbisenin eteğini tutmuştu – o günlerde hanımefendilerin sokakta, etekleri kuyruklu elbiseler giymeleri âdettendi. Ufak, siyah, devekuşu tüylü bir şapka vardı başında. Alnını ve gözlerini kısmen gölgede bırakıyordu. Fakat çenesinin yuvarlaklığı ve yumuşacık, körpe boynu, sokak ışıklarının altında pırıl pırıl bembeyazdı. Onun o hali hâlâ capcanlı gözlerimin önünde. Lakin onu bir başka haliyle de hatırlamadan edemiyorum.

Dikkatimi çeken asıl şey, kızın, durumdan mütehassis olmuş, kendini kaptırmaktan alamıyormuş gibi haliydi. Ama bildiğimiz sıradan profesyonel davet taktiklerinden biri değildi. Daha çok macera peşinde koşan veya büyük bir sır taşıyan biri-

ne benziyordu. Galiba ona bakarken gülümsedim. Öylesine acı, vahşi bir gülüştü. Sadece genç insanların yüzünde beliren cinsten. Ve bu onu yüreklendirdi. Bana doğru geldi. Ona para vermek istedim, elimi cebime attım. Ama hiç param yoktu. Banktan kalktım, yürümeye başladım. O da yanımda yürüyordu. Onu yakınımda hissetmek bana iyi gelmişti. Yalnız olmak bana göre değildi. Benimle eve kadar gelmesine bir şey demedim.

Adını sordum, Nathalie olduğunu söyledi.

O zamanlar elçilikte çalışıyordum, Place François'da oturuyordum. Evim işime çok yakındı. Akşamları eve geç gelmeyi âdet edinmiştim, kaçta geleceğim de belli olmazdı. Uşağım akşamları ben gelmeden şömineyi güzelce yakar, soğuk yemeklerden hazırladığı akşam soframı da hazır bırakırdı. İçeri girdiğimizde salon sıcacık ve apaydınlıktı. Şöminenin önündeki masada yemeğim hazırdı. Buzların üzerinde bir şişe de şampanya bırakmıştı. *Tete-tete** saatlerinden sonra eve geldiğimde canımın sık sık şampanya çektiğini bilirdi.

Genç kız, memnun mesut etrafına bakınıyordu. Lambanın ışığında yüzünü şimdi daha iyi görebiliyordum: koyu kahverengi kıvırcık saçlar, mavi gözler, yuvarlak bir yüz, yüksek, duru beyaz bir alın. Körpe bir güzelliği vardı, samimi ve narin. Böyle bir güzelliğe nasıl oldu da daha farklı bir ortamda rastlamadım diye şaşkındım, bir hendekte taptaze güllerden koca bir buket bulan birinin şaşkınlığı, ama yalnız o kadar. Kafam yerinde olsaydı, etrafındaki o esrar perdesinin nedenini bana açıklamasını isterdim, fakat o haldeyken sormak aklımdan bile geçmedi.

O anda paylaştığımız şey, kendi özel nedenlerimizle içine düştüğümüz ruh halinin ilk defa başımıza gelmiş olmasıydı. Nedeninin ne olabileceği hakkında ne o ne de ben bir şey biliyorduk. Fakat ikimiz de öyle heyecanlı ve gergindik ki, çok güçlü ama sanki yabancı bir dünyaya aitmiş gibi gayri şahsi bir sempati duyuyorduk birbirimize karşı. Ben kendimi bir yandan felce uğramış gibi bitkin bir yandan çok canlı hissediyordum. Onu sadece kendi düşüncelerimin uzantısında görü-

(*) Gece hovardalığı – ç.n.

yordum. Nereden geldiğini veya nereye kaybolacağını hiç aklıma getirmeden. O sanki bana kaderin bir hediyesiydi. Yalnızlıktan korktuğumu bildiği için onu bana bahşetmişti. O benim için gece perisiydi, küçük ve vahşi bir peri. O devasa Paris şehrinin, o ilahi mucizelerle dolu şehrin derinlerinden, sırf beni kurtarmak için ortaya çıkmıştı. Benim hakkımda ne düşündüğünü bilemezdim tabii. Ama bu zaten o sırada aklımın köşesinden geçmiyordu. Şimdi o anı hatırlarken düşünüyorum da, galiba ben de onun gözünde bir şahıs olmaktan ziyade bir şeylerin sembolüydüm.

Kendimi çok şanslı hissediyordum, bedenimi bir sıcaklık sardı, öyle genç ve güzeldi ki. Son saatlerin dehşetinden tam kurtulamamış olsam da gülümsemeden edemedim. Şapkasını çıkardım, başını yukarı kaldırdım ve onu öptüm. O zaman nasıl sırılsıklam olduğunu fark ettim. O yağmurun altında saatlerce sokaklarda dolaşmış olmalıydı. Elbiseleri, ıslak bir tavuğun tüyleri gibi sarkıyordu üzerinden. Şampanyayı açtım ve ona bir bardak şampanya uzattım. Şöminenin önünde durmuştu. Bardağı aldı, saçlarının ıslak kıvrımları alnına dökülüyordu. Kırmızı boyalı yanakları ve parlak gözleriyle yeni uykudan uyanmış bir çocuğu andırıyordu veya büyük bir oyuncak bebeği. Bir yandan da beni izlerken şampanyanın yarısını yavaş yavaş bitirdi. Sanki bu yarım bardak şampanyadan sonra sessizliğini bozabilecekmiş gibi. Ve sonra konuşmaya başladı. Sesi bir melodi gibiydi veya bir şen kahkaha, bir şiirin ilk mısrası vehayut bir zamanlar tüm *Cafés Chantan*'larda çalınan valslerden biri. Sonra birden durdu, içkisini bitirdi ve kadehini bana uzattı. "*À votre santé*,"* dedi.

Sesi ormandaki kuş sesleri kadar berrak ve saftı. O sıralarda dünyada hiçbir müzik kadar ruhuma hitap edemezdi. Sanki olağanüstü bir varlığın, bir mucizenin bana gönderildiğini düşünmeye başladım. Kadehini tekrar doldurdum, elimle onun yumuşak boynuna dokundum ve yüzüne düşen buklelerini geriye doğru ittim. 'Nasıl böyle sırılsıklam olabildin, Nathalie?' diye sordum, sanki onun büyükannesiymiş gibi bir edayla. 'Is-

(*) (Fr.) Sağlığınıza – e.n.

lak elbiselerini çıkarıp kurutmalıyız.' Konuşurken sesimin tonunun değiştiğini fark ettim, gülmeye başladım. Gözlerini bana dikmişti. Bir an tüm yüz hatları gerildi. Sonra pelerininin düğmelerini teker teker açtı, çıkardı, yavaşça yere bıraktı. Mevsime uymayan o ince siyah dantelli pelerinin etekleri soluk pas rengindeydi. Üzerinde bedene sıkıca oturan, etekleri kalçadan aşağı dökümlü bir siyah dantel elbise vardı. Bol volanlı, fisto bordürlü ve kuyruklu eteği, zamane hanımefendilerinin faal yaşam tarzlarına başlamadan önce rağbet ettikleri türdendi. İpek elbisenin kıvrımları, şöminenin alevlerinden yansıyan ışıkta pırıl pırıl parlıyorlardı. Elbisesini çıkarmaya başladım ve o sanki bir taşbebek gibi sessiz ve itaatkâr, bana müsaade etti.

Yüzünde bir çocuğun ciddiliği vardı. Ellerimin dokunuşuyla yüzünün rengi birkaç defa değişti, fakat ben dar elbisenin düğmelerini açtığımda, omuzları ve göğüsleri ortaya çıkınca, yüzünde yumuşak bir gülümseme belirdi. Elini kaldırdı ve parmaklarıma dokundu."

Yaşlı adam burada uzunca bir süre durakladı.

"Anlattıklarımı tam olarak anlayabilmeniz için," dedi sonra, "size özellikle bir şey izah etmeliyim. O devirde bir kadını soymak bugünkünden çok daha başka bir tecrübeydi. Şimdiki hanımefendilerin birkaç dikey dikişten oluşmuş elbiselerini, onlar daha bir şey söylemeye vakit bulamadan sıyırıp çıkarmak mümkün. İşe yaramaz şeyler, veyahut bir işe yaradıkları söylenebilirse, bu tek bir şey olabilir: teşhir etmek.

Benim gençliğimde kadın vücudu, elbiselerinin büyük bir sadakat ve şevkle koruduğu derin bir sırdı. O zamanlar bir çift kadın bacağının ucunu görebilmek için, şakır şakır yağmurun altında sokaklarda dolaşırdık. Şimdi o bacaklar dizkapaklarına kadar yakından malumumuz – aynen şu elimizde tuttuğumuz kadehlerin bacakları gibi. Bir zamanlar kadın giysisinin bir anlamı vardı. Öyle ki, altında sakladığı o bedeni değiştirir, ona aslından çok farklı bir endam verirdi. Çözmemizin ancak bir lütuf olduğu bir ilahi bilmeceydi: o uzun, dar korseler, balinalı sutyenler, ipekler ve danteller, tonlarca kumaş. Benim zamanımın kadınları bütün bunların içine boğulmuş gezerlerdi. Vü-

cudu ne kadar sıkı sıkıya örterse o kadar makbuldü – hepsinin amacı aynıydı: gizlemek.

Sahibesi, tüm o drapelerin, kuyruklu eteklerin, büzgülerin, volanların, kat kat jüponların, pililerin içinde, sanatının en incesini icra etmek için çabalar, salınır, omuzlarını gerer, gövdesini çiçek sapı gibi dikleştirir, göğsünü öne doğru iterek bir gül gibi yuvarlaklaştırırdı. Fakat omuzlarına kadar balinaların* hapsindeydi. Düşünün bir, o sıkı kabuğun içinde, o yükün altında yaşamak, nefes almak nasıl bir şey olmalı. Yürürken onları sürüklemek, sonra otururken ve kalkarken; lakin başka türlü de olabileceği akıllarının köşesinden geçmedi. Benim zamanımda kadın bir sanat eseriydi. Onu o haline getirmek yüzyıllar almıştı ve biz onun endamından, sanki değerli bir ressamın, duvarları kendi eserleriyle dolu salonunda, o tabloları onunla birlikte seyrederken göstermek mecburiyetinde olduğumuzu hissettiğimiz saygıya benzer bir duyguyla bahsederdik.

Ve en altta nefes alan ve hareket eden hep Havva'ydı. Aklına estiğinde, maskesini atıp ortaya çıkardı, her seferinde bir başka gizem, bir başka ilham, korseyle sıkılmış ince beli, güllerden yapılmış bir çelenk gibi.

Bugünkü gençler bizim neslin anlayışına ve tavırlarına bıyık altından gülüyorlar. İşin hünerini bir yana atıp, esrarın uzun vadede işimize yarayabileceğine katılmıyorlar. – Böyle söylediğim için kusura bakmayın ama belki siz de şu an bu kelimenin tam anlamını kavrayabilmiş değilsiniz. Bir şeyin gerçek bir esrara sahip olabilmesi için ilk önce bir şeyin sembolü olması lazım. İsa'nın son akşam yemeği için bile olsa, şarabı herhalde yine herkesin yaptığı gibi şişeleyecekler, ekmeği herkesin pişirdiği gibi pişirecekler.

Benim zamanımın kadınları farklıydılar, kadın cinsinin farklı şahsiyetlerinin özellikleri vardı onlarda. Onlar kadının kendisini sembolize ettiler. Bence bu kelimenin eski anlamı sizin lügatinizde yok artık. Biz belirli bir kadının şahsından bahsedip,

---

(*) (19. yüzyıl) Balina yüzgecinden yapılan, ufak kürdanı andıran çubukçuklar korseleri, sutyenleri, şemsiyeleri vb. sert ve dik tutmak için kullanılırdı – ç.n.

kendi kinizmimizle kendimizi eğlendirirken, şimdi sizler kadınlardan bahsediyorsunuz. Fark da burada.

Ortaçağın bu konuya eğilen alimlerinin dediklerini herhalde hatırlarsınız: Hangisi önce yaratıldı, köpek kavramı mı yoksa köpeğin kendisi mi? Çocuk yuvalarında istatistik inceleyen sizin neslinizin cevap vermekte zorlanacağını sanmam. İtiraf ediniz. Size göre sahici dünya sadece bir tecrübe olarak yaratılmıştır. Öyle ki, Nozdref'in aşçısı çorbayı yaptı, tuzunu, biberini ve elinin altındaki baharatlardan da attı içine. Bundan haliyle "şöyle veya böyle bir tat çıktı ortaya". Fakat biz yaşlı beyler için Darwin'in teorileri çok yeni ve hayli de sorunluydu. Bizim varoluş dünyamız senfoniler, kraliyet seremonileri, logaritmalar gibi şablonlar üzerine kuruluydu. Biz, meşru ve gayrimeşru çocuklar arasındaki farkı sarih olarak görebilecek şekilde yetiştirildik. Kadın kavramındaki esrarı – *das ewig weibliche*,* siz de reddedemezsiniz. Bizim inancımıza göre, o en başta yaratıldı ve kadınlar misyonlarının, bu kavramı vakur ve Yaratıcı'nın beklentisine uygun sembolize etmek olduğuna inandılar, Bana göre, aynı bir köpeğin görevinin köpek kavramını temsil etmek olması gerektiği gibi bir şey.

Eskiden insan bir fikrin gelişimini takip edebilirdi: Ufak bir kızın, kadın olduğunun bilincinde olmadığı bir safhadan başlayıp yavaş yavaş büyüyerek, kendini cinsinin esrarına ve bilimine ithaf etmesini ve en sonra zamanı bilinmeyecek kadar eski ayinlerde olduğu gibi orada takdis edilmesini. Ve sonra mizacının çekim merkezi giderek bedenden sembole doğru kaydı ve etrafındaki dünyaya karşı duruşuna, ilahi güçlerin temsilcilerine mahsus o gurur ve tevazu yayıldı. Ne genç ve güzel kızların ihtiyatsızlığı ne de yaşlı hanımlara mahsus o küçük gören ihtişam artık şahsi bir kibrin eseriydi. Orada yetkisini devreden bir sefirin şaşaa ve gösterişinden öte bir şey görmek de mümkün değildi. Cazibeleri bile şahıslarına mahsus değildi. Sadece muhafaza ettikleri ve cilalayıp baktıkları bir kraliyet nişanıydı, asalet kanıydı. Bizi kadın kavramına karşı olan bağnazlığımıza göre yargıladılar. Ve bunu öylesine bir şefkatle yaptılar ki,

(*) (Alm.) Ebediyen kadınsı – e.n.

isteseler bize teke tek karşı durabilirlerdi. Lakin mizaçları icabı, bizden gelecek en ufak bir itiraza bile tahammülleri yoktu. Don Juan'ın kurbanları bile, teker teker, darmadağın saçları ve çıplak göğüsleriyle Don Juan'a hakaretler yağdırmışken, zamanımın kadınları olsa bu baştan çıkarıcıyı yargılayacakları yerde azad ederlerdi. O ki otuzluk koketleri gönüllü namzetler listesine dahil edebilmişti ve bunu inancının, kadınlığa ve kadın kavramına olan sarsılmaz sadakatinin yüzsuyu hürmetine yapmıştı. İsa'yı bile yüce dogmalarıyla kendi ahenklerine uyduramadılar. İnce bir maharet, sanat ve şiir yoluyla, anne kucağında edindikleri bilgilerle onu ebediyen, en narin evresinde, Meryem Ana'nın kolları arasında sakladılar.

Mabedin duvarları dışındaki insan güruhları enteresan değildir. Sahiden enteresan olan şahsiyet içerideki rahiptir. Cümle kapısında Aziz Pantaleones'in kanının kaynamasını bekleyen bön kalabalıkları çok defa yakından seyrettim. Fakat arkalarında duran mabedi çok ender merak ettim; mucizelerin hazırlandığı yeri, çalışan rahipleri, genciyle yaşlısıyla ve kendilerini seremoninin başrol oyuncusu sanan, korkak lakin arsız genç korist oğlanlara kadar içerideki herkesi. O duvarların ardındaki serin ve rutubetli, yarı karanlık mekânda, derin bir ciddiyet içinde, hepsi kendi temposunda, kendilerine var olduğu bildirilen bir sırrın koruyucularıymış edasıyla.

Lord Byron'ın veya Baudelaire'in şiirlerindeki –ona yaraşan bir *frisson nouveau** ile okuduğumuz– kinizm; haşmetleriyle korkutan, hepsi kâhin, hepsi son nefeslerine kadar dinî ayinlere, içini dışını bildikleri ancak inanmadıkları bir sırmış gibi hizmet eden, gencinden yaşlısına bu rahip takımınınkine kıyasla nedir ki? Evet, onlar ki, tüm kutsal teşrifata harfiyen riayet ederler – ve fani gözlerin ulaşamadığı en mukaddeslerine bile! Şairlerimiz sahildeki genç güzelleri şarkılarında dile getirirken, onları kabin perdesinin ardında bir yandan fısıldaşıp, gülüşüp, öbür yandan al al olmuş yanaklarıyla "suya nilüferler bırakırken" tasvir ettiler.

Sağda solda çok anlatılan bir hikâye vardır –genç bir kız hak-

(*) (Fr.) Gotik roman – e.n.

kında–, belki duymuşsunuzdur. Gemide isyan çıkar genç kız elinde yanan bir meşaleyle barut fıçısının üzerine oturur, isyancıları, onu ateşlemekle tehdit eder. Fıçının boş olduğunu bile bile. Bu hikâye benim zamanımın kadınının şahane bir tablosunu çiziyor. O, varoluşun güzelliğini ve ahengini hayatın esrarı üzerinde oturarak muhafaza etti ve hiçbir esrarı olmadığını bildiği halde. Siz gençler aranızda konuşurken arada kulak misafiri oluyorum. Bizim neslin kadınlarında espri gücü olmadığını söylüyorsunuz. Fıçının üzerinde, gözleri kısılmış oturan genç kızı düşündükçe kendime sormuşumdur: Bizim espri gücümüz zayıf cinsle karşılaştırıldığında aslında biraz yavan kaçmıyor mu? Eğer biz o zamanlar kadınlarımıza karşı daha farklı bir his, sadece var oldukları için samimi bir şükran duyabilmiş olsaydık –yani şimdi sizin onlara karşı hissettiklerinizden daha farklı hisler– böyle olmak için bir nedenimiz olabilirdi.

"Umarım geçmiş zaman tablolarının önünde uzunca dolaştığı için bu kocamış adama sabır gösterebilirsiniz," dedi yaşlı adam. "Bu sizin için bir müzede eski kostümlerin sergilendiği vitrinin önünde alıkonmak gibi bir his olsa gerek. O kostümler ki bir zamanlar modaydı. Ama isterseniz onlara bakıp gülebilirsiniz."

Ve hikâyesine bıraktığı yerden devam etti:

"O akşam evimin misafir odasında genç kızın elbiselerini ağır ağır çıkardım, ta ki vücudunu saklayan büklümlü, kıvrımlı o kat kat elbiseler, onlarla aynı kumaştan yapılmış gibi olan abajurumdan yansıyan ışığın önünde birer birer yere kayıp da –sevgili genç dostum, benim zamanımda ipek dökümler, drapeler, püsküller modaydı, koltuklarımın her bir köşesinden bile uzun ipek püsküller sarkardı, üzerinde de yuvarlak kadife ponponlar, onlarsız bir şıklık ve zarafet düşünülemezdi– onu karşımda çırılçıplak görene kadar. Gözlerimin önünde duran şey tek kelimeyle bir tabiat şaheseriydi. O güne kadar gördüğüm en mükemmel tabiat eseri. İnsanın soluğunu kesen bir güzellik. Kadın vücudunun ufak hatalarının bile sihirli bir cazibesi olabiliyor. Hatta bir kere çarpık bacaklı bir Venüs'e tutulmuştum. Fakat şimdi karşımda duran o kadın vücudunda ha-

tadan eser yoktu. Öyle gençti ki! İnsan onu seyrederken duyduğu o derin hazda adeta daha ulvi bir mükemmelliğin de varlığını seziyordu.

Vücudunun yuvarlak hatları lambanın ışığında mermer gibi parlaktı. Topuklarından ensesine bir ince çizgiyle, genç bir ağacın cennete uzanan narin gövdesi gibiydi. Güçlü ve naif endamının şahsiyetine de yansıdığı, ayakkabılarını çıkarıp atarken ayak tabanlarının kıvrımından, çenesinin yumuşak yuvarlaklığından, gözlerindeki sabit kıvılcımdan, omuzlarının, bileklerinin ince uzun ve esnek hatlarından anlaşılıyordu.

Islak elbiselerden kurtulmanın rahatlığı ve şömineden yayılan hoş sıcaklığın verdiği mahmurlukla hafiften mırıldar gibi bir ses çıkardı ve ateşin geldiği istikamete doğru kımıldandı, aynı bir kedi gibi. Tatil öncesi okuldan hoplaya zıplaya çıkan bir okul çocuğunun gülümsemesi yayıldı yüzüne. Dimdik duruyordu. Işıldayan çıplak vücudunun üzerinde yüzü, kırmızı yanaklı bir taşbebeği andırıyordu.

Sanki o an tüm ruhum gözlerime akmış gibi hissettim. Daha yeni o akşam gerçeğin öyle korkutucu bir yanını tatmıştım ki, korkudan ödü kopmuş ufak bir çocuğun resimli kitapta teselli araması gibi, bende de hoş bir maceranın kollarına atılmak için aç bir istek vardı içimde. Ne ileriye ne de geriye bakacak durumdaydım. O yaşadığım an, üzerimi dev bir örtü gibi örttü. Ve ben o anın keyfine daha iyi ulaşabilmek için bir bardak şarap daha doldurdum kendime. Gözlerimi bir an bile ondan ayırmadan yavaş yavaş yudumlayarak bitirdim.

Öyle gençtim ki, hepimizin gençken inandığı gibi, şansımı kendimin yaratacağına öyle emindim ki. Sanki arkamda şartlar ne olursa olsun beni herkesten çok sevdiğinden ve herkesten önce bana yardım edeceğinden emin olduğum ilahi bir güç vardı. Hiçbir mucize benim başıma geldiği sürece gözümde olağanüstü değildi. Bu inanç bizi terk edince, bu dünyada diğerlerinin de bulunduğu bir yerde olduğumuzu ve gençliğin de bittiğini anlıyoruz. Ama o zamanlar Tanrı'nın nimetinden hiç şüphe duymuyordum. Kalbim ona karşı sadece sıcak bir şükranla doluydu. Biraz sabredip beklersem evrendeki o iyi kalpli yü-

ce güç er geç bana yine gülecek, yardımıma koşacaktı. Nitekim bana o soğuk kış akşamında o çıplak, sarhoş güzeller güzelini yollamamış mıydı?

Masaya oturduk, Nathalie ve ben; o sımsıcak, sessiz oturma odamda, büyük şehre tepeden bakan evimde, ıslak geceyi dışarıda bırakmak için dikkatle çekilmiş kalın ipek perdelerin gerisinde. Ormanda bir ağaç kovuğuna sinen iki baykuş gibi oturduk ve bizim o an orada olduğumuzu yeryüzünde bir bilen yoktu. Bir dirseğini masaya, başını da avucuna dayamıştı. Geldiğinde çok aç olmalıydı. Şarabın ve yemeğin etkisiyle –galiba havyar ve söğüş av eti vardı– üzerine canlılık geldi. Gülmeye, konuşmaya ve beni can kulağıyla dinlemeye başladı.

Neler konuştuğumuzu tam hatırlamıyorum. İkimiz de çok açık yürekli konuştuk sanıyorum. Ona başka hiç kimseye anlatamayacağım şeyleri anlattım. O akşam onunla karşılaşmadan hemen önce birinin beni zehirlemek istediğinden bile bahsettim. O geceden sonra hatta çok daha sonra kendimi, belki bana yazar ve hatta belki de görmeye gelir diye düşünürken bulduğuma göre, nereden geldiğimi, nerede oturduğumu da söylemiş olmalıydım. Ama anlattığı bir hikâyeyi hatırlayabiliyorum. Sokaklarda laterna çalan yaşlı bir Ermeni'nin hünerli yaşlı maymunu hakkında bir hikâyeydi. Sahibini kaybetmiş ve hünerlerine devam etmek istiyormuş, hep bir başlama işareti beklemiş, fakat işareti bilen kimse yokmuş etrafta. Hikâyesine başladığında minyon yüzünde üzgün bir ifade vardı, fakat hikâyeye kapıldıkça ifadesi değişti, anlattığı maymununkine benzedi. Tüm çehresini maymunun zeki ve meraklı mimikleri kapladı.

Hemen her hareketini rahatlıkla hatırlayabiliyorum. Sonraları düşündüm de, o şarap bardağını dudaklarına götürdüğünde, yuvarlak çenesiyle ince uzun elleri arasındaki tezadı veya armoniyi seyrettikten sonra keman ve piyano bestelerini daha iyi anlamaya başladım.

Hiçbir aşk maceramda –buna aşk macerası denebilirse– kendimi onunla birlikteyken olduğu kadar hür ve güvende hissetmedim. Bir önceki ilişkim şüphelerin pençesinde geçmişti: aca-

ba sevgilim bana karşı gerçekten ne hisler besliyordu ve ben dünyanın gözünde hangi roldeydim? Fakat o akşam, o genç hanımla arama şüphe ve korku giremezdi. Galiba evliliklerinde mutlu çiftlerin kendilerinden kasıtla 'iki kişinin tek vücut olması' derken anlatmak istedikleri de aralarındaki bu tabii güven ve özgürlük hissi olmalı. Şahsen ben bu duruma ulaşmanın, bizimki gibi aralarında hiçbir ön şart, hiçbir özel niyet olmadan birlikte olanlara kıyasla, ilişkileri cümle alemin gözü önünde ve şahitliğinde süren evli çiftler için daha zor olduğunu sanıyorum; fakat bu şahsi zevke kalmış tabii.

Farkında olmasak da, özel bir durum ilişkimizi etkiliyordu. Dışarıdaki dünya acımasızdı, hatta çok acımasızdı. Hayat bana en korkunç yüzünü göstermişti. Ona gösterdiği yanı daha da korkunç olmalıydı. Fakat bu oda ve bu gece sadece bize aitti, bizim sadık kölemizdi. Biz farkında olmasak da, o gece Jirondenlerin akşam sofrasındaydık.

İçki ve sıcaktan ikimiz de gevşemiştik. Ben şahsen çok içmemiştim, beni asıl çarpan içkiden başka şeylerdi. Şampanya soğuk bir gecede iyi dost oluyor insana. Yaşlı bir Danimarkalı piskoposun bir zamanlar bana söylediklerini hatırlıyorum: Gerçeği kabullenmenin birçok yolu var, bunlardan biri şüphesiz Bourgogne! Kitap rafları arasındaki geniş koltuğu, ihtiyar bir adama kifayet edebilir. Fakat şeytanın gözüne kestirdiği gençlerin daha güçlü bir yardım eline ihtiyaçları var. Yedinci kadehi bitirdiğimizde, bir sanatkârın bizi görmek istediği duruma geldiğimizi de fark etmiştik: Tanrı'nın şaheseri olmaya layık ilham ceninleri.

Gitarım kanepenin üzerinde duruyordu, bir serenat üzerinde çalışıyordum; bitirince, uygun bir mizansen bulup, genç ve romantik bir güzele sunmak üzere – gerçek hayatta Amerikan elçiliğinden bir güzeldi bu. Ama korkarım dünyanın neresinden gönderilirse gönderilsin, nağmelerin aksiseda yapamayacağı bir mizacı vardı. Yemeğimizin ortalarına geldiğimizde, Nathalie gitara uzandı. Çıkan ilk ses onu biraz ürpertti. Akort etmeyi bir süredir ihmal etmiştim. Alçak, geniş koltuğuma ayak ayak üstüne atıp oturdu. Her bir teli dikkatle akort etti. Sonra bana

iki ufak şarkı söyledi. Sessiz odada sesi, sokağın soğuğunun ve yağmurun etkisinde hâlâ biraz kısık, lakin bir çan gibi berrak ve çiçeğe konan memnun mesut bir arınınki gibi hafif ve yumuşak yankılandı. Önce bir varyete parçası söyledi, canlı ritimli, neşeli bir melodi. Sonra durdu biraz düşündü ve hiç bilmediğim bir dilde hüzünlü bir parçaya başladı. Tanrım o ne bambaşka, ne muhteşem bir müzikalite idi. Sesinde de aynen yüzündeki ve tavırlarındaki hava vardı. O belli belirsiz metalik ses tonu, sesindeki o sevimli kayıtsızlık ve güç, gözlerinden, dudaklarından ve ellerinden yansıyana benziyordu. Bedeninden daha zengin ve daha cüsseliydi, sanki onu arkada bırakmış ve daha erken olgunlaşmıştı. Sesi, bir *Wunderkind*'in kemanı ve yayı gibi, müzik icra ederken, kendisinden daha bilgeydi.

O şarkı söylemeye başladığı andan itibaren aklım başımdan gitti. Şarkının dizelerini anlamasam da, bana o zamana kadar duyduklarımdan daha içten ve dokunaklı geldiler. Karşısındaki alçak koltukta oturuyordum. Şarkısını bitirdiğinde odaya çöken o derin sessizliği hatırlıyorum. Masayı kenara ittim ve önünde tek dizimin üzerine çöktüm. Öyle sabit, ciddi ve vahşi bir bakışla baktı ki, bir atmacanın gözlerini hatırlattı bana. Şimdi iki dizimin üzerinde önünde çökmüştüm, kollarımı bacaklarının üzerine koydum. Yüzümdeki ifadede nasıl bir coşku ve ikna gücü belirmişti bilemiyorum ama yüzü değişti, muzaffer ama yumuşak bir ışıkla aydınlandı. Baştan beri onda bir kahraman edası sezmiştim. Benim gibi bir genç çaylağa sabır gösterebilmesi de herhalde ondandı.

Genç dostum, bu genç kız tıpkı göründüğü gibi masumdu. Sahip olduğum ilk bakireydi. Şöyle bir teori vardır; toy bir delikanlı kendisine sevgili olarak masum bir genç kız seçmemeli, daha tecrübelisini bulmalı. Bu doğru değil, tabiatın anlamı ve beklentisi aslında ilkinde yatıyor.

Birkaç saat sonra tam gece yarısı aniden uyandım. Yanlış bir şeyler olacak gibi hissediyordum. Beni çok yakından tehdit eden bir tehlikenin bilinci sarmıştı içimi. Derler ki, ani korkuya kapıldığımızda, mezarımızın üzerinde birileri yürüyor demektir: Gelecek kendini anılarda gösterir. Ve biz tıpkı bir *l'on*

*meurt en plein bonheur de ses malheurs passés** gibi gelecek mutsuzlukların yüzsuyu hürmetine, sahip olduğumuz mutluluğun parmaklarımızın arasından kaymasına izin veririz. Burada benim için söz konusu olan bildiğimiz o eski *omne animal*** hikâyesi değildi. Kadere karşı aniden kaybolan o güvendi. Kendime şu soruyu sorduğumu duyabiliyordum sanki: 'Biliyorum, bunun bedelini ödeyeceğim ama ödeyeceğim bedel ne olacak?' Belki aslında hiçbir şey anlayamıyordum, belki sanıyordum ki hissettiklerim sadece bu genç hanımın birazdan uyanıp beni terk edeceği ve bu gecenin sona ereceği düşüncesinin bende uyandırdığı hüzündü.

Geceleyin daha önce de bir kere denemişti, beni terk edecek gibi yanımda yavaşça doğrulduğunu hissetmiş, onu tutup kendime doğru çekmiştim. Ama şimdi daha kararlıydı. 'Eve gitmeliyim,' dedi ve ayağa kalktı. Gaz lambası hâlâ yanıyordu, şöminedeki ateş sönmek üzereydi. Onu bana getiren esrarlı güçler onu şimdi benden çekip götürüyordu, Külkedisinin balkabağından sihirli arabasına veya *Binbir Gece Masalları*'nın büyüleyici prenseslerinin sihirli halılarına atlayıp kaybolmaları misali. Bana makul gibi de geldi. Öylece oturdum ve bana tekrar döneceğini söylemesini, bunun ne zaman olacağı, nasıl geleceği ve nasıl davranmamı beklediği hakkında bir ipucu verme lütfunu göstermesi için dua ettim. Ama hiç sesimi de çıkarmadım.

Yavaş yavaş giyindi ve önceki pejmürde siyah görüntüsüne büründü. Şapkasını taktı ve tıpkı o gece sokakta yağmurun altında onu ilk gördüğümdeki gibi karşımda durdu. Sonra yaklaştı, kanepenin koluna ilişmiştim ve şöyle dedi: 'Bana yirmi frank lazım.' Cevap vermediğimi görünce, tekrarladı ve 'Marie söyledi,' diye ilave etti, 'yirmi frank almamı tembihledi.'

Hiçbir şey demedim. Orada oturdum ve sadece baktım. Gözlerimiz karşılaştı.

Her şey birden berraklaştı. Dünyayı değiştirebilmek için ona

(*) Jules Lefèvre-Deumier'nin "Le Baleinier" şiirinden bir alıntı. (Fr.) Mutluluk içinde talihsizliklerle dolu geçmişinde ölür – e.n.

(**) (Lat.) *Omne animal triste post coitum*: Her hayvan cinsel ilişki sonrası hüzünlenir – e.n.

atfettiğimiz illüzyonlar, o sanatsallık ve yaratıcılık –bin bir renk, tüm nağmeler, o ahenk, rüyalar ve ümitler– hepsi sanki kenara çekildiler. Ve ben o an gerçeği olduğu gibi gördüm – çatır çatır alev almış bir ev gibi bomboş ve yapayalnız. Bu, rüyanın sonuydu. Burada lüzumsuz kelimelere yer yoktu.

Birkaç saat önce karşılaşmamızdan bu yana onu ilk defa o an etten kemikten bir insan olarak gördüm: Benim gibi bir insan. Benim gibi kendi hayatı olan bir insan. Sadece gökyüzünden bana bahşedilen bir hediye gibi değil. Ama bana kendimi unutturan, kendime mahsus tüm düşünceleri kalbimden söküp atan, ona kondurduğum bu görüntüydü sanıyorum.

Birlikte bir oyun oynamıştık, az bulunan bir oyun. Oyun bana teklif edilmişti, kabul etmiştim. O zaman oyunun sonunun başlangıcına uygun olmasını da, oyunun ruhuna uygun oynanmasını sağlamak da bana düşerdi. Benden beklediği de herhalde buydu. Masaldaki cin, başlarının üzerinde mücevherlerle süslü sepetler bulunan dört yüz beyaz, dört yüz zenci esir için bir saray yapar ve karşılığında bakır bir lamba ister – ve üç şehri yerinden oynatabilen orman cadısı, oduncunun oğlu için yerin altından bir ordu çıkarır, karşılığında bir tavşan kalbi ister. Bu genç kadın aynen cinin ve orman cadısının sesi ve tavrıyla ücretini ödememi istedi. Yirmi frank verip gitmesine müsaade etseydim, herhalde etrafındaki sihirli çemberin içinde kendini emin ve hür hissetmeye devam edecekti. Burada rolünü tam oynamayan bendim. Ve oracıkta, gerçek dünyanın omuzlarıma çöken ağırlığı altında ses çıkarmadan oturmuş ona ihanet eden de. Biliyordum ki, ya sorduğuna cevap vereceğim, ya da vermeyip, omuzlarımdaki yükü bir solukta karşımdaki kadının omuzlarına atmış olacağım.

Çok sonra aklıma bir fikir geldi, bu duruma bir çıkış noktası. Hem onu yanımda tutabilecek hem de ona kendini özgür hissettirebilecek bir formül bulabilirdim. Ona hem o yirmi frankını verip hem de şöyle diyebilirdim: 'Bir yirmi frank daha kazanmak istiyorsan, yarın akşam yine gel.' Eğer bu kadar güzel ve masum olmasaydı, bunu belki yapabilirdim. Ama bu genç kadın, birlikte olduğumuz o birkaç saat zarfında, ruhumun de-

rinlerde bir yerlerde saklı duran tüm asil duygularımı harekete geçirmişti. Ve benim için asalet, hem dostun hem düşmanın izzeti nefsine sanki kendimizinkiymiş gibi dikkat etmek demek, hatta kendimizinkinden de fazla. Ben de onun kadar temiz kalpli olsaydım, ona öyle diyebilirdim, Lakin bu korkunç, gerçek dünyayla çok uzun zamandır haşır neşirdim, bana bulaşmıştı, basilleri kanımda dolaşıyordu, ona alışmıştım, hatta onu anlıyordum bile. Bu yüzden öyle demek o an aklıma gelmedi. Veya geldi de, kilisede rahip, "Tanrının, bize günahlarımıza göre muamele etme," dediğinde ona "ve bize hatalarımıza göre de ödetme," diye cevap vereceğime başka birşey deme ihtimalim kadar uzak bir ihtimal olarak gelip geçti aklımdan. O anda benim için yeryüzündeki en büyük korku o yirmi frankı vermekti. İçimden hiç gelmiyordu. Asıl içimden gelense bu işe orada bir son vermekti. Ve sanırım sizinle ilk başta konuştuğumuz husus da buydu. Ve sonunda, o yirmi frankı verip onu salıvermek yapılacak en tabii şey gibi geldi bana.

Gitmeden önce, hiç unutamayacağım bir hareket yaptı. Sol elinde verdiğim parayla tam yanımda öylece durdu ve veda ederken bana ne bir öpücük ne de elini verdi. Sadece sağ elinin üç parmağıyla çenemden tuttu, yüzümü biraz yukarı kaldırdı ve erkek kardeşine veda eden bir genç kız gibi teselli edici ve yüreklendirici bir bakışla baktı. Sonra çıktı gitti.

Evet, hikâyem burada bitiyor. Daha fazla bir şey olmuyor, daha fazla bir şey olmadı. Ama ben burada ilk defa size anlatırken, ona son vermeye de içim elvermiyor. Beni dinlemeye hâlâ sabrınız varsa, size o günden sonra olanları da anlatmak istiyorum.

Onun başına gelenleri bilemem. Lakin o geceyi takip eden sürede –ilk günler değil, zaman geçtikçe– o genç kadının başına ne gelmiş olabileceği hakkında bin bir tahminde bulundum.

Zaman ikinci imparatorluğun, o garip ve yapmacık bin yıllık hükümranlığın çöküşünün hemen ertesine rastlıyor. Tam bir felaketti. Hava ardı arkası gelmeyen patlamalarla ağırlaşmıştı. Kendini bulutların üzerinden aşağıya yeryüzüne gülümseyerek bakan bir tanrıça gibi gören imparatoriçe –çocukken

onu bir kere uzaktan göstermişlerdi bana– bir gece atlı arabasıyla *les Tuilerie* sarayından Amerikalı dişçisiyle birlikte kaçtı. Gözyaşlarına boğulmuş ama onları kurulayacak bir tek mendile hasret, perişan bir vaziyette. Maiyeti Brüksel ve Londra'da başlarını sokacak iyi kötü bir yer buldu ve Prusyalıların atlarını malikânelerin boşalan salonlarına doldurdu. Paris belediyesi de diğerlerinin arkasından gitti. Ve sonra *Versailles-armé*'nin Paris'te giriştiği kanlı katliamlar başladı. Tüm o saltanat dünyası birkaç ay içinde tepe taklak olu.

Rusya'da da nihilizm hüküm sürüyordu. Büyük devrimciler her şeylerini kaybettiler ve ülkeden kaçtılar. Beni bütün bunları düşünmeye sevk eden Nathalie'nin o akşam söylediği, sözlerini anlamadığım o şarkıydı.

Başına o geceden sonra her ne gelmişse, tam anlamıyla bir felaket olmalı. Bir kaya gibi, tüm hız dibe vurmuş olmalı. Böyle olmadıysa, o zaman bu, hayatın vakti olup da bizi yavaş yavaş işleyerek, tesirini damla damla ruhumuza akıtarak öğrettiği o berbat teslimiyet duygusu hakkında bir şeyler bildiği anlamına gelmeli.

Yalnız olmadığını, onu aşağıya çeken bir başkasının ya da başkalarının olduğunu düşündüm. Bütün bunları tek başına yapması mümkün değildi. Onu rahat bırakmayan ve ona yardım eden birileri olmalıydı arkasında: başına gelenlerden bitap düşmüş bir ihtiyar veya belki bir çocuk, bir erkek veya kız kardeş. Kendi haline bırakılmış olsaydı, kendini su yüzünde tutabilirdi. Veya batmasına mahal kalmaz, onun güzelliğini ve sevimliliğini gerçekten anlayan, onunla karşılaşmasını kaderinin bir cilvesi olarak yormayan biri tarafından kurtarılırdı. Veyahut da ondaki ihtişamı göremese de ona kalbini kaptırmış biri tarafından inişe geçtikten sonra da kurtarılabilirdi. Ya da belki de dibe yaklaştığında da, ilk başlarda onu kendileri için büyük şans olarak görmüş ve sırtından da geçinmiş birileri tarafından kurtarılabilirdi. Fakat o, bu güzel ve ahenkli dünyadan, kendini güvende hissetmeyi ve başkalarını etkilemeyi, hareket etmeyi, şarkı söylemeyi ve gülmeyi öğrendiği ve onu bir zamanlar her şeyden çok sevmiş olan bu dünyadan başka bir dünya-

ya yuvarlandı. O dünyada güzellik hiçbir şeyin kıstası değildi. Orada hayatın gerçekleri insana yiyecek gibi bakıyordu. Lime lime, ümitsizlik ve açlık dolu bir dünyaydı. Ve orada, merdivenin en son basamağında Marie duruyordu. Artık her kimse. Bir nevi dostu olan biri, belki, kendi katı ve karanlık dünya tecrübelerine göre ona nasihatta bulunmuş, kendi sefil çöplüğünü ödünç vermiş, cesaretlensin diye alkol doldurmuştu bedeninden içeri.

Bütün bunlar üzerinde uzun süre düşündüm. Ama gerçek hakkında hiçbir şey bilemezdim.

O gittikten sonra kendimi nasıl hissettiğime gelirsem, o dakikadan itibaren kafamda yalnız tek bir düşünce vardı, onu geri getirmek. Kaderin elinde böyle fuzuli ahmaklıklar yaparız, yeter ki o bir kere iplerimize asılmaya görsün. Sanırım o kapıdan çıktıktan sonra on dakika kadar boğuluyorum sandım. Canlı canlı toprağa gömülmüş birinin azabını çektim. Çıplaktım, giyinip sokağa çıktım. Etrafta kimseler yoktu. Sokaklar bomboştu.

Saatlerce dolaştım. Gün ağarırken o oturduğum banka, gelip benimle ilk defa konuştuğu yere gittim. Yolda eski sevgilimin evinin önünden geçtim. Ne garip bir durum diye düşündüm. Genç bir adam bir gecede iki ayrı kadına ihtiras duyuyor, ikisini de kaybediyor, acısından deli divane sokaklarda dolaşmak oluyor kaderi. Mercutio'un Romeo'ya söyledikleri hatırıma geldi, benim ve tüm genç erkeklerin komik bir karikatürü sanki diye düşündüm ve gülmeden edemedim. Sabah olunca, eve döndüm, gaz lambam hâlâ yanıyordu, sofram öylece duruyordu.

Bu perişan ruh durumum uzun süre devam etti. İlk günlerde o kadar kötü değildim, umudumu tamamen kaybetmemiştim, onunla karşılaştığım yere her gün aynı saatte gidiyor, oturuyordum, gelir düşüncesiyle. Lakin bu düşünceye olan tüm inancımı ve ümidim giderek gücünü kaybetti.

Yaşama sevincimi kaybetmemek için bir sürü şey denedim. Birilerinin bir operadan bahsettiklerine kulak misafiri olmuştum, bir akşam kalktım gittim. Belki iyi gelir diye düşündüm.

Geldi de. *Orpheus* oynuyordu. Hades'in sakinlerine yalvardığı sahnedeki müziği hatırlar mısınız, Orpheus'un aryasını? "Kötü ruhlar! – Hayır! – Gölgeler! – Hayır! – Huzursuz ruhlar! – Hayır! –" ve Eurydike bir an için ona geri geldiğinde söylediklerini? – Antraktta ışıklar yanınca öylece oturdum. İleride kolalı beyaz plastron takmış, beyaz eldivenli bir grup genç adam, aralarında şakalaşıp gülüşüyor, arada da bana doğru bakıp, kibarca hafif eğilerek selam veriyorlardı – sanki Erinyslerin heybetli, siyah kanatlarına sarınmışlar da hepsini bir arada açıyorlardı.

O sıralarda Tanrıça Nemesis'i inceliyordum. Kafamda yeni bir faraziye oluşturmuştum. Eğer Nathalie'yle birlikte olduğumuz gece hissettiğim o bir anlık şüpheyi ve korkuyu hissetmemiş olsaydım, sabah olunca ikimizin de kaderini değiştirme gücüm ve hakkım olurdu. Bu tanrıça hakkında bir kitap okumuştum. Yahudi bir yazarın çok akıllıca yazılmış bir kitabıydı. Eski zamanlarda Danimarka ormanlarında pusu kuran haydutların yollara gerdikleri ince tellerden bahsediyordu. Tellerin ucuna çıngırak bağlamışlar. Pusu kurdukları yerden çıngırağı duyduklarında, bir arabanın tele takıldığını anlar, hemen saldırıp yolcuları öldürür, mallarını talan ederlermiş. Ben de o gece böyle bir tele takılmıştım, telin ucundaki çan Nemesis'in yanındaydı ve o gece bir yerlerde bir çan duyar gibi olmuştu. Nathalie korkmamış olabilirdi, fakat ben korkmuştum. Bu dünyada bir şeyin farkına varmak, haber almak kadar feci bir tecrübe olabiliyor. O gece farkına vardığım şey ve aldığım ders, bu dünyada herkesin sahip olduğu şeyin hesabını vermek zorunda olduğuydu. Nathalie kollarımda, başı omzumdayken, nefes alışlarını hissederken, yüreğimde şüphe kendi kendime şunu sormuştum: 'Bunun için ne ödeyeceğim?' – ve bana cevap veren bizzat tanrıçaydı: 'Yirmi frank' – Bir tanrıçayla pazarlık edilemez.

İnsan gençken çok fazla düşünüyor.

Tabii bütün bunlar çok eskidendi. Hürmetsizlik etmek istemem ama Erinyesler pire gibidir – çocukken bana dadanmış epey rahatsız etmişlerdi, çoğunlukla genç kan çeker onları. Şanslıydım ki beni ileri yaşlarda da ziyaret ettiler, hatta son

zamana kadar. Komşularımdan birine bir arazi satmıştım. Sonra bir ara görmeye gittiğimde, baktım ormandaki tüm ağaçları kesmiş. O derin gölgeler, yeşil patikalar, cıvıldayan kuşlar, hiçbiri kalmamış. Ve ben orada, o çıplak kırlığın ortasında durmuş bakınırken, havada yine kanat sesleri duydum – hafif, çok hafif. Kanat çırpışlarında buruk bir hüzün yoktu, esrarengiz bir güçte, bir umut vardı: Onlar gençliğimin nağmeleriydi."

"Bu hanımı o geceden sonra hiç görmediniz mi?" diye sordum.

"Hayır," dedi. Biraz suskundu, sonra ekledi: "Fakat bir zamanlar onun hakkında bir çeşit fantezi kurmuştum kafamda, bir çeşit mit – veya artık ona ne denebilirse.

On beş yıl sonraydı, Paris, yıl 1899. Roma'daki büyük sergiye gidiyordum. Hazır yoldayken inşası yeni biten Eyfel kulesini de görmek istedim ve birkaç gün Paris'te kaldım. Bir öğleden sonra bir ressam dostumu ziyarete gitmiştim. Gençliğinde çok hızlı yaşamış, fakat şimdi durulmuştu; üniversitede Leonardo ekolü anatomi okuyordu. Gece geç saate kadar oturduk konuştuk, resimleri ve sanat üzerine tartıştık. Bana, atölyesindeki en güzel çalışmasını göstermek istediğini söyledi: bir kurukafa tablosuydu. Ondaki ender güzelliği coşkuyla tasvir etti.

'Bu,' dedi, 'aslında genç bir kadının kafatası, ama bulabilseydik Antinous'unki de sanırım buna benziyor olurdu.'

Tabloyu elime aldım, geniş alnı, çenenin asil hatları, derin ve keskin hatlı göz çukurları bana aşina geldi. Parlak beyaz kemik kütlesi lambadan yayılan ışıkta öyle bariz, doğal, saf, tertemiz görünüyordu. Ve güven içinde. Belki bir an kendimi on beş yıl öncesinde, yağmurlu bir gecede, Place François'daki kalın perdeleri iyice çekilmiş odamda, ateşin önünde sandım."

"Arkadaşınıza onun hakkında başka bir şey sormadınız mı?" dedim.

"Hayır," dedi. "Neye yarardı ki? Bir şey bilmiyordu."

Maymun

I

Bugün bile Kuzey Avrupa Protestan ülkelerinin bazılarında dinî bir özellikleri olmasa da manastır denen ve bir başrahibe veya müdire tarafından idare edilen kurumlar bulunur. Hayatlarının son yıllarını bir manastırın gösterişli, rahat ve yeknesak havasında geçirmek isteyen zengin bakireler ve dullar, buraları kendilerine sığınak olarak seçiyorlar. Bu kurumların birçoğu, yüzyıllar boyunca bağış ve veraset yoluyla sahip oldukları mal mülk ve arazilerle bugün sağlam bir ekonomiye de sahip. Cemaatlerin hayatlarına rehberlik eden bu devlet binalarında, eski feodalite zamanıyla gurur duyan ve ona sadık bir hava var gibidir.

1818'den 1845'e kadar Yediler Manastarı'nda başrahibelik yapmış ve o zaman zarfında da manastırın mali durumunu ihya etmiş yaşlı bakirenin her şeyden çok sevdiği, gri renkli, ufak bir maymunu vardı. Kuzeni Amiral von Schreckensein'ın hediyesiydi, Zanzibar'dan dönerken getirmişti. Hayatının en mutlu anlarını geçirdiği o iskambil masasına oturduğu zaman, maymun da koltuğunun arkalığına tüner ve gözleriyle oyuncuların her hareketini, iskambil kâğıtlarının masaya atılışını, dağıtılışı-

nı, toplanışını, destelerin karıştırılışını pür dikkat izlerdi. Onu bazen sabahın erken saatlerinde kütüphanedeki tahta merdivenin tepesinde görmek de mümkündü. Oradan büyük bir keyifle asırlık antik kitapları çeker alır, aşağıya indirir, siyah beyaz karolu mermer zemine yayar, sonra ortasına oturur; stratejilerle, soyluların evlilik kontratlarıyla, sihirbazlık metotlarıyla dolu solmuş sayfaları karıştırarak eğlenirdi. Başka yerde olsa maymunun bu âdetine pek müsamaha edilmezdi. Lakin Yediler Manastırı'nda soylu kadınlardan başka bir ev dolusu evcil hayvan da yaşardı. Hem kendi aralarındaki hem de manastırın insan sakinleri arasındaki sınıf düzenini iyi bilen bir sürü hayvan: kakadu papağanları, ufak süs köpekleri, dünyanın her bir köşesinden getirilmiş sevimli kediler, Esmeralda'nınki gibi beyaz bir angora keçisi ve mor gözlü bir dişi karaca. Yaşı yüz yılın üzerinde olduğu söylenen bir kaplumbağa bile vardı. Manastırın yaşlı kadın sakinleri en gözde sınıf olmaları hasebiyle hayvanlara karşı, kadın hükümranların saltanat sürdüğü eski zamanların saray çevrelerine dadanmış, kırılganlıklarının farkında çıtkırıldım kavalyelerin, haşmetmeaplarının kaprisli *maîtresse-en-titre*'lerine* gösterdikleri türden bir müsamaha gösterirlerdi.

Arada sırada, daha ziyade sonbaharda manastırın etrafındaki çit boyunca ve çevresindeki ormanda kabuklu yemişler olgunlaşınca, başrahibenin maymununun hürriyet arzusu depreşir, iki hafta hatta bir ay ortadan kaybolur, donlu soğuk geceler başlayınca manastıra geri dönerdi. Manastıra bağlı çevre köylerin çocukları o zaman onu, yolun üzerinden bir taraftan öbür tarafa atlarken veya bir ağacın tepesinde oturmuş dikkatle onlara bakarken görme şansına sahip olurlardı. Fakat ağacın dibine toplanıp ceplerindeki atkestaneleriyle onu atış hedefine çevirince, maymunun gözleri fırıl fırıl yuvarlarında döner, dişlerini gösterir ve sonra dallardan atlaya atlaya ormanın tepelerinde kaybolurdu. Manastırda herkesin bildiği bir şey vardı: Maymunu böyle her ortadan kaybolduğunda başrahibe huzursuzlaşır, sesi soluğu kesilir, her zamanki enerjisinden ve şevkin-

(*) (Fr.) Gözde metres. Fransa kralının en üst rütbeli metresine verilen isim – e.n.

den eser kalmaz, bezginleşir, manastırın günlük işlerini yapmak için bile elini kolunu kaldıramaz hale gelirdi. Aralarında maymuna, başrahibenin özel danışmanı derlerdi. Herkes onun ormanın soğuğundan bezip biran önce sahibesine dönmesini dört gözle beklerdi.

Maymunun manastırdan kaybolduğu böyle günlerden birinde, güzel bir ekim sabahında manastıra beklenmedik bir misafir geldi. Kraliyet ordusunda teğmenlik vazifesini yürüten ve aynı zamanda vaftiz oğlu da olan yeğeni, başrahibeyi ziyaret etti.

Akrabaları arasında saygın bir yeri olan başrahibeye, ailede yeni doğan bebekleri vaftiz edilirken onları kollarında tutup takdis etme şerefini vermek âdettendi. Aralarında en fazla muhabbet beslediği bu yeğeniydi: yirmi iki yaşında, koyu renk saçları ve mavi gözleriyle hoş görünüşlü bir delikanlıydı. Ailenin en genç ferdi olmasına rağmen durumu en iyi olanıydı. Ailesinden büyük bir miras devralan annesi Rus'tu, en çok bu oğlunu severdi. İyi bir meslek hayatı, dünyanın her tarafında seçkin mevkilerde dostları olan bir gençti.

Lakin manastıra geldiğinde talih yıldızının altında doğmuş birine hiç benzemiyordu. Apar topar habersiz gelmişti. Teyzesine geldiğini haber vermelerini beklerken, ön salonda birkaç kelime ettiği manastır sakinlerine göre, genç adamın aşırı solgun yüzünden çok bitap ve moralinin de altüst olduğu açıkça belliydi.

Haklı bir nedeni olduğunu tahmin ediyorlardı. Yediler Manastırı dünyadan kopmuş, kendi sükûneti ve değişmezliği içinde keyifle mahpus bir mekân olabilirdi ama dış dünyadan haberler buraya da hemen sızardı. Buradaki kadın sakinlerin her birinin, dışarıda gözleri açık ve sadık habercileri vardı. Hepsi olan bitenlerden sanki olayların ortasında imişler gibi haberdardılar ve duyduklarına göre, genç adamının alayının üzerinde son bir aydır kara bulutlar dolaşıyordu. Her yerde kulağı olan saray kilisesinin yönlendirdiği dindar bir grup, ahlakı kötüye kullandıkları iddiasıyla, ülkenin çiçeği burnunda bu genç alaylılarına karşı bir lekeleme kampanyasına başlamıştı ve sonucunun ne olacağını tahmin etmek imkânsızdı.

Manastırdaki hanımlar konuyu aralarında yüksek sesle hiç tartışmamışlardı. Fakat manastırın bilge bir teolog da olan kütüphanecisi kapalı kapılar ardında onlara tek tek bu çapraşık durum hakkındaki bilgi vermiş, onları kanaatlerine ortak etmişti. Bilge teologa göre bu eski Yunan'la, asil güzellikleri ve klasik armonisi ile yüreklerini o güne kadar küt küt attıran o romantik sahil beldesinin durumuyla ilgiliydi. Gençliklerini hatırladılar, Yunan olan her şeyin moda olduğu günleri: elbiseler, mücevherler *à la grecque*, en şaşaalısından. Ve kendi kendilerine hayretle sordular: Acaba bu dışavurum, onların romantizm, asalet ve nezaket hakkındaki genç kızlık hayallerini simgelemek için de kullanılabilir miydi? O elbiseleri öyle sevmişlerdi ki, onların içinde saray mensuplarıyla vals yapmışlardı. Ama onları şimdi düşününce bir tuhaf oluyorlardı.

Aslında dünyada onları adamakıllı sarsabilecek öyle çok fazla şey de yoktu. Savaş neslinin yaşlı kız evlatlarını altüst eden, eli silahlılara saldırmaya cüret eden vaazcı yobazların ve kalem efendilerinin o iğrenç edepsizliği değildi. Onların rahatını kaçıran ve onları korkutan şey, durumun skandal ve acıyla dolu kaçınılmaz sonuçları hiç değildi. Neden, çok daha derinlerdeydi. Onların en derin, en sarsılmaz inancı kendi muhitlerinde her gece en mükemmel şekilde ifa etmeye çalıştıkları şeye yönelikti: kadınlık cazibesi ve sihri onların gözünde hayatın en üstün ilham kaynağı ve savaş ganimetiydi. Kendi kafalarına göre, dünya şimdi bu ganimeti ellerinden koparıp almaya kalkışmıştı, hem de kendi beklediklerinden çok daha ucuza kapatmak istiyordu, veyahut da dünya doğru dürüst değer biçmeyi bilmiyor olabilirdi. Ama esas dogma hâlâ bir kaya gibi sapasağlam duruyordu. Şimdi onu tepetaklak görmenin manastırın hanımları için taşıdığı anlam, altının artık bir değer birimi olmadığını duymanın bir cimri için veya İsa'nın artık kutsal altarda bulunmadığını duymanın bir keşiş için ifade edeceği anlamı andırıyordu. Bu hususlarda da bir nebze şüpheye yer olabileceği gibi bir genel kanı varolmuş olsaydı, şimdi hayatlarının sonuna yaklaşmış tüm bu insanların yaşamı, herhalde daha farklı biçimlenirdi. Bu kibirli

yaşlı hanımların bazılarında hemcinslerinin stratejik içgüdüleri çok gelişmişti. Ve yeni fikirler ve eğilimler bu hanımlarda sert bir tokat etkisi yapardı. Tıpkı uzun bir seferde, verilen emre sadık kalarak, savunmada bekleyen, gözüpek ve vazifeşinas bir generale durup dururken, aslında tek doğru ve geçerli taktik, saldırıya geçmek olurdu dendiğinde, o generalin hissedeceği gibi.

Bu yaşlı hanımların her biri tüm bu kaygıların ortasında yine de bu garip dalalet hakkında daha çok şey duymak isterdi. Onlara göre her şey bir tarafa, insan kalbinin en güçlü ve riskli ihtirasları, kendilerini manastırın güvenli duvarları arkasında saklasalar bile, onların güç alanında kalmalıydı. Onlara göre, manastırdaki konsol aynalarının önündeki kuru çiçek demetleri bile, çiçek yetiştirme sanatı hakkında bir tartışma açılmaya görsün, hemen titreyerek irkilebilir, aşka gelip hükümdarlık üzerinde hak iddia edebilirlerdi.

Bunun içindir ki solgun genç adama ürkek bir hoş geldin dediler. Sanki karşılarında Herodes'un çocuk kurbanlarından biri veya kara büyüye karışmış ama hâlâ tövbe etme ümidi olan genç bir rahip vardı. Öyle ki başrahibenin dairesine çıkan geniş merdivenleri tırmanırken birbirlerinin gözlerine bile bakmaktan çekindiler.

Başrahibe yeğenini geniş ve güzel oturma odasında karşıladı. Odanın ön cephesindeki üç büyük pencere kalın perdelerle çevriliydi. Çiçek motifli kanaviçe oyalı süsler, bahçedeki çimenliğe ve patikaya doğru dönmüşlerdi yüzlerini. Şam kumaşıyla kaplanmış duvarlarda, bu dünyadan çoktan göçmüş anne ve babası ona bakıyordu, babası bir cengaver ciddiyetiyle, annesi ise cıvıl cıvıl, hayat dolu bir ifadeyle, her ikisi de kraliyet galasına gider gibi pudralanmış ve sarıp sarmalanmıştı. Duvardaki bu iki figür genç adamın küçüklüğünden beri dostu olmuştu. Fakat bugün ona sanki o iki yüzde, acayip bir hayret, evet, hatta ıstıraplı bir ifade belirmiş gibi geldi. Bir saniye için burnuna alışılmadık, huzur kaçırıcı bir koku da gelir gibi oldu, koku bugün her zamankinden daha sert yanan kral tütsüsünden yayılan kokuyla karışıyordu. Maymun

içeride değildi, ama orada olması ve kırmızı salondaki varlığını olağanüstü belli etmesi gerekirdi –"Acaba bu," diye düşündü, "şu aralar hayatındaki vahim gidişatın bir diğer sonucu olabilir mi?"

Fakat diğer taraftan böylesine gevşetici ve hoş bir havanın tam ortasında iken bile, zaman kaybetmeyi ne arzu edebilecek ne de buna cesaret edebilecek haldeydi. Teyzesini yanaklarından öptü, hatırını ve maymununu sordu, büyük şehirdeki akrabalarının selamlarını iletti ve hemen ardından onu manastıra getiren meseleye geçti.

"Cathinka teyze," dedi, "doğru size geldim. Bana her zaman çok iyi davrandınız. Size söylemek istediğim şey," burada heyecandan tıkanmış gibi bir iki yutkundu ve devam etti, "evlenmeye karar verdim. Umarım bu konuda nasihatlerinizi ve desteğinizi benden esirgemezsiniz."

II

Genç adama göre biraz önce söylediği şey, karşısındaki yaşlı hanımı mutlu edebilecek en güzel haberdi. Hayat da teyzesi gibi insanlara karşı parodi zevkini tıpkı böyle tadıyor olmalı diye geçirdi içinden. Bu tip insanları Çin tanrıçası Kuan-Yien'e benzetirdi, cömert ve iyimser içten pazarlılıkları açısından. Düşündü ki, o haberi verdiği anda teyzesi kaderin ironisi altında kendi hissettiğinden çok daha fazla bir eziklik hissediyor olmalıydı. Ona acıdı. Manastıra gelirken yolda ormanları, ufak köyleri, çıplak ayaklı genç kızların ve küçük çocukların kaz sürülerini otlattıkları anızlı tarlaları seyrederken, teyzesiyle konuşmasının ne minval üzere gelişeceğini tahmin etmeye çalışmıştı. Yaşlı kadının Latince kısa vecizelere düşkün olduğunu iyi biliyordu. Acaba bu sefer bunlardan hangisi dökülecekti dudaklarından? Bir *Et tu, Brute* veya daha da muhtemelen bir *Discite justitiam et non temnere divos*?* Herhalde kendi de şöyle kar-

(*) Adaletin ihtiyatlılığını öğrenin, tanrıları kışkırtmayın anlamına gelen Latince söz – e.n.

şılık verirdi: *Ad sanitatem gradus est novisse morbum.** Evet, bu pek uygun olurdu.

Teyzesinin gözlerinin içine bakarak sessizce bekledi. Camın kenarında, duvara doğru çekilmiş yüksek arkalıklı koltuğunda oturmuştu. Oya işlemeli perdelerin kıvrımlarından içeri süzülen ışığın yanında ama yarı karanlıktaydı. Genç adam karşıda durmuş teyzesine bakarken parlak öğleden sonra güneşi gözlerini kamaştırdı. Gözleri bir an karşılaştı ve genç adam gözlerini kaçırdı. Bu sessiz oyun iki defa oynandı.

"*Mon cher enfant,*"** dedi teyzesi sonra kısık ve titrek bir sesle, "uzun zamandır tüm kalbimle böyle bir kararı duymayı ümit ediyordum, sevgili Boris. Senin de pekala tahmin edeceğin gibi, dünyadan elini eteğini çekmiş yaşlı bir kadının sana ne yardımı olabilirdi ki?"

Boris karşısındaki soluk yüze, gülümseyen gözlerle baktı. Annesinin muhabbetinin ve kıskançlığının sebebiyet verdiği aşırı sansasyonel sahnelerle dolu dramatik bir haftadan sonra, şimdi burada teyzesinin yanındayken üzerine, sular altında kalmış bir şehirden sandalla kurtarılmış bir kazazedenin duyabileceği gibi bir tatlı rehavet çökmüştü. Konuşabilecek gücü tekrar kendinde bulduğunda, bu gücün vereceği tadın yaşlı kadının kalbindeki en cömert hisleri harekete geçirebileceğine güvenerek ağzından şu sözler döküldü: "Karar tamamen sizin ellerinizde, Cathinka teyze."

Yaşlı kadının muhabbet dolu gözleri, üzerinde kilitlendi. Ve o bakış genç adama, sanki teyzesi onu alıp sıkıca göğsüne bastırmış hatta adeta kalbine sokmuş gibi tesir etti. Yaşlı kadın duygulandığı zaman hep yaptığı gibi ufak mendilini dudaklarına götürdü. Genç adam teyzesinin ona yardım edeceğini anlamıştı, fakat daha önce söylemek istediği bir şey vardı.

"Biliyor musun bakalım," diye söze girdi yaşlı kadın, Sibirya Ruslarına mahsus o konuşma şekliyle, tek tek ve kelimelerin üzerine basa basa, "alırken çok pahalı olan ama satarken beda-

(*) Hastalığın tedavisi için gereken şey bilinmektedir anlamına gelen Latince söz – e.n.

(**) (Fr.) Sevgili çocuğum – e.n.

vaya giden ve sık sık da geri çevrilen şey nedir? Tecrübe, yaşlıların hayat tecrübesi. Eğer Adem ve Havva'nın çocukları anne babalarının tecrübelerinden yararlanmayı bilselerdi, dünya altı bin yıl önce daha akıllı idare edebilirdi kendini. Hayat tecrübemi sana ufak bir şekerli hap gibi vereceğim, şiirle kapladım ki kolay yutabilesin:

Hayat yollarından ancak biri,
Mutluluğa doğru götürür bizi; mesuliyet hissi.

Boris bir an ses çıkarmadı. Sonra, "Cathinka teyze," dedi. "Neden tek bir yol olsun ki? Biliyorum, aklıselim sahibi insanlar, atalarımızın izinde düşünüyorlar: Ya bir yol bul, ya da onu kendin yarat. Rahip de bana böyle izah etmişti. Yemek kitaplarında bir tavuklu türlünün üç veya dört farklı tarifi oluyor, hatta daha da fazla. Colombus," diye devam etti. Aslında kafası bu düşüncelerle son zamanlarda fazla meşguldü ve başrahibe onu dinleme sabrını gösterebilecek kadar yakın bir dosttu. "Amerika'yı keşfettiği deniz seferine çıkarken aklındaki şey Hindistan'a giden arka yolu bulmaktı, yine de buna bir kahramanın başarısı olarak bakıldı." "Hayır," dedi başrahibe üzerine basa basa, "On yedinci yüzyılda bu manastırda rahiplik yapmış olan Dr. Sass, cennetin ve Hz. Adem'le Havva'nın büyük günahı işlemelerine kadar dünyanın dümdüz ve yüce Tanrı'nın arka merdiveni olduğunu ve üçüncü boyutu şeytanın bulduğunu savunurdu. Onun için dosdoğru, dümdüz, düzlük, düzenli gibi kelimeler asillerin kullandıkları doğru kelimelerdi. Ama elma yuvarlaktı ve ilk anne babamız Hz. Adem'le Havva'nın işlediği büyük günah, Tanrı'dan ve onun öğütlerinden sapma teşebbüsüydü. Ben kendi namıma, resim sanatını heykel sanatına tercih ederim." Boris itiraz etmedi. Kendi zevki teyzesininkinden çok farklıydı ama belki o haklıydı. Şimdiye kadar mutluluğun, hayattan her yanıyla zevk alma kabiliyeti olduğunu düşünmüştü, lakin son zamanlarda bu nimetin sorunlarını fark etmeye başlamıştı. Giderek kaçamayacağı bir alın yazısına dönüşmüştü: bir süredir arzu ettiği bir şeye, onu artık arzu etmediğini fark ettiği an sahip olma tutkusu. Çılgın bir arzunun –alem yapma,

müziğin, açık denizin veya bir arkadaşın yakınlığı diyelim– daha onu yaşayamadan sönüp gittiğini tecrübeleriyle öğrenmişti; tıpkı binlerce yıl önce sönmüş yıldızlar gibi, ama bu yıldızların ışıkları hâlâ yeryüzüne ulaşıyor. Öyle ki onun için artık bu koca dünyada bir boğa güreşinden veya bahar yağmuru altında tarlasını süren bir çiftçinin hayatından başka aç ruhunu tatmin edebilecek kadar tesirli bir şey kalmamıştı.

Başrahibe onu baştan aşağıya süzdü ve şöyle dedi:

Yükümlülüğün parmağı hep ileriyi gösterir,
Güzelliğin çizgileriyse yumuşak bir kıvrım.
Sen ilkinin peşinden git dostum!
O zaman güzelliğin reveransı arkandan gelir.

Genç adam dizeler üzerinde düşünüyorcasına sessiz kaldı.

Başrahibenin yaşlı hizmetkârı da o sırada elinde bir sürahi şarap ve biraz meyveyle odaya girmişti. Boris şimdi kendinden beklenenin susmak olduğunu hissetti. İki kadeh şarabı hiç konuşmadan yavaş yavaş içti. İyi gelmişti. Yediler Manastırı'nın o dillere destan, lezzetli armutlarından birini soydu, kara üzümlerden bir salkım kopardı, üzüm tanelerini saplarından tek tek ayırdı. Teyzesine bakmıyordu ama ne düşündüğünü takip edebiliyordu. Artık harekete geçme zamanı gelmişti. Onun yaşında başka biri, bundan korkabilirdi ama o çok sakindi. Ataları arasında, saldırı planı hazırlamakta büyük hüner sahibi kumandanlar vardı, gerektiğinde ani şiddete başvuracak hünere sahip oldukları da bilinirdi.

Anlayabiliyordu ki, teyzesi için şimdi o kırmızı oturma odası, uzun ve kısa boylu, esmer ve sarışın, ince ve dolgun, marifetli evhanımlarıyla, becerikli atbinicilerle, saray etiketini yutmuş şahsiyetlerle, eski okul arkadaşlarının kızlarıyla ve gençlik arkadaşlarıyla dolmuştu. Körpe kadınlar kalabalığının geçit töreni... Ne maharetleri ne hataları kaçardı yaşlı kadının sabit gözlerinden. İhtiyar bir şarap üstadı gibi, içinden, yüreğinin derinliklerinde dudaklarını yalıyordu. Boris de onu o derinliklerde, elinde lambasıyla mahzenci başı gibi takip ediyordu.

O sırada kapı açıldı ve başrahibenin yaşlı hizmetkârı tekrar

içeri girdi, elindeki gümüş tepside bir zarf vardı. Hanımına uzattı. Yaşlı kadın bir eliyle mektubu aldı, biraz titriyordu, sanki o an yaşanacak bir felakete daha katlanamazmış gibiydi. Okudu, yeni baştan okudu, yüzü hafif kızardı. "Tamam, Johan," dedi ve mektubu yavaşça kucağına, ipek elbisesinin üzerine bıraktı.

Bir ses çıkarmadı, düşünüyordu, kara gözleri cam gibi parlıyordu, "Herhalde gelirken benim yeni çam fidanlığımın yanından geçmiş olmalısın," dedi. Oyuncak atından bahsediyormuş gibi neşeliydi. "Nasıl buldun?" Ormanlık fidan yetiştirmek yeğenin de özel meraklarındandı. Bir süre keyifle ağaçlardan bahsettiler. Hiçbir şey insana orman havası kadar faydalı olamaz, dedi Boris. Kendi hesabına şehirde bir gece bile uyuyamazdı, yatağına uzandığında etrafının yerin derinliklerine kök salmış, dalları alacakaranlıkta rüzgârla sallanan ulu ağaçlarla çevrili olduğunu bilerek uykuya dalmaktan daha büyük bir haz olamazdı.

Küçükken manastırda kaldığı zamanlar orman Boris'e hep öyle iyi gelirdi ki. Şehir hayatının yeğenine iyi gelmediğini teyzesi de görebiliyordu. Keşke onun buraya daha sık gelmesini sağlayabilseydi.

"Ama kim, Boris," dedi. Konuyu aniden değiştirmişti. Vakur ve samimi bir tavırla devam etti: "madem ki bu konulardan bahsediyoruz, sana kim sevgili ortak dostumuz küçük Athene Hopballehus'dan daha uygun bir eş olabilir ki?"

Boris bu adı duymayı hiç beklememişti. Şaşaladı, hemen cevap veremedi. Teyzesinin kullandığı kelimeler kulaklarında yankılanıyordu, içini garip bir his kaplamıştı. Daha önce kimsenin Athene'a küçük dediğini duymamıştı. Boris'ten bile yarım inç daha uzundu. Fakat en garibi başrahibenin ondan sevgili arkadaşım diye bahsetmesiydi. Kanaat değiştirmiş olmalıydı. Başka hiçbir konuda anlaşamayan teyzesi ve annesi, Athene biraz serpildikten sonra Boris'i komşu kızdan uzak tutabilmek için sıkı işbirliği yapmışlardı.

Yaşlı kadının bu yüz seksen derecelik dönüşü Boris'in aklına bir sürü soru getirdi. Bu geleceğini nasıl etkileyecekti acaba? Teyzesinin önerisinin ona ters gelmediğini fark etti. Gro-

tesk figürlerden hep hoşlanmıştı. Athene'ı başşehre karısı olarak götürmek pek de iyi olurdu. Yüzünde ufak bir çocuk ifadesiyle teyzesinin gözlerinin içine baktı ve "Teklifinize katılıyorum, Cathinka teyze," dedi.

Başrahibe ağır ağır ve ona bakmadan konuşmaya başladı. Karşısındakinin düşüncelerinin kendini etkilemesini istemiyor gibiydi. "O zaman hiç vakit kaybetmeyelim, Boris," dedi, "bir kere karar verince yavaştan almayı sevmem." – Ve bu: 'asla' anlamına da geliyor, diye düşündü Boris. "Yukarı çık, üniformanı giy, ben de bu arada Athene'ın babası yaşlı konta bir mektup yazayım. Ona, beni kendine yakın hissedip, yüreğini döktüğünü, mutluluğunun bu gönül meselesine bağlı olduğunu ve annenin maalesef bu konuyla bizzat ilgilenmeye yanaşmadığını anlatacağım. Yarım saat içinde, oraya gitmek üzere yola çıkmalısın."

"Ama Cathinka teyze," dedi Boris ayağa kalkarken, "Athene'ın beni isteyeceğini nereden biliyorsunuz ki?" Başkalarına pek de kolay merhamet duyardı. Dışarıya doğru bir baktı. Manastır sakinlerinden iki yaşlı kadının, ayaklarında galoşlarla öğleden sonra yürüyüşünden döndüklerini gördü ve içinde birden Athene'a karşı, oradaki kendi varlığı nedeniyle, derin bir acıma hissi uyandı. "Athene," dedi başrahibe, "daha hayatında evlenme teklifi almadı. Son bir sene boyunca da babası ile satranç oynamaya gelen Papaz Rosenquist'ten başka bir erkek yüzü gördüğünü de hiç sanmam. Athene, benim yanımdaki kadınların senden, kimi istese alır diye bahsettiklerini çok duydu. Eğer Athene seni istemezse, küçük Boris," diye ekledi hafif bir gülümsemeyle, "o zaman seni kendime alırım." Boris, kendisine sunulan bu talihli sıralamadan memnun, teyzesinin elini öptü ve o anda içini bir güç ve güven hissi kapladı. Sanki tenine dokunan bir insan eli değil bir tabiat kudretiydi. Kadınlar, diye geçirdi içinden, ihtiyarlayıp da ağır kadın olma görevleri sona erince güçlerini açığa vuruyorlar ve galiba o zaman dünyanın en güçlü varlıkları oluyorlar.

Teyzesinin ince hatlı yüzüne baktı. "Hayır," dedi içinden, "asla yürümezdi."

III

Boris, Yediler Manastırı'ndan başrahibenin verdiği mektup göğsünde, tam kalbinin üstünde, onun arabasıyla yola çıkarken genç bir Romalı yiğide benziyordu. Üzerine aldığı görevin ne olduğu dedikodusu taze bir tütsüden yayılan o esrarlı koku gibi çoktan manastırı kaplamış, yaşlı kadınları mest etmişti. Birkaçı dışarıda güneşin tam vurduğu o uzun terasta sıralanıp oturdu ve onun gidişini seyretti. Aralarındaki, Boris'in biraz daha yakın tanıdığı iriyarı bir dul kadın, yarım yüzyıllık bir hayatın solgunlaştırdığı yüzünde bir gülümseme, elinde kış bahçesinden kopardığı üç tek yıldız çiçeğiyle at arabasının kapısında onu bekliyordu, binerken çiçekleri Boris'e verdi. Sevdiği adama da otuz yıl önce en son böyle veda etmişti. Genç adam sonra Jena cephesinde şehit düşmüştü. Üzerinde hâlâ o kötü anının belli belirsiz hüznü sezilirdi. Nedimesi, "*Fräulein Anastasia hat ein schweres Kreuz. Die Lust zum Essen ist ein schweres Kreuz*"* derdi. Fakat son vedanın hatırası o solgun ve şişman yüzünde gözlerinin hâlâ pırıl pırıl zümrüt gibi parlamasını da sağlıyordu. Bu nedenle yaşlı kadına o andaki veda hortlayan kaderiyle bir buluşma gibi geldi. Çiçekleri Boris'e sanki son vedanın yaşayan bir parçasıymışlar da bu an için tekrar vücut bulmuşlar gibi bir edayla uzattı. Sanki hiç sahip olmadığı kız evlatlarıydılar da, büyümüş, evlenme çağına gelmişler, genç adama düğün yolculuğunda nedimelik edeceklerdi.

Boris hizmetkârını manastırda bırakmıştı. Onun, manastırdaki oda hizmetçilerinden biriyle nişanlı olduğunu biliyordu ve tüm aşk hikâyelerine sempati ile yaklaşması gerektiğini düşünürdü. Ayrıca biraz yalnız kalıp başını dinlemeye de çok ihtiyacı vardı. Yalnız kalmaktan hep büyük zevk almıştı, hiç bıkmayacağı bir zevk. Sanki şu son zamanlarda buna hiç imkân bulamamıştı. Elalem, uşaklarının her ne olursa olsun gece gündüz hep yanı başlarında olmalarını istiyor olabilirdi. Oysa onun için, yabancı birini her an yanı başında alıkoymak, her an

(*) (Alm.) Herkesin imanını gevreten bir şey vardır. Bayan Anastasia'nın imanını gevreten şey de yemek yemek – e.n.

onun nasıl hissettiğini hesaba katmak biraz yorucuydu. Zihni devamlı bununla meşgul oluyordu. Manastıra gelirken de öyle hissetmişti.

"Şimdi," dedi içinden, "bir süre serbest, ne istiyorsa onu yapar."

Yediler Manastırı'ndan Hopballehus'a giden yol giderek yokuşlaşır. Bir mil kadar sonra da çam ormanlarının arasından itibaren epey kıvrımlaşır. Zaman zaman ağaçların dalları arasından, ta uzakta harikulade bir kır manzarası bir belirip bir kaybolur. Şimdi o sıcak öğleden sonrasında güneşin tesiriyle bütün ağaçların gövdeleri ateş kırmızısı bir renk almıştı. Aralarından ileride beliren o kır manzarası, solgun mavi ve altın karışımı bir ışık kümesi gibi parıldıyordu insanın gözüne. Manastırdaki yaşlı bahçıvanın anlattıklarını hatırladı. Ufak bir çocukken, aşağı yukarı bu mevsimde ve tam bu saatte bir grup tek boynuzlunun ormandan çıktığını görmüş ve güneşin ısıttığı kırlı yamaçlarda yayılarak otlamalarını seyretmiş. Bu hikâye o an ona hiç de olağandışı gelmedi. Beyaz bordo benekli kısrakların tüyleri güneşin altında gül kırmızısı bir renk almıştı. Oradan buraya hoplayıp duruyorlardı. Arada başlarını çevirip yavrularını gözlüyorlardı. Renkleri biraz daha koyu olan cüsseli aygırlarsa bir yandan burunlarını iyice yere yaklaştırmış toprağı koklarken, diğer yandan ayaklarıyla yeri eşeliyorlardı. Çamların ve vahşi mantarların kokusu birbirine karışıyordu. Mis gibi havanın etkisiyle esnedi. "Fakat," diye geçirdi içinden, "bu ilkbahar havası değil. Işıdığı pervasızlığa ve çarpıcılığa bakılırsa, havaya ölüm karışmış. Bu, senfoninin final bölümüydü."

Aklına altı ay kadar önceki bir mayıs akşamı geldi. İlkbaharın ruhunun ta iliklerine kadar geçtiğini hatırladı, şimdi bu hüzünlü sonbaharın yaptığı gibi. Genç bir arkadaşıyla birlikte üç haftalığına kimsenin onları tanımadığı ve kimsenin nerede olduklarını tahmin bile edemeyecekleri yerlere seyahate çıkmışlardı. Çingenelerin tiyatro kumpanyasıyla birlikte, küçük kuklalarla dolu bir arabada yolculuk ettiler ve gittikleri yerlerde komedi ve trajedi türünden doğaçlama oyunlar sahnelediler. Hava şimdiki gibi hoş kokularla doluydu. Bülbüller, daha ye-

ni çiçek açmış vişne ağaçlarının dallarında coşkuyla şakıyordu. Dolunay karanlık ilkbahar semasında cenneti imrendirecek bir parlaklıkla ışıldıyordu.

Bir akşam yorgun argın halde geniş bir kırlık arazinin ortasındaki büyük bir çiftliğe vardılar. Geniş yataklı büyük bir odada kaldılar. Odada bir Bornholm tipi ayaklı çalar saat ve eski, buğulu bir boy aynası vardı. Saat gece yarısını vurduğunda odanın kapısı açıldı ve eşikte üç genç kız belirdi. Her birinin üzerinde ince bir kombinezon, ellerinde de mum vardı. Hava öylesine durgun, gece öylesine sakindi ki, mumların ufak alevleri sanki dışarıdaki büyük ışıktan arta kalan minik birer damla gibi hareketsizdiler. Genç kızlar, o haşmetli dört direkli karyolada hiç ses çıkarmadan kalakalmış onları seyreden iki genç yolcunun muhtemelen farkında değillerdi. Genç kızlar birbirlerine bakmadan ve bir tek kelime söylemeden üzerlerindekileri çıkardılar. Sonra bulanık eski aynanın önünde kendilerini seyrettiler. Işık huzmesi genişlesin diye ellerindeki mumları yukarı doğru kaldırmışlardı, aynada gördüklerinden memnun görünüyorlardı. Sonra mumları üfleyip söndürdüler ve aynı vakur sessizlikle, geri geri giderek kapıya yaklaştılar. Uzun saçları omuzlarından aşağı dökülüyordu. Kombinezonlarını giydiler ve gözden kayboldular. Pencerenin tam altındaki çilek ağacının dallarına konmuş bülbüller hâlâ cıvıl cıvıl şakıyorlardı. İki genç adam, Mayıs arifesi* olduğunu fark ettiler birden. Biraz önceki sahne genç kızların müstakbel yavuklularının aksini gördükleri mistik bir ayin olmalıydı.

Boris bu yollardan ilk kez geçeli çok olmuştu. Ufak bir çocukken başrahibeyle onun arabasında manastıra giderken buralardan geçerlerdi. Yolun sert kıvrımlarını hatırlıyordu. Sanki zamanla daha bir yumuşamışlardı. Hayatın değişkenliği üzerine düşünmeye daldı.

Tanrı ve insanlar arasındaki asıl fark, diye düşündü, Tanrı'nın değişmezliğe olan tahammülsüzlüğü. O bir mevsimi veya günün belirli bir saatini yaratmaya görsün, çok geçmiyor ki ye-

---

(*) 30 Nisan gecesi. Alman ortaçağ folklorunda, cadıların senede bir kere buluşup eğlendikleri gece olarak bilinir – ç.n.

ni bir şey yaratmayı arzulamasın ve öncekini yok etmesin. İnsan ergenleşip genç bir delikanlı olmaya tam vakit buluyor ki, bir de bakıyor dünyanın halleri onu evliliğin, ölümün veya yaşlılığın kollarına savurmuş bile. İnsanlarda içinde oldukları ana sıkı sıkıya tutunma zaafı var ve bunun için de tüm yaşamları boyunca hep bir *force majeur** ile yüz yüze buluyorlar kendilerini. İşin ince yanı her şeyden önce yaşanılan anı yakalamak ve tutunmak. Onun havasına ve anlamına girmek, bir kadınla veya bir çiçekle yakalanan sihirli bir demi devamlı kılabilmek. Cenneti tek kurtuluş yolu olarak görmek yanlış, diye düşündü. Şüphesiz tam tersi olduğu ortaya çıkacak: biteviye çıkışlar ve inişlerle dolu bizzat Tanrı'nın elinden sunulan bir değişkenlik girdabı. Fakat o zamana kadar da insan Tanrı'yla tek vücut olacak ve onunla zevklerini kapacak. Gelmiş geçmiş bütün o genç erkekleri düşündü. O, güzellikten ve güçten nasibini fazlasıyla almış erkekleri: Nil nehri boyunca iki tekerli arabalarıyla ava çıkmış keskin hatlı genç firavunları, ipek giysileri içinde söğütlerin kıpır kıpır gölgeleri altında ellerindeki kitaba dalmış gitmiş vakur genç Çinli bilgeleri ve istemeseler bile toplum destekçilerini, kayınpederleri, sofra keyfi, doğru hal ve adap hakkındaki her konuda kendilerini tek yetkili gören herkesi. Düşünmesi bile üzücüydü.

Yol aniden kıvrıldı ve uzakta Hopballehus şatosu ağaçların arasından tam karşısında belirdi.

Bu heybetli iki yüz yıllık yapı, etrafını çeviren tabiatın bir devamı gibiydi. Üzerinde yükseldiği gri kayalık arazinin dışarıya doğru uzamış bir uzantısı, küçük bir kütlesiydi sanki. Tam o an birisi orada terasa çıkıp buraya doğru baksa, diye içinden geçirdi Boris, ben, şu çamur içindeki kahverengi at ve çektiği araba, ona çok ufak bir nokta gibi gözükürdük. Belki de çıplak gözle hiç seçilemezdik bile.

Şatoyu görmek her seferinde olduğu gibi şimdi de onu yine derin düşüncelere boğmuştu. Şatoda hayal gücünü harekete geçiren bir şeyler vardı. Uzun yıllardır oraya gitmemişti ama sık sık rüyalarına girerdi. Kendini orada dolaşırken gö-

(*) (Fr.) Büyük zorunluluk – e.n.

rür, mutlu hissederdi. Şahane bir yerdeydi. İki tarafı ağaçlı patikalarla çevrili, heykeller ve fıskiyeli çeşmelerle bezenmiş geniş bir platonun ortasında, yeni Barok tarzında inşa edilmişti. Ama şimdiki haliyle ona ancak Barok bir harabe denebilirdi. Bir tür *olymp*'ti sanki çöküş devrinin karanlığında bile *olympic*'ti. Çatısı altında yaşayan yaşlı kont ve kızının hayatları da epey *olympic*'ti. Evet, herkes orada yaşadıklarını bilirdi ama günün yirmi dört saatini nasıl geçirdikleri dışarıdakiler için bir muammaydı. Zamanında başarılı bir diplomat, bilim adamı ve şair olan yaşlı kontun son yıllarda tüm zamanı Polonya'da devam eden büyük bir mahkeme davasıyla uğraşmakla geçiyordu. Dava ona babasından ve büyükbabasından miras kalmıştı. Eğer kazanabilirse, bir zamanlar ailesine ait olan o sınırsız mal varlığını ve emlakları geri almış olacaktı. Kazanamayacağının da farkındaydı. Bu ona giderek daha ağır gelmeye başlamıştı. Tüm davranışları sanki o evhamlı düşüncelerin tesirindeydi. Boris kendine sık sık, kızının o binada, öyle biriyle nasıl bir hayat yaşadığını sormuştu. Paranın, şayet hiç para yüzü gördüyse tabii, muhtemelen hayatında hiçbir yeri yoktu, aynen misafirlerin ve eğlencenin hiç yerinin olmaması gibi. En azından Boris'in kendi evinden bildiği, hayatın tuzu biberi dedikleri türden. Boris, kızın aşkın kendini yaşamak şurda dursun, adını bile hayatında daha hiç duymadığını düşünürdü. Acaba, derdi içinden, aynada hiç kendine bakmış mıdır?

Araba yoldaki kuru yaprakların üzerinden tekerleklerini hışırdatarak hızla yol aldı. Yapraklar yer yer öyle kalın kümelenmişlerdi ki, yanlarından geçtikleri taş korkuluk çubuklar hemen hemen gözden kaybolmuş, Diana'nın Geyiği* gibi dizlerine kadar yapraklara gömülmüştü. Fakat dev ağaçlar çırılçıplaktı. Kara dalların ucunda tek tük altın sarısı bir yaprak sallanıyordu. Boris süratle yolun kıvrımlarını izlerken, araba sağa sola savruluyordu. Sonunda girişin önündeki terasa doğru süzüldü ve tam önünde durdu. Dev bina, batan güneşin altındaki bir sfenksin tüm haşmetiyle karşısındaydı. Güneşin son ışıkları o

(*) Yunan mitolojisinde, Apollon'un kardeşi, ışık tanrıçası. Kızdığı bir avcıyı geyik haline getirmiştir – ç.n.

ağır taş yığınlarının ta içine işlemiş de duvarlar içten doğru ısınıp alev almışçasına kızıllaşıp parlıyorlardı. Bina o haliyle yüksek pencerelerin, yan yana sıralanmış akşam yıldızları gibi ışıldadıkları mistikler için bir mabetti sanki.

Boris ihtişamlı taş merdivenlerin dibinde arabadan indi. Göğsündeki mektubu elleriyle bir yokladı ve merdivenlere doğru ilerledi. Evde tam bir sessizlik hakimdi. Bir kiliseye giriyormuş gibi bir his geldi içine. "Ve tekrar," dedi içinden, "arabama bindiğimde acaba ne durumda olacağım?"

IV

Tam o sırada merdivenlerin üst başındaki ağır sürgülü giriş kapısı aralandı ve yaşlı kont, hiddetinden Filistinlilerin tapınağını yerle bir eden Samson'un hortlağı gibi eşikte belirdi. Koca cüssesine kıyasla kısa bacakları ve kocamış iri bir çakalın veya aslanın yelesini andıran gri dağınık saçlarının çevrelediği haşmetli kafasıyla her zamanki gibi heybetli bir görünüşü vardı. Fakat bugün onda bambaşka bir hava seziliyordu. Sanki derin bir his seline kapılmışçasına yalpalıyordu. Bir an bir şey söylemeden misafirini, ininin önünde durmuş saldırıya hazırlanan yaşlı bir erkek goril edasıyla inceledi. Sonra merdivenlerden aşağıya indi ve elinden geldiğince tantanalı, sanki Yakup'un Merdiveninden bir kereliğine inen yüce Tanrı'nın ta kendisiymiş gibisine genç adama yaklaştı.

"Tanrım," diye düşündü Boris, merdiven basamaklarında yaşlı adama yaklaştığında, "yaşlı adam her şeyi biliyor ve şimdi beni öldürecek." Yaşlı kontun yüzüne ilişti gözleri. Orada çılgın bir zafer ifadesi okunuyordu. Açık renk gözlerinde şimşekler çakıyordu genç adama bakarken. Birden o güçlü kolların bedenini kavradığını ve titrekçe onu kendi bedenine doğru bastırdığını hissetti.

"Boris," diye bağırdı Kont, "Boris, evladım!" Genç adamı çocukluğundan beri tanırdı ve Boris'in de malumu olduğu üzere, annesinin eski hayranlarındandı. "Hoş geldin! Ve bugünün şe-

refine iki kere hoş geldin. Duydun mu?" "Neyi duydum mu?" diye sordu Boris. "Davayı kazandım," dedi yaşlı kont.

Boris yaşlı adama boş boş baktı. "Polonya mahkemelerinde devam eden miras davasını kazandım," diye tekrarladı kont, "Lariki, Lipnika, Parnov Garbova, hepsi artık benim, hep ailemin olduğu gibi."

"Tebrik ederim," dedi Boris yavaşça, karmakarışık düşünceler içinde kaybolmuştu, "tüm kalbimle. Hakikaten beklenmedik bir haber." Yaşlı kont tekrar tekrar teşekkür etti ve ona hâlâ elinde tuttuğu, avukatından biraz önce gelmiş mektubu gösterdi. Başta ağır ağır, konuşmayı unutmuş bir adamın edasıyla, adeta kelimeleri arayarak ve zar zor seçerek kısık ve tutuk konuşuyordu. Giderek sesi açıldı, yükseldi, ifadeleri renklendi, eski günlerde herkeste hayranlık uyandıran o hitabet gücü geri geldi.

"Biliyor musun, Boris," dedi, "insan için hayattaki en büyük ihtirası, insanı yiyip bitirecek kadar güçlü olan ihtirası, sıradan birine karşı duymayız, hatta belki sevgimize karşılık verebilecek birine karşı asla. Keza, ordusunu seven bir komutan, topraklarını seven bir derebeyi, hepsi ihtirastan dem vurabilir. Yüce Tanrım, Hopballehus'u kaybetme korkusunun, malikânesiyle, topraklarıyla, ormanlarıyla topyekûn bir kâbus gibi üzerime çöktüğü onca uykusuz geceden sonra, böyle bir haber," diye devam etti ve içini çekti, "bana sanki bütün günahlarımdan arınmışım gibi bir mutluluk veriyor." Boris, yaşlı kontun yüreğini kaldıran şeyin geri kazandığı aile serveti olmadığını fark etti. O şey, adaletin haksızlığına karşı kazandığı zaferdi. O şey, kendi şahsında dünya düzenini koruyabildiğini görmenin mutluluğuydu. Sonra uzun uzun davanın hikâyesini anlatmaya başladı. Eli hâlâ genç adamın omzundaydı. Boris'e bir dinleyici sıfatıyla makbul bir misafir olarak görüldüğünü hissettirdi.

"Hadi gel içeri girelim, Boris," dedi Kont. "Birlikte bir bardak bir şey içelim, sen ve ben, uzun zamandır bu günü düşünerek sakladığım özel bir şarabım var. Saygıdeğer papazımız da burada. Mektubu alınca hemen ona haber gönderdim. Biriy-

le konuşmaya ihtiyacım vardı. Geleceğin hiç aklımın köşesinden geçmedi."

Siyah mermerle şatafatla süslenmiş, kasvetli salonun ufak bir köşesinde birkaç sandalye ve bir masadan ibaret bir oturma köşesi düzenlenmişti. Masa kitap ve kâğıt doluydu. Masanın tam üzerindeki duvarda büyük bir tablo asılıydı. Durmaktan kararmıştı. Malikânenin önceki sahiplerinden bir zat at üzerinde resmedilmişti. Şaha kalkmış ufak başlı bir ata tüm vücuduyla sıkı sıkıya yapışmış; elinde tuttuğu parşömen rulosunu, ön planda resmedilmiş atın burun deliklerinden çıkan sıcak nefesin buğulandırdığı arka plandaki savaş sahnesine doğru uzatmıştı. Papaz Rosenquist kırmızı yanaklı şişman bir adamdı. Aileyi yakından tanırdı. Aile fertleri yıllardır ona günah çıkartmışlar, zor zamanlarda ondan nasihat almışlardı. Ailenin diğer fertleri gibi Boris de papazı iyi tanırdı. Masanın başında oturmuştu. Görünüşe göre derin düşüncelere dalmıştı. Günün haberi teorilerini altüst etmişti. Kilisesi yanıp kül olsa bu kadar bedbaht olmazdı. Hayatı boyunca fakirlikle ve kötü günlerle haşır neşir olmaya alışmış, faizini öbür dünyadan çektiği bir çeşit ruhani muhasebe sanatı geliştirmişti kendince. Kendi özel hesabının çok cüzi rakamlarla işlediğinin farkındaydı. Lakin kendini yaşlı kontun acılarına hissedar da farz etmişti. Kont onun için Tanrı'nın seçkin bir kuluydu. Kudüs'teki servetinin değeri safir, yeşil akik ve ametist misali başına buyruk ve durmadan artan örnek bir kul. Artık durum farklıydı. Çok sarsılmıştı. İnancını ne istikamete çevireceğini bilemiyordu. Bu onun hiç alışık olmadığı bir durumdu. Eyüp Peygamber'in kitabında teselli aramıştı ama orada bile rakamlar uyuşmamıştı. Anlayamadığı şey, Behemot'a ve Leviahtan'a olduğu gibi son anda kendine özel bir kâr-masraf hesabına girmiş olmasıydı. Son durum onun için, vaizin sözleriyle, iyi hisleri ayartan bir hediye gibi kapkaranlıktı. Kendini, çok değer verdiği yaşlı rahibin kötü yola saptığı ve kârdan harcamaya başladığı hissinden bir türlü kurtaramıyordu.

"İsterdim ki," dedi yaşlı Kont, sararmış şarap şişesini açarken, "sevgili babam ve dedem de şimdi burada olsunlar ve bu şarabı bizimle paylaşsınlar. Uykusuz gecelerde yatağımda, on-

ların aşağıda lahitlerinden, beni şefkat ve sabırla gözlediklerini hissettim." Ve sonra kadehini kaldırırken, "Abunde'nin oğlu bu akşam burada benimle kadeh kaldırıyor, çok mutluyum," diye sözünü tamamladı. Boris'in annesini eskiden bu adla çağırırdı. Evet, mutluydu, Boris'in yanağını şefkatle okşadı. Tüm yüzüne, yıllardır dışladığı bir yumuşaklık yayılmıştı. Dünyanın gerçek iyiliklerini fark etme yeteneğine sahip genç adam, karşısındaki kalbin temizliğine gıpta etti. "Ve şimdi sayın papazımızla birlikte kadeh tokuşturalım," dedi Kont ve ona doğru döndü. "Sevgili dostum, bu evde bizlerle çok gözyaşı döktünüz, yudumladığımız şarap o gözyaşları şimdi."

Yaşlı kontun tavrı Papaz Rosenquist'in kendini daha da mutsuz ve rahatsız hissetmesine sebep oldu. Ancak uçarı ve sabırsız bir ruh yeni bir ortama bu kadar çabuk alışabilir ve eskiyi topyekûn unutabilirdi. Kendisi de imtihanlardan ve terfilerden müteşekkil, dikkatle hazırlanmış bir sistemde yetişmiş o düzene alıştırılmıştı. Hayatını ve başarılarını, savaşın sağladığı talih, refah ve asaletin sağladığı ayrıcalık gibi kaypak şeylere bağlayan; kendini belirsizliğe alıştırmış; beklenmeyene alışık; kendini bir şeyden emin hissetmeyi hatta üstün görmeyi, hayattaki mübrem ihtiyaçlar listesinde son sıraya koyan bir insan türünü anlayabilmekten acizdi. Kutsal kitap yine yardımına koştu: "Savaş borusu çalınca, at kişnemeye başlar." Ne olursa olsun, yaşlı dostunun hâlâ doğru tarafta olduğunu düşünüyordu. "Evet," dedi nazikçe, "Su bir zamanlar sahiden şaraba dönüştü ve elimizdeki de çok leziz. Biliyor musunuz, köylüler arasında çok söylenen bir laf vardır: "şarabın etkisinde döllenen çocukların sonu kötü biter" derler. Aynı şekilde, şarabın etkisinde döllenen umutlar ve mutluluklardan da korkmalıyız. Lakin," diye devam etti, "burada, kısa bir süre önce bahsettiğim Kana'daki* Düğün'de döllenen çocukları kastetmiyorum.

"Lariki'de," diye söze başladı Kont, "avlunun ucunda, girişte, tavana demir zincirle asılmış büyük bir av borusu görürsünüz. Büyük dedem, Herkül gibi kuvvetliymiş. Akşamları atıyla avlu-

(*) İncil'e göre İsa Peygamber, İsrail'in kuzeyinde eski Kana şehrindeki bir düğün töreninde suyu şaraba çevirdi – ç.n.

ya girer girmez, o boruyu yakalar, asılır, atıyla birlikte kendini yukarı çekermiş. Atın ayakları yerden kesilirken, o da bir yandan boruya üflermiş. Ben de aynı şeyi yapabileceğimi biliyordum, ama atla o avluya girmemem gerektiğini düşünüyordum. İstese Athene de yapabilirdi."

Bardağını tekrar doldurdu. "Nasıl oldu da bugün buraya geldin?" diye sordu Boris'e. Bir yandan da genç adamı ve üzerindeki merasim üniformasını, sanki üstün kahramanlık ve aklıselim örneği bir davranışa şahit oluyormuşçasına hayran ve okşayıcı bakışlarla inceliyordu. "Seni hangi rüzgâr attı buralara?" Boris yaşlı adamın açık sözlülüğünün aksini ta yüreğinde hissetti, masmavi gökyüzünün denize aksi gibi bir his. Dostunun gözlerinin içine bakarak, "Bugün buraya Athene'a evlenme teklif etmek için geldim," dedi.

Yaşlı adamın gözleri büyüdü, yüzü aydınlandı, "Athene'a evlenme teklif etmek mi?" diye haykırdı. "Bunun için mi geldin?" Çok duygulanmıştı, bir süre sessiz kaldı. Sonra, "Tanrı'nın nasibine akıl sır erdirilemiyor," dedi. Papaz Rosenquist sandalyesinden kalktı ve tekrar oturdu – hesaplarını yoluna koymak için.

Konuşma sırası tekrar yaşlı konta geldiğinde, sanki o gitmiş yerine başka biri gelmişti. Bir an önceki coşkusu uçup gitmişti. Ruhundaki güçleri dengelemiş, kontrolünü kazanmıştı, artık sakindi. Zaten bu ani değişken denge gücüyle nam salmıştı öteden beri. Paris'teki sefarette ataşe iken, kendi yazdığı *Su Perisi* adlı trajedinin galasında, antraktta tabancalı düello yapmıştı.

"Boris, evladım," dedi, "Sen bugün buraya beni bambaşka bir insan yapmak için geldin. Şimdiye kadar gözlerim geçmişe dönük, bu zafer anı için yaşamışım ben. İlk defa şimdi geleceği düşünüyorum. Görüyorum ki, kristal sarayımdan çıkma zamanı geldi ve önümde kat etmem gereken bir yol var. Söylediklerin ufkumu genişletti. Peki ben şimdi kim olacağım? İşi yılın şeref tacını köylülerin iffetli eşlerine sunmak olan Hopballehus'un piskoposu mu? Meyve ağaçları diken büyükbaba mı? Hopballehus çok yaşa! *Naturi te salutant!* Dünyaya gelecek bebekler seni selamlarlar."

Boris o an başrahibenin mektubunu hatırladı, çıkardı uzattı ve manastırı ziyaretinden bahsetti. Kont kibarca yaşlı kadının nasıl olduğunu sordu, sonra gözlüklerini taktı ve dikkatle mektubu okumaya koyuldu. Her türlü evrakı okumaktan büyük haz duyardı. Ne olduğu fark etmezdi.

Boris oturdu ve şarabını yudumlamaya başladı. Keyfi ziyadesiyle yerindeydi. Son bir haftadır hayattan olumlu hiçbir şey beklemezken, yaşlı kontun gösterdiği sıcak yakınlık ve şatodaki yeni durum içini sevinçle doldurmuştu. Oldubitti değişken bir mizacı vardı.

Kont okumayı bitirdi, mektubu masaya bıraktı, elleri hâlâ mektubun üzerindeydi, bir süre öylece kaldı.

Sonra, "Hayır dualarım seninle," dedi vakur ve kelimelerin üzerine basarak, yavaş yavaş, "bunu ilk önce annenin hatırı için yapıyorum –ve babanın– ve sonra, seni seven biri olarak. Ve sonra da Boris, öyle hissediyorum ki, bu akşam seni aşan bir arzuyla hareket ediyorsun."

"Evet, öyle gibi," diye düşündü Boris.

"Athene ile birlikte sana tüm yaşamımın anahtarını da emanet ediyorum. Athene ormanın derinliklerinde bir korno gibidir," dedi yaşlı kont. Kızının adını zikretmek içini huşu ile doldurmuştu ve sanki farkında bile olmadan çok özel bir gençlik anısının hasretiyle fısıldadı: *"Dieu, que le son du cor est triste au fond du bois."**

V

Dışarıda fırtına başlamıştı. Gün boyu sakin olan hava sanki akşamın çöken karanlığı ile birlikte bir gece canavarına dönmüştü – şatonun uzun duvarları boyunca uğuldayarak süzülen, kuru yaprakları hışırdatarak, süpürerek, binanın köşelerinde uğuldayarak, onları fırıl fırıl döndürüp yukarıya havaya üfüren bir canavar. Dışarıda Athene'ın geldiğini duydular. Papaz Ro-

(*) (Fr.) "Tanrım! Ormanın derinliklerinde boru sesi ne kadar da hüzünlü." Alfred de Vigny'nin "Le Cor" adlı şiirinden – e.n.

senquist'in atını ahıra bağlamış, terasın merdivenlerinden yukarı çıkıyordu. O ana kadar gözlerini genç adamın yüzüne dikmiş olan yaşlı kont birden canlandı. "Bu akşam ona bir şey söyleme," dedi, "Beni anlıyorsundur umarım. Athene ve ben burada bu çatının altında, sadık dostumuz rahip ile akşamlarımızı birlikte geçirdik, çok uzun bir zamandır. Bırakalım bu akşam onların sonuncusu olsun. Ben Athene'la konuşurum. Ve sevgili oğlum, sen yarın öğleden önce yine Hopballehus'a uğrayabilirsen, cevabı sana oraya iletirim." Bu plan Boris'e uygun geldi.

Kont konuşurken, kızı da içeri girdi. Üzerindeki sürücü pelerinini henüz çıkarmamıştı.

Athene on sekiz yaşında iriyarı, enine boyuna bir kızdı. Boyu da eni de altı ayak geliyordu. Omuzları öyle heybetliydi ki, buğdayla dolu bir fıçıyı rahatlıkla kaldırıp taşıyabilirdi. Kırkına vardığında herhalde devasa bir cüsseye ulaşacaktı. Genç vücudu henüz yağlanmaya başlamamıştı. Duruşu şimdilik bir karaçam gibi dimdikti. Kızıl saçlarının çevrelediği soylu alnı süt gibi beyazdı ama yüzünün geri kalan kısmı, aynı kalın bilekleri gibi, çillerle kaplıydı. Yine de cildi öyle duru ve parlaktı ki, salona girdiğinde lambalardan yayılan ışığın önünde bir ışık demetini andırıyordu. Berrak gözbebeklerinin etrafında koyu bir halka vardı – bir kartalın gözleri gibi veya genç bir dişi aslanın. Lakin bu insan azmanı genç varlığın üzerinde sakin bir hava vardı. Yuvarlak yüzünde ağır işitenlere mahsus o dikkat ve uzaklık hakimdi. Boris daha önceleri onunla birlikte olduğu zamanlarda aklına hep o ormanda ilk defa bir erkekle karşılaşan devin kızı hakkındaki masal gelmişti. Kız şaşkın ve mutludur. Adamı oyuncak zanneder. Yüklenip eve götürür. Ama baba dev, kızın adamı serbest bırakmasını, yoksa önünde sonunda bir tarafını kıracağını söyler.

Dev cüsseli yaşlı kontun kızına gösterdiği o modası geçmiş kibarlık Boris'e, toprağın altında bulunup yeni çıkarılmış antik bir altın sikkeyi hatırlattı. Tedavülde olmasa da altın değerini hep korur. Kontun eskiden, zamanının en güzel kadını olarak bilinen prenses Pauline Borghese'in sevgilisi olduğu söylenirdi. Yani kont, Venus Anadyomene ile yüz yüze gelmiş bi-

riydi. Bu nimetin anısıyla tanrıçanın görüntüsüne, taştan veya ağaçtan yontulmuş kaba kopyası bile olsa öteden beri hayranlık duyardı. Athene güzellik talebinde bulunmaksızın da, kadınsal latiflik için yakılan kutsal tütsünün dumanını içine çekmeye alışıktı.

Işıktan kamaşan gözlerini kırpıştırarak salondaki yabancılara doğru baktı. Boris dik yakası altın sırmayla süslü beyaz üniforması içinde, pırıl pırıl briyantinli dalgalı saçlarıyla, odadaki ışığın altında pekala da uçsuz bucaksız, karanlık gökyüzünde pırıltısıyla göz kamaştıran bilinmeyen bir göktaşı gibiydi. Sahip olduğu gücün farkında olan Athene kendinden emin bir eda ile –hep yaptığı gibi bir bacağı üzerine yüklenmiş, cüsseli bir genç leylek gibi durmuş– teyzesinin ve manastırdaki hanımların nasıl olduklarını sordu. Athene çok az insan tanırdı ve ona zaman içinde bol bol nasihat vermiş, romantik olamayacak kadar ağır cüssesi kendilerini her ne kadar dehşete düşürse de ona hep muhabbetle davranmış manastırın kadın sakinlerine karşı, Boris'e göre, tarlada büyüyen bir köylü çocuğun, payetli giysileri içindeki ip cambazlarına karşı duyduğu türden bir hayranlık beslerdi. Eğer evlenirsek, diye düşündü, bir yandan ayakta durmuş, müzik gibi yumuşak bir sesle Athene'la konuşup, diğer yandan yaşlı kontun sevgi dolu bakışları bir kızını bir onu okşarken, o zaman acaba benim becerilerim de onu böyle etkileyebilecek mi? Ve peki o zaman evlilik hayatım ebedi bir panayır eğlencesi mi olacak? Ve bir gün ipten düşersem beni yığıldığım yerden kaldırmaya mı çalışacak yoksa sırtını dönüp gidecek mi?

Genç kadın ondan başrahibeye selamlarının iletmesini ve ona birkaç gün önce bir akşamüstü maymununu Venüs heykelinin ayağına, tam ufak aşk tanrısı figürünün kırılmadan önce durduğu yere tünemiş otururken gördüğünü de söylemesini rica etti. Sonra sordu: Babasının Polonyalı avukatının da aynı cins bir maymunu vardı, hem de Zanzibar'dan getirmişti. Garip değil miydi?

Yaşlı kont Venedik* tanrılarından söz etmeye başladı. Sülalesi tanrıların yaşadığı o ülkeden geliyordu anlattığına göre. "Aşk

(*) Eski Doğu Almanya'da yaşamış bir İslav kavmi – ç.n.

tanrıçası," dedi, "önden bakılınca güzel bir kadındı, fevkalade bir yüzü vardı, fakat arkadan bir maymuna benziyordu. Kuzeyden gelmiş bu barbarlar, acaba hiç maymun görmüşler miydi de nasıl bir şey olduğunu biliyorlardı? Yoksa meymenetsiz Venderlerin çam ormanlarında binlerce yıl önce maymunların yaşamış olabileceği farz edilebilir miydi?"

"Hayır, farz edemeyiz," dedi Papaz Rosenquist, "oraların iklimi hiçbir zaman yeterince sıcak olmadı. Fakat öyle anlaşılıyor ki, bütün radikal putperestlerin kullandığı bazı semboller ortaktı.

Bu husus esaslı bir araştırmaya değer. İnsanoğlunun Adem ve Havva'dan gelen günaha bakış açılarından kaynaklanıyor olabilir."

"Fakat nasıl," diye sordu Athene, "aşk tanrıçasında neyin ön neyin arka olduğunu nasıl göremediler ki?"

Boris arabasının getirilmesini rica etti ve müsaade istedi. Yaşlı kont onun böyle erkenden gitmesinden üzgündü. Genç bir damat adayına sert davrandığına pişman olmuş gibiydi. Hopballehus'a geldiği gün hava böyle kötülemiş olduğu için ondan özür diledi. Buğulu gözlerle elini sıktı ve kızına, genç adama arabasına kadar eşlik etmesini söyledi. Papaz Rosenquist'a gelince, o, misafirlikten bir kişi, üstelik bir melek olmamasına rağmen ona tıpatıp benzemeyi başaran biri eksilmiş olduğu için ne kadar memnun olsa azdı.

Athene Boris'le birlikte terasa çıktı. Arabanın lambalarından yansıyan ışığın altında genç kadının uzun pelerini çimle kaplı düzlükte bir çift kanadı andıran garip gölgeler oluşturuyordu. Geniş düzlüğün tepesinde birden ay belirdi ve sonra kayboldu birbirleriyle yarış eden bulutların arasından.

Boris o an Hopballehus'tan ayrılıyor olduğu için derin bir üzüntü duydu. Bu Katolik şato hayatı, ona çocukluğunun dünyasını ve onun heveslerini hatırlatmıştı. O hayatı kesinlikle kendini manastırda bekleyen dakik hayata tercih ederdi. Bir an Athene'ın yanında sessizce durdu. Üzerlerinden bir bulut kümesi geçti, kayboldu – ardında parlak yıldızlı bir gökyüzü bırakarak. Büyük Ayı öğüt verdi: Kalabalıkta kendine hakim ol.

"Ayı avını hatırlıyor musun, Athene?" diye sordu Boris. İki çocuğun ava katılmalarına müsaade edilmemişti, fakat onlar gizlice kontun avcılarını takip etmişler, onların ardından dağlara tırmanmışlardı, bunaltıcı sıcak bir temmuz günüydü. Siyahlı beyazlı iki av köpeğinin öldüğünü görmüşlerdi, uzaktan gelen av seslerini ve kahverengi benekli, cüsseli vahşi hayvanların çalıların arasında hareket ettiklerini duyabiliyorlardı, hatta çılgınca hırlayan o kocaman ağızları ve hırsla dışarı fırlamış kırmızı dilleri bile seçebilmişlerdi bir an.

"Evet, bazen aklıma geliyor," dedi Athene. Gözleri gökyüzündeki ayı avında Boris'inkileri takip etti, "dişi bir ayıydı, çiftçiler onu Çariçe Katherina diye çağırırlardı, beş kişiyi öldürmüştü."

"Hâlâ cumhuriyetçi misin, Athene?" diye sordu Boris, "o zamanlar Avrupa'nın bütün zalimlerinin kafalarını uçurmak isterdin."

Işığın altında genç kadının yüzüne renk geldiğini fark etti.

"Evet," dedi Athene. "Evet, cumhuriyetçiyim. Fransız İhtilali'nin tarihini okudum. Krallar ve rahipler tembel, ahlaksız ve vahşiydiler halka karşı. Kendilerine dağlı kurtarıcılar diyen kırmızı bereliler, asıl cesur onlardı. Danton gerçek bir vatanseverdi, onu tanımak isterdim, Başrahip Sieyès'i de." Konu, o soğuk akşam vaktinde genç kadının içini ısıtmıştı. "Paris'te bir zamanlar giyotinlerin durduğu o meydanı görmek isterdim," dedi.

"Ve o korkunç bereyi takmayı da mı?" diye sordu Boris. Athene başını salladı. Bir an durdu, düşündü, sonra birden, karşısındakini sonunda ikna etmiş bir havayla bazı dizeler okumaya başladı. Anlamasa da kelimelerin dokunaklılığı onu sürükleyip götürmüştü sanki:

Ô Corse à cheveux plats! que la France était belle
au grand soleil de Messidor!
C'était une cavale indomptable et rebelle,
sans frein d'acier, ni rênes d'or.

Une jument sauvage à la croupe rustique,
fumante encore du sang des rois.
Mais fière, et d'un pied fort heurtant le sol antique,
libre pour la première fois! *

Boris Hopballehus'tan ayrıldığında ayaz çıkmıştı. Tam karşıdan esen kuvvetli rüzgâr buz gibi çarpıyordu yüzüne Ay, kıvrılıp süzülen ince bulut kümelerinin ardında bir görünüp bir kayboluyordu. Hava buz gibiydi. Herhalde bu gece don olacak, diye düşündü. Arabanın ışıkları ağaçları ve gölgelerini kovaladı, her birini karman çorman yol kenarına savurdu, geçti. İri bir ağaç dalı büyük bir gürültüyle yukarılarda bir yerde koptu ve şaha kalkmış atların tam önüne düştü. Gece karanlığında tek başına hızla yol alırken Boris'in düşünceleri, Hopballehus'ta bıraktığı kontla kızına ve papaza kaydı, gülümsemeden edemedi. Hızla ilerleyen arabanın önünde ileride vadiden ışıklar gözüktü. Sanki Boris'le oyun oynuyorlardı, ağaçların arasından gözlerini kamaştırmak için bir gözüküyor, bir kayboluyorlardı. Birden ileride bir ışık demeti belirdi, ülker burcunun yedi yıldızının dünyadaki aksiydi adeta. Manastırın ışıklarıydı bunlar.

Boris garip bir hisse kapıldı. Sanki bir yerlerde, olmaması gereken feci şeyler oluyordu. Esrarengiz güçler dışarıya dökülmüşlerdi bu gece. Bu his öyle aniden ve öyle güçle sardı ki benliğini, buz gibi bir el başını okşuyor gibi içi dondu, saçları dimdik havaya kalktı. Birkaç dakika içinde kendini tam anlamıyla korkunç bir dehşetin pençesinde buldu. Fırtınanın girdabında çalkalanan bu esrarlı ve tekinsiz gecede, cansızlar can buluyor gibi geldi ona. Kendini, altındaki arabayı ve alaca kır atını, ne olduğunu çıkaramadığı büyük bir tehlikenin karşısında ufacık ve tamamen korumasız hissetti.

(*) (Fr.) Auguste Barbier'nin şiiri.

Düz saçlı Korsikalı! Senin Fransan ne de güzeldi
Görkemli haziran güneşinin altında!
Önlenemez ve isyankâr kaçıştı,
Ne çelikten ne de altından dizginlenmiş
Gösterişsiz sağrısıyla vahşi bir kısrak
Kralların kanlarını etrafa saçarak,
Ama gururla ve şiddetle çarparak eskiden kalma bir altın parçasını
İlk kez özgür – e.n.

Arabasıyla manastıra giden uzun patikaya tam girmişti ki, arabanın ışıkları bir çift gözle burun buruna geldiler. Ufak bir gölge yolun üzerinden karşı tarafa, başrahibenin çalılıklarının kara gölgeleri arasına atladı, ardında daha da koyu gölgeler bırakarak kayboldu.

Manastıra vardığında, başrahibe çoktan odasına çekilmişti. Ertesi güne güç toplamak için olsa gerek, diye düşündü Boris.

Teyzesinin yeni dekore ettirdiği özel yemek odasında akşam sofrasını onu hazır bekler buldu. Odanın duvarları eskiden beyaz boyalıydı ve asırlık alçı kaplamalarla süslenmişti. Şimdi ise o duvarlar, kahverengi zemin üzerine canlı renkli oryantal desenlerle muhtelif manzaralar resmedilmiş gösterişli bir duvar kağıdıyla kaplanmıştı: Bir genç kız bir palmiyenin gölgesinde tef çalıp dans ederken, kırmızı ve mavi sarıklı uzun sakallı yaşlı adamlar etrafında durmuş onu seyrediyorlardı. Bir sultan altın sarısı bir tentenin altında bir davaya hakimlik ederken, at üzerinde bir grup avcı bir harabenin önünden geçiyordu, zenci çocuk hizmetkârlar, her biri bir grup avköpeğini tasmalarından sıkıca tutmuş, efendilerini takip ediyorlardı. Başrahibe, modası geçmiş mum şamdanlarını da kaldırmıştı. Onların yerlerinde şimdi porselen gaz lambaları duruyordu. Gök mavisi porselen zemin, uçuk pembe gül resimleri ile süslüydü. Sıcacık ve sevimli odada yapayalnızdı. Masaya oturdu. "Aynen," diye geçirdi içinden, "*Don Juan* operasının son sahnesi gibi." "Kumandan gelene kadar," diye ekledi. Pencereye doğru ürkek bir bakış fırlattı. Fırtına çerçevelerin üzerinde hiç bitmeyen bir şarkı söylüyor gibiydi. Lakin kalın perdeler sıkı sıkıya çekilmiş, fırtınalı gece dışarıya kapatılmıştı.

VI

Teyze ve yeğen sabah kahvelerini keyifle yudumladılar. Gözleri arada, yüzlerinin, başrahibenin semaverinin parlak yüzeyine düşen eciş bücüş aksine takılıyordu. Yuvarlak aynayı andıran yüzeye güneşin minik pırıl pırıl aksi de vuruyordu. Fırtınalı geceden sonra sakin bir gündü. Masmavi gökyüzünde tek bir bulut bile

görülmüyordu. Rüzgâr başka diyarlara doğru yola çıkmış da manastırın bahçesini durgun havada çırılçıplak bırakmıştı.

Boris yaşlı kadına Hopballehus'ta olanları anlatmıştı. Eski dostu ve komşusu hakkında duydukları rahibeyi hem mutlu etmiş hem duygulandırmıştı. Boris'i bekleyen parlak geleceğin hayalini kurmaktan kendini alamıyordu. Yaşlı kont ve Athene de orada olsalardı keşke.

"Sanırım," dedi yaşlı kadın, "Athene bundan sonra etrafına biraz bakmayı, dünyayı tanımayı dener. Onun yaşındaydım, babam beni Roma'ya ve Paris'e götürmüştü. Bir sürü ünlü şahsiyetle tanışmıştım. Üstün yetenekli bir çocuğu klasik zamanların kaynağına götürmek ve ona hayatı göstermek sanatkâr ruhlu bir baba için fevkalade bir tecrübe olmalı."

"Evet," dedi Boris ve boşalan kahve fincanını doldurdu. "Dün Athene bana Paris'i çok görmek istediğini söyledi."

"Tabii," dedi başrahibe, "sevgili yavrum daha Paris'ten bir şapka bile takmadı ki başına. Lariki'de," diye devam etti, düşünceleri uzaklara kaymıştı, "enfes ayı avları düzenlenir, hatta yaban domuzu da. Senin tanrıçanı elinde okü ile nasıl duracağını görür gibi oluyorum. Lipnika'da mahzen Macar likör şarabı ile doludur. Bir zamanlar Çariçe Maria Theresia'dan, malikânenin yaşlı sakinlerinden bir beyefendiye hediye olarak gelmiş; Athene kadehleri bu likörle doldururken herhalde ailesinin bonkörlüğünü aratmaz. Parnov Garbova'da dünyaca ünlü fıskiyeli bir yol vardır. Zamanında Danimarkalı büyük astronom Ole Rømer tarafından inşa edilmiş. Versailles'daki *Les grandes Eaux*'u da aynı zat yaptı."

Onlar böyle pembe bir geleceğin imkânları üzerine hayal oyunları oynarlarken, yaşlı hizmetkâr Johan iki mektup getirdi. Aynı anda gelmişlerdi, biri başrahibeye hitaben yazılmış ve posta ile yollanmıştı, diğerini ise Hopballehus'tan atlı bir haberci elden Boris'e verilmek üzere getirmişti.

Boris birkaç satır okudu, sonra başını kaldırıp teyzesine baktı. Yaşlı kadın memnun, dudaklarında hoş bir gülümseme, büyük bir dikkatle mektuba dalmıştı. Bu gülümseme pek uzun sürmeyecek, diye düşündü Boris.

Yaşlı kont mektubunda şöyle diyordu:

"Sevgili Boris, sana Athene yerine ben yazıyorum. O yazmayı reddetti. Derin bir üzüntü ve pişmanlık içinde kalemi elime aldım. İnan ki içimden başımı küle bulamak geliyor, Zebur'daki ilahilerde bahsedildiği gibi.

Şunu söylemek zorundayım ki kızım dün akşam evime mutluluk bahşeden evlilik teklifini geri çevirdi. Teklifin senden geldiği için arzu etmediğinden değil hiç evlenmemeye karar verdiğinden bu yönde bir teklifi de dikkate alması mümkün değilmiş.

Bir bakıma bu mektubu benim yazmam daha adil. Bu hayal kırıklığına sebep olan benim. Onun için tüm sorumluluğu da bana ait.

Ellerimde büyüyen bu körpe ruh, gençliğinin gücüyle bana ölüme giden yolda hep ışık tuttu, yol gösterdi. Ben adım adım o mertebeye doğru ilerlerken, onun omuzlarına yaslandım ve o beni hiç hayal kırıklığına uğratmadı. Bu muhabbetin yön değiştirmesini arzu etmiyor, edemiyor.

Bizim yörenin köylüleri arasında bir deyiş vardır: Evlilikten olan çocuklar güneşe bakamazlar, onu ancak piçler becerir. Benim zavallı yavrum Athene de evliliğimin meyvesi, soyumun ve onun kaderinin esiri. Güneşe bakmaktan öyle uzak ki, karanlıklar onu korkutmazken günün taze ışıkları onda dehşet uyandırıyor. Güvercinimden bir gece kuşu yarattım ben.

O benim hem oğlum hem kızım oldu ve hayallerimde onu hep Hopballehus'taki zırhlar içinde gördüm. Yavaş yavaş onun zırhları, ejderhaları öldüren cesur St. George gibi değil ölüm meleği Azrail gibi taşıdığını fark ettim. O kendini içine hapsettiği zırhını ömrü boyunca asla terk etmemeye kararlı.

Geçmişe karşı günah işlemedim, ama görüyorum ki geleceğe karşı işlemişim. Beni reddetse hakkıdır. Athene'ın bakir kabrine doğmamış nesiller için çiçekler bıraktım ben. Seninkileri de sanki bir an orada görür gibi oldum, sevgili yavrum. Beni affet, senden, çürümeye mahkûm tüm değerler, yetenekler ve güzellikler için, solan defne yaprakları ve mersin çiçekleri için özür diliyorum. Başıma sürdüğüm küller, aslında onların külleri."

Boris bir şey söylemeden mektubu başrahibeye uzattı ve o okurken, eli çenesinde onu inceledi. Umduğundan da çok şey

gördü orada. Yaşlı kadının rengi öyle solmuştu ki, bir an onun bayılacağından veya düşüp öleceğinden korktu. Ama o solgun çehrede, sanki biri kamçıyla yüzüne vurmuş gibi kabarık kırmızı çizgiler oluşmuştu. Bilindiği gibi Kral Salomon, Yahudilerin ülkesinde isyankar iblisleri şişelere doldurmuş, şişelerin ağızlarını mühürlemiş ve sonra onları denizin dibine batırmıştı. Tanrının, denizin derinliklerinde dolaşan ne gözü kara bir hiddet, nasıl bir esaret girdabı, nasıl barbar bir nefret olmalıydı! Yaşlı hanımların edep ve terbiye dersinin, Salomon mührüyle mühürlenmiş dar ve tahtalaşmış yüreklerinde süren sessiz mücadelesi gibi, diye içinden geçirdi Boris.

Okudukları yaşlı kadını hayal kırıklığına uğratmıştı. Gözleri kararmış, sanki o kırmızı Şam ipeği ile kaplı oda kara bir dehlize dönüşmüştü. Mektubu bitiremeden bıraktı elinden.

"Ya, ya," diye mırıldandı duyulamayacak kadar kısık, hırıltılı bir sesle, "demek şair sana böyle yazmış." Nefesi daralmış gibiydi, derin bir iç çekti, sağ elini kaldırdı ve titreyen parmağını adeta havayı döver gibi salladı. "Demek seninle evlenmek istemiyor," diye haykırdı.

"Hiç evlenmek istemiyor, teyzeciğim," dedi Boris, onu yatıştırmak için.

"Ya, demek istemiyor? Asla istemiyor?" dedi alaylı bir gülümsemeyle yaşlı kadın, "bir Diana, öyle mi? Ama sen onun sevimli ve küçük Akteon'u olabilirdin, benim zavallı yavrum! Ve ona bahşedeceğin tüm o şeyler: mevkii, nüfuz, mükemmel bir gelecek, demek bunları hiçe sayıyor! O zaman istediği ne?" Mektubu tekrar aldı eline, baktı; dikkatle bakıyordu ama heyecanından tepetaklak tutmuştu, harfleri baş aşağı okudu. "Lahdin başında mermer bir figür gibi sonsuza kadar sessiz kalmak istiyor demek. Ne harika bir bakirlik anlayışı. *En plein dix-neuvième siècle! Vraiment tu n'as pas de la chance!** Hakikaten hiç *horror vacui*** yok burada."

(*) (Fr.) Tam 19. yüzyıl! Gerçekten de hiç şansın yok – e.n.

(**) (Lat.) Boşluk korkusu. Antik Yunan'da tabiatın boşluğu doldurduğuna inanılırdı ve bazı tabiat olaylarını izah etmek için bu bir prensip olarak kullanılırdı – ç.n.

Boris korkuya kapılmıştı. "*Horror vacui* kuralı, otuz iki ayaktan daha yüksekte işlemez," diye atıldı, teyzesinin dikkatini dağıtmak istemişti.

"Nereden daha yukarıya?"

"Otuz iki ayaktan," diye tekrarladı genç adam. Başrahibe omuzlarını silkti. Çakmak çakmak gözlerini Boris'e çevirdi. Posta ile kendine yollanmış mektubu ipekli cebinden çıkarmaya davrandı ama sonra fikir değiştirdi, tekrar cebine soktu.

"O hiçbir şey almak istemiyor," dedi başrahibe yavaşça, "ve sen de hiçbir şey vermek istemiyorsun. Doğru anlıyorsam birbirinize pek uygunsunuz. Ben kendi namıma bu evliliği onaylıyorum, başka diyecek bir şeyim de yok. Atalarımdan yadigar bir kural vardır: hiçbir şeyin olmadığı yerde *le seigneur a perdu son droit.** Boris yavrum, saraya, o iyi kalpli dul kraliçeye ve onun aile papazına, dün geldiğin gibi aynı yoldan geri dönmelisin, çünkü," ve daha yavaş bir sesle devam etti:

Aynı yoldan girip çıkabilsek de,
İlki bize açıktır. İkincisi değil.

ve sonra ekledi, "Veya tam tersi."

Bu sözler başrahibeyi genç adamdan daha çok etkilemiş gibiydi, zira o bunları daha önce de duymuştu. Yaşlı kadın derin bir sessizliğe gömüldü.

Boris bu konuşmadan artık sıkılmıştı, daha uzamasını istemiyordu. Teyzesinin ona acı çektirmek istediğini anlayabiliyordu. Mutlu olduğu günlerde etrafında mutlu insanlar görmek istemişti. Şimdi acı çekerken etrafındakilerden onunkine benzer hisler içinde olmalarını bekliyordu. Bu, bahsettiği boşlukta ezilmemek içindi. Lakin bu mahut durumda yeğeniyle aynı kefedeydi. O da bu oyunun tamamen içindeydi. Genç adam Athene'ın ret cevabının ona nasıl tesir ettiğinden yaşlı kadına daha bahsetmemişti. Eğer yaşlı kadın ona böyle acımasızca yüklenmeye devam ederse, son iki haftanın gazabı ve çilesi birden olduğu gibi genç adamın üzerine çökebilirdi. Başrahibe aniden ayağa kalktı. Koşarcasına pencereye gitti – kendini dışarıya atmaya niyetlenmiş gibi bir hali vardı.

(*) (Fr.) Efendi hakkını kaybetti – e.n.

Boris bütün üzüntüsüne rağmen bu olayın baş üçlüsünün diğer ikisini düşünmekten kendini alamadı. Belki Athene şimdi Hopballehus'un çamlıklarında, aynı başrahibenin bu salonda gösterdiği azim ve metanetle dolaşıyordu. Boris beyaz üniforması içinde kendini, bir sıçrayan kukla gibi hissetti. İpinin bir ucu yaşlı kadının, diğer ucu genç kadının elindeydi. Sırayla hoyratça çekiyorlardı. Kendilerini nasıl böylesine üstün hissedebiliyorlardı? Nasıl bir güçtü içlerindeki de onlara teslim olmaktansa ölmeyi tercih ettiriyordu? Bu evlilik hikâyesi ona da herhangi biri gibi çok tesir etmiş, onu hislendirmişti. Lakin ne yumruklarını sıkmış ne nutku tutulmuştu.

Başrahibe pencereden döndü ve ona doğru yaklaştı. Tavrı tamamen değişmişti. İşkence aletleri değil, defne yapraklarından veya gül dallarından bir taç taşıyordu adeta. Öyle ağır yürüyordu ki, Boris'in yanına gelmesi epey zaman aldı. Sanki üzerindeki ağır yükü pencereden dışarı atmış da ayakları yerden kesilmiş gibi sallanarak ilerliyordu.

"Sevgili Boris," dedi, "Athene canlı bir kalp taşıyor, hayata tutunmak zorunda. Birlikte oynadığı eski çocukluk arkadaşıyla yüz yüze gelip konuşmak, düşüncelerini açıklamak ve cevabını şahsen vermek inceliğini de göstermek zorunda. Bunları ona tek tek hatırlatacağım. Hemen bir mektup yazıp, onun yolladığı aynı haberciyle göndereceğim. Bir Hopballehuslu sorumluluklarının farkındadır. Gelecektir."

"Nereye gelecektir?" diye sordu Boris.

"Buraya," dedi başrahibe.

"Ne zaman?" dedi Boris ve etrafına bakındı.

"Bu akşam, akşam yemeğini bizimle birlikte yiyecek," dedi teyzesi. Gülümsedi, ufak, hoş, neredeyse çapkın bir gülümsemeydi. Dudakları ufaldı, ufaldı ve sonunda son derece naif ufak bir gül tomurcuğuna benzedi.

"Athene," dedi, "yarın Yedi Yıldızlar Manastırı'ndan ayrılmamalı," duraladı, sağına soluna bir baktı, sonra gözleri Boris'in üzerinde kilitlendi. "Bizim olmadan," diye tamamladı gülümseyerek. Boris ona bakakaldı. Yaşlı kadının yüzü öylesine tazeydi ki, tıpkı bir genç kızınkini andırıyordu.

"Yavrum, sevgili yavrum," diye adeta haykırdı kadın, şefkat dolu yumuşak bir sesle, "hiçbir şey, ama ne olursa olsun, hiçbir şey senin mutluluğuna engel olmamalı."

VII

Bu karmaşık baştan çıkarma oyunları bir süre bu üç kişinin hayatında ön planda olacaktı. Oyun o akşam başrahibenin yemek salonunda başladı. Doğu ülkelerinin devlet adamları ve dansözleri onları duvarlardaki yerlerinden gözleriyle adım adım izlediler. Yemek masası manastırın serasında yetişen kamelyalarla zarifçe süslenmişti. Kar beyazı damasko masa örtüsünün üzerindeki yeşil kristalden antika beyaz şarap bardaklarının üzerine çarpan gün ışığı camla birbirine karışıyor, bardaktan bardağa kırılıp yansıyor, zarif gölgeler oluşturuyor, adeta yaz mevsiminde bir çam ormanındaki o hoş aromatik kokuların karışımındaki ahengi hatırlatıyordu. Başrahibe dantellerle süslü gri taftadan elbisesinin üzerine kurdelelerle süslü beyaz dantelden bir şal almış, iri pırlanta taşlı broş ve küpeler takmıştı. "Ah şu kendilerini güzel göstermek için ellerinden geleni esirgemeyen yaşlı kadınlar yok mu," diye içinden geçirdi Boris. Evet, belki de eskiden olduğundan daha güzeller şimdi. Bir erkeğin dikkatini çekebilme ümidini yitirmişler. Onlarda şimdi hür bir ruhun kahraman asaleti ve yürekliliği seziliyor. Cennete ödüllendirilmeyeceğimi bildikleri bir erkek için bile hayırlı işlere kalkışabiliyorlar.

Yemek çok lezzetliydi. Aşçı manastırın meşhur sazanlarından birini gizli bir tarife göre hazırlamıştı. Yaşlı Johan bardakları cömertçe dolduruyordu. Badem ezmesi ve meyve şekerlemesinden müteşekkil tatlı faslı gelmeden çok önce, bu gayet hoş ziyafet sofrasının biri yaşlı diğeri genç iki bakireden ve reddedilmiş bir âşıktan oluşan üç davetlisi çakır keyif olmuşlardı bile.

Athene kelimenin tam anlamıyla sarhoştu. Bütün hayatında ancak bir iki kere şarap içmişti. Daha bir yudum şampanya tat-

mamıştı. Bonkör uşağın cömertçe doldurduğu bardaklar onda ayakta duracak güç bırakmamıştı. Ama ardında, o yörenin meşeden yapılmış, battal, uzun yemekhane masalarının altında, ellerinde dolmakalemleriyle teker teker uzanmış yatan upuzun bir anılar zinciri vardı ve hepsi birlikte şimdi sülalenin kız evladına yardıma geldi. Şarap başına vurmuştu, yanakları al al, gözleri çakmak çakmak oldu, ruhunda yeni güçler kamçılandı. Fethedilemez olmanın uyandırdığı hoş bir duygu kabardı içinde. Yenilgiyi aklına bile getirmeden ateşe doğru ilerleyen genç bir tabur subayı gibiydi.

Boris içkiye alışıktı, alkol onu diğerleri gibi çarpmamıştı, ama şarabın gücünden öte bambaşka bir güç onu tam manasıyla sarhoş etmişti. Genç adam yaradılışı icabı sahneye karşı hep büyük bir muhabbet duymuştu. Aynen annesi gibi. Genç kızlığında tiyatroya olan düşkünlüğü Rusya'da anne babası ile arasında büyük bir çekişmeye vesile olmuş, sonunda tiyatroya gitmesi yasaklanmıştı. Oğul için böyle bir mücadeleye gerek olmamıştı. O, tiyatronun yalnızca ufak bir mekânın kulislerine ve sahne ışıklarına mahsus olduğunu farz edecek kadar dogmatik değildi. O tiyatroyu gittiği her yere yanında götürdü, kalbinde taşıdı. Çok gençken amatör tiyatrolarda birçok defa kadın rolü oynamıştı ve zamanın meşhur tiyatro direktörü Pacchasina onu Antigone rolünde seyrederken gözyaşlarına boğulmuştu – genç oğlan ölümsüz Mars'ı o kadar andırıyordu ki. Yaşlı direktör için tiyatro gerçek hayatın ta kendisiydi. Komedi oynayamadığı zamanlar hayat karşısında kendini güvende hissedemez, neresinden nasıl tutacağını bilemezdi. O, sadece bir tek rolde kendi gerçek kişiliğini yakaladığını hissederdi. Herhangi bir durumda sahne olanağı görünce, kendini o durumun tam ortasında ve evindeymiş gibi rahat hissederdi. Lakin trajediye de hayır demez, icap ederse pastoralde de keyifle rol alırdı.

Sanatsever annesi bile onun bu halinden rahatsızdı. Oğlunun gelecek için parlak ve saygıdeğer subay rolünü oynama şansını yakaladığı için memnun olmak yerine, bu rolü hiç de haz almadan oynadığından şüphe ediyordu. Anne, oğlunun, kendini göstermesi için çok iyi bir vesile olabilecek bu role yüz çevire-

ceğinden ve hatta bunu bir parya, bir fedai veya darağacına gitmeye mahkûm bir yeniyetme gibi hiç de prestiji olmayan trajik bir rolü üstlenmek uğruna yapacağından korkuyordu. Yaşlı Cordelier'in aksine o, oğluna bu hususta sık sık çıkışırdı: "Bak yavrum, bunun bedeli senin için ağır olacak. İtibarım kaybetmek, sürgün ve hatta ölümle ödemek zorunda kalabilirsin," derdi. Fakat yine de onu o rollerde seyrederken hayranlık duyar, hatta bazen oyun kadrosuna bile katıldığı olurdu ve sıra ikisinin karşılıklı oynadıklara kısma geldiğinde, gösteri çoktan hızlanmış, repertuar da başını alıp gitmiş olurdu.

Pacchasina bu akşam onu bir görse, oyunundan büyük keyif alırdı. Bu rol, daha hiç bu kadar iyi oynanmamıştı. Vaftiz anasına minnetinden elinden gelenin en iyisini yapmaya azmetmişti. Maskesini aynanın önünde büyük bir dikkatle çıkarmış ve üniformasını rolü için daha uygun bulduğu siyah bir elbiseyle değiştirmişti. Oldu olası bedbaht âşık rolünü mutlu âşık rolünden daha cazip bulurdu. Şarap tesirini göstermeye başlamıştı – karşısındaki oyuncular da. İhtiyar uşak Johan da buna dahildi ve resmi ve saygılı ifadesinin altında oyuna dahil olabilmekten hoşnut bir hava seziliyordu. Boris'in içinde fırtınalar kopuyordu. Kendini tüm kalbiyle rolüne, oyunun gerilimine ve yeteneğine kaptırmıştı. Sahnedeydi, perde kalkmıştı, her saniye önemliydi ve suflöre ihtiyacı yoktu.

Sağ tarafında oturan Athene'a bakarken ilk aşkın mutluluğunu o akşam ta yüreğinde hissetti. Şimdi birlikte sahnedeydiler ve o, genç kadının kalbini açık bir kitap gibi okuyabiliyordu.

Evlilik teklifinin genç kadının üzerinde nasıl derin bir etki yaptığını fark edebiliyordu – ama gururu okşandığı için değil, ruhen altüst olduğu için. Canlı bir varlığın onun vakur ve çorak yaşantısına girmiş olması gerçeği onu rencide etmiş sarsmıştı – biri sulu bir el şakası yapmış gibi. Genç adam onun bu hislerine katılıyordu. O da hayatı boyunca, hiç yalnız kalmamış insanlar arasında yaşamış, yalnızlığa saygı duyar olmuştu. Bazen geceleri rüyasında insanları veya nesneleri değil, düşüncelerinde kendi yarattığı esrarlı diyarları ve yaratıkları görürdü. Sonra bu rüyaları hatırlamak ona mutluluk verirdi. Kar-

şısındaki genç kadının o an kafasını karıştıran husus, düşmanın ona ziyadesiyle nazik ve yumuşak yaklaşması ve kabahatlinin, teselli edilmek istemesiydi. Boris karşısındakinin bu ruh durumunu fark edince, ona karşı daha da yumuşak ve hüzünlü bir tavır takındı.

Korku hissi Athene için çok yeniydi ve genç kadının üzerinde özel bir çekim gücüne sahipti. Onu bu akşam manastıra getiren, şu an hissettiği tehlikeden başka bir şey olabilir mi acaba, diye düşündü Boris. Ama neden korkuyor ki? Teyzemin veya benim onu mutlu etmemizden mi? Bu trajik bakirenin duası şu olabilirdi: Beni, sarayın gözdesi olmaktan, mutlu ve herkesin imrendiği bir gelin ve geleceği parlak çocuklara anne olmaktan koru Yarabbim! Usta bir trajedi aktörü olarak alkışlamaktan başka bir şey gelmedi Boris'in elinden.

Genç adama göre, Athene'ın duyduğu o meçhul tehlike hissi, başrahibenin ona karşı takındığı tavırla daha da artıyordu. Yaşlı kadın Athene'a ilk baştan beri samimi bir arkadaş gibi davranmıştı, lakin sert bir arkadaş. Athene'ın hemen hemen her dediğine ve her yaptığına manastırda şimdiye kadar hep yanlış gözüyle bakılmıştı. Athene yaşlı kadının, dostane hislerle de olsa tek arzusunun onu kafese kapatmak olduğunu çoktan anlamıştı. Fakat bu akşam o yaşlı gözler ona sevecen bir hayranlıkla bakıyordu. Her dediği, okşama gibi yumuşacık bir gülümsemeyle karşılanıyordu. Kafes bir yana atılmıştı. Yakılan tütsüler özel olarak onun içindi. O kokular da Athene için şampanya gibi bir ilkti. Arkasındaki kapının, o isterse Hopballehus'un ormanlarına giden yola kavuşması için kanatlarını açacağını bilmese, başrahibenin o sevimli yemek odasında nefes almak bile ona nerdeyse acı verecekti.

Kapıyı ondan daha iyi tanıyan Boris mimoza yaprakları gibi yumuşak kirpiklerini kaldırıp genç kadının alev alev yanan yüzüne baktı. Babası ona gece kuşu mu demişti – o, ışıktan gözleri acıyan türden? Adım adım geriye doğru gitti ve genç kadının önünden geçerken elindeki şamdanın titrek ışığı gözlerinde yansıdı. Genç kadın hafifçe kırpıştırdı gözlerini, fakat genç adamı takip etti.

Başrahibe gizli bir keyfin sarhoşluğu içinde gibiydi. Her ne kadar masadaki misafirleri için karanlık bir bilmece olarak kalacak olsa da, karanlıkta ışıyan bir keyifti bu. Elindeki hoş kokulu dantel mendili, arada sırada hafifçe gözlerine veya dudaklarına değdiriyordu.

VIII

"Benim ninem ikinci evliliği sırasında Paris'te sefireydi," dedi başrahibe, "orada yirmi yıl yaşadı. Fransa o zaman krallıktı. Hatıratında, 1721 yılının Noeli'nde muhterem ailesiyle Paris'e ilk vardıklarında gördüklerini anlatır, orada yarım gün kalmışlar. Bir bakmışlar ki, Betlehem'deki ahır ve tüm muhteviyatı mucizevi bir şekilde Kutsal Ruh'a ithaf edilmiş ufak bir manastırın bahçesine gelmiş, duruyor. Yakup Peygamber'in Meryem Ana'ya kendi elleriyle biralı peynir için süt kaynattığı tencere ve beşiği, öküz ve eşek, hatta yerdeki saman bile. Rahibeler bu mucizeyi Versaille'da kraliyet ailesine rapor ettiklerinde, kimseye bir şey söylememeleri emredilmiş. Halkın bunu, Tanrı gazabını ülkeyi idare edenlerin şehvet düşkünü hayatlarına doğru çevirdi diye yoracaklarından korkmuşlar. Fakat kral naibi, bütün nişanlarını ve mücevherlerini takıp takıştırıp tören kostümüyle, Berri Düşesi olan kızı, Kardinal Dubois ve bizzat sarayca seçilmiş birkaç hanım ve beyin de davet edildiği bir saygı töreni düzenlemiş – Hazreti İsa'nın annesine ve onun eşine bağlılık yemini etmek için. Ninem sarayda öyle hürmet görmüş ki, yabancıların davet edilmesi usulden olmamasına rağmen bir tek onu törene davet etmişler. O merasimde giydiği kürk kuyruklu, brokar robunu ölene kadar sakladı. Kral naibi fevkalade duygulanmış ve heyecanlanmış. Aziz Meryem'in görüntüsü ona çok tesir etmiş; vecde gelmiş, sendelemiş ve kendinden geçip boğuk feryatlar etmeye başlamış. Bilirsiniz herhalde, Aziz Meryem fevkalade güzelmiş ama o güzellik fani ihtirasları uyandırmayan türden ulvi bir güzellikmiş. Hayatında daha önce böyle bir şey yaşamamış olan Orléans Dükü'nün kafası ka-

rışmış, ne diyeceğini bilememiş. Yüzü bir kızarıyor bir bembeyaz oluyormuş. Sonra ninemden Berri Düşesi'nin evindeki akşam yemeğine gelmesini rica etmiş. Gelirse, seçkin misafirlere mahsus güzel bir masa tahsis edileceğini ve daha önce hiç tatmadığı nadir şaraplardan ikram edileceğini vaat etmiş. Noircy kontunun ve Madam de Parabère'in de gelmelerini sağlayacağını söylemiş.

Berri Düşesi o sırada hamileymiş. Kötü niyetli insanlar, düşesin, kral vekili olan babasından hamile kaldığı söylentisini etrafa yaymışlar. Düşes Aziz Meryem'in ayaklarına kapanmış. 'Sevgili Aziz Meryem, n'olur beni affet,' demiş, 'Sen asla böyle davranmazdın biliyorum, fakat Versailles'daki saray hayatının, nasıl boğucu, yorucu, ne lanet olası kasvetli olduğunu bir bilsen.' Yeni doğmuş Hazreti İsa'nın güzelliğine kapılıp öyle duygulanmış ki, gözyaşlarını kurulamış ve bebeğin yanağını okşamak için müsaade istemiş. 'Kremalı çilek gibi,' diye bağırmış, 'tıpkı çilekli *à la Zelma Kuntz* gibi!' Kardinal Dubois Aziz Yakup'u derin bir hürmetle selamlamış. Şöyle düşünüyormuş: bu aziz kişi muhakkak ki Yaradanı niyazlarıyla sık sık rahatsız etmedi, ama bir ettiğinde de sözü dinlendi. Zira Yaradan ona çok şey borçluydu. Kral naibi ninemin boynuna sarılmış ve gözlerinden yaşlar akarak şöyle demiş: 'O* gelmek istemiyor, o asla gelmeyecek! Oh, Madam, siz erdemli bir hanımefendisiniz, söyleyin, ne yapayım ben?' – Bütün bunlar ninemin hatıralarında yazıyor."

Seyahatlerden bahsettiler ve başrahibe gençlik anılarını anlattı. Keyfi pek yerindeydi. Kupür dantelli kepinin çevrelediği yaşlı yüzünü taze bir pembelik kaplamıştı. Ve sonra ondan beklenmeyen bir hareket yaptı. Serçe parmağının uzun, zarif, sivri tırnağıyla orasını burasını cilveli bir şekilde kaşıdı.

"Memnun olmalısın, minik dostum," dedi Athene'a. "Gelin olacaksın, önünde güzel bir gelecek var, neyi kaldırsan altında yeni bir sürpriz ve heyecan bekliyor seni. Ama hayatla altın yıldönümünü çoktan kutlamış olan bizler tecessüslerimizi kontrol etmesini biliriz."

(*) Dancada üçüncü tekil şahıs kadın için kullanılan "hun" sözcüğünün karşılığı olan "o" – ç.n.

"Ama ben seyahat etmek istiyorum," dedi Athene, "Hindistan'a, Ava Kralı'nın şu sıralarda İngiliz general Amhurst'la savaştığı o diyara gitmek istiyorum. Papaz Rosenquist bana kralın ordusunda kaplanlar olduğunu anlattı. Düşmanla savaşmak için özel olarak yetiştirilmişler." Heyecandan boğulmuştu, önündeki şarap bardağına çarptı, bardak kırıldı, masa örtüsü şaraba bulandı.

"Ben," diye söze başladı Boris. Rakip olarak gördüğü Papaz Rosenquist'ten bahsedilmesinden hiç hoşlanmamıştı, ama bir şeyler ona dikkatli olmasını fısıldıyordu. Hayatlarında hiç hovardalık yapmamış veya çocuk doğurmamış olanlar tehlikeli olabilirler. "Ben, insanlardan uzak ıssız bir adada yaşamak isterdim," diye devam etti. "İnsan hiçbir şeye denize olduğu kadar hasret duymaz. Denize olan sevgimiz özverilidir. Onu işleyemeyiz, suyunu içemeyiz, onun kucağında ölürüz. Yine de denizden uzak kaldığımızda ruhumuzun derinliklerinde bir şeyin kuruduğunu hissederiz, tıpkı sıcak kumlara vuran bir denizanasının kaybolup gitmesi gibi."

"Denize açılmak," diye haykırdı başrahibe. "Denize yelken açmak! Hayır, asla, ne pahasına olursa olsun." Sanki bir hınç kaplamıştı içini. Kan yüzüne hücum etti, kıpkırmızı oldu, gözleri parladı. Boris, kadınların denize duydukları o ebedi nefrete daha önce de şahit olmuştu.

Çocukken deniz hakkında çok hayal kurmuştu, hatta bir keresinde evden bile kaçmıştı – denize açılmak için. Ama yakalanmış ve bunun üzgünlüğünü uzun zaman üzerinden atamamıştı. "Hayatta hiçbir şey insanda, denizin sadece adının bile bir kadında uyandırdığı o nefret ve düşmanlık hissini uyandıramaz.

Kadınlar, tuzlu suyun kokusundan tuz ve katrana bulaşmış halata kadar, denizle ilgili her şeyden korkarlar ve nefret ederler. Belki kilise, kadın milletine denizi kül grisi ve buz gibi dalgalarla dolu bir cehennem olarak betimleyerek hakim olabilirdi. Ateşten hiç korkmuyor onlar, onu öteden beri sadakatle hizmet ettikleri bir müttefik olarak görüyorlar. Ama denizin bahsini bile duyunca şeytan görmüş gibi oluyorlar. Kadın-

lar yeryüzünü erkekler için yaşanmaz hale getirecek olsalar, erkekler için tek selamet yolu denize açılmak olacak. Zira kadınlar denizde yaşamaktansa ölmeyi bile tercih ederler."

Hizmetkâr erikli puding servisi yaptı. Başrahibe tabağındaki karanfilleri parmaklarıyla ayıkladı ve iştahla ağzına götürdü.

"Güzel koktukları kadar lezzetliler de," dedi. "Bir tutam karanfilin öğle güneşinde saldığı o harika koku veya akşam esintisinin kırlara savurduğu o tatlı karanfil kokusu insanda adeta huşu uyandırır. Birkaç tane alsana, midene buhur gibi gelecek."

"Bunları nereden buluyorsunuz, benim merhametli teyzeciğim?" diye sordu Athene.

"Zanzibar," dedi başrahibe. Hafiften bir melankoli sardı bedenini, derin düşüncelere dalmış gibiydi karanfilleri çiğnerken.

Boris, Athene'a seyrederken tuhaf bir düşünce takılmıştı kafasına. "Harika bir iskeleti olmalı," diye düşündü. "Eşsiz bir dantel gibi, fildişinden bir sanat eseri gibi binlerce yıl orada toprağın altında uzanıp yatacak ve sonra onu bulan yaşlı arkeologlara burun kıvıracak. İskeletindeki her bir kemik bir kemanın telleri gibi mükemmeldi. Yay gibi duruyorlardı yerlerinde. Ziyafet sofrasında yanında oturdukları kadınları hayallerinde çırılçıplak soyan iflah olmaz yaşlı çapkınlar gibi Boris, genç kadının taze ve güçlü vücudunu hissetti giysilerinin altında ve onunla gerçekten mutlu olabileceğini farz etti, hatta ona âşık bile olabilirdi, şayet onun o harika iskeletine sahip olmasına müsaade edilirse. Onu at üstünde hayal etti veya saray koridorlarında kuyruklu tuvaletiyle süzülürken, kibar kafatasının üzerinde dillere destan, aile yadigârı –şimdi Polonya'da olsa da– pırlantalı tacıyla. Eğer kemiklerin çıplaklığında sürdürülebilselerdi," diye düşündü, "insan ilişkileri muhakkak ki çok daha kolay olurdu."

"Ava Kralı'nın," diye devam etti başrahibe, daldığı o hoş düş dünyasından uyanınca, "başşehir Yandabu'da –orayı gidenlerden duydum– büyük bir hayvanat bahçesi varmış. Tüm Zanzibar'da sadece bu kral, Hint fili beslermiş. Zanzibar Sultanı'nın hediyesi bir de Afrika fili varmış. Koca karınlı ve yumuşak mizaçlı Hint fillerinden çok daha cüsseli ve güçlüymüş. Ya, ne ha-

rika hayvanlardır! Doğu Afrika'nın yüksek mıntıkalarında saltanat sürerler. Zanzibar'ın pazarlarında fildişi satan tüccarlar bu fillerin ne güçlü ve vahşi olduklarını iyi bilirler, çok korkunç hikâyeler anlatırlar. Sultanın Afrika fili, Yandabu'daki Hint filleri ve onların bakıcıları arasında korku saçarmış, aynen Afrika'nın Asya'da uyandırdığı korku gibi. Kral sonunda hayvanı zincire vurdurmuş ve onu hayvanat bahçesinde taştan ve demir çubuklardan yaptırdığı büyük bir kafese kapamış. Ondan sonra Yandabu şehrinin sokakları dolunaylı gecelerde Afrika fili gölgelerinin hücumuna uğramış, o kocaman gölge kulaklarını sallayarak her yerde kol gezmeye başlamışlar. Yandabu yerlileri gölge fillerin denizin dibinden yürüyerek geldiklerine ve sandalların bağlandığı rıhtımda karaya çıktıklarına inanırlarmış. Kimse korkusundan karanlık çöktükten sonra sokağa çıkamaz olmuş. Yine de tutsak filin kafesini kırmak da bir türlü gelmemiş akıllarına."

"Vahşi hayvanlar kafese kapatılınca yürekleri," diye devam etti başrahibe, "demir parmaklıkların ızgaralı gölgelerinde ağır ağır pişer. Kor ateşin üzerinde kızarır gibi."

Bir süre sessiz kaldı ve sonra "Yine de," dedi. Çehresi yepyeni bir ifadeye bürünmüştü. Hafiften, kıs kıs gülercesine bir ses tonuyla ekledi: "O fil kazançlı çıktı sonunda. Afrika filleri kendi ülkelerinde çok zalimdirler. Başka hayvanlara rahat yüzü göstermezler."

"Peki sultanın filine ne oldu?" diye sordu Athene.

"Öldü," dedi yaşlı kadın, "o öldü," ve diliyle dudaklarının etrafını yaladı.

"Kafeste mi?" diye sordu Athene.

"Evet, kafeste," dedi başrahibe.

Athene kucağında kavuşturduğu ellerini masanın üzerine uzattı, tıpkı babası yaşlı kontun başrahibenin mektubunu okurken yaptığı gibi. Etrafına bakındı. O parlak kırmızılık yavaşça yanaklarını terk etti. Yemeğin sonuna gelmişlerdi. Kadehlerindeki porto şarabını da bitirmişlerdi.

"Sevgili teyzemin izniyle ben yatmaya gidebilir miyim? Çok yorgunum," dedi Athene.

"Nasıl olur,"' dedi başrahibe. "Bizi bu kadar erkenden mi o değerli varlığından mahrum edeceksin, benim küçük hindistancevizi çiçeğim? Ben de tam şimdi yaşlı bir kadın olarak odama çekilme zamanım geldi diye düşünüyordum. Ama sanırım siz iki çocukluk arkadaşının konuşacak bir sürü şeyi vardır. Bir yarım saat kadar daha baş başa konuşursunuz herhalde. Hatırlıyorsun ya Boris, yavrum, sen de bana böyle söz vermiştin."

"Evet, ama yarın sabah konuşabiliriz," dedi Athene, "o leziz şarabınızdan biraz fazla kaçırdım galiba. Bakın, ellerim nasıl titriyor!"

Başrahibe genç kadına baktı. Boris, "Kafeslerden bahsetmenin hiç de yeri olmadığını anladı," diye içinden geçirdi, "teyzem bu akşamki tek hatasının bu olduğunun farkına vardı anlaşılan."

Athene bakışlarını Boris'e çevirdi ve genç adam büyük bir tevazu içinde kendini zafer kazanmış gibi hissetti. Genç kadın ondan ayrılacağı için üzgün görünüyordu. Babasının yüzünde de Boris'i Hopballehus'ta geri yolladığında aynı üzgün ifadeyi fark etmişti. Herhalde savaştan aniden çekildiği için olacaktı. Öyle yapmak istemiyordu ama o şartlar altında bunun en iyi taktik olduğunu düşünmüştü. Athene ayrılırken Boris'in gözlerinin içine baktı ve Boris bu bakışı cephede kendisine verilen bir madalya gibi kabul etti. Öyle üstün bir madalya değildi. Lakin bu seferde kimse zaten daha üstününü bekleyemezdi. Genç kadın başrahibeye candan bir şekilde iyi geceler diledi, reverans yaptı ve odadan çıktı.

Başrahibe hiddetle yeğenine döndü. "Senden ayrılmasına müsaade etmemelisin, git arkasından. Yakala onu, zamanı boşuna harcama," diye çıkıştı.

"Onu yalnız bırakmamız daha iyi olacak," dedi Boris, "hakikati de itiraf etti zaten, bende gönlü yok."

Mutlukları için çırpındığı bu iki insanın da kendisine uluorta karşı çıktığını görmek yaşlı kadını şaşkına çevirmiş, ümidini –en azından konuşarak ikna edebileceğine olan inancını– yitirmişti. Boris'le beş dakika daha odada yalnız kaldılar. Genç adam daha sonra o dakikaları düşündüğünde, aralarındaki dü-

şünce alışverişi ona aynen bir sessiz tiyatro oynamışlar hissini verdi.

Başrahibe yerinden kıpırdamadan gözlerini yeğenine dikmişti. Genç adam o bakıştan, teyzesinin birazdan onu öpecek mi boğazlayacak mı olduğunu kestiremedi. İkisini de yapmadı yaşlı kadın. Ona doğru bir kahkaha attı, sonra cebini karıştırdı, sabah gelen mektubu buldu çıkardı, Boris'e uzattı.

Bu mektup genç adamın başına yediği son öldürücü darbeydi. Başrahibenin, ana kraliçenin baş nedimesi olan arkadaşı yollamıştı. Esef içinde başşehirde son olan bitenleri anlatıyordu. Genç adamın adı herkesin dilindeydi, hatta saray rahibi onu gençliğin yüzkarası ilan etmişti. Geleceği karanlık gözüküyordu. Uçurumun tam kenarına gelmişti, şayet evlenme konusunda bir şey yapmazsa, aşağıya yuvarlanması an meselesiydi.

Genç adam bir an duraladı, yüzü acıyla kasılmıştı. Akşamın yıldızıyken rolünden bu şekilde çekilip alınmasına ve geriye, ölesiye tiksindiği o iğrenç gerçeğe, karasevdalı âşık rolüne dönmek zorunda kalmış olmasına tüm benliği isyan ediyordu. Mektubu teyzesine geri vermek için gözlerini kaldırdığında, onun yanı başında durduğunu fark etti. Yaşlı kadın sağ elini kaldırmış, dirseğini böğrüne yapıştırırcasına bastırmıştı, kapıyı işaret ediyordu.

"Cathinka teyze," dedi Boris, "Belki bilmiyorsunuz ama bir erkeğin azminin de bir sınırı vardır."

Yaşlı kadın sabit gözlerle ona bakıyordu. Nahif, buruşuk elini uzattı ve ona dokundu. Yüzünü ekşitti. Sonra döndü ve odanın öbür ucundan bir sürahi ve ufak bir bardak aldı. Dikkatle doldurdu, genç adama uzattı ve kafasını teşvik edercesine iki üç defa salladı. Boris büyük bir umutsuzluk içinde bardağı dudaklarına götürdü ve hepsini bir dikişte içti.

Bardaktaki sıvının rengi, eski, koyu bir amber taşını anımsatıyordu. Keskin ve ekşi bir tadı vardı. Tıpkı yaşlı kadının bardağın üzerinden Boris'inkilerle karşılaşan koyu renk gözleri gibi. O içerken teyzesi öyle durmuş gülümsüyordu. Sonra konuşmaya başladı, ama Boris söylediklerinin tek bir kelimesi-

ni bile anlayamadı. "Ona yardım et, iyi kalpli Faru," dedi sonra başrahibe.

Yaşlı kadın, Boris çıktıktan sonra bir iki saniye sonra bekledi, sonra kapıyı sessizce arkasından kapadı.

IX

Herhalde artık ağlayıp sızlayıp o gururlu güzelin kalbini gözyaşlarıyla eritmenin sırası geldi, diye düşündü Boris. 12. yüzyıl Avrupası'nda hac yollarında kol gezen eşkıya çeteleri, yaşlı cellatlar, işkence ustaları hakkındaki hikâye geldi aklına. Yanlarında işkence alet edevatları ile dolaşırlarmış, başparmağı sıkmaya yarayan kıskaçlar, kırbaçlar, kerpetenler, çarklar; ve denildiğine göre, bu insanlar istedikleri zaman ağlayabilirlermiş de. "Evet," dedi genç adam kendi kendine, "ama ben bunu yapabilmek için yeterince insan asmadım, boyun kırmadım, gövde kol bacak parçalamadım. Belki birkaç tanesini çarka yatırdım ama onu hepimiz yapardık. Ben olsa olsa acemi bir işkenceci olabilirim, bir işkenceci çırağı; o istediğim zaman ağlayabilme sanatını, onu daha öğrenmedim ben."

Athene'ın odasına giden uzun, geniş koridorda ilerledi. Sol duvarda zamanında manastırda kalmış kadınların portreleri sıralanmıştı, sağ tarafta ise yüksek pencereler vardı sıra sıra. Zemin siyah beyaz büyük karo taşlarla kaplıydı. Etraftaki her şey alacakaranlıkta kasvetle ona bakıyor gibiydi. Kendi adımlarını duyuyordu – belaya işaret, kendine de, başkalarının da. Yürürken pencerelerden dışarıya baktı. Dolunay çıkmıştı, pırıl pırıl ve soğuk. Parktaki ağaçları ve çimenleri, gümüş rengi bir sis örtmüştü. İlerilerde muhteşem mavi bir kâinat uzanıyordu, türlü türlü şeylerle dolu. Ve içinde dünya küresi binlerce yıldız arasında yüzüyordu; bazıları yakında, bazıları çok uzaklarda. "Ah, yeryüzü," diye düşündü, "Ah, bereketli dünya." Duygulanmıştı, birden çoktan unuttuğu dizeler geliverdi hatırına:

Athene! Maderşahi! Apollo'nun emriyle
Geliyorum.
Her şeyi bilen ve çok şeyde ehil olan o.
Yabancıların dolaştığı yabancı bir ev gibi,
Yol aldım denizlerin karaların üzerinden, geliyorum.

Athene'ın kapısına gelmişti. Kulpu çevirdi, açtı ve içeriye girdi.

Boris'in anılarında bu geceyle ilgili en derin iz bırakan şey koridordan tam Athene'ın odasında girerken şahit olduğu o renk ve ışık değişimiydi.

Başrahibenin en gözde misafirlerine verdiği köşe bir odaydı burası. Binanın her iki cephesinde de pencereleri vardı. Perdeleri çekilmişti. Duvarlar gül pembesi renginde ipek kumaşla kaplanmıştı. Dört sütunlu geniş yatağın koyu kırmızı perdeleri alev gibi duruyordu duvarın önünde. Başrahibenin oda hizmetçisi, soluk kırmızı fanuslu iki abajuru da yakmıştı. Yerde şarap rengi bir hah vardı, ufak tomurcuk desenleriyle bezenmişti. Lambalardan yansıyan ışığı emer gibiydi ve ileriye doğru gölgelerin karanlığında bordoya dönüşüyor, adeta tekin olmayan bir sazlığı andırıyordu. Odanın havası buhur ve çiçek kokularıyla doluydu. Yatağın yanındaki masayı büyük bir çiçek buketi süslüyordu.

O anki durum ve duyduğu hisler Boris'e bir zamanlar Madrid'deyken müptelası olduğu boğa güreşlerini hatırlattı. Boğanın, yüzlerce göz üzerindeyken, tribünlerin altındaki karanlık mahzenden serbest bırakılıp güneşin kavurduğu arenaya fırladığı anı hatırladı. Şimdi o da o boğa gibi, serin, ay ışığının vurduğu siyah beyaz koridorun loşluğundan alev almış bir kırmızılar cümbüşüne fırlamıştı. Kan beynine sıçradı, göğsü sıkıştı. Sersem gibiydi. Acaba başrahibenin verdiği bir aşk iksirinin mi etkisindeydi? Athene, arenadan dışarıya sürüklenen yenik ve bitik at mıydı yoksa hiç kalkmamak üzere yere uzanmış matador mu? Genç kadın mutlaka bunlardan biri olmalıydı, o odada onlardan başka bir şey karşılaşamazdı ki...

Athene odanın tam ortasında duruyordu. Elbisesini çıkarmıştı. Üzerinde bir kombinezon ve paçalı beyaz bir don vardı.

Elinde tahta bezi, güverteyi ovup temizlemek üzere olan iriyarı bir miçoya benziyordu. Boris içeri girdiğinde döndü, ona baktı.

O ana kadar Boris'in korktuğu tek şey, kendini tutamayarak gülüp her şeyi mahvetmekti. Kolay gülebilen bir mizacı vardı ve bu tür nazik veya çetrefil durumlar da tüm kontrolünü alıp götürürdü. Gerçi o an için, henüz böyle bir tehlike yoktu. Kapının eşiğini geçtiğinde o da aynen genç kadın kadar ciddiydi. Onu bileklerinden kavradığının ve kendine doğru çektiğinin bile farkına varmadı. Her şey çok çabuk olup bitmişti. Nefesleri karşılaştı ve birbirine karıştı. Dişlerini meydana çıkaran kocaman bir gülümsemeyle birbirlerine baktılar. Yalvarış ve meydan okuma okunuyordu o gülümsemede.

"Athene," dedi genç adam, "seni hep sevdim. Bunu sen de biliyorsun. Beni reddersen, kururum ben ve kaybolurum, evet, ah, Tanrım, yok olurum, Athene. Bana gel ve derinlere savur beni. Merhamet et bana."

Açık renk gözlü kız bir an ona şaşkınlıkla baktı, sonra avının üzerine çullanmaya hazırlanan bir yılan gibi, yukarıya doğru gerildi vücudu. Bağırıp yardım çağırmaya kalkışmaması Boris'e, genç kadına durumun ve bu mekândaki yalnızlığının farkında olduğu izlenimini verdi ya da belki de o geniş genç gövde savaş arzusuyla kavruluyordu. Kadın birden saldırıya geçti, elinde çekiciyle bir nalbant gibi. Yumruğu şimşek gibi genç adamın ağzına indi ve iki dişini yerinden söktü. Duyduğu acı, kanın tadı ve kokusu doldurdu ağzını, aklı başından gitti. Gücünü toplamak için kadını bir an bıraktı, fakat hemen sonra yine sarmaş dolaş oldular.

Boris'e kalbi dışarı fırlayacakmış gibi geldi. Bir kuş gibi. Ağacın tepesine konan ve şakıyarak kendini boşluğa bırakan bir kuş. Bundan daha mutlu olamazdı. Aralarındaki sürtüşmenin nasıl sonuçlanacağını bilememişti, demek ki genç kadın biliyordu. Denize açılan bir teknenin etrafında kara çizgisi nasıl alçalıp sonunda kaybolursa, onun da tüm esef ve kederleri azat edilen ruhunda kaybolup gittiler. Hayat bu ana kadar ona çılgınca hissetmek imkânını pek tanımamıştı, şimdi, o ihtirasın coşkusuna kaptırdı kendini. Böğrünün içinde yüreği gülümsü-

yordu adeta. Tötonlarınki gibi – onlar için de hiddetin verdiği zevk, zevklerin en yücesiydi. Yeter ki her gün bir kez öldürülmeyi tatsınlar, işte bu onların cennetindeki en büyük mutluluktu.

Karşısında genç bir erkek olsaydı Valhalla'nın ejderi bile olsa, katiyen bu genç kadınla olduğu gibi mücadeleye girmek zorunda kalmazdı. Büyük av hayvanı avlayanlar bilirler. Yaban domuzu ve bizon avı ne kadar tehlikeli olsa da hiçbir zaman etobur hayvan avına benzemez. Orada, avlananın şansı yaver giderse sonunda avlayanı o yer. Bir keresinde Rus akrabalarını ziyaret ettiğinde, atının nasıl bir kurt sürüsü tarafından parça parça edilip yendiğini seyretmişti. Bu tecrübeden sonra başrahibenin vahşi fillerinden hiçbiri ona, o sahneyi seyrederken hissettiklerini hissettirememişti. İçi birden eski zamanların, duygudaşlık ve kan bağından değil, tezat ve dirençten kaynaklanan o çılgın aşklarıyla doluverdi.

Eğer ona sıkı sıkıya sarılan ama onun, geçici âşık rolünde tek tek fırlatıp attığı genç kadınların gölgeleri şimdi başrahibenin gül renkli misafir odasında olsaydılar, artık ona engel olmak için onu öldürmekten daha az çaba harcayan bu kızın kalbini kazanmak için o an nasıl öldürücü bir gayret sarfeden genç erkeğin bu halini görünce kadınlık gururları okşanırdı. Bu genç kız artık onu defetmekten çok öldürmek istiyordu. Birkaç saniye ileri geri yuvarlandılar, lambalardan biri yere devrildi ve söndü. Sonra mücadele dengelendi. Savaş noktasından uzaklaşmadan birbirlerini sarmaş dolaş kuşatmış, adeta birlikte preslenmişçesine, kısa bir an sallandılar, ta ki ayak basacak sağlam bir yer bulana kadar, birinin dengesi öbürününküne öylesine bağımlıydı ki, ikisinin de, genç adamın gövdesini hasmınınkinden kolay kolay ayırdedebilmesi imkânsızdı. Nefes nefeseydiler. Kızın nefesi erkeğin yüzüne taptaze ve aromatik kokular yayıyordu adeta, elma kokusu gibi bir şeydi. Erkeğin ağzına ise hâlâ kan hücum ediyordu.

Genç kızın ısırmak ve tırmalamak gibi kadınca bir zaafı yoktu. Genç bir ayı yavrusu gibi tüm gücüyle hasmının üzerine bıraktı kendini ve kiloca erkekten daha ağırcaydı. Genç erkek, kı-

zı dizlerinin üzerine çöktürmek için uğraştı ama o bir ağaç gövdesi gibi sarptı. Erkek ani bir hareketle kızın ellerini aldı ve boynuna doladı. Dirseklerini gövdesine doğru bastırdı ve onu kendine çekti. Genç kız bir savaşçı gibi savaşıyordu. Kılıcını çekmişti bir kere, ölüm kalım pahasına. Genç adam kızın ellerinin ve bileklerinin ne kadar kuvvetli olduğunu hesaba katmamıştı. Boğulacak gibiydi, hırlayarak nefes almaya çalıştı erkek, ağzı kan doluydu, etrafında bütün oda beşik gibi sallanıyordu, bir o yana bir bu yana. Kırmızı ve siyah noktalar uçuşuyordu gözlerinin önünde. Zafer için son bir hamle yaptı. Elleri kızın ensesine kenetlenmiş halde başını öne doğru çekti ve ağzını onunkine yapıştırdı. Kızın dişleri gıcırdadı erkeğinkilere değince.

Birden tüm bedeniyle, dizlerinden dudaklarına kadar genç kıza yapışık dururken tüm vücudu bu öpüşün genç kızdaki korkunç etkisini hissetti. Hayatında hiç öpüşmemişti, değil öpüşmek, öpüşme hakkında ne bir şey duymuş ne de bir şey okumuştu. Şiddetle karşılanan bu hiç beklenmedik öpme hamlesi tüm varlığını ölüme karşı bir tiksintiyle doldurmuştu. Yanaklarındaki tüm kan çekilmişti. Adeta erkek onu kılıcıyla ikiye biçmişti. Kollarında, darbe yemiş bir kör yılan gibi kasıldı. Genç adama sanki savaş verdiği o çevik güç geri çekiliyormuş geldi – yüzen birine çarpıp geri çekilen bir dalga gibi. Genç kadının bakışlarının bulandığını fark etti ve yüzü, kendininkine çok yakın duran o yüz, kireç gibi bembeyazdı, ölü beyazı. Öyle aniden yere düştü ki genç adamı da kendisiyle birlikte aşağıya çekti ve o boynuna ağır bir taş bağlanmış biri gibi dibe vuruyor sandı. Yüzü şiddetle kızınkine çarptı.

Sonra genç adam dizleri üzerine doğruldu, kızın öldüğünü düşündü. Öyle olmadığını fark edince, bir an duraldı. Sonra onu güçlükle kaldırdı ve götürüp yatağa bıraktı. Genç kadın şimdi tıpkı bir lahdin üzerindeki, zırhlar içinde uzanmış yatan, savaşta şehit düşmüş genç bir şövalyenin heykelini andırıyordu. Yüzünde hâlâ öldürücü bir nefret okunuyordu. Genç adam bir an duraladı ve onu seyretti. Onun gibi hareketsizdi ve kendi yüzünün de genç kadının yüzündeki ifadeye büründüğünün farkında değildi.

Saray papazı mı gelmişti hatırına? Ama saray papazı ete kemiğe bürünüp pencerenin pervazında belirse de bir şey fark etmezdi onun için. Ruhu onu tamamıyla terk etmişti. Tıpkı karşısındaki genç kadını terk ettiği gibi. Şarabın etkisi kaybolmuştu. Başrahibenin aşk iksiri belki bir kerelik bir hamle için hazırlanmıştı. Kan içindeki ağzını kuruladı ve odadan çıktı.

Odasına dönüp yatağa uzandığında, kızın uyandığı zaman, kaybettiği masumiyetine belki yas tutacağı takıldı kafasına. Karanlıkta kendi kendine güldü. Ama ona öyle geldi ki, ince, tez bir kahkaha, içinde patlayan kahkahanın aksi kaynayan bir çaydanlıktan sızan buharın çıkardığı ses gibi manastırda, ücra, karanlık bir yerlerde yankılandı.

X

Ertesi sabah erkenden başrahibe Boris'i yanına çağırttı. Genç adam yaşlı kadını gördüğünde evhama kapıldı. Sanki büzülmüş, küçülmüştü. Ne elbiselerini ne de oturduğu koltuğu dolduruyordu. Genç adam kadının yalnız yatağında ne zor bir gece geçirdiğini tahmin edebiliyordu. Tüm gücü onu terk etmişti. "Eğer bu daha devam ederse," diye düşündü Boris, "ondan geriye hiçbir şey kalmayacak. Ama ben herhalde daha da kötü görünüyorum." Yaşlı kadının keyfi her şeye rağmen yerinde gibiydi. Yeğenini yanında görmek onu mutlu etmişe benziyordu. Sanki genç adamın çıkıp gideceğinden korkmuştu da yanılmıştı.

Oturmasını söyledi. "Athene'a de haber gönderdim," dedi.

Boris teyzesinin soru sormamasına sevindi. Dudakları şişti ve konuştuğunda fazlasıyla acı veriyordu. Beklerken Valmount Vikontu geldi aklına, *de passion, les mines du lendemain** düşkündü. – Yüzyıl önce olsaydı, bu sabahki tuhaf gelişmeler, bu kurumuş, soğuk, eski toprak fatih ona cazip gelir miydi? Yoksa acaba durumun romantik niteliklerini tam bir saçmalık olarak görür, omuzlarını silker geçer miydi? Genç adamın düşünceleri Athene'ın odaya girmesiyle bölündü.

(*) (Fr.) Yarının görünüşlerine tutkuyla – e.n.

Üzerinde hâlâ Hopballehus'tayken gördüğü büyük, koyu gri pelerini vardı. Gitmek üzereymiş gibiydi. Evet, aynen öyle bir hali vardı, manastıra sırtını dönmüş, onu terk etmeye hazırdı. Ve genç adam bundan garip bir acı duydu, kenara itilmiş hissetti. Genç kadın etrafına bakınırken, o, karşısındakinin görüntüsüne kapılıp gitmişti. Dün gece onu hayal ettiği saf iskelet görünümüne avdet etmişti sanki genç kadın. Şimdi güçlü omuzlarının üzerinde gerçekten bir kurukafa taşıyordu. Kara deliklerin ortasına gömülmüş gözlerinin feri sönmüştü, donuktular. Tek bacak üzerinde durma alışkanlığına da son vermiş gibiydi. Sanki dik ve dengede durmak için artık iki bacağına da ihtiyacı vardı. Başrahibeyle yüz yüze duruyordu. Yaşlı kadının yüz hatları genç hemcinsinin aksine hayat doluydu. Pekala da mihrabın tırabzanları önünde duran genç bir kurban olabilirdi. Yeraltı zindanında, işkence sehpasından henüz çıkarılıp getirilmişti.

Boris düşündü acaba Athene'a gerçeği, onu üzmek istemediğini, ona zarar vermenin asla aklından bile geçemeyeceğini, kısaca, aralarındaki güç sınavından onun galip çıktığını söylese genç kadın için daha mı iyi olurdu? "Ama hayır," dedi sonra kendi kendine, "daha iyi olmazdı." Gülleyi kaldırmaya hazırlanan adamın eline, bunun yerine boyalı mukavvayı tutuşturursan, kolu çıkardı. Genç kızın derin hayranlık duyduğu iskeletine karşı böyle bir haksızlık yapacak son kişi o olurdu herhalde. Zaten tüm ağırlığını üzerinde hissetmesi de onun hayrınaydı. Mutlu edilmeye gönlü olmayan bu vahşi bakir yaratığı kendi haline bıraksaydı ve o da arzusuna hakim olmayı deneseydi, herhalde en isabetlisi bu olurdu. Heykelini potaya yerleştiren heykeltıraşın, hiç kıymetli metali kalmadığını fark etmesi gibi. Masasında, para çıkısında, sevgililerinin mücevher kutularında, artık nerede biraz kıymetli metal bulursa hepsini toplar, potaya atar. O da tüm varlığını, bedenini ve ruhunu, genç kızın tabiatının ölümcül abislerine işte öyle fırlatmıştı. Bundan ne çıkarabilirdi, orası artık ona kalmıştı.

Başrahibe bir genç erkeğe bir de kıza baktı ve "Boris bu gece olanları bana anlattı," diye söze başladı. Sesi sertti, ağır ağır, kelimelerin üzerine basa basa konuşuyordu. "Onu mazur gös-

termem mümkün değil. Masum tertemiz bir kızı baştan çıkarmaktan daha iğrenç bir hareket düşünemiyorum. Fakat cesaretlendirildiğinin de farkındayım. Durum böyle olunca samimi bir pişmanlık duygusu, suçunu hafifletebilir. Lakin sen, Athene, sen damarlarında akan o kana ve gördüğün terbiyeye rağmen, nasıl böyle bir şeye karışabildin? Herhalde kendi tabiatının ne olduğunu biliyordun. Buraya asla gelmemeliydin o zaman, değil mi?"

"Hayır, merhametli teyzeciğim," dedi Athene ve yaşlı kadının gözlerinin içine baktı, "onunla bir ilgisi yok. Ben, siz buraya gelmemi, gelmeye mecbur olduğumu söylediğiniz için geldim. Şimdi de gidiyorum. Bundan böyle beni ister düşünün ister düşünmeyin."

"Yok, hayır, katiyen," dedi başrahibe, "buradan böyle ayrılamazsın. Böyle bir şeyin Yediler Manastırı'nın çatısı altında vuku bulmuş olması beni kahrediyor. Eğer durumu tamir etmeye kararlı olduğumu düşünmüyorsan, beni pek iyi tanımıyorsun demektir. Babanla olan dostluğumuza ihanet mi edeyim, öyle asil bir beyefendiye? Yapılan hata tamir edilmeden, buradan ayrılmıyorsun."

Athene önce hiç cevap vermemeyi düşündü, sonra "Nasıl tamir edilecek ki?" diye sordu.

"Aslında ona müteşekkir olmalıyız," dedi başrahibe, "Boris ne kadar suçlu olursa olsun, sorumluluk duygusuna sahip bir insan. Seninle her şeye rağmen evlenmeye hazır." Ve yeğenine kısa, sert ve kızgın bir bakış fırlattı. Öyle ki genç adamın içinde sanki teyzesi yine ona eliyle dokunmuş gibi bir duygu uyandı.

"Onunla evlenmek istemiyorum," dedi Athene.

Başrahibenin yüzüne kan hücum etti. "Bu ne demek," diye sordu cırlak bir sesle, "sen şimdi saygıdeğer bir teklifi, üstelik babanın muvafakat gösterdiği bir teklifi, gecenin karanlığında bedbaht aşığını kabul ettiğin için mi reddediyorsun?"

"Bana göre bir şeyin gece veya gündüz vuku bulması bir şeyi değiştirmiyor," dedi Athene.

"Peki, ya hamile kaldıysan?" diye bağırdı başrahibe.

"Ne diyorsunuz?" diye haykırdı Athene.

Başrahibe kızgınlığını bastırmayı başardı. "Seni ne kadar derin suçluyorsam, o kadar da acıyorum sana," dedi yaşlı kadın, "fakat ya hamile kalmışsan, ya bebek bekliyorsan, talihsiz kızım?"

Tüm dünyası başına yıkılmıştı Athene'ın. Yine de kendine hakim olmayı başardı. "O kadarcık şeyden bebek mi olacak?" dedi, "İki ön dişi olmayan bir bebek mi?" – "Beni neye inandırmak istiyorsunuz? Hopballehus Kilisesi'ne hiç gitmedim ben. Merhametli papazımızla da muhatap olmadım. Hayır teyzeciğim, biraz yavaş olunuz lütfen."

Yaşlı kadın karşısındakini, düşüncelerini okumaya çalışan bakışlarla süzdü. Sonra, "Athene," dedi. Genç kıza bu sabah ilk defa yumuşak bir sesle hitap ediyordu. "Hiçbir şeyi senin masumiyetini kaybetmenden daha az isteyemem, ne kadar masumsan tabii. Fakat şunu da bil ki, bebeğin olabileceği ihtimaline de göz yumamazsın."

"O zaman," dedi Athene, yer ayaklarının altında gidip geliyordu, sanki yarılıp onu yutacaktı. Yukarılara, ilahilerin diyarına yükselmek için bir hamle yaptı. "O zaman babam ona astronomi öğretir."

Boris dirseğini masaya dayamıştı. Yüzünü avuçlarının içine almıştı. Hayatı pahasına da olsa gülmeden edemedi. Genç kadın can çekişiyordu ama henüz nakavt olmamıştı. Solgun yüzü ve tavırlarındaki ağırlık akşamki şaraptan ve gece zarfında gösterdiği gayretten olabilirdi. Allah şahitti ki, ne başrahibe ne kendisi genç kıza oyun oynamıştı. Onda öyle bir çekim gücü vardı ki, bir mıknatıs gibi, bilinç alanına giren her şeyi kendine doğru çekip bir parçası haline getiriyordu. Bu herhalde kurbanlara özel bir yetenek olmalı, diye düşündü. Bu yetenek çok daha eskilerde büyük engizisyoncuları ve evet hatta imparator Nero'yu bile çıldırtmıştı. Onlar arenadaki işkence sehpasını, ateşi ve aslanları kendilerine mal edip, böylece hepsine ulu ve uyumlu bir güzellik atfettiler, lakin imparatoru bunun dışında bıraktılar. O, onlara hükmetmeye ne kadar çalışırsa çalışsın, onlar onunla ilişki kurmaktan katiyetle imtina ettiler. Öyle ki o sanki onların gözünde hiç varolmamıştı. Aslanın ini gibi. Tüm izlerin oraya gittiğini görürsünüz, fakat oradan çıktıklarını de-

ğil. Veyahut bir nehir gibi kanı ve tozu emer yutar ve akmaya devam eder. Yaşlı kadın ve genç adam onu tam ümitsizce kıstırdık sanırken, genç kız atma atlayıp Yediler Manastırı'nı terk etmeye hazırdı, Samson gibi. Gece yarısı uyanır, güçlü elleriyle ahırın kapılarını kavrar. Sonra sürgüleriyle, menteşeleriyle, demir çubuklarıyla omuzlayıp Hebron'u tam önündeki dağın tepesine taşır. Lakin devin kızı şimdi ona rastlasa, diye düşündü, acaba avucuna alıp Hopballehus'a taşır, orada ona unikornunu tımar ettirir miydi? Aescyhlos'ın birkaç dizesi geldi yine hatırına. Klasikleri kutsal kitapla ve memleket türküleriyle karıştırıyorsa akşamki şaraptan ve bütün bu gerginlikten olmalıydı. Böyle şeylerle kendini suçlamak âdeti değildi:

O Pallas, evimin ve benim kurtarıcım!
Evim yoktu artık benim, ama şimdi sen
Beni yine evime getirdin ve Hellas'm halkı diyecek ki;
Bakın, sürgündü ama artık Argoslu, o,
Baba evine kavuştu Athene'ın yardımıyla.

"Pekala ailenin şerefi ne olacak?" dedi diye sordu başrahibe yok edici bir sükûnetle. "Senden önce Hopballehus'un genç kızları arasında hiç piç doğuran oldu mu sence?"

Yaşlı kadının bu sözleri üzerine Athene'm yüzüne kan hücum etti. Kıpkırmızı oldu. Alev rengi saçlarından bile daha alev alev bir kırmızı. Yaşlı kadına doğru bir adım attı. "Benim bebeğim öyle mi olacak demek istiyorsunuz?" diye haykırdı. Ama çok yüksek sesle değil, ölçülü bir haykırıştı. Derinliklerinde dişi bir kaplan kükreyişi seziliyordu. Baştan aşağı köklü bir sülalenin hakarete uğramış kızı kesilmişti. "Benim çocuğum piç mi olacak?"

"Senin hiçbir şeyden haberin yok, Athene," dedi yaşlı kadın. "Eğer Boris seninle evlenmezse, doğuracağın çocuk piçten başka ne olabilir ki?" Başrahibe ne kadar cesur da olsa, durumun nazikliğinin de farkındaydı. Karşısındaki kız istese onu çıplak elleriyle boğardı. Boris'e yan gözle bir bakış fırlattı. Genç adam sessizdi. İki kadınının kendi çocuğu hakkındaki tartışmasına karışmak gelmiyordu içinden.

Athene yerinden kıpırdamadı. Birkaç saniye sanki hareket edemiyormuş gibi çakılıp kaldı olduğu noktaya. "Hemen şimdi," dedi en sonunda, "Hopballehus'a dönüyorum. Babamla konuşup onun bu olup bitenler hakkında nasihatini alacağım."

"Hayır," dedi başrahibe tekrardan, "bu doğru olmaz. Eğer yaptıklarını babana anlatırsan kalbini kırarsın. Buna müsaade edemem. Ve şimdi çıkar gidersen, bir daha karşılaştığınızda Boris'in seninle evlenmek isteyeceği de ne malum? Hayır, Athene, Boris'le evlenmelisin ve bu olup bitenler hakkında da babana bir şey söylememelisin. Bana bu iki hususta söz ver. Sonra gidebilirsin."

"Tamam," dedi Athene, "babama bir şey söylemem. Boris konusuna gelince, onunla evleneceğime söz veriyorum. Fakat merhametli teyzeciğim, şunu da biliniz ki, evlendikten sonra elime ilk fırsat geçtiğinde onu öldüreceğim. Dün gece bunu yapmak üzereydim. İsterse size kendi anlatsın. Evet, size bu üç hususta söz veriyorum ve şimdi gitmek istiyorum."

Bu sözlerden sonra odada uzun bir sessizlik oldu. Üçünün de konuşmaktan ziyade düşünmeye ihtiyacı vardı.

Sessizliği şiddetli ve tiz bir ses bozdu. Dışarıdan geliyordu. Biri pencereleri yumrukluyordu. Boris o akşam daha önce de bu sesi duyduğunu hatırladı. Konuşmanın hararetinden pek dikkatini verememişti. Üç dört kez peş peşe vuruldu yine pencereye. Boris birden sesin teyzesini nasıl ürküttüğünü fark etti. Yaşlı kadın pencereye gitti ve yüzü kâğıt gibi bembeyaz oldu. Kolları ve bacakları seğirmeye başlamıştı. Gözleri bir sıçan gibi yukarı aşağı yuvarlarında dönerek duvarlara ve kapıya bakıyordu, sanki bir deliğe hapsolmuş gibi. Boris pencereye doğru döndü, teyzesini bu derece korkutan ne olabilirdi? Yaşlı kadını hayatta hiçbir şeyin böyle korkutacağını tahmin bile edemezdi. Ve o sırada işlemeli pencere pervazında maymunu gördü. Orada dışarıda, yüzü pencereye dönük oturuyordu. Soğuktan büzülmüş tortop olmuştu.

Boris maymun içeri girsin diye pencereyi açmak için tam ayağa kalkmıştı ki, "Hayır, hayır," diye tısladı yaşlı kadın. Korkunç bir dehşet içinde gibiydi. Pencereye tekrar vuruldu, may-

munun elinde muhtemelen bir şey vardı, onunla vuruyordu. Başrahibe sandalyesinden kalktı, kalkarken sendeledi, fakat doğrulup da ayakları yere emin basar basmaz, gücü yerine geldi, sanki bacakları kaçmaya hazırdı. Birden pencerenin camı büyük bir şangırtıyla kırıldı ve maymun içeri atladı.

Hayvanın atlamasıyla başrahibenin sağa sola bakmadan sanki yangından kaçıyormuş gibi eteklerini iki eliyle önünde toplayıp, koşarak kendini kapıya doğru atması bir oldu. Kapalı olduğunu fark edince, açmak için zaman harcamadı bile. Hayret verici bir hafiflik ve çeviklikle kapının eşiği önünden yaylandı, yukarıya doğru zıpladı, minik heykellerle süslü pervazın üstüne tünedi ve büyük bir öfke içinde aşağıdakilere doğru bakarak dişlerini gıcırdattı. Lakin maymun kadını takip ediyordu. Aynı sahibinin çevikliğiyle o da havaya zıplayıp, kadını yakalamak için elini uzatsa da, kadın pervazın diğer ucundan kayarak aşağıya indi. Hâlâ iki eliyle eteklerini tutuyordu, öne eğilmişti, dört ayak üzerine düşecek gibi ve çılgın bir halde duvarın kenarına doğru kaçtı. Maymun hâlâ peşindeydi ve ondan daha seri hareket ediyordu. Kadının üstüne atladı, dantel işlemeli pelerinini yakaladı ve yırtarcasına kafasından çekerek çıkardı. Yaşlı kadın yüzünü iki gence doğru çevirdiğinde, sanki bir değişimden geçmiş gibiydi, cildinin suyu çekilmiş kurumuştu adeta, çehresi kırışıklıklarla dolmuş ve garip bir koyu kahverengiye dönmüştü teninin rengi. Kısa, vahşi bir mücadele başladı. Boris teyzesini kurtarmak için maymunun üzerine atladı ve o anda, o kırmızı oturma odasında, o yüzü pudralı yaşlı general ve eşinin gözleri önünde, görüntü değiştirdi kadın – tam manasıyla bir metamorfozdu.

Biraz önce konuştukları o canlı, yaşlı kadın aniden nefes nefese yere yığıldı, haraptı, bedenini terk etmişti. Yere çöktüğü noktada şimdi bir maymun oturuyordu, tortop çömelmişti, bitap ve yenik, kaçacak bir delik arıyordu. Maymunun hopladığı yerdeyse, gayretinin şiddetinden nefes nefese ve yanakları al al, Yediler Manastırı'nın gerçek başrahibesi vardı.

Maymun pencerelerden mümkün olduğu kadar uzağa doğru emekledi. Ve orada, gölgede bir süre titremeye ve inlemeye

devam etti. Sonra bütün gücünü topladı, hafif ve zarif bir zıplayışla filozof Immanuel Kant'ın mermer büstünün kaidesi üzerine tünedi, oradan, gözleri pırıl pırıl, odadakileri izlemeye koyuldu.

Başrahibe ufak mendilini çıkardı ve gözlerine götürdü. Birden sesi soluğu kesilmişti, konuşmak için kelime bulmakta zorluk çekiyordu. Lakin tavırlarında iki genç insanın çocukluklarından beri hatırladıkları vakur ve sıcak hava hakimdi.

İkisi de olan biteni adeta şaşkınlıktan dilleri tutulmuş bir halde, oldukları yere çakılmışçasına hareketsiz, hatta birbirlerine bile bakamadan izlemişti. Fakat ortalık biraz yatışıp, odaya her zamanki sükûnet çöktüğünde, iki genç de tekrar kendilerine geldiler ve yan yana durduklarını fark ettiler. Sonra birbirlerine doğru döndüler ve göz göze geldiler.

Athene'ın mavi parlak gözleri bu sefer Boris'i tahakkümü altına alamadı. Genç kadın ona şimdi kendinin dışında hür bir varlık, bir fani olarak bakıyordu ve bu, genç adamı garip bir şekilde etkiledi. Öyle ki o da kendini ilk defa o an bir fani olarak algıladı. Bir şahini andıran o bakışlarda geceleyin aralarında geçen savaşın anısı da vardı. Ve genç kadın her şeyi şimdi gayet berrak görüyordu, genç adamı ona kimin gönderdiğini de, gönderen kişinin genç adamdaki cesaretten pek büyük bir beklentisi olmadığını da artık biliyordu. Ve o tek bir bakışla sanki karşı konulamaz bir emri, hatta bir kanunu saptadı. Bir taraftan o son birkaç dakikada orada yaşananlara tanık olan ikisi arasında, diğer taraftan onlarla orada olanların dışındaki dünya arasında bundan böyle aşılamayacak bir hudut çekildi.

Başrahibe mendilini gözlerinden çekti ve yavaşça geniş koltuğuna otururken, "*Discite justitiam, et non temnere divos*,"* diye mırıldandı.

(*) Doğruluğu öğrenin, bu öğüdü tutun ve tanrıları kınamayın anlamına gelen Latince söz – e.n.

Norderney'i Çarpan Nuh Tufanı

Soğuk iklimli kuzey ülkelerinde geçen yüzyılın başlarında deniz kenarında yazlığa gitme modası sardı. O zamana kadar oraların insanları denize şeytan görmüş gibi bakarlardı, insanlığın soğuk, duygusuz ve ezeli obur düşmanıydı deniz. Romantizm çağıyla birlikte insanlar uyumu tezatlarda aramaya başlayınca, inanca, varlık içinde güvene dayanan yaşam şekli de giderek revaçtan düştü. Artık salonlardaki şıklık ve tantana değildi ruhları cezbeden, felsefeye dayanan daha elle tutulur bir varoluşun güveninde yaşayabilmekti – özellikle de bozkırlardan kopup gelen fırtınaların ve yüreklerdeki ihtirasın vahşi uğultuları duyulduğunda. Romantik dönem anlamını ve kurtuluşunu yıkıntı ve harabelerde, delilik ve çılgınlıkta aradı, ruhu onlarla beslendi. En titiz ve kılı kırk yaran tipler bile evlerini, bahçelerinin gölgelerini bir yana attılar, sahillere hücum ettiler, in cin top oynayan uzun kıyı şeritlerinde yürümek ve bir taraftan da boyun eğmez vahşi dalgaları zevzek zevzek seyretmek için. Med cezirle kıyıya vuran teknelerin kalıntılarının, kumların arasından kara kuru ve tuzlu iskeletler gibi göründüğü ücra sahillerde, şimdi alımlı kadın ressamlar resim sehpalarını yerleştiriyorlardı.

Holsten'in batı sahilindeki sahil beldesi Norderney böyle doğdu ve şaşaası tam yirmi yıl sürdü. Dalgakıranların kumlu

yollarında şık at arabaları gitti geldi, arabacılar bavulları, şapka kutularını ve minik ayaklı şık hanımları gösterişli otellerin ve yazlık evlerin önünde indirdiler, şapkalarındaki tüller, paltolarının saçak ve kordonları sert rüzgârda uçuşurken. Norderney'i şereflendirenler arasında zamanın popüler şahsiyetlerinden Augustenborg Dükü, güzel karısı ve kız kardeşi ve Nør Prensi de vardı. O sıralarda ciddi siyasi sorunlarla çalkalanan Schleswig-Holstein'ın temsilcileri bile Hamburg ve Lübeck'teki paha biçilmez malikânelerini bırakıp Norderney'e tabiatın kucağına hac yolculuğuna çıktılar. Sahil bölgelerinin sakinleri balıkçılar ve çiftçiler bile giderek batıya doğru ilerleyen bu dinsiz imansız, ürkütücü iblisi bir tür iyi kalpli *maître de plaisir** gibi görmeyi başardılar.

Sahil boyunca bir gezinti yolu, bir kulüp ve bir de köşk vardı. Uzun yaz gecelerinde buralar güzel, yumuşak renklerle ve seslerle dolardı. Hanımlar, yanlarında kafaları saray ve büyük şehir hayatının safsatası ile ütülenmiş evlenme çağındaki kızları, gün boyu parlayan güneşin ısıttığı sahilde, parlak bir gelecek hayaliyle dolaşırlardı. Şık ve zarif genç erkekler atlarıyla beyaz kumların üzerinde gezinir, çakmak çakmak gözleriyle onları izlerlerdi. Akşamları yaşlı beyler ellerinde bir bardak yıllanmış romla kulüpte siyaset, sülale, hanedan üzerine hararetli tartışmalara dalarlarken, genç eşleri, kollarında uzun şalları, güneşin sıcaklığını henüz terk etmediği tenha sahil kayalıklarında gezinirler, ayaklarının altında limon otları ve etraflarında rüzgârda sallanan hercai menekşeler, tabiatla bir vücut olurlar, parlak gökyüzünde ayı seyrederlerdi. Sert, mis gibi ve hırslı rüzgâr insanın yüreğine işler, zemzem gibi ruhunu serinletirdi. Norderney'in yaz ziyaretçilerinden Heinrich Heine'e göre, Norderney'deki genç kızların üzerine sinmiş balık kokusu onların iffet bekçisiydi. Lakin o tuzlu kokudan, savaş alanlarının barut kokusu kadar sarhoş olan yürekler ve burunlar da vardı. Onlar Norderney'in ufak gazinosunda hayatın tehlikeleriyle oynaşmayı severlerdi. Burada arada büyük balolar düzenlenirdi ve güzel yaz akşamlarında terasta orkestra çalardı.

(*) (Fr.) Zevk ustası – e.n.

"Buranın havasının insanın içini nasıl temizlediğini tahmin edemezsiniz," dedi Augustenborg Prensesi Bay Goettingen'e. "Deniz havası şapkamı ve elbiselerimi delip geçiyor, cildime siniyor, iliklerime işliyor sanki, öyle ki güneş ve deniz kalbimi ve ruhumu yakmış, kurutmuş, tuza yatırmış gibi hissediyorum."

"Evet, farkındayım, hem de ince kristal tuzla," dedi Bay Goettingen ve ekledi: "Tıpkı kurutulmuş bir morina gibi."

1835 yazının sonlarına doğru sayfiye beldesi Norderney'de korkunç bir kaza vuku buldu. Güneybatıdan gelen kuvvetli bir fırtına üç gün aralıksız devam ettikten sonra yön değiştirdi ve kuzeyden esmeye başladı. Yüzyılda bir yaşanan bu çok ender durum Norderney'i hazırlıksız yakaladı. Yağmurla gelen tonlarca suyla kabaran deniz, Batı sahillerini kapladı. İki yerde setleri aşıp içerilere kadar hücum etti. Yüzlerce sığır ve koyun selde boğulup gitti. Çiftlik evleri ve ambarlar kibrit kutusu gibi yıkılıp sularla sürüklendiler. Sahilden çok içerilerdeki Wilsum ve Wredon mıntıkalarında bile birçok insan hayatını kaybetti o selde.

Her şey olağanüstü sakin bir akşamla başladı. Lakin basık bir hava vardı ve ortalığı garip, parlak, kükürt rengi ince bir sis kaplamıştı. Ufuk çizgisi seçilemiyordu, sanki gökyüzü ve deniz birleşmiş gibiydi, sahildeki atış hedefi gibi mat kırmızı bir kadranı andıran güneş o akşam karmakarışık ışık oyunlarıyla battı. Deniz suyu bile farklıydı. Sahile vuran dalgalar o akşam adeta denizanasını andıran garip bir maddeden yapılmış gibiydiler. Son derece ilham dolu bir geceydi, Norderney'de çok şeyler yaşandı o gece. Kalp çarpıntısının sesinden gece yarısı uyanmaya alışık olanlar değildi birdenbire yataklarında irkilenler. Gittikçe yaklaşan garip bir uğultuydu Norderneylileri uyandıran. Denizleri böyle bir ses çıkarabilir miydi?

Sabah olduğunda tüm dünya değişmişti, fakat neye dönmüştü, işte bunu söylemek zordu. Gürleyen fırtınanın gürültüsünden insan ne konuşabiliyor ne düşünebiliyordu. Deniz bir an sonra ne yapacaktı, kestirmek güçtü. Ona yaklaşmaya cesaret edenlerin etekleri daha suya ulaşmadan tuzlu köpüklerin yaladığı kumların ortasında kamçılanırcasına tenlerine yapıştı, fırıl

fırıl dönerek göğe yükselen ıslak kum bulutlarıyla. Arkasından uzun, kule yüksekliğinde dalgalar alçak sahil şeridine hücum etti, deniz büyüdü, yükseldi, kabardı. İliklere işleyen, insanın cildini adeta bıçak gibi kesen acı bir soğuk vardı.

Bir geminin kuzey istikametinde bir yerde karaya oturduğu haberi dolaşmaya başladı etrafta, fakat kimse gidip bakmaya cesaret edemedi. Napolyon'un ordusuyla 1806'da Doğu Prusya'nın işgalini yaşamış yaşlı emekli General von Brackel, yaşlı profesör Schmiegelow ve kolera salgını sırasında Nepal'de bulunmuş, Coburg Prensi'nin saray doktoru birlikte ufak bir tepeye çıkıp, sessiz sedasız manzarayı seyrettiler. Perşembe günü su baskını olduğunda, fırtına dinmişti.

Ve o zamana kadar da zaten Norderney'de pek kimse kalmamıştı. Yaz sezonunun sonuydu ve seçkin sayfiyecilerin çoğu hava bozmadan önce kışlık evlerine geri dönmüşlerdi. Geri kalanlar da şimdi apar topar gidiyorlardı. Arabanın pencerelerine yüzlerini yapıştırmış genç kadınlar vahşi manzaraya son bir kez bakabilme telaşı içindeydiler. Sanki yaşamlarının tek gerçeğine sırtlarını çeviriyorlarmış gibi buruk bir his vardı içlerinde. Lakin Hamburglu Baron Golstein'e ait ihtişamlı at arabası, kuvvetli rüzgârda yolda kayıp hendeğe yuvarlanınca, hepsi ellerini daha çabuk tutmaları gerektiğini anladılar. Arkalarına bile bakmadan kaçıştılar.

Fırtınanın en şiddetli olduğu zamandı. Aynı günün gecesi geç saatlerde deniz, setleri delip karaya hücum etti. Setler deniz istikametinden gelecek bir basınca karşı inşa edilmişlerdi, doğu istikametinden gelen güçlü bir su basıncına karşı dayanıklı değildiler. On beş ayak çekecek uzunlukta bir alanda deniz setleri yıktı ve karayı istila etti.

Köylüler ahırlarda hayvanların canhıraş böğürtüleriyle uyandılar. Ayaklarını karanlıkta yataktan aşağı sarkıttıklarında, bir ayaktan daha derin bir su gölünün içine girdiler. Su batının suyu gibi tuzluydu. Yüzlerce kulaç derinliğindeki o su, dalga dalga Dover'e ulaşıp beyaz kayalıklarına çarpan suydu. Şimdi Kuzey Denizi'nde evlerine ziyarete gelen bir davetsiz misafirdi. Su seviyesi hızla yükseldi. Bir saat içinde sel çiftlik evlerinin alçak-

taki odalarını istila etmiş, duvarlara tırmanmaya başlamıştı çalkalanarak. Şafak sökerken çiftlik sakinleri damların tepelerinde etrafı seyrediyorlardı. Gözledikleri manzarada artık hiçbir şey eskisi gibi değildi. Ağaçlar ve çalılıklar kıpır kıpır canlı, gri bir topraksı zeminin üzerinde yükseliyordu. Kalın, yapışkan, sarı bir köpük olgun mısır tarlalarını yalayıp süpürmüştü. Daha birkaç gün önce hasat zamanı geldi diye konuşuyorlardı tarla sahipleri aralarında.

Yörede daha önce de su baskını olmuştu. Yaşlı köylülerden bazıları annelerinin nasıl onları yataklarından kapıp kalın ağaç kütüklerinin üzerine attıklarını, sığırların çöken evlerin tepesinden akıntılı suda nasıl boğuştuklarını ve dibe batıp kaybolduklarını hâlâ çok iyi hatırlıyorlardı. Aile reisleri sele kapılıp gitmişti, bazen de topyekün aileler. Deniz eskiden de onlara böyle şeyler yapmıştı. Lakin bu son tufanı unutmak uzun zaman aldı kıyı yöresinde. İlk kez yaz ortasında gelmişti, sanki gaddar ve insafsız bir şaka gibi. Yöre hikâyelerinde kendine özel bir yer ve özel bir ad kazandı. Ona 'kardinalin tufanı' adını taktılar.

Bu adı vermelerinin nedeni, o çaresiz zamanda kendilerine yardım elini uzatan, onları teselli eden çoktan efsanelere karışmış bir zattı. Halk onun karanlıkların içinden çıkıp gelen bir koruyucu melek olduğu hissine kapıldı. Uzun yıllar sonra bile köylüler onun o vahim gecede birden belirmesini, köpüren amansız dalgaların üzerinden kendilerine gönderilen büyük beyaz bir ışık olarak hatırladılar.

Kardinal Hamilcar von Sehested o yaz Norderney'de ufak bir balıkçı kulübesinde kaldı. Uzun zamandır niyeti Kutsal Ruh hakkında bir kitap yazmaktı, o kulübede oturup zamanını, yıllardır yazdığı notlarını derleyip kitap haline getirmeye harcadı. 1202 doğumlu Joachim de Flora gibi o da düşünüyordu ki, Tevrat'ta Baba'dan, İncil'de ise Oğul'dan bahis vardı. Lakin Üçlü Birliğin üçüncü kişisine atfedilmiş ayrı bir kitap yoktu. İşte Kardinal hayatını bu kitabı yazmaya adamıştı. Batıda bir sahil kasabasında büyümüştü. Kumsala ve denize ta o zamanlardan beri büyük bir sevgisi vardı. Ruhani vazifeleri icabı bütün ha-

yatı boyunca da denizde seyahat etmişti. Kitap çalışmalarından arta kalan zamanlarda, Aziz Peter'in bir zamanlar yaptığı gibi balıkçılarla birlikte denize açılır, balık tutarken onları seyrederdi. Kulübede Kasparsen adlı hizmetkârıyla yaşıyordu. Kasparsen onun sekreterliğini de yapıyordu. Eski bir tiyatro oyuncusu ve bir maceraseverdi, ona kendi çapında yetenekli biri denebilirdi, birkaç dil biliyordu ve birçok alanda kendini yetiştirmişti, becerikli biriydi. Kardinal'e de çok düşkündü. Kilisenin bu soylu şövalyesinin garip Sancho Panzası havası vardı onda.

Hamilcar von Sehested'in adı o zamanlarda hem Avrupa'ya hem Amerika'ya nam salmıştı. Üç sene önce kardinal olduğunda altmış yaşındaydı. Köklü ve sağlam Sehested sülalesinin soy ağacından fırlamış tuhaf bir goncaydı. Sülale yüzyıllardır o yörede yaşamış ve kendilerini kiliseye ve, bu goncayı yaratmak için olsa gerek, toprağa hasretmekten başka bir şey yapmamıştı. Bu sülale hakkında söylenebilecek en dikkate değer özellik, her şeye rağmen ülkedeki eski Katolik inancına olan sadakatleriydi. Bir kere kafalarına işlenen şeyi değiştirecek güçte bir akli esneklik yoktu onlarda. Kardinal'in dokuz kardeşi vardı, hem kız hem erkek, hiçbirinde derin fikir ve düşüncelere bir yatkınlık yoktu görünürde. Öyle ki Sehested sülalesi için, o bebek doğana kadar, üstün kabiliyet ve zekadan paylarını almamış denebilirdi. Belki yabancı bir familyaya mensup bir kadın, kendisi tam bir Sehested olmadan önce, sülalenin kanına biraz zeka pompalayabilmişti, belki de baktığı kitaplarda rastladığı bir fikir ailenin oğlan çocuklarından birinin kafasına nakşolmuştu, onu kitaplardan ve yeni fikirlerden uzak tutmak çabalarına başlanmadan önce. Ve tüm bunlar yüzyıllar boyunca birikmiş, birikmiş, kilitlenmiş bir sermayeye dönüşmüştü, kilit Kardinal'in şahsında açılmıştı.

Genç Hamilcar'daki olağanüstü yeteneklerin ilk farkına varan, ailesi değil, özel hocası oldu. Önceleri Danimarka'nın veliaht prensine de ders vermişti. Genç öğrencisini yanına alıp Paris'e ve Roma'ya götürdü. İşte bilgelik dünyasında yepyeni bir ışık böyle doğdu ve bu deha giderek öylesine parlaklaştı ki, kimse onu görmezlikten gelemedi.

Söylentiye göre, kendisine tanıştırıldığı günün gecesi Papa'ya bile rüyasında, genç rahibin, Protestan ülkeleri gerçek Kilise'nin bağrına geri döndürecek güçte bir kişiliği olduğu malum olmuştu. Yine de kilise, genç adamdaki yeteneklere şüpheyle bakmış ve onu zorlu sınavlardan geçirmek gereğini görmüştü, bilhassa ondaki düşünsel güç ve yetenekler, ileriyi görme kabiliyeti, dilenci, günahkâr, hükümdar, asilzade demeden herkese insan olarak beslediği sınırsız sevgi ve merhamet kiliseye tuhaf gelmişti. Yine de maruz bırakıldığı sayısız imtihanları genç adam arzu ve sebatla omuzlamıştı, itaat onda doğuştan bir yetenekti. Tüm dünyaya olan alaka ve bilgisini, adalete ve düzene olan sevgisiyle birleştirdi. Belki de bu iki şey aslında birbirinin aynıydı. Her şey ona mümkünmüş ve her şey güzel ve ahenkli bir dünya düzeniyle aynı derecede gül gibi geçinip gitmeye uygunmuş gibi gelirdi.

Papa onun hakkında şöyle demişti: "Şayet benden, çökmekte olan şu dünyadan yeni bir dünya yaratabilecek güçte birini bulmam istenseydi, o görevi verebileceğim tek kişi benim genç Hamilcarım olurdu." Ve Papa bu sözlerin hemen ardından alelacele birkaç kez haç çıkarmıştı.

Hamilcar, kiliseden bir dünya adamı olarak ayrıldı, kelimenin alışılmış anlamında, lakin çok daha büyük ve çok daha kucaklayıcı bir ölçekle. O, prenslerin yanında olduğu kadar kanun kaçaklarının yanında da aynı iç huzurunu ve güzelliğini sergiledi. Gönderildiği Meksika'nın misyoner manastırlarında, ülkenin hem Kızılderili hem melez kabilelerini aynı ölçüde etkileyebildi. Onu, çevresindekilerin gözünde değerlendiren ve ona özel bir konum kazandıran bir tek şey vardı: Gittiği her yerde, herkes onun mucizeler yaratabilen biri olduğuna inandı. Norderney'de yaşadığı sürede, yörenin yavaş ve katı düşünen ahalisi hep onun garip şeyler yapmaya muktedir olduğunu düşünmüştü. Tufandan sonra ise, onu dalgaların üzerinde yürürken gördüğünü anlatanlar çoğunluktaydı.

Bu aslında onun pek de yapacağı bir şey değildi, hatta oradaki herkesten önce o ölümle burun buruna gelmişti, ölümün gözlerini ondan sonra tüm hayatı boyunca üzerinde his-

setti. Deniz karaya hücum ettiğinde ve balıkçılar yardım istemek için ona koştuklarında, kulübenin yarısının yerle bir olduğunu gördüler. Sadece birinin hayatta kaldığını duydular. Çöken damın altında ezilerek ölenin Kasparsen olduğunu, Kardinal'in onları bırakıp gitmediğini öğrenince hepsi dizlerinin üzerine çöktüler ve sevinçten ağlamaya başladılar. Kardinal başından yaralanmıştı ve günün geri kalan kısmında diğerlerini kurtarmaya çalışırken, kana bulanmış sargısı başındaydı. – Kasparsen'in ölümü onu çok sarsmıştı, sanki hizmetkârını değil de çok yakın bir dostunu kaybetmişti, biraz kendini toparlayıp köylülerle konuşabilmesi zaman aldı. – Kendine gelip de etrafına bakacak güce ulaşınca köylülerin çaresizliğini fark etti, birden bedbinliğinden sıyrıldı, kendine has gücünü tekrar kazandı.

Kardinal her şeye rağmen bütün gün durup dinlenmeden kazazedelere yardım etmek için didindi. Üzerindeki bütün parayı onlara dağıttı – bu jesti, kazazedelere vakıf yardımı yapılması anlayışının Avrupa'da yerleşmesi için bir ilk oldu. Lakin onun oradaki varlığıydı paradan daha fazla mucizeler yaratan. Tekne idare etmekten anlardı. Köylüler, onun içinde olduğu teknenin asla batmayacağına inanırlardı. Köylülerle birlikte kayığa atladı, onun idaresinde yıkılan binalar arasında dolaşıp mahsur kalanları kurtardılar, insanlar panik içindeydi, kadınları kucaklarında bebekleriyle evlerin damlarından kayığa atlıyorlardı. Arada güçlü ve berrak bir sesle kayıktakilerle konuştu, onlara Eyüp Kitabı'ndan sabır kahramanı Eyüp Peygamber'e ait ayetler okudu. Kayık birkaç kere yüzen ağır kalaslara çarptı, yana kaykıldı, devrilecek gibi oldu. Her seferinde Kardinal ayağa kalktı, elini öne doğru uzattı ve kayık dengesini buldu. Sanki elinde dengeyi sağlayan gizli bir güç vardı. Bir çiftlik evinin yakınında, yerinden sökülmüş sürüklenen bir köpek kulübesinin damında zincirle bağlı bir köpeğe rastladılar, zavallı hayvan korku içinde uluyor, zincirden kurtulmak için debeleniyordu. Kayıktakilerden biri yakalamaya çalışınca, elini ısırdı. Yaşlı kardinal kayığı biraz döndürdü ve köpek kulübesine dayadı, bir taraftan zincirini çözerken köpekle konuşmaya başla-

dı. Köpek kayığa atlayıverdi, inleyerek Kardinal'in bacaklarına süründü, bir daha da yanından ayrılmadı.

Sayfiye alanındaki şehirliler akıllarına geldiğinde, çok sayıda köylüyü kurtarmayı başarmışlardı azgın sulardan. Bu garipti, zira oradaki zengin ve neşeli hayat, köylü ailelerin hep ilgi odağı olmuştu. Ancak tehlike kapıyı çalınca, kan ve tanışlık bağı daha ağır çekmişti. Sayfiye merkezindeki plajda keyif turu atmaya uygun bir sürü ufak kayık duruyordu, ama bunları doğru dürüst kullanmaktan anlayan pek kimse yoktu. Ağır ve oturaklı balıkçı kayıkları ilk öğlene doğru plaja yaklaştılar ve göğüs yüksekliğindeki suyun altında kaybolmuş kordon boyunca ilerleyerek sayfiye merkezine vardılar.

Kayıklar denizden topladıkları kazazedeleri, alçak bir yamacın tepesindeki bir yel değirmeninin aşağısındaki rıhtımda karaya çıkardılar. Değirmenin önünde, rıhtım tarafında yarım ay şeklinde taş bir teras vardı. Arka tarafında değirmen yolu üzerinde atlar ve arabalar hazır bekliyordu. Tüm bunlar olurken değirmenin büyük pervaneleri çıplak ve güçlü, uğursuz bir haçın kolları gibi, beti benzi atmış gökyüzüne doğru uzanıyordu. Tam altında biriken kalabalık kayıkların karaya gelişini seyrediyordu. İlk kayık yanaştığında ne sevinç gözyaşları görüldü ne de sevinç çığlıkları duyuldu. Kayıklarda gelenler, paniğe rağmen şıklıkları, kucaklarındaki şapkalarıyla yerli halk için yabancıydılar. Son gelen kayıktakiler, yer olmadığı için Norderney açıklarında dört veya beş kişiyi bırakmak zorunda kaldıklarını söylediler.

Yorgun kayıkçılar birbirlerine baktılar. Gelgiti ve ileride kabaran denizi iyi tanıyorlardı, tekrar denize açılmayı göze alamadılar. Kardinal Hamilcar ağlaşan bir grup kadın ve çocuğun yanında duruyordu, sırtı cankurtaran ekibine dönüktü, sessizce duruyordu ama sanki etrafındakilerin yüzlerini okumuştu ve katılaşan kalplerini. Döndü, son gelenlere doğru baktı. O bile cüretsiz gözüküyordu. Beyaz sargısının altında, gözlerinde anlaşılması zor bir ifade vardı. Bütün gün bir şey yememişti, içecek bir şey istedi, bir sürahi ev şarabı getirdiler hemen. Kardinal tekrar denize doğru döndü ve sakince: *"Eh bi-*

en, *Allons! Allons!"** dedi. Bu kelimeler köylüler üzerinde garip bir etki yaptı. Zenginlerin dışarıda yetişmiş arabacıları, arabaya koştukları atlarına böyle seslenirdi. Kardinal kayığa doğru giderken, plaj alanından kurtarılan kazazedeler ona yol açtılar, kadınlardan bazılarıysa birden deli gibi el çırpmaya başladılar. Yanlış bir şey yapmıyorlardı, kahramanlığı sadece tiyatroda görmüşlerdi, tiyatrodaymış gibi alkışlamak onlara olağan geldi. Lakin alkışladıkları o yaşlı adam duraladı. Yüzünde kinayeli bir ifade, onları hafifçe eğilerek selamladı, sahnedeki bir kahramanın teşekkür niyetiyle seyircilerin alkışlarına karşılık vermesi gibi. Bitkindi, yürüyecek hah yoktu, kaldırıp aşağıya, kayığa taşımak zorunda kaldılar.

Kayık ancak perşembe günü akşam vakti geriye dönebildi. Gün boyu etraf kapkaranlıktı. Göz alabildiğince uzanan düzlükler koyu gri renkte adeta yaşayan ve hareket eden bir yüzeye dönüşmüştü, bomboştu, üzerinde işaret edecek hiçbir yer kalmamıştı. Bu değişim köylüleri dehşete düşürmüştü. Bir zamanlar buralarda ayaklarının altında bastıkları ve işledikleri bir toprak vardı, şimdi o görünmez mısır tarlalarının ve kırların üzerinde kürek çekerken duydukları çaresizlik ve acı öyle derindi ki, gözlerini kaldırıp etrafa bile bakamıyorlardı. Bulutlar çok alçaktı, sanki suyun üzerinde asılı duruyorlardı. Kayık, selin taşıdığı ağır sular ve alçak gökyüzünün ağırlığı arasında sıkışmış gibi, kendine dar bir yatay hat bulmuş, üzerinde ağır ve zahmetle ilerliyordu.

Norderney'de kurtardıkları son dört kişi, betleri benizleri solmuş bir halde teknenin kıç tarafına toplanmıştı. İlki yaşlı Bayan Nat-og-Dag'dı** hiç evlenmemiş büyük servet sahibi bir kadın, soylu bir sülalenin Danimarka'daki kolunun son ferdiydi. Ailenin kraliyet arması siyah ve beyaz renkteydi ve gece ile gündüzü sembolize ediyordu. Kadın, altmışına merdiven dayamıştı, son yıllarda bunama emareleri göstermeye başlamıştı. Çok saygıdeğer ve iffetli biriydi; lakin kendini, zamanının en büyük günahkârlarından saydı. Onun yanında on altı yaşla-

(*) (Fr.) Haydi o zaman, gidelim! Gidelim! – e.n.

(**) Dancada "Gece ve Gündüz" anlamına gelir – ç.n.

rında genç bir kız oturuyordu, Kontes Calypso von Platen-Hallermund, aynı adlı bir bilge şairin yeğeniydi.

İki kadın da içinde bulundukları tehlikeli duruma göre çok cesur ve sakin davranıyorlardı. Zamanın toplumunun sakin, barışçı düzeninde vahşice davranmak zaten sadece ölmek üzere olan bir aristokratın kalkışabileceği bir şeydi. Kurtarma ekibine göre, kayığa iki kadın değil de sanki biri genç diğeri ihtiyar iki kaplan almışlardı, genç olanı bir hayli vahşi, yaşlı olanı ise bir o kadar tehlikeliydi, zira kendine ehli süsü verebilecek beceriye sahipti. İkisinde de korkudan eser yoktu. Gençlikte insanın ölüm düşüncesine veya yenilgiye tahammülü yoktur. Gülme vesilesi olmayı hiç kaldıramayız. Fakat aynı zamanda talih kuşumuza da sonsuz bir inancımız vardır, işlerin ters dönebileceğini pek öyle ciddi ciddi düşünmeyiz. Yaşlandıkça her şeyin ters gideceği ve yenilginin hayatın olağan bir parçası olduğu fikrine giderek alıştırırız kendimizi. Lakin böyle düşünmek her şeyin farklı gideceği anlamına da gelmez. Fakat bir denge sağlanır. Yaşlı kız Malin Nat-og-Dag, yaşlılığının bu erdemine kavuşmuş biriydi. Başına ne gelecek hiç aldırmazdı ve kafasındaki o eksik vidaya şükürler olsun ki, gençliğe mahsus o imtiyaza da sahipti: O, hiçbir şeyin ters gitmeyeceğine olan gözü kara ve hoşnut inanç. Belki ölebileceği ihtimaline bile hiç inanmıyordu. Hemen yanında ona sokulmuş oturan, siyah bukleleri rüzgârda uçuşan genç kız, etrafta olan biteni adeta kendinden geçmişçesine, büyük bir ilgiyle takip ediyordu, kayıktakilerin yüzlerini, kayığın hareketlerini ve altlarındaki suyun ürkünç, mat kahverengi sesini. Haşmetli bir deniz tanrıçası gibi görüyordu kendi.

Son kurtarılan grubun üçüncü kişisi genç bir Danimarkalıydı, Jonathan Mærsk, doktoru göndermişti onu Norderney'e, hastasının yakasını bırakmayan şiddetli depresyona iyi gelir diye. Dördüncüsü ise Bayan Malin'in hizmetkârıydı, teknenin dibine korkudan kaskatı uzanmıştı, hanımının dizine yasladığı başını bir nebze olsun kaldıracak hali yoktu.

Hepsi biraz önce ölümün pençesinden kurtulmuşlardı ama onun tehlike alanından hâlâ uzaklaşmamışlardı. Kayık karaya

doğru ilerliyordu. İleride suyun üzerinde çiftlik damları belirdi. Bunlardan birinin üst yan duvarında tavan arası deliğinden kafalarını uzatmış insanlar gördüler, ümitsizce ellerini kollarını sallıyorlardı görsünler diye. Evde insan olduğunu görmek kürek başındakileri hayrete düşürdü, oraya o gün daha evvel başka bir mavna gönderildiğinden emindiler. İmdat isteyenler arasında çocuklar da olduğunu gören Bayan Calypso'nun yalvaran bakışlarını üzerlerinde hissedince dayanamadılar, kayığı o yöne çevirdiler, bin bir güçlükle eve yaklaşmışlardı ki, binanın suyun altındaki kısmı sessiz sedasız çöktü, damı da olduğu gibi aldı götürdü. Bunu görünce Jonathan Mærsk kendine hakim olamadı, ayağa kalktı, bir an öylece durarak etrafta sürüklenen kalas parçalarına baktı, sonra, beti benzi atmış bir şekilde, yine yerine oturdu. Samanlığın yan duvarının üst kısmı hâlâ suyun tepesinde duruyordu. Kayığı duvara yanaştırdılar, kırık bir kirişe bağladılar. Kafalarını samanlık kapağından çıkarmış sabırla bekleşen insanları şimdi duyabiliyorlardı. Biri yaşlı biri genç iki kadın, on altı yaşında bir oğlan ve iki ufak çocuk vardı içeride. Evet, doğruydu, birkaç saat önce onları almaya bir mavna gelmişti, fakat onlar önce hayvanların taşınmasını istemişlerdi: bir inek, bir dana, bir koyun ve de birkaç ufak tefek çiftlik eşyası. Hayvanlar kurtarılabilsin diye, kendileri, etraflarında su seviyesi durmadan yükselirken, cesurca geride kalmayı yeğlemişlerdi. Yaşlı kadına yer olduğunu, gelebileceğini söylemişlerdi ama o kızını ve torunlarını bırakmak istememişti.

Beş kişiyi birden kayığa almak imkânsızdı. Kayıktan kimlerin yeni kazazedelerle yer değiştireceğine çabuk karar vermek gerekiyordu. Geride bırakılanlar, kayığın tekrar geri gelmesini bekleyeceklerdi. Hava kararmaya başlamıştı, ertesi sabah şafak vaktinden önce yeni bir kayık gönderilemezdi, bu da geride kalanların yedi veya sekiz saat bekleyecekleri anlamına geliyordu. Peki ya evin geri kalan kısmı o zamana kadar çökmeden dayanabilecek miydi selin baskısına?

Kardinal hemen ayağa kalktı, koyu renk pelerini rüzgârda uçuşuyordu, o kalıp, samanlıkta beklemeye gönüllüydü. Bu kelimeler üzerine kayıktakilerin üstüne şaşkın bir sessizlik çöktü.

Kardinal olmadan yola devam etmeye korkuyorlardı. Kürekçiler küreklerini bıraktılar, onun pelerinine yapıştılar, kayıkta kalması için yalvardılar. Fakat o aldırmadı, söylediklerini duymak bile istemedi, burada da kalsa kayıkta da kalsa Tanrı'nın koruyucu kanatları altında olacağını anlatmaya çalıştı onlara ve belki de Tanrı'nın ta ilk başta onu kayıkla göndermesinin asıl nedeni de buydu, yani orada kalıp beklemesi için gönderilmişti belki de. Köylüler bir yere varamayacaklarını anlamışlardı, kaderlerine razı oldular. Yaşlı kız Malin kalıp, Kardinal'e samanlıkta arkadaşlık etmek istediğini söyledi, yanında oturan genç kız da yaşlı kız arkadaşını dünyada bırakıp gidemezdi. Genç Jonathan Mærsk'in adeta rüyadan uyanmış gibi bir hali vardı, o da kalacağını söyledi. Yaşlı Malin'in hizmetkârı da hanımını asla bırakmazdı, o da mutlaka kalacaktı, ama kayıktakiler kadıncağızı kayığın dibinde yattığı yerden tam kaldırıyorlardı ki, sahibesi ona sanki iskambil masasında dördüncü oyuncuyu seçiyormuşçasına bir bakış fırlattı.

"Sana burada ihtiyaç yok, minik kuzum," dedi sonra, "ayrıca içinde olduğun durumu dikkate alırsak, senin her şeyden önce geleceğini düşünmen gerekiyor, zavallı kızım. İyi geceler, Mariechen."

Kadınları kayıktan samanlığa geçirmek kolay olmadı, fakat Bayan Malin ufak tefek ve kuvvetliydi, erkekler yaşlı kadını sanki tarlaya korkuluk yerleştiriyorlarmışçasına kaldırdılar ve samanlık kapağına bıraktılar. Genç narin kız arkadaşı da onu bir kedi gibi çevik bir şekilde takip etti. Köpek, Kardinal'in kayıktan ayrıldığını görünce inlemeye başladı ve bir hamlede samanlık kapağına atlayıverdi. Bayan Calypso onu tasmasından yakaladı ve içeri çekti. Samanlığın sakinlerini kayığa alma sırası gelmişti artık, fakat onlar önce gözyaşları içinde kurtarıcılarının ellerine sarılıp öpmek istediler ve Tanrı'nın onları takdis etmesi için duacıları olduklarını söylediler. Yaşlı köylü kadın tüm itirazlarına rağmen onlara ufak bir fener, birkaç mum, bir sürahi suyla bir damacana şarap ve de yöreye mahsus, kupkuru olmuş kara bir çavdar ekmeği bırakmakta ısrar etti.

Kayıkçılar, kayığın kirişe bağladıkları ipini çözdüler ve evle kayık arasına kahverengi su, bir anda oluk oluk hücum etti.

Samanlık penceresindekiler kayığın suda uzaklaşmasını izlediler; yükü ağırdı, yavaş yol alıyordu. Evin etrafındaki uzun kavak ağaçlarının dalları suyun hareketiyle bir yandan diğer yana savruluyor, sanki suyu kamçılıyordu. Tüm gün boyunca mavi bir örtü gibi yeryüzünü örten gökyüzü, şimdi bulanık ve karanlıktı. Batı istikametinde rengi daha da koyulaşmıştı; sanki örtü, kenarından hafif aralanmıştı. Alev kırmızısı bir çizgi yansıyordu aşağıda denize. Kayık, içindekilerin yüzleri samanlık kapağına dönük bir şekilde uzaklaştı, ta ki onu gözleriyle seçemeyene kadar, sonra kollarını kaldırdılar, salladılar, veda ettiler. Kardinal, kapağın en üst kısmında ayakta durmuştu, kollarını ağırbaşlı bir edayla kaldırdı ve arkalarından kutsadı onları. Yaşlı kız Malin de ufak mendilini sallıyordu. Sonra kayık gözden kayboldu, denize ve havaya karıştı.

Samanlıktakiler, arkadan tek iple idare edilen dört kuklaymış gibi aynı anda döndüler ve birbirlerine baktılar.

Bir genç kız baloda tanıştırıldığı kavalyesine bakar ve "Nasıl dans edecek acaba?" diye içinden geçirir. Hatta belki şöyle de ekler: "Acaba nasıl bir âşık, nasıl bir koca adayı, nasıl bir koca olurdu?"

Samanlık penceresinde bekleşenler de, bu balodaki kız gibi kendilerine şöyle sordular: "Acaba bu insanlarla birlikte ölmek nasıl olur?" ve birbirlerine baktılar. Yaşlı kız Malin her şeye iyi tarafından bakan biri olarak, birlikte ölmek için çok saygın bir topluluk olduğunu düşündü.

Kardinal'in kafasından da sanki benzeri düşünceler geçiyormuş gibi öylece hareketsiz duruyordu. Yaşlı adam, gün boyunca yorulmaz dalgalarla boğuştuktan, saatlerce süren onca tehlikeden sonra, ayaklarının altındaki kara parçasına yeniden alışabilmek ne kadar zaman alacak acaba diye kendi kendine sorar gibiydi. Buradaki rahata ve sükûnete alışmak zor olacaktı sanki, zira görünüşe göre pek bir hareket olacağı yoktu. Korkak balıkçıların arasında geçirdiği o maceralı günün ardından, eşitlerinin arasına dönmüştü. Ağır ağır ve vakurca kumandan

edasından sıyrıldı ve yanındakilere, yüzünde sevimli ve dostça bir gülümsemeyle baktı.

"Kardeşlerim," dedi. "Mert insanların arasında olduğum için çok mutluyum. Tanrı'nın izniyle sizlerle birlikte burada geçireceğim saatler için de. Azizim," dedi Bayan Malin'e bakarak, "Cesaretiniz beni hiç şaşırtmadı, ecdadınızı iyi tanıyorum. Kral Warberg de savaş hattındayken bindiği at vurulduğunda, hemen kendi atını ona veren bir Nat-og-Dag'di ve şöyle demişti, 'Kralıma atım, düşmanıma hayatım, Tanrıma ruhum feda olsun.' Yanılmıyorsam, Køge koyundaki muharebede, ateş almış gemisinin Danimarka filosunun diğer mensuplarını tehlikeye düşürmemesi için, karaya çıkıp kaçmak yerine ta ki yangın barut deposuna ulaşıp yanındakilerle havaya uçana dek tek başına savaşmaya devam eden yine bir Nat-og-Dag'di ve sizin büyük dedenizdi. Ve burada," diye ekledi, önce etrafındakilere sonra yukarıya doğru bakarak, "şunu söylemek zorundayım: Damarlarında saf olanlar, işte onlar Tanrı'nın sevgili kullarıdır, zira onlar," burada biraz duraladı, doğru kelimeyi arar gibi, "ölümle göz göze gelme cüretine sahiptiler, onlar, atalarımız bizim şu andaki durumda analarımıza layık erdemli evlatlar olabilmemiz için, ellerinde silah ve yüreklerinde kral sevgisiyle yüzyıllarca mücadele ettiler."

Kardinal meclisin kadın üyelerinin cesaretini kamçılamak için bundan daha iyi bir şey söyleyemezdi, her iki kadın da asil kanda mevcut mertlik konusunda çok tutucuydular. Genç Jonathan Mærsk –meclisin tek burjuva mensubu– umursamadığını gösteren bir el hareketi yaptı, fakat sesini çıkarmadı.

Samanlık penceresini kapatmayı denedilerse de, rutubetten yalama olmuş menteşeleri sıkıştıramadılar. Kardinal, iki hanıma dönerek, yanlarında kapağı sıkıştıracak bir şey olup olmadığını sordu. Genç kız saçlarına bağladığı kurdeleye davrandı, fakat rüzgâr alıp götürmüştü. Bayan Malin zarif bir şekilde elbisesinin eteğini kaldırdı ve kenarına gül goncaları işlenmiş jartiyerinin kurdelesini gevşetti. "Bu aslında bir jartiyer için yaşamının doruğuna varmak, yani bağlanmak değil, gevşetilmek,"

dedi, "ve azizim, muhterem ellerinizle takdis ettiğiniz bu bandın bir eşi, Stuttgart'taki kraliyet mozolesinde yatıyor."

"Hafifmeşrepçe konuşuyorsunuz, sayın Madam," dedi Kardinal gülümseyerek, "rica ediyorum böyle konuşmayın ve düşünmeyin. Tanrı'nın izni ve rolü olmadan hiçbir şey –sizi temin ederim ama hiçbir şey– kendi başına ne kutsaldır ne de güzel ve mükemmel. Gamın yarısındaki notaları kutsal –mesela do, re ve mi'yi– sayarken, diğer yarısını –fa, sol, la ve si'yi– kafir sayıyorsunuz ki, hakikat o yanda yatıyor. Azizim, hiçbir nota kendi başına kutsal değildir, lakin müzik tek başına kutsal olabilir ve işte notaların tek tek hizmet ettiği şey o müziktir. Eğer sizin jartiyer kurdeleniz benim yaşlı, güçsüz ellerimde kutsallaşacaksa, o zaman benim elim de sizin o güzel ipek kurdelenizle kutsanır. Aslan nehir yatağına sinmiş antilobu bekler ve antilobu aslan nasıl kutsuyorsa, aslanı da antilop kutsar, zira Yüce Yaratıcı'nın dünya ile oynadığı oyundur kutsal ve mükemmel olan. Ne tek başına fil ne at ne de o yüce kaledir muhteşem olan, ama satranç bütünüyle asil ve mükemmel bir oyundur, fil nasıl atı kutsarsa, şah da fili kutsar. Oyun, ne fil, kraliçenin konumuna konmak için ne de kale, filin konumuna erişmek için çabaladığında kazanılır. Biz fanilerin kutsanması da buna benzer, Yaratıcı'nın eli bizi oraya, onun kendi uygun gördüğü yere bırakır. Belki O bizimle şimdi burada zevkle o oyunu oynuyor, bu oyunda siz beni kutsuyorsunuz, nasıl ki her birimiz tek tek sizi kutsuyorsak."

Samanlık penceresinin kapağı kapanınca içerisi kapkaranlık olmuştu. Yerdeki ufak fenereden etrafa zayıf bir ışık kümesi yayılıyordu. Su üzerinde geçen o zorlu günün ardından, o büyük, loş ve zindan gibi kapalı mekân kazazedelere yuva gibi geldi, sanki tüm ömürlerince orada yaşamışlardı. Çiftçiler daha yeni saman yığmışlardı samanlığa, mis gibi kokuyordu ve yumuşacık kucaklıyordu onları oturduklarında. Kendini çok yorgun hisseden Kardinal hemen samanların üzerine bıraktı kendini, çıkarmaya bile mecali kalmadığı pelerini kıvrım kıvrım etrafına yayılmıştı. Bayan Malin tam karşısında oturuyordu, yanı başında da genç kız bacaklarını çaprazlamış oturmuştu; ufak, oryan-

tal bir tanrı figürü gibi. Genç adam da sonunda kendine oturacak bir yer aradı ve yerde duran bir merdivenin basamaklarını seçti. Orada diğerlerinden biraz daha yüksekteydi. Kara köpek Kardinal'in yanına sokulmuştu. Kulaklarını geriye doğru indirmişti, korkusunu ve yalnızlığını biraz yenmiş gibi gözüküyordu. Gecenin büyük bir kısmını da hemen hemen hiç hareket bile etmeden geçirdiler, öyle ki Bayan Malin'de ve Kardinal'de şafak sökene kadar hiçbir hareket emaresi görülmedi. Gölgeleri, ortadaki lambadan akseden ışıkta büyüyerek duvarlara yansıyor, kırık kirişlerin üzerinde eğrilip bükülüp uzuyordu. Gece ilerledikçe bu mekâna hayat veren de giderek o uzun gölgeler olmuştu sanki, gölgeler adeta bu bitap insanların arkalarına yaslanıp onlara sebat ve konuşma gücü veriyordu.

"Azizim," dedi Kardinal Bayan Malin'e, "evinizdeki misafir salonunuzun methini çok duydum, misafirlerinize kendilerini evlerindeymiş gibi rahat ettirmekte ve onları iyi hissettirmekteki ustalığınızı. Biz de bu gece burada bu havayı yaratmaya çalıştığımıza göre, sizden ev sahibemiz olmanızı ve ustalığınızı samanlığımıza da bahşetmenizi rica edebilir miyim?"

Bayan Malin bu teklifi hemen kabul etti ve tavan arasının sahibesi rolünü üstlendi, bütün gece de o rolde kaldı; misafirlerine, yalnızlığın, karanlığın ve tehlikenin ender zevklerini sunarken, bir yandan da ölümü sanki yılın aslanı veya rakiplerinin ayartamadığı hoş bir İtalyan tenormuş gibi son kart olarak saklarken, sanki o kapının hemen arkasında hazır bekliyordu da her an içeriye girebilir ve gecenin sansasyonu olabilirdi. Bazıları bir tahtın üzerine de yayılarak oturabilirler, Bayan Malin ise samanların üzerine, sanki bir düşesin taburesine oturma ayrıcalığına sahipmiş gibi yayılıp oturmuştu. Jonathan'dan ekmeği dilimlemesini ve herkese sırayla ikram etmesini istedi; bütün gün bir şey yememiş bu insanlara o kara bayat ekmek, sanki tatlı tatlı kokan olgun mısır tarlalarından henüz alınıp getirilmişçesine mis gibi ve lezzetli geldi. Gece boyunca şarabın çoğunu, grubun en yaşlıları ve en halsizleri olan Kardinal ve Bayan Malin birlikte içtiler, iki genç ise şaraba hiç dokunmadılar.

Bayan Malin ev sahibesi mesuliyetini hemen üzerine almıştı, öyle ki Kardinal ona bu görevi bahşeder bahşetmez, üzerine derin bir yorgunluk çökmüş, olduğu yere baygın yığılmıştı. İki kadın, yaşlı adamın başındaki sargıyı çözmeye cesaret edemediler, fakat sürahideki soğuk suyla ıslattılar. Kardinal kendine geldiğinde, onlara sert bir bakış fırlattı, hemen iki eliyle başını yokladı, sonra onlardan özür diledi verdiği zahmet için. "Çok zorlu bir gün geçirdim," diye ilave etti. Sanki daha da bitkindi şimdi, Bayan Malin'in yanına sokulmaya dikkat ediyor gibiydi, önderliğinin ve mesuliyetlerinin bir kısmını ona devrettiği aşikârdı.

Ve işte tam burada Bayan Nat-og-Dag hakkında biraz bilgi vermek yerinde olacaktır.

Biraz kafadan kontak olduğu söylenirdi. Onu iyi tanıyanlar, onun bilerek böyle davrandığını söylerlerdi veya bunu onun kaprisli mizacına bağlarlardı. Başından beri böyle deli fişek değildi, eskiden ziyadesiyle makul bir kadın olduğu söylenirdi. Felsefe tahsil etmiş, fani arzu ve ihtirasları hep aşağılamıştı. Eğer Bayan Malin'e şimdi eski makul kimliğine geri dönmek imkânı verilmişse ve o bu teklifin ne anlama geldiğini değerlendirebilecek durumdaysa, belki de bu teklifi reddetmesi beklenebilirdi; insanın ancak biraz kafadan kontak olursa hayattan gerçekten zevk alabileceğini öne sürerek.

Bayan Malin çok varlıklıydı. Fakat hep böyle olmamıştı. Küçük bir kızken öksüz kalmış, zengin bir akrabalarının yanına evlatlık olarak verilmişti. Lakin o eski heybetli soyadını hep aşırı bir gururla taşımıştı, heybetli burnunu taşıdığı gibi.

Hernhuten cemaatine mensup ve vazifeşinaslığın her şeyden üstün olduğuna inanan aşırı dindar bir mürebbiye tarafından yetiştirilmişti. O zamanlar hayatının bir tek çekim alanı vardı, bu sebepten hayat onun için şimdi olduğundan çok daha kolaydı. Akrabalarına gönül rahatlığıyla zehir içirebilir ve iskambil masasında hile yapabilirdi, fakat yeter ki her zaman bir *honnête femme** olabilsin, bundan ödün vermesin. O devirlerin artık tarihe karışmış kadınları kalplerine ve ruhlarına kendile-

(*) (Fr.) Dürüst kadın – e.n.

ri paha biçebilirlerdi, şayet şeytanla anlaşmak niyetinde iseler. Fakat bu kadınların en değerli varlıkları vücutlarıydı, onun fiyatını düşürmeye çalışmak, iffetli kadınlar locasına hıyanet etmek demek olurdu ki bu affedilmez bir şeydi. Evet, bunun içindir ki, bir kadın kutsal bedeninin fiyatını yükseltebildiği ölçüde, ahlaki yönden de yücelirdi, onun, bir sürü erkeği bedbaht ettiği için dile düşmesindense, bir sürü erkeğin, onun uğruna bedbaht olduğu için dile düşmesi çok daha evlaydı.

Bayan Malin tabiatının ve aldığı terbiyenin etkisiyle ilkeler hususunda sınırı biraz aşmaya eğilimliydi. Sadece defansta kalmaz, hemen atağa da geçerdi. Hayalperest mizacından olacak, orta yolu seçmek ona asla cazip gelmezdi. Genç bedenine fiyat biçerken bir çeşit kendini beğenmişlik hissinin kurbanı oldu, fiyatını aşırı yüksek tuttu. Norveç Kraliçesi Sigrid Strorråde, Norveç'in krallık camiasından bütün hayranlarını evine davet etmiş, sonra evi ateşe vermiş, hepsini yakmış, böyle yaparak diğer kralları arkasından koşup kur yapmak zahmetinden kurtardığını söylemişti. Malin de vicdan rahatlığıyla böyle davranabilecek biriydi. Mürebbiyesinin ufakken İncil'den ona okudukları kafasına nakşolmuştu. Kim ki kadına ihtirasla bakar, onunla kalben sevişmiş demektir. Ve Malin kendisinin, İncil'deki vicdanlı genç adamın diğer yarısı, eşi olarak onun yanında yer almak için seçilmiş olduğuna inanıyordu. Erkek milletinin ihtirası, onca da, Norveç Kraliçesi'nin de hissettiği gibi kadınlara karşı öldürücü bir hakaretti ve bir kadını baştan çıkarmak, ırza tecavüz etmeye çalışmak ciddi bir suçtu. Bu hususta bir kadın olarak ancak belli belirsiz bir *esprit de corps** gösterebilirdi, ayrıca, prensipler sebatla uygulanırsa, bunun iffetli kadınların çoğu için zahmetli bir şey olduğunu da sanmıyordu, zira bu cürümün sınırları İncil'de bahsedilen bakış şeklinden, o bakışın yol açtığı duruma kadar uzanır, öyle ki namuslu kadınlar bu iki ucu birbirinde eriterek aradaki ilişkiyi felç ederler, aynen bir akordeoncunun, kanatların iki ucundan tutup birbirine doğru yaklaştırdığında, içindeki tüm havayı boşaltması gibi. Belki zaman zaman kendini acınacak du-

(*) (Fr.) Birlik duygusu – e.n.

ruma sokmuş olabilirdi, fakat elinden başka bir şey gelmezdi, gelse de aldırmazdı.

Bu fanatik bakirenin gençliğinde rağbette olmadığı söylenemezdi, zira o zamanlar hayli becerikli ve espritüeldi. Belki pek güzel değildi ama o zamankilerin dedikleri gibi kendini güzel gösterebilenlerdendi, katıldığı her mecliste gerçek güzellerden daha çok iltifat toplardı. O, bu iltifatları, Nat-og-Dag kanına ödenmiş bir zoraki vergiymişler gibi algılardı, ama neşeli ve cüretkâr mizacına, dans ve müzikteki üstün becerisine edilen iltifatları da karşılıksız bırakmazdı. Hatta arkadaşlarını hep erkeklerden seçmeyi tercih etti, kadınların konuşulmayacak kadar aptal olduklarını düşünürdü. Fakat gece gündüz o bir tek özel bakışı aradı durdu, bir boğa kırmızı bez parçasının, bir haçlı askeri yarım ayın peşinden nasıl koşarsa öyle. O da aynen diğerleri gibi yüreğinde ihtiras ateşini yakacak o bakışın peşindeydi hep, bulduğunda sahibini acımadan yok etmek için.

Lakin Bayan Malin'in kaderi herkesinkinden farklı olmadı. Onun da bir aşk hayatı oldu. Yirmi dokuz yaşında, o zamanın anlayışına göre evde kalmış yaşlı bir bakireyken, evlenmeye karar verdi ve kendine eş aramaya başladı. Ona kur yapmaya kalkışacak asilzadeleri hâlâ cayır cayır yakmaya hazırdı, ama sonunda kendi seçimini yaptı. Kraliçe Sigrid de Hıristiyanlığı seçmiş kahraman Olav Tryggvesson'u böyle yok etmişti. Bu iki mağrur yüreklinin buluşma sahnesi İskandinav masallarında da anlatılır.

Malin kendine Anhaltlı Prens Ernst Theodor'u seçti. Bu genç adam zamanın idolüydü. Asil kandan geliyordu ve sınırsız zengindi, zenginliği anne tarafından geliyordu, annesi Rus grandüşesi olarak asil bir aileye doğmuştu. Genç adam zengin olduğu kadar fevkalade güzeldi de, bir melek, bir *bel esprit,** savaş aslanı Judas gibi. Uçarılıktan payını almamış asil bir kalbi vardı. Etrafındaki güzel kadınların onun uğruna hayatlarına kıydıklarını duymak onu bedbaht ederdi. Bir yeteneği vardı: gözlerini kullanmasını iyi bilir, insanlardan iyi anlardı. Bir gün Bayan Malin'i gördü ve o günden sonra ondan başka hiçbir şey görmedi gözleri.

(*) (Fr.) Nükteci – e.n.

Genç adam hayatta ne istediyse sahip olmuştu, özellikle de kadınlara, hem de ziyadesiyle ucuza. Güzellik, beceri, sıcakkanlılık, namus ve erdem hep onun olmuştu, yeter ki serçe parmağını bir kaldırsın. Bayan Malin'de alışık olmadığı tek şey fiyatıydı. Bu zayıf, koca burunlu, dilenci kılıklı ve üstelik de kendinden dört yaş büyük kız, yalnız onun asil soyadını ve pırıl pırıl geleceğinde hatırlı bir makamı değil, ayrıca ondan perişanlık mertebesinde bir aşk, bir ömür boyu kusursuz bir sadakat ve her iki dünyada da itaat talep ediyor, bir kuruş aşağı kabul etmiyordu – bu genç prensi etkiledi.

Bazıları muammaya karşı önünü alamadıkları bir ihtiras duyarlar. Sağduyusuz olduklarından veya hayatı tanımadıklarından değil, onlar illa yol almak isterler ihtiraslarında, beyinlerini, bulabildikleri en yapmacık muammayla doldurmak bile kafidir, yeter ki anlaşılamaz olsun. Sonunda muammayı çözdüklerinde epey saçma olduğunu fark etseler bile, ihtirasa olan saplantılarından dolayı bu pek bir şey ifade etmez onlar için. Prens Ernst böyle biriydi, çocukluğundan beri günlerce oturur bilmece ve bulmaca çözerdi; etraftakilerin, onun üstün zekasına yordukları bir uğraş. Bayan Malin gibi çetin bir cevizi yakalayınca da, karşı cinsin daha kolay çözünürlü güzellikleri topyekûn gölgede kaldı.

Hayatında hiç reddedilmeyi denememiş olan Prens Ernst, şimdi bunu tatma korkusundan –ve Tanrı bilir artık, daha çok korkuyor muydu yoksa korkmayı ümit mi ediyordu– Bayan Malin'e, cepheye doğru yola çıkacağı günün öncesindeki akşam evlenme teklif etti. On dört gün sonra da Jena cephesinde şehit düştü, parmaklarının arasında altın sarısı bir tutam saç ve bir madalyonla. Birçok sarışın güzeli bu haberde teselli buldu. Lakin hiçbiri de genç adamı baştan çıkarmış tüm o gür, ipek gibi yumuşak bukleler arasında, sadece yaşlı bir bakirenin saçlarından alınmış bir ufak buklenin, genç adamın kalbinde Valkyrielerin* kanat tüyleriymiş gibi özel bir yeri olduğunu ve ayak-

(*) Bir İskandinav mitine göre savaş alanında ölen kahramanları seçip ruhlarını yeraltı tanrısı Odin'in sarayı Valhalla'ya götüren kızlar, bir çeşit ölüm meleği – ç.n.

larını yerden kesmeye sadece onun muktedir olduğunu kestiremedi.

Bayan Malin Katolik olsaydı, Jena savaşından sonra, ruhunu olmasa da gururunu kurtarmak için manastıra kapanırdı, zira kim ne derse desin, hiçbir genç kız kendine cennetten daha makbul bir yavuklu bulamaz. Fakat Hernhuten okuluna dahil her dini bütün Protestan gibi o da haçını çıkardı ve onu sadakatle taşıdı. Hiç kimsenin, yaşadığı trajedisinin farkında olmaması, onun sadece insanlar hakkındaki intibalarım teyit etmişti: Onlar hiçbir zaman bilmeye değer hiçbir şeyin farkına bile varmazlardı. Evlenme fikrini tamamen aklından çıkardı.

Elli yaşındayken hiç beklemediği büyük bir servete kondu. Bazıları onu yanlış anladı, paranın gözlerini kararttığını, onu hayalle gerçek arasındaki farkı anlayamayacak duruma getirdiğini sandı. Öyle olmamıştı. Birden Büyük Moğolların tüm servetine konmak, ona bir nebze bile tesir etmemişti. Onu tek değiştiren, elli yaşına varan bütün kadınları değiştiren şeydi. Bir işe yaradıkları aktif bir hayattan yedeğe alınmak, pasif seyirci konumuna –malul emekliliğiyle veya sadece şerefiyle artık hangisi rast gelirse– düşürülmeleriydi. Üzerinden büyük bir yük kalkmıştı, sanki kanatlandı daha yükseğe tünedi ve biraz gıdakladı. Bu büyük servet –kanatlarını uçmak için kullanabilmekte, elinden gelebildiğinden bile daha yüksek telden şen şakıyabilmekte–, lakin çevresinden gelen tüm tenkitlerin ve nasihatlerin kesildiği nispette, işine yaradı. Ama o kurtuluş kahkahasında hiç şüphesiz bir delilik emaresi de vardı.

Bu delilik onda, yaradılışından bu yana olmasa da zamanının en soylu fahişesi olduğuna olan garip ve sabit bir inanç şeklinde tezahür etti. Servetini, evini, mücevherlerini ve arabalarını, hayatının sefahatli günlerinin günahlarının bedeli saydı ve para hususunda pek eli açık davrandı, kolay gelen kolay gitmeliydi. Her ağzını açtığında eski şehvetli tecrübelerinden bahsetmeden edemezdi. Veda öpücüğü vermeyi reddettiği iffetli genç sevgili, Prens Ernst Theodor bile, Malin'in şehvet Odysseus´sinde, onun siren sanatının ve doymak bilmezliğinin kurbanlarından biri olarak yer aldı.

Bir piyesin, onda rol almak zorunda kalanlara ve çok isteyip de bir türlü buna muvaffak olamayanlara aynı keyfi verdiğini farz edemeyiz. Çok heyecanlı bir gladyatör oyununu zevkle seyretse de, ağlar ve üç dişli mızraklar imparator Nero'nun bile kâbuslarına girebilir. Lakin Vestal Bakireleri mermer banklarda uzanıp, gladyatörlerin her hamlesini zevkle izlerler, o hamlelere aşinadırlar, kendilerini gladyatörlerin yerine koyabilirler. Cadıların işkenceyle yakılma seremonisini seyreden dindar yaşlı bir kadının, izlediklerinden, işkence tezgahında duran adamlarla aynı iç huzurunu duyacağını farz etmek de makul değildir.

Hiçbir genç kadın, manastır odalarındaki rahibeler bile, Bayan Malin'in tahayyül ettiği hoppalıklara korkudan tir tir titremeden kalkışamazlardı. Fakat kendini emniyette hisseden bu yaşlı kadın, bir dalgıçkuşunun zarafetiyle her bir leşin dibine kadar daldı. Yaratılış itibarıyla sadık ve istikrarlıydı ve bu özelliklere, gençliğinde kutsal kitapta yazılı olanları anladığı gibi sıkı sıkıya tutundu, buna göre, erkekler kadınlara sırf sahip olmak için bakarlardı. Evet, İncil'de yazılı olanlar açıktı, bir sürü genç adam aslında onunla fuhuş yapmıştı. Hayatını bilerek altüst etmişti, bir kadının, solarak onu hayal kırıklığına uğratan elbisesini ters yüz etmesi gibi. O, günahkâr ruhların fani aksiydi, ki onların günahları yün gibi bembeyaz olur. Vücudunu, bedenini saran kar beyazı kuzu postunu, rastlayacağı en çarpıcı renkli boyayla boyamak onun için büyük bir zevk olacaktı. Kıskançlık, sadakatsizlik, baştan çıkarma, ırzına geçmek, bebek cinayeti ve senil şiddetten ve bunların fani ihtirası körükleyen korkunçluğuna ve ta kibar hastalıklara kadar, ki onları atlatacağını bilirdi, hepsi ama hepsi ona tatlı bir bonbon gibi geliyordu; ruhunun şekerliğinden keyifle teker teker alıp, iştahla kıtır kıtır çiğneyerek yediği. Kurduğu bütün hayallerde başkahramandı ve öldürücü Yedi Ölümcül Günah katmanları arasından, salıncaklı oyuncak atına binmiş, dünyanın tüm büyük at yarışlarının arasından dört nala geçen ufak bir oğlan çocuğunun heyecanıyla geçti. Herhangi tehlikenin onu korkutması imkânsızdı, hiçbir vicdan azabı yüreğindeki huzuru rahatsız

edemezdi. Eğer çok tiksindiği bir insan varsa o da kutsal kitaptaki Maria Magdalene'ydı, tatlı günahlarını taşıma gücü bulamamış, bir kurukafanın eşliğinde Libya çöllerine çekilmek zorunda kalmıştı. Halbuki kendisi, günahlarını bir atletin kurumuyla taşıyordu ve arada sırada onlarla zarif bir hacıyatmaz oyunu oynamaya bile vakit buluyordu.

Yeni ruh hali yüzüne yansıdı. Diğer kadınlar güzelleşmek için ruja ve belladonnaya başvururken, onun yüzü aydınlandı, insan ruhunun zayıf taraflarına yumuşak gözle bakabiliyordu, cildine renk geldi, tazelendi, gözleri parladı, pırıl pırıl oldu. Güzellik onun yanına bile uğramamıştı o ana kadar, şimdi ona neredeyse güzel denebilirdi. Hep bir cadıyı andırmıştı, ama şimdi, kıvrak bir zekayla girdiği ikinci çocukluğunda, elinde ateşten kılıcı ve ucunda Prens Ernst'i ile, yılan saçlı Tanrıça Medusa'dan ziyade çocuk masallarındaki kötü periye benziyordu. Peri inceliğini ve hafifliğini de kaybetmemişti ve hâlâ öyle mahir bir dansçıydı ki, istese balolarda tüm ödülleri toplayıp götürebilirdi. Eteklerinin altındaki minik toynakları Esmeralda'nın keçisinin çatal tırnakları gibi zarif altın kaplıydı. Bayan Malin, dalgaların önünde sürüklenerek Norderney yakınında bir çiftlik evinin tavan arasında, işte bu hafiften deli ruh hali, yeniden dirilişin garip sarhoşluğu ve ikinci gençliğin canlanan ateşi içinde, Kardinal Hamilcar ile sıcak bir sohbete dalmıştı.

"Gençken bir süre Koblenz'de kalmıştım bir, Chartres hanedanından oraya göç etmiş bir dükün yanında, sık sık büyük ressam Abilgaard'la birlikte olurduk, öğleden öncelerini onun atölyesinde geçirmeyi âdet edinmiştim. Hanedana mensup bir sürü güzel kadın, onun atölyesine portrelerini yaptırmak için gelirlerdi – ve de bu, cazibelerini ölümsüzleştirmek sevdasında olan kadınların sayısı çok da fazlaydı. Kaç kere duymuşumdur onlara, "Yüzünüzü yıkayınız, Madam. Pudra, makyaj, göz kalemi, hepsini! Zira siz kendinizi böyle boyarsanız, ben sizi boyayamam," dediğini. Bu sözler üzerinde sonradan çok düşünmüşümdür. Bana Yaradan'ın zayıf ve kibirli kullarına dediklerini hatırlatmıştır hep: "Yüzlerinizi yıkayın! Eğer onu, tevazu, feragat, cömertlik, iffet ve namusla boyarsanız, sizin için bir şey ya-

pamam." "Evet, bu gece," diye devam etti ve gülümsedi. Tam o anda dışarıdaki suda derinden bir hareketlilik sezildi, bina sallanır gibi oldu, "Tanrı bizi kendi elleriyle yıkıyor ve suda tasarruf da etmiyor. Lakin şöyle düşünüp teselli bulalım, bundan daha büyük bir mutluluk olamaz: bizzat Tanrı'nın kendi elleriyle portremizi çizdirmek. İnsanların hep peşinde koştukları şey, ona ölümsüzlük adını takmışlar."

Bayan Malin, bu sözlerin sahibinin yüzünde beliren ifadeye bakılırsa, bunun zor bir teşebbüs olacağı şeklinde bir yorum yapmak üzereydi ki, kendini tuttu. Kandan sırılsıklam bir sargının, asalet çizgilerinin bozulmasını kamufle edip etmediğini tam çıkaramamıştı.

Kardinal sanki onun düşüncelerini okumuştu, şöyle cevap verdi: "Evet, Yaradan bu gece yüzüme daha sert bir küllü su kullanabildiği için memnun olmalı. Kanın arındırıcı gücünü hepimiz bilmiyor muyuz? İnanın Azizem, bu gücün tahminimizin çok üzerinde olduğunu bizzat tecrübe ettim ben. Ve belki yüzümün ihtiyacı olduğu şey de buydu. Yarım yüzyıldır onu için ne makyajlar ne pudralar kullandığımı bir tek Yaradan bilir? Bilin ki Azizem, şu an bu sargıların içinde, Tanrı'nın elinden yapılacak portreme, her zaman olduğundan çok daha yakın olduğumu hissediyorum."

Bayan Malin patavatsızlığının fark edilmesinden utandı, yüzü hafif kızardı, konuşmanın makarasını geriye sarmak istedi, aynen bir saatin yelkovanı gibi. "Tanrı şahidim olsun ben yüzüme hiç pudra, boya filan sürmedim, Mösyö Abildgaard ne zaman istese benim portremi yapabilirdi. Lakin tevazuumun ilahi elden çıkacak portresine gelince, sanırım ki ben bu dünyadan göçüp gittikten sonra göksel galeriye asılacak, o zamana kadar da izninizle burada saygıdeğer Kardinalimden farklı düşündüğümü söylemeliyim."

"İki sanat eleştirmeni çok ender hemfikir olabilirler," dedi Kardinal, "Kendisini atölyesinde ziyarete gelmiş meşhur bir Fransız ressam perspektif kuralları üzerinde fikir birliğine yanaşmıyor diye, sansar kılından yapılmış koca fırçasını kadmiyuma batırıp adamın suratının ortasına lök gibi indiren usta-

dan bu kadar öğrenebildim. Fikirlerinizi benimle paylaşmaz mıydınız, Azizem, belki onlardan öğrenebileceğim çok şey vardır."

"Ah bu asla olamaz," dedi Bayan Malin, "fakat madem ki öyle diyorsunuz, o zaman düşüncelerimi söyleyeyim size. Tanrı'nın bizden talep ettiğinin gerçek olduğunu nereden çıkardınız allahaşkına? Kardinalim burada çok garip ve çok orijinal bir bakış açısı yakalamış. Ah! Ah! Tanrı gerçeği hep en baştan beri bilir, eğer onu biraz abartıyorsa, o zaman diyecek bir şey yok tabii. Gerçek, kunduracılar ve terziler içindir, saygıdeğer efendim. Lakin ben, Yaratan'ın maskeli balolara karşı bir zaafı olduğunu düşünmüşümdür. Rahiplerimiz, çektiğimiz sıkıntı ve çilelerin aslında kılık değiştirmiş kutsamalar olduğuna inandırmamışlar mıdır bizi hep? Ve doğrudur Kardinalim, gece yarısı olup maske düştüğünde ben de böyle hissetmişimdir, ama diğer taraftan kostümün gerçek bir ustanın elinden çıktığı da tartışmasız doğru olmalı. İzninize sığınarak söylüyorum, bir zamanlar ete kemiğe bürünüp aramıza karışarak, bizzat maskeli baloyu başlatan da Yaratıcımız değil mi? Doğrusunu isterseniz, eğer ben Kana'daki Düğün'ün ev sahibesi olsaydım, orada yaptıklarına biraz kızardım. Gelecek vaat eden yetenekli genci, marangozun oğlunu, evime davet ettim ve o, işine geldiği bir an kuyu suyumu antik bir şaraba çeviriverdi. Üstelik Kana'daki ev sahibesi bu gencin isterse daha neler yapabileceğini sezemedi, sanki Yüce Tanrı kendisiymiş gibi.

Evet, Kardinalim," diye devam etti, "bahsini duyduğum bütün hükümdarlar içinde doğruluk ve gerçeklikte Tanrı'nın ruhuna en çok yaklaşan Bağdat Halifesi'dir zannımca. Bildiğiniz gibi, kılık değiştirmede zevk sahibiydi. Ah! Ah! Keşke o zaman yaşamış olsaydım, oyununda ona eşlik etmek isterdim, o dilenci partalları altında imanlıların kumandanını bulmak için beş yüz dilenciyi toplamam gerekse bile. Bir zamanlar tanrıça rolünü oynamaya en fazla yaklaştığımda, işte o zaman hayranlarımdan en son istediğim şey, gerçek içindeki gerçek olmuştu. 'Şiir, şiir yazın,' dedim onlara, 'hayal gücünüzü kullanın. Gerçeği

benden uzak tutun.' Olduğu gibi tüm gerçek kendini gösterecektir zamanı gelince ve bu da oyunun sonu oluyor."

"Kardinalimizin kadınların iffeti hakkındaki görüşü nedir acaba?" dedi yaşlı kadın. "Kutsal bir vasıf mı? Veyahut moda olan prensiplerle kandırmacadan öte bir şey olduğu düşünebilir mi? Madem aramızda bir delikanlı ve bir genç kız bulunuyor, siz ve ben, hayatı en iyi taraflarıyla izlemiş iki kişi olarak –siz günah çıkarma hücresinden, ben cumbadan– çıplak gerçeğe mesafe koyabilir ve sadece bacaklardan konuşabilir miyiz? İnanın ki, dünyadaki tüm kadınları bacak güzelliğine göre ayırmak mümkün. Bacaklarının güzel olduğunu bilenler ve gizli gerçeğin tüm hayallerden daha tatlı olduğunu düşünenler; işte dürüst insan onlar, vicdan huzuru içinde başkalarının gözlerinin içine bakarlar. Pantolon giyerlerse, o yiğitlik nerede kalır? Zamanımızın dar pantolonlara gönül vermiş genç erkekleri, onları aşağıya çekmek için iki uşak tutmak zorundalar, her paça için bir âdet."

"O zaman bile kolay bir iş değil," dedi Kardinal dalgın dalgın.

"Gerçeğin vaizleri gibi ortada dolaşmak bizim gibilere kıyasla daha insani olabilir, ancak onlarda illa tanrısal bir yan olduğunu da söyleyemeyiz. Bizim adımıza gerçeklerden konuşurlar, ama eteklerin altındaki kadın bacaklarına gelince, bu bir amaçtır ve amaçla düşünenlerdir ki, gerçek kahramanlığın vesayeti onların elindedir. Gizli bir gücümüz olduğunun farkında olmak bize cesaret verir. Yoksa iskambil masasındaki koz, kendi elimizdeki ufak, gizli bir koza kıyasla nedir ki? Ah, çok uzun konuştum, affınıza sığınıyorum, sayın hocam."

"Azizem, özür dilemeniz hiç gerekmez," dedi Kardinal yumuşak bir sesle, "söylediklerinizden faydalandım. Fakat ikimiz gerçekten hemfikir miyiz, işte o konuda ikna edemediniz beni. Bu fani dünya çocukların oynadığı el çekme* oyununu andırıyor. Her şeyin altında bir şey yatıyor, gerçek-hile-gerçek-hi-

(*) Eski zamanlarda çok bilinen bir çocuk oyunu. Oyuncular iki takıma ayrılır. Her oyuncu elini bir önceki oyuncunun elinin üzerine koyar. Eli en üstte olan, 'kral' veya 'kraliçe' olur. Oyun, kralın takımına komik görevler vermesiyle devam eder – ç.n.

le. Bağdat halifesi Harun Reşid, dilencilerden biri kılığına girdiğinde, eğer bu kılığın altında halkına karşı gerçekten kardeşçe bir yürek taşımasaydı, gizlediği tüm ihtişamı bile, jestinde saklı espriyi duygusuzluktan ayırmaya yarayamazdı. Aynı şekilde peygamberimiz İsa otuz yıl insan kılığında dolaşabilir miydi aramızda, şayet bir insan yüreği taşımasaydı altta? Evet değerli dostum, bana kalırsa, insan kalbi bile iyi bir şarabın verdiği mutluluğa cüret edebilir. En yeteneksiz kadınlar ki, karnavalı, her zaman sakladıklarını açmak için bir fırsat olarak görürler. Dindar bir kadın, maskeli balo için ruhunu ve kalbini incelikle andıran bir kostüm seçer. Karga burunlu Venedik maskesini taktığında, bize sadece onun altında klasik bir burun taşıdığını değil, bundan daha fazlasına sahip olduğunu da gösterir ve güzelliğinden başka vasıfları için de tapılmayı talep eder. Kalpten anlayan maskeli baloda şöyle der: "Seni maskenin üzerinden tanırım."

"Fakat yine de, Aziz Bayan," diye devam etti Kardinal, "gelin şunda anlaşalım. Kıyamet günü ruhsuz vaizlerin bize tasvir ettikleri gibi değil, aldatmak için biçare ufak gayretlerimizin –ki Tanrı tabii ki bunların farkındadır– gün ışığına çıktığı an değil, aksine Yüce Tanrı'nın maskeyi attığı andır. Ama ne an! Ah, Azizem, bu an için gerekirse yüz milyon yıl bile beklemeye değer. Gökyüzü aleminde kahkahalar yankılanacak, bir çocuğunki gibi saf ve berrak, bir gelininki gibi tatlı ve gözyaşlarına karışmış ve sadık bir savaşçının gibi muzafferane ve düşmanının bayrağını kralının ayakları dibine vakurca bırakan bir savaşçının veya zindandan çıkarılıp, o ağır zincirlerinden kurtulduktan sonra, onu ele verenlerin iftiralarından nihayet arınmış bir savaşçınınki gibi ağırbaşlı ve onurlu kahkahalar.

Yine de Azizim, Tanrı kıyamet gününün bir minyatürünü burada bize tattırmıyor mu? Gece yarısı olmak üzere. Umalım bu, maskelerin düştüğü saat olsun – sizin veya benimki olamasa bile, kaderin ve hayatın maskelerinin belki. Yakında belki de maskesiz karşılayacağız ölümü. O zamana kadar da hayatın, her şey göz önüne alınınca nasıl bir şey olduğunu anlamaya çalışmaktan başka burada yapacağımız hiçbir şey yok. Siz, Azi-

zem ve sizler genç kardeşlerim, bu gece gözümüze uyku girmesin, hazır şurada birlikte rahat oturmuşken, bana kim olduğunuzu anlatmaz mıydınız, hayat hikâyenizi, mertçe ve art niyetsiz, sanki cennette oturmuş da fani hayatımızı tekrar yaşıyormuşuz gibi?

"Siz," diye devam etti yaşlı adam, Jonathan Mærsk'e dönerek, "samanlığın suya gömüldüğünü görünce kayıkta ayağa kalktınız, devrileceğini hesaba katmadan. Öyle sanıyorum ki, siz daha önce de bir başka büyük yapının böyle çöküp harabeye döndüğüne şahit oldunuz. Anlatmaz mıydınız?"

"Sonra yine biraz önce farkına vardım ki," diye ekledi, "kanımızın saflığından bahsettiğimde, kelimelerim sanki sizi ürküttü, sanki ambarın çöküşünü seyrettiğinizde olduğu gibi. Sizin kuşağın demokratik görüşlerine olan bağlılığınızdan olabilir mi? O teorilerin yabancısı olduğumu sanmayın – sandığınızdan öte anlayabiliyorum onları. Acaba bu gece siyasi bir münakaşayla birbirimizin kalbini kırabilir miyiz? Yavrum, sizin dilinizle konuşacağım: "Ve sonra hürriyet, eşitlik ve kardeşlik doğacak, bu üçü, ama içlerinde en yücesi kardeşlik."

"Veya belki de," dedi, "bir piçin ağır yükü altında ah ediyorsunuzdur, olabilir mi oğlum? Kim sesini yükseltmeye ve bağırmaya bir piçten fazla gerek duyabilir? 'Ben kimim?' diye. Bize güvenebilirsiniz. Şafak sökmeden önce hayat hikâyelerinizi anlatmanızı bekliyoruz."

Ta en başından beri yüzü derin bir yalnızlığın izlerini taşıyan ki, katıksız bir melankoliğin saklanamaz vasıflarındandır, genç Danimarkalı bu sözler üzerine Kardinal'in gözlerinin içine baktı. Yaşlı adamın kelimelerdeki ve tavrındaki asalet ve vakar ilk andan, ilk tanıştıklarından itibaren kalplerini fethetmişti. Genç adamın gözlerinde şimdi garip ve berrak bir ışık belirmişti. İki adam bir süre birbirlerini incelediler. Genç adamın solgun yüzüne tekrar renk geldi, derin bir iç geçirdi.

"Evet," dedi sonra, "size hikâyemi anlatacağım. Belki başıma gelenleri kelimeye dökersem, her şeyi daha iyi anlayabileceğim."

"Yüzünüzü yıkayınız, genç dostum," dedi Bayan Malin, "ve portreniz kalplerimizde sizi ölümsüzlüğe bağışlasın."

Jonathan biraz duraladı ve sonra anlatmaya başladı: "Hikâyemin adı:

ASSENSLI TIMON'UN HİKÂYESİ

Eğer Kopenhag'da yaşamış olsaydınız, namımı da duymuş olurdunuz. Orada uzun bir süre çok bahsi geçen biriydim. Hatta bana bir de takma ad bulmuşlardı: Assenslı Timon. Yerinde bir takma ad. Assenslıyım ben. Fyn adasının ufak bir ticaret limanı, belki duymuşsunuzdur. Orada doğdum, babam saygıdeğer kaptan Clement Mærsk ve annem Magdalene'nin oğlu olarak. Şehir merkezinde bahçe içinde güzel bir evleri vardı.

Belki merak ediyorsunuz –hayatı onun hakkında hüküm verebilecek kadar iyi tanımıyorum– Assens'ta yaşadığım sürece, acaba neden herhangi bir şeyin bana zarar verebileceğini veya vermek isteyebileceğini hiç düşünmedim? Evet, hatta hiç kimsenin benimle ilgilenmek zahmetine katlanacağını bile hiç düşünmedim ben. Aksine, dünyayla benim ilgilenmem gerektiğini düşündümdü hep. Babam sık sık denize açılırdı birçok yaz birlikte de denizdeydik, Portekiz'e ve Yunanistan'a gittik. Açık denizdeyken, tüm vaktimiz gemi ve kargoyla ilgilenmekle geçti ve bu bize dünya üzerindeki en önemli vazife gibi geldi.

Annem güzel bir kadındı. Öyle güzeldi ki, yüksek aristokratlarla düşüp kalktığım zamanlarda onun gibi hem görünüşü hem huyu güzel bir başkasına hiç rastlamadım. Diğer kaptan eşlerinden uzak dururdu, evlerine misafirliğe gitmezdi. Babası İsveçli meşhur botanikçi Linnés'in asistanıydı. Çiçekler, arılar, kovanlar ve onların hayatı insanlarınkinden çok daha anlamlıydı annem için. Ondan görüp öğrendiklerim bitkilerin, çiçeklerin ve böceklerin bu dünyada insanlardan çok daha önemli varlıklar olduklarını gösterdi bana, insanların onlara bakmak için dünyaya gönderildiklerine inanmaya başlamıştım.

Assens'taki evimizin bahçesinde annem ve ben uzun yıllar sanki gerçek bir idilde yaşadık. Masum, sade ve mutlu günlerdi."

Hikâyelerden çok hoşlanan Bayan Malin anlatılanları büyük dikkatle dinliyordu. Genç adamın sözlerini hafif bir iç çekme-

siyle kesti. "Ah," dedi, "idilleri iyi bilirim. *Mais moi je n'aime pas les plaisirs innocents.*"*

"Assens'tayken bir arkadaşım vardı, o da buna inanırdı," diye devam etti Jonathan. "Yetenekli bir çocuktu, bir papazın oğluydu, adı Rasmus Petersen, benden birkaç yaş daha büyük, bir baş daha uzundu. O da papaz olacaktı ama Kopenhag'da talihsiz bazı olaylara karıştı ve papaz okulunu bitiremedi. Kopenhag'da okuduğu sürede birçok önemli evlerde özel hocalık yaptı. Benimle de çok ilgilenmişti, ona hayranlık duyardım, fakat kendimi onun yanında hiçbir zaman rahat hissetmedim. Çok sert ve sivri bir mizacı vardı, ustura gibi, parmağınızı hafif kesmeden uzaklaşamazdınız yanından, ama hemen farkına varmazdınız. On altı yaşıma geldiğimde, babama geldi, bende üstün bir yetenek gördüğünü söyledi, onunla birlikte Kopenhag'a göndermeye ikna etti, orada tanıdığı bilge hocalardan ders alacaktım."

"Peki üstün yetenekli miydiniz?" diye sordu Bayan Malin.

"Hayır, değildim efendim," dedi Jonathan.

"Kopenhag'daki ilk günlerimde kendimi çok yalnız hissettim, yapacak bir şey bulamadım," diye devam etti genç adam, "Bana sanki tüm şehirde insanlardan başka hiçbir şey yokmuş gibi geldi.

Ama ben bu insanların umurunda değildim. Onlarla biraz konuştuktan sonra bana arkalarını döner giderlerdi. Zamanla çevredeki sarayların ve malikânelerin seralarına ve kış bahçelerine merak saldım. Baron Joachim von Gersdorff'un serası bunların en ünlüsüydü. Kendisi Danimarka sarayında başuşaktı ve aynı zamanda ünlü bir botanikçiydi de. Tüm Avrupa'yı, Hindistan'ı, Asya'yı, Amerika'yı dolaşmıştı, her gittiği yerden ender bitkiler toplar getirirdi.

Bu zatın bahsini hiç duydunuz mu veya tanıyor musunuz kendisini? Rus asıllıydı, Danimarka'da kimsenin tahayyül bile edemeyeceği kadar zengindi. Şair ve müzisyen, diplomat ve kadın avcısıydı, onu tanıdığım sıralarda yaşlı bir adam olmasına rağmen. Lakin onda insanları en çok etkileyen taraf bunların

(*) (Fr.) Ama masum zevklerden hoşlanmam ben – e.n.

hiçbiri değildi. Evet, bambaşka bir şeydi: "Moda beyefendi"ydi o. Gerçek mizacı burada yatıyordu. Hatta diyebilirdiniz ki, moda olan sadece Baron Gersdorff'a yalakalık etmekti, hiç değilse Kopenhag şehrinde. O ne yaparsa yapsın fark etmezdi, sanki dünyanın en doğru şeyiydi de, herkes bunu taklit etmek zorundaydı. Ah, bu şahsı daha uzun uzadıya tarif etmek istemiyorum; moda bir beyefendi olmanın ne demek olduğunu siz muhakkak biliyorsunuzdur. Ben sonra öğrendim. Ama onun içinde vardı o.

Rasmus'un yardımıyla seraya girme imkânım oldu. Birkaç kez gezdim. Bir öğleden sonra yine Rasmus'la orada gezinirken Baron Gersdorff'la karşılaştık. Rasmus bizi tanıştırdı, Baron beni dostça selamladı, bizimle gelip bitkiler hakkında bilgi vermeyi teklif etti. Birlikte uzun uzun gezdik, sorularımızı son derece kibarca ve sabırla cevapladı. O günden sonra her gittiğimde onu serada buldum. Kaktüs koleksiyonunun kataloğunu hazırlama vazifesini verdi bana. O sıcak cam kutuda birlikte pek çok gün geçirdik. Onunla olduğum zamanlar kendimi fevkalade mutlu hissettim, o kadar çok yer görmüştü ve o kadar çok şey biliyordu ki. Bana en uzak diyarlarda yaşayan çiçekleri ve böcekleri anlatırdı. Giderek, benim söylediklerimin de onda garip bir tesir uyandırdığını fark etmeye başlamıştım. Beni pür dikkat dinlerdi. Yine bir öğleden sonra ona Epiphyllum'un* boru uçları hakkında bir tez okuyordum ki, gözlerini kapatmış olduğunu fark ettim. Elimi ellerinin arasına aldı, uzun süre bırakmadı, okumamı bitirdiğimde, bana baktı ve şöyle dedi: 'Sana ne verebilirim Jonathan, komisyon olarak?' Güldüm ve henüz dikkate değecek değerde bir şey bulduğumu sanmadığımı söyledim. 'Ah, Tanrım,' dedi Baron, '1815 yazının komisyonu olarak.' O günden sonra da sesimi methetmeye başladı. Çok ender güzellikte, berrak bir sesim varmış ve Mösyö Dupuy'dan bana şan dersi vermesini isteyebilirmiş."

"Peki sesiniz güzel miydi?" diye sordu Bayan Malin biraz şüpheyle, ona göre genç adamın sesi boğuk ve çatlaktı.

"Evet efendim, o zamanlar çok güzel bir sesim vardı. Annem bana şarkı söylemeyi öğretmişti."

(*) *Epiphyllum oxypetalum*, kaktüsgillerdendir – ç.n.

"Ah," dedi Bayan Malin, "güzel bir oğlan sesi kadar mükemmel bir şey yoktur dünyada. Roma'da iken İsa Kilisesi'nin* korosunda Mario adında bir çocuk tanımıştım, melek gibi bir sesi vardı. Bizzat Papa onu hararetle methetmişti bana, gidip dinlememde ısrar etmişti, neden öyle yaptığını da tahmin edebiliyorum, beni Katolik yapmak istiyordu ve herhalde böyle altın gibi bir sesin bu fani kulunda huşu uyandıracağını düşünmüştü. Mario'nın ağzını açmasıyla Papanın gözyaşlarının nasıl aktığını seyrettim oturduğum kilise sırasından. Ama ne ses. Carissimis'in ölümsüz resitatifi *Bag mig, Satan*'** daki, kanatlarını açıp gökyüzüne havalanan kuğu gibi. Ah, o iyi kalpli VIII. Pius! Üç gün sonra feci bir şekilde can vermişti, kantarid*** hapıyla zehirlenmişti. Katolik kilisesine karşı hiç sempati duymam, fakat şunu da söylemeliyim, Papa harika bir insandı ve tam bir erkek gibi öldü. Müzik dersi alıp virtüöz oldunuz mu, Bay Jonathan?"

"Evet efendim," dedi Jonathan gülümseyerek. "Ders aldım. Müziğe öteden beri olan düşkünlüğümden olacak, çok da sıkı tuttum, epey ilerledim. Bir sonraki kışın başında hep Baron'la dolaşmaya başlamıştım, bensiz olamıyor gibiydi, Kopenhag'ın tüm görkemli evlerini birlikte gezdik ve oralarda benden dostlarına şarkı söylememi isterdi. Şehre ilk geldiğim zamanlar kış akşamlarında o evlerin önlerinde durur, fuayelerindeki çiçekleri ve ışıkları ve arabalarından inen genç hanımları seyrederdim dışarıdan. Artık o evlere girebiliyordum ve bu evlerdeki hanımlar, yaşlı olsun genç olsun, bana öyle yakın davranıyorlardı ki, sanki oğullarıymışım veya erkek kardeşleriymişim gibi. Sarayda Kral Frederik ve Kraliçe Marie'nin önünde de şarkı söyledim, kraliçe dinlerken bana merhametle gülümsüyordu.

(*) Yazar aslında burada ince bir hicivle Kopenhag'ın Valby semtindeki Jesuskirke Kilisesi'nden bahsediyor. Danimarkalı mimarın, bu eserinde Roma'daki San Pietro in Vincoli Kilisesi'nden etkilendiği bilinir. Hatta kilisenin önüne, Michelangelo'nun Roma'daki San Pietro in Vincoli Kilisesi'ndeki Musa heykelinin bir taklidini de yerleştirmiştir ancak daha sonra kaldırılarak, aynı kaide üzerine bir Danimarkalı heykeltraşın eseri konulur – ç.n.

(**) (Dan.) Arkama geç, Şeytan – ç.n.

(***) İspanyol sineğinden elde edilir. Bu hayvanlar önce kurutulur, daha sonra kimyasal bir işlemden geçirilerek kantarid elde edilir. Gerçekte bu madde çiftlik hayvanları için afrodizyaktır – ç.n.

Çok mutluydum. Düşünüyordum da, bizi şehirlilerin zenginlikten ve dünyevi şan ve şöhretten başka bir şey düşünmediklerine inandırmak isteyenler çok yanılıyorlardı. Tüm bu bayanlar ve baylar müziği benim kadar seviyorlardı, hatta daha fazla ve onun uğruna her şeyi unutuyorlardı. Ve güzelliğe âşık olmak çok asil bir his değil midir?"

"Aşık mıydınız?" diye sordu Bayan Malin.

"Bir bakıma hepsine âşıktım," dedi Jonathan. "Hepsinin gözleri yaşlanırdı ben şarkı söylerken. Bana arpta eşlik ettiler veya benimle düet yaptılar. Saçlarındaki çiçekleri çıkarıp bana verdiler. Ama galiba Kontes Atalanta Danneskiold'a âşıktım, Danneskiold kardeşlerin en küçüğüydü, onlara Samsølü* yedi kuğular derlerdi. Annesi bir komedide Orfeus ve Eurydike rollerinde oynamamıza izin verdi. O kış sanki bir rüyaydı. Bazen rüyanızda istediğiniz her tonun ağzınızdan rahatlıkla çıktığını, gamın tüm perdelerinde Yakup merdivenindeki** melekler gibi aşağı yukarı koşup oynadığınızı görmez misiniz? Ben bu rüyayı hala görürüm.

"Sonbahara doğru başımdan bir şey geçti, o zamanlar belanın daha ne olduğunu bilmeyen bana büyük bir bela gibi görünen bir şey. Hastalandım, saray doktoru gelip baktı, sesimi kaybettiğimi ve eski sesimi asla geri kazanamayacağımı söyledi. Nasıl üzüldüğümü ve nasıl için için acı çektiğimi anlatamam, sadece sesimi kaybettiğim için değil, arkadaşlarımı hayal kırıklığına uğratacağımı ve hatta belki onları kaybedeceğimi, hayatımın bundan sonraki kısmının çok sefil geçeceğini düşünerek. Hatta bir keresinde Rasmus Petersen beni görmeye geldiğinde, dayanamayıp ağladığımı da hatırlıyorum bu korkuyla. Ona içimi açtım, başıma gelen bu talihsizlik için bana sempati duymasını bekledim. Sandalyesinden kalkıp sanki pencereden dışarı bakıyormuş numarası yaptı güldüğünü göstermemek için, öyle kalpsizceydi ki, konuşmamaya karar verdim. 'Bak Jonathan,'

(*) Danimarka ada topluluğundaki bir adanın adı. Popüler bir sayfiye beldesidir – ç.n.

(**) İncil-Genesis (28:11-19). Hz. Yakup rüyasında, yerden göğe uzanan bir merdiven gördü. Merdivenden melekler inip çıkıyorlardı – ç.n.

dedi, 'dinle bir. Tanrı seni inandırsın, gülmek için iyi bir nedenim var. Bahis oyununu kazandım. Senin gerçekten de göründüğün gibi safdil biri olduğuna bahse girmiştim. Kimse bana inanmamıştı. Seni içten pazarlıklı bir kavalye olarak görüyorlar. Onun için sesini kaybetmiş olmanın sana hiçbir zararı dokunmayacak.' Ne dediğini anlamamıştım. Sanırım rengim de solmuştu, söyledikleri yüreğime su serpse de.

"'Bak,' dedi, 'Baron Gersdorff senin baban. Seni onun serasına götürmeden çok önce tahmin etmiştim. Onun bir çocukluk resmini gördükten sonra anlamıştım, aynen seninki gibi melek gibi bir yüz. Öğrendiğinde çok sevindi, onu daha öyle hiç öyle mutlu görmemiştim. "Hayatta hiç çocuğum olmadı. Baba olmak benim için çok garip bir duygu. Ama inanıyorum bu oğlan benim etimden, kanımdan yaratılmış ve buna hiç pişman olmayacak. Lakin eğer ruhumun onda devam ettiğini görürsem, Tanrı şahidimdir, onu vesayetime alacağım ve her şeyimi ona bırakacağım. Olur da onu Baron Gersdorff yapamazsam, hiç olmazsa Malta Şövalyesi yapacağım ve *De Résurrection** ismini vereceğim."

"'İşte bunun için Kopenhag'ın seçkinlerinin gözdesi oldun, Jonathan,' dedi Rasmus. 'Senden gözlerini alamadılar, zira sende Baron Gersdorff'un ruhunu görmeye çalışıyorlardı. Zira eğer öyleyse, tüm Kuzey Avrupa'nın en zengin adamı ve en iyi koca adayı sensin demekti, Jonathan.' Sonra Baron Gersdorff'la aralarında geçen benim hakkımdaki bir konuşmayı nakletmeye koyuldu:

"'Benim iyi kalpli Rasmusum, biliyorsunuz şairim ben, size şimdi nasıl bir şair olduğumu izah edeceğim. Hayal dünyamda kendimi bir başka şairin yerinde farz etmeden bir satır bile yazmadım ben. Goethe, Horat ve Lamartine'in tarzında şiirler yazdım. Aynı şekilde, insanın, bir Corsaren, bir genç Werther veya Eugen Onegin olduğunu hayal etmeden bir kadına aşk mektubu yazması da imkânsızdır. – Güzellerim birbiri ardından Chateaubriandların, Byronların kahramanlarından iltifat aldılar, onlar tarafından taparcasına sevildiler ve baştan çıkarıldı-

(*) (Fr.) Yeniden Diriliş – e.n.

lar. Hayatımda asla içgüdülerimle veya ne olduğunu idrak etmeden tek bir şey yapmadım. Fakat bu sefer, Jonathan'a kendimi kayıtsız şartsız teslim ettim. O Joachim Gersdorff'un en sahici eseri, Firdevsi'den, Petrarca'dan veya Bay Oehlenschäger'dan ödünç alınmış değil. Bu, sizi temin ederim ki, Joachim Gersdorff için çok anlamlı bir tecrübe ve çok önemli bir olay. Joachim Gersdorff gerçek yüzünü bana bir gösterse, onu bunun için ne kadar ödüllendirsem azdır. Mal mülk, mücevher, kadın, at, şarap, ülkenin en üstün asalet nişanları, her şey ona feda olsun teşekkürümün ifadesi olarak.'

"Bütün bunları orada hasta yatağımda yatarken dinledim.

"Belki şaşıracaksınız, asil efendim ve siz sayın hanımefendi, bu anlatılanların üzerimdeki en büyük etkisi, sınırsız ve derin bir utanç oldu. Hayatımda hiç böyle güçlü bir hisse kapıldığımı bilmiyorum.

"Şayet Baron, diğer güzel oğlanlara yaptığı gibi beni baştan çıkardıysa, o zaman kızarmam gerekirdi saygıdeğer insanların gözlerine bakarken. Başka şartlarda olsa bu utanca kalbimin derinliklerinde belki bir sığınak bulabilirdim, zira onu öyle sevdim ben. Ama o durumda utancımı saklayacak hiçbir barınak yoktu yeryüzünde benim için. Ömrümde ilk defa tüm dünyanın gözlerini üzerimde hissettim ve o bakışlar ruhumun derinlerine saplandılar.

"Tanrı yeryüzünü yarattı, asil efendim, onu seyretti, çok iyi olduğunu gördü. Tabii ki! Fakat ya yeryüzü de Tanrı'nın bakışına karşılık verseydi, onun iyi olup olmadığını görmek için? Zannımca, her şey göz önüne alınınca Lucifer'in Tanrı'ya yaptığı buydu. Tanrı bir hakemin gözüyle ölçülüp biçildiğini hissetmişti. İyi miydi? Ben –ben de Tanrı ne kadar suçsuzsa o kadar suçsuzdum– şimdi sahici bir Joachim Gersdorff gibi davranmalıydım. Bu zatın, bu moda zatın kanı dolaşıyordu damarlarımda, tüm dünyanın ilgi merkezi bir şahsiyetin. Tanrı bu durumu sineye çekemezdi. Hatırlarsanız, Lucifer'i karanlıkların dibine fırlattı attı, ceza olarak ve ondan kurtulmak için. Tanrı burada haklıydı. Bulunduğu mevkide böyle bir şeye göz yumamazdı. Ben de göz yumamazdım ama buna mecburdum.

"Rasmus'un doğru söyleyip söylemediğinden emin olmak için, benim zannımca cesaret isteyen bir şey yaptım, evet, Assens'taki kaptanın ve karısının bana iyi bir terbiye verdiklerini ispat edecek bir kahramanlık. Danneskiold Düşesi'nin evinde verilen büyük bir davete gittim ve orada yine onlara şarkı söyledim. Eski şarkılarımı söyledim ve sesimi dinledim veya ondan artık geriye ne kaldıysa. Beni şimdi dinleyenler ne biçim bir gösterim olduğunu tahmin edebilirler. Daha önce de onların önünde şarkı söylemiştim ve elimden gelenin en iyisini yapmıştım, onlara sahip olduğumun en iyisini veren bendim. Bu sefer dinleyenlerin yüzünde bir tek hayal kırıklığı emaresi veya bir acı ifadesi görmedim. Alkışladılar, hep olduğu gibi sıcak ve sevecendiler – ah, ne katı kalpliydiler! Onlara hiçbir zaman bir şey vermediğimi fark ettim, onlar için bir şey de yapmamıştım, sadece etrafımdaki dünya beni seyretmişti, benim için bir şeyler yapmak istemişti. Tüm gözler üzerimdeydi, zira sahici bir Joachim Gersdorff'dum – moda bir genç. Oradan gece yarısı ayrıldım ve merhametli efendim, samanlığın suların altına gömüldüğünü seyrederken, o akşamı hatırladım.

"Aynı gece Baron'a bir veda mektubu yazdım. Öyle korkmuştum ve tiksinmiştim ki ondan ve onun dünyasından. Bu yüzden olacak, yazdığım mektubu tekrar okuduğumda, 'moda' kelimesini tam dokuz defa tekrarladığımı fark ettim. Mektubu, Baron'a götürmesi için Rasmus'a verdim. O tam kapıdan çıkarken, mektupta Baron'un bana miras bırakmak istediği servet konusuna değinmeyi unuttuğumu fark ettim ve Rasmus'a, Baron'dan hiçbir şey istemediğimi ona özellikle söylemesini tembih ettim.

"Şehir sokaklarını görmeye tahammülüm yoktu. Gersdorff Malikânesi'ndeki güzel odamı bıraktım, kayığa bindim ve limanı geçip Trekroner adasına vardım. Orada bir levazım subayının evinde bir oda tuttum. Denizden başka hiçbir şey görecek halde değildim. Rasmus benimle geldi ve eşyalarımı taşımama yardım etti. Yol boyunca da geri dönmem için ısrar etti. Gersdorff Malikânesi'nin önünden geçmek zorundaydık, tüm dünyaya karşı öyle bir tiksinti uyandı ki içimde, dayanamadım bahçe kapısı-

nın önüne okkalı da bir tükürdüm, küçük bir çocukken babamdan –Assenslı Kaptan Clement Mærsk'den– öğrendiğim gibi.

"Bazı günler Trekroner'da kaldım ve bana ait olan dünyayı, kendi dünyamı bulmaya çalıştım – ama kendimi değil, bulmaya en az muhtaç olduğum şeydi o. Assens'taki bahçemizi düşündüm, fakat orası ebediyen yüzüme kapanmıştı. İnsan bir kere Bilgi Ağacı'ndan* yiyip de kendini görünce, tüm bahçeler insanın yüzüne kapanır. Çünkü 'moda insan'a dönüşüyorsunuz, aynı Adem ve Havva'nın dış görünüşleriyle meşgul olmaya başlayınca dönüştükleri gibi.

"Birkaç gün geçmişti ki, Rasmus beni ziyaret etti. Kiraladığı ufacık bir filikayla gelmişti, o ki, denizden ödü kopardı.

"'Ee, dostum' diye söze başladı, ellerini ovuştururak, 'şans yıldızının altına doğmuşsun. Mektubunu Baron'a verdim, tarif edilmesi imkânsız bir şekilde heyecanlandı ve memnun oldu okuduklarına. Ayağa kalktı, ileri geri gitti geldi ve sonra, "Tanrım," diye haykırdı, "İnsanlardan böyle nefret etmek! Bu melankoli! Nasıl da tanıdık. Evet, o benim canlı bir kopyam. Çariçe Catharina'nın aşığı olduktan sonraki bir hafta boyunca ben de onun şimdi hissettiklerini hissetmiştim. Manastıra çekilmeyi bile düşünmüştüm. Tanrım, karşımdaki Genç Joachim Gersdorff'un etten ve kemikten bir tablosu, lakin renkli orijinali üzerinden yalnız siyahla boyanmış. Yarabbim, bu oğlandaki nasıl bir güçtür, nasıl bir güzelliktir, nasıl derin ve kapkara! O tiz sesten böyle bir ruh çıkacağını hiç tahmin etmedim. Bu Rusya'da bir kış gecesi, bu bozkırlarda aç kurtların ulumaları." Mektubunu üst üste iki defa okudu. Sonra, "Moda bir erkek olmak mı istemiyor? Fakat biz Gersdorfflar, biz hep öyleyiz, genç çariçesinin hizmetindeki babam da öyleydi. Oğlum nasıl bundan çekinir? Elbette bizim aile mirasımızı devam ettirmek zorunda, o da ecdadı gibi zamanı için modanın ve zevkin misali olacak."

"'Şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki,' dedi Rasmus, 'senin melankolin şu an çok moda. Kopenhag'ın şık genç erkekleri siyah-

(*) Doğruyu ve Yanlışı Bilme Ağacı olarak da geçer. Cennette Adem ve Havva'nın meyvelerini yememeleri buyrulan ağaç. (1. Mos., kap. 2-3) – ç.n.

lar giyiniyorlar, hayata ve aşka acıyla bakıyorlar, şık hanımlar ise aralarında mezarlarından konuşuyorlar.'

"'Assenslı Timon' lakabını bana o zaman taktılar.

"'Peki,' diye sordum Rasmus'a, 'hiçbir şartla ondan para kabul etmeyeceğimi söyledin mi ona?'

"'Tabii,' dedi Rasmus, 'öyle bir sevinç tezahürü gösterdi ki, bir an kalbi duracak ve seni bırakıp gidecek sandım. "Ah, harikulade," diye haykırdı, "harikulade, benim sevgili oğlum Timon. Hadi göreyim seni, savur onları, dağıt onları kahramanca. Onlara nefretini göster tüm dünyaya, gerçek bir Gersdorff edasıyla. *Hetaira** kadınlar kapsın onları! Moda idolü bir genç erkek için o tip kadınlara para vermekten daha iyi bir yol yoktur nam salmak istiyorsan. Her yerde peşinden gelirler ve sendeki derin zifiri karanlığın yanında sihirli bir tezat oluştururlar. Vallahi bu oğlanı çok seviyorum," ve ekledi, "ilk olarak Avrupa'da eşi benzeri olmayan zümrüt koleksiyonumu yollayacağım ona. Sonra bakarız artık," işte hepsi burada,' dedi Rasmus ve büyük bir ihtimamla bir kumaş parçasına sardığı mücevher kutusunu çıkarıp masaya bıraktı.

"'Fakat Baron kapısının önüne tükürdüğünü duyunca,' diye devam etti Rasmus, 'çok hislendi. "Ben de aynen böyle yapmıştım," dedi bana, "baba evimin bahçe kapısına, Sankt. Petersburg'daki Gersdorff Malikânesinin." Hemen avukatıyla irtibata geçti, oğlu olduğunu ve tüm mal varlığını sana bıraktığını beyan eden bir vasiyet düzenletti. Sonra sana Malta silahşoru unvanını verdirmek ve adına *De Résurrection* lakabını ekletmek için de üst mertebedeki tanıdıklarıyla irtibata geçti.'

"O günlerde kendimi çok bedbaht hissediyordum. Beni huzura kavuşturabilecek tek şeyin ölüm olduğunu düşünmeye başlamıştım. Rasmus'la şehre indim, terzime ve şapkacıma olan borcumu ödedim. Ben öldükten sonra arkamdan konuşmalarını istemiyordum. Langebro Köprüsü'nde dolaştım, denizi ve tekneleri seyrettim. Bazıları Assens bandıralıydı. Köprünün tenhalaşmasını bekledim. Kopenhag'ın mavi nisan akşam-

(*) (Lat.) Kız arkadaş, sevgili. Erkeklerle serbestçe ilişki kuran kadınlara denir. Söz konusu kadınlar zeka ve becerileriyle de tanınırlardı.

larından biriydi. Aklıma bir zamanlar benim de söylediğim Salvadore'nin bir barkarolu* takıldı. Melodi, bu alemden pek yakında ayrılacağım düşüncesiyle birlikte ruhumu huzurla doldurdu. Tam o sırada yanımdan bir fayton geçti, sonra yavaşladı, siyah danteller içinde bir kadın indi aşağı, bana doğru ilerledi, nefes nefese, alçak bir sesle, 'Siz Jonathan Mærsk'siniz değil mi?' diye sordu. Ben evet deyince yanıma yaklaştı. 'Oh, Jonathan Mærsk,' dedi, 'Sizi tanıyorum ve sizi takip ettim. Niyetinizi biliyorum. Müsaade ediniz sizinle birlikte öleyim. Uzun bir zamandır düşünüyorum ölmeyi, fakat oralara yalnız gitmeye de cesaret edemiyorum. Bırakınız sizin eşliğinizde öleyim. Judas gibi büyük bir günahkârım ben. Aynen onun gibi hep ihanet ettim. Geliniz, gidelim artık.' Akşam karanlığında elimi yakaladı ve sıkı sıkı tuttu. Hızla çektim kurtardım elimi elinden ve yanından koşarak uzaklaştım.

"Şöyle düşünüyordum: Bütün Kopenhag'da daima, en iyi ihtimalle dört beş belki de daha fazla intiharın eşiğinde kadın vardır. Onların arasında moda olmuşsam, ellerinden nasıl kurtulabileceğim peki, nasıl huzur içinde ölebileceğim? Şık biriyle şimdi tam oracıkta intihar etmekten ve Langebro Köprüsü'nü meşhur etmekten imtina edemez miyim? Son nefesimi majörü minörden ayırt edemeyen kadınlarla birlikte dibi boylayarak vermek zorunda mıyım, en son aldığım nefes neye benzeyecek...–"

"*Le dernier cri,*"** diye tamamladı Bayan Malin tam manasıyla şeytani bir gülüşle.

Jonathan bir süre durdu ve sonra, "kayığıma atlayıp Trekroner'e geri döndüm," diye devam etti, "odama kapandım, canım ne bir şey yemek ne de bir şey içmek istiyordu.

Tam o günlerde Assenslı Kaptan Mærsk beni ziyarete geldi. Trankebar'a gelmişti iş için, eve dönüyordu, yolda beni de bir görmek istemişti.

"'Senin hakkında duyduklarım doğru mu?' diye sordu, 'Malta silahşoru olacakmışsın. Malta'yı iyi bilirim. San Angelo Kale-

---

(*) Venedik gondolcularının söz ve müziği önceden yazılmadan, içlerinden geldiği gibi söyledikleri ritmi üç zamanlı romantik melodi – ç.n.

(**) (Fr.) Son çığlık – e.n.

si'ni sağ tarafına alarak limana girdiğinde, iskele tarafındaki sığ kayalığa çok dikkat etmek gerekir.'

"Denizde birlikte geçirdiğimiz günlerin hatıraları zihnimde canlandı, 'Baba,' dedim, 'Baron Gersdorff benim gerçek babam mı? Onu tanıyor musun?'

"'Bırak o cadalozların ne yapıp ettiklerini, onlar kendi işleriyle uğraşsınlar,' dedi, "sen şimdiye bak, buradasın ve denize dayanıklı bir teknesin sen, kim inşa ettiyse etmiş olsun.'

"Ona başımdan geçenleri bir bir anlattım. 'Benim minik Jonathanım,' dedi. 'Sen kadın milletinin arasına düşmüşsün.' Ona aslında Kopenhag'da pek fazla kadın tanıdığım olmadığını söyledim, 'bir şey fark etmez,' dedi, 'Ben Kopenhag'daki erkekleri bilirim. Bir şeyler olsun diye beklerler de, hareket kadınca işlerdedir, balmumu cilalı burunlarını oralara olduğu kadar başka hiçbir şeye öyle sokmazlar, Fastelavn* âdetlerine onlar kadar heveslisini bulmak imkânsızdır. Söz teknelerden de açılmışken şunu kesinlikle söyleyebilirim ki, dünyadaki tüm gemiler denize yelken açıp dolaşmaktan memnundur. Karaya yaklaşmak, bağlanıp beklemek hiçbirinin aklına bile gelmezdi, eğer kadın milleti karada oturmuş, gemilerle denizden gelecek ipek, çay, kırmız böceği boyası, biber ve bunun gibi, bir şeyleri oldurabilsinler diye kullanacakları şeyleri bekleyip durmasalardı,' dedi. Biraz aradan sonra, 'her an bir şeyler olsun diye aranmayan, dünyada tek tanıdığım kadın annendir.'

"'Ama o bile tamamen uzak duramamış,' dedim, 've Tanrı şimdi benim yardımcım olsun, babacığım.'

"Baron Gersdorff'un nasıl tüm servetini bana bırakmak istediğini anlattım. Babamın kulakları çok ağır işitmeye başlamıştı. Cevap vermeden biraz düşündü taşındı, sonra, 'Paraya mı ihtiyacın var Jonathan?' diye sordu, 'Eğer öyleyse çekinmeden söylemelisin, epey bir miktar para olan bir yer biliyorum. On üç yıl önceydi,' diye anlatmaya başladı, 'Çok sakin bir havaydı, Haiti

(*) Eski bir Danimarka karnaval geleneği. Eski zamanlarda "Büyük Perhiz"in başlayışını kutlamak için şubat ayında eğlenceler düzenlenirdi. Hıristiyanlarda "Büyük Perhiz"den evvel gelen bir iki günlük günah çıkarma devresinde, perhize hazırlık olarak yiyilip içilir eğlenilirdi. Fastelavn bu eğlencelerdeki oyuna verilen addır. Danimarka'da bu âdet hâlâ devam ettirilir – ç.n.

açıklarındaydım, yelkenlimi ufak bir adaya çekip rüzgârı beklemek zorunda kaldım. Annene götürmek için çevrede ne ender bitkiler var bir bakıp, toplamak üzere karaya çıktım, orada burada toprağı kazarken, Kaptan l'Olonnais'in hazinesine rastladım. Flibustierlerdendi.* Hazineyi çıkardım, ama biraz idman yapmış olmak için onu tekrardan, bu sefer kaptanınkinden daha düzgün ve çok daha derin kazdığım çukura gömdüm. Yerini çok iyi biliyorum. İstersen söyle, hazineyi uygun bir ara alıp sana getiririm. Eğer Baron'un parasını sana bırakmasını sağlayamazsan, o zaman bu hazineyi sen ona hediye edersin; değeri de onun servetinin çok üzerinde.'

"'Sevgili Babacığım,' diye haykırdım. 'Ne dediğinizi bilmiyorsunuz. Siz bu şehirde hiç yaşamadınız. Nasıl bir jest olurdu ama. Beni sonsuza dek moda erkek yapardı, sahici bir Joachim Gersdorff. Evet, işte o zaman eksiksiz bir Assenslı Timon olurdum. Ama bana Haiti'den yalnız bir papağan getiriniz, altın değil.'

"'Sen mutlu değilsin Jonathan,' dedi babam.

"'Evet, mutlu değilim babacığım,' diye karşılık verdim. 'Bu şehri ve insanlarını sevmiştim. Onları huşu içinde içime çekmiştim. Fakat onlarda, muafiyetli olamadığım bir zehir var. Şimdi onları düşünürken, ruhum kasılarak istifra ediyor. Bana göre bir ilacınız var mı ?'

"'Evet, tabii,' dedi babam, 'her şeye çare bir ilaç var: tuzlu su.'

"'Tuzlu su mu?' diye sordum.

"'Evet, şu veya bu şekilde alınarak. Ter veya gözyaşı veyahut tuzlu deniz.'

"'Ter ve gözyaşını denedim,' dedim ona, 'tuzlu denizi de deneyecektim ama siyah danteller içinde bir kadın mani oldu.'

"'Çılgın gibi konuşuyorsun Jonathan,' dedi babam ve biraz düşündükten sonra ekledi, 'benimle gelsene. St. Petersburg'a yük götüreceğim gemimle.'

"'Hayır, St. Petersburg'a gelemem,' dedim.

"'Ah evet ama sadece oraya yüküm var. O zaman sen kendi-

(*) Batı Hint Adaları'nda 17. yüzyılda ve 18. yüzyılın başlarında nam salmış azılı korsan çetesinin adı – ç.n.

ni toplamaya bak ben yokken, feci görünüyorsun. Geri döndüğümde seninle uzak denizlere açılırız.'

"'Ama Kopenhag'da kalamam,' dedim.

"'Kalamayacaksan başka tabii,' dedi, 'o zaman doktorun sana tavsiye edeceği yerlerden birine git, ben dönüşte gemiyle Hamburg'a uğrar alırım seni.'

"İşte merhametli efendim ve saygıdeğer hanımefendi," diye sözlerini tamamladı genç adam, "ben böyle gönderildim buraya, Kaptan Mærsk tarafından, babam veya değil, ama her halükarda tuzlu suyla şifa bulabilmek için."

"Oh, oh," dedi Bayan Malin genç adam hikâyesini bitirince. Çok etkilenmişti. Ufak ellerini ovuşturdu, yeni bir oyuncağa kavuştuğu için heyecanlanan bir çocuk gibi. "Ne hikâye ama Bay Timon! Ne yer ama, şu an, burası! Nasıl insanlarız ama biz! İlk defa bu akşam kim olduğumu tüm berraklığıyla görebildim. Ben Matmazel Diogenes'im ve şişman, yaşlı, köylü kadının bize bıraktığı bu küçük el lambası benim o meşhur lambam, bir insan bulmakta bana yol gösterecek olan lamba. Ve de yardım etti. Siz o insansınız Timon, tüm Avrupa'yı tüm mum ve kandillerle gezip dolaşmış olsam da, aradığım insana sizin kadar uygun birini bulamazdım."

"Size nasıl bir faydam dokunabilir, efendim?" diye sordu Jonathan.

"Ah, bana değil," dedi Bayan Malin, "bu akşam ihtiras peşinde koşacak halim yok. Ama akşam yemeğimi yedikten sonra Agnus Castus ağacından yapılan o içkiden tatmak isterdim, Guyenne'de sergiledikleri o ağaç. Size Calypso için ihtiyacım var.

"Bu genç kadını görüyorsunuz değil mi?" diye sordu sonra, yanı başındaki genç güzele sevecen gözlerle bakarak. "Benim öz kızım değil, ancak Tanrı'nın izniyle, ben de onu, aynen eski dostum baron Gersdorff'un ustalığıyla kendimin olarak dünyaya getirmek için çabalıyorum. Onu onca zaman yüreğimin ve düşüncelerimin içinde taşıdım, onun ağırlığı altında nefessiz kaldım. Artık kendimi azat etmenin zamanı geldi ve hazır ahır ve beşik de burada. Onu dünyaya getirince, bir sütannesi bul-

mak zorundayım. Onun için bir hocaya ve uşağa da ihtiyacım olacak, bu siz olabilirsiniz."

"Ah, ona ne öğretebilirim ki ben?" diye sordu Jonathan.

"Görülüp seyredilmeyi," dedi Bayan Malin. "Siz, başkalarının sizi seyretmelerinden bedbahtsınız. Acaba tam aksi bir bela gelseydi başınıza, o zaman nasıl hissederdiniz? Düşünün, dünyada kimse sizi göremiyor veya görmek istemiyor, siz her ne kadar varolduğunuzdan emin olsanız da. Assens'ın mizantropu* olarak yaşadıklarınızın ötesinde de küçültücü şeyler var bu dünyada azizim. Usta yazar Hans Christian Andersen'ın imparatorun yeni elbiseleri hakkındaki masalını belki okumuşsunuzdur? Burada tam tersi bir durum görürüz. İmparator tüm haşmetiyle, elinde asası ve küresiyle yürür tören alayının önünde, halkı onun elbiselerini mecburen görecektir, ama kimse içindeki o'nu görmeye cesaret edemez, düşünürler ki, onu görenler, ya maiyetinin en beceriksizleri olmalı ya da en aptalı. Ve benim ufak imparatorum burada oturuyor, tören kafilesinin yarattığı aşağılık, günahkâr insan, ondan bilahare daha uzun bahsedeceğim. Ve siz, Timon, siz o masum çocuk olmalısınız, 'Fakat bir imparator var!' diye bağıran.

"Nat-og-Dag ailesinin pek benimsediği bir deyiş vardır: Tatlıyla birlikte acıyı da sineye çekmek," diye devam etti Bayan Malin. "Atalarıma saygım sonsuzdur, bir sürü tatlı-acı yemeği mutfağıma aldım: Swedenborg'un kursak çorbasını, platonik aşkın salatasını, evet hatta kutsal markizin *sauerkraut*'unu.** Sülalemin ince damak tadını geliştirdim ve birçok yeni yemeği de ekledim listeme. Lakin hayatın acısı, işte o kötü bir gıda ve bilhassa genç bir kalp için. Buralarda batı sahillerinde bir koyun türü yetiştirirler. Tuzlu bozkırlarda otladıkları için bu koyunların eti çok lezzetlidir. Yemek sanatından anlayanlar arasında bu koyunlar *pré-salé* olarak bilinir. Bu genç kızın ruhu da böyle tuzlu kırlarda otlamış, tuzlu sular ve acı otlarla bes-

---

(*) Toplumdan ve insandan kaçan kimse, Atinalı Timon ima ediliyor. Yazar "Assenslı Timon" hikâyesiyle William Shakespeare'in *Atinalı Timon'un Hayatı* adlı eserinde de kullandığı bir tiplemeye atıfta bulunuyor – ç.n.

(**) (Alm.) Lahana turşusu – ç.n.

lenmiş. Küçücük kalbi hiç başka bir gıda yüzü görmemiş. Aynı bir *agneau pré-salé** gibi salamuraya yatırılmış benim tuzlanmış minik kuzum."

O dakikaya kadar yaşlı kız arkadaşının yanında büzülmüş oturan genç kız, Bayan Malin hayat hikâyesini anlatmaya başlayınca doğruldu. Dimdik oturdu, bir kelebeği ya da açılmış bir çift kanadı andıran o kavisli uzun kaşlarının altında amber rengi gözleri ileriye doğru bir şey görmeden bakıyordu. Dikkatini seyircilerine çeviremeyecek kadar kurumluydu. Yumuşak geniş alnına rağmen tehlikeli bir hayvandı o, bir yay gibi sıçramaya hazır bir hayvan. – Lakin neyin üzerine? Baştan sona hayatın.

"Kont August von Platen Hallermund'dan bahsedildiğini duydunuz mu hiç?" diye sordu Bayan Malin. Bu adı duyunca genç kızın içi ürperdi ve rengi soldu. O parlak gözlerine tehditkar bir karanlık çöktü. "Şişt, şişt," dedi Bayan Malin, "onun adını bir daha ağzımıza almayacağız. O sadece bir erkek değil bir melekti de, bunun için ona Kont Serafina diyelim. Bu gece burada oturmuş konuşurken isteğimiz kont için bir *lit de justice.*** Bunun yüzü suyu hürmetine bir kere de olsa şimdi onun hakkındaki gerçek aydınlanmalı. Çocukken Fransızca öğrenirken," diye aniden konuyu değiştirdi yaşlı kadın, bir sır söylüyormuşçasına Kardinal'e hitaben konuşuyordu, "okuma kitabımdaki ilk cümle şöyleydi:

Le lit est une bonne chose
*si l'on n'y dort pas, l'on s'y repose.****

Çocukluğumda öğrendiğim birçok şey gibi bunun da tamamen yanlış olduğunu öğrendim daha sonra hayatta. Lakin adaletin yatağı söz konusu olduğunda belki hâlâ faydalanılabilir."

"Kont August'un şiirlerini ve felsefi yazılarından bazılarını okudum," dedi Kardinal.

(*) (Fr) Tuzlanmış çayır kuzusu – e.n.

(**) (Fr.) Adalet yatağı. Kralın yönetiminde gerçekleştirilen oturum ve bu oturumda kralın bulunduğu yere verilen ad – e.n.

(***) (Fr.) Yatak iyi bir şeydir; uyumasak da dinleniriz üstünde – e.n.

"Ben okumadım," dedi Bayan Malin, "ve kıyamet günü, yanlış işlerle geçirdiğim saatlerin hesabını verirken, kendimi savunmak için de bunu özür diye kullanacağım: 'Fakat ben Kont August'un şiirlerini hiç okumadım ki.' Şiirlerinin sayısını biliyor musunuz sayın Kardinalim?"

"Valla hiç bilmiyorum," dedi Kardinal.

Sözü Bayan Malin aldı: *"Cinq ou six milles? C'est beaucoup. Combien y en at-il de bons? Quinze ou seize. – C'est beaucoup, dit Martin."**

Sonra devam etti: "Cadının pug köpeğine dönüştürdüğü talihsiz genç adamın hikâyesini belki okumuşsunuzdur Kardinalim. Eline daha hiçbir erkek eli değmemiş bakire bir kız Sankt Sylvesternat gecesinde Gustav Pfizer'in şiirlerini uyuyakalmadan okuyamadıkça tekrar insan kılığına geri dönemeyecekti. Bu acıklı hikâyeyi duyan yakın dostu ona yardım etmek istedi. Bu noktada şiir şöyle devam eder:

> *"Heyhat, sana yardım edemem,"*
> *dedim ona, "edemem zira; ilk önce*
> *bakire değilim ben,*
> *ve sonra Gustav Pfizer'in şiirlerini*
> *uyuklamadan hiç okuyamadım."*

"Eğer Kont August da aynı şekilde bir pug köpeğine dönüşseydi ve kendi satırları geçerli olsaydı, ben de aynı nedenle kendisini kurtaramazdım. Bu zat, yani Kont Serafina," diye hikâyesine devam etti bir an düşündükten sonra, "yanımdaki bu genç bayanın amcası olur. Bu genç bayan ebeveynleri öldükten onun evinde büyüdü ve bu hikâye de böyle başlıyor. Sevgili dostlarım, üzerimize çöken bu ruh karanlığından kurtulmanın çaresi sizlere çok daha karanlık bir hikâye anlatmak olacak, şimdi sizlere bu hikâyeyi anlatmak istiyorum:

(*) (Fr.) Beş ya da altı bin mi? Çok fazla. Bunlardan kaçı iyi? On beş ya da on altı tanesi. – Çok fazla, dedi Martin – e.n.

"Kont Serafina ilahi konularla çok ilgilenirdi. Onun şiirlerini okumuş olanlarınız bilirler, kadınların hiçbir şekilde cennete kabul edilmeyecekleri kanısındaydı. Kadın ırkıyla ilgili her şeye tüylerini diken diken edecek derecede şiddetli bir nefret ve şüpheyle bakardı.

"Cennetle ilgili düşünceleri, anlaşılacağı gibi, sıra sıra güzel genç oğlanlardan müteşekkildi. Şeffaf beyaz gömlekleri içinde iki iki dolaşırlar, kontun şiirlerini yine kontun besteleri eşliğinde, sizin kadar güzel icra ederlerdi, Bay Jonathan. Bu oğlanların kafalarını meşgul eden, Kont'un matematik üzerine eserleri değildi, Kont'un felsefesine dalmışlardı onlar.

"Mecklenburg'daki malikânesi Angelshorn'u bir cennete çevirmek için çok uğraşıp didinmiş, sonuç başarılı olmuştu. Öyle bir mekân ki, sanki cennetsel bir von Platen* panoptikon. Ve tüm bu meşguliyetlerin ortasında bir de bu küçük kız çıkmıştı. Hem Kont hem kız için ziyadesiyle külfetli bir durum ve Kont'un yeğeninde bir melek görememesi de cabası. Kız ufakken Kont onu etrafında görmekten memnundu, güzellikten ve şirinlikten çok iyi anlardı. Ona yumuşacık kadifeden ve dantellerle süslenmiş oğlan giysileri giydirir, uzun saçlarını lüle lüle salardı omuzlarından aşağı, baş tanrı Jüpiter'in maiyetindeki genç Ganymedes'in** yaptığı gibi. Kont kendini cümle aleme bir sihirbaz, şeytanın kanından bu tek damlaya, bu kız çocuğuna, bir oğlan çocuğunun meleği andıran şirinliğini vermeye cüret edebilen kutsal bir beyaz büyücü olarak gösterme hevesine kapılmış gibiydi. Yoksa hiç eşi olmayan yeni bir tür yaratmayı hayal ediyordu, bir sanat eseri, öyle ki ne bir oğlan ne bir kız, ama sahici bir von Platen. Damarlarındaki asil sanatkâr kanı

(*) Karen Blixen burada Alman şair ve drama yazarı Graf August von Platen-Hallermünde'e (1796-1835) gönderme yapıyor. Almancada kendisinden, kısaca Kont Platen diye bahsedilir – ç.n.

(**) Yazar burada kelimenin iki ayrı manasını birbiriyle örtüştürerek kullanıyor. Yunan mitolojisine göre Troya kralı Tros'un oğludur ayrıca Jüpiter gezegeninin aylarından biri olarak bilinir. Yalnız Jüpiter'de değil tüm güneş sistemindeki en büyük aydır – ç.n.

belki tam burada biraz fazla hızlı akıyor olabilirdi. Küçük kıza Yunanca ve Latince öğretti. Ona matematiğin uyumsal güzelliğini aşılamaya çalıştı. Fakat o dairenin eşsiz güzelliğini anlatırken, küçük kız ona, dairenin gerçekten de o kadar güzel mi olduğunu, ne renk olduğunu, acaba renginin mavi mi olduğunu filan soruyordu. 'Bir rengi yok sanırım,' diye cevap verdi Kont ve o andan itibaren de bir korku düştü içine, bu küçük kız asla bir oğlan olamayacaktı.

"Onu şüpheyle izlemeye başladı, hatalarının emareleri bir bir gözüne çarptıkça daha bir kırgın ve kızgın ve sonunda tüm çabalarının tam bir fiyasko olduğunu kabullenmek zorunda kaldığında da, titreyerek çevirdi bakışlarını onun üzerinden ve onu yok etti. Bütün bunlar iki yıl önce oldu ve o zamandan beri bu genç hanım yaşamıyor. Ona rahatlıkla gıpta edebilirsiniz Bay Timon.

"Kont Serafina Ortaçağ'a karşı büyük bir muhabbet duyardı. Muhteşem malikânesi, Angelshorn, o devirde inşa edilmişti ve Kont bu yapıyı dıştan ve içten Haçlılar zamanındaki haline getirmek için elinden geleni esirgemedi. Bina, Kont'un aksine, çok yer işgal ediyordu, uzunlamasına. Kuleleri gökyüzüne, etraflarındaki karga kümeleriyle yükseliyordu, dağların zirvelerini çevreleyen ince duman halkaları misali ve sivri kubbeleri çılgın köstebekler gibi deliyorlardı yollarını cehenneme doğru. Güneş ışığı burada arada sırada görünürdü kulaç kalınlığındaki duvarların, tarçın ve öküzgözü renkli camların arasında. Duvarlar boyunca eski goblenler üzerinde unikornlar ve grifonlar dolaşır, üç aziz kral Bethlehem'e altın ve buhur taşırdı. Kont burada *viol da gamba* ve *viol d'amore*'da* kendisinin icra ettiği müziği dinler ve okçuluk idman ederdi. Hayatında hiç basılı bir kitap okumamıştı, lakin zamanının yazarlarını lacivert ve kan kırmızısıyla işaretlerdi.

"Kendisini, sadece yakışıklı, yetenekli, genç, asil kanlı ve nazik tavırlı keşişlerin kabul edildiği seçkin bir tarikatın ruhani lideri olarak tahayyül etmeyi severdi. Genç müritleriyle, masanın çevresinde üzerine eflatun ipek kumaşlar serilmiş an-

(*) Yaylı çalgı – ç.n.

tik meşe kilise koltuklarında otururlardı. Evi kuzeyin Athosbjerg'iydi.* Bu eve hiçbir inek, tavuk, hatta içinde kraliçe arılar da vardır diye hiçbir arı kovanı bile sokulmazdı. Evet, Kont, Athosbjerg'deki keşişlerden bile daha bağnazdı. Önyargısı mezara kadar uzanırdı. Güzel afili körpeciklerden haremiyle birlikte, ölüm ve ölümsüzlük hakkındaki düşüncelerini taze tutmak için kafatasından şarap içerken, o cilalı kaygan kemik kupanın bir zamanlar bir kadına ait olmamasına dikkat ederdi. Ah, bu adamın adını ağzıma almak bile dudaklarımı kirletiyor! Lakin bir erkeğin bir kadınının canına, kafatasından şarap kupası yapmak için kıyması, kendi kafatasından yaptığı kupayı yudumlamasından daha evla olmalı.

"Ve o karanlık şatoda, yok edilmiş bu genç kız dolaştı durdu. Mekândaki en latif varlıktı. Aşk tanrıçasının sarayına çok yaraşır ve tanrıçanın güvercinlerine bakabilirdi pekala, kendi de bir güvercin gibi nahifti. Fakat o şatoda varolmadığını fark etti, kimse ona bakmıyordu, kimse onu görmüyordu bile. Kardinalim, müzik nerede doğar? Çalgıda mı kulakta mı? Kadının güzelliği de erkeğin bakışlarında doğar. Siz o kanıdasınız ki, Timon, Lucifer, Tanrı'yı gücendirdi, onu, gerçek görüntüsünü görebilmek niyetiyle seyrettiği için. Ve böylece erkek bir ilaha taptığınızı göstermiş oluyorsunuz. Bir tanrıça müminlerine ilk önce şunu sorardı: 'Nasıl görünüyorum?'

"Şimdi bana soracaksınız: 'Malikânenin parlak, genç gözdelerinden hiçbiri bu genç kızın güzelliğini görmek için kullanmadı mı gözlerini?' Hayır, imparatorun yeni elbiseleri hikâyesinde olduğu gibi, görmediler ve bu size insanoğlunun kibrinin beyhudeliğini ispat etmiş olmuyor mu? Bu güzel oğlanların, işgal ettikleri makama layık olamayacak derecede çekilmez, aptal veya beceriksiz gözükmekten ödleri kopuyordu. Aristo'yu tartışmak ve ortaçağ bilgelerinin doktrinleri üzerine ders vermek yetiyor da artıyordu onlara.

"Hikâyeyi hatırlayacaksınız, imparator, gösterişli olduğu için bakıldığına inanıyordu. Bu genç kız da bakılmaya değmeyecek kadar silik olduğunu düşünüyordu. Lakin kalbinin ta de-

(*) Athos Dağı – ç.n.

rinliklerinde öyle olmadığı kanısı da titreşiyordu ve işte içgüdü ve teori arasındaki bu ebedi çekişmedir ki onu yedi bitirdi, tıpkı Herkül'ü ve antikin birçok tragedya kahramanlarını tükettiği gibi. Bazen Angelshorn'un geniş koridorlarındaki ihtişamlı zırhlara gözleri takılırdı. Aynı sahici erkeğe benziyorlardı. İçinden bir his, içleri boş olmasaydı, onun tarafını tutacaklarını ve onun için dövüşeceklerini söylüyordu. İnsanlardan çekinir olmuştu, malikânenin rafine muhitinin tam ortasında kendini adeta çıldırmış gibi hissediyordu. Kalbini garez ve kin bürümüştü. Öyle ki bir gece aniden tüm binayı ateşe vermeye bile kalkışabilirdi.

"Aynı sizin gibi, Timon, siz nasıl ki uzun vadede o yaşantıya dayanamayacağınızı anladınız ve Langebro Köprüsü'nden atlayıp canınıza kıyacak raddeye geldiniz, bu genç kız da Angelshorn'daki o hayata sonsuza dek tahammül edemezdi. Orada sadece yaşayan bir ölüydü. Lakin sizin durumunuz daha kolaydı, genç adam. Siz gözden kaybolmak niyetindeydiniz, o ise kendini yeni baştan yaratmak zorundaydı. Bir genç kızdan bunu beklemek, hem de yalnız başına yapmasını beklemek, haksızlık olmaz mı? Yıllar boyunca o sahte kahinlerin çarpık öğretileriyle kafası ütülenmişti. Ruhu öyle uzun zamandır cehennem ateşinin kazıklarına bağlı kalmıştı ki, ne yeryüzünde ne cennette bir Tanrı olduğunu inkâr etmeye bile artık hazırdı. Abu Mira'nın, taktığında onu görünmez yapan sihirli bir yüzüğü vardı. Prenses Ebadu'ya evlenme teklif etmek istediğinde yüzüğü parmağından çıkaramayınca parmağını kesmişti görünür olmak için. Aynı şekilde Calypso da uzun saçlarını ve körpe göğüslerini kesip atmayı düşünürdü, etrafındakilerle eşit olabilmek için. Bir yaz gecesi kararını verdi," diye devam etti Bayan Malin.

Tam burada genç kız döndü, o ana kadar karşıda bir noktada donmuş kalmış vahşi gözlerini yaşlı kadına doğru çevirdi. Anlatılanları yepyeni bir ilgiyle dinlemeye başlamıştı, sanki ilk defa duyuyordu. Bayan Malin'in zengin bir hayal gücü vardı. Hikâyenin hakikate ne kadar yakın veya uzak olduğu fark etmezdi, kadın kahramanı için bir şeyi sembolize etmiş olmalıydı veyahut da hikâye anlatıldığı haliyle hakikatte başından geçen-

lere nazaran daha şiirseldi. Yaşlı kadını dikkatle izleyen o derin ve berrak bakışlarında bu okunuyordu.

"Gece yarısı, Kardinalim," diye devam etti Bayan Malin, "genç kız kaderiyle hesaplaşmak üzere kalktı. Bir elinde bir lamba, diğer elinde keskin bir balta. Holofernes'in* başını uçurmaya giden Judith gibi. Lakin sevgili dostlarım, Dothaim'deki çadırları kaplayan epik gece karanlığı değildi Angelshorn şatosunu dolduran karanlık. Melekler arkalarını dönmüş ağlıyor olmalıydılar.

"Evin öbür ucuna yürüdü ve bir odaya girdi, duvarında büyük bir ayna asılı olduğunu biliyordu. Hiç kullanılmayan bir odaydı; kimse gelip onu orada rahatsız edemezdi. Bedbaht kız giysilerini beline kadar indirdi ve aynada kendine baktı. Tüm düşünceleri, kafasından uzak tutmaya çalışıyordu, onu korkutup vazgeçirmelerinden korkuyordu.

"O gece tam o saatlerde bir sürü genç erkek gerdek yataklarında körpe gelinleri okşayıp öpüyorlardı ve beş yüz mumun titrek ışığında güzel, asil bayanlar ülkelerinin kaderini değiştirdiler o gece, saray giysilerinin süslediği omuzlarını hafifçe kaldırarak. Napoli'nin dillere destan malum evlerinde yaşlı esmer madamlar kız çocuklarını yatak odalarındaki küçük donyağı lambaların ışığına doğru ittiler, korselerini çıkardılar ve müşterilerden daha yüksek fiyat koparmak için pazarlığa giriştiler. Fakat Calypso gözlerini aynada gördüğü beyaz göğsünden uzaklaştırıp yere doğru çevirdi –kendini daha önce hiç çıplak görmemişti– ve serçe parmağıyla baltanın ucuna dokundu hafifçe.

"Tam o sırada aynada, arkasında büyük bir cisim olduğunu gördü, sanki hareket ediyordu, hemen arkasına döndü, baktı. Odada kendisinden başka bir fani yoktu, lain duvarda eski bir tablo asılıydı, zamanın kararttığı haşmetli bir tablo. Elindeki mumun ışığında tüm soluk detaylar adeta hayat bulmuştu.

(*) "Judith Beheading Holofernes" (Holofornes'in Başını Uçuran Judith), Caravaggio'nun 1598-99 yıllarında yaptığı tablosunun adıdır. Dul Judith Asurlu general Holofernes'i önce baştan çıkarır sonra da başını uçurur. Hikâye İncil'de anlatılır (Judith, 13:7-8) – ç.n.

Klasik bir tabiat manzarasıydı resmedilen, su perileri ve fauna, satirler ve kentaurlarla koruluklarda ve çiçeklerle kaplı bozkırlarda koşup oynuyorlardı. Şatonun eski sahipleri çok sene önce İtalya'dan getirmişlerdi tabloyu. Fakat şimdiki Kont'un zamanından çok önce müstehcen bulunmuş ve misafir salonundan kaldırılmıştı. Sanatsal değeri pek fazla olmayabilirdi, lakin güçlü ve güzel vücutlarla dolu kanvastan hayat fışkırıyordu. Ön planda, ellerindeki yeşil dalları havaya doğru kaldıran üç çıplak su perisi vardı, gümüşsü bir ışık yayılıyordu beyaz gülleri anımsatan bedenlerinden.

"Calypso daha iyi görebilmek için elindeki lambayı tabloya yaklaştırdı ve yukarıdan aşağıya inceledi. Önündekinin müstehcen olduğunu anlayabilecek önbilgilere sahip değildi. Seyrettiğinin gerçek, yaşayan varlıkları temsil ettiğinden şüphe bile etmedi. Konuya karşı derin bir beğeniyle satirleri ve kentaurları seyretti. Yalnız, zalim hayatını tüm hayvan alemine karşı ihtiraslı bir şefkat doldurmuştu. Kont August'a kalsa tüm hayvan alemi trajik bir muammaydı, Angelshorn'da hayvana rastlayamazdınız. Lakin genç kız şöyle düşünüyordu ve böyle düşünmeye hakkı da vardı: Hayvanlar insanlardan daha iyiler. Ve hayvan aleminin birçok vasfına sahip insanlar olduğunu görmek onu mutlu etti. Ancak onu asıl şaşırtan ve cezbeden şey, bu güçlü ve güzel yaratıkların tüm varlıklarını, kendi yaşıtı olan ve benzer mizaçlı genç kızlara tapmaya, onları baştan çıkartmaya ve kucaklamaya hasretmeleriydi ve tüm bunlar, resimde göründüğü gibi, bu genç adamların şerefleri ve cazibeleri etrafında sürüyordu.

"Uzun süre tüm bunlara bakakaldı. Sonra bakışlarını aynadan uzaklaştırdı ve aynadaki kendi aksini seyretti. Amcası gibi o da sanattan anlardı ve o an, daha önce fark etmediği bilinmeyen bir evrensel güzelliğin ve bunun yarattığı uyumun varlığını kabullendi.

"Bu dünyada dostları olduğunu da anlayabiliyordu artık. Varoluşunun verdiği güç ona da, zengin, altınsı ışığa, masmavi gökyüzüne, gri bulutlara ve bozkırların üzerindeki kahverengi, derin gölgelere ve zeytin tarlalarına girme hakkını tanıyordu.

Yüreği kalktı gururlu ve müteşekkir, burada kendini evinde hissediyordu. Onu burada, evin sürgünden yeni dönen sevgili çocuğu olarak karşıladılar ve yüreklerine bastılar. Orada hazır bulunan Tanrı Dionysos bile gülerek onun gözlerinin içine baktı.

"Calypso odada etrafına baktı ve gözleri geniş vitrin dolaba takıldı. Angelshorn'da daha önce hiç görmediği şeylerle doluydu: kadın giysileri, yelpazeler, mücevherler ve yüksek topuklu ayakkabılar. Hepsi de ninesine aitti. Kulağa ne kadar acayip gelirse gelsin, Kont'un da bir büyükannesi vardı tabii bir zamanlar. Hatta bir annesi de olmuştu ve bir süre genç ve güzel bir kadın vücuduyla mahrem bir yakınlık bile kurmuştu. Onu sopalayan anneannesine bile kur yapmıştı, ufak bir çocukken. Onun keşişler manastırındaki özel tuvalet odasına dokunmamıştı. Hafif bir gülyağı kokusu vardı hâlâ havada.

"Calypso geceyi bu odada geçirdi. Eski saray kostümlerini, inci kolyeleri ve taçları çıkardı, bir bir taktı denedi. Bakışlarını kentaurların gezindiği tablonun aynadaki aksine çevirdi. Acaba onu hangi kostümler içinde daha güzel buluyorlardı? Bunda hiç şüphe yoktu. Sonra odadan çıktı, kalenin muhafızlarının bulunduğu kanada doğru yollandı, fakat kapıyı tam kapatmadan önce tablodaki su perilerini bir bir öptü, boyunun erişebildiği kadar hepsini, can dostlarıymışlar gibi.

"Merdivenlerden yavaş yavaş çıktı, amcasının yatak odasına gitti, dört direkli büyük karyolasına yaklaştı. Amcası sarı ipek perdelerin ardında uzanmıştı, gözleri kapalı, burnu havada, şık beyaz geceliğinin içinde, bembeyaz. Genç kızın altın gibi ışıldayan yeşil renk brokar elbisesi hala üzerineydi. Amcasının yatağının yanında, Eros'un çadırındaki Psyche'nin edasıyla, yeni çiçek açmış bir ıhlamur ağacı gibi durdu. Psyche bir canavar göreceğinden korkmuş fakat karşısında aşk tanrısını bulmuştu. Lakin Calypso amcasına bir bilge, bir çeşnicibaşı ve bir Apollo gibi bakmıştı – ama ne buldu? Küçük zavallı bir bez bebek, içi talaşla doldurulmuş, bir kurukafa karikatürü. Yüzüne kan hücum etti. Bu görüntüden rahatsız mı olmuştu? O ki, su perilerinin kardeşi, kentaurların oyun arkadaşıydı. Önünde yatan adamdan yüzlerce defa daha güçlüydü o.

"Eğer tam şimdi uyansaydı ve onu yatağının yanı başında ayakta, balta hala elinde dururken görseydi, belki de korkudan kalbi dururdu veyahut bu belki da başka bir şekilde işine yarardı. Fakat o uyumaya devam etti –Allah bilir hangi rüyalar ona arkadaşlık ediyordu ipekler kuşanmış yatağında– ve onun başını uçurmadı. Onun yerine Fransızca kitabında okuduğu ufak bir epigram sundu amcasına. Eskilerde yaşamış bir kraldan bahsediyordu, o da cana yakın olduğu ve çok sevildiği kanısındaydı:

Ci-git Louis, ce pauvre roi.
*L'on dit qu'il fut bon – mais à quoi?**

Fark etti de ona karşı hiçbir garez taşımıyordu içinde. O azat edilmiş bir köle değildi ki, yüce bir genç fatihti, ardında büyük takipçileriyle, her şeyi affetmeye imkânları olanlardandı.

"Odadan geldiği gibi sessizce çıktı, elindeki mumu söndürdü, o yaz gecesinin parlaklığında ışık olmadan da şatoda yolunu bulabilirdi. Tüm *seraglio*'da** çıt yoktu. Sadece bir kapının önünden geçerken içeride iki genç erkeğin sesini duydu, ilahi aşkı tartışıyorlardı. Genç kadına kalsa ölseler de, cennette birleşseler de birdi. Malikânenin cümle kapısının ortaçağdan kalma ağır demir sürgüsünü kaldırdı, yüreğindeki sürgünün yükü de kalktı.

"Dışarı çıktığında yağmur yağıyordu. Gece bile ona dokunmak istemişti.

"Fundalıkların içinde elinde Jüpiter'den ödünç aldığı üç çatallı zıpkınla dolaşan Ceres'in ciddiyetiyle gezindi. Kaşlarını çattığında bile çilek ve bal kokan Ceres gibi. Uzaklara sessizce çakan yıldırımların ışıklarını gördü, sanki ufukta onun şerefine dans ediyorlardı. Elbisesi süpürge otlarının arasında sürükleniyordu ardından. Niye öyle yapmasındı ki? Tam o sırada yağız bir genç eşkıya çıksaydı karşısına, herhalde onu kendine koca diye seçerdi, ölüm onları ayırana kadar veyahut da kafasını uçuruverirdi oracıkta – hangisi daha gıpta edilir bir son olurdu, onu bir Tanrı bilirdi.

(*) (Fr.) İşte Louis, bu zavallı kral. İyi olduğu söyleniyor – ama neye? – e.n.

(**) Sarayın harem dairesi – ç.n.

"O kadar neşeli olmasına rağmen dudaklarından neşeli bir şarkı dökülmüyordu. İyi bir Protestan olmak için katıca yetiştirilmişti, hayatın uçarılıklarından haberi bile yoktu. Hem yürüdü hem de içinden, ta yüreğinden mırıldandı Aziz Paul Gerhardt'ın ilahisini, şahıs zamirini birinci tekil şahısa çevirmişti:

Bana kim dayanabilir ki,
Elimde yıldırımın oku, salınırken?
Kim lanetlemeye cüret eder ki,
O diyarlarda, ben istediğim gibi kutsarken?

"Sabahın erken saatlerinde benim misafirlikte olduğum eve vardı. Bahçedeki bir ağaç gibi sırılsıklamdı. Beni tanıdı, vaftiz annesiydim ve sanki benim su perileriyle ve kentaurlarla dost olduğumu sanır bir hali vardı. O geldiğinde, ben Norderney banyolarına gitmek üzere arabaya biniyordum. Kader onu böylece buraya getirdi, Bay Timon, aynı size olduğu gibi, sonunda tuzlu suyla şifa bulmak için. – Evet ve bu da hikâyenin sonu."

"Ve suları aydınlatmak için," dedi Kardinal, Bayan Malin'in hikâyesini dinlerken takındığı gibi yumuşak ve nazik bir edayla, "samanlığımızın karanlığında bir Stella Maris*."

"Doğrusunu isterseniz, saygıdeğer hanımefendi," dedi Jonathan, "belki hayret edeceksiniz ama şimdi sizden dinleyene kadar güzel kadınların da sevebilecekleri veya ıstırap çekebilecekleri hiç aklımdan geçmemişti. Onları bu alemin, ihtimamla bakmamız gereken en zarif çiçekleri sanırdım."

"Peki şimdi, size anlattıklarımdan sonra ne düşünüyorsunuz?" diye sordu Bayan Malin.

Genç adam biraz düşündü ve sonra, "Sayın hanımefendi," dedi, "ben kadınlara hep haksızlık yaptığımız düşüncesinin bir sadakatle ilgili olduğu kanısındayım."

"Dürüst bir insansınız," dedi Bayan Malin, "böğrünüzde, tam kaburgalarınızı aldıkları yerde acı hissediyor olmalısınız."

"Eğer Angelshorn'da olsaydım," dedi heyecanla, "kendimi seve seve bu hanım için ölüme feda ederdim."

"Dinleyiniz, Jonathan ve Calypso," dedi Bayan Malin, "Evlen-

(*) (Lat.) Denizlerin Yıldızı. Meryem Ana'ya verilmiş bir ünvan – ç.n.

meden ölmenize izin vermek her ikiniz içinde hem günah hem saçma olurdu. Buraya Angelshorn ve Assens'tan kol kola getirilmişsiniz siz aslında. Siz ona, o size ait – ve sayın Kardinalim ve size hamilik yemini etmiş bendeniz bu kararda sizin duacınızız." İki genç insan birbirlerine baktılar. "Eğer biri sizin bu genç kıza doğuştan layık olmadığınızı söylemeye kalkışırsa, ona, ikinizin de şövalyelik nişanı ile taltif edildiğinizi söylerdim, Norderney'in samanlık şövalyeleri ve bu nişana nail olamayanlar birbirleriyle evlenemezler." Hissi bir galeyan içindeki genç kız tam burada irkilerek dizlerinin üzerinde doğruldu. "Göremiyor musunuz, Calypso," dedi Bayan Malin dostça, "sizi nasıl buraya kadar takip ettiğini ve şimdi burada sizin benimle kalacağınızı duyduğunda, onu bu dünyada hiçbir gücün kayıkta kalıp sizden uzaklaşmaya zorlayamayacağını? Taşkın sular aşk ateşini söndüremediği gibi, tufan da aşkı yalayıp yutamaz."

"Doğru mu bu?" dedi genç kız ve bakışlarını genç adama çevirdi, öylesine candan ve sımsıcak bir ifadeyle bakıyordu ki, sanki alacağı cevap onun için bir ölüm kalım meselesi kadar önemliydi.

"Evet," dedi Jonathan. Ama söylediğinde hiçbir gerçek payı yoktu. Karşısında duran genç kızın varlığından bile henüz haberdar değildi. Fakat Bayan Malin'in hayal gücü her tahayyülü yıkmaya kadirdi. Jonathan'ın dudaklarından dökülen bu kelimeyle Calypso'nun yüzü bir inci gibi bembeyaz parladı. Gözleri irileşti ve gölgelendi. Orada, Jonathan'ın önünde bir çift yıldız gibi, nemli, gözyaşlarından bile daha zengin parıldadılar. Ve bu görüntü Jonathan'ı ta kalbinden vurdu, orada samanların arasında genç kızın önünde dizleri üzerinde kaykıldı.

"Ah Jonathan," dedi Bayan Malin, "şimdi de diz çökmüş, Baron Gersdorff'a teşekkür mü ediyorsunuz, sizin için katlandığı zahmetlere karşılık?"

"Evet," dedi genç adam.

"Ve siz, Calypso," diye sordu genç kıza dönerek, "Siz bu genç adamın ebediyete kadar gözlerini sizin üzerinden ayırmamasını istiyor musunuz?"

"Evet," dedi Calypso.

Bayan Malin onları muzafferane bir edayla seyrediyordu. "Ve siz, yüce efendim," dedi Kardinal'e dönerek, "siz, birbirlerine muhtaç bu iki genç insanı evlendirmeye rıza gösteriyor musunuz?"

Kardinal'in gözleri iki gencin yüzünde dolaştı, sanki büyük kızgın bir ateşin önünde durmuşçasına alev alev yanıyordu yüzleri. "Evet," dedi, "kalkmama yardım eder misiniz?" Müstakbel damat, yaşlı adamın ayağa kalkmasına yardım etti.

"Sizi bir kardinal evlendiriyor ve bir Nat-og-Dag de nedimeniz oluyor, bir daha da kimsenin başına konmayacak bu talih," dedi Bayan Malin damat adayına. "Evliliğiniz her bakımdan, etrafımızda her gün yoğrulan sütlü ekmek hamurundan bile daha güçlü olacak. Onu, Langebro Köprüsü'nde kendinizi atmak için gerekeceğini düşündüğünüz güçle görmeli, hissetmeli ve tanımalısınız. Bir tek öpücük bir çift ikizin yerine geçebilmeli, ve şafakta evliliğinizin altın yıldönümünü kutlamalısınız."

"Kardinalim," dedi sonra, yaşlı adama dönerek, "bu düğünün çok özel şartlar altında vuku bulduğunu dikkate alarak –zira çocuk yapacak bir durum yok, kayığın daha fazla insan alamadığını düşünürsek, sizin zina tehlikesine düşmeniz ihtimali de görebildiğim kadarıyla bu ortamda ziyadesiyle küçük olduğuna göre ve birbirlerine destek olmak vaadine gelince, her ikisinin de bu şartlarda ortadan kaybolma şansı bulunmadığını göz önüne alınarak, eğer isterseniz, derim ki– yeni bir evlenme ritüeli töreni düşünebilirdiniz."

"Evet anlıyorum," dedi Kardinal.

Bayan Malin, ortada yer açmak için pençe gibi kemikli elleriyle tuttuğu ufak lambayı kaldırdı, Calypso ekmeği ve şarap testisini kenara çekti. Ortalık böyle hareketlenince köpek ayağa kalktı ve bir süre huzursuz dolaştı etrafta. Sonra genç çifte sokuldu.

"Diz çökün yavrularım," dedi yaşlı rahip.

Ayağa kalktı. Koca cüssesiyle o yarı karanlık tavan arasında onlara tepeden bakıyordu. Rüzgâr biraz daha sertleşmişti, dışarıda ve ahşap zeminin altında hareketlenen sular iç çekiyordu adeta.

"Bu gece buraya," diye ağır ağır konuşmaya başladı Kardinal, "kilisenin haşmetini getiremem, imanlı bir cemaatin şahadetini de. Sizleri evliliğin mesuliyetleri konusunda eğitmeye ve buna hazırlamaya da vaktim yok. Ortada hiçbir resmi delil veya şahit olmadığından, öğütlerimi, bulunduğum mevkii göz önüne alarak dinlemeli ve itimat etmelisiniz." Biraz durdu, sonra devam etti: "Sizler, anlayabildiğim kadar, yaşamın anlamına ve adaletine olan inancınızı kaybetmişsiniz. Ama bana inanın, size yardım edeyim. Bir yüzüğünüz var mı?"

İki gençte de yüzük yoktu, bu onları tedirgin etti, utandırdı, lakin Bayan Malin parmağındaki güzel pırlanta yüzüğü çıkardı ve yaşlı adama uzattı.

"Jonathan," dedi Kardinal, "bu yüzüğü gelinin parmağına takınız." Genç adam söyleneni yaptı, Kardinal ellerini, önünde diz çökmüş iki gencin başına koydu. "Jonathan," dedi sonra, "evlendiğine şahadet ediyor musun?"

"Evet," dedi Jonathan.

"Ve sen, Calypso," diye sordu Kardinal genç kıza.

"Evet," dedi kız fısıldayarak.

"Ve bundan sonra birbirinizi daima sevmeye, birbirinize saygı göstermeye, varlıkta ve yoklukta birbirinize destek olmaya, ölüm sizi ayırana kadar ebediyen bir yastıkta birlikte kocamaya yemin eder misiniz?"

"Evet," dedi iki genç bir arada.

"O zaman sizi karı koca ilan ediyorum," dedi Kardinal.

Bayan Malin yanı başlarında, elinde lamba, gerçek bir Sibylla gibi duruyordu.

Samanlığın tavan arasında geçirdiği sakin saatler, Kardinal'in kaybettiği eski gücünü yeniden kazanmasını sağlamamıştı. Hareketleri, kayıktan indiği zamankinden daha kararsız ve titrekti. Sanki tüm vücudu dışarıdaki suyun ritmiyle dalgalanıyor gibiydi.

"Aşk ve evlilik konusuna gelince," diye devam etti, "sanıyorum, bu konuda hiçbir fikriniz yok?" İki genç insan başlarını salladılar. "Kutsal kitabın ve muhterem din adamlarımızın şahadetine yer veremem şimdi söyleyeceklerime, sizi aydınlatma-

sı ve size yol göstermesi için kutsal kitaptan örnekler bulmak için de inanın çok yorgunum şu anda. Burada da, başka şahit olmasa da, benim söylediklerime inanmak durumundasınız: Uzun olduğu kadar değişken ömrünü bu sefil fani dünyanın tanrısal yanlarını aramaya adamış bu adamın söylediklerine. Ve aşkın ve evliliğin tanrısal olduğunu söylerken bana inanmalısınız. Jonathan yavrum, bana katılıyor musun?"

"Evet," dedi Jonathan.

"Ve sen, Calypso," diye sordu yaşlı adam genç geline.

"Evet," dedi genç kadın.

"Hepsi bu kadar," dedi Kardinal.

"Size ve bana gelince, Azizem," dedi Kardinal, gençlerin kafalarının üzerinden Bayan Malin'e bakarak. Kendini nikah törenin havasından kurtaramamış gibiydi, sanki minberden vaiz veriyor gibi gür ve gösterişliydi ses tonu, "Bu olaya şahit olmamız vesilesiyle ve de aşk ve evlilik hakkında da evvelden bilgili kişiler olarak, elimizi kalbimize koyarak birlikte şahadet edelim tekrar, hayatta bu iki şey vesilesiyledir ki, yüce Tanrı, dünyada ilk defa canlıları yarattığında duyduğu o fevkalade cesaretini bizim de hissetmemizi sağlar. İnanıyorum ki, her insan bir noktada kendi mizacına uyan bir dünya yaratma hevesine düşmüştür. Gençliğimde, Papa bir keresinde şaka yollu beni de buna teşvik etmişti. O zaman düşünmüştüm ki, eğer o mutlak güce sahip olsaydım ve her şey bana bırakılsaydı, güzel bir dünya yaratabilirdim. Ağaçları ve nehirleri yaratmayı akıl ederdim herhalde, müzikteki o farklı tonları, dostluğu ve masumiyeti, lakin şerefim üzerine yemin ederim ki, aşkı ve evliliği şimdi olduğu haliyle yaratmaya cüret edemezdim ve o zaman benim dünyam o kadar acı vermezdi. Tüm yaratıcı sanatçılar için muazzam bir ders olmaz mı? Akıl almazdan ve sınırsızdan korkmayın! Hayale sırtınızı dönerek kuruyup kalmayın! Seçim yapamıyorsanız, en tehlikeli, en ender çözümü seçin. *De l'audace! De l'audace! Et encore de l'audace!** Ah Azizem, daha öğreneceğimiz çok şey var."

Ve bu sözlerden sonra derin düşüncelere daldı.

(*) (Fr.) Cesaret! Cesaret! Ve yine cesaretle! – e.n.

Aşağı yukarı daha önce olduğu gibi bir daire etrafında oturuyorlardı. Yalnız yeni evli çift şimdi yan yana ve el eleydi, arada başlarını çevirip birbirlerinin yüzünü seyrediyorlardı. Lamba da hâlâ ortalarında duruyordu. Bayan Malin ve Kardinal iki genci evlendirme görevinden sonra yarım saat kadar sessiz kalmayı tercih etmişlerdi, arada şaraplarını yudumluyorlardı.

Bayan Malin dimdik oturuyordu, lakin sanki bir gün boyunca yerde yatmış gibi bir görüntüsü vardı. Öz kızını evlendiren bir anne gibi çok mütehassis ve mutluydu. Vücudu baştan aşağı uzun titreyişlerle sarsılıyordu. En sonunda konuşma gücü buldu, ama sesi zor çıkıyordu, gülümsedi. Sessiz kaldığı o sürede muhtemelen aklında sadece evlilik ve Cennet Bahçesi vardı.

"Yüce efendim," dedi, "Adem ve Havva'nın günah işlediklerine inanıyor musunuz?"

Kardinal bir an duraladı. Sonra dirsekleri dizlerinin üzerinde, öne doğru eğildi, alnındaki bandajı biraz yukarı doğru itti.

"Benim de üzerinde çok düşündüğüm bir muamma bu," dedi zayıf bir sesle, ama tonu değişmişti, şimdi eskisinden daha kalındı, güç gelmişti sesine. Sanki öyle öne doğru eğilmek onu on yıl daha gençleştirmişti. "Bu konuda bu gece konuşma imkânı bulduğuma memnunum. İnanıyorum ki, bu günah işlendi. Lakin bana göre, düşen insan değildi. Tanrı katında bir düşüştü. Bu demek ki biz şimdi daha alçaktaki bir tanrı katına hizmet ediyoruz."

Sorusuyla ilahi konularda bilge bir tartışmaya kapı açabilmeyi ümit eden Bayan Malin'de bu cevap bir şok etkisi yaptı. Bir an elleriyle kulaklarını kapadı, "Tövbeler olsun, Tanrım," dedi, "Neler diyorsunuz? Lejitimist birinin kulaklarına hiç iyi gelmiyor bu korkunç kelimeler."

"Lejitimist birinin ağzına nasıl geldiğini sanıyorsunuz, Madam?" diye sordu Kardinal gayet resmi. "O sözleri yetmiş yıl içimde sakladım, söylemedim ben. Fakat siz sordunuz ve hakikat nihayet ortaya dökülmeliyse, zamanı bu gece, yeri burası. Çok eskilerde, bilemediğimiz bir zamanda, cennet katında büyük bir devrim oldu, Fransız İhtilali'ne benzeyen, onun bu dünyadaki sonuçlarına benzer sonuçları hatırlatan bir devrim-

di bu. Günümüz dünyası, aynen günümüz Fransası gibi, Louis Philippe'nin ellerinde.

"Hâlâ Güneş Kralı'nın devrinden kalma âdetler de yaşıyor. Lakin Tanrı'nın yüceliğine inanan imanlı hangi insan, yıldızları, denizleri, çölleri, şair Homer'i ve zürafayı yaratan Tanrı'nın, şimdiki Belçika kralını, Schwaben romantik şiir ekolünü ve günümüzün ahlak kavramlarını yaratan ve himaye eden Tanrı'yla aynı olduğuna inanabilir ki? Gelin bir kerecik itiraf edelim. Tanrılaşan bir Louis Phillippe'in ve fanileşen bir Tanrı'nın kullarıyız ve Fransız kralı burjuva bir kral."

Bayan Malin'in beti benzi solmuş, ağzı açık, Kardinal'e bakakalmıştı.

"Azizem," diye devam etti Kardinal, "bizler ki, ya kralın vasalı ya da sarayındaki yüksek mevkilerin varisi olarak dünyaya geliyoruz, hepimiz Güneş Kralı'nın geçit alaylarını parmaklarımızla sayabiliriz, bizlerin, her daim yasal krala karşı mükellefiyetlerimiz var, onun hakkında şahsen ne düşünüyorsak düşünelim. Onun şaşaasını yaşatmak zorundayız ki, halk kralın büyüklüğünden şüphe etmesin, onda bir zayıflık sezinlemesin, işte bu kayıtsız şartsız sadakati olduğu gibi korumak sizin ve benim mesuliyetimiz. Kral Midas'ın berberi dilini hiç tutamazdı, kralının eşek kulakları olduğunu sonunda sazlara fısıldamadan edemedi. Fakat biz, asil bayan, biz şimdi barbar mıyız? Hayır, Tanrı biliyor ki barbar değiliz."

"Ama elimizden geleni yapmadık mı?" diye sordu Bayan Malin gururla.

"Evet, elimizden gelenin en iyisini yaptık," dedi Kardinal, "etrafınıza bir bakınız, her yerde görebilirsiniz; krala körü körüne sadık, adlarını bile bilmediğiniz vasallarının, bu uğurda neler yaptıklarını. Şu an aklıma tarihten bir sürü misal geliyor. Ama burada birkaç tanesiyle kifayet etmek istiyorum. Tanrı güzel bir kabuk olarak yeryüzünü yarattı, ama o kadar, elinden, Louis Philippe'in oturmuş, pergelle oynarken şans eseri yapabileceğinden daha fazlası gelmez. Bu kabuktan yola çıkarak, Güneş Tanrısı'nın ruhuna uygun bir ilahi jest olarak koca bir rokoko sanatını geliştirdik. Dünya tarihine biraz daha yakından

bakarsak göreceksiniz ki Madam, saray kurmayları olan bizler, kralın hatırasına hürmeten ona hizmette kusur etmemek için çabaladık durduk. Tarihçilerin son bulgularını dinlersek, Papa Alexander ve onun çocukları saygın bir burjuva ailesinin mensuplarıydılar. Bahçelerini düzenlemekten, evlerini dekore etmekten hoşlanır, ailelerine pek düşkün olurlardı – *et voilà tout!* Louis Philippe, anlaşıldığına göre bu işin piriydi! Biz bu alelade malzemeden Borgias* mensuplarını yarattık. Tarihin sayfalarını biraz karıştırıp meşhur isimler hakkındaki gerçekleri okursanız, buna benzer sayısız örnek bulursunuz. Evet, saygıdeğer hanımefendi," diye devam etti yaşlı adam, "burada, izin verirseniz, ölümden de bahsedelim. Ölüm bu zamanda ve Louis Philippe'in ellerinde nasıl bir şey? Kabaca bir çürüme, toprağa düşmekten kaçamayacak ham bir kapris. Fakat Madam, bir düşünün, yüce kralın ruhuna sadakat yemini etmiş olanlar tüm bunlardan ne öğrendiler? Escorial mozolesini yapmayı ve Bay von Beethoven'in cenaze marşını! Şayet yüreğimizde rahmetliye, ecdadımızın bir zamanlar mutlak bağlılık yemini ettiği o gösterişli kabadayıya sıcak bir muhabbet duymasaydık, bizler, bu sefil dünyaya zincirlenmiş zavallı insanlar, bunları nasıl yaratabilirdik?

"Ve yine de, sadede gelirsek," diye devam etti Kardinal büyük bir ciddiyetle, "Sonumuz yaklaştı. Horozların öttüğünü duyabiliyorum. Louis Philippe tahtını koruyamayacak, Roland** bile bu uğurda kanını boşuna akıtmış olurdu. Onda iyi bir tebaanın tüm vasıfları varken, *Grand-Seigneur*'ün zaaflarından eser yok. O krallığının en öndeki tebaası olarak hiçbir rütbe, burjuva ahlakına olan sadakatinin ona layık görmediği hiçbir imtiyazı talep etmiyor. Eğer iş buraya gelirse, bu, krallığın günleri sayılı demektir. Bir kehanette bulunacağım, Azizem. Fransa Kralı en fazla on üç yıl daha dayanır. Ve Kral Louis Phi-

(*) (15. yüzyıl) İspanyol asıllı bir İtalyan aile. Ailenin kadın ve erkek mensupları sanatkarlıkları ve sanatseverlikleriyle İtalyan rönesansının en parlak dönemine ulaşmasını sağladılar. Borgias ailesi diğer taraftan kötü, hain ve zalim olarak nam salmıştı – ç.n.

(**) Charlemagne döneminde bir Fransız kumandan. Aynı zamanda sanat çevrelerinde de aranılan bir edebi şahsiyetti – ç.n.

lippe'le onun burjuvalarının bugün taptığı o iyi kalpli Tanrı da iyi kalpli bir insanın tüm vasıfları var, bu Tanrı'nın karşılığını görmediği hükümdarlıkta gözü yok. Fakat bizler, Tanrımızın ahlaki vasıflarını, kralımızdan ceza kanunlarına göre hesap sormayı ne kadar az düşünüyorsak o kadar az hesaba katmışızdır. İnsancıl bir kral, burjuva bir kralın kaderini paylaşabilmeli. Ben insancıl bir halkın elinde erdemli bir Tanrı'ya iman etmek için yetiştirildim. Buna daha fazla karşı olamazdım, karıştığım en berbat şeydi bu. Ah, aziz bayan, bilemezsiniz nasıl bir uyanış, nasıl bir yürek rahatlığı ve hafifliğiydi o, Meksika gecelerinde ilk defa eski âdetlerin uyanışını ve on emire aldırmayan bir Tanrı'ya tapınılmasını seyretmek. Azizim, kaybedilmiş bir dava için böyle ölünebilir."

"Cennette mükafatlandırılmak için," dedi Bayan Malin.

"Ah, Tanrı sizi korusun Madam, hiçbir şekilde," dedi yaşlı adam, "ama hiçbir şekilde biz ikimiz cennete gitmeyeceğiz. Bakın bir, Kral Louis Philippe'in bugünlerde takdis ettiği, nişanlarla dekore ettiği ve en yüksek mevkileri verdiği insanlara bir bakınız. Hepsi de bir kalıptan çıkmış gibi burjuva, içlerinde köklü asil ailelerden gelen hiç kimse yok, artık ne siz ne ben yüce Efendimizi memnun edebilme şansına haiziz. Hatta onu biraz kızdırıyoruz da ve o bu hislerini kamufle edebilecek kadar yücelmiş değil üzerimizde. Eski aristokrasi sınıfı ki, ananeleri hatta adları bile Güneş Tanrısı'nın hükümranlık devrindekilerinin âdetlerini izler, işte onlar Louis Philippe'i tedirgin etmekten alıkoymazlar kendilerini, bunu hiç arzu etmeseler de."

"O zaman siz de ben de cennete gitme ümidini bir tarafa bırakalım, öyle mi" diye sordu Bayan Malin.

"Acaba gitseniz oradan hoşlanır mıydınız," dedi Kardinal, "yani önce içeriye bir göz atma imkânınız olsaydı? Muhakkak ki son derece burjuva bir ortam bulacaktınız. Bakınız, Azizem, benim kanım şu; her büyük sanatçıda şarlatan bir yan vardır veya hakiki bir kralda veyahut da hakiki bir Tanrı'da, onsuz olunmuyor. Saraylılar camiasına katılabilmek için, ister tiyatroda ister cennette olsun, artık bu onlara kalmış, insanın içinde bir nebze şarlatanlık olması da gerekiyor. Gök gürültüsü ve yıl-

dırım, ilk ay, bir bülbül, bir genç kız –hepsi şarlatanlık ifadeleri– ilahi şarlatanlıklar da, aynen yeryüzünde gördüklerimiz gibi, faraza Versailles sarayındaki Aynalı Galeri. Lakin Kral Louis Philippe'de bir nebze bile şarlatanlık yok, o sahiden güvenilir biri. Aynı şeyi günümüzdeki cennet için de söyleyebiliriz sanırım. Siz ve ben, Azizem, sıradan bir hayatta mutlu olamayız, ona göre yetiştirilmemişiz. Bizi cehennemdeki hayat paklar, aldığımız terbiye öyle istiyor.

"Azizem, insan iyi öğrendiği bir şeyi yaparken aldığı zevk bambaşka bir şey. Menüet yapmaktan keyif duyduğunuza inanıyorum. Kendimden bir misal vereyim: Diyelim ki benim çocuklukta öğrendiğim bir hünerim var – farz edelim, ip cambazlığı. Yıllarca dayak tokat öğrenmişim. Yere düşsem de, bir yerimi kırsam da, aldırmamışlar, ipe tırmanıp devam etmem istenmiş. Annem halime ağlamış, benim için yas tutmuş, ama yine de beni devam etmeye teşvik etmiş. Ders paramı ödeyebilmek için, aç biilaç dolaşmış. Ama ben en sonunda iyi bir ip cambazı olmuşum, hatta diyebiliriz ki dünyanın en iyisi. İşi buraya kadar getirince, ip cambazlığı önemli bir uğraş. Emeklerimin karşılığını artık fazlasıyla alıyorum, yabancı bir kralın şerefine verilen bir baloda, kralım misafirine şöyle diyor: 'Bunu mutlaka seyretmelisiniz majesteleri, aziz kardeşim. Size sunabileceğim en nadide şey, emektarım Hamilcar, ip cambazı.' Fakat o şöyle de diyebilir: 'İp cambazlarından bıktım usandım, basit bir gösteri, kesin bir son vermeyi düşünüyorum.' Bir kral tebaasından birine böyle davranabilir miydi? Ben buna dayanabilir miydim?

"Hiç İspanya'da bulundunuz mu?" diye sordu sonra Kardinal yaşlı kadına.

"Evet," dedi Bayan Malin, "harika bir ülke, penceremin altında bana serenatlar söylendi, Bay Goya portremi yaptı."

"Boğa güreşine de gittiniz mi?" diye sordu Kardinal.

"Evet," dedi Bayan Malin, "pitoresk bir gösteri ama beni hiç sarmadı."

"Pitoresk bir oyun," dedi Kardinal, "ama acaba boğa bu konuda ne diyor dersiniz? Halk sınıfından o boğa şöyle düşünüyor olabilir: 'Tövbeler olsun Tanrım, ne korkunç şeyler olu-

yor burada! Bu ne talihsizlik, ne ıstıraptır, her şey bana karşı! Ama dayanmalıyım,' ve eğer kral insancıl bir merhametle gösteriye tam orta yerinde son verdirse, bu boğa müteşekkir olmaz hatta gözyaşlarına boğulmaz mıydı? Lakin gerçek bir boğa savaşçısı hemen ne olduğunu kavrar ve içinden şöyle haykırır: 'Ha! Bu sadece bir boğa güreşi!' Kanı kaynıyordur. Sonuna kadar direnir ve ölür. Yoksa ortada boğa güreşi filan kalmayacaktır. Ve bu boğa uzun yıllar sonra bile, cesurca direnen ve matadora boynuzlarını geçirip öldüren kara boğa olarak anılacaktır. Fakat farz edelim ki, kral gösteriyi tam ortasında durdurmaya karar verdi, ama boğa zaten çok kan kaybetmişti? Savaşçı bir boğa nasıl hissederdi? Herhalde seyircilerden çıkarırdı acısını, evet, güreş sunucusuna, şöyle kükrerdi: 'Bunu biraz daha erken düşünecektiniz.' Azizem, kral gösterisini seyredebilmeli. Beni bunun için besledi, yetiştirdi ve ben yüce kralım için hayatımı kaybetmeye hazırım, beni seyretmeye gelmiş olması kafi. Fakat lanet olsun," diye böğürdü tüm gücüyle, "acaba Louis Philippe için bunu yapar mıydım?"

"Ama bakın," dedi Bayan Malin, "aklıma bir şey geldi. Belki de Kral Louis Philippe'in espri gücü hakkında hata ediyorsunuz. Sizden veya benden daha farklı bir zevke sahip olabilir, altüst olmuş bir dünyadan keyif alıyor olabilirdi, Rus çariçesi gibi, eğlenmek için vefakar yaşlı danışmanlarına gözyaşları yanaklarından aka aka bale yaptırmış, baletleri de danışmanı yapmıştı. Muhterem Kardinalim, belki de onun espri anlayışı böyleydi. Size burada bir hikâye anlatmak istiyorum, belki söylemek istediklerimi daha iyi ifade edebilirim, tam burada uygun da, hazır söz ip cambazlarından açılmışken.

"Yirmi yıl önce Viyana'dayken," diye başladı anlatmaya, "mavi gözlü güzel bir oğlan tanımıştım. Gözleri bağlı ip üzerinde yürüyerek epey sansasyon yaratmıştı. Çok zarif bir dansçıydı, hile filan yaptığı da söylenemezdi, zira gözlerini hep seyircilerden birine bağlatırdı. O sezonun en çok seyredilen gösterisiydi. Krala ve kraliçeye, arşidüşeslere ve bütün saray erkanına özel gösteriler yapmıştı. Meşhur göz doktoru profesör Helmholz da oradaydı; kralın onu davet etmesinin nedeni vardı, ruh

çağırmak çok modaydı, kral onu bu nedenle çağırtmıştı. Gösterinin tam ortasında profesör ayağa fırladı ve şöyle haykırdı: 'Sayın majesteleri, sayın saray mensupları, bu numara tam bir üçkâğıtçılık.'

"'Katiyen üçkâğıtçılık olamaz,' diye atıldı saray doktoru. 'Bu oğlanın gözlerini kendi ellerimle bağladım.'

"'Baştan sona üçkâğıt,' diye ısrar etti profesör öfkeyle, 'bu oğlan doğuştan kör.'

Bayan Malin biraz duraladı. Sonra "Ve peki ya şimdi, Kardinalim, şayet sizin Louis Philippe bizi cehennemde böyle güzel figürler yaparken görüp, Profesör Helmholz gibi, 'Bu baştan sona üçkâğıt, bu insanlar zaten doğduklarından beri cehennemdeydiler,' diyecek olsaydı? Hafifçe güldü.

"Azizem," dedi Kardinal kısa bir aradan sonra "Çok geniş bir hayal gücünüz ve ender bir düşünsel cesaretiniz var."

"Oh, ben bir Nat-og-Dag'im," dedi Bayan Malin tevazuyla.

"Fakat birazcık..."

"Kızgın değil miyim, diye mi soracaktınız," dedi yaşlı kadın, "sanırdım ki Kardinalim bunu çoktan fark etmiş olmalıydı."

"Hayır, demek istediğim bu değildi," dedi Kardinal, "fakat biraz sert düşünmüyor musunuz Fransa Kralı hakkında? Ama belki ben onu sizden daha iyi anlayacak durumdayım. O bir burjuva olabilir fakat ayaktakımı değil."

Yaşlı adam devam etti: "Bu geceki eğlencemize henüz bir katkıda bulunmadım. İzninizle bir hikâye de ben anlatmak istiyorum. Neden bu hikâye diye sorarsanız, sizlere şunu göstermek istiyorum; bu hayatta ölüm ve mağlubiyetten daha beter şeyler de var. Hikâyemin adı," durdu, biraz düşündü ve sonra ekledi:

TETRARKIN ŞARABI

"Paskalyayı takip eden ilk çarşamba, diye anlatmaya başladı Kardinal, "Havari Simon, ona Peter derlerdi, Kudüs'ün sokaklarında dolaşıyordu. Kafası ölümden sonra dirilme konusuna öyle dalmıştı ki, kaldırım taşlarının üzerinde mi yoksa havada

mı ilerliyordu farkında değildi. Tam manastırın önünden geçerken, bir adama gözü takıldı. Bir sütuna dayanmış onu bekliyordu. Gözleri karşılaştığında adam öne doğru bir adım attı ve ona şöyle sordu: 'Sen de Nasıralı İsa'nın yanındaydın değil mi?'

"'Evet, evet, evet,' diye cevap verdi Peter aceleyle.

"'O zaman seninle konuşmak istiyorum,' dedi adam. 'Ne yapacağımı bilmiyorum. Benimle şu yakındaki meyhanede bir bardak şarap içer misin?' Peter düşüncelerine öyle dalmıştı ki, hayır demek için bir mazeret gelmedi aklına, birlikte meyhaneye yürüdüler, yabancı adam orada meyhaneciye onlara en iyi şarabını getirmesini söyledi. Peter adama şimdi dikkatle baktı, etkileyici bir tipi vardı. Esmer, uzun boylu ve yapılı vücutluydu. Vakur ve rahat bir hali vardı. Fakir giyimliydi, keçi derisinden yamalı bir pelerin vardı üzerinde, ama beline kırmızı renkli güzel bir ipek kuşak bağlamıştı, boynuna altın bir zincir ve parmaklarına ağır altın yüzükler takmıştı, yüzüklerden biri büyük zümrütlerle bezenmişti. Peter'e sanki adamı daha önce bir yerde görmüşmüş gibi geldi, büyük bir galeyan ve dehşetin ortasındayken, ama nerede olduğunu tam hatırlayamadı.

"'Eğer hakikaten Nazaretlinin müridi isen,' dedi adam, 'sana iki sorum var. Neden sorduğumu da bilahare söyleyeceğim.'

"'Herhangi bir şekilde yardımcı olabilirsem memnun olurum,' dedi Peter dalgın dalgın, kendi düşüncelerinden sıyrılamamıştı hâlâ.

"'Peki, o zaman,' dedi adam, 'ilk sorum şu: Hizmetkârı olduğun bu hahamın mezarında yeniden dirildiği hakkında söylenenler doğru mu?'

"'Evet, doğru,' dedi Peter ve bunu teyit ederken, yüreği bir kez daha huşuyla kabardı.

"'Evet, ben de böyle duydum,' dedi yabancı adam, 'lakin ne kadar doğruluk payı olduğunu bilemedim. Peki, tekrar dirileceğini çarmıha gerilmeden önce kendisinin siz müritlerine söylediği doğru mu?'

"'Evet,' dedi Havari Peter, 'bize kendisi söyledi. Öyle olacağını biliyorduk.'

"'Peki o zaman bu, onun söylediği her şeyin kesin gerçekleşeceğine inanıyorsun mu demek oluyor?' diye sordu yabancı.

"'Dünyada hiçbir şey bundan daha kesin olamaz,' diye cevap verdi Peter. Yabancı bir süre konuşmadı.

"'Niye sorduğumu sonar söyleyeceğim,' dedi birden, 'bir arkadaşım da onunla birlikte Golgota mahallinde çarmıha gerildi cuma günü. Onu orada görmüş olmalısın. Hahamın ona, kendisiyle aynı gün cennete gideceğine dair söz vermişti. Sence sahiden cennete gitti mi arkadaşım cuma günü?'

"Muhakkak cennete varmıştır ve şu an da oradadır," dedi Peter. Yabancı yine bir an durdu düşündü. 'Çok iyi,' dedi, 'benim yakın dostumdu.'

"Çırak oğlan yabancının ısmarladığı şarapla geldi. Yabancı, bardaklarına şarap koydu, şöyle bir baktı, sonra bardağını ileri itti. 'Seninle konuşmak istediğim ikinci şey de şuydu,' dedi. 'Son günlerde değişik şaraplar denedim, hepsinin tadı kötüydü. Kudüs'ün şaraplarına ne oldu bilmiyorum, ne doğru dürüst bir aroma ne de dolgunluk bulabilirsiniz. Sanki geçen cuma öğleden sonraki zelzeleden sonra hepsi bozuldu.'

"'Bence bu şarap kötü değil,' dedi Peter karşısındakinin moralini düzeltmek için, zira yüzü üzüntüden bir ölüyü andırıyordu.

"'Sahiden mi?' dedi yabancı, biraz yüreklenmişti, bardağından bir iki yudum aldı. 'Yok, bu da kötü,' dedi ve bardağı masaya bıraktı. 'Senin iyi bulmanın nedeni şarapları pek bilmediğiniz için olsa gerek. Ben şaraptan iyi anlarım, iyi bir şarap benim dünyadaki en büyük keyfimdir. Ama şimdi ne yapacağım bilmiyorum.'

"Biraz durdu ve sonra anlatmaya devam etti: 'Şimdi size arkadaşım Gestes'in nasıl yakalanıp öldürüldüğünü anlatacağım. Erika ve Kudüs şehirleri arasındaki yolda haydutluk yapardı. Romalı Caesar'ın tetrark Herodes'e hediye olarak yolladığı bir karavan dolusu şarap da bu yol üzerinden gelmişti. Kolide büyük bir fıçı dolusu, o dünyada bir eşi daha olmayan Capri'nin kırmızı şarabı da vardı. Bir akşam oturmuş sohbet ediyorduk Gestes'le. Ona dedim ki: "Tetrarkın şarabından içebilmek için

canımı verirdim." Bana şöyle dedi: "Dostluğumuzun hatırına ve senden daha aşağı biri olmadığımı sana göstermek için, bu karavana saldıracağım, muhafızların hepsini temizleyeceğim, sonra oturur tetrarkın şarabından birlikte içeriz." Ve söylediği gibi de yaptı. Ancak sonra benimle buluşmak için Kudüs'e geri döndüğünde, haydutların hücumunda karavandan canlı kurtulmayı başaran biri onu tanıdı, yakalandı ve çarmıha gerilerek öldürülmek üzere zindana atıldı.

"'Ben bunu duyunca beynimden vurulmuşa döndüm, bütün gece Kudüs sokaklarında dolaşıp, onu zindandan kaçırabilmek için bir yol bulmaya çalıştım. Ertesi sabah tapınağa geldiğimde, dışarıda merdivenlerde oturmuş bir dilenciye rastladım. Sargılar içindeydi, aklı pek yerinde değildi. Etraftakiler onu tanırdı, arada çılgınlık nöbetine kapılır, ulur gibi bağırmaya başlar, şehrin ileri gelenlerine ağzına geleni söyler, bela okurdu, bilhassa tetrark ve onun eşine çok ağır sövüp sayardı. Deli olduğu için halk dediklerine gülüp geçmekle yetinirdi. Fakat o sabah o yine böyle sövüp sayarken, bir asker bölüğü de tam o sırada oradan geçiyordu. Bölüğün komutanı dilencinin tetrark ve karısına nasıl küfür ettiğini duydu, çok kızdı. Dilenciye, eğer bir daha böyle sövüp sayarsa geceyi Kudüs'teki hapishanede geçireceğini ve ertesi sabah da yirmi beş sopa yiyeceğini söyledi, belki o zaman büyük şahsiyetler hakkında daha saygılı konuşmayı öğrenirdi.

"'Konuşmayı dinledim ve şöyle düşündüm: işte bana iyi bir fırsat. Hemen o gün saçımı sakalımı kazıdım, suratımı yerfıstığı yağıyla boyadım ve yırtık pırtık giyinmeye başladım. Sağ bacağımın ayağımla dizim arasındaki kısmını sargılarla sardım, sargıların altına bir törpü ve uzun kalın bir ip saklamıştım. O akşam tapınak binasına gittim, o deli adamı merdivenlerde göremedim, öyle çılgınlaşmış ki, oradan uzak durmayı tercih etmişti. Onun yerine geçtim. Tam muhafızların geçtiği sırada dilencinin sesini taklit ederek bağıra çağıra Romalı Caesar'a ağzıma gelen küfrü ettim. Ve tam tahmin ettiğim gibi, muhafız beni yaka paça yakalayıp hapishaneye götürdü, kimse orada beni o partallar içinde tanımadı. Yirmi beş sopa yedim ve sonra hesaplaşabilmek için de beni dövenin yüzünü dikkatle zihnime çiz-

dim. Beni o gece Gestes'in kaldığı ufak odaya koyması için gardiyana bir gümüş sikke rüşvet verdim. Hapishane çok yüksek bir kayalıkta, kayaların içini oyarak inşa edilmişti.

"'Gestes dizleri üzerine çöktü, ayaklarıma kapandı, öptü, sonra yanındaki damacanadan bana biraz su verdi. Hemen işe koyulduk. Penceredeki demir parmaklıkları törpülemeye başladık. Sırayla bir o benim bir de ben onun omuzlarına çıkıp törpü işine devam ediyorduk. Ertesi sabah erkenden parmaklığı kırmamız mümkün oldu. Kalın ipi penceredeki demire bağladık. İlk Gestes ipten aşağıya kaydı, yeterince uzun olmadığı için, alt ucuna ulaşınca kendini yere bırakmıştı. Sonra ben tutundum ipe, fakat çok halsizdim, çabuk hareket edemiyordum, tam o sırada bir grup asker bir mahkûm getirdiler hapishaneye. Ellerinde meşaleler vardı, biri beni orada duvarda ipin ucunda sallanırken görüverdi. Gestes koşmaya devam etseydi yakalanmayacaktı, fakat önce bana ne olduğunu görmek istemişti. İkimizi de yakaladılar ve tabii kim olduğumu anladılar.

"'İşte aynen böyle oldu,' dedi yabancı. 'Ama sen şimdi bana Gestes'in cennette olduğunu söylüyorsun.'

"'Bütün bunlar,' dedi Peter, hikâyeyi yarım kulakla dinlemişti, 'senin ne cesur biri olduğunu ispat ediyor, arkadaşın için hayatını feda edebildin.' Sonra derin derin içini çekti. 'Ah, bir baykuştan ürkmeyecek kadar uzun zaman ormanda yaşadım ben,' dedi yabancı, 'kimse benim hakkımda tehlike anında çulunu toplayıp kaçanlar takımından olduğumu söyleyebilir mi?'

"'Hayır," dedi Peter ve biraz durup devam etti: 'Fakat bana senin de yakalandığını söyledin. Ama şimdi buradasın, demek ki bir şekilde kaçmayı başardın.'

"'Evet, kaçtım,' dedi adam ve Peter'e garip bir ifadeyle derin derin baktı. 'O zaman aklımda yalnız bir düşünce vardı: Gestes'in ölümünün intikamını almak. Fakat o şimdi cennette, artık böyle düşünmem gerekmiyor ve ben şimdi ne yapacağımı bilmiyorum. Tetrarkın fıçısını kazıp çıkarıp, o şarabı içse miydim?'

"'Arkadaşın olmadan buruk bir içme faslı oldu herhalde,' dedi Peter ve geçen hafta olanların acısıyla yüreğinde birikmiş gözyaşları, gözlerine hücum etti. Adamı tetrarkın şarabını çal-

dığı için azarlamayı düşündü, lakin zihinde birden uyanan hatıralarla kalbi burkulmuştu.

"'Hayır, öyle olmadı,' dedi yabancı, 'ama şu önümdeki şarap da bozuksa ve bana hiç keyif vermezse, o zaman ne yapacağım?'

"Peter yine düşüncelere daldı bir süre. 'Dostum,' dedi sonra, 'bu hayatta insanı tetrarkın şarabından daha çok mutlu edecek şeyler de var.'

"'Biliyorum,' dedi yabancı, 'o şeylerin akıbeti de şarabınkine benzerse? Evde beni bekleyen iki güzel karım var ve tüm bunlar başıma gelmeden once de on iki yaşında da bir bakire satın aldım. Onu o zamandan beri daha hiç görmedim. İstesem onları deneyebilirdim. Fakat zelzele onların tadını da bozdu benim için, ne kokuları kaldı ne dolgunlukları, ben ne yapayım şimdi?'

"Peter'in artık tek istediği adamın sızlanmayı kesip yakasını bırakmasıydı. 'Bütün bunları niye gelip bana anlatıyorsun?' diye soruverdi.

"'Hatırlattığın iyi oldu,' dedi yabancı. 'Çünkü bana söylenene göre senin hahamın ölmeden önceki gece tebaasına bir ziyafet vermiş ve orada ikram edilen şarap fevkalade lezzetliymiş. Bu şaraptan sende kaldıysa, satmayı düşünür müsün? Ne paha biçersen veririm.'

"Peter yabancıya bakakaldı. Öyle isyan içinde 'Ah Tanrım, ah Tanrım, ah Tanrım!' diye feryat edip galeyana geldi ki, şarap kupalarını devirdi, bütün şarap yerlere döküldü. 'Ne dediğinin farkında değilsin. Romalı Caesar'ın bile geçtiğimiz perşembe* akşamı içtiğimiz şarabın bir damlasını bile ödemeye gücü yetmez.' Morali altüst olmuştu ki, oturduğu yerde bir öne bir arkaya sallanıyordu. Tam o anda yüce üstadının sözlerini hatırladı, o balıkçı olmalıydı, böyle derin bir çaresizlik içinde yüzen bu adama yardım etmek zorundayım, diye düşündü. Tekrar ona doğru döndü, yüzüne baktı ve o anda anladı ki dünyadaki tüm insanlar arasında yardım edemeyeceği bir tek kişi varsa o da karşısındaki bu adamdır.

(*) Paskalya'nın ilk gününe rastlayan perşembe – ç.n.

"'Evladım,' dedi yumuşak ve kararlı bir ses tonuyla, 'haçını al ve onu takip et.' Tam burada yabancı Apostol'un sözünü kesecek gibi oldu ama sonra sustu, gözleri kasvet doluydu. Sonra birden, 'Haçım mı?' diye haykırdı, 'nerede benim haçım?'

"'Haçını sen kaldıracaksın,' dedi Peter, 'O, taşımana yardım edecek. Sabırlı ve azimli olmalısın. Sana bu konuda anlatacağım daha çok şey var.'

"'Daha ne anlatacaksın ki?' dedi yabancı, 'Senin bile bir şeyden doğru dürüst haberin yok. Şimdilerde Kudüslü marangozların yaptıkları haçları herkes kendi başına taşıyabilir. Çarpık bacaklı Asuryanlar* güç gösterme yarışına girmemiş olsaydılar, çarmıhı taşıyan da ben olurdum. Güç ve sabırdan bahsediyorsunuz,' diye devam etti bir aradan sonra, çok heyecanlanmıştı, 'ben daha benim kadar güçlü birine rastlamadım. Bak,' dedi ve pelerinini kaldırıp Peter'e derin beyaz yara izleriyle dolu göğsünü ve omuzlarını gösterdi. 'İşte haçım! Gestes'in haçı sağ tarafındaydı, işe yaramaz Ashaz'ınki ise solda. Haçımı ikisinden de daha kolay kaldırabilirdim. Sence altı saatten fazla dayanamaz mıydım? Abartmıyorum, bunu sen de biliyorsun. Nereye gidersem gideyim, insanlara yol gösterdim ve onlardan hep saygı gördüm. Şimdi ne yapacağımı bilmediğimi söylüyorum diye, bu insanları kendi başlarına bırakacağımı mı düşünüyorsun, sırf beni tatmin edecek diye, akıllarına estiği gibi gidip gelebileceklerini mi söyleyeceğimi sanıyorsun onlara, buna müsamaha edeceğimi bile düşünmemelisin.'

"Sesi öylesine nefret doluydu ki, Peter sabrının taşmak üzere olduğunu hissettiyse de sesini çıkarmadı. Malchus'un kulağını kestikten sonra, artık tepkilerine hakim olacağına söz vermişti kendine.

"Yabancı adam onu dikkatle izliyordu, hiç ses çıkarmaması onu garip bir şekilde etkilemişe benziyordu. 'Peki, peygambere iman eden biri olduğuna göre, sana ne olacak dersin?' diye

---

(*) Bazı Evangelistler, İsa'yı çarmıha götüren askerlerin yolda Asuryan Aziz Simon ile karşılaştıklarına ve çarmıhı taşımasını istediklerine inanırlar. İsa'nın çarmıhı Golgota'ya kendisinin mi yoksa Simon'un mu taşıdığı hakkında farklı kanılar vardır.

sordu. Peter'in kırışıklarla dolu bitkin yüzü sanki birden aydınlandı. 'Benim sınanmış imanım, altının fani değerinden ki o da ateşte sınanır, çok daha değerli benim için. Ve Hazreti İsa'nın yeniden dirileceğine tüm imanımla inanıyorum. Ümit ederim bana da Yüce Efendimizin uğruna yaşamak ve ölmek nasip olur. Son birkaç gecedir gördüğüm rüyalarda' diye devam etti sonra fısıltı gibi bir sesle, 'beni de yolun sonunda bir haçın beklediği malum oldu bana.' Başını öne eğdi, bakışlarını kaçırmak istiyor gibiydi, 'sen belki şimdi içinden, ağzıma yakışmayacak kadar büyük sözler sarf ettiğimi düşünüyorsun.'

"'Hayır,' dedi yabancı, 'sanırım tıpkı söylediğin gibi de olacak.'

"Yabancının onun adına duyduğu bu inanç Peter'i çok etkiledi, genç adamın, kendisinin bile emin olmadığı böylesine yüce bir hedef ve beklentinin gerçekleşeceğinden bu kadar emin konuşması, Peter'e karşısındaki insanın asil ruhunun, iyi niyetinin ve dostluğunun bir aynası gibi geldi. İçi eridi, gerdeğe girecek yeni gelin gibi kızardı. Masa arkadaşına karşı bir ilgi uyandı o an içinde. Bu güzel, güç verici sözlerinin karşılığı olarak onun da genç adama bir şey vermesi gerektiğini düşündü. 'Ruhunu karartan düşüncelerini biraz hafifletmek için elimden maalesef bir şey gelmiyor,' dedi yumuşak bir sesle, 'çok ama çok uzun zamandır gözüme hiç uyku girmedi, öyle bitkinim ki, şu anda kafamı toparlayıp doğru dürüst düşünemiyorum.'

"'Ah!' dedi yabancı, 'ben de daha fazlasını beklemiyordum.'

"'Konuşmamız sırasında,' dedi Peter, 'birkaç kere bana ne yapacağını bilmediğini söyledin. Ruhunu böylesine şüphe düşüren şey nedir, öğrenebilir miyim? Belki yol göstermeye çalışabilirim, hatta belki seni kaygılandıran o şarap hakkında da bir iki nasihatim olabilir.'

"'Belli bir şey yok,' dedi, 'artık bu dünyada ne yapacağım onu bilmiyorum. Yüreğimi hafifletecek, beni mutlu hissettirebilecek başka bir şarap var mı acaba dünyada? Onu da bilmiyorum. Herhalde en mantıklısı,' diye devam etti biraz düşündükten sonra, 'gidip, tetrarkın şarabını gömüldüğü yerden çıkarmam, sonra da gidip sana bahsettiğim genç kızın yanına uzanmak, bari bunu deneyeyim.'

"Bu sözlerden sonra ayağa kalktı ve cüppesine sarındı.

"'Gitme,' dedi Peter, 'daha konuşmamız gereken birçok şey olduğunu sanıyorum.'

"'Her hâlûkârda gitmek zorundayım,' dedi adam. 'Hebron'dan çıkan yolda yağ dolu bir karavan var, onu karşılamam gerek.'

"'Yağ ticareti mi yapıyorsun?' diye sordu Peter. 'Yapmayı düşünüyorum,' dedi adam.

"'Fakat gitmeden önce,' dedi Peter, 'bana adını söyle. Belki bir başka sefer de buluşur konuşurduk, yeter ki seni bulabileyim.' Yabancı kapıya gitmişti bile. Döndü ve Peter'e kibirli ve biraz da küçümse dolu bir bakış fırlattı. Haşmetli bir endamı vardı. 'Adımı bilmiyor musun?' dedi, 'halbuki adım bu şehrin her yerinde çınlıyor, Kudüs'ün ehil tacirleri, tefecileri ve kunduracıları arasında, sesi çıktığı kadar "Barrabas!" diye bağırmayan kimse yoktur. "Barrabas! Barrabas! Bize Barrabas'ı verin!" Adım Barrabas. Büyük bir reistim ben ve senin de söylediğin gibi, cesur bir adam. Ve şunu bir tarafa yaz: Benim adım her daim hatırlanacak.'

"Ve bu sözlerden sonra çıktı gitti."

Kardinal hikâyesini burada bitirdiğinde, Jonathan lambanın fitilini değiştirmek için kalktı, dibine yaklaşmıştı, sanki son çırpınışlarını yaşıyordu, bir o yana bir bu yana titreyip duruyordu.

Jonathan fitili değiştirmeyi bitirmemişti ki, yanı başındaki genç kadının yüzü ölü gibi bembeyaz oldu. Gözkapaklarını açık tutamıyordu, bütün vücudu bitkinmiş gibi gevşemişti. Bayan Malin sevgi dolu bir sesle uykusunun gelip gelmediğini sordu, genç kadın hiç beklenmedik çılgın bir enerji ile inkâr etti, anlaşılabilecek bir tepkiydi. O tek bir gece boyunca yaşadığı, tüm yaşamında yaşadıklarına bedeldi. Ölümle göz göze gelmiş ve başkalarının uğruna kendini ölümün pençesine atmıştı. Bilge bir camianın dikkat merkezi olmuş ve hatta evlenmişti bile. Bu dopdolu saatlerin bir saniyesini bile kaçırmak istemezdi. Ancak aradan daha on dakika geçmişti ki, uyku adamakıllı bastırdı, gencecik başı bir öne bir arkaya düşüyordu.

Bir an uzanmaya razı oldu sonunda, kocası ona samanların içinde bir yer hazırladı, cüppesini de kızın üzerine yaydı. Hâlâ

genç adamın elini tutuyordu. Karanlık mekânın ortasında adeta ölüm meleğinin mermerden bir heykelini andırıyordu. Son bir saattir kızın yanına uzanmış olan köpek de onu izledi. Yanına kıvrıldı, başını kızın dizine dayadı.

Genç kocası bir süre onu uyurken seyretti. Çok geçmemişti ki onun da gözleri ağırlaştı, kafası düştü, dikkatle kızın yanına uzandı, vücutları birbirine değmiyordu, ama erkek kızın elini tutabilecek kadar ona yakındı.

İki yaşlı insan yeniden canlanan lambanın ışığı altında sessiz oturuyorlardı. Lamba bir an sönüyor gibi olmuş sonra tekrar canlanmıştı. O akşam hiç uykusu gelmeyecekmiş gibi canlı görünen Bayan Malin iki genci adeta, kendini şanslı addeden bir yaratıcının iyi niyetiyle seyrediyordu. Kardinal ona doğru baktı ve sonra başındaki sargıyı çözmeye başladı. Sabit ve yakıcı bakışlarını bir an bile yaşlı kadının üzerinden ayırmıyordu.

"Artık bu sargıdan kurtulayım, yakında sabah olacak," dedi.

"Tek başınıza yapabilecek misiniz?" diye sordu Bayan Malin telaşla.

"Ah evet," dedi Kardinal ve sargıyı açmaya devam etti. Sonra ekledi: "Kendi kanım değil zaten. Siz, Bayan Nat-og-Dag, siz ki asil kandan anlarsanız ve siz Kardinal Hamilcar'daki mavi kanı hep fark etmişsinizdir."

Bayan Malin hiç kımıldamadı, lakin yüzündeki renk ve ifade değişiverdi.

"Kardinal Hamilcar'ın kanı mı?" diye tekrarladı, sesi titriyordu. "Evet," dedi yaşlı adam, "o asil, yaşlı adamın kanı. Başımda. Ve ellerimde. Çünkü tekne bu sabah bizi kurtarmaya gelmeden hemen önce, yerinden kopmuş bir kiriş parçasını kafasına indirmiştim."

Samanlıkta birkaç dakika bir çıt bile duyulmadı. Sadece köpek rüyasında hafif havladı, kımıldandı, burnunu daha da yaklaştırarak genç kızın elbiselerine gömdü. Sargılar içindeki adam ve yaşlı kadın gözlerini birbirlerinden ayırmıyorlardı. Adamı kırmızı lekelerle dolu uzun bandı çıkardı, sardı, rulo yaptı ve bir kenara bıraktı. Sargının altından koyu renk saçların çevrelediği yayvan, kıpkırmızı, şişkin bir yüz ortaya çıkmıştı.

"Tanrı o asil adamın ruhuna huzur bağışlasın," dedi Bayan Malin en sonunda. "Fakat siz kimsiniz?"

Adamın yüz hatları sanki biraz kıpırdıyor gibi oldu, yaşlı kadının bu sözleri üzerine. "Bunu bana mı soruyorsunuz?" dedi, "düşündüğünüz o değil de ben miyim?"

"Sanırım onun ne sizin ne benim düşünmemize ihtiyacı var," dedi kadın. "Kimsiniz?"

"Adım Kasparsen," dedi adam, "ve Kardinal'in oda hizmetkârıyım."

"Bana biraz daha anlatmalısınız," dedi Bayan Malin apar topar, "geceyi kiminle geçirdiğimi bilmek istiyorum."

"Eğer sizi hoşnut edecekse tabii anlatırım," dedi Kasparsen, "zira dünyayı bir uçtan bir uca dolaştım, ve üstelik geçmişle oyalanmaya karşı da özel bir yeteneğim vardır.

"Ben bir oyuncuyum, Azizem, siz nasıl bir Nat-og-Dag iseniz. Yani hangi rolü üstlenirsek üstlenelim, biz buyuz, işler ters gidince, hep geri döndüğümüz tek benlik.

"Çocukken bale yapardım. On üç yaşıma geldiğimde Berlin'in asil beylerinin dikkatlerini çektim. Çok güzeldim ve bale dilinde *ballon* denilen tekniği de çok iyi kavramıştım ki bu, yerçekimini kullanarak yerden yükselme ve havada süzülme anlamına geliyor. Üvey babam, meşhur tenor sayın Eunicke beni çevresine tanıştırdı, bende bir altın madeni bulduğunu sanıyordu. Beş uzun yıl güzel bir kadın olmanın ne demek olduğunu bizzat tecrübe ettim, etrafı güzel şeylerle çevrili, ipeklere sarınan, altın rengi türbanlara bürünen, kaprisleri herkes için kanun olan. Fakat bütün tenorlar gibi Bay Eunicke de hızla akan zaman kanunlarını dikkate almamıştı. Benim *courtesan*'lık devrim de kısa sürdü.

"Sonra İspanya'ya gidip berber oldum. Yedi yıl Sevilla'da berberlik yaptım, keyfim yerindeydi. Bu mesleği çok sevmiştim, zira parfümlü sabunlar, kolonyaların yanında olmak bana bambaşka bir zevk verirdi, etrafımda temiz ve zarif şeyler görmeyi öteden beri pek severdim. Onun için beni hep şaşırtmıştır, sayın Kardinal ellerinin siyah ve kırmızı mürekkeple lekelenmesinden nasıl hiç rahatsız olmazdı? Evet Madam, hakikaten iyi

bir berberdim. Berber sanatkârlar arasında benim gibisini hatta benden iyisini bulabilmek için çok uzun aramak gerekir.

"Lakin Paris'te devrimci broşürler de basıp dağıttım ben, Londra'da köpek, Cezayir'de esir ticareti yaptım ve Pisa'da dul bir prensesin sevgilisi oldum. Onun vesilesiyle profesör Rosellini ile tanıştım o büyük Fransız oryantalist Champollion'la, Mısır'a yolculuk sırasında. Evet Madam, Mısır'da da bulundum. Büyük Piramit'in üçgen gölgesinde durdum ve dört bin yıl, Piramitin en tepesinden beni seyretti."

Bayan Malin, bu gezgin uşağın, gördükleri ile kendini gölgede bıraktığını anlar anlamaz, kurtuluşu hemen kendi hayal dünyasına dalmakta buldu. "Ah," dedi, "Mısır'da, Büyük Piramit'in üçgen gölgesi altında eşekler otlarken, Yusuf Peygamber Meryem Ana'ya dönüp şöyle demişti: 'Ah, benim tatlı, küçük yüreğim, bir an gözlerini kapayıp, benim Kutsal Ruh olduğumu farz edemez misin?' "

Kasparsen anlatmaya devam etti. "Kopenhag'da bulundum bir süre. Lakin benim için iyi olmadı. En sonunda yaşlı şişman Bolle Bandsats'ın evsizler yurduna rençperlik yapmaya başladım. Yerde uyuyarak gecelemek için iki zırnık, kollarının altından geçen bir iple ayakta uyumak için bir zırnık ödemek lazımdı. Kopenhag'da kanundan kaçmak zorunda kalınca, adımı değiştirdim ve Kasparsen yaptım, Nürnberg'in o gururlu ve lanetli Kaspar Hauerinin hatırasına. Kendini bıçaklayarak intihar etmişti, Lord Stanhope'u, Düşes Stefanie af Baden'in gayrimeşru çocuğu olmadığına gerçekten ikna edebilmek için.

"Eğer benim ailemi öğrenmek istiyorsanız, size gururla söyleyebilirim ki, ben yeryüzündeki en safkan piçim. Annem tam manasıyla halktan gelirdi, babası namuslu bir esnaftı, kendisi ise büyük tiyatro sanatçısı Johanne Händel-Schutz, bütün klasik idollere sahnede hayat vermişti. Karamsar bir mizacı vardı. On altı kardeşimden beşi intihar etti. Fakat babama gelince, onun hikâyesi muhakkak ilginizi çekecektir, saygıdeğer efendim. Johanne on altı yaşındayken tiyatroda çalışmak için Paris'e geldiğinde, çok geçmeden kalantor bir adamın dikkatini çekti.

Ben, doğumumdan birkaç yıl sonra, halkla farklı tarzlarda omuz omuza veren, Orléans Dükü'nün oğluyum. *Citoyen* diye çağrılmak isteyen, Fransız kralının öldürülmesi için oy kullanmış ve kendi *Egalité* adını seçen zatın oğluyum; bundan daha iyi piç olabilir mi, efendim?"

"Hayır," dedi yaşlı kadın, büzülmüş, bembeyaz dudaklarından, karşısındaki bu solgun benizli adamı teselli için bundan başka bir kelime bulacak halde değildi.

"Zavallı Kral Louis Philippe," dedi Kasparsen, "onun için üzülmüyor değilim, onun hakkında bu gece epey sert konuştuğum için de üzgünüm – kendisi benim küçük kardeşim olur."

En büyük talihsizliklerle karşı karşıya iken bile söyleyecek bir şeyler bulmuştu Bayan Malin. Şimdi de şöyle bir düşünüp taşındı ve dedi ki:

"Peki ama hemen anlatın, belki de fazla bir zamanımız kalmadı. İlk olarak: Kardinali neden öldürdünüz? İkinci olarak: Neden benimle buraya geldikten sonra beni yanıltmak ihtiyacı hissettiniz ve belki de benim için sonuncukez de olsa beni bu gecenin maskarası yaptınız? Burada sizi tehdit eden hiçbir şey de yoktu. Acaba zayıf iradeli olduğumu mu düşündünüz, yoksa sizi anlamayacak kadar insan yüreğinin karanlık köşelerinden bihaber olduğumu mu?"

"Ah, Madam," dedi Kasparsen, "size neden mi söylemedim? Kardinali öldürdüğüm o an, ruhumun kaderle, ebediyetle ve Tanrı'mn kendi ruhuyla birleşip tek vücut olduğu andı da. Gerdek odasının eşiğinde de sessiz olunması buyrulmaz mı? Evet, İmparator Nero evlenirken halkın şahitlik etmesinden ne kadar keyif alsa da, Pitagor'da yine de az buçuk edepli olduğu düşünülemez mi ki?

"Evet, efendimi niçin öldürdüm?" diye devam etti. "Efendimle ikimizin birden aziz mertebesine ulaşabilmemiz ümidi çok azdı ve o hayatını her zaman benimki için feda etmeye hazırdı. Efendisinin uğrunda öldüğü uşak olarak mı yaşamaya devam etseydim? Yoksa değersiz bir maceraperestin layık olabileceği gibi boğulup, ölse miydim?

"Söylediğim gibi, ben her şeye rağmen bir oyuncuyum. Bir oyuncunun belli bir rolü talep hakkı hiç mi yoktur? Tiyatro idaresi bize yıldız roller vermeyi hep reddediyorsa, o yıldızların dublörü olmayı neden talep edemeyelim, öyle bir imkân var ise? Oyundan sonra hırsımız ölçülecek. Ben rolümü iyi oynadım. Kardinalim beni alkışlardı, o sanattan iyi anlardı. Sir Walter Scott, Willibald Alexis'in romanı *Walladmor*'u zevkle okudu. Kitabı Alexis yazmış, Scott adı altında yayımlamıştı. Ona 'yüzyılın en güzel efsanesi' derdi. Kardinal bende kendini fark ederdi."

Gayet yavaş bir sesle o güzel Danimarka trajedisi *Axel ve Valborg*'dan birkaç satır okudu:

Hile? Ve kim dedi ki, bu bir hile?
Aziz Oluf cisme bürünmüş geliyor, kutsal efendimiz.
Bana doğru geliyor, içimde örtünüyor atkılarına.
Onun hayaletiyim ben, bir hayalet mi, yoksa
Ölümsüz ruhun dünyevi larvası mı?

Biraz durakladı, sonra devam etti: "Beni eleştirecek olsa, ancak rolümü mübalağalı oynuyorum diye eleştirebilirdi. Hayvanlarının hayatını kendilerininkine tercih eden kazkafalı köylüleri kurtarmak için kaldım bu samanlık tavan arasında ben. Acaba Kardinal bunu yapar mıydı? Çok aklıselim sahibi bir insandı. Buna, tüm gösterinin en zayıf noktası denebilir, ben söz konusu olduğumda. Ancak büyük bir sanatçı biraz da şarlatan olabilmeli, Kardinal bile şu veya bu şekilde böyle olmaktan kurtulamadı.

"Fakat her hâlükârda," diye ekledi, sesi yükselmiş ve tavrına bir vakar gelmişti, "her halükarda Tanrı Kıyamet gününde bana şöyle diyemez mi: 'Kasparsen, seni kötü oyuncu, nasıl olabiliyor ki sen, ölümü yüreğinde bastırmışken, ölen silahşor rolünü oynayabildin bana?'

Bayan Malin etraflarını saran derin sessizliğin orta yerinde, yine uzun bir süre hiç sesini çıkarmadan oturdu.

En sonunda şöyle sordu: "Bu rolü neden bu kadar çok istediğinizi öğrenebilir miyim?"

"Size yüreğimi açmaya karar verdim," dedi Kasparsen. "'Seni yüzünden değil maskenden tanıyacağım.' bu gecenin başlangıcında böyle demiştim.

"Ben bir piçim. Piçlerin lanetli dünyasında yaşıyorum, sizin bilmediğiniz bir alemde. *Egalités*'nin kanı mağrur bir kan, kibirle kabarıp, kibirle köpürüyor. Huzursuz bir kan, damarlarda dolaşırken azap veriyor. İhtişam için soluyor, saygıdeğer bayan, rakibe tahammülü yok, en ufak bir umursamazlık emaresi bile onu kahretmeye yetiyor.

"Fakat bu köylüler, bu balıkçılar annemin halkı. Onların ve onların soluk benizli çocukları için kan ağlamadım mı sanıyorsunuz? Onların kuru ekmek kabukları, kör ekmek bıçakları, yamalı elbiseleri ve sabırlı çehreleri yüreğimi dağlamadı mı sizce? Bu dünyada onlar kadar kimseleri sevmedim. Şayet beni efendileri yapıp bana tapsalardı, hayatımı onlara hizmete adardım. Düştüklerinde bana dua etselerdi, onlar için ölüme bile giderdim. Fakat öyle yapmak istemediler. Bu hakları Kardinal'e devrettiler. İlk defa bu gece benim yüzümde Tanrı'yı gördüler. Bu geceden sonra diyecekler ki, bindiğim teknenin üzerinde bembeyaz bir ışık parıldıyordu. Evet, efendim, bırakın öyle olsun.

"Biliyor musunuz?" diye ekledi, "neden Tanrı'ya sığınıyorum? Biliyor musunuz, neden ondan vazgeçemiyorum? Çünkü ihtiyacım olmayan tek varlık o, evet, merhamet duyamadığım, merhamet duymama izin verilmeyen tek varlık. Dünyadaki kullarına baktığımda, eziyetle ve merhametle burkuluyor içim, onların acıları ağırlığı altında bükülüyor, eziliyor. Kardinal'e aslında acımıştım, Madam, bu yaşlı adama gerçekten acımıştım, Kutsal Ruh hakkında bir kitap yazacak kadar büyük ve değerli olan bu zata, yeryüzüne ağ yapmış küçük bir örümcek gibi. Lakin şayet Tanrı ile benim aramdaki ilişkide bir merhametten bahsedeceksek, o zaman bu zattır bunu hissedecek olan. Bana o merhamet duymalı.

"Saygıdeğer efendim, söz kralımıza gelince de durum aynı. Lakin Tanrı yardımcım olsun, kardeşim Fransa kralına, bu küçük adama biraz acıyorum ben.

"Asla merhamet hissi duyamayacağım, yalnızca Tanrı var. Bırakın bir o bende kalsın, sizi gidi yumrulaşmış insanoğulları."

"Fakat o zaman," dedi Bayan Malin birden, "kurtulup kurtulmamamızın sizin için öyle büyük bir önemi olamaz. Böyle konuştuğum için beni mazur görün, Kasparsen, fakat bu binanın, tekne geri gelene kadar ayakta durup durmayacağı da sizin kaderinizi öyle etkilemez."

Kasparsen bu sözler üzerine bir kahkaha attı, ama kısık, daha çok kıkırdamayı andıran bir kahkaha. Anlaşılan, çiftlik sahibinin şarap fıçısı onu da tesirine almıştı, lakin Bayan Malin'in de burada muhatabından öyle arda kalır bir hali yoktu.

"Haklısınız Bayan Nat-og-Dag," dedi, "keskin espri gücünüz tam yerine isabet etti. Kahramanlık gösterim duman oldu. Fakat istirham ederim, bana karşı biraz daha sabır gösteriniz, durumu size anlatayım.

"Daha önce de bahsettiğim gibi çoğu insan dünyayı kendilerinin de yaratabileceğini zanneder. Evet Madam, biraz daha ileriye de gidebiliriz. Çok az insan arada sırada da olsa, etraflarındaki bu dünyanın hakikatte kendi eserleri olduğu, kendi güçlerinin ve muhayyellerinin ürünü olduğu fikrine uzak kalabilir. Bundan memnun muyuz? Bundan gurur mu duyuyoruz? Hem evet hem hayır. Erken ilkbahar akşamlarında, çocuklarla ve güzel, zeki kadınlarla birlikteyken eserimden memnuniyet ve gurur duydum. Fakat bunu bir tarafa bırakırsak, basit ve kaba insanların cemiyetindeyken de, böylesine zevksiz, uyuşuk, alçak, yavan ve ruhsuz bir pislik yaratmış olmanın vicdan azabını duydum. Bundan utandım. Kendimi çeşitli yollarla bu insan güruhundan azat etmeye çalıştım, manastırdaki odasında kutsal yeminini, iç huzurunu ve Yaradan'a hizmet etmesine mani olan ihtiraslı tabloları kafasından atmaya çalışan bir keşiş gibi.

"Efendim, bu geceyi yarattığım için mutluyum. Sizi yarattığım için çok mutluyum, bana inanınız. Fakat bu tablonun şap diye tam orta yerine düşen bu tek figür, bu Kasparsen denen figür? İyi mi çizilmiş, güzel mi? Diğer figürlere katılmaya mı ni-

yetli, tabloda bir artı mı oluşturuyor? Onun daha ziyade orada bir leke olduğunu söyleyemez miyiz? Malum, bir keşiş kendisini rencide eden tabloları başından defetme raddesine gelebilir. Benim intihar eden beş kardeşim belki böyle hissetmişti, zira size dediğim gibi, sevgili annem klasiklerden anlardı, kainatın ahengine karşı da derin bir içgüdüsü vardı. Belki şöyle düşündünüz: Yaratmaya muvaffak olduğum bu dünya kendi başına harika. Tek zayıf noktam, tek sanatsal fiyaskom tablodaki bu bir tek varlık. Defolsun! Defolup gitsin! Her ne pahasına olursa olsun ondan kurtulmalıyım. Evet, ne pahasına olursa olsun, efendim."

"Ah, evet," dedi Bayan Malin bir aradan sonra, "peki kardinal olmaktan zevk aldınız mı? Madem ki böyle bir şansa kavuştunuz, sizi eğlendirdi mi bari?"

"Tanrı şahidimdir ki evet, Madam, nadide bir gün ve nadide bir gece yaşadım bu sayede" dedi Kasparsen. "Zira artık şeytan bana sırıttığında, ona karşı sırıtabilmeyi öğrenecek kadar yaş tecrübem var! Ve aslında bu nasıl bir şey bu –şeytan sırıtınca geri sırıtmak– yani dünyanın tek gerçek eğlencesi bu mu? Öyleyse, öğrenmeye değer bir sanat."

"Bence de, bence de," dedi Bayan Malin. Sesi yavaş çıksa da, tok, dinç ve deliciydi, öyle bir ton ve öyle bir akis vardı ki o seste, havalanan bir tarlakuşunu hatırlatıyordu. Bu yürekli havalanışın peşinden gitmek istermişçesine ayağa kalktı, vücudu yay gibi gerildi, dimdik durdu, bu hoş akşam sefasına artık doymuş ve sahneyi terk etmek isteyen bir hanımefendinin zarafeti vardı üzerinde. "Ben de o bana her sırıttığında, ona karşılık vermişimdir. Bu aslında öğrenmeye değer bir sanat" dedi.

Yaşlı kadınla birlikte oyuncu da ayağa kalkmıştı, aynen onun *cavaliere servant*'ı gibi. Kadın erkeği çakmak çakmak gözlerle seyrediyordu.

"Kasparsen, büyük oyuncu," dedi, "*Egalité*'nin piçi. Öp beni!"

"Ah, hayır, hanımefendi," dedi Kasparsen, "ben hastayım, ağzım zehirle dolu."

Bayan Malin güldü, "Bu gece boş verin," dedi, sanki tüm zehirlere karşı muafiyetliydi. Omuzlarında, eczacının zehir şişe-

lerine yapıştırdığı o kurukafayı taşıyordu adeta, bir erkeğin hevesini kursağında bırakabilecek tek şey. Karşısında duran erkeğe sabit gözlerle bakmayı sürdürüyordu, tüm albenisiyle *"Fils de Saint Louis. Montez au ciel"** dedi.

Aktör kadını kollarına aldı ve öptü. Gururlu yaşlı bakire öpülmeyi hiç tatmadan mezara gitmemiş oldu.

Bayan Malin gösterişli ve endamlı bir edayla elbisesinin eteğini kaldırdı ve erkeğin eline bıraktı. Yeri süpüren eteğin uçları sırılsıklam ve buz gibiydi. Erkek anladı ki kadının ayağa kalkmasının sebebi buydu. Samanlıkta dolaştırdılar gözlerini. Uzun, koyu renkli bir cisim döşeme tahtalarının üzerine uzanmış gibiydi, bir yılan gibi ve uzanarak, biraz ileride, eğri büğrü döşemelerin üzerinde sanki kara bir göl haline gelmiş, neredeyse genç kızın ayaklarına dokunuyordu. Su dışarıda samanlığın hizasına yükselmişti. Hareket ettiklerinde, ayaklarının altında o kalın kalasların suyun üzerinde sallandıklarını hissedebiliyorlardı.

Köpek birden ayağa fırladı. Kulakları yay gibi geriye doğru çevirmişti, hafifçe inledi.

"Sus, Pasop," dedi Bayan Malin, balıkçıların köpeği bu adla çağırdıklarını duymuştu.

Sonra oyuncunun elini eline aldı. "Beni dinleyin," dedi, uyuyanları rahatsız etmemek için alçak bir sesle, "ben de size birçok şey anlatmak isterim, hem de çok, bütün hayatımı. Bir zamanlar çok genç bir kızken, ormana gider, kuşları seyreder ve şöyle geçirirdim içimden: 'Ah, Tanrım, insanların kuşları kafese hapsetmeleri ne hazin.' Düşündüm ki, eğer hayatımı bundan sonra küçük kuşlara adasam, onlara öyle bir şekilde yardım etsem ki, benden sonra ne kuş kafesine ne kafeste kuşlara hacet kalsa, kuşlar hürriyetlerine kavuşsalar, ormanlarda uçabilseler, ait oldukları yerde."

Sustu ve duvara doğru baktı. Tahtaların arasından parlak mavi bir çizgi görülüyordu dışarıda, ufak lambadan yayılan

---

(*) Ortodoks rahibin 16. Louis'e giyotin sehpasında son sözleri. Seksüalite ve ölüm arasındaki bağı işlemesi açısından ilginç. Bu, yazarın düşünce dünyasında sık sık okuyucunun karşısına çıkan bir eşleme – ç.n.

zayıf ışık huzmesinin kırmızısı yanında pırıl pırıl parlıyordu. Gün ağarmaya başlıyordu.

Yaşlı kadın, ellerini yavaşça geri çekti erkeğin avuçlarından, bir elini dudaklarına götürdü ve şöyle mırıldandı:

*"À ce moment de sa narration, Scheherazada vit paraître le matin, et, discrète, se tut."**

(*) (Fr.) Öykünün burasında Şehrazat sabah olduğunu gördü ve akıllılık edip sustu – e.n.

Helsingør'de Bir Aile Yemeği

Helsingør şehrinin, limana yakın sokaklarından birinin köşe başında gri renkli, gösterişli, eski bir ev vardır. 18. yüzyılın başlarında inşa edilmiş bu ev, zaman içinde etrafında belirmiş yeniliklere çekimserlikle bakar. Yıllar zarfında geçirdiği tamirlerden sonra sanki devasa tek bir vücut haline gelmiştir. Rüzgârın kuzey-kuzeybatı yönünden estiği günlerde ön salonun kapısı açıldığında, sempati göstermek istermişçesine yukarı kattaki koridorun kapılarından biri de kendiliğinden açılıverir. Ve birinci kata çıkan geniş merdivenin basamaklarından birine basıldığında, oturma odasının döşeme tahtalarından biri uzaklardan bir aksiseda, bir şarkı gibi cevap verir.

Evin ilk sahipleri, de Coninck ailesi, uzun zaman yaşadılar o evde. Ta ki 1813'te devlet hazinesinin iflasına kadar, o sıralarda ailenin yaşadığı trajik olaylar onları Kopenhag'daki evlerine geçmeye mecbur etti. Beyaz fırfır yakalı önlüklü yaşlı bir hizmetkâr kadın göz kulak oluyordu şimdi eve, genç bir adamın yardımıyla. Kadıncağız o eski harap odalarda oturduğunda, gönlündeki de dilindeki de eski günler olurdu. Evin iki genç kızı hiç evlenmemişti, yaşları da evliliği düşünemeyecek kadar kemale ermişti artık. Evin tek oğlu ölmüştü. Lakin eski günlerde –diye yaşlı hizmetkâr Madam Bæk anlatırdı– yaz

mevsiminde, her pazar günü, anne ve baba de Coninck ve üç çocuk güzel faytonlarına biner, büyük hanımın, anneannelerinin, şehir dışındaki çiftlik evine yemeğe giderlerdi. O günlerde, adetten olduğu üzere yemeğe saat tam üçte otururlurdu. Hava güzelse, yemek masası bahçede çimenliklerin üzerine kurulurdu, büyük bir akasya ağacının tam altına. Haziran ayında ağaç pıtrak gibi çiçek açar, mis gibi kokan çiçeklerini masanın etrafına çimenlerin üzerine serperdi. Bezelyeli ördek kızartması ve kremalı ağaç çileği ikram edilirdi. Ailenin küçük oğlu, üzerinde beyaz renkli nankin* pantolonuyla oraya buraya koşup durur, anneannesinin küçük Bolognese köpeklerini beslerdi.

İki genç kız da yatak odalarında tropik kuşlar beslerlerdi büyük bir kafesin içinde, denizci âşıkları uzak diyarlardan getirmişlerdi. Kızların arp da çalıp çalmadıkları sorulunca, Madam Bæk omuzlarını silker, becerileri öyle çoktur ki hatırlamak imkânsız, demeye getirirdi. Aldıkları evlenme tekliflerine ve isteselerdi vurabilecekleri o harika volilere gelince, en iyisi o konuyu hiç açmamaktı, bir açılırsa ardı sonu gelmezdi.

Madam Bæk de zamanında bir denizciyle kısa bir evlilik yapmış, adam Baltık Denizi'nde boğulunca, dul kadın de Coninck ailesinin yanına hizmetkâr olarak girmişti. İki güzel kızın evlilik konusunda hiç oralı olmamaları onu kahrederdi ama elinden ne gelirdi? Etrafa ne diyeceğini bilemez, kızlar erkek kardeşleri kadar kibar ve zarif bir erkekle bir türlü karşılaşmadılar maalesef derdi. İçinden bunun doğru olmadığını da bilirdi. Eğer zorluk kız kardeşlerin böyle düşünmelerinde olsaydı, o zaman akıllarını kullanıp, daha azıyla da yetinmeyi kabullenmeleri beklenirdi. Madam Bæk olsa böyle yapardı, gerekirse kendini zorlardı, ama ona fikri sorulmazdı ki hiç. Lakin o görmüş geçirmiş bir kadındı. Fernande adındaki, ama Fanny derlerdi, büyük kızla Eliza adındaki ufak kardeşi arasında on sekiz yaş fark vardı. Eliza, Bastille'in düştüğü gün doğmuştu, hemen hemen tüm hayatını ailesiyle geçirmişti. Madam Bæk kelimeleştirmese bile farkındaydı, üç kardeşin başkalarıyla doğru

(*) (18. yüzyıl) Çin ve Hindistan'da üretilen devetüyü renginde çin bezi – ç.n.

dürüst bir ilişki kurmalarını imkânsızlaştıran şey, sülalenin kaderiydi, üç kardeşi böyle birbirine bağlayan oydu.

De Coninck kardeşlerin gençlik günlerinde, Helsingør'deki davetler onlarsız yavan olurdu. Şehrin neşesi, hayat iksiriydiler onlar. Balo salonundan içeri adım atmalarıyla birlikte, şehrin tüccar takımının o eski evleri, ağırbaşlılıklarını kaybederlerdi, tavanlar sanki biraz yükselir, duvarlar sanki üzüm asmalarıyla örtünmüş İon tarzı parlak kolonlara dönüşerek öne doğru çıkarlardı. Kızlardan biri baloyu açtığında, bir kuş gibi hafif, bir düşünce gibi cüretkâr ve pervasız, sanki o mekânın ruhunu da eğlence tanrılarının ellerine teslim ederdi, ki onların yanında endişe ve haset yasaktır. Ağaçlarda şakıyan bülbüller gibi birlikte düetler yaparlardı. Ve iyi niyetli ve masumane, Helsingør sosyetesinin taklidini yaparlardı. Öylesine mükemmel yaparlardı ki, aile dostlarının, eş dostun ve şehrin kalantorlarının gülmekten kasıkları ağrırdı iskambil masalarının etrafında. Ayaküzeri uydururlardı hepsini, ne hoş şakalar, ne güzel kelime oyunlarıydı onlar! Müzik dersinden veya yürüyüşten döndüklerinde içleri ilham dolu olurlardı, başlarına gelen veya geldiğini tahayyül ettikleri şeyler veya uyduruk masallar öylesine fazlaydı ki o zaman, bir ilham diğerine takılır, birbirinin üzerinden atlardı öne çıkmak için.

Ve sonra odalarına çekilip yalnız kaldıklarında, kendileriyle ve Madam Bæk'le birlikte, kendilerini yerden yere atıp ağlarlar, yakınırlar veyahut pencerenin başında oturur sanki kendilerini sulara atıvereceklermiş gibi denizi seyrederlerdi, veya ellerini kucaklarında ovuştururlar, gece yatağa uzandıklarında acı gözyaşları dökerlerdi, buna hiçbir neden olmasa da. Hayat hakkında buruk kanaatlerle doluydular, öylesine karamsardılar ki, Atinalı Timon'un iki kız kardeşi sanırdınız onları, Madam Bæk'in içinde garip bir his uyanırdı o zaman, paslı hava teneffüs etmiş gibi olurdu. Kanında böyle bir lanet taşımayan anneleri korkudan ölürdü herhalde o anlarda yanlarında olsaydı ve muhtemelen hemen acıklı bir aşk hikâyesi uydururdu kafasından. Babaları olsa onları anlardı, onlara hem acır hem de onların acılarını paylaşırdı, lakin o işine gömülmüştü, kızlarının

odasına hiç uğramazdı. Sadece bu kocamış, basit hizmetçi kadın, mizacı ve kafa yapısı onlarınkinden çok farklı olan bu kadıncağız, kardeşlerin kederini kendine göre anlayabildi ve kalbine gömdü, aynı onlar gibi, çaresiz, ümitsiz ve vakur. Onları teselli etmeye çalıştı. Onlar "Hanne, hayatın böylesine yalan ve riyayla dolu olması ne korkunç, değil mi?" diye haykırdıklarında, "ama ne yani, değer mi? – tüm bu söyledikleriniz sahi olsaydı, işte asıl o zaman korkunç olurdu," diye cevap verirdi.

İki kız kardeş o zaman duralar, gözyaşlarını siler, aynanın önünde yeni şapkalarını dener, dans figürleri dener, amatör komediler ve kano turları düzenler, arkadaşlarına sürprizler sunar, neşelendirir, sonra tüm hikâyeyi geriye sarıp yine baştan başlarlardı. Ne bir ne öbür aşırılıktan uzak tutabilirlerdi kendilerini. Yani onlar doğuştan melankoliktiler, başkalarını mutlu, kendileriniyse geri dönüşsüz olarak bedbaht edebilenler grubuna dahildiler, hamurlarının zevk ve eğlence, güzellik ve tuzlu gözyaşı, şamata ve biteviye yalnızlık olduğunu sananlardan.

Hiç âşık olmuşlar mıydı? Madam Bæk bunu bilemezdi ki. Erkek türüne duydukları düşmanlığı dinlemişti hep ağızlarından, kendilerine derin bir aşk duyan erkeklere karşı bile. Madam Bæk, Helsingør'ün genç erkeklerinin iki kız kardeş uğruna nasıl için için solduklarını, gözyaşı döktüklerini bilirdi, kız kardeşler oldu ki bir gün bir erkeğin aşkına inanırlarsa, bunun kurtuluşları olacağını da bilirdi, iki uçan Hollandalı* kadının kurtuluşu. Aslında onların ruhlarıydı dünyaya çarpık bakan, orada gördükleri kendilerinin aynadaki aksine benziyordu ve onu gösterdiler dünyaya, gerçek kadın geri planda, gölgede durmuş öndeki aksi seyrederken, o, ta geride güvenli kovuğunda derin bir dikkatle izledi aşığın hamlelerini. Erkek aynadaki akse hizmet ederken, bir taraftan da içinden kendine gülerdi, her aşk böyle sapa mıydı? Diyelim ki bir zaman geldi –kız kar-

---

(*) Uçan Hollandalı (orijinal adı, *Der fliegende Holländer*) libretto ve bestesi Richard Wagner'e ait olan opera. Liberetto Richard Wagner tarafından Heindrich Heide'nin 1834 tarihli eski bir efsanenin hiciv nitelikli olarak yeniden söylemesinden uyarlanmıştır. Uçan Hollandalı hikâyesi kıyamet gününe kadar ilahi güçler tarafından denizlerde yelkenli gemi kullanmaya mahkûm edilmiş olan bir Hollandalı gemi kaptanı hakkındadır – ç.n.

deşlerin hem gözleri görüyordu hem hayatı iyi bilirlerdi– işte o zaman, yaşlı kadının yüreği daha çok, daha çok kasılacaktı – genç adamın aynayı kırıp, içindeki güzel varlıkla birlikte tuzla buz etmesini, sonra başını çevirip ona mı bakmasını bekliyordu ki? – Ah, ama bu neredeyse imkânsızdı. Güzel kız kardeşler aynadaki akislerinin ilahlaştırılmasından tuhaf bir zevk de duyuyora benziyor, yine de onsuz yapamıyorlardı.

Bu mizaçlarıyla geleceklerini de çizdiler, evde kalmış yaşlı kızlar. Biri elli bir öbürü elli iki yaşına gelivermişti, şimdi hayatla ilişkileri daha dostçaydı, insan yakında kurtulacağını bildiği bir şeye karşı daha bir anlayışlı olabiliyor. Evet, sevimlilik saçıyorlardı etraflarına, eskiden sıkıcı bir baloda yaptıkları gibi, yorgunluklarını ve hayal kırıklıklarım bir tarafa bırakır yeteneklerini harekete geçirirlerdi, ev sahibinin gayretlerini suya düşürmemek için. Dünyadan arkalarında bir iz bırakmadan yok olmak mı, buna pek aldırdıkları yoktu, onları ancak böyle bir sonun bekleyebileceğini başından beri biliyorlardı. Son derece zarif ve vakur yok olmak, bu onlar için bir zevk olacaktı. Onlar arkadaşlarının bazıları gibi çürüyüp gitmeyeceklerdi, onlar baştan beri zarif manevi mumyalar olmuşlardı, mürlere, melisalara yatırılmışlardı. Arkadaş canlısı olduklarında, bilhassa kendilerinden daha genç olanlara karşı hoş, baharatlı bir kutluluk kokusu yayarlardı ortalığa, bir *odor sanctitatis*, gençlerin burunlarına ilelebet nakşedilen tatlı bir kokuydu.

Aileyi çarpan bu vahim melankoli, evin genç oğlu Morten'da daha farklı tezahür etmişti. Öyle ki, Madam Bæk'i büyülemiş ve esir almıştı. Kız kardeşlere karşı sabrı arada sırada taşsa da genç adama karşı hep mütehammildi. Nedenine gelince, o bir kadın, karşısındakiyse bir erkekti, bu erkekte, kız kardeşlerinde olmayan bir serüven, bir romantizm parıltısı vardı. Kusursuz derecede güzel, çıtkırıldım kibardı, eskiden Helsingør'de yaşamış bir başka soylu hanım evladını hatırlatıyordu, kimse gözlerini alamazdı üzerinden. Onun uğruna evlenmekten hepten vazgeçen veya olur da, şehri dönmemek üzere terk edip kayıplara karışan bu ilahi güzellikteki genç erkeğin başına –ne tam önden ne tam profilden– birazcık benzeyen bir çehre buluverirler di-

ye yıllarca evlenemeyen genç hanımların sayısı kabarıktı. Bunların arasında Morten'ın eski nişanlısı da vardı, şimdi evli ve üç çocuk annesiydi – *aber frage nur nicht wie!** Ona bir zamanlar "Altın Kuzu" lakabını kazandıran o şahane güzelliği kaybolup gitmişti. Helsingør'ün sokaklarında dans ederek dolaşmış bir peri güzelinden şimdi geriye, taş kaldırımı arşınlayan solgun sessiz dul bir kadın kalmıştı. Fakat o, bir mart ayının güneşli bir gününde, tüm şehir halkı coşkudan çıldırmış, bağırıp haykırarak el kol hareketleriyle tezahürat yaparken, Helsingør mendireğinde şalupasından inen Morten'ın, rıhtımda kollarına alıp havaya kaldırdığı kızdı, o zaman tüm dünya etrafında salıncak gibi sallanmış ve ona gökkuşağı renklerinden bir ışık yelpazesi sunmuştu.

Morten de Coninck, kız kardeşlerinden daha çekingen bir mizaca sahipti. Fakat bunu üzerinden atmasına da pek hacet kalmazdı. O sakin edasıyla bir mekâna adım attığında, ortamı sahiplenir, hakimiyeti altına alırdı. Boyu bosu ve duruşu, ailenin hanımlarının elleri ve ayakları gibi güzeldi, ama yüz hatları bundan mahrumdu. Ağzı ve burnu kabataslak yontulmuştu. Fakat bir benzeri daha olamayacak kadar görkemli ve açık bir alnı vardı. İnsanlar onunla konuşurken ellerinde olmadan gözleri o geniş, soylu alna kayardı, sanki bir imparator tacı veya bir aziz halesi takmış gibi pırıl pırıl parlardı. Morten de Coninck'de suçu da günahı da hiç tanımamış bir hava vardı. Öyleydi de. Danimarka'nın kahramanlık yıllarında o Helsingør'ün kahramanıydı.

Zaman Napolyon Savaşları'nın zamanıydı. Yer gök onun dehşetiyle sarsılıyordu. Titanların muharebesi sırasında Danimarka bağımsız kalmaya çalıştı, ama bedeli yüksek oldu. Bir eylül gecesi Kopenhag şehri bombalandı, ateşe verildi. Şehrin üzerini kıpkırmızı alevler kapladı. Sokaklara çöken o kesif kara dumanın arasından Vor Frue Kilisesi'nin kulesindeki büyük çanlar, sanki şeytan başlatmış gibi birden Luther'in "*Vor Gud han er saa fast en borg*"** adlı ilahisini çalmaya başladı, kule çök-

(*) (Alm.) Ama nasıl olduğunu sorma – e.n.

(**) (Dan.) Tanrı çok sarp bir kaledir – ç.n.

meden hemen önceydi. Başşehri kurtarmak için baştakiler filoyu düşmana teslim etmek zorunda kaldılar. Vakur İngiliz fırkateynleri, ülkenin gözbebeği, donanmanın inci damlaları gibi teknelerini Sundet Denizi'nde bir kuğu sürüsü gibi yakalamışlardı. Bomboş kalan limanlar gökyüzüne haykırdı, tüm yürekleri utanç ve nefret doldurdu.

Sonraki yıllarda da devam etti savaş felaketi. Bir korsan gemi flotillası çıktı ortaya, kızgın ateşten sıçrayan kıvılcımlar gibi. Danimarka'nın bin bir ucundan doldurdular gemileri, yürekleri vatan sevgisiyle çarpanlar, intikama susayanlar, tarlada çalışmaktan bıkanlar, asil beyefendiler, matroslar, dümenciler, kaptanlar, idealistler, maceracılar, hepsi de yiğit denizcilerdi. Korsanlık belgesini her alan, kendini kan ağlayan anavatanın davasına adadı. Düşman gemilerini nerede görürlerse orada vurma hakkına sahiptiler, birçoğu topladıkları savaş ganimetleriyle karaya zengin adamlar olarak döndüler.

Korsan flotillasının hükümetle tuhaf bir ilişkisi vardı, resmiyete dökülmüş bir çeşit aşk ilişkisi gibi veya karşılıklı derin bir bağlılıktan doğan dengi dengine olmayan bir evlilik.* Gelin, yasal birliğin apoletlerini ve kutsayıcı metallerini taşımasa bile, Danimarka tahtının alev kırmızısı öpücüğü dudaklarına konmuştu ve de bir odalığın efendisini çılgınca mest etme ayrıcalığına – bunlar, bir kraliçenin hayal bile edemeyeceği şeylerdi, sahip olmuştu. Kraliyet donanması –eylül ayının o vahim haftasından sonra, filodan geriye ne kaldıysa– korsan flotillasının marifetlerini dostça seyretti ve ilişkisini dostça sürdürdü, yani biraz Rachel'in yaptığı gibi. Kendinin yapamadığı şeyi hizmetçisi Bilha'nın** tamamlamasına izin vermişti.

Yiğit erkekler için harika bir zamandı. Toplar tekrar Danimarka'nın sularında vızıldadılar, bir orada bir burada ve en beklenmedikleri yerlerde, zira korsanlar nadiren birlikte çalışı-

---

(*) İngilizcesi "left-handed marriage". Asiller arasında yapılan bu evlilikte, tarafların asillikleri dolayısıyla devlet idaresi üzerindeki hakları geçersiz sayılır, örneğin, doğacak çocukların tahta geçme vb. hakları olmaz – ç.n.

(**) (Tevrat-İncil) Yakup Peygamber'in eşi Rachel'in hizmetçisi. Rachel kısırdı. Bilha'yı çocuk yapsın diye Yakup'a verdi. Yakup Bilha'dan Dan ve Naftali isimlerinde iki oğul sahibi oldu – ç.n.

yorlardı, herkes başına buyruk, bildiği gibi girişiyordu işe. Akıl almaz, beklenmeyen kahramanlıklar sergilendi. Zengin ganimetler kapış kapış gitti, fırkateyn konvoylarının top atışları altında ve zafer sevinci başlarına vurmuş eski püskü armalı ufak teknelerle limana taşındı. Liman şehirlerinde sevinç çığlıklarıyla karşılandılar. Onlar için dört bir tarafta şarkılar bestelendi, şarkılar söylendi. Herhalde onlardan önce hiçbir kahraman böylesine bir sevgi ve muhabbet görmemişti, halktan ve bilhassa tüm halk çocuklarından.*

Büyük gemilerin o tür bir deniz savaşma uygun olmadıkları çok geçmeden anlaşıldı. Mürettebat sayısı on iki ila yirmi olan feribotlarda ve tek direkli hafif fırkateynlerdeki top sayısı altı ile on arasında değişirdi, yani tehlike anında kullanımı kolay ve pratik olan savaş aletiydi her biri. Kaptanın denizcilik mahareti ve açık deniz bilgisi önemliydi; mürettebatın şahsi cesareti, seyir sırasında kanonları seri kullanabilmeleri kadar, düşman gemisine çıkarma sırasında da el silahlarında seri ve çevik olmaları da mücadelenin gidişatını belirlerdi. Şeref kazanılırdı burada, ama sadece şeref ve saygı değil, altın da kazanılırdı, yalnız altın da değil, saldırandan intikam da alınırdı – yüreğe tatlı gelen şeylerdi bunlar. Ve onlar, yaşlısıyla genciyle o deniz kurtları, üstleri başları karla örtülü ve geminin arması tamamen buz tutmuş bir halde karaya çıktıklarında, sanki o karanlık denizin ve gökyüzünün üzerine beyaz tebeşirle çizilmiş bir resme benzerlerdi, felaket tehlikesi artık geride kalmıştı, bundan sonra onları bekleyen bol bol keyif ve neşeyle dolu bir gelecekti. Ufak limanlar onları önce çığlık çığlığa karşıladı, sonra savaş ganimetlerine değer biçmeye geldi sıra, çok değerli parçalar vardı aralarında ve sonra ganimetler tek tek satıldı. Hükümet de kendi payına düşeni aldı, gemi mürettebatından –kaptanından, topçusuna, dümencisinden matrosuna ki onun payına kişi başına düşenin üçte biri düştü– tek tek herkes de. O günlerde, genç oğlanlar –üzerlerindeki gömlek ve pantolondan başka hiçbir şeyleri olmayan oğlanlar– üstleri paramparça ve kan lekeleriy-

---

(*) İşçi, asker, denizci takımı manasında kullanılıyor. Eski zamanlarda Danimarka'da aşağılayıcı bir tabir olarak "basit halk" anlamında kullanılırdı – ç.n.

le dolu, açık denizlerde yakalandıkları o fırtınalar, daldıkları o yoğun sisler ve kullandıkları o kızgın kanonlar hakkında bir sürü hikâyeyle geri dönerlerdi, aradan on dört gün geçip ganimet satışı tamamlandığında ise hepsi ceplerindeki beş yüz gümüş kronu şıkırdatmaya başlardı. Kopenhag'ın ve Hamburg'un Yahudileri –her birinin kafasında üst üste geçirdikleri üç silindir şapka– satış yerine en önce varabilmek için yarış ederlerdi. Satışlar sırasında önemli rolleri vardı. Satış öncesinde de tez canlı korsan savaşçılara bin bir dil döküp ganimetleri ucuza kapatmakla uğraşırlardı.

Kahramanların ve gemilerinin adları, yeni doğan kuyruklu yıldızlar gökyüzünde nasıl ışık çakarlarsa öyle gösterdi kendilerini tüm zamanların semalarında. Yaptıkları mite dönüştü, günden güne büyüdü. *Cort Adeler* gemisinden Jens Pind bunlardan biriydi, "Fløjels-Lind"* diye çağırırlardı onu, ne çıtkırıldım züppeydi o. Birkaç yıl Hint prensi rolü oynadı, sonra paralar suyunu çekince sokak ayıcısı oldu. *Hævneren*'ın kaptanı Raaber, şairliği de vardı veya "Makrellen" ve "Madame Clark"dan Wulffsen kardeşler, ikisi de Kopenhag'ın en iyi çevrelerinden gelen iki hoş genç adam ve sonra *Æolus*'un Kresten Koch'u, tüm mürettebat –her biri tek tek– İngiliz fırkateyni ile Læsø açıklarındaki muharebede ya öldüler ya yaralandılar. O sırada Morten de Coninck *Fortuna II*'de bulunuyordu.

Morten babasına gidip, ondan bir korsan gemisi hazırlamasını rica ettiğinde, Bay de Coninck'in yüreği buna elvermemişti ilk başta. O günlerde Kopenhag'ın bir sürü zengin ve saygın armatörü ki aralarında bazıları ondan daha önemliydiler, korsan gemileri indirmişti denize ve Bay de Coninck, ki vatanseverlik konusunda kimseden geri kalmazdı, İngiltere Savaşı sırasında ağır kayıplara uğramıştı. Lakin o bu savaş işlerine pek sıcak bakmazdı. Ticari gemilere saldırmak, kaçakçılık yapsalar bile, evet, aynen yürüyüşe çıkmış zarif hanımlara tasallut etmek veya silahını çekip albatrosları vurmak gibi bir şeydi. Morten babasının yeğeni Fernand de Coninck'den yardım istedi, Helsingør'ün zengin bekarlarındandı, annesi Fransızdı, Napolyon ta-

(*) (Dan.) Kadife-Lind – ç.n.

raftarıydı. Morten'ın iki kız kardeşi Fernand amcayı ikna etmek için tüm ustalıklarını kullandılar ve 1807'nin Kasım ayında genç adam kendi gemisiyle denize açıldı. Amcası gösterdiği cömertliğe hiç pişman olmadı. Yirmi yıl boyunca yirmi yıl gençleşti, düşman gemilerinden ona kalan hatıralar ona en çok keyif veren şeyler arasındaydı.

Helsingør'ün *Fortuna II*'si on iki kişilik mürettebatı ve dört adet döner topuyla Kasım ayının ikinci gününde yetki belgesi aldı – tarih ve onu takip eden olaylar değil miydi Madam Bæk'in kalbine, Calais'in adının Kraliçe Mary'nin kalbine kazındığı gibi kazman?

Daha Kasım ayının dördü olmamıştı ki, *Fortuna II* Hveen adası açıklarında bir İngiliz briki ile karşılaştı. Bir İngiliz savaş gemisi son hız olay yerine yetişti ve korsan gemiye ateş açtı, ama *Fortuna II*'nin korsanları İngiliz gemisinin lenger halatını kestiler ve çapayı Kronborg'dan* açılan top ateşinin yardımıyla korunarak karaya getirmeye muvaffak oldular.

20 Kasım *Fortuna II* için büyük bir gün oldu. Bir İngiliz konvoyunun yolunu kesti ve konvoydaki *The William* adlı briki ve *Fırkateyn* adlı fırkateyni yağmalamayı başardı. Gemiler yelken bezi, kumlu taştan yapılmış çanak çömlek, şarap, likör, kahve, şeker ve ipek yüklüydü. Tüm yük Helsingør Limanı'nda boşaltıldı ve iki gemi fiyat biçilmek üzere Kopenhag'a götürüldü. 30 Aralık günü "Fırkateyn"in yükü açık arttırmaya çıktığında, tam iki yüz Yahudi akın etti Helsingør'e. Morten da büyük bir top beyaz brokar satın aldı, Çin'de dokunduğu ve sonra İngiltere'den Rusya'ya gönderildiği söyleniyordu, Rus çarının kız kardeşinin gelinliği için. Morten o günlerde yeni nişanlıydı, açık arttırmadan koltuğunun altında o koca paketle uzaklaşırken tüm Helsingør ona bakıp gülümsemişti.

Sayısız defa düşman donanması tarafından takip edilmişti. Bir keresinde, 27 Mayıs'ta, bir İngiliz fırkateyninden kaçarken, Århus yakınında karaya oturdu, ağırlığını atmak için gemideki demir yükünü denize boşaltmak zorunda kaldı ve karadaki ba-

---

(*) Helsingør şehrinde, limanın tam yanındaki eski kale saray. Shakespeare *Hamlet* adlı oyununa mekân olarak bu sarayı seçmişti – ç.n.

taryalardan açılan ateşin yardımıyla zar zor karaya yanaşabildi. Århus halkı meşhur genç korsan kaptanın kaybettiği demir yükünü yeniledi. Anlatıldığına göre, şehrin ufak bakir terzi çırakları ütülerini getirip verdiler ona ve yanından ayrılmadan önce şans getirsin diye öptüler onu.

15 Ocak günü *Fortuna II*, *Tre venner* adlı bir diğer korsan gemisiyle birlikte altı düşman gemisini ele geçirdi ve Kopenhag limanına çekmeye başladı. Gemilerden biri Middelgrunden'da karaya oturdu. Büyük bir İngiliz brikiydi, yüz binlerce gümüş kron değerinde yelken bezi yüklüydü, korsan gemiler onu o günün sabahı bir düşman konvoyundan ayırıp ele geçirmişlerdi, konvoydaki diğer gemiler peşlerindeydi. Geminin kazaya uğradığını duyar duymaz briklerini geri almak için olay yerine hemen altı şalupa gönderdiler. Korsan gemileri karşı koydu, düşman teknelerini gülle yağmuruna tutarak defetti. Lakin briki yine de kaybettiler. Düşman gemilerinin yaklaştığını gören ganimetçibaşı, karşı çıkmak için yeterli sayıda mürettebat olmadığından, İngilizlerin eline geçmektense briki ateşe vermeyi yeğledi. Yangın öyle çabuk yayıldı ki, gemiyi kurtaramadılar, Kopenhag halkı bütün gece geminin alevlerini seyretti. Diğer beş gemi Kopenhag'a çekildi.

Fortuna II Helsingør açıklarında bir ölüm kalım savaşma girdiğinde aynı yılın yazıydı. Gemi İngilizlerin başına dert olmuştu. Karanlık bir ağustos akşamı İsveç sahillerinde bekleyen İngiliz filosu harekete geçti. Yünle yüklü iki filika yola çıktı. *Fortuna II*'nin mürettebatı serbestti, sadece Morten ve nöbetçi dümenci vardı güvertede, yirmi beş matrosu taşıyan cankurtaran sandalları *Fortuna II*'ye yandan yanaşıp iskele rampalarını gemiye dayayıp, savaş baltalarıyla gemiye tırmandıklarında. Etraftaki gemilerden ateş açılsa da, *Fortuna II*'de ne zaman ne de durum vardı kanonları karşı ateşe geçirecek. Baltalı, kılıçlı, bıçaklı bir mücadele oldu. Düşman, geminin her tarafından güverteye hücum etti, gemi başına binip çapa halatını kopardılar gemiyi sürükleyebilmek için. Fakat uzun sürmedi. *Fortuna II*'nin denizcileri amansızca karşı koydular düşmana ve yirmi dakika içinde hepsini güverteden temizlediler. Sağ kalan-

lar sandallarına binip kaçtı. Korsan askerler kanonların başına geçtiler ve kaçmakta olan İngilizlerin peşinden üç gülle savurdular. Düşman geride *Fortuna II*'nin güvertesinde on iki ölü ve yaralı bırakmıştı.

Sahilde bekleşen halk, cankurtaran sandallarından açılan ateşi işitmişti de *Fortuna II*'den karşılık verildiğini duyamamıştı. Liman çevresinde ve Kronborg Sarayı'nın önündeki hendeklerin tepesinde toplanıp bekleştiler. Kapkaranlık bir geceydi, doğu yönünde gökyüzünde hafif bir kızıllık seçiliyordu o kadar, ne olup bittiğini takip etmek imkânsızdı. Ve sabahın ilk ışıkları ile birlikte havadaki sis dağıldı, üç kere ateş edildi birbiri arkasından ve Helsingør'ün genç oğlanları o geceden sonra, o anda kapkara denizin üzerinden beyaz bir dumanın nasıl süzüldüğünü anlatıp durdular. Yarım saat sonra *Fortuna II* limana girmişti. Doğu yönünde gökyüzünün önünde kara bir leke gibiydi. Arması paramparçaydı ve gemi yaklaştıkça kırmızı güvertedeki siyah insan şekillerini seçmeye başladılar. Denir ki, gemide kana bulanmamış bir tek kılıç veya bıçak yoktu ve kıçtaki ağ ve zincirlik kana bulanmıştı. Gemide yaralanmamış bir tek insan yoktu, ama sadece bir ölü vardı. Batı Antil Adaları'ndan bir yerliydi, "rengi kara, ama yüreği bir Danimarkalı gibi yiğit," diye yazdı Helsingør gazetesi ertesi sabah. Morten'ın baruttan yüzü gözü kapkaraydı ama sabahın ışıkları altında bembeyaz ışıyordu, muharebenin heyecanını üzerinden atamamıştı. Kollarını havaya kaldırarak, karada çığlık çığlığa tezahürat yapan halkı selamladı.

O yılın sonbaharında korsan savaşçılığı uygulaması birden yasaklandı. Uygulamanın, düşman fırkateynlerini Danimarka sularına çektiği ve ülkeyi tehlikeye düşürdüğü söyleniyordu. Birçokları ise vahşi ve insanlık dışı bir savaş tekniği olduğu görüşündeydi. Bu tespitler birçok yiğit denizcinin kalbini kırdı. Gemilerini bıraktılar ve ülkeyi, bir daha dönmemecesine terk ettiler. Ufak şehir hayatı ve gündelik uğraşlar onları tatmin edemezdi artık. Ülke yırtıcı kuşları için yas tuttu.

Ama herkes yeni uygulamanın Morten de Coninck açısından pek de iyi olduğu kanısındaydı. Defne yapraklarını zaten topla-

mıştı, evlenip Helsingør'de huzurlu bir hayat sürebilirdi. Morten o zamanlar Adrienne Rosenstand ile nişanlıydı – beyaz güvercinle bir şahin. Adrienne, Morten'ın kız kardeşlerinin arkadaşıydı. Genç kıza karşı sanki onu kendileri yaratmış gibi davranırlardı, o ender güzelliğine hak geçmesin diye onu gerekli gördükleri gibi süsler püslerlerdi. Zevkliydiler, sanki kendileri için seçiyorlarmış gibi saatlerce uğraşırlardı ona giysi seçerken. Aslında uysal gelinlerine karşı öyle sabırlı da değildiler, yalnızlarken yüksek telden şikâyet eder dururlardı o baş belasından, kardeşleri bula bula böyle ufak bir kenar mahalle dilberini mi bulmuştu, o süslü Raziye'yi, kümesten gelme süs kuşunu... Biraz daha derin düşünebilselerdi, kendilerini tebrik etmeleri gerekirdi. Adrienne'nın yumuşak mizacı aslında onların, cüretli ve hayalci dünyalarında zirvede tek başlarına parlamalarına imkân veriyordu, bir rakip tehlikesi olmadan. Şayet erkek kardeşleri gelin adayı diye genç bir kartal getirseydi, o zaman şahinin kız kardeşleri hangi rolü oynayacaklardı ki?

Düğünün mayıs ortasında yapılması kararlaştırıldı. Helsingør ve çevresinde tabiatın en güzel olduğu zamandı. Tüm şehir halkı o günü iple çekiyordu. Düğün günü sabahı damat sırra kadem bastı, bir daha da onu gören olmadı Helsingør'de. İki kız kardeş üzüntüden ve utançtan gözyaşları içinde gidip geline haberi ulaştırdılar. Genç kız duyar duymaz düşüp bayıldı, yataklara düştü, uzun zaman kalkamadı ve de asla tam olarak kendine gelemedi. Şehirde herkes yumruk yemiş gibiydi, başlarını örtüp yas tuttular. Kimse mükemmel bir şekilde dedikodusu yapılabilecek bu konuda bir daha asla bir laf etmedi. Helsingør düş kırıklığının ve kaybın mesuliyetini üzerine aldı.

Şehirde kimse bir daha Morten de Coninck'den doğrudan bir haber almadı. Ama yıllar zarfında hakkında tuhaf söylentiler ulaştı ülke dışından, uzaklardan. Önce korsan olmuş dendi, beş parasız kalmış bir korsan asker için pek sıra dışı bir kader sayılmazdı. Ardından, Amerika'da savaşa katıldığı ve büyük nam saldığı söylendi. Daha sonra Antil Adaları'nda zengin bir çiftliğin sahibi olduğu ve esir tuttuğu söylentileri geldi. Bu haberlerin hiçbiri şehir halkı arasında dal budak sarmadı. Adın-

dan hemen hemen hiç bahsedilmiyordu. Ancak çok uzun yıllar sonra ondan Mavi Sakal veya Denizci Sinbad gibi bir masal figürü olarak bahsedilebildi.

Düğün gününden sonra genç adam, de Coninck malikânesinin odalarından da silindi, yok oldu. Bayan de Coninck oğlunun hasretine dayanamadı, öbür dünyaya göçtü. Halbuki hayat doluydu, bir yaylı çalgı gibiydi, çocukları tez ve berrak perdeleri ondan almışlardı. Lakin bir daha vals, serenat veya savaş marşı çalınamayacaksa tellerinde, o çalgı topyekûn rafa kaldırabilirdi. Ölüm, sessizlikten daha yabancı değildi onun için.

Morten'ın kız kardeşlerine gelince, batı yönünden arada sırada esip gelen o yarım yamalak haberler, onlar için sanki bir cennet meyvesi gibiydi, çölde kayıp yüreklerine can katıyordu. Onu ne ana babalarına ne arkadaşlarına ikram ettiler, fakat odalarının imbiklerinde onu farklı tariflere göre imal ettiler. Erkek kardeşleri yabancı bir donanmanın amirali olarak geri dönecekti. Göğsü kocaman, yabancı yıldızlarla bezenmiş olacaktı, yolunu bekleyen gelini elinden tutup mihraba götürecekti. Belki de göğsü nişanlarla dolu, yaralı ve hasta bitap gelecekti, Helsingør'de ölmek için. Mendireğin orda karaya çıkacaktı. Eskiden de yapmamış mıydı? Herkes kendi gözleriyle görmemiş miydi? Fakat bu fakir yemeği bile yıllar geçtikçe baharatlandı, acılaştı. Öyle bir zaman geldi ki, onu yutmaları güçleşti, onlara kalsa açlıktan ölmeyi tercih ederlerdi ya. Saygıdeğer bir deniz subayı veya zengin bir çiftlik sahibi olmak bir yana, kardeşleri etrafa korku saçan bir haydut korsan olmuştu Küba ve Trinidad sularında –bu mesleğin son temsilcilerinden– fakat onu kovalamaya başlayan *Albion* ve *Triumph* adlı gemilerden sonsuza dek kaçamamış, Sudan Limanı yakınlarında yakalanmıştı. Gemisi düşmanın eline geçmiş, kendi ise bin bir güçlükten sonra ellerinden kurtulmayı başarmıştı. Ondan sonra hemen hemen her şeyi denemişti hayatta, son olarak da New Orleans'ta görülmüştü, hasta ve meteliksiz. Kız kardeşlerin en son aldığı haber ise, darağacını boyladığı yolundaydı.

Üzerinden şimdi otuz yıl geçmiş düğün tarihinden bu yana Madam Bæk yüreğindeki yarayı bir ses çıkarmadan taşımıştı.

Ne kız kardeşlerin safsatalarına aldırmış ne de onlarda teselli aramıştı, duydukları bir kulağından girip öbür kulağından çıkmıştı. Ve Adrienne, hastalığından sonra tekrar müstakbel ailesinin evine geri geldiğinden beri de terk edilmiş bu biçare gelin adayına karşı son derece mütevazı ve ihtimamlıydı. Fakat yüreğinin derinliklerinde ona karşı sempati beslediği söylenemezdi. Her zaman olduğu gibi bu durumdan da evdeki herkesten daha fazla haberdardı, felaketin yaklaştığını görmemiş olsa da, rüyalarına girip malum olmuştu. Damat bey çocukluğundan beri arada sırada yaşlı hizmetkâr kadının ufak odasına gidip onunla oturmayı âdet haline getirmişti. Düğün hazırlıkları sürerken de bu ziyaretler devam etmişti. Elindeki örgünün ve gözlüklerinin üzerinden genç adamın yüzünü gizlice incelerdi. Çoğu zaman gece geç saatlere kadar çalışan, şafak sökmeden çamaşır odasına koşan biri olarak ondan habersiz kuş uçamazdı evde. Hiç kimsenin duymadıklarını o duyardı. Nişanlılar arasında bir şeyler geçmişti. Damat, onu bırakıp gidemesin diye, Adrienne'a onu kucaklayıp sıkı sıkı sarılması için mi yalvarmıştı? Lakin Madam Bæk hiçbir kızın Morten'ın yalvarışlarına ilgisiz kalabileceğini düşünemezdi. Veya kız evet demişti de, sihirli iksir mi para etmemişti? Yoksa gelin adayı erkeğin günden güne kendinden uzaklaştığını fark edip, korkudan kaskatı kesilmişti de, istese de gücü mü yetmemişti erkeği sıkı sıkı tutmaya?

Kimse bilemezdi, zira Adrienne bu konularda hiç konuşmazdı. İstese bile yapamazdı. Uzun hastalığından sonra ayağa kalktığından beri kulakları çok ağır işitir olmuştu. Sadece yüksek sesle konuşulanları duyabiliyordu ve son otuz yılı canhıraş tonlarda sarf edilen basmakalıp sözlerle geçirmişti.

Güzel Adrienne on beş yıl beklemişti güveyini. Sonra bir başkasıyla evlendi.

De Coninck kardeşler de davetliydi düğüne. Çok şıktılar. Esasında bu düğün, onların Helsingør güzelleri olarak eski rollerini oynadıkları son merasimdi ve otuzlu yaşlara gelmiş olsalar bile, şehrin genç kızları ellerine su dökemezdi. Yeni evlilere verdikleri düğün hediyelerinin ihtişamı da kendilerinden aşağı kalmıyordu. Geline annelerinin elmas küpelerini ve broşu-

nu hediye ettiler, Helsingør'de bir eşi daha bulunmayan bir *parure.** Ayrıca oturma odalarının pencerelerinde duran saksılardaki tüm çiçekleri kesmişler ve altarı onlarla süslemişlerdi, zira bir aralık düğünüydü. Etraf iki kardeşin, arkadaşlarından Morten adına af dilediklerini sandı. Madam Bæk işin esasını fark edebiliyordu, bunun bir bedelin karşılığı olduğunu biliyordu. Elmas mücevher takımı sadece bir minnet borcunun ifadesiydi. Altın bukleli Adrienne bundan böyle erkek kardeşlerinin bakire dul eşi değildi ve herkesin gözünde, onun yanındaki yerini de artık terk etmiş oluyordu. Yumuşak ama karın ağrısı bu misafir artık evlerinden çıktığına göre, en azından onu derin reveranslarla kapıya kadar götürebilirlerdi. Yıllar sonra Adrienne'nın çocuklarına da aynı nedenle çok yakın davrandılar ve büyük bir miras bıraktılar. Onları buna sevk eden duydukları şükran duygusu kadar, derin bir rahatlama hissiydi. Kümesten çıkma bu güzel tavuk sürüsünün, erkek kardeşlerinin çocukları olmadığı düşüncesinin yarattığı hafiflemeydi.

Madam Bæk de düğün ziyafetine davetliydi, onun için güzel bir akşamdı. Dondurma servisi yapılırken, birden gözlerinin önünde, kitaplarda okuduğu o koca buzdağlarının yüzdüğü kara bir deniz ve güvertede, derin düşünceler içinde yalnız bir genç adam canlanıverdi. Bakışları bir an masanın öbür ucunda oturan Matmazel Fanny'ninkilerle karşılaştı. Fanny'nin şişmiş gözleri, gözyaşlarından pırıl pırıldı. Dimdik oturan yaşlı güzel, o an, de Conincklere mahsus irade gücüyle derin bir hasret veya utanç veya zafer hissini örtbas etmeye çabalıyor gibiydi.

Fakat burada Kuzey Zelandalı bir başka genç kızın hikâyesini de hakkıyla anlatmak gerekir. Sletten'deki konak otelin sahibinin kızıydı, adı Katrine'ydi. Bölgeye gelip yerleşmiş ve birçok bakımdan Çingeneleri andıran kömür işçilerinin kanından geliyordu. İriyarı, kara gözlü, al yanaklı bir kızdı, Morten de Coninck'in sevgilisi olduğu söylenirdi. Bu genç kadın üzücü bir kaderin kurbanı oldu. Aklını kaybetti dendi. İçkiye dadandı – ve daha kötü şeylere. Genç yaşta da öldü. Kız kardeşlerin küçüğü olan Eliza'nın iyi bir hayatı oldu. İki kez moda salonu açtı,

(*) (Fr.) (17. yüzyıl) Mücevher takımı – e.n.

Katrine'yi başına geçirdi, genç kız becerikliydi ve süsten püsten anlardı, Matmazel Eliza şapkalarını kendi salonlarından alarak reklamını yapardı. Eli, ölene kadar Katrine'nin üzerindeydi. Kızcağız Helsingør'den Kopenhag'a taşınıp Dybensgade Sokağı'nda bir oda tuttuktan sonra da, Eliza de Coninck kızı ziyaret etmeye devam etti, her ne kadar şehrin saygın hanımlarının asla ayak basmadıkları bir semt olsa da. Bu ziyaretlerden yepyeni bir enerjiyle, gizli bir mutlulukla dopdolu dönerdi. Morten de Coninck'i sevmiş ve onun tarafından terk edilmiş bir kız işte böyle davranmalı dercesine... O harabelik, o sefalet, o alçalma, o durum için en uyumlu ve en münasip gelişmeydi. Kız kardeşin gönlünde zafer sedaları uyandırdı, etraftan gelen teselli sözlerine kulaklarını tıkadı. Yalnız orada –koca dünyada yapayalnız Katrine'nin sefil odasında– içi kaldırabiliyordu erkek kardeşinin adını duymayı. İki kadın birlikte çok zaman geçirdiler. Katrine ölüm döşeğinde yatarken hiç konuşmadı, sadece günde birkaç kere rüzgârın nereden estiğini sordu o kadar, ve yanı başında oturan şık ve kibar hanım her defasında tereddüt etmeden ve hata yapmadan cevap verdi. Eliza, Katrine'nin yatağının başında, ölüm iksirinin tesirini göstermesini bekleyen bir cadı gibi oturdu bekledi; Slettenli kız son nefesini verirken, duyabilmek için nefesini tuttu.

1841 kışı alışılmadık derecede sert geçti. Noel'den önce bastırdı buz gibi soğuklar, Ocak ayından itibaren hava hiç kalkmamacasına, ölüm sessizliğinde bir dona çevirdi. Arada iri kar taneleri düşse de, ne rüzgâr ne güneş ne de en ufak bir hareket vardı havada ve suyun üzerinde. Sundet Denizi tamamen donmuştu, öyle ki herkes Helsingør'den İsveç'e, oradaki dostlarla kahve içmeye, yürüyerek gittiler; ataları birbirleriyle aynı sularda, kanonlar patlarken karşılaşmışlardı, o zaman bu sularda dev dalgalar vardı. Büyük, gri düzlüğün üzerinde sıra sıra giden kurşun askerlere benziyorlardı. Fakat geceleyin, evlerden ve sokak lambalarından yansıyan ışıklar buzlu yüzeyin pek ilerisini aydınlatamadığında, tam karşıda zifiri karanlıkta uzanan o soğuk ve ayak basılmaz düzlük, sanki ölümün yeryüzündeki nefesiymiş gibi içini ürpertiyordu insanın.

Bacalardan çıkan dumanlar dimdik gökyüzüne yükseliyordu. Şehrin en yaşlıları bile hayatlarında böyle çetin bir kış görmediklerini söylüyorlardı.

Yaşlı Bayan Bæk, diğerleri gibi bu sıra dışı soğuk havayla gurur duyuyordu ve aklı hep ondaydı. Lakin kış ayları ilerledikçe değişti. Bu dünyadaki son günü yaklaşıyor gibiydi, durumu hızla kötüleşti. Bir sabah onu yemek odasında yerde baygın halde buldular, tek başına balık almak için gittiği balıkçıdan yeni geri dönmüştü. Uzun zaman doğru dürüst hareket edemedi. Sanki küçülmüş, gözlerinin feri kaçmıştı. Evdeki işlerini yapmaya devam ediyordu, fakat akşamları elinde mumuyla ve mumun gölgesi yardımıyla merdivenlerden çıkarken, sanki sonu olmayan bir yere tırmanıyormuş hissine kapılıyordu. Ve sanki gaipten gelen sesleri dinliyormuş gibi bir hali vardı, elinde örgüsü, çıtır çıtır yanan çini sobanın yanında otururken. Eşi dostu, kaya gibi sert buzlu toprakta pek yakında onun için dört köşe bir çukur kazmaları gerekeceğini düşünüp korkuya kapıldı. Daha ilkbahar gelmeden buzlar çözüldü ve yaşlı kadın dayandı, yavaş yavaş kendini toparlıyor gibi oldu, her ne kadar eskisine nazaran daha solgun ve zor hareket ediyor olsa da. O sert kışta sanki o da buzlanmıştı da şimdi bir türlü çözülemiyordu. Eski şen şakrak çenebazlığı yoktu artık, kelimeleri de eskisi gibi tam yerinde seçememeye başlamıştı. Halbuki yarım asırdır o sayede birçok insanı neşelendirmiş, koca evi ve hizmetkârlarım idare etmiş, şehirde dedikoduları kamçılamış ya da frenlemişti.

Bir öğleden sonra, ona ev işlerinde yardım eden adama, Kopenhag'a gitmeye karar verdiğini söyledi, hanımlarını ziyaret edecekti. Ertesi gün gidip yolculuk için kiralık araba ayarladı. Haber hemen tüm şehre yayıldı, Helsingør'den Kopenhag'a gitmek az buz bir şey değildi. Perşembe sabahı şafakla kalktı, yarı karanlıkta taş merdivenlerden indi, sokağa çıktı, elinde iğne işi elbise torbası vardı.

Kolay bir seyahat değildi. Altı milin üzerinde bir yol katetmek gerekiyordu Helsingør'den Kopenhag'a gitmek için. Yol sahili takip ediyordu. Bazı yerlerde yol filan da yoktu, sade-

ce arabaların tekerlek izlerinin fark edildiği bir şerit vardı sahil boyunca. Karadan esen rüzgâr karı öyle bir üfürmüştü ki, kızakla bile aşmak imkânsızdı ve yaşlı kadın, dibi saman dolu bir yük arabasında seyahat ediyordu. Sıkı sıkı giyinmişti ama araba o buz gibi kış gününde ilerlerken ve sessiz tabiatı seyrederken, insana buralarda hiçbir canlı barınamazmış gibi geliyordu, bir at arabasında tek başına yolculuk eden ihtiyar bir kadın için hiç ama hiç barınacak bir yer değildi. Hiç hareket etmeden oturdu ve etrafı seyretti. Buz tutmuş deniz yanında uzanıyordu, gri ışık altında gri bir saha. Orada burada kahverengi ve siyah bir fırça darbesi fark ediliyordu, yosunların kumsalda kümelendiği noktalarda. Yolun yakınında, kumun ve buzun üzerinde, kargalar kibirle uygun adım yürüyorlar veya bir balık ölüsü için birbirleriyle dövüşüyorlardı. Yol boyunca uzanan ufak balıkçı kulübelerinin kapıları ve pencereleri dikkatle sıkı sıkı kapanmıştı. Arada sırada, baldırlarına kadar gelen lastik çizmeleri içinde balıkçılar ilişiyordu gözüne, ileride açıkta, buz zeminin üzerinde, buzda delik açmakla meşguldüler, yalancı yemli oltalarını daldırıp morina yakalamak için. Gökyüzü kurşun karasıydı, ufuk çizgisini takip eden kalın bir şerit seçiliyordu, olgun limon kabuğu gibi sarımtırak veya çok eski bir fildişi gibi.

Bu yollardan geçeli çok zaman olmuştu. Araba yol alırken, çoktan unutulmuş şekiller geçti yanlarından. Yaşlı kadın içinden düşündü, kürk kalpaklı uykulu arabacı ve o iki ufak doru at onu, hiç bilmedikleri bir dünyaya da götürebilirler miydi acaba?

Rungsted'i geçtiler, ufakken, burada yola yakın kiremit damlı eski püskü bir konak otelde hizmet etmişti. Yol buradan sonra Kopenhag'a kadar daha iyiydi.

Şair Ewald, –Kuzey'in kuğusu– hasta ve fakir, son yıllarını burada geçirmişti. Arendse'ye olan aşkından harap, hayal kırıklığı içinde, perişan ve acınacak halde olmasına rağmen, sahip olduğu o emsalsiz yaşama gücü ve görkem ufak kızı büyülemişti. Hanne hayatta sadece büyük güçlerin sahip olduğu cazibenin daha o zaman, on yaşlarındayken farkına varmıştı, her ne kadar bu güçlerin tam olarak adlarını bilmese de. Onun ya-

nında olduğu zamanlarda mutluydu. Ev sahibinin anlattığına göre, Ewald'ın, ailesinden üç dileği vardı: evlenmek, kadınsız bir hayatın bomboş ve sopsoğuk olduğunu düşündüğü bir sıradaydı; alkollü bir içki, şu veya bu olabilirdi – iyi şaraptan anlardı da, yerli sert akvaviti* de zevkle yuvarlardı; ve komünyona götürülmek. Her üç dilek de annesi ve üvey babası tarafından kesinlikle reddedildi. Kopenhag'ın zenginlerindendiler, evet, hatta üvey babasının yakın dostu Peder Schønheyder tarafından da reddedildi, ilk iki dileğe rıza gösterememelerinin nedeni, böyle bir hayat yolunun Ewald'ı mutlu edemeyeceği kanısında olmalarındandı, ve sonra komünyonun takdisini istemeden evvel de hayat tarzını değiştirmesi lazımdı. Konak sahibi ve Hanne ona acıyorlardı. Eğer nasihat etmek onlara kalsaydı, onu hem evlendirir, hem akvavit verir hem de komünyona götürürlerdi. Çoğu zaman, diğer çocuklar oynarken, Hanne oyunu bırakır, buz gibi küçük parmaklarıyla kırlardaki ilk menekşeleri onun için toplar, ufak buketi burnuna yaklaştırıp kokladığında, yüzünün aldığı ifadeyi seyretmeyi beklerdi dört gözle. Burada tam anlayamadığı bir şey vardı ve kafası acayip şekilde bununla meşguldü: menekşelerin bu kadar çok şey ifade etmesi. Hanne yanında olduğunda o hep çok neşeliydi, onu dizlerine oturtur ve buz gibi ellerini ellerinin içine alır ısıtırdı. Nefesi bazen akvavit kokardı, ama o kimseye bundan bahsetmedi. Üç yıl sonra, konfirmasyonu için rahibe gittiğinde, saçlarını at kuyruğu yapmış İsa Peygamber'i gözlerinin önüne getirdi, dudaklarında ölmekte olan şairin kırgın, ışıl ışıl, vahşi, yumuşak ve mağrur gülümsemesi...

Madam Bæk arabayla Østerport'tan geçerken, evlerin ışıkları da teker teker yanmaya başlamıştı. Yolda vergi toplayıcıları arabayı durdurdular, ama adamlar onun, yanında kaçak ganimetlerle dolaşacak yalan dolancı biri olmadığını anlayınca bıraktılar, yola devam etmesine izin verdiler. Cennetin kapısında da böyle duracaktı – kendinden ne istendiğinden pek emin olmasa da, sezgilerine göre doğru hareket ederse, içeri-

(*) (Dan.) Buğday ya da patatesten yapılan ve kimyonla tatlandırılan bir İskandinav içkisi – ç.n.

dekilerin de doğru –kendi sezgilerine göre– davranacağından çok emin.

Kopenhag'ın sokaklarında ilerlerken, dikkatle etrafı seyrediyordu –buraya en son geleli yıllar olmuştu–, Yeni Kudüs'te de olsa böyle bakardı etrafına, bir fikir edinmek için. Buradaki yollara altın veya alaca akik döşenmemişti, yol taşları eğri büğrüydü, yer yer kar ve çamur öbekleri vardı. Ama o olduğu gibi kabullendi gördüklerini. Ne arabadan indiği yolcu ahırı hakkında bir yargıda bulundu ne de o buz gibi soğuk, masmavi akşam vakti, genç hanımların evinin bulunduğu Gammeltorv Mahallesi'ne yürüyerek gitmek hakkında.

Sokaklarda ağır ağır ilerlerken, orada bir yabancı olduğunu ve oraya ait olmadığını hissetti. Kimse ona dikkat etmiyordu, iki genç adam haricinde, hararetli hararetli politikadan konuşuyorlardı ve o aralarından geçebilsin diye kesmek zorunda kaldılar, ve birkaç oğlan, şapkasına laf etti. Bu tür davranışları sevmezdi. Helsingør'de böyle şeyler olmazdı.

De Coninck kardeşlerin evinin birinci katı ışık içindeydi. Madam Bæk o gün Fernandes'in doğum günü olduğunu hatırladı birden. Herhalde misafirleri vardı o akşam.

Doğruydu da ve Madam Bæk kurşun gibi ağırlaşmış ayaklarını ve haberini merdivenin basamaklarından teker teker yukarıya taşırken, kız kardeşler içeride, sıcak, sevimli, altın kartonpiyerli gri misafir odasında –yerde yeşil bir halı ve etrafta parlak maun mobilyalarıyla– keyifle misafirlerini ağırlıyorlardı.

İki yaşlı bakirenin davetlerinde âdetten olduğu üzere o akşam da misafirlerin çoğu erkekti. Gammeltorv'daki güzel evlerinde Kopenhag'ın seçkin, ruhani sosyete fahişeleri gibi yaşıyorlardı. Hayranlarını önce ellerinden geldiğince tahrik eder, sonra onları öyle bir baştan çıkarırlardı ki, adamlar tüm ruhani varlıklarını ve nezaket kabiliyetlerini feda edecek duruma gelirlerdi. Dünyevi sosyete fahişeleri nasıl dükleri, prensleri ve şöhretleri avlamak peşindeyseler, bu ikisi de tıpkı onlar gibi ruhani şöhretlere kapan kurardı. Bu akşam da büyük kartlar üzerine oynuyorlardı: Zealand piskoposu, Kraliyet Tiyatrosu'nun direktörü, ki fevkalade dramatik ve felsefi eserler yazar-

dı, aynı zamanda eski, ünlü bir hayvan ressamıydı, büyük saygı gösterilerine hedef olduğu son Roma gezisinden henüz dönmüştü. Yaşlı bir emekli kumandan, samimi, yanık ve kırış kırış yüzlü bir adam, 1807'de yaralanmıştı. Ve misafir grubunun son üyesi, dul kraliçenin bir nedimesiydi, iyi bir dinleyiciydi, üzerindeki kat kat eteklik belden aşağısı kaskatı kesilmiş intibasını veriyordu.

İki kız kardeş erkeksiz yaşayamıyorlarsa, bunun sebebi, bütün denizci ailelerinin kanında olan bir şeydi; onlar eski okuldandılar, hayatın önemli durumlarında, karşı cinsin fikrini almak gerekirdi. İnsan pekala kendi cinsine de sorabilirdi, yön tayini ve donanım, hizmetçiler ve dikiş nakış konusunda. Lakin laf para işlerinde, ticarette, hareket ve davranışta değerinin ne olduğu sorusuna gelince, o zaman karşı cinsin sözü geçerdi. Ümit Burnu'nu geçmiş ve yüzlerce fırtınadan sağ salim kurtulmuş deniz kurtları bu kanunu iyi bilirler. Güvertede ve asker sofrasında prestijli olabilirler, becerikli, havalı denizciler tarafından seviliyor, el üstünde tutuluyor da olabilirler, fakat heyhat, hayatta kalmaya değer olup olmadıklarına karar veren daima körpecik kızlardır. Durumun böyle olduğu hususunda denizci kanı taşıyan yaşlı kadınlar arasında öyle sert bir inanç yerleşmiştir ki, daha bıyığı terlememiş genç erkekler üzerinde bile iyi bir intiba yaratıp onları etkilemek için ellerinden geleni yaparlar. Bu eksantrik inanç ve onun ayrılmaz dostu önyargı, denizci aileleri arasında kolay yayılır ve köklenir, zira iki cinsin birbirine sadece uzaktan bakma olanağı vardır. Genç oğlanların her gün kadınlarla birlikte sofraya oturdukları papaz konutlarında ve bilgelerin evlerinde, insan belki birbiri hakkında daha iyi bir fikir sahibi olabilir – kendine göre, fakat ne erkekler kadının değerinden anlar ne de kadınlar erkeğe değer biçebilir. Her ikisi de ağaçlardan ormanı göremez haldedir.

Kız kardeşler dantelli, kurdeleli bonelerine layıkıyla davranıyorlardı. Beyefendilerin hanımların yanında sigara içmediği günlerde, akşam davetlerinde hava temiz ve berraktı. Lakin lambanın altındaki maun masanın üzerindeki, yıllanmış rom, kaynar su, limon ve şeker dolu yüksek ayaklı, ince kesimli kris-

tal su bardaklarından aromatik, egzotik bir buhar yükselirdi. Davetliler bu nektarın hoş tesirine kolayca kapılıverirlerdi. Bir an önce gençliklerini yad etmişlerdi eski şarkılar söyleyerek. Babalarının ve onların arkadaşlarının çok, çok eskilerde, dostlarıyla kadeh tokuştururken söyledikleri şarkılardı. Çok güzel bir sesi olan piskopos kadehini havaya kaldırmıştı, bir yandan da eski bir Norveç şarkısını mırıldandı, eski nesillerin şerefine:

Gelin analım birlikte yaşlılarımızı.
Onlar da bir zamanlar bizim gibiydi,
Genç, şen ve hürlerdi,
Ve onlar da sevdiler, ki ispatıyız bizler.

Şarkının aksi –ki kendisi itiraf etmişti, kulağından idrak gücüne on dakikalık bir mesafe olduğunu– Bayan Fanny'yi düşüncelere boğdu. "Ne tuhaf bir delil!" diye düşündü. "Bu akşam burada toplanmış bu kuru, yaşlı bedenler, hepsi ne tuhaf bir delil, genç erkeklerin ve kadınların, yarım yüzyıldan da daha uzun bir zaman önce vecd içinde tir tir titrediklerinin, kızardıklarının ve ayaklarının yerden kesildiğinin. Bu nahif, kül rengi el, genç ellerin çok, çok eskilerde bir mayıs akşamı yaptığı çılgınlıklara ne garip bir delil."

Odanın ortasında ayakta duruyordu, düşüncelerine kapılmış gitmişti. Çenesiyle, boynundaki siyah kadife kurdeleyi iteliyordu. Gençliğini bilmeyenler, şimdi o yüzde eski güzelliğinden bir iz arasalar da bulamazlardı. Zaman Bayan Fanny'e acımasız davranmıştı. Gençken yüz hatlarındaki göze değişik bir çeşni gibi gelen o hafif orantısızlık şimdi hafif ürkütücü bir çarpıklığa dönmüştü, bir zamanlar kuşu andıran o atiklik, şimdi aniden ve nedensiz geliveren ufak sıçrama nöbetleriyle bunun bir karikatürü olmuştu. Fakat koyu gözleri hâlâ eskisi gibi ışıl ışıldı. Her şey hesaba katıldığında göze çarpan ve biraz da insanın içine dokunan bir tabloydu.

Birkaç dakika sonra düşüncelerinden sıyrıldı, piskoposla yarının kalan sohbetine aynı canlılıkla devam etti. Parmaklarının arasındaki küçük mendil ve dar göğsünün üzerinde yukarıdan aşağıya dizili ufak kristal düğmeler de konuşmaya katılıyorlar-

dı adeta. Üzerinden ruhani bir dumanın yayıldığı üç ayaklı tütsü sehpasının önünde durmuş Delfili bir kahin kadının üzerinden istese bundan daha fazla bir peygamberlik akamazdı. Zira, kendisine bir çift melek kanadı sunulan ama bunları takamayan biri, bu hediyeyi kabul mü yoksa ret mi edeceği konuşuluyordu.

"Ah, yüce efendim," dedi Bayan Fanny, "kilisede minbere çıkarken, tüm cemaati sırtınızla bile takdis edebilirsiniz siz. Kopenhag'da bir tek günahkâr kalmaz. Fakat unutmayınız, siz bile her pazar günü saat on ikide o kürsüden iniyorsunuz. Sizin için biraz zor olmaz mıydı, yani bir çift beyaz melek kanadıyla, nasıl kurtulacaksınız o..." aslında söylemek istediği şuydu: "lazımlık kullanmaktan nasıl kurtulacaksınız?" Şayet kırk yaş daha genç olsaydı söylerdi. De Coninck kardeşler denizcilerin arasında boşuna yetişmemişlerdi. Helsingør'deki genç kadınların ağızlarına alamayacağı sert tabirler, hatta ufak yollu küfürler bile, dudaklarından gayet tabii olarak dökülürdü ve zamanında hayranlarını çılgına çevirmişlerdi. Şeytan anlamına gelen bir alay isim bilirlerdi, çok heveslenip heyecanlandıklarında "cehennem olası" - "cehenneme git" diyebilirlerdi mesela. Lakin bir hanımefendi ve bir ev sahibesi olmak için yıllardır yaptığı provaların ona kazandırdığı tecrübe, Bayan Fanny'nin içinden geldiği gibi konuşmasına engel olurdu. O zaman tatlı tatlı şöyle derdi: "Minicik, yağlı, beyaz bir hindi yemek gibi," ki o akşamki yemekte piskopos, bunu gözle görünür bir hazla yapmıştı. Bayan Fanny'nin hayal dünyası o sıralar öyle canlıydı ki, onun bu kadar yakınında duran ve parlak gözlerine babacan bir gülümsemeyle bakan bu kutsal beyefendinin, orada kendi süslü aksini –sırtında bir çift melek kanadıyla ve elinde bir lazımlıkla dururken– görememesi ona tuhaf gelirdi.

Yaşlı adam kendisini sohbete öyle kaptırmıştı ki, elindeki bardaktan birkaç damla halıya döküldü. "Benim sevgili, sevimli Bayan Fannycim," dedi. "İyi bir Protestanım ve dünyeviyi ilahiyle bağdaştırmakta hiç hata yapmadığım için kendimle gurur duyuyorum. O bahsettiğiniz durumdaysa, yere doğru bakar ve ilahi şahsiyetimin bir minyatürünü bulmak, görmek is-

terim; nasıl ki siz kendinizinkini her gün elinizdeki ufak aynada görüyorsanız."

Yaşlı profesör ve ressam lafa karıştı: "İtalya'dayken bana tuhaf şekilli bir kemik parçası gösterdiler. Sadece aslanların kürek kemiklerinde bulunurmuş ve San Marko aslanında hâlâ görebildiğimiz gibi, aslanların kanatlarının olduğu zamandan kalmaymış, yani değişime uğrayan kanat kemiğinden arta kalan bir şeymiş. Çok ilginç."

"Evet, San Marko sütunlarının süsü, hakikaten heybetli bir figür," dedi piskopos, hem İtalya'ya gitmişti hem de aslan gibi bir başı olduğunun farkındaydı.

"Ah, o kanatlara sahip olma şansım bir olsaydı," diye haykırdı Bayan Fanny, "o zaman o güzel ve heybetli figürüme filan aldırmazdım, uçuverirdim, vallahi."

"İzninizle, Bayan Fanny," dedi piskopos, "ümit ederim ki uçmazsınız. Uçan hanımefendilere güvenmememizin mutlak bir nedeni var. Adem'in ilk karısı Lilith'i duymuşsunuzdur sanırım. O da Adem gibi ve Havva'nın aksine, topraktan yaratılmıştı. Peki ilk yaptığı şey ne olmuştu? İki meleği baştan çıkarıp, cennetin kapılarını açtıran sihirli kelimeyi söylemeye ikna etmek! Ve sonra Adem'in yanından uçtu gitti. Bundan şu dersi çıkarabiliriz, bir kadının dünyevi* elementleri fazla kaçmışsa, ne melekler ne kocası ona hakim olabilir.

"Evet, sahiden de," diye devam etti hararetle, bir elinde hâlâ bardağını tutuyordu, "kadının, o epey üstün gördüğümüz ve taptığımız kendine özgü tanrısal ve meleksel nitelikleri, onu yere doğru çeken ve toprak yüzeyinde tutan niteliklerin aynısıydı. Kadınca giyim tarzı, o uzun bukleler, iffetli duvaklar ve kat kat kıvrımlı elbiseler, hatta tapılmaya değer o kadın hatları, göğüslerin ve kalçaların yuvarlaklığı, hepsi nitelikleri itibarıyla uçma fikrine ters düşer. Hepimiz kadına melek kanatlarının simgesi uğruna melek sıfatını vermeye ve onu gönlümüzün en yüksek kaidesinin üzerine yerleştirmeye hep hazırız. Ama bir

(*) Dancadaki "jordisk" ve İngilizcedeki "earthly" kelimelerinin karşılığı "topraksı elementler" olarak da düşünülebilir. Yazar burada ironik bir kelime oyunu yapıyor – ç.n.

şartla, o, uçma ihtimali hakkında asla hayal kurmayacak, evet, hatta uçma ihtimali hakkında hiçbir şey bilmeyecek şekilde yetiştirilmiş olacak."

"Ah, ama," diye haykırdı Fanny, "onu hepimiz biliyoruz, Piskoposum. Onun için siz erkekler, zengin bukleleri, büyük göğüsleri olmayan ve taşları ovmak için eteklerini yukarı sıvamak zorunda kalan kadınlara asla ne kalbinizi kaptırabilir ne de tapabilirsiniz – ama kendi esaret damgalarıyla bile gırgır geçen, ve St. Hans günü arifesinde süpürgelerinin sapını yağlayan bu gibi kadınlardır."

Kraliyet Tiyatrosu'nun direktörü ellerini ovuşturdu gülümseyerek. "Hanımların, hayatlarındaki baskıdan, sert kurallardan ve dar sınırlardan bahsettiklerini her duyduğumda," diye söze başladı, "bir zamanlar gördüğüm bir rüyayı hatırlıyorum. O sıralarda şiir tarzında bir tragedya yazıyordum. Rüyamda, şiirde kullandığım kelimelerin ve hecelerin bana karşı çıktıklarını, başkaldırdıklarını gördüm. "Neden zahmet edip harekete geçelim, rahatımızı bozalım, neden o çok zor ve katı kurallara göre hareket edelim, düzyazındaki kelimeler buna hiç aldırmazlarken?" Şöyle cevap verdim:

"*Mesdames*, zira siz şiir olmalısınız. Düzyazıya pek rağbet etmiyoruz şu sıralar ve öyle büyük taleplerimiz de yok, lakin o da varolmak zorunda, başka hiçbir şey için olmasa da polis raporları ve takvimlerin yüzü suyu hürmetine. Fakat güzel olmayan bir şiir için bir *raison d'être** yok. Eğer her türlü güzellikten mahrum veya hanımlara, olası latif görünme mecburiyetini yükleyerek onları rencide eden bir şiir yazdımsa, Tanrı beni affetsin. Diğer günahlarımı seve seve üstlenebilirim."

"Nasıl," dedi yaşlı kumandan, "kanatlara nasıl inanmayayım ki? Ben ki, yelkenli gemilerin ve emsalleri gençlik günlerimde bulunan bu hanımefendilerin arasında yetiştim? Bugünlerde tüm açık denizlerin görüntüsünü mahveden bu aşağılık buharlı gemiler, onlara bir tür deniz cadısı da denebilir, onlar denizlerin, kendi ekmeğini kendi kazanan kadınları. Tanrı yardımcım olsun. Fakat şimdiki kadınlar yelkenli bir gemi veya güzel

(*) (Fr.) Varoluş sebebi – e.n.

bir şiir olmayı düşünmüyorlarsa, o zaman hayatın nazımı biz erkekler olabiliriz, polis raporlarını ve takvimleri temsil etme görevini kadınlara devredebiliriz. Sizi temin ederim ki, hiçbir gemi şiir olmadan yüzemez. Harp okulu öğrencisiyken gemiyle Grönland'a veya Büyük Okyanus'a açıldığımda, gece nöbetinde cesaretimi hiç kaybetmezdim, nasıl mı? Tanıdığım tüm kadınları düşünür ve ezbere bildiğim şiirleri okurdum."

"Fakat siz her zaman bir şiirdiniz zaten, Julian," dedi Eliza, "bir rondel".* Kollarını yeğeninin kalın vücuduna dolamak geldi içinden. Birbirlerine her zaman yakın dost olmuşlardı.

"Ah," dedi Fanny, "Havva ve Cennetten her bahsedildiğinde, yılanı birazcık kıskanmaktan kendimi alıkoyamıyorum, hiçbir zaman alıkoyamayacağım da."

"İtalya'da bulunurken," dedi profesör, "sık sık düşünmüşümdür, ne gariptir ki o yılan kutsal kitaptaki her kelimeyi anlamasına rağmen, insanoğlunun gözlerini de sanata açtı, kendisi resmedilmeye pek uygun olmasa da. Yılan güzel bir hayvandır. Nepal'de geniş bir arazide saatlerce yılanları incelerdim. Derileri mücevher gibi parlar ve her bir hareketleri seyre değer bir sanat gösterisidir. Lakin resim dünyasında dikkate değer bir yılan göremedim hiç. Onu ben bile layıkıyla resmedemezdim."

Kumandan o sırada kendi düşüncelerine dalmıştı. "On yedinci doğum gününde Øregård'da senin için yaptığım salıncağı hatırlıyor musun Eliza? Onun hakkında bir şiir yazdım."

"Evet, hatırlıyorum Julian," dedi Eliza gülümseyerek, "bir kayık şeklindeydi."

Zamanında bahtsız bir gençlik geçirmiş iki kız kardeşin, şimdi o geçmişte dolaşmaktan büyük zevk almak gibi tuhaf bir huyları vardı. Gençlik günlerindeki en önemsiz olaylar hakkında bile, bugün yaşadıklarına kıyasla çok daha büyük bir coşkuyla, saatlerce konuşabilirlerdi. Ya gülmekten yerlere yatar ya da gözyaşlarına boğulurlardı. Sanki bir şeyin onları gerçekten büyüleyebilmesinin ve oyalayabilmesinin ilk şartı, onun varolmamasıydı.

Onlardaki bir başka tuhaflık da şuydu: Hayatta pek bir şey yaşamamış olmalarına rağmen, evlenip aile kurmuş, çocuğa to-

(*) 13-14 dizeli iki uyaklı şiir – ç.n.

runa karışmış arkadaşlarından acıyarak ve biraz da aşağılayarak, hayatları ne yazık ki monoton olan ve boş bir hayat sürmek zorunda kalan biçarelermiş gibi bahsetmeyi pek severlerdi. Evet kendilerinin ne kocaları ne çocukları ne de sevgilileri olmuştu, ama bu kendi seçimleriydi; daha romantik, daha cüretkâr bir hayattı onların istediği. İşin aslı, onların hayatta ilgilerini çeken sadece ihtimaller olmuştu. Gerçekte varolan şeylerin bir önemi yoktu. Bütün olanaklar ellerindeydi, ama onlar sadece bir seçim yapmak uğruna, bir parçacık gerçek yüklenmek uğruna onların hiçbirinden asla vazgeçmemişlerdi. Gerekirse, hâlâ ip merdivenlerden kaçırılabilecek ve gizli evlilikler yapabilecek durumdaydılar. Kimse onlara engel olamazdı. Onlar sermayelerini dünyevi işlere bağlamamışlardı. Bir gün gerekirse diye, külçe altın olarak sandığın en altında saklamışlardı. Bundan olsa gerek, en yakın arkadaşları kendileri gibi evde kalmış yaşlı kızlar veya mutsuz bir evlilik süren kadınlardı – ihtimaller yuvarlak masasına oturmuş kadın silahşorlar. Gerçeklerin dünyasında yaşamayı seven, mutlu bir evlilik sürdüren arkadaşlarıyla çok cana yakın, bambaşka bir dilde konuşurlardı. Sanki yabancı bir aşiretin mensuplarıydılar, onlarla anlaşabilmek için tercüman lazımdı.

Konu on yedinci yaş gününde ona hediye edilen kayık şeklindeki salıncağa gelince, Eliza'nın yüzü, yanan bir mumun önünde duran su mermerinden bir çanak gibi aydınlanıverdi.

De Coninck kardeşlerin en güzeli oydu. Gençliklerinde teyzeleri onlara *"la Bonté, la Beauté* ve *l'Esprit"* adını takmıştı, *la Bonté* olan Morten'dı.

Kardeşleri ne kadar esmerse, Eliza o kadar sarışındı. Takma adların bir zamanlar moda olduğu Helsingør'de ona "Ariel" veya "Helsingør'ün kuğusu" derlerdi. Güzelliğindeki özellik, onun bir çeşit vaat, daha büyük ve bilinmeyen bir şeye doğru atılan ilk adım havası taşımasıydı. Burada baştan aşağı güzel olma ilahi ayrıcalığına sahip bir genç kız vardı. Bu sadece ilk adımdı. İkincisi giysileriydi, zira Eliza her zaman bir moda çılgını olmuştu. Kopenhag'dan ve Hamburg'dan, evet, hatta Paris'ten getirtirdi o sırmalı ipek kumaşları, kaşmir şalları, de-

vekuşu tüylerini. Sık sık ağır borca girer, erkek kardeşi öderdi borcunu babalarından önce. Fakat bu şıklık da daha başka bir şeye geçişin ilk adımıydı. Ve nasıl da yürür ve dans ederdi! Seyredenler merakla ne olacağını bekler ve nefeslerini tutarlardı. Bu tuhaf kız bundan sonra ne yapacaktı acaba? Eğer o an hakikaten bir çift büyük beyaz kanadı olup onları açsaydı ve mendirekten havalansaydı bile, Helsingørlüleri şaşırtamazdı. Aşırı hediyelere boğulan bir kızın, onlarla sıra dışı şeyler yapabilme ayrıcalığının da olacağı aşikârdı. "O kızda kuvvet var," dedi *Fortuna II*'nin yaşlı dümencisi, kız bir ilkbahar gününde başı açık, koşarak limana geldiğinde, "*Fortuna II*'nin adamlarını bir araya koyun, ondan da daha fazla". Ve her şey bir tarafa, kızcağız hiçbir şey de yapmamıştı.

Gammeltorv'da o şahane güzelliği, sanki amaçlı olarak, günden güne sertleşiyor, taş kesiyordu yavaş yavaş, saf bir mermere dönüşür gibi. Belini o ince uzun elleriyle rahatlıkla kavrayabiliyordu. Hareketlerinde vakur bir eda vardı, artık pek çevik olmasa da, asil kandan geldiği aşikâr yaşlı, beyaz bir Arap kısrağı gibi o da savaşa ve rüyalara aitti. Hâlâ öyle bir havası vardı ki, sanki hep hazır, gizli bir ihtimal mevcuttu onda, fazlalıkları saklamıştı, her zaman beklenmedik bir şey olabilirdi.

Bayan Eliza kendini genç nesle, eski bir şarkının güfteden alınmış iki satırıyla tasvir ederdi:

Karşınızda yaşlı Lise-annecik,
Daha dünkü körpecik.

"Ya evet Eliza, şu salıncak," dedi kumandan. "O akşam bana öyle hoyrat davranmıştın ki, ertesi sabah erkenden Øregaard parkına gitmiştim, kendimi asarak, intihar etmeyi aklıma koymuştum. Büyük bir akasya ağacının altında durdum ve yukarıya bakarak baktım, uygun bir dal aradım. Tam o sırada arkamdan sesin geldi, 'Bakın şu iyi bir dal olabilir.' Çok gaddar konuştuğunu düşündüm. Döndüm, hâlâ saçlarında kâğıt bigudilerle karşımda duruyordun, ve sana bir salıncak yapmayı vaat ettiğimi hatırladım. Sana onu vermeden ölemezdim. Sonra salıncağı yapıp yerine asınca ve seni de bindirince, dedim ki: 'Eğer kade-

rim ebediyen genç, güzel kızların ak yelkenlilerine safra olmaksa, o zaman kaderimi takdis ediyorum.'"

"Seni daima sevmemiz de bundan," dedi Eliza.

Üzerinde mavi kurdeleli önlüğüyle fevkalade güzel, genç bir hizmetçi kız elinde bir tepsiyle içeri girdi. İki yaşlı kadın, kızı bir denge sağlasın diye almışlardı yanlarına; iki güzel, genç, dünyevi fahişe olsalardı, yüzüne bakılmaz, çarpık çurpuk bir hizmetçi, akıllı fikirli ve hayal gücü olan bir cüce seçerlerdi düşüncesinden yola çıkarak. Hizmetçi kızın elindeki tepsi türlü türlü nefis yiyeceklerle doluydu: çin zencefilleri, mandalinalar ve meyve şekerlemeleri. Bayan Fanny'nin koltuğunun yanından geçerken, ona şöyle dedi: "Madam Bæk geldi Helsingør'den, mutfakta oturuyor."

Fanny'nin yüzü renk değiştirdi. Birinin geldiğini veya gittiğini duymak onu hep huzursuz ederdi. Ruhu bedenini terk etti ve mutfağa doğru uçtu, onu oradan zorla alıp misafir odasına getirmesi gerekti.

"1806 yazıydı," dedi sonra, "Odysseus destanı Dancaya çevrildiğinde. Babam akşamları terasta yüksek sesle okurdu bize. Ah, nasıl da o kahramanı ve onun cesur tayfalarını oynardık hayalimizde. Kikloplarının üzerlerine gittik, Laistrygonların adasının ve Phæakian sahillerinin arasından yol aldık. Kimse beni, o yazı, yelkenlimizde, kahverengi yelkenlerin altında geçirmediğimize inandıramaz."

Misafirler çok geçmeden dağıldı, kız kardeşler misafir odasının jaluzilerini kaldırdılar ve misafirlerine pencereden el salladılar. Dört erkek aşağıda Bayan Bardenfleth'in kraliyet arabasına binmesine yardım etti, sonra neşeli grup Gammeltorv'un bakır grisi çölüne doğru yürüdü, derin bir felsefi ve siyasi sohbete dalmış olsalar da, arada durup, aşırı soğuktan dert yanıyorlardı.

Davetin sona ermesi kız kardeşlerin yüreklerine her zaman bir ağırlık verirdi. Misafirleri tam giderken üzerlerine bir memnuniyet çöker, ama bir an sonra bunu bir suskunluk, bir burukluk izlerdi. Başkalarını hâlâ kendilerine âşık edebilirlerdi. Elbise işlemelerinin arasından eroslar el sallıyordu. Görkemleri ufak gökkuşaklarına ayrışıp Kopenhag'ın burjuva eğlence ha-

yatını aydınlatıyordu. Fakat kim âşık edebilirdi ki? Maneviyat ve romantizm iksiriyle dolu bardaklar yaşlı misafirlerinin kireçlenmiş damarlarında kanı harekete geçirmiş, onları ısıtmıştı, peki ya kendi kalplerini kim ısıtacaktı? Cevabın "birbiriniz," olduğunu biliyorlardı, genelde kabulleniyorlardı da. Yine de, misafirleri gittikten sonra, ışıkları teker teker söndürürlerken öyle bir an geliyordu ki, sonsuza dek yalnız ev sahibeliği yapacak olmanın hüsranı yüreklerine mengene gibi yapışıyordu.

Lakin bu akşam değil. Hemen jaluzileri indirdiler, mutfağa koştular, güzel hizmetçi kızı yatağa gönderdiler, hayattan zevk alabilmek yalnız yaşlı kadınlara mahsus bir hakmış gibi. Bakır ibriği duvardan indirdiler, Madam Bæk'e ve kendilerine kahve yaptılar. Danimarkalı kadınlar arasında bir laf vardı, iyi bir kahvenin vücuda olan faydası, Tanrı kelamının ruha olan faydası gibiydi. Eskiden olsaydı, kız kardeşlerin Hanne'yle uzun bir ayrılıktan sonra tekrar bir araya geldiklerinde ilk yapacakları şey, hayranları hakkında rapor vermek olurdu. Bu haberler Madam Bæk'i her zaman pek ilgilendirmişti. Kız kardeşler de anlatırken pek eğlenirlerdi, Hanne'yi şok etmek için ellerine bol fırsat geçmiş demekti. Lakin o günler de artık geride kalmıştı. Bu sefer ona şehirde olan bitenleri anlattılar–dul yaşlı bir adam yeniden evlenmişti ve tanıdıklarından evli yaşlı bir bey aklını kaybetmişti– ve sonra da Bayan Bardenfleth'ten dinledikleri saray dedikodularını naklettiler, anlayabileceğini düşündükleri kadarını. Fakat Madam Bæk'in yüzünde öyle bir ifade vardı ki, hemen dikkatlerini çekti. Kaderin mührü vardı o ifadede. Haber dinlemek peşinde değil gibiydi yaşlı kadın, haber asıl ondaydı. Sustular ve sözü ona bıraktılar.

Madam Bæk uzun bir süre sessizliğini bozmadı.

Sonra, "Genç beyefendi Morten, Helsingør'de," dedi, içine ata ata ağırlaşan haberi en sonunda birine söyleyebilmek onu rahatlatmıştı. Yüzü solgundu, devam etti, "tekrar evde dolaşıyor."

Mutfağın üzerine bir ölüm sessizliği çöktü.

İki kız kardeş, saçlarının dimdik kesildiğini hissettiler. İşin en korkunç yanı, böyle bir haberi Madam Bæk'ten almış olmalarıydı. Haberi veren onlar olsaydı, diyelim şu veya bu nedenle, –bel-

ki de şaka diye– o zaman bu kadar önemi olmazdı. Fakat Hanne gibi, kız kardeşler için sadakat timsali olan biri, öbür dünyadan gelen bir haberi yüzlerine fırlatınca kardeşler o ilk birkaç saniye sanki bir zelzelenin ortasındaymışlar gibi etkilendiler.

Madam Bæk de durumdaki acayipliğin farkındaydı, hanımlarının kafalarından neler geçtiğini de tahmin edebiliyordu. Onların yerinde olsa o da dehşete kapılırdı, tabii eğer hâlâ dehşet duyabilme gücünde olsaydı. Ama o şartlar altında içi sadece zafer hissiyle dolmuştu.

"Onu gördüm," dedi, "yedi kere."

Burada kız kardeşler korkudan zangır zangır titremeye başladılar, öyle ki ellerindeki kahve fincanlarını masaya bırakmak zorunda kaldılar.

"İlk defa," diye devam etti Madam Bæk, "kırmızı yemek odasındaki sarkaçlı dolap saatinin önünde durmuş bakıyordu. Saat çalışmıyordu, kurmayı unutmuşum."

Fanny'nin gözlerine birden gözyaşları hücum etti ve yanaklarından aşağı süzüldü. "Ah, Hanne, Hanne," diye haykırdı.

"Sonra ona merdivende rastladım," diye devam etti Madam Bæk gayet sakin. "Üç defa da yanıma geldi oturdu, bir keresinde yumağım yere yuvarlanmıştı, eğildi aldı ve kucağıma geri fırlattı."

"Nasıl görünüyordu?" diye sordu Fanny kesik kesik, boğuk bir sesle. Taş kesmiş gibi hareketsiz oturan kardeşine bakmamaya dikkat ediyordu.

"Haliyle gittiğinden daha yaşlı görünüyor," diye cevap verdi Madam Bæk, "saçları bizim burada alışık olduğumuzdan çok daha uzun, Amerikan modası herhalde. Elbiseleri de çok eski püskü. Fakat bana tıpkı eskiden yaptığı gibi gülümsedi. Yine ortadan kaybolmadan önce, üçüncü bir defa daha gördüm onu, aklına estiği gibi gidip geliyor, tam orada derken bir bakıyorsunuz kaybolmuş; bana eliyle öpücük gönderdi, gençken de böyle yapardı, onu birazcık azarladığımda."

Eliza başını yavaşça kaldırdı ve iki kız kardeş göz göze geldiler. Hayatları boyunca, Madam Bæk'in onlara aslı astarı olmayan bir şey söylediğini hatırlamıyorlardı, ona inanırlardı.

"Onu son defa küçükhanımlarımın portrelerinin önünde

durmuş, uzun uzun bakarken gördüm," diye devam etti yaşlı hizmetkâr, "sizi bunun için Helsingør'e götürmeye geldim."

Bu sözler üzerine kız kardeşler isim yoklamasındaki iki topçu asker gibi ayağa fırladılar. Madam Bæk de çok mütehassis olmuştu ama oturduğu yerden kıpırdamadı, o, üçlü meclislerinin daimi başoyuncusuydu.

"Onu tam olarak ne zaman gördün?" diye sordu Fanny.

"İlk defasında," dedi Madam Bæk, "bundan üç hafta önceydi. Son defa da geçtiğimiz cumartesi. Düşündüm ki: Artık gidip hanımlarımı almanın zamanı geldi."

Fanny'nin yüzü birden alev alev oldu. Madam Bæk'e her zamanki gibi derin bir muhabbetle baktı. Yaşlı kadının böyle bir teklif için ta buralara kadar gelmesi vazifeşinaslığının ve sadakatinin deliliydi, mütehassis olmuştu. Helsingør'deki evde, kayıp küçük beyin hayaletiyle tek başına üç hafta birlikte kalmak, Madam Bæk'in hayatta başına gelmiş ve gelecek en heyecanlı şeydi herhalde.

Tekrar konuştuğunda sesinin güler gibi mi, ağlar gibi mi olduğunu kestirmek güçtü. "Oh, Hanne," dedi, "seninle tabii Helsingør'e geleceğiz."

"Ama Fanny, Fanny," dedi Eliza, "o orada değil, o değil o!"

Fanny öyle hızlı bir adım attı ki ateşe doğru, pelerinindeki kancalar şıkırdadı.

"Neden değil, Lise?" dedi, "Bu Tanrı'nın bize bir işareti. Hatırlasana, hani bir seferinde Morten tatilden sonra okula dönmeyi hiç istememişti de, babamıza öldüğünü söylememize razı etmişti bizi? Elma ağacının altında bir mezar kazmıştık ve onu da içine yatırmıştık. Hatırlamıyor musun?"

Bütün sahne iki kız kardeşin gözlerinin önünde tekrar canlandı: al yüzlü, kıvırcık saçları çamur içinde orada yatan o küçük çocuk; kızgın genç babanın, onu nasıl kucaklayıp mezardan çıkardığı; ve sonra, kendileri ellerinde çamurlu kürekler ve pislik içindeki muslin elbiseleriyle alayın arkasından eve doğru ilerlerken, başlarını matem tutar gibi öne eğmişler; iki terk edilmiş silüet. Erkek kardeşleri bu sefer galiba kendilerine üçkâğıtçılık yapmıştı.

Şimdi karşı karşıya durmuş birbirlerine bakarlarken, yüzlerinden yine o günlerdeki aşırı cüretkâr, toy muziplik okunuyordu. Hâlâ önlerindeki sandalyede oturan Madam Bæk bu havayı fark edince, yeni doğum yaptırmış bir ebe gibi mutlu hissetti kendini. Üzerinden büyük bir yük kalkmıştı, her ne kadar o meclisin dikkat merkezi olma ayrıcalığı elinden kaçsa da. Yukarıdakiler hep öyle yaparlardı zaten. Sahip oldukları her şeye hükmederlerdi, bu bir hayalet olsa bile.

Madam Bæk kız kardeşlerin onunla birlikte Helsingør'e dönmelerini istemiyordu. Onları bir gün daha beklemeye razı etti. En iyisi o önden gider, ateşi yakar, odaları ısıtır, küçükhanımların yataklarına termofor koyar, hazırlardı. Ertesi sabah tek başına yola çıktı, kız kardeşler ertesi güne kadar Kopenhag'da kalacaktı.

Bir süre kendi başlarına kalıp sakin kafayla düşünmeleri, nasıl davranacaklarını tartmaları ve kendilerini erkek kardeşlerinin ruhuyla karşılaşmaya hazırlamaları iyi olacaktı. Tam üstlerinde birden bire patlayan azgın bir fırtına, durgun sularda hareketsiz yatan gemileri ev boyu dalgaların arasında fır fır döndürmeye başlamıştı. Yaşlarına, ipek elbiselerine ve işlemeli pelerinlerine rağmen, sıra hayatın fırtınalarına geldiğinde hiç de acemi denizci sayılmazlardı. Manevra güçleri yerindeydi ve iskota halatı da sıkı sıkı ellerindeydi. Gözyaşlarına boğulmazlardı, gözyaşları onlar için hiçbir zaman bir son çare olmamıştı, belki ilk anda çare olabilirdi ama o da ancak gelip geçici denecek kadar da zayıf bir çözüm olurdu. Şimdi o safhayı geçmişlerdi, artık açık denizdeydiler. O eski denizci kuralını iyi bilirlerdi:

Yağmurdan önce rüzgâr gelirse,
Gabya yelkeni önce aşağı ve tekrar yukarı,
Rüzgârdan önce yağmur gelirse.
*Gabya yelkeni aşağı ve tüm yelkenler içeri.**

Birbirleriyle pek konuşmadılar, Helsingør'deki evlerinin onları karşılamaya hazırlanmasını beklerken. Günlerden pazar ol-

(*) Yazar burada "yelkenleri suya indirmek" anlamına da gelecek şekilde kelime oyunu yapıyor – ç.n.

saydı, kiliseye gidebilirlerdi. Hâlâ kilise müdavimiydiler ve Kopenhag'ın o mükemmel vaizlerinin katı tenkitçileri. Öyle ki çoğu zaman ayinden döndüklerinde, o rahiplerden daha iyi vaaz verebilecekleri konusunda hemfikir olurlardı. Kilise mekânına iyi uyarlardı. Tanrı'nın evi, diğer evlerin arasında yalnız o ev, her ikisine de yetebilirdi. Ama şimdi şehrin başka yerlerinde, küçük elleri manşonlarının içinde, karla kaplı yollarda, parklarda vakit öldürmek mecburiyetindeydiler, ve soğuk heykellerle buz kesmiş kargalar yoldaşlarıydı.

Şimdi bu saygıdeğer, zengin, şımarık iki hanım, aynı kandan aynı candan öz kardeşleri o idamlık genç adama nasıl hoş geldin diyeceklerdi? Fanny, o gün öğleden sonrayı bir cevap arayarak geçirdi. Önce Lindeallé Bulvarı'nda bir aşağı bir yukarı yürüdü, bütün öğleden sonra da Kongens Have parkında dolaştı. Oraya havalar ısınınca gitmekten hiç hazzetmezdi. Parkın mis gibi yemyeşil bir cennete dönüştüğü –kuş cıvıltılarıyla dolu bir *volière** adeta– ve her köşesini çocuk seslerinin doldurduğu yaz aylarında bile. Bulvarın bir ucundan diğerine gidip gelirken, gözlerinin önünde erkek kardeşinin hayali canlandı, duvar saatinin önündeydi, ona bakıyordu, saat çalışmıyordu, dili tutulmuştu.

Zihnindeki tablo büyüdü. Erkek kardeşi, onun kahrından ölen annelerinin naaşım seyrediyordu ve sonra geride bıraktığı genç gelinin kırık kalbini. Tablo büyüyordu. Erkek kardeşi şimdi yeryüzündeki hüsranları ve kırılan kalpleri, zayıfların ve biçarelerin acılarını, dünyadaki tüm haksızlıkları ve umutsuzlukları seyrediyordu. Fanny'ye, bunların hepsinin mesuliyeti kendi omuzlarına yüklenmiş gibi geldi. Dünyadaki kötülükler ve ölümler, hepsi Coninck ailesinin hatasıydı. Mutsuzluğu bir gölge gibi, tam arkasında onu takip ediyordu bulvarın bir ucundan diğer ucuna gidip gelirken, rüzgârın önünde bir kuru yaprak gibi. Dışarıdan kürk muflonlu çizmeleri içinde şık bir hanımefendiydi; lakin yüreği, batmakta olan kış güneşine karşı titreyen kanatlarını açmış, iri, umutsuz bir kuş gibi pır pır ediyordu. Gözlerini biraz yana çevirdiğinde, yüzündeki tü-

(*) (Fr.) Kuşhane – ç.n.

lūn altında, kızarmış, uzun ve iri burnunu görebiliyordu, kötü, acımasız bir gaga gibi. Arada sırada bir soru takılıyordu aklına: "Acaba Eliza şu sırada ne düşünüyor?" Ne garip ki, kalbi acı ve korkuyla böylesine dolu abla, ona en çok ihtiyacı olduğu sırada kız kardeşi onu yüzüstü bırakmış gibi hissediyordu. Kız kardeşinin yanından ayrılan, yalnız kalmak isteyen kendisiydi, yine de içini çekti ve sızlandı: "Bir saatçik bile mi bana göz kulak olamazdı?" Eskiden de böyle olmuştu hep. Helsingør'deki evde de, bir soru atıldı mı ortaya, anne ve baba de Coninck, Morten ve hatta Fanny bile, akıl ve yetenekten yana pek nasibini almamış, sakin munis geride duran kız kardeşe döner, sorarlardı: "Eliza ne düşünüyor?"

Akşam oluyordu, hava kararmaya başlamıştı, Madam Bæk artık Helsingør'e varmış olmalı diye düşündü, birden durdu, bir soru sordu kendine: "Dua etsem mi acaba?" Birçok arkadaşının bununla teselli bulduklarını biliyordu. O, küçüklüğünden beri hiç dua etmemişti. Pazar günleri kiliseye gitme âdeti olsa da, bu daha ziyade Yaradan'a bir nezaket ziyaretiydi, dizleri üzerinde ve başı öne eğik durduğu o kısa anlar, O'na birer reveranstı. Okumaya başladığı dua da hiç sarmazdı onu. Genç bir kızken babasının mektuplarını okumayı âdet edinmişti, rica mektuplarındaki* özel ifadeleri iyi bilirdi. "Sayın beyefendinin saygıdeğer ve alicenap kişiliklerine olan derin takdirlerime ve hürmetlerime sığınarak". O da zamanında bir sürü rica mektubu almış, sayısız genç erkek de onun önünde dizleri üzerine çöküp, ona şunun veya bunun için yalvarmıştı. O yoksullara karşı cömert, hayranlarına karşı sert davranırdı. Kendisi kimselerden bir şey dilenmemişti ve sırf genç kibirli erkek kardeşine yardım olsun diye bundan sonra da böyle bir şey yapmayacaktı. Duasının bir rica mektubu veya bir evlenme teklifi havasına girdiğini fark eder fark etmez, duayı bıraktı. "Onu utandır-

(*) Dancada "tiggerbrev"; İngilizcede "begging letter" olarak geçer. Fakir biri tarafından bir zenginden veya bir kurumdan para istemek için yazılan mektup.1850 yılında "Household Words" dergisinin Mayıs sayısında yazar Charles Dickens'ın "The Begging-Letter Writer" adlı bir makalesi çıkmıştı. Yazar yıllar boyunca kendisine yollanmış bu tür mektuplardan örnekler veriyordu – ç.n.

mamak lazım," diye düşündü, "o, yardımı benden istedi. Elimi uzatıp elinden tutacağım ve ona, tüm denizlerin üzerinden süzülüp yol göstereceğim. Onu gözbebeğim gibi himaye edeceğim. Denizlerin ona düşman yaptığı halklardan, yüz binlerden korkmak zorunda kalmayacak." Sonra döndü, eve doğru yürümeye başladı, bacaklarına acayip bir hafiflik, bir güç gelmişti.

Kız kardeşler cumartesi öğleden sonra Helsingør'e vardılar. Eve girer girmez, altüst oldular. Holün havası, kendine has kokusu, evin deniz tarafında hep hissedilen o keskin deniz ve yosun kokusu, o taptaze hava yüreklerine işledi. "Derler ki," diye düşündü Matmazel Fanny ve derin bir iç geçirdi, "insan burada yedi yıl geçirse tüm vücudu yenilenir. Ama burnum eskisinden farklı değil. Ama tabii, her şeyi hatırlayabilsin diye ona dokunmadım." Evin her tarafı, holden tavan arasına kadar sıcacıktı. Kız kardeşler bunu, kendilerine bir iltifat olarak algıladılar, sanki yaşlı bir hayranları, onların hatırına merasim üniformasını giymiş gibi bir histi bu.

Birçokları, eski mekânları tekrar gördüklerinde, karşılaştıkları o değişim, o çürüyüş ve dibe çöküş karşısında iç geçirirler. De Coninck kardeşler ise tam aksini düşünüyorlardı, bu kırlaşmış evin, onları görünce kendi yaşının ve bitkinliğinin farkına varması, "Ah, Tanrım, bana yardım et! Karşımda duranlar bir zamanlar tırabzanlarımdan fiyonklu ayakkabılarıyla kayan kırmızı yanaklı ve berrak gümüşi sesli o ufak kızlar mı?" diye haykırması ve sonra ta bacaların dibine kadar yankılanan, "Tanrım, yetiş, yetiş!" nidasıyla derin derin içini çekmesi pek de münasip olurdu. Eski emektar evin hislerini kendine saklayıp, sanki aralarında hiçbir şey değişmemiş gibi davranması aslında gerçek bir cömertlik örneğiydi.

Yaşlı Madam Bæk'in, hanımlarının ziyaretinden duyduğu o içten ve saygılı memnuniyet de iki kız kardeşe epey dokunmuştu. Onları ta dışarıda merdivenlerde karşıladı. Ayakkabılarını ve çoraplarını değiştirdi, içecek sıcak bir şeyler ikram etti. "Madem ki gelmemiz onu bu kadar mutlu edecekti," diye düşündüler, "neden daha önce hiç gelmedik ki?" Çocukluklarını ve gençliklerini geçirdikleri o evin, onlara biraz boş ve soğuk,

birazcık da mezar gibi gelmesinden ötürü olmasın – ta ki içinde bir hortlak dolaşana kadar?

Madam Bæk onlara evi gezdirdi, Morten'ı gördüğü yerleri gösterdi ve her seferinde Morten'ın el kol hareketlerini de taklit etmeyi ihmal etmedi. Erkek kardeşlerinin kendilerinden başkalarına yaptığı jestler iki kadının umurunda bile değildi. Fakat yaşlı kadının kardeşlerine olan muhabbeti onları mütehassis etmişti. Madam Bæk bu durumdan pek hoşnuttu, kıymetli bir hediye almış gibi gurur duydu kendiyle, o kıymetli iskeletten ufak bir kemik parçası da artık onun olmuştu.

Akşam yemeği için birinci kattaki köşe odada sofra kurulmuştu. Pencerelerinden biri doğuya, Kronborg Sarayı'na bakıyordu. Saray, bakır başlıklı kuleleriyle sanki Sundet Denizi'ne uzanmış demir bir pençeyi andırıyordu. Emekli kale komutanları sarayın siperlerini şimdi bahçeye çevirmişlerdi, o kış soğuğunda çırılçıplak ıhlamur ağaçları, bulvarlar boyunca asker gibi iki iki dizilmedikleri zaman ne yapmacık olduklarını ilan ediyorlardı dünya aleme. Diğer iki pencere güneye, limana bakıyordu. Helsingør Limanı'nı, bu kadar sessiz ve açıkta durmuş gemilerden inip, buzun üzerinde karaya yürüyen denizcilerini izlemek insana tuhaf geliyordu.

Odanın duvarları eskiden pancar kırmızısı rengindeydi, zamanla solmuş, sonuç kuru güllerle dolu bir çanaktakine benzer bir renk cümbüşüne dönmüştü. Işığın altında renkler, açıklı, koyulu ve yer yer sanki korlaşmış nüanslara dönüşüyordu, kavrulup kurumuş, sırrı çatlamış cilalı bir satıh gibi. Bir duvarda de Coninck kardeşlerin gençlik portreleri asılıydı: Helsingør'ün dilberleri. Üçüncü portre, erkek kardeşlerininki, uzun zaman önce indirilmişti, duvardaki hafif bir gölge resmin bir zamanlar asılı olduğu yeri ele veriyordu. Büyük çini sobanın kenarlarında, Neptün, elinde üç başlı çatalı, atlarını vahşi dalgaların arasından sürerken resmedilmişti, sobanın üzerinde kokulu otlar çıtırdıyordu. Kurumuş gül yaprakları eski yazlara aitti, ateşten yayılan kokuları hafif ve biraz buruktu – yıllanmış bir kırmızı şarabın hoş bukesi gibi. Çini sobanın önünde masa akşam yemeği için çin işi fincanlar ve tabaklarla donanmış-

tı. Üç kardeş, bir amatör komediye veya bir maskeli baloya gitmeden önce veya Morten, anne ve babasından gizli, teknesiyle dolaştıktan sonra gece geç döndüğünde, bu odada gizli misafirler kabul etmişlerdi. Hiç ses çıkarmadan yenilir içilirdi, uykuya dalan evi uyandırmamaya dikkat edilirdi. Kırmızı oda, kim bilir belki de sırf bu kurallar var diye, bundan yirmi beş yıl önce sayısız gece yarısı kutlamalarına kucak açabilmişti.

Âdetten olduğu gibi, de Coninck kardeşler sobanın her bir yanındaki yerlerini aldılar, sesleri çıkmıyordu. Yüzlerce balonun yormayı başaramadığı bu iki yaşlı dişi aslan artık ne yaşlarını ne de yaşın verdiği halleri saklayabiliyorlardı. Gözkapakları ağırlaşmıştı, eğer hemen bir şeyler olmazsa, daha fazla dayanamayacaklardı.

Pek beklemeleri de gerekmedi. Fincanlarına çay doldurmuş, ince dudaklarına yaklaştırıyorlardı ki, çıt çıkmayan odada hafif bir hışırtı duydular. Başlarını çevirdiklerinde, erkek kardeşleri masanın öbür ucunda tam karşılarında duruyordu.

Bir süre orada durdu ve onlara başıyla hafif bir selam verdi. Sonra masada boş olan üçüncü iskemleyi çekti ve tam aralarına oturdu. Ellerini masanın kenarına dayamıştı. Aynen eskiden olduğu gibi, arada ellerini yavaşça masadan çekiyor, aşağı sallandırıyor, sonra tekrar kaldırıp masaya dayıyordu.

Yoksul bir hali vardı. Üzerinde koyu renkli eski püskü, rengi kaçmış bir palto vardı. Fırfırlı beyaz yakalığı ve önde zarif bir fiyonkla bağlanmış kalın siyah fularıyla, bu buluşmanın yüzü suyu hürmetine kendine olabildiğince itina etmiş gibiydi, saçlarını itinayla geriye doğru taramıştı.

Fanny'ye öyle geldi ki, kardeşi, o kadar uzun bir zaman tombul ve kaba insanlarla düşüp kalktıktan sonra, kız kardeşlerine eskiden olduğundan daha az şık ve bakımlı görünmemeye çabalamıştı. Telaş etmesi gerekmezdi, o darağacında bile bir centilmene benzerdi. Fanny'nin onu son gördüğünden daha yaşlıydı, ama kendi kadar da yaşlı değildi. Kırk yaşlarında görünüyordu.

Yüzü daha kalınlaşmıştı, rüzgâr ve tuzdan kavrulmuş, kırışmıştı, rengi solgundu. Her zaman içe çökük duran koyu gözle-

rinde, eskiden olduğu gibi şimdi de ışık ve gölge oyunları fark ediliyordu, bir zamanlar genç kızları onlarla büyülemişti. Kalın dudaklı büyük ağzından da hâlâ açıkkalplilik ve merhamet damlıyordu. Fakat o geniş, ihtişamlı alnında bir değişiklik olmuştu. Sanki heykeltıraşın kullandığı mermer çok sertmiş de pek derin yontamamışçasına, alnı bir sürü incecik çizgiyle doluydu. Ama değişikliğe neden olan bunlar değildi. Zaman alnın gerçek yüzünü ortaya çıkarmıştı. Kara kaşlarının üzerindeki bir taç gibi ışıltılı, herkesin gözünün kaldığı alın gitmiş, yerine kasvetli, sahici bir kranyum gelmişti. Yaydığı ışık dünyaya hakim bir erkeğe ait değildi artık, mezarı ve sonsuzluğu denemiş birine aitti. Koyu saçlarını geriye tarayınca, bu sarih ve basit hakikati okumak daha kolaylaşmıştı. İnsan erkek kardeşin yüzünde ailenin güzellik anahtarını bir kere yakalayınca, onu kız kardeşlerin yüzlerinde de, hatta duvarda asılı o iki gençlik portresinde de görebiliyordu. Bu üç baştaki ortak özellik, kafatasına olan o sülalevi benzerlikti.

Genel olarak Morten'ın tavırları eskiden olduğu gibi kibar, rahat ve cana yakındı.

"İyi akşamlar, benim küçük kardeşlerim, hoş geldiniz, hoş geldiniz," diye söze başladı, "beni görmek için buraya gelmeniz çok hoş ve kız kardeşlere yakışan bir davranış. Umarım yolculuğunuz..." duraladı, sanki konuşmaya alışık değilmiş gibi, uygun bir kelime aradı, "Rahat ve neşeli geçmiştir," diye tamamladı.

Kız kardeşler yüzleri ona dönük oturmuşlardı, betleri benizleri en az onun kadar atmıştı. Onların aksine Morten hep yavaş bir sesle konuşurdu. İki kız kardeş arasında bir ağız dalaşı olsa, ikisi de aynı anda konuşur, biri sesini daha da tizleştirerek diğerini bastırmaya çalışırdı. Morten'ın ne dediğini duymak için iyi dinlemek gerekirdi. Aynen şimdiki gibi konuşurdu hep, kendilerini onu görmeye hazırlamışlardı da sesine değil.

Dinlediler, hep yaptıkları gibi, fakat daha iyi dinlemeye gayret ettiler. İnce gövdelerini sandalyelerinin üzerinde iyice Morten'a doğru eğdiler. Ona dokunabilirler miydi acaba? Hayır, bunun mevzubahis olamayacağını biliyorlardı. Daha hayatlarında hiç hayalet hikâyeleri okumamışlardı. Ve bu sahne on-

lara, Morten'ın, üzerinde yağmurdan ve deniz suyundan sırılsıklam, balina sırtı gibi mat ve kapkara parlayan uzun ve kalın peleriniyle gizli akşam davetlerinde kapıdan içeri girdiği anları hatırlattı. Sanki üstü başı katrana bulanmış gibi gülerek uzaklaştırırlardı onu kendilerinden, açık renkli elbiselerinden. Ah, o otuz beş yıl önceki melodi nasıl da majörken minöre dönmüştü? Hangi feci fırtına onu bu akşam buraya getirmişti? Nasıl bir katranla kaplanmıştı üstü?

"Nasılsınız bakalım, benim minik kardeşlerim?" diye sordu, "Kopenhag'daki hayat, Helsingør'deki eski günlerde olduğu gibi eğlenceli mi?"

"Asıl sen nasılsın Morten?" diye sordu Fanny, sesi onunkinden bir perde daha yüksek çıkıyordu. "Gerçekten tıpkı bir korsan kaptana benziyorsun. Hoş kokulu alize rüzgârlarını da yanında getirdin galiba Helsingør'deki manastırımıza? "

"Ya, ne hoş rüzgârlardır," dedi Morten.

"Ne kadar zamandır buradasın, Morten?" dedi Eliza, hafif titrek bir sesle. "Bizim hayatta ayak basmadığımız yerlere gittin. Senin yerinde olabilmeyi nasıl hep istemişimdir?"

Fanny kız kardeşine bir anlık sert bir bakış fırlattı. Kafalarına takılan düşünceler Kopenhag'ın karlı sokaklarını ve parklarını mı takip ediyordu, şehrin bacalarından yükselen dumanların birbirlerine paralel olması gibi? Yoksa bu sakin mizaçlı kız kardeş yüreğinden geldiği gibi mi konuşuyordu?

"Evet, Lise, benim şirin beçtavuğum," diye cevapladı Morten, "biliyorum. Sık sık aklıma geliyor, nasıl da gözyaşları içinde ufacık ayaklarınla tepinip, ellerini kavuşturup, keşke ölseydim, diye bağırdığın."

"Hangi diyarlardan geliyorsun?" diye sordu Fanny.

"Cehennemden," dedi Morten. Kız kardeşlerinin gözlerini kırpıştırdıklarını görünce, "mazur görün," diye ekledi. "Anlayacağınız kadarıyla, şimdi gelmemin nedeni, Sundet Denizi buz tuttu, bu gelebilirim demek. Kanun böyle."

Bu sözler Fanny'nin yüreğini dağladı. Sanki doğumun son sancıları içindeki bir kadının o son kurtuluş çığlığına benzer feryadıyla kasıldı içi. İmparator, Elbe Adası'ndan dönüp Fran-

sa toprağına ayak bastığında, eski zamanları da beraberinde getirmişti. Alev kırmızısına bürünen Moskova unutulmuştu, üç renkli bayrağın ölümcül kış seferleriydi artık hatırlanan, emektar topçular haykırdılar: "*Vive l'Empereur.*" Eski günlerin üniformaları nasıl da o ruha yaraşıyordu. Fanny o andan itibaren kendini ancak bir göz yanılmasıyla yaşlı görebilirdi ya da şaka yollu.

"Bir çift korkuluğa benziyoruz değil mi, Morten?" diye sordu ve pırıl pırıl gözleriyle onu süzdü. "Yaşlı teyzeler bize, kibrimiz ve yaşayan tüm varlıklardaki kibir hakkında nutuk atarlarken haklıydılar: Gençlere, her şeyden önce koltuk değneği ve kulak borusu edinmelerini nasihat edenler sonunda hep haklı çıkarlar."

"Hayır, çok iyi görünüyorsun, Fanny," dedi Morten ve sıcak bir bakış fırlattı kardeşine. "Bir tavus kuşu gibi," –ufakken yazın birlikte kuş avına giderlerdi– "bir çift yaşlı hanımefendi gibi görünseniz de, bu beni sevindirirdi. Onca senedir gezdiğim diyarlarda bu türe öyle ender rastladım ki. Büyükannemizin Øregaard'da düzenlediği doğum günü partilerine bir ev dolusu yaşlı, kibar hanım katılırdı, devasa bir *volière* gibi, büyükannemiz aralarında yaşlı, vakur, ak bir kakadu gibi kalırdı."

"Hatırlıyorum bir zamanlar," dedi Fanny, "o yaşlı şeytan takımıyla bir gün bile birlikte olmamak için, hayatımın bir yılını seve seve veririm, demiştin."

"Evet, haklısın, eskiden öyle demiş olabilirim," dedi Morten, "fakat itiraf etmeliyim ki, o zamandan bu yana hayata daha farklı bakmaya başladım. Allasen, söyleyin bana: balodan dönerken, *billet-doux*'lara çakıl taşı bağlayıp arabanıza doğru fırlatıyorlar mı hâlâ?"

"Ah," dedi Eliza içini çekerek:

Was klaget aus dem dunklen Thal
Die Nachtigall?
Was seuszt darein der Erlenbach
*Mit manchen Ach?**

(*) Vadiden yükselen bu ağıt da ne?
Bülbül mü yoksa
Erlenbach içinde ah çeken kimdir
Nice acılarla – e.n.

Çoktan unutulmuş bir şairin çoktan unutulmuş bir dizesiydi naklettiği.

"Evli değilsiniz, değil mi, yavrularım?" dedi Morten, sanki birden zihninde kız kardeşlerine bir yabancının sahip olabileceği ihtimali belirip, onu korkuya düşürmüş gibiydi.

"Neden evli olmayacakmışız ki?" diye sordu Fanny "Her ikimizin de kocası ve parmaklarımız kadar da aşığı var. Ben, ben Zealand piskoposuyla evliyim. Zifaf gecesi biraz dengesini kaybetti. Suç kanatlarda." Alçak perdeden, minik, hoş bir kahkaha atmadan edemedi, demliğin ağzından sızan buharın ufak kesik üfürükleri gibi kesik bir kahkaha. Kırk sekiz saat geçtiği halde piskoposumuz öyle gülünççesine minicikti ki, beşinci kattan seyredilen bir taşbebek gibi. "Lise'nin evlendiğiyse", devam edecekken birden durdu. Üç kardeş çocukluklarında bir kukla komedisinden hatırladıkları tuhaf bir batıl inancın müdavimi olmuşlardı. Ağızdan bir kere çıkan yalan gerçek olurdu. Onun için de bir yalan söylerken ağızlarından çıkan söze dikkat ederlerdi. Mesela dişim ağrıyor deyip yaşlı teyzelerine Pazar ziyaretine gitmemeye cesaret edemezlerdi, hakikaten dişleri ağrıyacak diye korkarlardı. Ama müzik hocalarının iyi çaldıkları için Gluck'un Gavotte'unu* artık çalışmalarına gerek olmadığını söylediğini dünya aleme ilan edebilirlerdi. Eski alışkanlıklar insanın kanına öyle bir işliyor ki, bir daha onlardan kurtulmak imkânsız oluyor.

"Hayır, doğruyu söylemek gerekirse, Morten," dedi Fanny, "ikimiz de artık evde kalmış ihtiyar kadınlarız. Kimseler bizle evlenmek istemedi ve bunun suçlusu da sensin. Aniden ortadan kayboldun, Adrienne'nın kalbini, ruhunu ve masumiyetini çalıp. Elalem bunların hiçbirinden makbul eş çıkmaz diye düşündü. Bütün de Conincklerin adı lekelendi."

Fanny, kardeşi şimdi buna ne cevap verecek diye pür dikkat onun yüz ifadesini inceliyordu. Kafasının içinden geçenleri okuyabiliyordu. İki kız kardeş hep birbirlerine sadık kalmışlardı, ama ya o, o ne yapmıştı? Şirin ve acılı bir yengenin sorumluğunu onların omuzlarına atmıştı.

Zamanında Morten'ın *Fortuna II* ile gitmesini sağlayan am-

(*) Bir Fransız folk dansı – ç.n.

caları, Fernand de Coninck ihtilal günlerinde Fransa'da yaşamıştı. Zaman da mekân da bir de Coninck için biçilmiş kaftandı. Daha sonraları Helsingør'de yaşadığı bekar hayatı boyunca uzun yıllar o eski günlerin havasından kurtulamamıştı. Kendini burada hiçbir zaman tam olarak evinde hissedememiş, o sakin ve derli toplu hayatı benimseyememişti. İhtilal zamanının şarkılarıyla, anılarıyla dopdoluydu. Üç kardeş küçükken ondan çok şey öğrenmişti. Morten bir an sessiz kaldı ve sonra Fernand amcadan dinlediği şarkılarından birini mırıldanmaya başladı. İhtilalin başlarında bestelenmişti, Fransız kralının ihtiyar teyzelerinden bahsediyordu. Apar topar ülkeden kaçarlarken, sınırda ihtilalci polisler bütün sandıklarını tek tek açıp kontrol etmişlerdi, ihanet korkusundan. Sarayın, Paris sokaklarını dolduran coşkulu halkçı nutukçulara burun kıvırabilmeye henüz cüret edebildikleri günlerdi. İlk mısralar şöyleydi:

Avez-vous ses chemises,
à Marat?
Avez-vous ses chemises?
C'est pour vous un tres vilain cas,
*si vous les avez prises.**

Erkek kardeşinin yüz ifadesi o an Fanny'nin yüzüne yansıyıverdi. Hafızasını yoklamak için bir iki saniye duraladı, sonra şiirin devamını okumaya başladı. Bu sefer konuşanlar kralın yaşlı teyzeleriydi:

Avait-il de chemises,
à Marat?
Avait-il de chemises?
Moi je crois qu'il n'en avait pas,
*où les avait-il prises?***

Eliza, Fanny'nin bıraktığı yerden devam etti, hafif gülerek:

(*) Sizin mi onun gömlekleri, Marat'ya? / Sizin mi onun gömlekleri? / Aldıysanız onları / Bu sizin için çok kötü – e.n.

(**) Gömlekleri var mı, Marat'ya? / Var mı gömlekleri? / Ben olmadığına inanıyorum, / Nereden aldı ki onları? – e.n.

Il en avait trois grises,
à Marat.
Il en avait trois grises.
Avec l'argent de son mandat,
*sur le Pont-Neuf acquises.**

Böylece üç kardeş çoktandır içlerinde ukde olmuş şeyleri söyleyip rahatladılar ve o güzel, zavallı Adrienne Rosenstand konusunda kendilerini temize çıkardılar.

"Ama sen evlendin, değil mi Morten?" dedi Eliza candan ve şakrak bir sesle.

"Evet," diye cevapladı Morten, "Beş karım oldu. İspanyol kadınlarının ne güzel olduklarını belki bilirsiniz. Sizi temin ederim, kıymetli taşlarla bezenmiş bir mozaik gibiler. İçlerinden biri dansözdü. Dans ederken, adeta alevin etrafında uçuşan bir kelebek sürüsünü andırırdı. Neresinin altta neresinin üstte olduğunu bilemezdiniz, insan gençken bunun bir eş için güzel bir yetenek olduğunu düşünüyor. Bir tanesi de bir İskoç kaptanın kızıydı, dürüst bir kızdı, beni hâlâ hatırlıyordur. Biri de varlıklı bir çiftlik sahibinin dul karısıydı, gerçekten çok kibar bir hanımdı, bütün düşünceleri sıra olmuş, kuyruk gibi peşinden giderlerdi. Bana iki evlat verdi. Beşincisi zenci bir kızdı, içlerinde en çok onu sevdim."

"Geminde mi gezdiler?" diye sordu Eliza.

"Hayır, hiçbiri gemime ayak bile basmadı," diye cevapladı Morten.

"Anlat bakalım bize," dedi Fanny, "başından geçen onca şey arasında en çok hangisinden hoşlandın?"

Morten bu soru üzerine biraz düşündü. "Bütün meşguliyetler arasında," dedi, "korsanlık en iyisi."

"Øresund Denizi'nde korsan kaptanlıktan da mı?" diye sordu Fanny.

"Evet, öyle," dedi Morten. "Çünkü daha fazla açık denizdesiniz."

(*) Üç gri gömleği var, Marat'ya. / Üç gri gömleği var. / Pont-Neuf'ten edindiği / Himayesindeki parayla – e.n.

"Peki ama, seni korsan olmaya teşvik eden neydi?" diye sordu Fanny heyecanla, bu onun için bir serüven veya bir roman gibiydi.

"Ah tabii, kalbim, kalbim!" dedi Morten, "Başımıza bütün talihsizlikleri saran da o. Âşık oldum. Fernand amcanın hep bahsettiği, o *le coup de foudre.** Onunla şaka yapılmayacağını herhalde biliyordu amcam. Ve o bir başkasına aitti, ona sahip olamazdım, kanunları ve kehanetleri çiğnemeden ona sahip olamazdım. Cenova'da inşa edilmişti. Fransızlar zamanında posta gemisi olarak kullanmışlar. Herkes onun Atlantik Okyanusu'nun üzerinden uçmuş, gelmiş geçmiş kuşların en hafifi olduğunu bilirdi. Yarı Fransız yarı Hollandalı St. Martin Adası'nın önünde karaya oturmuş ve açık arttırmada Philippsburg'daki Hollandalılara satılmıştı. Geminin sahibi ihtiyar van Zandten beni Philippsburg'a onu satın almaya gönderdi. Beni çok severdi, öz oğluymuşum gibi. Tanrım, ne şahane bir gemiydi, evet, gördüğüm en şahane gemiydi. Bir kuğu gibiydi. Tüm yelkenlerini açmış seyrederken, tam bir hanımefendiydi, hırslı ve gösterişli –sanki ufakken gidip kızdırdığımız büyükannemin Øregaard'daki kuğularından biriymiş gibi–, saf ve sadık, ölene kadar, Damasko kılıcı gibi. Ve sonra, biliyor musunuz küçük kızlarım, *Fortuna II*'yi andırıyordu. Aynı *Fortuna II*'ninki gibi, o olağanüstü büyük mayistra yelkenine kıyasla küçücük bir ön yelkeni ve uzun da bir sereni vardı.

Yaşlı van Zandten'in bütün parasını o gemiye yatırıp, gemiyi kendime aldım. Sonra tabii ikimizin de namuslu insanlardan biraz uzak kalmamız gerekti. Ateş bacayı sarınca, elden başka ne gelir? Ben ona sadık bir âşık oldum, o da benim yanımda hiçbir yerde olamayacağı kadar mutluydu. Ona tapan, onu her an okşayan bir gemi dolusu denizci vardı, hepsi yiğit ve gözüpek, sanki ayak tırnaklarına kına sürmüş kaprisli bir hanımefendiymiş gibi. Tüm Karayip Denizi bize hürmet ederdi. Ehlileştirilmiş kuşları çekip çeviren ufak bir deniz kartalıydı. Ama bilemiyorum, doğru mu davrandım, yanlış mı? Güzel bir kadını en çok sevenin hakkı değil midir ona sahip olmak?"

(*) (Fr.) İlk görüşte aşk – e.n.

"Peki o da seni sevdi mi?" diye sordu Eliza.

"Bir kadına, seviyor musun sevmiyor musun diye sorulur mu hiç?" dedi Morten, "sorulması gereken şey şu: O kadının bedeli ne olabilir? O bedeli ödeyebilecek mi ve ödemeye gönlü var mı insanın? – nakit para, aşk, evlilik, bir ömür ve şeref, artık hangisini talep ediyorsa. Fakirsek ve ödeyecek gücümüz yoksa, şapkamızı çıkarıp onu selamlamaktan, daha zengin bir erkeğin onu eve götürmesine seyirci kalmaktan başka yapılacak bir şey de kalmıyor. Dünyanın kuruluşunda beri bu böyle, kadın ve erkek arasındaki ahlaklı davranışın Latincesi. İşin, onlar bizi seviyorlar mı, kısmına gelince, evet, o zaman insanın ondan önce şunu sorması gerekiyor: Onlar bizi sevebilirler mi?"

"Peki hiç fiyatı olmayan kadınlar ne olacak?" diye sordu Eliza, hâlâ gülüyordu.

"Evet, bak Lise annecik, kadınlar," dedi Morten, "ne isterlerse olabilirler, bir tek kadın olamazlar. Onlarla nasıl başa çıkılacağını belki bir Tanrı bilebilir. Bizi sefilliğin en dibine sürüklerler fakat sonra ne kadar isteseler bile, bizim oradan çıkmamıza yardım etmezler."

"Geminin adı neydi?" diye sordu Eliza yere doğru bakarak.

Morten kız kardeşine baktı ve gülmeye başladı. "*La Belle Eliza*'ydı," dedi, "bilmiyor muydun?"

"Evet, biliyordum," dedi Eliza, sesi yine şakıyordu, "babamın yük gemilerinden birinin kaptanı anlatmıştı çok eskiden, St. Thomas Adası önlerindeyken mürettebat ileride ufukta bir korsan gemisinin yelkenlerini fark etmiş, kaptanı limana girmeye zorlamışlar. Öyle korkmuşlardı ki, sanki şeytan görmüş gibi, diye anlatırdı. Korsan gemisinin adının *La Belle Eliza* olduğunu da o söyledi. O zaman senin gemin olduğunu tahmin etmiştim."

Demek ki evde kalmış bu ihtiyar kadının tüm dünyadan sakladığı sırrı buydu. Demek ki içi dışı tamamen mermerleşmemişti. İçinde bir yerlerde ufak bir mutluluk alevini muhafaza etmişti hep. Demek ki bunun içindi –başka bir şey olamazdı– Helsingør'de serpilip güzelleşmeye devam etmesi. Açık denizlerde bir gemi seyrediyordu, sümbüller arasında gibi, hafif bir

esinti, ılık bir hava ve büyük beyaz yelkeni, güneşte kavrulmuş keskin kireçtaşı yamaçları andırıyordu. Keskin çelikle doluydu içi imanına kadar, kızıla bulanmamış bir tek kılıç, bir tek bıçak yoktu bağrında. Ve evet, geminin adı tam hakkıyla *La Belle Eliza*'ydı. Ah, sizler, Helsingørlüler, beni menüet yaparken seyretmiş miydiniz? İşte adımlarım öyle hafif, öyle hür ve öyle hayat doluydu dalgalarda gezinirken dans eder gibi.

Eliza konuştukça yanakları daha bir kızarıyordu. Otuz yıllık bir aradan sonra, yeniden bir genç kız gibi görünüyordu. Üzerindeki beyaz pelerini ihtiyar işi bir süs gibi durmuyordu artık üzerinde, iffetli genç yeni gelinin duvağı gibi duruyordu.

"Evet, bir kuğu gibiydi," dedi Morten düşünceli düşünceli. "Çok güzel, çok zarif, bir şarkı gibi."

"Şayet ben de o yük gemisinde olsaydım," dedi Eliza, "ve sen ona çıkmış olsaydın, o zaman senin gemin hakkıyla benim olurdu, Morten."

"Evet," dedi Morten, gülerek, "tüm *matelotage*'larım* da. Kadın topladığımızda işimize yarardı, dört dört yaşar, dört dört uyur, dört dört otururduk. Ana ölürcesine düşkün bir haremin olurdu."

"Hepsi benim yüzümden," dedi Morten, "gemimi Venezuela'da bir nehrin ağzında kaybettim. Uzun hikâye. Adamlarımdan biri, onu demirlediği yeri Port of Spain'in İngiliz valisine söyleme hıyanetinde bulunmuş, Trinidad'da. Ben yoktum. Bir balıkçı teknesiyle altmış mil uzaktaydım, Port of Spain'e dönüyordum, bir Hollanda yük gemisi hakkında bilgi toplamaya gitmiştim. Bütün adamlarımın asılmış olduklarını gördüm orada ve onu, gemimi de, son görüşüm oldu."

"O günden sonra da," diye devam etti biraz duraladıktan sonra, "bir daha hiç uyuyamadım. Uykuya dalamıyorum. Biraz

(*) 17. yüzyılda özellikle Karayip Denizi'ndeki korsanlar arasındaki bir uygulamada imzalanan bir çeşit mal kontratına verilen ad. İki kişi (korsan) arasında yapılan bu süresiz hamilik ve ortaklık kontratının taraflarına 'matelot' denirdi. Taraflar birbirlerinin varlıklarını korurlar, birlikte savaşırlar, hastayken birbirlerine bakarlardı. Biri ölünce diğerinin mirası da ona kalırdı. Fahişe, esir kadın vs. bulmak ve onları paylaşmak da bu anlaşmanın bir parçasıydı – ç.n.

dalar gibi oluversem, hemen ayağa fırlayıveriyorum, deniz enkazı gibi.

Evet, ben o zaman ölmeye, yok olmaya başladım. Hafifledim, sanki hiç ağırlığım kalmadı, tüm saframı denize atmıştım, sevgili gemimin yanına. Öyle hafiftim ki, sanki içim tamamen boşalmıştı, ağırlık yapacak bir şey kalmamıştı. Bilmem hatırlayabiliyor musunuz, babamla Fernand amca akşam yemeğinde beraber aldıkları şaraplar hakkında fikir yürütürlerdi sık sık, kullandıkları bazı tabirler vardı, hoş bir bukesi var ama hacmi yok derlerdi mesela. İşte ben de öyleyim. Belki biraz bir bukem var daha desem de, hacmim yok. Hiçbir şeyde dibe çökemedim, ne dostlukta ne korkuda ne aşkta. Ve üstelik uyuyamıyordum da artık."

Genç adamın talihsiz durumu bu sefer, kız kardeşlerde ona sanki sempati duyuyorlarmış gibi davranma mecburiyeti uyandırmadı. Zira aynı şey onların da başındaydı. Bütün de Coninck ailesi uykusuzluktan mustaripti. Çocukken kahvaltı sofrasında babalarının ve halalarının masaya oturur oturmaz ilk şey olarak birbirlerine o gece nasıl uyuduklarını sormaları üç kardeşi çok güldürürdü. Şimdi gülmüyorlardı. Yıllar geçtikçe aynı durum onlar için de gerçek bir sorun haline gelmişti.

"Peki ama, gece uyuyamıyorsan," dedi Fanny ve içini çekti, "bu erken mi uyanıyorsun demek, yoksa akşamları yatınca mı hiç uykuya dalamıyorsun?"

"Hayır, katiyen uykuya dalamıyorum," diye cevap verdi Morten.

"Peki bunun nedeni üşümek olmasın?" diyecekti ki, Morten'ın nereden geldiğini hatırladı ve sustu.

"Ah, zaten hep biliyordum," dedi Morten, Fanny'nin son dediklerini sanki hiç duymamıştı, "bir kerecik daha onun yanında, onun içinde uzanmak kısmet olmazsa, bir daha asla uyuyamayacağımı biliyordum – *La Belle Eliza*."

"Fakat sen karada da yaşadın, kardeşim," dedi Fanny, kardeşine ulaşmak istiyordu, giderek ondan uzaklaştığını hissediyor gibi olmuştu.

"Evet, doğru," dedi Morten. "Bir dönem Küba'da tütün çiftliğim vardı. Ne güzel yerdi! Beyaz renkli, sütunlu bir evde otururdum, görseniz hayran olurdunuz. O adalarda hava öyle berrak ve mis gibidir ki, anlatamam, bir bardak rom gibi. Dul çiftlik sahibesi o güzeller güzeli karımla evli olduğum ve iki de çocuğa kavuştuğum günlerdi. Verdiğimiz balolarda, inan olsun, alize rüzgârı gibi hafif dans eden kadınlarla dans ederdim, sizin gibi. Bir binek atım da vardı, adı Pegasus, babamın Zampasına benzerdi, hatırlıyor musunuz onu?"

"Peki o zaman mutlu muydun?" diye sordu Fanny.

"Evet, ama çok sürmedi," dedi Morten, "çok para harcadım, sahip olduğumdan çok fazlasını, babam bizi bu konuda hep uyarırdı. Çiftçiliğimden vazgeçmek zorunda kaldım." Bir an sessiz kaldı.

"Esirlerimi satmak zorunda kaldım," dedi sonra.

Ve ölü gibi bembeyaz oldu yüzü, sonra kül rengine döndü, çok önceden öldüğünü bilmemiş olsalardı, o an öleceğinden korkarlardı. Öyle ki, gözleri ve yüz hatları sanki içeri çöktüler. Bu yüz, alevlerin sardığı bir adamın yüzüydü.

İki kadın, betleri benizleri atmış, adeta taş kesmiş, derin bir sessizlik içinde oturuyorlardı, Morten'ın her iki yanında. Sanki kırağı kaplamıştı üç pencereyi de. Kardeşlerini teselli edecek bir kelime bulamıyorlardı. Bir de Coninck şimdiye kadar hiçbir hizmetkârına yol vermemişti. Bir kez işe girenlerin ilanihaye orada kalmaları âdettendi. Evlilik veya ölüm haricinde, ama bu da pek enderdi. Eş dost iki kız kardeşin, yaşlılıkları için bir tek amaçları olduğunu söylerdi, hizmetkârlarını hoş tutmak.

Sonra erkeklere karşı gizli bir nefret duyarlardı –lazım olduğunda para bulamayan yaratıklardı–, tıpkı, sınırsız imkânlarının farkında olan güzel kadınlar gibi. De Coninck kardeşler Küba'da olsalardı, bu vahim durumun rayından çıkmasına katiyen müsaade etmezlerdi. Kendilerini rahat üç yüz kere satamazlar mıydı, üç yüz Kübalıyı mutlu edemezler miydi ve üç yüz Kübalı esiri kurtaramazlar mıydı yani? Uzun bir sessizlik oldu.

"Ama daha sonu gelmemişti herhalde," dedi Fanny ve derin bir nefes aldı.

"Hayır, hayır," dedi Morten, "o çok sonra geldi. Param bitince, eski bir brikle önce Havanna'yla New Orleans arasında sonra da Havanna'yla New York arasında yük taşımaya başladım. Çok zorlu bir deniz yoluydu." Kız kardeşler sonunda Morten'ın düşüncelerini dağıtmayı başarmışlardı. Yolculuklarını, seçtiği rotaları, masa örtüsünün üzerine çizerek anlatmaya dalmıştı, kendini bayağı kaptırmıştı. Sohbet devam ettikçe sakinleşmiş, eski haline dönmüştü, davetlilerinin yanında kendini hissediyordu, zira düşüncelerini takip edebiliyordu.

"Lakin hiçbir şey istediğim gibi olmadı," diye devam etti ve eliyle masaya vurdu. "Bir musibet diğerini takip etti. Ve mutlak son, gemimin Cay Sal kıyılarında batması oldu. Su almaya başladı ve dibi boyladı, o sakin havada. Anlayacağınız bir bela diğerini izledi ve ben sonunda Havanna'da darağacım boyladım. Biliyor muydunuz?"

"Evet," dedi Fanny.

"Önemsediniz mi peki, benim kız kardeşlerim?" diye sordu Morten.

"Hayır," dediler bir ağızdan.

Gözlerini ondan kaçırarak da cevap verebilirlerdi ama öyle yapmadılar. Gözlerinin içine baktılar ve ikisi de aynı anda, karşılarındaki erkeğin yüksek bir dik yakayla dolaşması herhalde bundan diye düşündüler. Şimdi ip izlerini gizlemeye çalıştığı o güzel, güçlü boynuna, eskiden onlar bağlardı beyaz fularını balo öncesinde.

Kırmızı odada bir sessizlik oldu, sonra Fanny ve Morten aynı anda konuşmaya başladılar.

"Pardon," dedi Morten.

"Hayır," diye haykırdı Fanny, "hayır, ne diyecektin?"

"Fernand amcayı soracaktım," dedi Morten, "hâlâ yaşıyor mu?"

"Ah, hayır, sevgili Morten, 1830'da öldü. Çok yaşlanmıştı. Adrienne'nın düğününe geldi ve konuşma yaptı, ama çok bitkindi. O gece beni bir kenara çekti ve dedi ki: 'Sevgili Fanny,

bu bir *gênante fête*,*' üç hafta sonra da öldü. Vasiyetinde bütün parasını ve mobilyalarını Eliza'ya bırakmıştı. Bir çekmecede üzeri elmaslı küçük bir gümüş madalyon bulduk, içinde sarı bir saç buklesi duruyordu, üzerinde, 'Charlotte Corday'in saçı,' diye yazılmıştı."

"Evet, evet," dedi Morten, "örnek alınacak bir insandı Fernand amca ve bize çok yardımı dokundu. Peki Adelaide teyze, o da mı öldü?"

"Evet, hatta amcamızdan da önce öldü," dedi Fanny. Ona Adelaide teyzenin ölümünden biraz bahsetmek isterdi, fakat vazgeçti, sustu, kederli görünüyordu. Bu insanlar ölmüştü ve kardeşinin haberi bile yoktu, asıl ailesinin ondan değil, onun ailesinden haberi olmalıydı. Merhum kardeşinin yalnızlığı Fanny'nin yüreğine işledi.

"Bize nasıl da nasihat verirdi, rahmetli," dedi Morten. "Kaç kere demişti bana," diye ekledi, sesini Adelaide teyzenin sesine öyle benzetmişti ki, Eliza gülmeden edemedi. 'Bu melankoli, Morten, senin ve kız kardeşlerinin hayattan bezginliği, beni çileden çıkarıyor. Bana layık olan, size neden layık olmasın ki. Çoktan evlenmiş olmalıydınız, üçünüz de ve bir sürü de çocuğunuz olmalıydı şimdiye kadar –ve yaşlanınca da torunlarınız–, herhalde o zaman şifanızı bulurdunuz.' "Ve sen Fanny, şöyle cevap verirdin: 'Evet, minik teyzeciğim, babamın teyzelerinden biri de zamanında ona böyle nasihat etmiş ve o da bu nasihati tutmuş.'"

"Sonuna doğru," diye atladı Eliza, "kocasının ölümünden sonraki hayatı hakkında ne bir şey işitmek ne de bir şey düşünmek isterdi. Torunları için, 'Onlar benim çocuklarımın yeni moda marifeti. Yakında bıkarlar,' derdi. Fakat kocasının, Theodor amcanın, bütün dinî kuşkularını hatırlardı, şeytana uymak, –Adem ve Havva'nın işlediği büyük günah,– ve sonuçları hakkındaki düşünceleri üzerine çektiği nutuklarla onu nasıl bütün gece uyutmadığını hatırlardı. Bunlarla gurur duyardı."

"Hiçbir şeyden haberim olmadığını düşünebilirsiniz," dedi Morten, "benim bilmediğim o kadar çok şey biliyorsunuz ki."

(*) (Fr.) Tedirgin edici bir parti – e.n.

"Ah, sevgili Morten," dedi Fanny, "mutlaka sen de bizim hiç haberdar olmadığımız birçok şey biliyorsundur."

"Çok fazla şey değil," dedi Morten, "belki bir iki tane şey."

"Anlatsana bize o bir iki şeyi," dedi Eliza.

Morten kardeşinin bu isteği üzerinde kısa bir an düşündü.

"Bir tek şeyin farkına vardım," dedi, "önceleri hiç farkında olmadığım bir şeyin. *Cést une invention de la part du bon Dieu** – Fernand amca aşk hakkında böyle derdi. Ben bunu katiyen yapamazdım, çok orijinal bir bakış açısı! – Ama o da *très fine, très spirituelle,* bağışlayan Tanrı yani."

İki kız kardeş kendilerine iltifat edilmiş gibi oturdukları yerde biraz doğruldular. Kiliseye gitme âdetlerinden olacak, kardeşlerinin sözleri onlara hep ağır gelmişti.

"Fakat biliyor musunuz?" dedi Morten birden, "Adelaide teyzenin Fingal adındaki o küçük, huysuz pug cinsi köpeğini gördüm."

"Nerede?" diye sordu Fanny, "Anlatsana."

"O koca denizin ortasında tek başıma kaldığımda," dedi Morten, "gemim Gay Sal sahili açıklarında batmıştı. Sadece biz üç kişi bir kayığa binip kaçabildik. Ama yanımızda su yoktu, diğer ikisi susuzluktan öldü. Bir ben kaldım orada."

"Peki ne düşündün?' diye sordu Fanny.

"Biliyor musunuz, sizi düşündüm," diye karşılık verdi Morten.

"Bizim hakkımızda ne düşündün ki?" diye sordu Fanny yine, alçak bir sesle.

"Hayır demeyi pek bilmediğimizi, küçük kardeşlerim," dedi Morten. "Fakat Tanrı hayır diyebilir. Yüce Tanrım, bir isterse hayır demesini nasıl da bilir. Biz zannediyoruz ki, o bile devam edemez daha fazla. Fakat ediyor ve bir kere daha hayır diyor.

Eskiden bunun üzerinde çok düşündüm, evet, orada –" dedi Morten, "burada, Helsingør'de, düğünümden önceki zaman zarfında. Ve şimdi o düşüncelerden alamıyorum kendimi. Bu dünyanın bize hayır diyen o ulu, tertemiz ve şahane yanını düşündümdü. Bize neden evet deyip, utangaç okşayışlarımıza katlansın ki? Evet diyen şeylerin üzerine çıkıyoruz ve onla-

(*) (Fr.) Pastanı hem yiyip hem sahip olamazsın – ç.n.

rı terk ediyoruz, terk ettikten sonra da bizi incittiklerini düşünüyoruz. Toprak, niyetlerimize ve meşguliyetlerimize evet diyor, ama deniz, hayır diyor. Bizim gibi insanlar denize âşıktır. O muazzam sessizliğin ortasında, Tanrı'nın kendi sesinden bize hayır dediğini duymak, işte bu bize iyi gelir. Ve orada, koca denizin ortasında, yıldızlarla dolu gökyüzü üzerime gelip durdu ve o da bana hayır dedi – asil ve vakur bir kadın gibi."

"Peki Fingal'i gördün mü?" diye sordu Fanny.

"Evet," dedi Morten, "tam o sırada. Başımı biraz döndürdüm, bir de gördüm ki, Fingal sandalda yanımda oturuyor. Ne huysuz bir yaramaz olduğunu hatırlarsınız, onu kızdırdığım için beni hiç sevemedi. Beni her gördüğünde ısırırdı. Öylece yan yana sandalda oturduk, ona dokunmaya cesaret edemedim, dişlerini geçiriverir diye korktum. Bütün gece orada yanımda oturdu."

"Ve sonra yok mu oldu?" diye sordu Fanny.

"Bilmiyorum, tatlı kız," dedi Morten. "Jamaica'ya gitmekte olan bir Amerikan uskunası sabah erken saatte beni buldu, aldı. Gemideki adamlardan biri, Philippsburg'daki açık arttırmada bana karşı fiyat yükselten kişiydi. Ve de sonra Havana'da darağacına çekildim, bu da sonum oldu, hep öyle derler ya."

"Zor muydu?" diye sordu Fanny, sesi adeta duyulmuyordu.

"Hayır, küçük Fannyim," diye cevap verdi Morten.

"Yanında kimse var mıydı?" diye fısıldadı Fanny.

"Evet, şişman, genç bir papaz vardı," dedi Morten. "Benden öyle korkuyordu ki. Benim hakkımda kötü şeyler anlatmışlardı herhalde. Yine de elinden geleni yaptı. Ona, 'Bana yaşamak için bir dakika daha verebilir misiniz, sayın Papazım?' diye sordum. 'Zavallı oğlum, neden bir dakika daha uzun yaşamak istiyorsun?' dedi bana. Ona dedim ki: Çünkü kement boynumdayken, son kez bir dakika *La Belle Eliza*'yı hatırlamak istiyorum."

Orada sessizce oturdular kısa bir an, sokakta pencerenin önünden geçen insanları, onların konuşmalarını duyuyorlardı; ellerindeki fenerlerin hareket eden ışığını panjurların arasından takip edebiliyorlardı.

Morten arkasına yaslandı, şimdi kız kardeşlerine göre, daha

yaşlı ve daha yıpranmış görünüyordu. Aslında babasına çok benzerdi, baba de Coninck akşam yorgun argın işten eve döndüğünde, sessizce oturup neşeli kızlarını seyretmekten hoşlanırdı.

"Bu oda ne sevimli," dedi sonra. "Aynı eski günlerde olduğu gibi, öyle değil mi? Babam ve tatlı annem aşağıdaki odada otururlardı. Üçümüz de daha öyle yaşlı sayılmayız. Hâlâ yüzüne bakılacak gibiyiz."

"Çember yine tamamlandı," dedi Eliza yumuşak bir sesle, eskiden kullandıkları tabiri kullanmıştı.

"Sirkülasyon, *Lischen*," dedi Morten.

"*Circulus vitiosus,*"* dedi Fanny damdan düşer gibi, eskiden kullandıkları laflardan biri aklına gelivermişti öyle birden.

"Sen hep zeki bir kızdın zaten," dedi Morten.

Kendisine atfedilen bu hoş sözler Fanny'nin içine işledi, çok duygulanmıştı, derin bir iç geçirdi.

"Ve Tanrı şahittir, minik kız," diye haykırdı Morten, eski gücü yerine gelmişti, "o zamanlar tüm gücümüzle, ruhumuzla, bedenimizle, Helsingør'den kaçıp kurtulmayı nasıl da hayal ederdik!"

Büyük abla sandalyesinde döndü, o küçük çelimsiz gövdesini Morten'a doğru çevirdi. Şimdi yüz yüze oturuyorlardı. Yüz ifadesi değişmiş, acıyla kasılmıştı. Gece geç vakte kadar oturmak ve onca heyecan etkisini göstermeye başlamıştı, kardeşine doğru kısık ve çatlak bir sesle konuşmaya başladı, gönlündeki o derin kuyudan çekip çıkardığı o sesle.

"Evet," diye haykırdı Morten, "evet, böyle konuşuyorsun da! Niyetin yine kaçmak, beni terk etmek. Sen, dünyanın tüm denizlerinde dolaştın, işte anlattın, yüz tane ülke gördün. Beş defa evlendin, Ah, daha da neler neler kim bilir, hepsini duymadım herhalde. Tabii sen sakin sakin konuşabilirsin, oturup sessiz kalabilirsin. Sen ısınabilmek için el kol hareketleri yapmaya hiç mecbur kalmadın ki. Şimdi de mecbur değilsin."

Nefesi kesilmişti. Durdu ve masanın kenarını kavradı. "Ve ben buradayım," diye inledi. "Donuyorum. Etrafımda bütün dünya buz gibi. Geceleri yatağımda öyle donuyorum ki, sıcak su torbası bile nafile."

(*) (Lat.) Kısır döngü – ç.n.

Tam o sırada ahşap ayaklı antik salon saati çalmaya başladı. Öğleden sonra Fanny kendisi kurmuştu. Yavaş yavaş ve üzerine basa basa on ikiyi çaldı saat, Morten'ın gözleri saatteydi.

Fanny konuşmaya devam etmek ve hayatının ağır ve ezici yükünü en sonunda üzerinden atmak istiyordu, fakat gırtlağı kurumuştu, saatin sesini bastıramazdı. Ağzını bir iki defa açtı kapadı, ama tek bir ses çıkmadı dudaklarının arasından.

"Ah, cehennemin dibine!" diye bağırdı. "Cehenneme kadar yolun var!"

Konuşamadığı için bu sefer titreyen kollarını erkek kardeşine doğru uzattı. Saat çalarken, Morten'ın yüzü grileşti ve gözlerinin önünden silindi, feci bir korku sardı benliğini yaşlı kadının. Bunun için mi saati kurmuştu? Masanın üzerinden kardeşinin üzerine atladı.

"Morten," diye inledi çığlık çığlığa, "Kardeşim! Bekle! Dinle beni! Beni de yanına al!"

Saat on ikiyi vurdu ve sonra tekrar tıklamaya başladı, sanki sonsuza kadar bir şeyle meşgul olmayı aklına koymuştu, iki kız kardeşin arasındaki sandalye şimdi boştu ve Fanny başıyla masaya kapandı.

Uzun bir zaman öylece, hiç hareket etmeden kaldı. Dışarıdaki kış gecesinde, kuzey istikametinden çok çok uzaklarda boğuk bir ses duyuldu, bir top ateşinin aksini andırıyordu. Ses Helsingør'ün çocuklarını uyandırdı, onlar sesin nereden geldiğini çok iyi biliyorlardı. Çatlayıp kırılan buzun sesiydi, açıklarda bir yerde.

Fanny düşüncelerini biraz olsun toplamıştı, "Eliza ne düşünüyor acaba?" diye geçirdi içinden. Başını zorlukla kaldırdı, ona baktı ve ufak mendiliyle ağzını sildi. Eliza tam karşısında sakince oturmaya devam ediyordu, gözlerini aşağıya indirmişti. Pelerinin kurdelesini aşağıya doğru çekti, halat çeker gibi ve bağladı. Fanny onun, çok eskiden, kızınca, sevinince ve üzülünce altın buklelerini de aynen böyle çektiğini hatırladı. Eliza başını kaldırdı ve gözleri karşılaştı.

"Çünkü, kement boynumdayken, bir dakika daha *La Belle Eliza*'yı düşünmek istiyorum," dedi.

Hayalperestler

1863 yılının dolunaylı bir gecesiydi. Bir Arap yelkenlisi Lamu'dan Zanzibar'a doğru, kıyıya bir deniz mili mesafede seyrediyordu. Tam önden gelen muson rüzgârı yelkenlerini şişirmişti. Fildişi ve gergedan boynuzu yüklüydü. Bilhassa ikincisi cinsel gücü arttırıcı bir ilaç olarak öyle revaçtaydı ki, tüccarlar ta Çin'den kalkıp Zanzibar'a gelirlerdi gergedan boynuzu satın almak için. Gemide gizli bir yük de vardı. Büyük güçleri harekete getirmek için kullanılacak bir şey. Lakin kıyılarının önünden süzülerek geçtiği o uyuyan diyarlar bundan bihaberdi.

Bu sakin akşamın üzerine çöken o derin huzur ve sessizlikte şaşırtıcı, sarhoş edici ve tehlikeli bir hava vardı, sanki yeryüzü artık kendinde değildi, bir büyüyle ruhu tepetaklak olmuştu ve insan şimdi orada yolunu kaybedebilirdi. Bağımsız muson uzak diyarlardan geliyordu, denizlerde istediği gibi dolaşıyordu, o sonu olmayan yolculuğunda, donuk bir ayın ve büyük bulutların altında. Ayın denize yansıyan aksi öylesine parlaktı ki, sanki yeryüzünün tüm ışıkları denizden doğuyor, sonra gökyüzüne yansıyor sanırdınız. Uzun, sakin dalgalar aldatıcıydı, sabit gibi görünüyorlardı, sanki tüm ağırlıkları kaldırırlardı, öyle ki insan ancak o uçsuz bucaksız gökyüzünde düşüp batabilirdi, dipsiz gümüşi o boşlukta, mat oksit gümüşe, son-

suza kadar da öyle kalacak, gümüşe yansıyan bir gümüş ve kıpır kıpır bir dünya, orada üst üste yığıldı, birikti ve şekil değiştirdi, yavaş yavaş, sessiz ve ağırlıksız.

Yelkenlinin burnunda hiç hareket etmeden duran iki esir sanki heykeli andırıyordu, belden yukarıları çıplak, denizin ay ışığından yoksun bölgeleri gibi bakır grisiydiler. Öyle ki, sadece sırtlarından aşağıya doğru uzayan koyu gölgelerdi o sonsuz düzlüğün karşısında onları görünür yapan. Birinin başında kırmızı bir bere vardı, ay ışığının altında bir erik gibi parlıyordu. Ay ışığının yelkeni aydınlattığı kısım kireç beyazı parlıyordu, ölü bir balığın karnı gibi. Hava alabildiğine sıcaktı, bir sera gibi, öylesine rutubetliydi ki, payandaların ve halatların üzerinden tuzlu ter damlıyordu. Ağırlaşmış sular bir iç geçirdiler sonra pruvanın ve pupanın etrafında şarkı söylemeye başladılar.

Güvertenin kıç tarafında bir fener asılıydı, üç kişi yarı oturur yarı yatar gibi tünemişti etrafına.

Biri genç Said Ben Ahamed'di: Tippo Tip'in yeğeni ve bu nüfuzlu zatın ilk göz ağrısı. Bir ihanet sonucu düşmanın eline düşmüş, iki yılını kuzey tarafında tutsak olarak geçirmişti. Tehlikeli bin bir maceradan sonra kaçmayı başarmış ve Lamu'ya kadar gelmişti. Şimdi bu gemide olduğundan kimsenin haberi yoktu, düşmanlarından intikam almak için geldiği yere geri dönüyordu. Yelkenliyi iten muson rüzgârından çok Said'in yüreğindeki o alev almış intikam hırsıydı. Geminin hem yelkeni hem safrasıydı. Said'in o gece Zanzibar'a doğru yol aldığını bilen olsaydı, bir sürü hatırı sayılır beyzade, defineleri ve haremleriyle apar topar yola koyulurlardı. Nereye olursa olsun fark etmezdi, yeter ki iş işten geçmeden ortadan kaybolabilsinler. Said'in nasıl intikam aldığını anlatan çok hikâye dolaşırdı ortalarda.

Güvertede oturmuş, derin düşüncelere dalmıştı, bağdaş kurmuştu, öne doğru öyle kaykılmıştı ki vücudu, birbirine kavuşturduğu elleri yere değiyordu.

Grubun ikinci ve en yaşlı üyesi çok meşhur bir şahsiyetti, Mira Jama'nın ta kendisi, o büyük masalcı. Masalları, şiirleri dünyanın yarısında bilinir ve sevilirdi. Said gibi o da bağdaş

kurmuştu. Sırtı aya dönük oturuyordu ama gece kaderin kötü oyunu yüzünden burnunun ve kulaklarının ta kökünden, o koyu kraniyumundan uzadığı yerden kesik olduğunu saklayamayacak kadar aydınlıktı. Üstü başı pejmürdeydi, yine de bir zamanki görkeminin kalıntılarına hâlâ sıkı sıkı tutunuyormuş gibi bir görünüşü vardı. İnce beline rengi solmuş, kalın ipekten, al kırmızısı bir kuşak bağlamıştı. Hareket ettiğinde sanki alevleniyor, ufak fenerin ışığında kıvılcım gibi, yakut gibi ışıldıyordu.

Üçüncü kişi ise kızıl saçlı bir İngiliz'di. Adı Lincoln Forsner'dı. Kıyı yerlileri Tembu diye çağırırlardı, hem fildişi hem alkollü içki anlamına gelebilirdi, artık nasıl anlamak istersen. Lincoln kendi ülkesinde çok zengin bir aileden geliyordu. Rüzgârların önünde birçok yerlere sürüklenmiş ve sonunda bu gece kendini bir yelkenlinin güvertesinde yüzükoyun yatar bulmuştu. Üzerinde bir Arap gömleği ve bol bir Hint pantolonu vardı ama bir centilmen gibi sinek kaydı tıraş olmuş, uzun favori bırakmıştı. Swahililerin *morungu* dedikleri bir ot çiğniyordu, uyarıcı ve rehavet veren bir özelliği vardı. Arada ağzındakini güvertenin kenarından denize tükürüyordu. Otun etkisiyle çenesi açılmıştı. Said'in seferine katılmasının nedeni genç adama olan aşkıydı, bir de yeni şeyler yaşamak. O zamana kadar gezip gördüğü farklı ülkelerde hep bambaşka şeylerle karşılaşmıştı. Tasasız biriydi. Deniz yolculuğunu severdi ve o gece açık denizde, mis gibi bir hava, yelkenlinin hızı ve pırıl pırıl dolunay onu mutlu etmeye yetiyordu.

"Mira, nasıl olur da," dedi, "hazır bu gece burada hep birlikte oturmuşken, anlatacak bir hikâye bulamıyorsun bize? Eskiden bir sürü hikâye bilirdin, insanın kanını damarlarında dondurur, en yakın arkadaşından bile şüphe ettirirdi ılık bir geceye iyi giden, maceraperestlere ibret dersi olabilecek hikâyelerdi. Yeni hikâyelerin yok mu?"

"Hayır, yok, Tembu," diye cevap verdi Mira, "bu da aslında kendi başına acıklı bir hikâye, maceraperestlere ibret olacak bir hikâye. Bir zamanlar çok tanınmış bir masalcıydım. İşim dinleyenlerin kanını dondurmaktı. Şeytanlar, iblisler, ze-

hir, işkence, ihanet, karanlık ve cinnet, hepsi Mira'nın malzemesiydi."

"Hikâyelerinden biri geldi şimdi aklıma," dedi Lincoln, "yalnız benim değil, Lamulu iki genç dansözün de ödünü koparmıştın –onların korkmalarına pek sebep yoktu ya–, o gece üçümüz de gözümüzü kırpmamıştık. – Sultan kendine sahici bir bakire arıyor ve bir sürü zahmetten sonra bir dağ başında böyle birini bulup ona getiriyorlar. Fakat o ilk defa..."

"Evet, evet," diye devam etti Mira hikâyeye. Tüm yüz ifadesi değişivermişti birdenbire, koyu gözleri aydınlanmış, ellerine yavaş yavaş hayat gelmişti, flüt sesini duyunca dans ederek sepetten çıkan iki ihtiyar yılan gibi. "Sultan, daha erkek kelimesini bile duymamış gerçek bir bakire arıyordu kendine. Yüksek dağların tepesindeki amazonların diyarından bin bir zorlukla birini bulup getirdiler. O diyarın kadınları hiçbir erkek çocuğunu hayatta bırakmazlardı. Hepsi de sayısız savaşa girmiş çıkmış vahşi savaşçılardı. Fakat Sultan tam da ilk defa kızın odasına girecekken, kapıdaki perdenin aralığından, kızın pencerede durmuş, saray bahçesinden geçen çıplak sucuyu seyrettiğini ve kendi kendine: 'Ah, Tanrım, ne güzel bir yere geldim, o yaratık ya Tanrı'nın ta kendisi ya da şimşek oklu o güçlü melek. Görmenin başka kimseye kısmet olmadığı şeyi gördüm ya, artık ölsem de gam yemem.' Tam o anda genç sucu başını pencereye doğru kaldırdı, durdu ve kıza baktı. Sultan'ın kalbi taş kesti, bakirenin ve genç adamın bahçedeki o güzel palmiye ağaçlarından birinin altına, gelin yatağı olacak kadar geniş bir mermer tabutun içinde birlikte canlı canlı gömülmelerini emretti. Sonra gitti o ağacın altına oturdu, hayatta hiçbir dileğinin neden yerine gelemediğini düşünmeye daldı. İsteği üzerine bir oğlan da tam yanında ona flüt çalıyordu. İşte bir zamanlar duyduğun hikâye buydu."

"Evet ama o zaman daha güzel anlatılmıştı," dedi Lincoln.

"Doğru, öyleydi," dedi Mira, o zamanlar dünya Mira'sız yapamazdı. Herkes korkmayı sever. Yıllardır ikram edilen tonlarca iltifat ve diğer tatlı şeylere artık karınları tok olan koca kontlar bir süre sonra kanları kaynasın ister. Hayatta asla başlarına

bir şey gelmemiş iffetli hanımefendiler, bir kereliğine yataklarında ürpermek isterler. Ama korku ve takip masallarından en fazla kan ve can bulanlar dansözlerdir. Ah, tüm dünya nasıl severdi beni o zamanlar. Hem güzeldim hem tombuldum. Akvavit içerdim, yumuşacık ipekten elbiselerim ve akik taşlı mücevherlerim vardı, evimde tütsü yakılırdı.

"Peki nasıl böyle değiştin?" diye sordu Lincoln.

"Ah," diyerek içini çekti Mira ve eski sakin haline dönmüştü. "Yıllar geçtikçe korkma kabiliyetimi kaybettim. İnsan bu dünyada hakikatleri öğrenince, onlar hakkında şiir yazamıyor. İnsan bir kere hayaletlerle içli dışlı olup, iblislerin karşısında durunca, sonunda hepsinden çok alacaklılarından korkar oluyor. İnsan bir kere boynuzlu kocaya döndürülünce, o zaman artık boynuzlanmaktan korkmuyor. Ben hayatı çok yakından tanıyorum. O artık beni, bir şeyin diğerinden daha değerli olduğuna inandırıp kandıramaz. Gün ışığı ve alacakaranlık, dost veya düşman, benim için hepsi aynı şey. İnsan korkunun ne olduğunu unuttuysa, başkalarım nasıl korkutabilir? Bir zamanlar çok trajik bir hikâye bilirdim: harika bir hikâye, ıstırap ve gözyaşı dolu, herkesin âşık olduğu bir hikâyeydi. Sonunda burnu ve kulakları kesilen genç güzel bir erkek hakkında. İstesem de artık bu hikâyeyle kimseleri korkutamıyorum. Zira şimdi onlarsız olmanın onlarla olmaktan daha kötü olmadığını biliyorum. Onun için şimdi burada, bir deri bir kemik, paçavralar içinde, Said'in hapishane ve fakirlik yoldaşı olarak karşınızdayım. Yoksa şimdi en büyük hükümranların tahtlarının basamağında oturuyor olur, heyecanlanır ve pohpohlanırdım. Aynen genç Mira Jama gibi."

"Peki," diye sordu Lincoln, "o zaman fakirlik ve aşağılanmak hakkında bir korku hikâyesi anlatamaz mısın?"

"Hayır," dedi hikâyeci gururla, "Mira Jama o tür hikâyeler anlatmaz."

"Ah, o zaman, ne diyelim, Tanrı yardımcımız olsun," dedi Lincoln ve yattığı yerde yan döndü. "İnsan şöyle bir düşünürse Mira, hayat, mükemmel, kusursuz ayarlanmış, çok karmaşık bir makineden başka nedir ki? Öyle bir makine ki, ne-

şe saçan köpek yavrularını huysuz, kör köpeklere, vakur tayları sünepe ihtiyar atlara ve ipekler giyinmiş, dünyayı heyecan ve korkuyla dolu sanan kanlı canlı genç oğlanları, gözleri akan, gergedan boynuzu tozu içmeye muhtaç titrek ihtiyarlara dönüştürüyor."

"Ah, Lincoln Forsner," dedi burunsuz masalcı, "insan şöyle biraz düşünürse, insanoğlu kusursuz ayarlanmış, o sonsuz yaratma gücüyle kırmızı şarabı Shiraz'dan idrara dönüştürebilen çok karmaşık bir makineden başka nedir ki? Hatta şöyle de sorulabilir; en güçlü ihtiyaç ve en büyük haz hangisidir: içmek mi yoksa işemek mi? Fakat o ikisinin arasında geçen sürede ne oldu? Bir şarkı bestelendi, bir öpücük alındı, bir iftiracı öldürüldü, bir peygamber döllendi, adil bir hüküm onaylandı, iyi bir şaka uyduruldu. Bir zamanlar tüm dünya o genç masalcı Mira Jama'yı içerek keyifleniyordu. Ama Mira Jama onun başına vurdu, kanına girdi, daha hızlı akıttı, daha bir sıcak, daha bir kırmızı korlanmasını sağladı. Artık inişteyim. Tesirim azaldı. Dünya pek yakında beni işemeye aldırmayacak ve belki ben de farkında olmadan biraz zorlanıyor olabilirim. Ama yarattığım hikâyeler, onlar yaşamaya devam edecekler."

"Peki bu arada hayata dost bakmayı nasıl başarabiliyorsun, onun senden bu kadar kurtulmak istediğini bile bile?" diye sordu Lincoln.

"Rüya görüyorum," diye cevapladı Mira.

"Rüya mı görüyorsun?" dedi Lincoln.

"Evet, Tanrı'ya şükürler olsun," dedi Mira, "her gece uykuya dalar dalmaz, rüya görüyorum.

Rüyalarımda korkuyu yeni yeni hissediyorum. Orada başıma korkunç şeyler geliyor. Rüyamda sık sık yanımda çok özel bir şey taşıdığımı görüyorum ve o şeyin hakiki hayatta hiçbir şeyin olamayacağı kadar değerli olduğunu biliyorum. Öyle bir his var ki içimde, rüyamdaki bu hazineye, korkunç bir tehlikeye karşı sahip çıkmam, onu müdafaa etmem gerekecek, çünkü uyanıkken onun yerini tutabilecek hiçbir şey yok. Ve bana öyle geliyor ki, onu bir kaybedersem parçalanıp yok olacağım. Diğer taraftan da biliyorum ki, insan hakiki dünyada bir şey kaybeder-

se, ne parçalanır ne yok olur. Rüyalarımın karanlığı en dehşetli korkularla dolu. Ama bazen de, uyanıkken hiç hissetmediğim eşsiz bir haz veriyor bu kaçma ve kovalamaca."

Bir an sessiz kaldı. "Fakat rüyaların beni asıl cezbeden tarafı şu," diye devam etti, "dünya etrafımda tekrar şekilleniyor, bunun için bir gayret göstermeme hiç hacet kalmadan. Bak şimdi, Tembu, gerçek hayatta Gazi'ye gitmek istersem, ilk önce kelepir bir gemi bulmak zorundayım. Sonra erzak almam, onları sarıp sarmalayıp paketlemem gerekiyor. Ondan sonra geminin burnunu rüzgâra karşı kırmak için uğraşıp duracağım ve hatta kürek çekmekten ellerim su toplayacak. Peki Gazi'ye varınca, orada ne olacak? Onu da hesaba katmam lazım. Fakat rüyada kendimi birden, uzun bir taş merdivenin ilk basamağında buluyorum, denizden uzanan bir merdiven bu. Daha önce hiç görmemişim, denememişim, ama ona tırmanmanın benim için büyük bir haz olacağını bilebiliyorum. Beni şu veya bu şekilde, tarifsiz bir mutluluğa ulaştıracak. Veyahut uçsuz bucaksız bozkırlarda ava gitmişim. Yanımda, yay ve ok kuşanmış, önlerinde av köpekleriyle bir sürü insan var. Fakat ne avlayacağımı veya oraya nasıl geldiğimi bilmiyorum. Bir keresinde rüyamda balkondan bir odaya girdim, hissettiğime göre sabahın çok erken saatleriydi, daha şafak sökmemişti. Taş zeminin üzerinde bir çift küçük kadın sandaleti duruyordu ve birden şöyle düşündüm: Bunlar onun sandaletleri. Kalbim birden korku ile dolup taştı, mutluluktan titredi. Ama ben bu mutluluğu hak etmek için bir şey yapmamıştım, bu kadını bulmak için ne masrafa girmiştim ne de zora. Anlayacağın, Tanrı bana bahşiş vermişti. Bazen de kapının dışında beni öldürmek niyetinde iriyarı, kara, evet, kömür karası bir adamın durduğunu biliyorum. Fakat ben onu kendime düşman etmek için hiçbir şey yapmamışım. Bu adamdan nasıl kurtulacağımı rüyamın bana söylemesini bekliyorum. Tek başıma bir çıkar yol bulmam imkânsız ve gerekmiyor da. Rüyalarımdaki sema daima çok yüksek ve çok engin. Said'le birlikte hapiste kaldığımızdan beri daha da bir öyle gibi hissediyorum. Kendimi uçsuz bucaksız bir manzaranın veya çok büyük bir evin ortasında küçücük bir adam ola-

rak görüyorum. Genç bir adama keyif verecek şeyler değil bunlar, ama ben şimdi feci çok alıyorum, sanki şarap içtikten sonra çiş yapmanın verdiği keyif gibi."

"Bilemem, Mira, ben hiç rüya görmem," dedi Lincoln.

"Ah, Lincoln, çok yaşa emi," dedi ihtiyar Mira. "Sen aslında benden de çok rüya görüyorsun. Rüya tutkununu gözünden anlarım ben. Sen uyanık rüya görenlerdensin, neredesin fark etmez. Sen kendine bir yol seçmek için zora girmezsin. Bırakırsın, dünya etrafında istediği gibi şekillenir. Sonra gözlerini açarsın, nereye gelmişim diye bakarsın. Bu geceki seyahatimiz, senin bu rüyalarından biri. Bırakıyorsun, kader dalgaları seni herhangi bir kıyıya sürükleyip atıyor, sabah olunca da nerede olduğunu anlamak için gözlerini açıyorsun."

"Güzel yüzünü seyretmek için," dedi Lincoln.

Mira bir süre sessiz kaldı, sonra "Biliyor musun, Tembu," dedi, "kahve ağacını, kazık kökü yana yatmış ekersen, kısa bir süre sonra irili ufaklı, lif gibi kökler fışkırıyor topraktan. Böyle bir ağaç çelimsiz kalır ve hiç meyve vermez, ama diğer kahve ağaçlarına kıyasla pıtrak gibi çiçek açar.

"Bu ufak kökler ağacın rüyalarıdır. Ağaç onları toprağın üstüne bir gönderdi mi, artık yan yatmış, eğri kazık köküne aldırmaz –onu hayatta tutan o ufak lif köklerdir– ama kısa bir süre için, uzun değil! Şöyle de diyebiliriz, ağaç o lif köklerin yardımıyla ölür – aslında, rüya görmek terbiyeli insanların intihar şekli.

"Eğer geceleri uykuya dalamıyorsan, Lincoln, sakın, herkesin dediği gibi, kapıdan geçen koyunları veya develeri saymaya başlama. Onlar bir tek istikamette giderler, düşüncelerin de onların arkasından. Tam aksine, derin bir kuyu düşün. Kuyunun dibinde, tam ortada, bir kaynak fışkırıyor, suları ufak kollarla her yöne akıp dağılıyor, evet, mümkün olan her yöne, aynı bir yıldızın ışıkları gibi. Şayet düşüncelerine bu suyu takip ettirebilirsen –tek bir istikamette değil ama her yana doğru– o zaman uykuya dalarsın. Eğer kalbini, kahve ağacının o ince yüzeysel kökleriyle yaptığını yapmaya fazla zorlarsan, o zaman ölürsün."

"Yani şimdi benim derdim bu mu demeye getiriyorsun: kazık kökümü mü unutmak istiyorum?" diye sordu Lincoln.

"Evet," dedi Mira, "bu olabilir ancak bu işte bir gariplik olup da, senin de, çiftçi meslektaşlarının birçoğu gibi, sağa sola bahsedecek bir kazık kökün yoksa."

"Ancak bir gariplik varsa," dedi Lincoln.

Bir süre sessiz yol aldılar. Esirlerden biri flütünü çıkardı, parmaklarını ileri geri gezdirip, biraz oynadı notalarla.

"Said'in niye hiç çıtı çıkmıyor acaba?" diye sordu Lincoln.

Said başını kaldırdı ve onlara gülümsedi, ama bir şey söylemedi.

"Çünkü düşünüyor," diye cevap verdi Mira. "Konuştuklarımız onun umurunda değil."

"Peki ne düşünüyor?" diye sordu Lincoln.

Mira bir an düşündü taşındı, sonra "Aslında," dedi, "aklını kullanabilen birisinin izleyebileceği yalnız iki düşünce tarzı var: İlki, bir an sonra veya yarın ya da yarın akşam ne yapacağım? Diğeriyse, Tanrı, yeryüzünü, denizi ve çölü, atı, rüzgârı, kadını, amberi, balığı, şarabı yaratmakla ne demek istedi? Said'in düşünceleri bir onu bir diğerini takip ediyor."

"Belki rüya görüyordur," dedi Lincoln.

"Hayır," dedi Mira, bir an durduktan sonra, "görmüyor. Onun daha rüya görmek nedir, ondan anladığı yok. Dünya onu içmekle meşgul, Said dünyanın başına vurmuş, kanına girmiş. Said onun kalbini yepyeni bir hızla çarptırmaya azmetmiş. Hayır, Said hayal kurmuyor, ama belki Tanrı'ya dua ediyor. İnsan Tanrı'ya dua etmeyi bitirince salar o ince yüzey köklerini ve o zaman düş görmeye başlar. Said belki bu gece Tanrı'ya yalvarıyor, dualarını öyle bir fırlatıyor ki Tanrı'ya, melekler de ancak kıyamet gününde fagotun deliklerine bu güçle üfleyebilirler, fillerin çiftleşmesine eşit bu güçle.Tanrı'ya diyor ki: 'Bırak tüm dünya ben olayım.'

"Diyor ki," diye devam etti Mira: "Bilesin ki, ne merhamet gösteririm ne merhamet dilerim." Fakat Said burada hata yapıyor. Hepimizle işini bitirmeden önce merhamet gösterecek."

"Hiç aynı yeri iki defa gördüğün oluyor mu?" diye sordu Lincoln kısa bir aradan sonra.

"Evet, evet," dedi Mira, "Yüce Tanrı'nın bir nimeti, rüya gö-

renin ruhu için büyük bir mutluluk. Zaman geliyor rüyalarımda daha önceki bir rüyamın mekânına geri dönüyorum, kalbim eriyor kahkahalarla, sahile vurup eriyen şen şakrak küçük bir dalga gibi."

Yine bir sessizlik oldu, bir süre yol aldılar, hiçbiri sesini çıkarmıyordu. Lincoln birden doğruldu, kalktı oturdu, rahat bir pozisyon buldu. Ağzında çiğneyip durduğu, kurutulmuş tütün yapraklarının sonuncusunu da yere, güvertenin zeminine tükürdü, cebinden biraz daha tütün çıkardı, sarmaya koyuldu.

"Bari ben bir hikâye anlatayım, Mira," dedi, "madem sen anlatamıyorsun. Bana eski şeyleri hatırlattın. Senin diyarından bir sürü güzel hikâye dinledim, çocukken onlara bayılırdım. Şimdi bunlardan birini anlatmak istiyorum, sevgili kulakların bayram etsin diye ve Said'in yüreği için – belki hikâyemin ona da bir faydası olur. Anlatacağım hikâye, Mira, bundan yirmi yıl önceye ait, rüya görmeye nasıl başladığım ve bana bunu öğreten kadın hakkında. Her şey tamamen anlatacağım gibi oldu, bitti. Bahsedeceğim diyarlardaki şahıs ve mekân adları, oralardaki durum ve şartlar sana tuhaf gelebilir; bunları sana izah edemem, anlayabileceğini anla, gerisini bırak. Anlatılanın yarısını bile anlamak hiç de küçümsenecek bir kabiliyet değil.

* * *

Bundan yirmi yıl önce, yirmi üç yaşında genç bir adamken, bir kış gecesinde dağların tepesindeki bir otelde, odamda oturuyordum. Dışarıda hava kötüydü. Karlı, feci bulutlu bir geceydi, ay hiddetle yarım yarım parıldıyordu.

Sana Avrupa denen o diyarı anlatacağım, duydun herhalde. İki bölgeden müteşekkil, biri diğerinden çok daha hoş. İkisini dik ve yüksek bir sıradağ ayırıyor. Bu dağları aşmak sadece bir iki yerde mümkün, bu noktalardaki kayalık yamaçların kıvrımları biraz daha yumuşak, biraz daha dostça. Tam bu noktalarda dağı oyarak bin bir meşakkatle geçit açmışlar, yollar yapmışlar, insanlar dağları aşıp diğer tarafa geçebilsinler diye. Bahsettiğim otel bu yollardan birinin üzerindeydi. Yollardan biri, yalnız yayaların, at ve beygirlerin değil at arabalarının da kullanması-

na müsaitti. İnsan geçidin en tepe kısmına kadar kan ter içinde, oflaya puflaya tırmandıktan sonra, yol yokuş aşağı gitmeye başlardı. Hava ılınır, yumuşar, yüzünü, ciğerlerini okşamaya başlardı insanın. İşte tam orada dinî bir tarikat büyük bir ev inşa etmişti, yoldan geçenlerin mola verip dinlenebilmeleri için. Her şeyin soğuk ve ölü olduğu kuzeyden, güneyin güzel mavi ülkelerine doğru yoldaydım. Kaldığım otel, yolun, geçidin tepesine doğru tırmanan kısmının tam alt başındaydı. Ertesi sabah oradan yoluma devam edecektim. Seyahat etmek için mevsim oldukça erkendi. Birkaç kişinin dışında kimseler yoktu. Yukarılarda dağların zirveleri kalın bir kar tabakasıyla kaplıydı.

Dünyanın gözünde güzel, zengin ve neşeli bir genç, keyif içinde yüzen ve her şeyden, hakkını vererek zevk almasını bilen biriydim. Fakat aslına bakılırsa fırıl fırıl dönüyordum ortalarda, gözü kara yüreğim beni bir oraya bir buraya sürüklüyordu, boş bir arayıştı benimkisi, bir kadının arkasından. Evet, bir kadının. Ya, Mira, ister inan ister inanma. Onu çok yerde aramıştım. Bu arayışın boşuna olduğunu da biliyordum esasında, elimden gelse hemen vazgeçerdim, ama heyhat. Kendi ruhumu, Mira, sevgili dostum, sanki bu kadına teslim etmiştim, orada onun göğsünde yatıyordu.

Benim yaşlarımda genç bir kız da değildi, çok daha yaşlıydı. Hayatı hakkında hiçbir şey bilmiyordum, yenilip yutulması zor şeyler dışında ve işin en feci yanı da, ola ki onu bulsam bile, buna sevineceğini sanmam için hiçbir nedenimin olmamasıydı.

Her şey şöyle oldu: Babam İngiltere'nin sayılı zenginlerindendi. Birçok büyük fabrikası, şehir dışında güzel bir malikânesi, büyük bir ailesi ve de büyük bir işgücü vardı. Sık sık İncil okurdu –kutsal kitabımız– ve giderek kendisini Tanrı'nın yeryüzündeki elçisi gibi görmeye başlamıştı. Sonunda içindeki Tanrı korkusuyla kendini beğenme hissini birbirinden ayırt edemez hale gelip gelmediğini bilemiyorum. Dünyadaki kaostan bir dünya düzeni kurmanın, her şeyden en ziyade şekilde fayda sağlamanın –ki bu kendisinin fayda sağlaması anlamına gelirdi– ona düştüğünü düşünürdü. Hakim olamadığı iki huyu vardı bana göre. Birincisi, prensiplerine rağmen müzikten çok

hoşlanırdı, özellikle İtalyan operalarına bayılırdı; ikincisi, geceleri zaman zaman uyku tutmazdı. Sonradan halamdan duydum –halam haklı olarak babamdan nefret ederdi–, gençliğinde Batı Hint Adaları'nda yaşarken bir adamın intiharına sebep olmuş veya belki de onu kendi elleriyle öldürmüş. Onu geceleri uyanık tutan herhalde buydu. Ben ve ikiz kız kardeşim, diğer kardeşlerimize göre yaşça çok küçüktük. Bilemiyorum babamı ne dürtmüştü de, diğer çocuklarının zahmetini hazır atlatmışken bir de biz iki ufaklığı peydahlamıştı. Kıyamet gününde bunun hesabını verecek. Bazen düşünmüşümdür, acaba Batı Hint Adaları'ndaki adamın hayaleti mi peşini bırakmıyordu hiç?

Ne yapsam babamı memnun edemezdim. Ona çok acı ve sıkıntı verdim. Şayet kendi mahsulü olmasam, başımı belaya sokmamı büyük bir zevkle seyrederdi. Bilirdim ki öz oğlu yani ben Lincoln, hep aklındaydı. Özellikle geceleri saat birle üç arasında ona –aklında– çekerek, bükerek, çakarak, oyarak türlü şekiller verir, nasıl daha faydalı bir hale sokarım diye çabalar dururdu. Ben o aynı saatleri genel olarak şamatayla, gülüp eğlenmekle geçirirdim. Orduda gösterişli bir alaya subay olarak atanmıştım. Ülkenin en soylu ve oturaklı ailelerinin oğulları arasında önem ve itibar kazanmak için de, babamın sadece kendi hakkı olduğuna hükmettiği, parayı, zamanı ve gayreti oraya sarf ediyordum.

Tam o günlerde bir komşumuz vefat etti ve geride dul bir kadın bıraktı – güzel ve zengin bir kadın. Evliliği mutsuz geçmişti. Kadına evlilik hayatının çilesine katlanma gücü veren tek şey, bana tıpatıp benzeyen ikiz kız kardeşimle –öyle ki onun elbiselerini giydiğimde kimse bizi birbirinden ayıramazdı– aralarındaki yakın dostluktu. O yüzden babam bu dul kadının benimle evlenmeye, yani babamın omuzlarındaki yükümü kendi omuzlarına almaya, rıza göstereceğini düşünüyordu. Bu plan bana o sıralarda hayatın sunduğu diğer bütün şeyler kadar tabii geldi. Babamdan tek istediğim şey, dul kadının yas tuttuğu süre içinde, Avrupa'ya seyahat etmeme izin vermesiydi. O günlerde şaraba, iskambil oyununa, horoz dövüşüne ve Çingenelerle takılmaya büyük zaafım vardı. Teolojik tartışmalara ihtiras de-

recesinde tutkundum, burada babama çekmişim. Babam, artık ya genç dulla evlenmeden kurtlarımı istediğim gibi dökmemin iyi olacağını düşündü ya da dul kadının henüz düşünme safhasındayken benim bu yönlerimle yakinen tanışmasının onu caydıracağından korktu. Ve de öyle sanıyorum ki, aşk oyunlarında ne kadar hevesli ve uçarı olduğumu bildiğinden, özel durumumdan yararlanmamdan da korkuyordu. Yakın komşu ilişkilerimizi, sözlüsü olmamı ve hiçbir şey olmasa kız kardeşime olan benzerliğimi kullanarak nişanlımı zamanından önce baştan çıkarıveririm diye düşündü sanırım. Velhasıl dokuz aylığına gitmeme rıza gösterdi. Ama eski bir okul arkadaşı benimle gelecekti –uzun yıllardır babamın hayırseverliğine mazhar olmuş bir zat– ve bu şekilde ondan da büyük hayır sağlayabilecekti babam, her şeyden olduğu gibi. Adamdan daha seyahatimizin başlarında kurtuldum. Roma'ya gelir gelmez, kendini ihtirasla Laupsacos'daki o eski Priapos âdetlerine kaptırdı ve ortadan kayboldu, ben de özgürlüğün ve hayatın tadını alabildiğine çıkarmaya koyuldum.

Fakat seyahatimin dördüncü ayında başıma bir şey geldi, Roma'nın genelevlerinden birinde bir kadına âşık oldum. Bir akşam bir takım Alman teologla birlikte gitmiştim oraya. Zengin sınıfının etrafa para saçacağı lüks bir yer değildi, ama sanatçıların ve hırsızların dadandığı kara ve kasvetli bir yer de değildi, ikisinin arasında derli toplu bir yerdi. Binanın bulunduğu o dar yolu ve içeri girince insanı çarpan kokuları hâlâ hatırlıyorum. O kokuları tekrar bir koklayabilsem, kendimi evime dönmüş hissedeceğim. Siz şairlerin pek kullandıkları gözyaşı, kalp, hasret, yıldızlar gibi kelimelerin manalarını anlayabilmişsem ve hâlâ hatırlayabiliyorsam, bunu o kadına borçluyum. Evet, bilhassa yıldızlar, Mira o kadın bir yıldıza benziyordu. Onunla diğer kadınlar arasındaki fark, bulutlu ve yıldızlı bir gökyüzünün arasındaki farka eşti. Belki sen de hayatında böyle kadınlarla karşılaşmıştın Mira, karanlıklarda kav gibi ışık saçan kadınlara.

Ertesi gün Roma'daki otel odamda dehşet içinde uyandığımı hatırlıyorum. Şöyle düşünüyordum: Dün gece sarhoştum, kafam yerinde değildi, zihnim yanıltıyor beni. Böyle bir kadın

olamaz gerçek hayatta. O zaman başımdan aşağıya soğuk terler boşandı. Lakin, diye düşündüm sonra, orada öyle yatağıma uzanmış, kendi kendime böyle bir kadın icat etmiş olamam ki. Bu büyük şairlerimize mahsus bir şey. Evet, kendi başıma böyle hayat dolu ve güçlü bir kadını asla tahayyül edemezdim. Kalktım ve eve geri döndüm, oradaydı, tıpatıp onu hatırladığım gibiydi.

Onda hissettiğim o olağanüstü gücün gerçek olmadığını daha sonra anlayacaktım. Göründüğü kadar güçlü değildi. Bu kanaate nasıl mı vardım? Anlatayım:

İnsan tüm hayatı boyunca rüzgâra ve akıntıya karşı kürek çekmişse ve eline hayatında ilk defa, aynı bu gece olduğu gibi, büyük gelgitlerle ve rüzgârlarla yol alan bir yelkenliyle seyahat etme şansı geçmişse, yelkenlinin gücü onu mest eder. Burada hataya düşüyor olabilir, ama bir bakıma haklı da olabilir. Zira şöyle de bakılabilir, suyun ve rüzgârın gücü yelkenlininkiyle birleşmiştir, bütün o yelkenlilerin içinde bir tek bu yelken onlarla tek vücut olmaya ve onları hizmetine almaya rıza göstermiştir. Ben de aynen böyle, tüm hayatım boyunca babamın kalkanı ardında, hayatın tüm rüzgârlarına ve akıntılarına karşı yelken açmayı öğrenmiştim. Ama ilk defa bu kadının kollarında kendimi onlarla uyumda hissetmiştim, bu sefer hayatın kendisiydi beni kaldırıp ileriye taşıyan. İnanıyordum ki, bunu sağlayan o kadının ender gücüydü. Ancak o sıralarda, onun hayatın tüm akıntılarıyla ve rüzgârlarıyla ne ölçüde güç birliği yapmış olduğu hakkında hiçbir fikrim yoktu.

İlk geceden sonra birbirimizden hiç ayrılmadık. Kendi ülkemde yaşadığım aşk hikâyelerinden pek bir şey anlayamamıştım. Misafir odasında iltifatlar ve göz oyunları ile başlar, bir dizi ziyaretten, buketlerden ve köşe başlarındaki kaçamak öpücüklerden sonra, doruk noktasına gelin yatağında varılacağı farz edilirdi.

Roma'daki aşk serüvenim, şarabın ve gürültülü müziğin eşliğinde yatakta başladı ve çok özel bir dostlukla sonuçlandı, öyle bir dostluk ki, benim için hayattaki en önemli şeyin bu olduğunun ve olacağını o zamana kadar hiç sezememiştim. Sonra onu

yanıma alıp götürdüm, günübirliğine, önce gündüzleri sonra hem gece hem gündüz. Bir at ve bir araba satın aldım, birlikte Roma'yı ve *Campagna*'yı dolaştık, ta Frascati'ye ve Nemi'ye kadar gittik. Akşam yemeklerimizi ufak tavernalarda yedik ve sabah erken sık sık arabayı yolun kenarına çektik, at çimenliklerde otlarken biz de çimenlerin üzerinde oturup bir yandan şarabımızı yudumladık, kuru üzüm ve badem atıştırdık, bir yandan da gökyüzünde uçan yırtıcı kuşları seyrettik, kocaman gölgeleri körpe çimenlerin üzerinden süzülüyordu. Biz yola çıkınca da sık sık arabayı takip ediyorlardı bir süre. Bir keresinde bir köy eğlencesine rastlamıştık. Fıskiyeli çeşmenin etrafında asılı rengarenk lambalar o berrak akşamda pırıl pırıldılar. Bazen deniz kenarına giderdik. Eylül ayıydı, Roma'nın en güzel zamanı. Her taraf kızıl bir kahverengiyle kavrulmaya başlar, ama hava pınar suyu gibi berraktır. O kadar fazla tarlakuşu uçuşur ki havada, şaşırır insan, o mevsimi çok sevdiklerinden olacak bıkıp tükenmeden şakırlar. Olalla tüm bunlardan büyük bir keyif duyuyordu. İtalya'ya âşıktı, yemekten ve şaraptan iyi anlardı. Bazen bir hanımefendi gibi giyinir: kaşmir şallar, gökkuşağı renklerinde devekuşu tüylü şapkalar takardı. İşte o zaman İngiltere'nin tüm hanımefendileri onun eline su bile dökemezlerdi. Bazen de başını İtalyan kadınlarınınki gibi örtmeyi, köylülerle halk danslarını yapmayı severdi – onun kadar güzel ve hiç yorulmadan dans eden biri olamaz bu dünyada. Ama çoğu zaman yanıma oturup dans edenleri seyretmeyi tercih ederdi. Gittiğimiz her yeri çabucak benimser, oranın havasına bürünüverirdi. Dışarıda birlikte gezinirken, öyle çok şey dikkatini çekerdi ki, tüm ömrünü av ve balıkla geçirmiş olan ben bile ona yetişemezdim. Sonra onda öyle bir taraf vardı ki, sanki mutlulukla mutsuzluk veya hayatın eğlenceli ve sıkıcı yanları arasında ona göre pek fark yoktu. Hepsi kabulüydü, sanki kalbi hepsinin aslında aynı şey olduğunu hep bilmişti.

Bir öğleden sonraydı, güneş batmaya başlamıştı, Roma'ya dönüyorduk; atı Olalla kullanıyordu, başı çıplaktı, elindeki kamçıyı arada atın kalçalarında şaklatıyordu hızlansın diye. Akşam rüzgârı uzun koyu buklelerine vuruyor, onları arkaya doğru sa-

vuruyordu. Sol şakağından köprücük kemiğine kadar ufak bir yılan gibi uzanan uzun, beyaz yanık izi yine gözüme çarptı. Yine sormadan edemedim, nerede, nasıl yanmıştı böyle? Bir cevap vermedi, onun yerine ona âşık olan Romalı seçkin bürokratlarından ve tüccarlardan bahsetmeye başladı. Ta ki ben, onda kalp olmadığını söyleyinceye kadar. O zaman sustu, bir süre öyle kaldı, tam hız gidiyorduk, batan güneşin ışıkları gözümüzün içine giriyordu.

"Ah evet," dedi sonunda, "benim de bir kalbim var, ama Milano yakınlarındaki ufak, beyaz bir villanın bahçesinde gömülü."

"Sonsuza dek mi?" diye sordum.

"Evet, sonsuza dek," diye cevap verdi, "çünkü orası dünyanın en güzel yeri."

"Peki acaba," diye sordum, kıskançlık kalbimi bir kıskaç gibi sarmıştı, "o Milano yakınlarındaki küçük, beyaz villada ne var ki, senin kalbine sonsuza kadar sahip çıkabiliyor?"

"Bilmiyorum ki," dedi, "pek bir şey yok herhalde, artık orada ne bahçede yabani otları temizleyen biri var ne de piyanoyu akortlayan. Belki de şimdi tamamen yabancı insanlar yaşıyordur o evde. Fakat ay ışığı hâlâ orada ay çıktığında, ve ölülerin ruhları da."

Sık sık öyle bir tuhaf, kaprisli bir edayla konuşur, öyle latif ve yumuşak, evet, adeta naçiz bir tavır gelirdi ki üzerine, beni hep büyülerdi. Karşısındakinin hoşuna gitmek için öyle çabalardı ki, bir hizmetçinin memnun edememe korkusundan kaskatı kesilmesinden ziyade bolluk içinde yüzen bir sahibin, sağa sola lütuf dağıtması gibi bir şeydi. Kendini beğendirmek için tüm kurnazlıkları deneyen keskin dişli, sivri pençeli ehli bir dişi aslan edası vardı onda. Bazen ufacık bir çocuğa benzerdi, bazense karşımda ihtiyar bir kadın var sanırdım. *Campagna*'nın o binyıllık su kemerleri gibi – gölgeleri toprağa düşerken, o eskilerin ihtişamlı duvarları şimdi yarı yıkık cüsseleriyle akşam güneşinin altında kızıllaşıp parlarlar. Kendimi onun yanında gıcır gıcır ama bomboş bir cisim gibi hissederdim bu dünyada, utangaç ufak bir çocuk gibi. Gözüme hep benden çok daha güçlüymüş gibi görünürdü. Uçabildiğini ve ne zaman canı isterse

ayaklarını topraktan kesip üzerimden havaya, benden yukarılara yükselebileceğini bilseydim, sanıyorum o zaman ben de aynı hisleri duyardım.

Eylül ayının sonlarına doğru geleceğini düşünmeye başladım. Olalla'sız yaşayamayacağımı anlamıştım. Öyle düşünüyordum ki onu terk etmeye kalkışabilsem bile, kalbim kendiliğinden koşarak ona geri dönebilsindi – suyun hep aşağıya doğru akması gibi. Onunla evlenecek ve sonra onu benimle İngiltere'ye gelmeye razı edecektim.

Eğer ilk başta sorduğumda bana bir nebze çekimsermiş gibi görünseydi, daha sonraki hareket tarzı ne şaşırtır ne yerden yere çalardı, ama öyle olmadı. Hemencecik benimle geleceğini söyledi bana. O andan sonra bana karşı eskisinden daha bir müşfik ve daha bir şirin davranmaya başladı. Sık sık İngiltere'deki hayatımızdan ve oraya ait diğer şeylerden konuşur, gülerdik. Ona babamdan ve İtalyan opera müziğine olan büyük hayranlığından bahsettim –onun hakkında söyleyebileceğim en iyi şey buydu– ve bütün bunları onunla konuşurken, İngiltere'de bir daha asla sıkılmayacağımı anladım.

İlk defa o sıralarda bir şey fark ettim, Olalla'nın hep yakınında bir yerde, hep aynı adamı görüyordum, daha önce hiç görmediğim biri. İlk birkaç defa aldırmadım, fakat altıncı veya yedinci karşılaşmadan sonra, adam aklıma takılmaya ve nedenini çıkaramadığım bir şekilde rahatsız etmeye başladı. Elli beş veya altmış yaşlarında bir Yahudi'ydi, ufak tefek, zarif giyimli, her parmağında elmaslar. Yaşlı görmüş geçirmiş bir beyefendi havası vardı onda. Yüzü balmumu gibi soluktu, gözleri kömür gibi karaydı. Adamı ne Olalla'yla birlikte gördüm ne de evinde rastladım. Fakat oraya gidip gelirken yolda hep karşılaşırdık, sonunda adamın, Olalla'nın etrafında, ayın dünyanın etrafında dönmesi gibi döndüğünü hissettim. O adamda ilk baştan beri olağandışı bir şey sezinlemiş olmalıyım, yoksa herhalde Olalla'ya hükmettiği ve hayatının kötü ruhu olduğu gibi bir saplantıya kapılmazdım. Bu tuhaf insan giderek düşüncelerimi öylesine girdi ki, İtalyan hizmetkârıma adam hakkında, kaldığı otelden biraz bilgi toplamasını istedim. Adamın gözü pek, zen-

gin bir Hollanda Yahudisi olduğunu ve adının Marcus Cocoza olduğunu öğrendim.

Böyle bir adamın günün her saatinde Olalla'nın yaşadığı o daracık sokakta ne işi olabileceği, neden böyle durmadan gidip geldiği, giderek öyle bir merakımı uyandırdı ki, sonunda birazcık da istemeyerek –zira Olalla'nın bana anlatabileceklerinden çekiniyordum– ona adamı tanıyıp tanımadığını sordum. İki parmağıyla çenemi tuttu ve başımı yukarıya doğru kaldırdı.

"Daha fark etmedin mi, Carissimo," diye sordu, "bir gölgem olmadığını? Yüreğimi huzura erdirmek için gölgemi bir zamanlar şeytana satmıştım, biraz da şakasına. O dışarıda rastladığın adamın artık hiçbir işimin kalmadığı bir zamanki gölgemden başka bir şey olmadığını o her daim keskin zekanla herhalde anlamışsındır. Şeytan bazen onu etrafıma salıyor, dolaşmasına izin veriyor. O da geri dönüp eskiden olduğu gibi ayaklarımın dibine serilmek istiyor. Fakat ben buna hiçbir şartla izin vermem. Eğer verseydim, şeytan benimle tekrar pazarlığa oturmak isterdi. Hayır, minik yıldızım, o adam umurumda bile değil."

Onun o an, bir kerecik de olsa, kelimesi kelimesine doğruyu söylediğini anladım. Olalla'nın gölgesi yoktu. Onun çevresinde hiçbir şey karanlık ve kasvetli değildi. Etrafında dolanan bütün gölgeler, insanoğlunun –ve bir zamanlar benim de, ki o zamanlar oldukça uçarı biriydim– peşini bırakmayan endişenin, hasretin, hırs ve korkunun gölgeleri, onun yanına yaklaşmaktan menedilmişlerdi. Onu öpüp, gölgesini dışarıda sokakta bırakmamızı ve jaluzileri indirmemizi söyleyebildim sadece.

İçimde, daha sonra içli dışlı olacağım ve o sıralardaki saflığımla mutluluğun ta kendisi sandığım o garip hissin uyanması tam bu zamana rastlar. Nereye gidersem gideyim, etrafımdaki dünya ağırlığını kaybetmiş ve yavaş yavaş yukarıya doğru yükseliyor gibi geliyordu bana. Hava gibi hafif bir dünya, cismi ve katılığı olmayan. Artık hiçbir şey som ve masif değildi. San Angelo Şatosu tamamen bir hayaldi, St. Peter's Basilica'yı iki parmağımla kaldırabileceğimden emindim. Sokakta ezilmekten de hiç korkmuyordum artık, atlı arabalar Roma sokaklarının dört bir yanında kol gezseler bile. Atların da, arabaların da ve araba-

cıların da kâğıttan kesilmiş modellerinden daha ağır olmadıklarına öylesine emindim ki. Evet, fevkalade mutluydum, sanki aklım başımdan gitmişti, zira o ruh durumunu, beni bekleyen daha büyük bir mutluluğun, bir nevi Tanrı katına ulaşma safhasının alameti sanıyordum. Tüm evren ve onunla ben de, cennet katına doğru kanat açmıştık. Bu hissiyatın ne olduğunu çok iyi biliyorum. Bu geriye sarılamaz bir vedanın başlangıcıdır, horozun ötmesidir. O günden beri de çıktığım seyahatlerde şunu fark ediyorum: bir ülke veya bir dost grubu, insan onlardan tam ayrılmak üzereyken, böyle ağırlıksız bir görünüm kazanmaya başlıyor. Yani o zamanlar yine de haklıydım. Etrafımdaki dünya sahiden kanat açtı, yukarıya doğru kaldırıldı ve yükselmeye başladı. Sadece ben, uçmak için ağır olan ben, geride kaldım, çöllerin en korkuncunda, yapayalnız.

Tam babama bir mektup yazıp, o dul komşumuzla evlenemeyeceğimi bildirecektim ki, deniz subayı olan kardeşimin, gemisiyle Napoli'ye gelmiş olduğunu haber aldım. Mektubu kardeşime vermenin daha iyi olacağını düşündüm, Olalla'ya birkaç günlüğüne Napoli'ye gitmek zorunda olduğumu söyledim. Ben yokken o yaşlı Yahudi'yi görüp görmeyeceğini sordum, görmeyeceğine beni temin etti.

Kardeşimle buluşmam beklediğim gibi olmadı. Onunla konuşmaya başladığımızda, gelecek planlarımın başkalarının gözüne nasıl göründüğünü hayretle fark ettim ve bu beni fazlasıyla rahatsız etti. Hep tek akıllının kendim olduğumu düşünüyordum. Eski evimin ve eski dünyamın ölü atmosferini, Olalla'yla tanıştığımdan bu yana ilk kez hatırlıyordum. Mektubu kardeşime verdim, ağzımın döndüğü kadar, babamla bu konuda bir konuşmasını rica ettim ve alelacele Roma'ya döndüm.

Geldiğimde, Olalla ortadan kaybolmuştu. Kaldığı evdekiler bana önce onun aniden ateşlenip öldüğünü söylediler. Kendimi kaybettim, üç gün aklım başıma gelmedi. Sonra düşündüm ki, söyledikleri imkânsızdı. Gidip evdeki herkesle tek tek konuştum, bana her şeyi anlatmaları için yalvardım, tatlı dil döktüm. Napoli'ye giderken onu bu yerden uzaklaştırmam gerekti. Ama sonra düşündüm ki, o bir kere beni terk etmeye karar ver-

diyse, bunun bir faydası olur muydu ki? İçimde batıl inanç gibi, tuhaf bir korku vardı, bana Olalla'nın kayboluşuyla o Yahudi arasında bir ilişki olduğunu söylüyordu. Evdeki yaşlı *madama* ile son konuşmamda dayanamayıp onu boynundan yakaladım, saçlarından tutup evin içinde odadan odaya sürükledim, her şeyi bildiğimi ve bana gerçeği olduğu gibi anlatmazsa onu kendi ellerimle boğacağımı söyledim. Korkusundan tir tir titreyen kırışık yüzlü ihtiyar kadın itiraf etti: Evet, o adamdı. Olalla bir gün evden çıkmış, bir daha geri dönmemişti. Ama ertesi gün yaşlı, soluk benizli, kara gözlü bir Yahudi beyefendi ona gelmiş ve Olalla'nın borcunu ödemiş, üstüne hatırlı bir miktar para da vermişti, yaşlı kadın sonradan bir sorun çıkarmasın diye. İkisini birlikte görmemişti. "Nereye gittiler?" diye bağırdım, yaşlı kadını boğmakla ümitsizliğim geçmeyecekti, bu beni daha da çıldırttı. Bilmiyordu, ama biraz düşündü, sonra, ha evet, Yahudi'nin, uşağına Basel adındaki bir şehirdeki bir caddeden bahsettiğini duymuştu.

Basel'e gittim. Daha önce bunu hiç denememiş olanlar, bilmediğin bir şehirde, adını bilmediğin birini aramanın ne meşakkatli bir şey olduğunu tahmin edemezler.

Aramamı daha da zorlaştıran şey, Olalla'yı hangi seviyedeki muhitlerde arayacağım hakkında hiçbir fikrim olmamasıydı. Yahudi'yle birlikte gittiyse, belki de şimdi kendi arabasıyla gezen şık bir hanımefendiydi. Ama o Yahudi neden Olalla'yı, onu ilk bulduğum Roma'daki evde bırakmış, gidip almamıştı? Anlaşılamaz olsa da, herhalde bir nedeni vardı. Basel'in bütün malum evlerini dolaştım, sayıları insanın tahmin edebileceğinden fazla. Basel, Avrupa'nın, evlilik müessesinin kutsallığına en sıkı sıkıya bağlı şehri olmasına rağmen. Hiçbir yerde onun izine rastlayamadım.

Sonra aklıma Amsterdam geldi, hiç olmazsa orada elimde bir ad olacaktı: Cocoza.

Hemen oraya gittim ve Yahudi'nin evini buldum – eski, şahane bir ev. Amsterdam'ın en zengin adamı olduğunu öğrendim. Ailesi üç asırdır elmas ticareti yapıyormuş. Ve kendisi de hep seyahatteymiş. O sırada Kudüs'te olduğunu zannediyorlarmış.

Amsterdam'dan sonra başka başka yanlış izler üzerinden yolum birçok farklı ülkeye uzandı. Bu ümitsiz takip beş ay sürdü. Sonunda Kudüs'e gitmeye karar verdim ve işte Cenova'dan gemiye binmek için İtalya'ya geri dönüşüme rastlıyor Andermatt'da o geçidin eteğindeki otelde kalmam. Orada o akşam odamda oturmuş, tüm bu düşünceler kafamın içinde cirit atarken, ertesi gün erkenden geçide doğru yola çıkmayı bekliyordum.

Bir gün önce babamdan bir mektup almıştım, bana ulaşması aylar almıştı, bir türlü beni kaldığım yerlerde yakalayamamış, hep bir sonraki adresime yollanarak beni aylardır takip etmişti. Babam şöyle yazmıştı:

"Davranış şekline sonunda sükûnetle ve sanırım anlayışla bakabilecek duruma ancak gelebildim. Nedenine gelince, son üç aydır, arşivlerimizdeki bazı aile evraklarını okumak için çok zaman ve dikkat harcadım. Bu kâğıtları inceledikten sonra bende, ailemizin iki asırdan beri ve hâlâ da süren kötü bir kaderin esiri olduğu kanaati uyandı.

Ailemizin her daim diğerlerinden çok daha üstün olmasının nedeni, aramızda her zaman kuşağının zayıflıklarını ve kusurlarını kendinde toplayan bir aile ferdinin bulunmuş olması. Böylece normalde bir sürü insana dağılacak olan hatalar, bir tek insanda toplanmış ve diğerlerimiz bu mükemmelliği devam ettirmiş.

Bahsettiğim evrakları dikkatle okuduktan sonra, bu konuda artık hiçbir şüphem kalmadı. Bu özel seçilmiş günah keçisinin izini ben yedi nesil geriye kadar sürmeye muvaffak oldum, Bess teyzeyle başlıyor. Onun hayat tarzının detaylarına burada girmek istemiyorum. Henry ve Ambrose amcalarımın bize anlattıkları misallerle kifayet edeceğim, tabii onların zamanında, hiç şüphesiz..."

Burada, babamın faraziyesini destekleyen bir sürü isim ve gerçek sıralanmıştı. Sonra şöyle devam ediyordu: "Ailemizin bu garip kaderinin ola ki bir gün değişmesi, ailemiz ve adımız için bir nimet olmaktan daha çok vahim bir darbe olmaz mıydı, orasını tam bilemiyorum. Ailemiz bir sürü zorluk ve beladan, bir sürü korku ve endişeden yakasını kurtarabileceği gibi diğer

taraftan da ailemizin, diğerlerine olan üstünlüğünü kaybetmesine de neden olabilir.

Sana gelince, tavsiyelerimi ve nasihatlerimi dinlememek için bunca zamandır öyle keçi gibi inat ettin ki, senin, ailemizde bu kuşağın günah keçisi olmak için seçilmiş kişi olduğunu düşünmeye hakkım var sanırım. Sen fazileti cazip kılacak ve oğlun babaya sadakatinin, gayret ve itaatin bu dünyada nasıl mükafatlandırıldığını gösterecek şekilde davranmaktan imtina ettin. Seninle olan ilişkimde bundan böyle yol gösterenim, maneviyat gücü ve basit bir hayat felsefesi olacak. Sana, senin gittiğin yolda yürekten hayır duamı verebiliyorsam, bu, diğer aile fertlerine, bir oğlun babaya karşı itaatsizliğinin, zayıf karakterinin ve kötü ahlakının, onu nasıl mecburen fakirliğin, perişanlığın ve aşağılanmanın kucağına sürükleyeceğini ailenin diğer fertlerine göstermek ve onları senin yolundan caydıracak bir misal oluşturmak içindir."

Babamı bir daha hiç görmedim. Uzun yıllar sonra Smyrna'da tesadüfen sefil bir halde gördüğüm eski bir hocam bana babamdan bahsetti. Görünüşe göre duruma alışmış. Bir zamanlar bana uygun gördüğü genç dul komşusuyla evlenmiş, bir oğulları olmuş, adını Lincoln koymuşlar. Artık bunu yine de beni farkında olmadan, sevdiğinden mi yaptı, yoksa geceleri saat birle üç arası, Lincoln adı yüzünden aklına üşüşebilecek her türlü nahoş hatırayı veya hayali kovmayı mı ümit ettiğinden, bunu kestirmem imkânsız.

Mektubunu iki kere baştan sona okudum. Vakit öldürmek için tam cebimden çıkarıp tekrar okumaya başlayacaktım ki, yemek salonuna giren iki genç adam ilişti gözüme. Dışarıdaki soğuk geceden kaçmışlardı herhalde. İçlerinden birini tanıyordum, beni bir görse hemen gelir yanıma çökerdi diye içimden geçiriyordum ki, öyle de oldu ve üçümüz gecenin geri kalan kısmını birlikte geçirdik.

Şık giyimli ve hayat dolu bu iki genç adamdan biri soylu Coburg ailesinin oğluydu, onu yıllar önce İngiltere'de tanımıştım, siyasi bilimler okumak için gelmişti, diplomat olmak istiyordu – ve at yetiştirmek, ailesinin ekmek kapısıydı. Adı Friedri-

ch von Hohenemser'di. Tavrı ve mizacı itibarıyla, Pilot adlı eski köpeğimi andırıyordu. Uzun boylu, tıknaz, sarışın, yanağından kan damlayan bir gençti.

Pek sevdiğin kıssalarını kullanmamın seni memnun edeceğini düşünerek de, sevgili Mira, diyebilirim ki, öyle bir zattı ki, hayat onu ne olursa olsun yutmaya kalkışmazdı. Lakin hayat tarafından içilip bitirilmek için de coşkun bir istek vardı onda! Her fırsatta da dener, boğazından geçmeye çalışır, her seferinde aynı inatla reddedilirdi. Hayallerini kaybetmesin diye –zira hayat onları terk etmemizi istemez– kafasına dikmeden önce bir iki yudum alır, ama hayat yine her seferinde kusuverirdi onu. Ağır gelecek ne vardı onda diye sorarsan, sana kesin bir şey söyleyemem. Fakat sanırım, ona yakınlaşan herkes şu veya bu şekilde aynı şekilde hissetti. Ondan hazzetmiyorlar denemezdi, ama onunla ne yapacaklarını da bilemezlerdi. Yani o, akli ve manevi yönden, hâlâ tam manasıyla bir cenin aşamasındaydı.

Bir insanın bulunduğu konumu –bir cenin olarak bile– doldurabilmesi için bir nebze kurnazlık bir nebze de talih gerekiyor galiba. Dostum Pilot asla onun ötesine geçemedi. Muhtemelen çok berbat bir durumda olduğunu kendi de düşünmüştür sık sık. Tanrı şahittir öyleydi de. Mavi gözlerinde zaman zaman hayatla arasındaki o çılgınca, ümitsiz mücadelenin trajik aksi fark edilirdi. Arada kenarından köşesinden özgürlüğün tadına dilini dokundurabilmiş olduğunu farz edebiliriz, ama o zaman bundan abartıp göz boyayarak yararlanmaya bakardı. Mesela, neden ötekini değil de bu şarabı tercih ettiğini anlatır da anlatırdı, sanki asıl istediği bu önemli gerçeği arkadaşlarının ruhuna perçinlemekmiş gibi. Okulda tanıdığım eski bir filozof –bunu beğeneceksin, Mira– şöyle demiş: "Düşünüyorum, o zaman varım." Dostum Pilot da kendi kendine ve tüm dünyaya –veya bunun söylediklerini dinletebildiği kısmına– bunu tekrarladı durdu: "Mosel bölgesinin şarabını Ren bölgesininkine tercih ediyorum, o zaman varım." Bir yarışa veya bir horoz dövüşüne mi gitti, saatlerce anlatır ve arada da, 'bu tür şeylerle çok eğleniyorum,' diye tekrarlar dururdu. Bir nebze muhayyele gücü yoktu ama kendisi hakkında olağanüstü samimiydi

de. Kafadan bir şeyler uydurması imkânsızdı, onun için sadece nadiren zorla kafasına üşüşen sezgilerine mahkûmdu. Aslında, ondaki hayal gücü noksanlığıydı, varoluşundaki korkunç boşluğu yaratan. Sen iyi bilirsin Mira, insan bir şey yaratmak istiyorsa bunu en önce hayalinde yaratmak zorunda. Ve bu dostum yüreğinde bir Friedrich von Hohenemser tahayyül edemediğinden, gerçek hayatta rol alabilecek bir Friedrich von Hohenemser yaratmaya da muvaffak olamadı.

Dediğim gibi, ona isim bile takmıştım. Köpeklerimden birinin adı, karakterleri öyle birbirine benziyordu ki. Köpeğim de hem ne yapmak istediğini hem de ne yapmak zorunda olduğunu bilmedi hiç, sonunda onu vurmak zorunda kaldım. Friedrich von Hohenemser'in tanrısı, demek ki ona karşı, benim köpeğime karşı olduğumdan daha tahammüllüydü.

Yine de Pilot'un özellikle Avrupa'nın eğlence dünyasında işi hiç de fena gitmedi. Zira o dünyada üyelerden talep edilen varoluş payı asgaridedir. Sonra zengin, genç bir adamdı da. Bir çift kapkalın baldır üzerinde kırmızı beyaz bir renk cümbüşü, bu vasıflarıyla pek az da kibirlenmezdi. Birçok yaşlı hanımefendi için ideal bir genç erkekti. Benden çok hoşlandı ve üzerimde derin bir intiba uyandırdığına da çok memnundu, ona bir lakap bile takmıştım. "Biri bana isim taktı," diye düşündü, "o zaman varım."

Bana doğru yaklaştığında onda bir fark gördüm. Daha canlıydı, göz kamaştırıyordu. Köpeğim Pilot'ta da böyleydi, gerçekten varolduğunu kanıtlayabilme ihtiyacı hissettiği o ender durumlarda kuyruğunu sallardı. Bu durumda öyle bir hava uyandırmasının nedeni kol kola olduğu genç beyefendiydi. Elindeki ası o gece zarfında bana karşı oynayacağından emindim. O akşam gerçekten sadık bir köpeğin yanında olmak için neler vermezdim ki. İngiltere'deki yaşlı köpeğimi hüzünle karışık bir hasretle hatırladım.

Arkadaşını bana İsveçli Baron Gyldenstierne olarak tanıştırdı. Tanışmamızın üzerinden daha on dakika bile geçmemişti ki, ikisi birden Baron'un, ülkesinde ünlü bir kadın avcısı olduğunu anlatmaya başladılar. O zaman –konuşmayı yüzeysel ola-

rak sürdürme imkânım olsa bile– kafama İsveç'teki kadınların acaba neye benzedikleri sorusu takıldı. Kendilerini ayartmama müsaade eden hanımefendiler oyunun dikkat merkezinde ne olacağına hep kendileri karar verirdi. Onlara bunun için müteşekkirdim, zira monoton bir komediye çeşni katabilecek tek şey de buydu benim açımdan. Fakat Baron'un durumuna bakılınca, tartının kefesini hep kendi ağırlığıyla dengelediği âşikardı. Sohbet konusu peşinde koştuğu güzeller olduğu sürece, onun heyecan duyma yeteneğinden yoksun biri olduğunu kabul etmek gerekti. Dinleyicilerin dikkatini bizzat onun hayran olunmasını istediği noktaya yöneltme hususunda yeterince şevkli olmadığı söylenemezdi. Anlattıklarına göre, sevgilileri bir kalıptan çıkmışçasına bir örnekti ve bu kalıp benim o zamana kadar hiç rastlamadığım türdendi.

Onun neden kendini hep kahraman gibi göstererek birbiri ardından tıpatıp aynı hikâyeyi yaşamaya çabaladığını anlamama imkân yok. Onun böylece seve seve katlandığı zorlukların sınırsız olduğunu inkâr etmek de yalan olur. Lakin ben de gençliğimde böylesine bir iştaha sık sık imrenmedim de diyemem.

Orada oturmuş bir taraftan şişeleri devirip diğer taraftan sohbeti kızıştırırken, o İsveçli genç adamın varoluşunun anahtarının tek bir kelimede saklı olduğu kanaati hasıl oldu bende: rekabet. Hayat onun için bir yarıştan ibaretti ve bu yarışta şiddet ve zorbalıkla diğer oyuncuları yenmek de evlaydı. Ben de çok küçükken yarış lafını duyunca kontrolümü kaybederdim, lakin daha ilkokul sıralarında bu şevkimi kaybetmiştim bile – ağız tadıma uymayan bir şeyle karşılaşınca, sırf başkaları beğeniyor, onların zevkine hitap ediyor diye arkasından koşmadım. İsveçli Baron böyle düşünmüyordu. Sanırım bu dünyada hiçbir şey onun için kendi içinde iyi veya kötü değildi, ölçü kıstaslarını dışarıdan temin etmek zorunda hissetti. Üçüncü şahıslardan bir ipucu kelime bekledi hep, takip edebileceği bir iz aradı, gören gözlerle baktı ve bir vaşak gibi kabarttı kulaklarını, diğerlerinin gözünde neyin değerli olduğunu öğrenmek için, sonra da onu ele geçirebilir veya numarayla elinden kapabilirdi. İzin

peşini bıraksa da, geri çekilmedi, ihtirasla tutundu o ize, ola ki bir genç erkek ele geçirebilir diye. Böylece Baron Pilot'tan daha fazla diğerlerinin kölesi oldu. Tek başına kaldığı zamanlar, kendini hep kaderine terk edilmiş gibi hissetti, yalnızlık onun için insan şekline girmiş bir şeytandı sanki, öylesine korkardı. Orada öylece oturmuş ona bakarken, yalnız kaldığı zamanlar yüzünün aldığı ifadeyi tahayyül etmeye çalıştım ve dehşete kapıldım, bunu yapmam imkânsızdı. Anlattıklarından, o zamana kadarki hayatını rakipler karşısında kazanılan bir dizi zafer olarak algıladığını anladım, başka bir derinlik yoktu müşahedelerinde – halbuki benden birkaç yaş daha büyüktü ve bu dünyayla benden daha uzun bir süredir iştigal etmişti. Ne rakiplerinin ne de kurbanlarının ilgisini çekiyordu artık, ne hayranlık ne merhamet hissedebiliyordu – evet, hatta sanırım gıpta ve küçümsemenin dışında hiçbir şey.

Ama aptal da değildi. Tam tersine uyanık ve kurnaz biriydi karşımdaki. Sıradan, iyi niyetli ve açık yürekli biri gibi davranmayı aklına koymuştu, biraz fazla cilasız olsa da, diğer vasıflarının yüzü suyu hürmetine buna katlanılabilirdi. Bu ağzından çıkanı kulağı duymayan, saf yapısına ilaveten, karşısındakini ispiyonlayan o sinsi bakışları, onun dünyada en çok sevdiği ve değer verdiği şeyin ne olabileceğini tahmin etmeye çalışır gibiydi, eli çabuk ve yılmak nedir bilmeyen bir avköpeği gibi atlayıp kapabilsin diye. Hayatın diğerlerini tedirgin edebildiği durumlar onun için söz konusu değildi, zira onda diğerlerindeki sinir sistemi yoktu. Ama ondaki o ender sebat gücü de inkâr edilemezdi. Hem kendisine hem başkalarına göre bu yönü hayranlık timsaliydi, öyle ki sanki o, içlerinde sadece ya hayal gücü ya da şefkat taşıyabilen sıradan insanlar karşısında gerçek bir devdi.

İki genç iyi anlaşıyorlardı. Canlı, genç baronun sokulgan dostluğu ona yepyeni bir varoluş imkânı sunmuştu – dört bir yana nam salmış bir kadın avcısı dostum var artık, diye düşündü kendi kendine, o zaman varım. Baron da bu durumdan hoşnuttu. Pilot'un tüm eski dostlarını alt etmiş, onun favorisi olmuştu. Aslında yapabilseler beni atlatmak her ikisinin de daha işine gelirdi. Fakat bir mıknatıs gibi çekiyordum onları – Pi-

lot yeni arkadaşını bana göstermek için yanıp tutuşuyordu, Baron ise dili bir karış dışarıda iz sürüyordu, benden koparıp alabileceği veya yürütebileceği değerli neyim var neyim yok diye.

Çok geçmeden Baron'la konuşmaktan öyle sıkıldım ki, Pilot'a döndüm – başkalarının çok ender yaptığı şey. Fırsat bu fırsattır deyip başına gelen önemli olayları sıralamaya başladı.

"Belki benimle birlikte görülmekten hoşlanmıyorsundur, Lincoln," dedi, "ama her şeyi bir bilsen. İsviçre'yi terk etmediğim sürece tehlikedeyim. Siyasi çalkantılar içindeki bir ülkede yerin bile kulağı vardır." Sözlerinin uyandırdığı etkiyi tartabilmek için biraz bekledi, sonra "Luzern'den geliyorum," diye ekledi.

Bu şehirde bir çarpışma olduğunu duymuştum, fakat Pilot'un olaylara karışmış olabileceği aklımın köşesinden geçmezdi.

"Hava çok kızıştı orada," dedi. Zavallı Pilot. Gerçek bile onun ufak, basit, gülen dudaklarından çıkınca kötü bir uydurma hikâye havasına giriyordu. Halbuki öyle sanıyorum ki bu Baron olsaydı, o bir tabur yalanı öyle bir özgüvenle birbiri ardına sıralardı ki, dinleyenler bir an bile gerçekliğinden şüphe etmezlerdi. "3 Mart'taki siper savaşında bir adam vurdum," dedi Pilot.

Yöneticilerle rahiplere karşı ayaklanan cahil halk arasında sokak savaşları olduğunu duymuştum. "Öyle mi?" diye sordum, genç bir adamın bizzat savaşa katılmış bir arkadaşına duyduğu o derin gıpta hissi beni de sarmıştı. "Bir isyancı mıydı vurduğun?" Pilot'u hep biraz aşırı saygılı ve biraz da aşırı beceriksiz biri olarak gördüğümden, rahiplerin safında savaştığını farz etmiştim – öyleyse de ona hiç imrenemezdim doğrusu.

Pilot, vakur ve esrarlı bir edayla kafasını salladı ve sonra, "St. Galles Kilisesi'nin piskoposunu vurdum," dedi.

Gazeteler bu olayla ilgili haberlerle doluydu, katil her yerde aranıyordu. Bu kişinin Pilot olması beni öyle şaşırtmıştı ki, onu hikâyesini baştan sona anlatmaya razı ettim. Başkalarının kahramanlık hikâyelerini dinlemekten sıkılan Baron önce biraz kulak misafiri oldu, sonra bir kenara oturup içkisini yudumla-

maya başladı, bir yandan da gelip gidenleri inceliyordu.

"Coburg'dan ayrıldıktan sonra," diye anlatmaya başladı Pilot, "üç hafta kadar Luzern'de de Wattelille amcamın yanında kalmayı düşünüyordum. Yola çıkma gününden önceki bir hafta boyunca, dost çevremdeki Coburg'un en zarif hanımefendileri teker teker ziyaretime geldiler, Luzern'den dönerken, Madam Lola dedikleri bir modacıdan kendilerine bir şapka alıp getirmemi rica ettiler. Söylediklerine göre tüm Avrupa'da meşhurmuş. Kral aileleri ve büyük şehir kalantorları sırf ona şapka yaptırmak için ta uzaklardan kalkar gelirlermiş. Tüm modacı tarihinden daha onun kadar usta bir şapkacı geçmemiş. Doğup büyüdüğüm şehrin hanımlarını kıramazdım ve cebim ufak ipek kumaş örnekleriyle dolu olarak Luzern'e yola çıktım, evet, hatta hanımefendilerin saç buklelerinden örnekler bile vardı cebimde, Madam Lola'ya daha iyi bir fikir versin diye.

"Luzern'de hava siyasi tartışmalarla öylesine doluydu, modacı filan aklımdan çıktı gitti, ta ki bir akşam seçkin bürokratlar ve politikacılarla birlikte yemek yerken, mendilimi çıkarmak için elimi cebime attığımda ufak pembe bir ipek parçacığı kucağıma düşene kadar. Masadakilere bir açıklama yapmak zorunda kaldım. Bunun, sohbetin konusunu bir anda o mahut modacı hanıma kaydıracağını hiç ummazdım. Masanın etrafındaki kocalar, politikacılar ve din adamları, hepsi onun methini duymuşlardı. 'Evet, sahiden de,' dedi St. Gallen'in piskoposu, masanın ucunda oturuyordu. Bu kadın tam bir sihirbaz gibi harikuladeydi. Elinin bir değişi, sanki sihirli bir değnek gibi sanat ve zarafet mucizeleri yaratıyor, St. Petersburg'dan ve Madrid'den ve hatta Papa'nın maiyetinden saygıdeğer hanımefendiler sanki bu modacının dükkânını hac yeri seçmişler de akın akın hac seferi düzenliyorlar. Fakat bu kadarla da kalmıyordu. Bu modacının aynı zamanda birinci sınıf bir suikastçı olmasından da şüpheleniliyordu. Şapka atölyesi Luzern'in en tehlikeli isyancı gruplarının toplantı mekânıydı. Evet, o, bu yönden bakılınca da sihirli derecede harikuladeydi, ufak elleriyle toprakları yuvarlayan, heyelanlar yaratan ve hayranlarının içinde en kabasının bile uğrunda ölmeye hazır olduğu bir Kirke.

"Tek tek hepsi dikkatli olmam konusunda beni uyardı, ertesi gün yaptığım ilk şey bu şapkacının bana tarif edilen sokaktaki evine gitmek oldu. Yüz yüze geldiğimizde bende uyandırdığı ilk intiba çok akıllı ve sevecen bir kadın olduğuydu. Siparişlerimi aldı, seyahatim hakkımda sorular sordu, hatta şahsım ve mesleğim hakkında bile. Ben oradayken bir ara kızıl saçlı bir genç adam odaya girdi ve hemen çıktı. Kanlı bir ihtilalciye benzediği söylenebilirdi, lakin şapkacı hanım ona pek aldırmadı.

"O şapkaları dikmekle meşgulken, Luzern'de ortam gerginleşti, şehrin üzerini fırtına bulutları kapladı. Yüksek bir devlet mevkiinde görev yapan amcam yaklaşmakta olan faciayı fark etmişti. Teyzemi ve kuzenlerini şehir dışındaki malikânelerine yolladı, bana da onlarla birlikte gitmemi söyledi, fakat ben, Madam Lola'ya gidip siparişlerimi teslim almadan şehirden ayrılmamam gerektiğini düşündüm.

"O gün onun atölyesine doğru giderken, sokaklar kaynıyordu. Öyle ki, dar yan yollardan dönüp dolaşıp gitmek zorunda kaldım, buna rağmen zor bir yolculuk oldu. Madam Lola'nın evine vardığımda, evin bodrumdan tavan arasına kadar baştan aşağı silahlı adamlarla kaynadığını gördüm. Girenin çıkanın haddi hesabı yoktu. Ev sanki bir cadı kazanına benziyordu. Orada, şapkadan bahsetmenin zamanı değildi artık. Madam Lola tezgâhın başındaydı, insanlarla konuşuyor, onları bir oraya bir buraya gönderiyordu. Beni görünce fırladı ve adeta kollarımın arasına yığıldı. 'Ah!' diye haykırdı, 'kalbiniz sonunda sizi buraya sürükledi demek.' Evdeki tüm kalabalık, o da aralarında, o anda evden dışarıya, sokağa fırlayıp ilerlemeye başladılar. Kalabalık beni de sürüklemişti veyahut bu kadındaki sihirli güç beni de öyle etkisine almıştı ki, o kalabalığa kendim karışmıştım. Ve böylece çok geçmeden kendimi bir siper savaşının tam ortasında, Madam Lola'nın yanında barikatlar ardında buldum. Misketleri doldurdu ve savaşanlara uzattı, bunu öyle mükemmel ve rahat yapıyordu ki, sanki şapkalarına süs takıyor sanırdınız. Barikatlarda çarpışanlar cesur insanlardı, lakin korkuyorlardı ve korkmak için iyi bir neden de vardı, ama Madam Lola'da korkudan hiçbir eser yoktu. Onlara silahları uzattığın-

da, korkusuzluğunun bir parçasını da teslim ediyordu sanki, bunu yüzlerinde okuyabiliyordum. Ne gariptir ki ben de o sırada, bu kadının başına hiç kötü bir şey gelemeyeceğini düşünüyordum – ve onun yanında olduğum sürece benim başıma da. Coburg'daki evimizdeki yaşlı aşçı kadının bir keresinde bana, kediler dokuz canlıdır dediğini hatırladım. Madam Lola da bir kedi gibi dokuz canlı diye geçti aklımdan. O anda o gerçekten çok eşsiz, çok asil bir varlık gibi görünüyordu gözüme, her ne kadar –bunu daha anlatmadım sana– soylulukla hiçbir kan bağı olmayan alelade bir kadın olsa bile, Luzernli sıradan bir şapkacıydı, ayrıca ilk gençliğini de epey geride bırakmıştı.

"Sonra nasıl oldu bilemiyorum, birden kendimi etrafımdaki o çılgınlık seline bıraktım, bir misket kaptım ve sokakta karşıdan bize doğru yavaş yavaş yaklaşan askerlerin üzerine fırlattım, tam ortalarına düştü. Başlarında de Wattelille amcam da olabilirdi, ama o an aklımın köşesinden bile geçmedi. Tam o anda vurulduğumu hatırlıyorum, nasıl oldu bilmiyorum ve ölü gibi yere yığıldım.

Kendime geldiğimde ufak bir odada yatakta yatıyordum, Madam Lola yanımdaydı. Hareket etmeye çalıştığımda sağ bacağımın üst kısmının sargılar içinde olduğunu hissettim. Gözlerimi açtığımı görünce bir sevinç çığlığı attı, ama sonra parmağını dudaklarına götürdü yatağıma yaklaşırken. O yarı loş odada bana savaşın bu seferlik sona erdiğini ve St. Gallen Kilisesi'nin piskoposunu nasıl vurduğumu anlattı. Çok sessiz olmamı söyledi, çünkü öncelikle, bacağımdan yaralıydım, sonra o sırada Luzern'de tam bir keşmekeş yaşanıyordu. Tehlikede olduğumu söyledi, kimse o evde kaldığımı bilmemeliydi.

"Tavan arasındaki o odada üç hafta kaldım ve bana o baktı. Sokak çarpışmaları devam ediyordu, silah sesleri duyuyordum. Fakat aklım ne savaşta ne yaramda ne ne yaptığımda ne de ailemin buna ne diyeceğindeydi, evet hatta, nasıl bir tehlike içinde olduğum bile umurumda değildi. Öyle hoş bir ruh hali içindeydim ki, sanki bedenim yerden kopmuş göğe doğru yükselmişti ve ben orada yapayalnızdım, onunla birlikte. Arada sırada bir doktor geldi, yaramı kontrol etti, ama başka hiçbir kimse

görmedim ortalarda. Lola her öğleden sonra şalını alır çıkar beni kendi başıma bırakırdı. Çıkmadan, her seferinde de o dönene kadar yatakta sessizce yatmamı söylerdi. Onsuz geçen o yalnız saatler bana sonsuz uzun gelirdi.

"O evde kaldığı sürede birlikte uzun uzun konuştuk. Sonra geriye baktığımda ne dediğini ne anlattığını hatırlayamadım bir türlü, fakat şu kadarını biliyordum, çenem açılmış bir türlü susmak bilmiyordu, uzun zamandır söylemek isteyip de hiç söyleyemediğim şeyler birden dudaklarımdan dökülmüştü. Orada kaldığım sürede, Tanrı seni inandırsın, tüm hayatımın, tüm dünyanın, tüm varlığımın, evet hatta Tanrı'nın anlamını ilk orada o tavan arasındaki odada idrak edebildim. Daha ziyade hayatta yapmak istediğim büyük şeylerden bahsettik. Sen de bilirsin, o zamana kadar zaten epey şey başarmıştım, tanınmış biriydim, lakin ikimiz de öyle hissediyorduk ki, bu sadece bir başlangıçtı.

"Arkadaşlarının birçoğunun Luzern'i terk ettiğini, kendini benim için tehlikeye attığını gördüğümde, ona gitmesini söyledim. 'Hayır,' dedi, ne pahasına olursa olsun beni terk etmeyecekti. Bir kere Luzern'deki ihtilalciler başardığım şeylerden sonra beni öz kardeşleri olarak görüyorlardı, hepsi uğrumda ölmeye hazırdı. Sonra bir şey daha var, diye devam etti, yüzü kızarmıştı, şehrin tiranları veya askerleri bizi ele geçirseler bile, onlara çarpışmalara hiç karışmadığımızı, aramızdaki aşk ilişkisi nedeniyle bu odaya kapandığımızı söyleriz. Tabii o zaman o benim sevgilimmiş gibi davranmak zorunda kalacaktı, ben de kıskanç bir rakibimin silahına hedef olduğumu anlatacaktım onlara. Yani anlayacağın her şey tam bir komediyi andırıyordu, ama bu durum beni tarifsiz bir mutluluğa boğmuştu, yapacağım kahramanlıkların hayalini kurmaya başladım, yani Madam Lola'nın sevgilisi sıfatıyla, tekrar sağlığıma kavuştuktan sonra. Bilemiyorum artık, bu gerçek bir aşk macerası olsaydı, beni bu derece mutlu edebilir miydi?

"Sonra bir akşam doktordan tamamen iyileştiğimi öğrendiğini, artık ayrılabileceğimizi söyledi. O, aynı akşam Luzern'den ayrılacaktı, ben de ertesi sabah gizlice yola çıkacaktım. Yakın bir

dostu, arabasını bana verecekti ve şehirden çıkana kadar da bana eşlik edecekti. Bu sözler üzerine birden dehşete kapıldım, ama yavaş yavaş uyandım, tepkilerimin nedeninin farkına vardığımda da artık çok geçti. Madam Lola yumuşak bir sesle, şefkatle konuşmaya devam etti. Katlandığım o büyük zahmetlerin karşılığını almalıydım, mağazasındaki tüm şapkaları bana hediye etmek istiyordu. 'Çünkü ben,' dedi, 'bir daha Luzern'e dönmeyeceğim.' O ve yanındaki tezgahtar kız elleri kolları şapka kutularıyla dolu on iki defa o merdivenleri indiler çıktılar, kutuları etrafıma yığdılar. Kendime hakim olamadım, gülmeye başladım, bir türlü durduramıyordum kendimi, rengarenk şapkaların arasında kaybolmuştum, üzeri çiçekli, kurdeleli, tüylü şapkalar. Masa, sandalyeler, yatak ve yer onlarla kaplıydı ve üstelik belki de dünyanın en güzel şapkalarıyla. 'İşte,' dedi, odayı imanına kadar şapkalarla doldurduktan sonra, 'kadınların kalbini fethedecek cephaneniz artık elinizin altında.' Rüküş bir şapka geçirdi başına ve elimi tuttu: 'Beni lütfen hiddetle hatırlamayınız,' dedi, 'size yardım etmeye çalıştım.' Kollarını boynuma doladı, beni öptü ve ortadan kayboldu. 'Lola!' diye haykırdım ve yarı baygın bir halde sandalyeye çöktüm. Uyandığımda, gece olmuştu ve geri kalanı feci geçti. Hatırlayabileceğim hoş hiçbir şey yoktu. St. Gallen Kilisesi'nin piskoposunun hayali de başıma musallat olmaya başlamıştı, bu dünyada sığınacağım hiçbir yer kalmamıştı.

"Lola sözünde durdu. Ertesi sabah son derece zarif giyimli yaşlı bir Yahudi tavan arasındaki odama geldi, merdivenlerin dibinde beni güzel bir araba bekliyordu. Şehrin sokaklarından geçtik, çarpışmaların izlerini görebiliyordum, yol boyunca samimi bir sohbete daldık. Şehrin sınırlarına yaklaşığımızda, bana şöyle dedi: 'Baron de Wattelilles'in arabası bizi parkta karşılayacak. Fakat davranışlarınızla amcanızın kalbini çok kırdınız, onun için yolculuğunuzun bundan sonraki kısmına duraklamadan devam etmenizi, bu çalkantılı olaylar yatışana kadar da bir araya gelmemenizin daha uygun olacağını düşündüğünü söylememi istedi.'

"'Peki amcam olan biteni biliyor mu?' diye sordum, şaşkına dönmüştüm.

"'Tabii,' dedi ihtiyar Yahudi. 'Hep bildi. Baron'un, Luzern'in din adamları üzerinde büyük bir nüfuzu var, onsuz bu durumu halletmemiz imkânsızdı.' Sustu, bir süre hiç konuşmadan yol aldık, altüst olmuştum.

"Amcamın arabası sahiden de, Yahudi'nin söylediği gibi parkta bizi bekliyordu. Biz durunca, arabadan biri atladı aşağıya ve bize doğru ilerledi. Adamı tanıdım, Lola'nın evine ilk gittiğimde karşılaştığım adamdı, onunla daha sonra siperde de karşılaşmıştım. Görmüş geçirmiş bir hali vardı. Topallıyordu, yanımdaki Yahudi'ye selam verirken, yüzü solgun ve gergindi, fakat bana doğru bakınca, birden bir gülümseme kapladı yüzünü. 'Şu işe bakın,' dediğini duydum, 'Madam Lola'nın kafesindeki saka kuşu bu.'

"'Evet,' diye cevap verdi ihtiyar Yahudi gülümseyerek, 'bu onun golemi.'

"O sıralarda golem kelimesinin İbranicede ruhu olmayan, kilden veya topraktan oluşturulmuş bir cisim anlamına geldiğini bilmiyordum, sihirle hayat üflenen bir cisim, sihirbazın yapmaya cesaret edemediği cürümleri yapmak için görevlendirilen bir yaratık. Golem sadece cüssesi ve gücü itibarıyla bir devdi.

"İki adam, amcamın arabasına binmeme yardım ettiler ve yola çıktık. Kafam bin bir düşünceyle karmakarışıktı. Siperlerdeki o barut kokusu, Tanrı hakkındaki konuşmalarım, Lola'nın o tavan arası odasında verdiği öpücük, hepsi, güneşe doğru bakınca insanın gözlerinde çakan o renk lekeleri misali bir belirip bir kayboluyor, birbirine karışıyordu. O ana kadar bundan sonra kalkışacağım önemli işler konusunda pek kafa yormamıştım. Ne olduklarını bile bilmiyordum. Lakin şimdilik St. Gallen Kilisesi'nin piskoposunu vurmuş bulunuyordum ve bu ülkeden çıkana kadar çok dikkatli olmalıydım. Yoldayken bacağımı bir doktora gösterdim, söylediğine göre, kırığım öyle iyi tedavi edilmişti ki, kaynadığı yeri bile fark edemezdiniz."

"Ve şimdi de bu kadını bulmaya mı çalışıyorsun, Pilot?" diye sordum. "Onu her yerde köşe bucak arıyorsun, geceleri yatakta gözlerin fal taşı gibi, uyuyamıyorsun, düşüncelerinde hep o kadın var, öyle değil mi?"

"Nasıl tahmin ettin?" dedi Pilot. "Evet, her yerde onu arıyorum. Onu tekrar görene kadar ne düşüncelerime ne de hislerime hakim olabileceğim. Üstelik genç ve asil filan da değildi, Luzernli bir şapkacıydı o kadar."

Orada oturmuş Pilot'un hikâyesini dinlerken, içimi giderek garip bir huzursuzluk kapladı. Düşündüm ki, Olalla'yı kaybettiğimden beri bir kere bile sarhoş olmadım, ta ki bu akşama kadar. İçkiye pek dayanıklı olmadığım aşikâr, en fazla iki şişe İsviçre şarabıyla bile kafayı buluveriyorum, her şey etrafımda fırfır dönmeye başladı. İnsan dokuz koca ay hep aynı şeyi düşünürse olacağı bu. Dostumun hikâyesi neden acaba kendi rüyalarımdan birini hatırlattı bana? Siperdeki bu şapkacı kadının davranışları Romalı kibar fahişeminkini nasıl da andırıyor. Hikâyenin tam ortasında birdenbire lambadaki cinmiş gibi bir Yahudi ihtiyarın ortaya çıkması da belli ki kafamın tam yerinde olmadığına işaret. Çılgınlık sınırından kaç adım gerideyim acaba?

"Durumumu daha iyi anlayayım diye içmeye devam ettim.

"Pilot anlatırken, Baron Gyldenstierne de arada gülümseyerek bana doğru bakıyor ve göz kırpıyordu. Hikâye ilerledikçe ilgisini kaybetti, bir şişe şarap daha ısmarladı, açtı ve bardaklara doldurdu.

"Sevgili Fritz," dedi sonra gülerek, "asil hanımların şapkalara nasıl düşkün olduklarını bilirim. Onlar için koca demek, Tanrı'nın duaları üzerinde olsun, onlara çeşitli renk ve biçimlerde şapkalar satın alan biri demek. Fakat kabul etmelisin ki, bir kadını bu giyim eşyasından azat etmenin pek bir anlamı yok. Ben hep tam tersini yaptım, her şey atıldıktan sonra bile, bıraktım, şapkaları başlarında kalsın. Doğrusunu söylemek gerekirse, kafama bir şey atılacaksa, bunun kombinezon olmasını tercih ederim."

"Başına kombinezon fırlatılmadan bir kadınla hiç mi macera yaşamadın yani?" diye sordu Pilot, dalgın, uzaklara doğru bakıyordu.

Baron onu dikkatle seyrediyordu, sanki talihsiz bir aşkın ve ümitsiz bir hasretin bazıları için değerli olabileceğini, onun için

de el koymaya değer bir şey olup olmadığını tartıyordu kafasında. "Sevgili dostum," dedi, "Madem sen bir hikâye anlattın, ben de seninkine karşılık olarak bir maceramı anlatmak istiyorum:

"Yedi yıl önceydi. Stokholm'de alay komutanım Prens Oscar beni Saumur'daki binici okuluna gönderdi. Ama orada fazla uzun kalamadım, zira nahoş bir olaylar zincirine karıştım. Saumur'da iki varlıklı genç dostumla birlikte hoş saatler geçirdik. Biri Waldemar Nat-og-Dag'di, İsveç'ten beraber gelmiştik. Diğeri ise Belçikalı Kont Clootz'du, sonradan türemiş aristokratlardandı, hudutsuz zengindi.

"Yaşlı teyzelerimizin tavsiye mektupları sayesinde İsveçli dostum ve ben, eski ordu mensuplarından ve soylu lejitimistlerden oluşan çok seçkin bir camianın ortasında bulduk kendimizi. Hepsi de ihtilal sırasında ne var ne yok her şeylerini kaybetmişler ve Saumur yakınındaki ufak bir taşra şehrine yerleşmişlerdi.

"Bu ufak camiada herkesin yaşı çoktan kemale ermişti. Zira gençken kadınlarda drahoma, erkeklerde de para olmadığından, kurdukları aile müesseselerini, şanlı soyadlarının gerektirdiği şekilde devam ettirememişler, çocuk yapmamışlardı. Onlar sadece yakın geleceği görebilirlerdi ve onlar için genç olmak alt sınıfa ait olmak demekti. Teyzelerimizin mektuplarını okuyunca, kibar hanımefendiler İsveç'teki şartları düşünüp başlarını salladılar, oralarda soylular, yavrulamaya hâlâ cesaret ediyordu demek.

"Bu durumdan ziyadesiyle sıkılmıştım. Kendimi eski şarap şişelerinin ve parşömene sarılmış eski turşu kavanozlarının dizili durduğu bir rafın orta yerine bırakılmış gibi hissediyordum.

"Bu camiada sık sık zengin, genç bir kadından bahsedilirdi. Şehir dışındaki güzel bir malikânede yaşamıştı bir yıl kadar. Sabahları atla dolaşırken duvarın üzerinden şatonun damını görebilirdim. İlk başta ne o konu ne o kadın hiç ilgimi çekmedi. Evde kalmış bir rahibe daha, diye düşündüm. Ama şaşırdığım bir şey vardı, konu bu kadından açılınca, nasıl oluyordu da içlerinden hiçbiri gençliği ve zenginliği kusur addetmiyordu. Bi-

lakis, bu vasıfları onun bu küçük taşra şehrinin ihtiyar, suyu çekilmiş yüreklerindeki değerini daha da arttırıyordu.

"Bana onun hakkında uzun uzadıya ne varsa anlatmaya çok hevesliydiler. Bu kadın hayatını, General Zumala Carrequi'nin hatırasına adamıştı. Anladığıma göre İspanya kralının davasına baş koymuş bir kahramandı ve isyancılar tarafından şehit edilmişti. Bu hanım General'in anısına hep beyazlar giyer, kuru ekmek ve suyla beslenir, General'in İspanya'daki mezarına her yıl hacca gider ve fakir fukaraya da epey para yardımı yapardı. Çevre köylerdeki okulların bakımını da o karşılardı, hatta bir hastane de yaptırmıştı. Zaman zaman hayal görür, gaipten sesler duyardı, muhtemelen General Zumala'nın şefkatli ve cesur sesini. Bundan dolayı da o ihtiyar dost, çevremde büyük hürmet görüyordu. Bu hanımın şehit olmadan önce bu kahramanla dünyevi bir ilişki sürdürmüş olması onun saygınlığına gölge düşürmüyor, aksine, bu ilahi insanın dünyevi tecrübeleri, onlarda, Köln'ün on bir bin bakiresinin cennet katında Aziz Maria Magdalena'ya tanıştırılacaklar diye kapıldıkları balo korkusunu andıran bir his uyandırdığı için de, bu evde kalmış yaşlı bakireler ve müzmin bekarlar topluluğunun düşüncelerini epey meşgul ediyordu.

"Dostum Waldemar bu kadınla tanıştığında, yüreğinin, bir fincan kahveye atılmış küp şeker gibi anında eriyiverdiğini hissetti.

"'Arwid,' dedi bana, 'şimdiye kadar böyle bir kadına hiç rastlamadım. Şimdi eminim ki, kaderim beni buralara getirdi. Zira benim soyadım Nat-og-Dag, ailemin armasındaki renkler de siyah ve beyaz. Birbirimiz için yaratılmışız. Bu Madam Rosalba öyle hayat dolu ki, bu vasfı şimdiye kadar karşılaştığım insanların hepsini bastırır. O tam anlamıyla bir azize, onda, ele geçireceği şehir surlarının önünde fırtına gibi esen bir kumandanın gücünün de üstünde bir güç var, ilahi bir güç ondaki. Şehrin yıllanmış, tohum kabuklarının arasında yeni açmış, taze bir çiçek gibi duruyordu. O sonsuz hayat gölünde yüzen bir kuğu. Bu armanın beyaz kısmı. Ama ölüm şu veya bu şekilde üzerinde kuluçkaya yatmış gibi. Bu da Nat-og-Dag armasının siyah

kısmı. Bunu sana en iyi şu benzetmeyle izah edebilirim, bir gün onu seyrederken aklıma gelivermişti:

"'Buraya vardığımızdan beri, bağcılık hakkında epey şey duyduk ve hatta öğrendik ki, bu yöreye mahsus beyaz şarabı yapabilmek için, üzümlerin hep bildiğimizden çok daha uzun bir süre dallarında kalmaları gerekiyor. Böylece iyice olgunlaşıyor, biraz kuruyor ve şekerleniyorlar. Bu yöntemle üzümün özel bir evreye girmesi sağlanıyor. Almancada *"edelfäule"*, Fransızcada *"pourriture noble"* diyorlar buna. Şaraba o özel hacmini ve aromasını veren de bu. İşte Arwid, ben de Rosalba'nın yanında bu aromayı duyuyorum, başka hiçbir kadında duymadığım bir şey. Belki kutsallığın saf kokusu bu, belki sulu, fevkalade bir üzüm türünün asilane çürüyüşü, onu kaplayan o benzersiz, tatlımsı küf. Belki de Arwid, her ikisi de, aynı ruh, ama ikiye ayrılmış, beyaz ve siyah, bir Nat-og-Dag timsali.'

"Ondan sonraki pazar günü, aylardan mayıstı, yaşlı dostlarımla birlikte bir akşam yemeğinde Madam Rosalba'yla tanışma şansına kavuştum.

"İhtiyar aristokratlar, yoksulluklarına rağmen zengin bir sofra hazırlamışlardı, şarap gırla gidiyordu, fakat genç kadın mercimek ve kuru ekmekle yetindi, bir bardak da su içti. Tüm bunları öyle zarif, öyle içten bir alçakgönüllülükle yapıyordu ki, o kuru lokmalar sanki en nadide yemeğe dönüşüyordu, öyle ki ona başka bir şey ikram etmek kimsenin aklına gelmezdi. Akşam yemeğinden sonra masa arkadaşlarım, kendisi gibi kalender ve mütevazı o serin, loş salonda ağırlarken, kısa bir süre önce gördüğü hayalden bahsetti. Baştan başa çiçeklerle kaplı bir düzlükteydi, etrafı çocuklarla doluydu, hepsinin başında ufak bir hale vardı, mum ışığının alevi kadar parlaktı bu haleler. Yusuf Peygamber'i gördü ileride, ona doğru ilerledi ve cennette olduğunu bundan böyle bu çocuklara göz kulak olmanın onun görevi olduğunu söyledi. Anlattığına göre, Herodes'a karşı ilk şehit düşenler bu çocuklardı, ona verilen görev çok kutsaldı, sanki Yaratıcı sonsuz acılardan sonra insanoğlunun yerine ölmüştü de bu küçük çocuklar da Yaratıcı'nın yerine acı çekmiş ve onun yerine ölmüşlerdi. Bu sözler üzerine öyle bü-

yük bir mutluluk sarmıştı ki benliğini, içi sımsıcacık olmuş ve şehitlik mertebesine erişmiş bu çocuklara ebediyen bakıp, onlarla oynamaktan başka bir şey yapmayacağına oracıkta yemin edivermiştti.

"Ben aslında hayaletlere, cennete filan pek inanmam, fakat bu genç kadının anlattıklarını dinleyince, gerçeği söylediğinden, nasıl anlatıyorsa öyle olduğundan ve her şeyi kendi gözleriyle gördüğünden şüphe etmek aklıma bile gelmedi – evet o cennetin seçkin kuluydu. Öylesine hayat doluydu ki, insan Yusuf Peygamber'in ne isabetli bir seçim yaptığını anlıyordu. O minik şehitler onunla mutlu olacaklardı.

"Anlatırken bir ara başını yukarıya doğru kaldırdı. Yüce Tanrım, ne gözlerdi onlar! Ne delici bir bakıştı o. İnsan o gözlere şöyle bir baktı mı aklı başından gidiyordu.

"Orada masumane oturmuş, onu hayranlıkla seyreden yaşlı müminlerine göz gezdirince, durumda tarif edemeyeceğim bir tuhaflık sezdim. Rosalba en iyi cinsten bir azize olabilirdi, fakirleri –bu arada zenginleri de– ihsanlarıyla memnun etmiş de olabilirdi. Evet, General Zumala Carregui'yi sevmiş olması da mümkündü, o zaman General'e acımak gerekmezdi. Fakat Rosalba bu dünyada yalnız onu sevmemişti ve ömrünü bir tek onun anısına adamamıştı. Eğer bir kadın sapma kadar monogam ise –ki bu dünyada monogam kadınlar var, ben bile birkaçına tutuldum– hemen fark eder insan. İnsan bir rahibeyle bir fahişeyi birbirine karıştırabilir, ama Hindistan'ın kadınlarını, ki anlatıldığına göre ölen kocalarının yakıldığı ateşe atılıp onunla yakılmak isterler, işte bu tip kadınları görür görmez anlar insan. Rosalba denen bu beyaz kuğunun ya her bir parmağında bir sevgili vardı ya da kronik inatçı, kara kaçmış bir bakireydi –zira bekarlık yaşını çoktan geride bırakmıştı, otuzunun üzerindeydi–, ihtiyar lejitimistlerime bir generalin metresi olduğunda ısrar edecek kadar çaresiz bir ihtiyar bakire.

"Rosalba'yla daha ilk karşılaşmamızda dikkatini çektiğimi hissettim. Kış bahçesindeydik. Birbirimizden çok uzak oturuyor olsak da, aramızdaki yakın teması fark etmemem olanaksızdı, sanki bir sahnedeydik de, etrafımızı çevrelemiş ihtiyar

corp du ballet'nin* ortasında birlikte *pas de deux*** yapıyorduk. Daha sonra arabası geldi mi diye bakmak için pencereye doğru gittiğinde, beyaz elbisesinin her kıvrımı ve koyu renkli, uzun bukleleri, sadece benim için işveyle dalgalandı.

"Daha önce hiç ölü bir rakibim olmamıştı, görelim bakalım General Zumala'nın elinden ne gelecek, diye geçirdim içimden. Paskalya öncesinde St. Maria Magdalena hakkında uzun uzadıya vaazlar dinlemiştim. Bu ermiş kadını baştan çıkartmak acaba diğerlerine göre daha mı zor olurdu, yoksa daha mı kolay? Derler ki, emektar savaş atı bile, savaş borusunu görür görmez canlanır.

"Çok geçmeden Madam Rosalba'nın şatosunun müdavimleri arasına katıldım. Şehrin ihtiyar, aristokrat camiasının, azizelerinin nasıl bir tehlike içinde olduğundan haberleri var mıydı acaba, bilemiyorum. Civardaki hastaları, fakir fukarayı ziyaretinde, ona refakat etmem hoş görüldü. Arkadaşlığımızın ilk zamanlarında ona manevi konularda bir sürü soru sorardım. Birçok ufak günahımı itiraf ettim. Fakat hiçbirinden öyle etkilenmiş gibi gözükmedi, belki de ona çok aşina gelmişti. Bana iyi nasihatlerde bulundu sanırım, yani eğer daha iyi olmayı kafama koymuş olsaydım, nasihatlerine uysam yeterdi. Her zaman ağırbaşlı ve sevecendi, benden hoşlandığını tahmin edebiliyordum, fakat aşkın *pas de deux*'ünde adımları benden daha bir yavaştı. Buna karşın ben de sabırlıydım. Genç dostum Waldemar'a göz kulak olmalıydım ve dans sona erdiğinde Rosalba'yı hoş bir sürprizin beklediğini de biliyordum.

"Onunla ilişkimizde beni şaşırtan bir husus vardı. Lüteriyen olarak yetiştirilmiştim, büyükannem Noel'de beni kiliseye götürürdü. Hayatımda çok vaaz dinlemiştim ve kutsal olanla günah olan arasındaki farkı Rahip Methodius kadar iyi bilirdim – tabii bu ince konulardaki şahsi tercihlerimize gelince her zaman aynı fikirde olmasak da. Fakat süvarilik onurum üzerine yemin ederim ki, iş Rosalba'ya gelince, neyin ne olduğunu tahmin etmek zorlaşıyordu. Teoloji hakkında öyle şevkle konu-

(*) (Fr.) Bale topluluğu – e.n.

(**) (Fr.) Çift yürüyüşü – e.n.

şurdu ki, Tanrı sofrasını dünyanın en büyük ziyafeti sanırdınız, aşktan konuşurken en ihtiraslı aşk bile onun dudaklarının arasında sanki çocuk bahçesindeki bir oyunu andırırdı. Bu pek hoşuma gitmiyordu. Cadılara inanan bir dadım vardı ve Rosalba'yla birlikteyken, Maja Lisa'nın bana anlattığı cadı masalları hatırıma geliyordu, ama böylesine evliya gibi bir cadıya, böylesine oynak bir azizeye rastladığımı hiç hatırlamıyorum.

"Sonunda Rosalba'dan bir cuma öğleden sonrası buluşmak üzere randevu koparabildim. O gün tüm şehir halkı eski bir mareşalin yüz yaşında vefat eden dul eşi için düzenlenen görkemli cenaze törenine gidecekti. Haziran ayının sonlarıydı. Rosalba'nın aheste temposundan biraz bıkmaya başlamıştım ve artık o cuma harekete geçmeliyim diye düşündüm, yoksa bir daha başka hiçbir kadına kur yapmayacaktım.

"Eğer Saumur'da, tam o sıralarda bir takım başka olaylar vuku bulmasaydı, durum farklı gelişebilirdi. Tam o günlerde şehre çok zengin, ihtiyar bir Yahudi beyefendi geldi ve bir hafta kaldı. Senin anlattığın Yahudi'ye benziyordu, Fritz. İspanya'dan yola çıkmış, Hollanda'ya gidiyordu. Yanındaki, üzerindeki her şey son derece şıktı. Arabası, hizmetkârları ve elmasları sık sık sohbet konusu oldu okulda aramızda. Fakat binicilik okulundakileri en çok etkileyen, yanında getirdiği Endülüs atlarıydı. Özellikle bir tanesi o zamana kadar Fransa'da görülen atların en güzeliydi. İsveç'teki alayımda bile bunun gibi asil bir at görmemiştim. Madrid'deki kraliyet binicilik okulunda terbiye edilmişti, bir Yahudi'nin –ve bir sivilin– eline düşmüş olması çok yazıktı.

"Bu atlar yüzünden Madam Rosalba'yı bazı günler ihmal bile ettim, o kadar hararetli bir sohbet konusu olmuşlardı yani bu atlar tüm şehirde! Çok azımız onları satın alabilecek kadar zengindi, fakat hepimiz onların Saumur'da kalmalarının bizim için bir onur meselesi olduğunda hemfikirdik. En nihayet, milyoner Baron Clootz –üstün maneviyatlı bir genç beyefendi– bir akşam yemekten sonra, bize –çok samimi beş arkadaştık– ilginç bir teklifte bulundu. Atları satın alacak ve özel ödüllü bir at yarışı düzenleyecekti onlarla, biz de o yarışta neye yaradığı-

mızı gösterebilecektik. Yarışın şartları şöyleydi: bir gün süreyle at binecek, üç Fransız mili kat edecek, üç şişe Fransız şarabı içecek ve üç kadınla sevişecektik. Bunları hangi sırada yapacağımız bize kalmıştı, fakat bütün bu koşulları yerine getirip, Baron Clootz'un evine ilk varan içimizden biri olmalıydı.

"Önerisi pek beğenildi, ben bu şartlar üzerinde planlar yapmaya ve çevremdeki güzel hanımları gözden geçirmeye başlamıştım bile. Sonra fark ettim ki, yarış günü tam da benim Rosalba'yla randevulaştığım güne isabet ediyor. İki olay da, şehir halkının, burunlarını bizim işlerimize sokamayacak kadar başka şeylerle meşgul olacakları bir tarihe rastlatılmıştı. Ama ben kendime güveniyordum ve genç Waldemar'la kol kola oradan ayrıldığımızda, bu rastlantının güzel bir şaka olduğunu düşünüyordum. O hâlâ Rosalba'ya, onu kendi gözünde, üzerine yerleştirdiği mermer kaidenin tam dibinde durmuş, öyle körü körüne tapıyordu ki, sanırım onun uğruna din değiştirmeyi, hatta keşiş bile olmayı göze almıştı. Oturup saatlerce onun Rosalba hakkındaki methiyelerini dinlemek zorunda kalıyordum. Yine de epey tartışmadan sonra onu yarışa katılmaya razı etmiştik. Sanırım, bir İspanyol atın üzerinde Rosalba'yı etkileyeceğini umuyordu, üstelik bayağı iyi bir biniciydi.

"Kendimi methetmek için değil ama o cuma öğleden sonra Rosalba'nın ufak beyaz şatosundaki randevumuza tam vaktinde geldim. Beni, oda hizmetçisi –koca evde ondan başka kimse yoktu, hepsi cenazeye gitmişti– karşıladı ve hanımını kuledeki, merdivenlerin en üst ucundaki tuvalet odasına götürdü. Panjurlar kapalıydı, oda loştu, aydınlıktan gelince içeride kiliseden hatırladığım bir serinlik çarptı yüzüme.

"Oda zambaklarla doluydu, yoğun bir çiçek kokusu yayılmıştı odaya. Masada bardaklar ve yanında bir şişe nadide *Château Yquem* duruyordu, o güne kadar tattıklarımın en alası. O gün tadacağım üçüncü şişe olacaktı.

"Rosalba içeride beni bekliyordu. Her zamanki gibi sade giyinmişti, ama fevkalade güzel ve alımlıydı.

"O kulede başıma gelenler, elle tutulur bir aşk hikâyesinden ziyade bir fantezi, bir serüven veya bir hortlak hikâyesi gi-

bi geliyorsa kulağına, bu benim suçum değil. Evet, feci sıcak bir gündü ve geceleyin korkunç bir fırtına çıktı. Güneşin kavurduğu yollarda o kalın çizmelerimle yol aldıktan sonra, oldukça sersemlemiş gibiydim. Ona tahminimden daha fazla âşık olmuştum galiba, kafamdaki her düşüncede o vardı. İçtiğim o şarap, katıldığım o çılgın yarış, hepsi bu anı hazırlayan prelütlerdi sanki, bu büyük aşk anını. Yine de vuku bulan her şeyi tek tek sırasıyla hatırlayabiliyorum.

"Kaybedecek fazla vaktim yoktu. Sersemlemiş bir haldeydim, oda fır fır dönüyordu gözlerimin önünde. Dokunaklı bir ilanıaşk için her şey mükemmeldi ve onun, beyaz giysisinin karmakarış, kollarıma düşmesi uzun sürmedi. Fırtınaya kapılmış bir zambak gibiydi, bembeyaz ve boynu bükük, gözyaşları içinde. Lakin kollarını uzattı ve beni durdurdu. 'Bekle biraz,' dedi, 'söyleyeceklerimi dinle. Burada yapayalnızız. Evde ikimizden ve seni buraya getiren o güzel, genç hizmetkârımdan başka kimse yok. Hiç korkmuyor musun?

"'Arwid,' diye devam etti, 'Don Juan'ın hikâyesini hiç duydun mu?' Bakışları öylesine keskindi ki, yüzümü dağlıyordu, evet, o operayı görmüştüm. 'Peki hani kumandanın heykelinin gelip onu aldığı sahneyi hatırlıyor musun? General Zumbala'nın İspanya'daki mezarının üzerinde de böyle bir heykel var.' 'Evet,' dedim, 'umalım da Generali mezarın içinde zaptedebilsin.'

"'Ama bir dakika,' dedi, 'Rosalba, General Zumala Carregui'ye aitti. Generale ihanet ederse, zavallı Rosalba yok olacak. Lakin bir operanın önünde sonunda bir beşinci sahnesi de olabilmeli, değil mi? Sen, benim Kuzey yıldızım, sen bu sahnenin kahramanı olmak için yaratılmışsın. Burada tehlikede olan senin haysiyetin, sanki bir kadınmışsın gibi. Sen herhalde Maria Magdalena'ya bile merhamet göstermezsin. Rosalba parlak bir sabun köpüğüydü, onu patlattığında geriye sadece hafif bir ıslaklık kalacak o kadar. Ama artık onun yok olmasına sıra geldi. Burada herkes, evet, hatta onu yaratan bile, giderek gerektiğinden fazla bağlandı ona. Sen ise şimdi ona gereken görkemli ve trajik sonu sunacaksın. Yeryüzünde başka hiçbir erkek bu trajedideki role senden iyi uyamaz ve o role yalnız sen layıksın.'

"'Peki, izin ver o zaman o rolü oynamama,' diye fısıldadım nefes nefese.

"'Rosalba'ya hiç merhametin yok mu?' dedi, 'en son sığınağını, huzurunu kaybetmesi, ebediyen lanetlenmesi hiç mi umurunda değil?'

"'Ama senin de bana hiç merhametin yok,' diye bağırdım.

"'Ah, öyle yanılıyorsun ki,' diye haykırdı Rosalba, 'çaresizim, senin adına ölürcesine kederliyim, Arwid. Dehşet verici bir gelecek bekliyor seni, yok oluş, bir çöl, ah – ne korkunç bir kader. Yardım edebilsem, edeceğim, fakat bu benim için imkânsız. Rosalba'nın hatırasının sana bir faydası olmaz. Onun sana ibret olması bir işine yaramaz. Şu anımızı hatırlamak belki seni biraz olsun iyi hissettirebilir, ama o bile kesin değil. Ah, sevgili dostum, seni kurtarmak için, ahırımda eyerlenmiş hazır bekleyen safkan atımı verseydim –seni, bizi bekleyen bu feci düşüş ve yok oluştan son hız uzaklaştırabilecek o mükemmel atımı– ve seni karşılayıp odama getiren o güzel hizmetkâr kızı da seninle yollasaydım bana General'i bulman için, acaba beni o zaman terk etmez miydin?'

"'Zira yakında,' dedi ve toparlandı, sırtını dikleştirdi, elleri hâlâ göğsümdeydi, benimkilerse onun göğsünde, 'çok yakında,' diye tekrarladı bir falcı gibi, 'iş işten geçmiş olacak ve o kaçınılmaz vahim kaderin adımlarını işiteceğiz merdivenlerde, mermer mermer üstüne.'

"Heyecandan koyu bukleleri havada uçuştu –o her zaman beyaz solgun yüzünün iki yanından lüle lüle aşağıya sallandırdığı bukleler– ve tam o an gözüme ilişti cadı dövmesi. Sol kulağından başlayıp şakağından aşağıya doğru inen derin bir yara izi – ufak, beyaz bir çayır yılanı gibi..."

Baron'un bu sözleri üzerine, Pilot birden haykırdı:

"Ne! Ne dedin?"

"Diyordum ki," dedi Baron hiç istifini bozmadan, anlattıklarının uyandırdığı etkiden memnun olmuş gibiydi, "sol kulağından başlayan derin bir yara izi bir çayır yılanı gibi şakağından aşağıya doğru uzanıyordu."

"Duydum," diye bağırdı Pilot, "benim biraz önce söylediği-

mi niye tekrar ediyorsun bilmem? Luzern'deki şapkacının, Madam Lola'nın da boynunda tam öyle bir yara izi vardı, sana da biraz önce tarif ettim."

"Bana o konuda bir tek kelime söylemedin," dedi Baron.

"Söylemedim mi?" diye bağırdı Pilot bana doğru dönüp.

Sesimi çıkarmadım. "Evet, rüya görüyorum," diye düşündüm, "rüya gördüğümü şimdi anladım. Bu otel, Pilot ve İsveçli Baron, hepsi rüyamdan birer parça. Vallahi en alasından bir kâbus bu, başka bir şey değil! Aklımı kaybettim gerçekten, bundan sonra sırada, Olalla'nın kapıdan içeri girmesi var, süratle ve bir kuş gibi hafif, hep rüyada geldiği gibi."

Nefesimi tuttum gözlerimi kapıya diktim.

Biz bir yandan şarap içip bir yandan konuşurken, salona devamlı yeni misafirler geliyordu, bazıları salonda bir köşeye oturuyor, diğerleri geçip odalarına çıkıyorlardı. Yanında genç hizmetçisiyle bir kadın geçti hızla yanımızdan, başı yere eğikti, üzerinde tüm hatlarını saklayan geniş siyah bir pelerin vardı, başlığını iyice öne doğru indirmişti, yüzü görünmüyordu. Genç hizmetçi kız saçlarını İsviçrelilere mahsus bir tarzda toplamıştı, kolları atkılar ve paltolarla doluydu. Her ikisinin de mütevazı ve çekingen bir hali vardı ki, Baron bile bir kereden fazla bakmadı onlara. Onlar salondan çıkar çıkmaz, Pilot münakaşayı bıraktı, ayağa fırladı ve bir heykel gibi taş kesmiş şekilde, durup arkalarından baktı. Kahkahalar atarak nesi olduğunu sorduk ona – öyle sarhoştuk ki, birbirimizi pek komik bulmaya başlamıştık. Yuvarlak, kırmızı yüzünü bize çevirdi ve, "oydu," diye bağırdı heyecanla, sesini duymak onu daha da heyecanlandırdı, "Luzernli Madam Lola'ydı şimdi yanımızdan geçen," diye haykırdı.

Çılgınlığın yıldırımı üzerimize düşmüştü ve beni es geçip Pilot'a isabet etmişti, ama o andan sonra artık kimse ne olacağını tahmin edemezdi. Onun son sözleri bende de garip bir his uyandırmıştı, yanımızdan geçen o kadını aslında bana da çok tanıdık gelmişti. Pilot saçlarını yolmaya başladı.

"Gel dostum," dedim ve kolunu yakaladım, "böyle çılgınlaşmana gerek yok. Gel çıkıp kapı görevlisine bir soralım, göre-

ceksin bak, gelenin Andermattlı ebe olduğunu, Orléanslı bakireye benzeyen hiçbir yanı olmadığını söyleyecek."

Gülmeye devam ederken onu *concierge*'e doğru sürükledim ve o kabak kafalı, yaşlı İsviçreliye son gelenlerin kim olduklarını sordum. Adamcağız son derece şık bavulları içeri lobiye taşımakla meşguldü, bize pek dikkat edecek hali yoktu.

"Buraya bakar mısın," dedim, "ufak bir yardım için iyi bir bahşiş kazanmak ister misin? Siyah *juste-au-corps** giymiş o kadın, St. Gallen Kilisesi piskoposunun öldürülmesine sebep olan bir ihtilalci mi, yoksa hayatını General Zumala Carregui'nin hatırasına adamış bir azize mi veyahut Romalı bir fahişe mi?"

Yaşlı adamın elindeki kalem yere düştü, bana baktı ve, "Aman Tanrım, beyefendi, neler diyorsunuz?" diye haykırdı, "biraz önce yemek salonuna giren ve on numaralı odada kalan o hanımefendi Altdorflu saray danışmanı sayın Heerbrandt'in zevcesi olur. Sayın Heerbrandt, Altdorf şehrinin en nüfuzlu zatlarından biridir, yetişkin çocuğuyla dul kalmıştı. Yeni zevcesi olan bu hanım da varlıklı bir İtalyan bağcısından dul kalmış zamanında. Eski eşinin Toscana'da emlakları var, onun için arada sırada bu güzergah üzerinden Toscana'ya gidip gelmek zorunda kalıyor. Altdorf'ta yaşayan üç torunumdan Bayan Heerbrandt'ın şehrin en muhterem şahsiyetlerinden biri olduğunu duydum. Tüm şehir onu örnek alırmış, çok da iyi iskambil oynarmış."

"Gördün mü bak?" dedim Pilot'a dönerek. Bir yandan da kolundan tutmuş geri çekiyordum, taş kesilmişti, eğer bıraksam olduğu yerde dikilip kalacaktı. "Esrarın ardındaki gerçeği pek yavan da olsa çözdük işte. Artık bu gece sekiz numaradaki odamızda rahat uyuyabiliriz. Sayın danışmanın zevcesi de on numaradaki yatağında, duvarın öbür tarafında, ikimizin yatağının tam arasında yatıyor olacak."

(*) 17. yüzyıl sonlarıyla 18. yüzyıl başlarında Fransa'da moda olan bir erkek giysisi. Dize kadar uzun, bele oturan, eteğe doğru genişleyen bir palto. Aristokratlara mahsus bir giysi olan *juste-au-corps* nadiren de olsa at binen kadınlar tarafından binici giysisi olarak kullanılırdı – ç.n.

Ona laf anlatmaktan önüme pek bakamamıştım, birden birine çarptım, elinde ince bir bastonla yavaş yavaş yürüyen bir adam, o da bizimle aynı istikamette yemek salonundan geçiyordu. Özür dilediğimde, bana bakmak için başındaki silindir şapkayı biraz arkaya itti, karşımdaki Marcus Cocoza'ydı, Roma'daki o ihtiyar Yahudi. Yoluna devam etti ve siyahlı kadının biraz önce çıktığı kapıdan girip gözden kayboldu.

O beti benzi atmış yüzü ve yuvaları içe çökük koyu gözleri birden karşımda görüvermek beni derin bir dehşete sürüklemişti. İlk anın dehşeti biraz geçince, yerini öyle bir öfke ve hiddet aldı ki, bütün vücudum başımdan tırnağıma kadar tir tir titriyordu. Sen iyi bilirsin, Mira, ben kolay kolay sinirlenmem, gençken de öyleydim. Ama bir kere kapılınca da yüreğimden büyük bir yük kalkmış gibi olurum, hafiflediğimi hissederim. O anda da öyle oldu. Aylarca alay edilmiş, kandırılmış, hayal kırıklığına uğramış, çaresizlik içinde kıvranmıştım, iki arkadaşımla otelde karşılaşmak bu hislerimi doruğa çıkarmıştı. Şimdi, dedim kendi kendime, madem tüm dünya bana karşı, her şey lanetlenmiş gibi, o zaman benim için savaş vakti geldi demektir. Yani hiç olmazsa o an aynen böyle hissettim. Ama daha sonra yavaş yavaş farkına varacaktım ki, bu değişime sebep ben değildim, o kadının çok yakınımda olmasıydı. Altı ayak uzağımdan geçip gitmişti ve eteğinin tek bir hışırtısı kalbimi tutsaklıktan kurtarmıştı, yelkenlerim yeniden hayatın rüzgârıyla şişmişti, hayatın akıntısını yeniden hissedebiliyordum omurganın altında.

Yanımdakilere baktım ve anladım ki onlar da Yahudi'yi daha önce görmüşlerdi. Öyle bir şaşkınlık içindeydiler ki, oldukları yere domates sırığı gibi dikilip kalmışlardı. Nasıl bir sihirdi bu, onları da benim gibi etkilemişti? Çılgın hayallerimin nedeni onlar değildi ki! Ama hiçbir şey umurumda değildi. Kaderimi alt etmeye kararlıydım. Kartımı çıkardım, yaşlı Yahudi'nin adını yazdım ve kibar bir dille maruzatımı belirttim. Hemen görüşmemizi rica ediyordum. Kartı garsona verdim ve odasına götürmesini söyledim. Olalla'nın 'gölgem' dediği ihtiyar Yahudi'den korkmadığım söylenemezdi. Onun, hakikaten şeyta-

nın elçisi olduğunu düşünüyordum, yine de onu görmeliydim. Garson geri geldi ve görüşmenin mümkün olmadığı haberini getirdi. Yaşlı adam yatak odasına çekilmiş, uşağından içecek sıcak bir şey istemişti, artık rahatsız edilmek istemiyordu. Genç İsviçreliye, benim için son derece nazik bir durumun mevzubahis olduğunu, benim için bir şey yapıp yapamayacağını sordum. Gösterişli arabasında, hizmetkârlarıyla seyahat eden, sınırsız zengin bu ihtiyar Yahudi'yi tanıyordu o.

"Madam Heerbrandt'la birlikte seyahat ettiğini hiç gördün mü?" diye sordum.

"Hayır, asla," dedi zavallı adam, yüzümdeki çılgın ifade onun da aklını başından almış gibiydi. O hanımefendi ile o beyefendinin birbirlerini tanıdıklarını sanmıyordu.

Bu konuyu o gece açıklığa kavuşturmaya kararlıydım. Başka bir şey gelmiyordu elimden, sandalyemi şömineye yaklaştırdım, ateşe odun attım canlansın diye, ama uyumaya cesaretim yoktu. Siyahlı kadının oteli sabah terk etmesinden korkuyordum, İsviçreli garsonu çağırdım, eline biraz para sıkıştırdım ve Madam Heerbrandt ertesi sabah yola çıkarken beni haberdar etmesini tembihledim.

"Fakat Mösyö," dedi genç adam, "hanımefendi gitti bile."

"Gitti mi?" diye haykırdım, Pilot'la Baron'un da benimle birlikte haykırdıklarını duydum, sanki sesim yankılanıyordu.

Evet, gitmişti bile. Salonun bir kapısından girip öbür kapısından çıkıvermiş ve kayıplara karışmıştı. Altüst olmuştu, hemen arabasının hazırlanmasını emretmişti, aynı akşam manastıra yola çıkmaya kararlıydı. Kapı görevlisine söylediği kadarıyla, otele varışında bir mektup verilmişti kendisine, kız kardeşinin İtalya'da ölüm döşeğinde yattığını bildiriyordu. O gece yola çıkması gerekiyordu, bir ölüm kalım meselesiydi bu.

"Fakat bu mümkün mü?" diye sordum, "bu karanlıkta, bu havada manastıra nasıl gider? İsviçreli bana hak veriyordu, evet, çok zor bir yolculuk olacaktı, fakat hanımefendi kararında ısrarlıydı, hatta iki hatta üç misli para teklif etmişti, yeter ki o gece yola çıkabilsindi, öyle çaresiz görünüyordu ki, arabacıyı razı etmişti. Tabii Bayan Heerbrandt'a itiraz etmek pek de kolay

değildi. Alelade bir hanım değildi. Yani allem edip kallem edip gitmişti. Arabanın sesini duymuş olmamız lazımdı. Doğruydu da, bir tekerlek sesi duymuştuk.

Oracıkta, tilki ininin önünde bekleyen üç av köpeği gibi kalakaldık.

Yahudi'yi fark ettiği için alelacele kaçtığından emindim. Bu adam bir sihirbaz, bir şeytan, bir cindi, o güzel kadını bir şekilde tesiri altına almış olmalıydı. Onu öldürmeye muvaffak olamadığım için bir an feci bir çaresizlik hissettim. Ama epey olay yaratırdı ve bana mani olurlardı. Artık bu güzel kadının peşinden gitmek ve onu Yahudi'ye karşı korumaktan başka yapılacak bir şey kalmamıştı. Bu düşünce yüreğimi hafifletti, yüreğim bir tarla kuşu gibi havalandı.

Bir araba bulabilmek için epey uğraştık, burada Baron'un o insanüstü gayretinin ve maharetinin çok yardımı oldu. İki dostumun yüz ifadesinden, bu konuya neden böyle şahsi bir ilgi gösterdiğimi anlamakta zorluk çektiklerini okuyordum, bunu inkâr ettim. Baron sarhoş olduğumu düşünüyordu, lakin başarılarına bir seyirci daha bulabilmiş olmak onun için kafiydi. Pilot ilgimi ona olan dostluğumun bir nişanesi olarak algılıyordu. Araba için pazarlık ederken, hiç sesini çıkarmamıştı, fakat şimdi minnettarlığını kelimeleştirmeye çalıştı. "Cehenneme kadar yolun var, Pilot," dedim ona. Bunun üzerine sadece elimi sıkmakla yetindi.

En sonunda epey bir para karşılığı bir araba bulabildik ve manastıra doğru yola koyulduk. Fırtına şiddetlenmişti, yol kalın bir karla kaplıydı.

Araba büyük bir zorlukla yol alıyordu, sarsılıyor zaman zaman da duruveriyorduk. İçeride birer köşeye büzülüp kalmıştık. Arabanın o boğucu havasını teneffüs ettiğimiz ilk andan itibaren sesimiz soluğumuz kesilmişti, ufak pencereler tamamen karla kaplıydı, bir şey görmüyorduk. Eminim ki her birimiz diğer iki kişinin yolculuk sırasında bir şekilde ölüp gitmesini her şeyden çok arzu ediyorduk. Çok geçmeden Olalla'yı tekrar göreceğim düşüncesi tüm benliğimi esir aldı, geri kalan dünya alçaldı, alçaldı ve aşağıda bir yerlerde battı, kayıplara karıştı.

Devamlı tırmanıyorduk. Bana kalsa, cennete bile gitsek kabulümdü. Eğer o an cennetimi seçme şansı bana verilseydi, herhalde bunu seçerdim. Harika bir ay ışığı, şaha kalkmış gibi esen bir rüzgâr.

Yola devam ettikçe hem yokuş hem de kar arttı. Arabacı bir adım ötesini bile seçemez hale gelmişti. Araba birden sarsıldı ve durdu. Arabacı arabadan aşağıya atladı, kapıyı açtı, fırtına ve kar hücum etti birden içeriye; kendisi de baştan aşağı karla kaplıydı, pelerini adeta gözden kaybolmuştu. Fırtınanın uğultusu eşliğinde bize bağırdı çağırdı, daha fazla devam edemezdi, araba kara saplanmıştı.

Arabanın içinde kısa bir fikir alışverişi yaptık. Hiçbirimiz pes etme taraftarı değildik, takibimiz devam etmeliydi. Arabadan atladık, pelerinlerimizin eteklerini kaldırdık ve ihtiyar adamlar gibi öne doğru çökmüş bir halde fırtınaya ve kara karşı yola yaya devam ettik.

Kar durmuştu. Gökyüzü sakinleşmişti. Bulutların arasından bir çıkıp bir kaybolan ay bize yol gösteriyordu. Ama fırtına daha da şiddetlenmişti. Adımımı daha arabadan dışarı atar atmaz aklıma çocukken duyduğum bir masal geldi: İhtiyar bir cadı gökyüzünün rüzgârlarını toplayıp bir çuvala doldurmuş! Bu dağ geçidi o çuval olmalı diye düşündüm. Rüzgârlar çuvalda tutsaktılar, gürlüyor, isyan ediyor, zincire vurulmuş vahşi köpekler gibi çırpınıyordu tasmalarından kurtulmak için. Bazen tam yandan, bazen de yerden yukarı savruluyor, karları fırıl fırıl döndürerek havaya kaldırıyordu. Arabadayken çok üşümüştük, fakat arabadan çıktığımızda başımızdan aşağıya bir kova buzlu su yemiş gibi olmuş, bir an nefes alamamıştık. Dağın tepesinde hava bir başka soğuktu. Fakat tüm bu galeyan bana iyi geliyordu. Onu böyle bir dünyada ve öyle bir gecede bulmam gerekiyordu, bana böyle bir havada ihtiyacı vardı.

Yanımdakiler benden bir metre kadar uzakta olmalarına rağmen onları hayal meyal seçebiliyordum, birer gölge olmuşlardı o karlı yolda, ama umurumda değildi. Bu iş benim işimdi ve onları epeyce geçmiştim de. Pilot'u artık göremiyordum, Baron bana daha bir ayak uydurabiliyor gibiydi ama bir türlü beni geçemedi.

Bir saat kadar böyle yol aldıktan sonra birden yolun ortasında dört köşe bir cisim fark ettim; yana doğru kaykık duran bir şey, bir ev zannettim, gözüme o kadar büyük gelmişti. Olalla'nın arabasıydı. O da bizim araba gibi kara saplanmış, yarı devrik duruyordu, ortada ne arabacı ne atlar vardı. Arabanın kapısına parçalar gibi yapıştım, kapıyı açtım, içeride bir kadın korkunç bir çığlık attı. Otelde gördüğüm, genç hizmetçi kızdı. Arabanın dibine büzülmüş, şalları kafasına çekmişti. Yalnızdı, onu öldürmek niyetinde olduğumu anlayınca, inilti gibi bir sesle anlatmaya başladı, onların arabacısı da bizimki gibi, en sonunda yola devam edebilmekten ümidini kesmiş, atları çözmüş, alıp kuytu bir yere götürmüştü. Peki ama, diye bağırdım, hanımın nerede?

Yola yaya devam etti, dedi kız. Korkudan ödü kopmuştu. Hanımı onu bırakıp gitmişti, kim bilir ne tehlikeler içindeydi, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu, öyle ki kelimeler ağzından zorlukla çıkıyordu. Beni sıkı sıkı tutmuştu, bırakmak istemiyordu, kendimi güçlükle kurtarabildim ve kapıyı üzerine çarparak kapadım. Bu arabada ne feci bir korku, nasıl bir dehşet yaşanmış olmalı, diye düşündüm, bir kadını böyle ıssız bir gecede, bu vahşi dağlara getiren ne olabilir? Amsterdamlı Yahudi'nin eline düşerse ne olacağı korkusu muydu böyle gözünü karartan?

Arabada on beş dakika kaybetmiştim, Baron da bu arada bana yetişmişti. Arabanın iki lambası hâlâ yanıyordu, tam arkamdan geldi ve konuşmaya başladı, döndüm, o ayışıklı gecede, o ışıkların karşısında Baron'un yüzünün alev kırmızısı olduğunu görmek bana tuhaf geldi. Arabanın kenarına sokularak bir iki kelime konuştu, sonra yolumuza devam ettik, bir süre yan yana gittik.

Biraz gittikten sonra yolun yukarı doğru kıvrılarak birden dikleştiği noktasında, yandan üfüren rüzgârın önünde, bir topun dumanı gibi kesif, kalın kar perdesinin arasından bir gölge belirdi. Bir insanın gölgesine benziyordu, yüz metreden fazla uzakta olamazdı. Bir kaybolup bir çıkıyordu, o gecede ve o fırtınada onu gözden kaybetmemek imkânsızdı, fakat gözlerim mi alıştı o donuk, karmakarışık ışığa bilemem, ilerideki şekle

yetişemesem de seçebilmeye başlamıştım, takip ettim. Bir kadın silüetini andırıyordu. O dik, zorlu yolda benim kadar hızlı yürüyordu, o da öne doğru eğilmişti benim gibi. O eski itikadım yine rücu etti, istese sanki uçabilirdi gibi geldi bana. Fırtına eteklerinden çekiyordu. Bazen eteklerini doldurup şişiriyor, ormanda, o zaman ormandaki kanatlarını açmış kızgın bir baykuşa benziyordu. Bazen de eteklerini toplayıp havaya savuruyordu, o zaman uzun bacaklarının üzerinde, rüzgârı yakalayıp kanatlanmak için yerde hız kazanmaya çalışan bir turnayı andırıyordu.

Onu gördüğümden beri Baron'un varlığı benim için çekilmez olmuştu. Olalla'yı altı aydır köşe bucak aradıktan sonra nihayet bu dağ geçidinde bulabilmişsem, o sadece bana ait olmalıydı. Bunu Baron'a anlatmaya çalışmak boşuna olurdu. Durdum, o da durdu, üzerine atladım, pelerinine yapıştım tam göğüs hizasından ve arkaya doğru devirdim. Tırmanış onu helak etmişti, ayakta sallanıyor, nefesi tükeniyor, sık sık durmak zorunda kalıyordu. Ama ani saldırım onu kendine getirdi ve yüzümdeki ifadeyi gördü. Artık yola yalnız devam etmeme müsaade etmezdi. Peşinden koştuğum şeyin benim için ne değerli olduğunu fark etmişti, onu bana bırakamazdı. Gözlerime diktiği gözlerinde kıvılcımlar çakıyor, dişlerini gıcırdatıyordu. Orada yolda, karların içinde bir süre alt alta üst üste boğuştuk. Bir yumruğuyla şapkam başımdan fırladı, karların üzerinde yuvarlanıp kayboldu. Sol elimle paltosundan sıkıca tutarken, sağ elimle çenesine öyle sert bir yumruk indirdim ki, dengesini kaybetti, afalladı. Yol kaygandı, kaydı ve arkaya doğru düştü. Düşerken benim kaşkolüme da yapışmış koluna dolamıştı, beni tam boğmak üzereydi ki elinden kurtuldum. Vakit kaybettiğim için lanetler yağdırarak koşmaya başladım, gösterdiğim insanüstü güçten her tarafım zangır zangır titriyordu.

Sonunda yalnız kalmıştım, Olalla'yı burada dağların tepesinde bulacağımdan emindim, içimin derin bir mutlulukla dolduğunu hissediyordum. Fakat arada bir ürperiyordum da, hayır, korkuya kapılıyordum. Giderek hem daha sık hem daha güçlü hissettiğim bir korku, ilk kez arabasının yanında hissetmiştim

o korkuyu, peşimi bırakmamıştı. Bu iki his aynı miktarda güç veriyordu bana – devam etme gücü. O zifiri toprağın üzerinde, gökyüzünde asılı duran o ayın hızıyla ilerlerken, aklımı kaybettim ben, bu artık aşikâr, diye düşünmekten kendimi alıkoyamadım. Durum gerçekten çılgındı, Roma'nın kukla tiyatrolarından bir *ekstravaganza** gibi. Şimdi gecenin ve karın tam ortasında bir kadının izini sürüyordum ve o kadın o fırtınada, benim bambaşka bir takipçi, bizi ilk başta ayıran ve v bunun için tüm kalbimle öldürmek istediğim o ortak düşman olduğum inancıyla, bacakları onu taşıyabildiği kadar hızlı, fırtına gibi benden kaçıyordu. Bir kere bile arkasına bakmadı ve o fırtınada arkasından bağırmak da boşunaydı. İkimiz de bu kaçma kovalamacada tüm gayretimizle çabalıyorduk. İkimizin de yüreği ağzındaydı, ama o havada, bir saatte bir arşın yol gidebilmiştik. Fakat anlayamadığım şey peşindekinin ben değil de o yaşlı Yahudi olduğunu sanmasıydı. O bastonuna dayanmadan yürüyemeyen bir ihtiyardı, bense genç ve dinçtim, iyi de bir koşucuydum, nasıl olur da beni onunla karıştırırdı? Şeytanın ta kendisi olmalıydı o adam veyahut şeytanı kendi işine koşturan biri. Giderek onun habercisi gibi hissetmeye başlamıştım, beni o yollamıştı. Acaba farkına bile varmadan, Amsterdamlı ihtiyar büyücünün oyuncağı, mekanik bir kuklası mı olmuştum?

Bir yanda bu düşünceler kafamda cirit atarken, ona yetiştiğimi fark ettim. Onun yakınımda olduğunu hissetmek bana kuvvet verdi. Kalbim heyecanla küt küt atarak, deli gibi son bir hamle yaptım, öne doğru zıpladım, rüzgârın arkaya doğru savurduğu pelerininin kenarı yüzüme çarptı, şimdi onunla aynı hizadaydım, son bir gayret, bir kere daha zıpladım, önüne geçtim ve yolunu kestim. Kollarımın arasına doğru koştu ve eğer yakalamasaydım düşecekti. Bir an o vahşi ayın altında sarmaş dolaş durduk. Soyut güçler bizi birbirimize doğru itip preslemişti, ikimiz de zorlukla soluyorduk.

Mira, insanoğlu için pot kırmanın haddi hesabı yok, bu gece seyrettiğimiz deniz gibi sonsuz. Sanki bir hayat memat meselesiymiş gibi deli gibi koşmuştum. Ona bir erişirsem, Roma'da

(*) Fantezi ve hayal gücüne dayanan müzik veya piyes – ç.n.

bıraktığım mutluluğuma da erişeceğime öyle emindim ki. Ne yapmak niyetinde olduğumu şimdi hatırlayamıyorum – onu yakalayıp havaya kaldırmak, oracıkta kucaklayıp öpmek mi, yoksa beni tekrar bedbaht etmesin diye öldürmek mi. Onu kollarımın arasında öylece tutarken, nefesini yüzümde ve o çok ama çok uzun süredir hasretini çektiğim vücudunun ağırlığını tüm bedenimde hissediyordum. Kısa bir mutluluk anıydı. Rüzgâr şapkalarımızı alıp götürmüştü. Yukarıya doğru kaldırdığı kireç gibi bembeyaz çehresi ve içine çökük koyu gözleri çok yakınımdaydı. Onu korkudan deliye çevirenin ben olduğunu anladım o an. Yahudi'den kaçmıyordu, benden kaçıyordu.

Çok seneler sonra, Akdeniz'de fırtınalı bir havada yelkenliyle ilerlerken bir şahin, rüzgâra kapılmamak için kısa bir an geminin armasına pençeleriyle tutunmaya çalışırken, gözleri dikkatimi çekti, sonra denize doğru savrulup dalgaların arasında kayboldu. Bu kuşun gözlerinde de Olàlla'nın dağ geçidindeki ifade vardı. Bu kuşun da ödü kopmuştu, boğuşmaktan bitap düşmüştü ve umudunu tamamen kaybetmişti.

Galiba orada durdum ve ona bakmaya devam ettim, en az onun kadar dehşet içinde ve iki veya üç defa ismini haykırdım yüzüne. Nefesi tıkanmıştı, bir şey diyecek hali yoktu, beni duyduğundan bile hiç emin değildim.

Öylece durmuş, rüzgâra karşı ona siper olmaya çalışırken, etrafındaki uzun, koyu saçları ve silüeti sanki yavaş yavaş battı kayboldu, kollarımın arasında görüntü değiştirdi ve bir sopaya dönüştü adeta.

Biraz öyle kaldık. Sonra ona dedim ki: "Benden niçin kaçıyorsun?" Yüzüme baktı ve zar zor "Kimsiniz?" dedi. Onu biraz daha kendime doğru bastırdım ve iki kez öptüm. Yüzü oldukça soğuk ve tazeydi. Hareket etmeden durdu ve onu öpmeme müsaade etti, dudaklarıma değen yüzü müydü yoksa iri bir kar taneciği miydi anlayamadım. "Olalla," dedim. "Seni her yerde aradım ömrüm boyunca. Artık birlikte kalamaz mıyız?"

"Tek başımayım," dedi biraz sonra. "Beni korkuttunuz. Kimsiniz?"

Pusulamı şaşırmak üzereydim, bu seferlik yeter diye düşün-

düm. Onu orada o gece vakti ve o fırtınada yalnız bırakamazdım. Kollarımı biraz gevşettim, fakat sağ kolumla ona destek olmaya devam ettim.

"Madam," dedim, "ben bu kahrolası Alplerde seyahat edecek kadar çılgın bir İngiliz'im. Adım Lincoln Forsner. Bir kadının bu tehlikeli yolda gece tek başına yol alması doğru değil. Eğer size manastıra kadar eşlik etmeme izin verirseniz, bundan şeref duyarım."

Söylediklerim üzerinde bir an düşündü ve rahat rahat koluma dayanmaya devam etti. Lakin tekrar konuşmaya başladığında, sözleri şunlar oldu: "Yola devam etmem mümkün değil."

Edemeyeceği aşikârdı. Eğer ben destek olmasam, olduğu yere yığılıverecekti. Ne yapacaktık? Dengesini tekrar kazandığında, dedi ki: "Biraz dinlenmeme izin verin. Gelin oturup biraz nefes alalım. O zaman sizinle birlikte manastıra gidebilirim."

Kuytu bir yer aradım, yolun kenarında, kayalıkların altında sığınabileceğimiz bir kovuk buldum. Ön tarafı karla kaplıydı ama fırtına pek içeriye kadar giremiyordu. Ona oraya kadar eşlik mi ettim yoksa taşıdım mı pek bilemiyorum. Pelerinimi ve Baron'un beni neredeyse boğacağı kaşkolümü çıkardım, güzelce üzerine sardım. Gece birden aydınlandı. Etrafımızdaki manzara ışıl ışıl ve bembeyazdı, ayın önünden bir bulut kümesi daha geçip gitmişti. Yanına oturdum, tek arzum orada onunla huzur içinde biraz baş başa kalabilmekti.

Olalla bana öyle yakın oturmuştu ki, omzu omzuma değiyordu. Hiç sesini çıkarmadı, kendini rahat hissediyor gibiydi. Daha önce onda fark ettiğim o havayı tekrar hissettim: Acı ve keder tek başına onu etkileyemiyordu, zira onun için her şey bir şekilde birbirinin aynıydı. O ıssız dağ geçidinde, kucağında topladığı kır çiçekleriyle çimenlere oturmuş bir kız çocuğuna benziyordu.

"Sizi bu dağlara getiren şey nedir, Madam?" diye sordum, "Ben de bir şeyin peşinden oradan oraya seyahat edip duruyor, onu arıyorum, fakat henüz şansım yaver gitmedi. Yardım edebilmek isterim ve bu iyi niyetime rağmen sizi korkuttuğum için üzgünüm, zira bu şartlarda size yardım etmem zorlaşıyor."

"Evet," dedi biraz duraladıktan sonra, "hayat kimse için kolay değil. Madam Nanine için de öyleydi. Kız evlatlarım hep tahakküm etti, diğer yandan şevkimizi de kaçırmaktan çekinirdi, evin şöhreti gölgelensin istemezdi."

Madame Nanine daha önce bahsini ettiğim, Roma'daki ihtiyar kadındı. Olalla yumuşak ve dostça bir edayla bahsetmişti ondan, bunun beni memnun edeceğini düşünüyordu zahir. Sanırım şöyle farz etti: madem ki ben onu hiç tanımadığımı itiraf edebilmiştim, o da karşılık olarak birbirimizi uzun zamandır tanıdığımızı ima edebilirdi. Ona dedim ki: "Sadece burada böyle soğuk. Yarın geçitten aşağı doğru inmeye başlayınca, ilkbahar rüzgârları çarpacak yüzünüze. İtalya'da şu an mevsim ilkbahar ve sanırım kırlangıçlar çoktan Roma'ya dönmüş olmalılar."

"Orada ilkbahar geldi mi sahiden?" diye sordu, "hayır, sanırım henüz değil, ama eli kulağındadır. İlkbahar! Sizin gibi hâlâ genç olanlar için ne muhteşem bir mevsim."

"Biliyor musun Mira," dedi Lincoln ve hikâyesine ara verdi, "o dağ tepesinde olanları ilk defa şimdi tekrardan düşünüyorum. Sana anlattıkça, tek tek. Neden daha önce hiç aklıma gelmedi bilemem – acaba bu geceki ay ışığının tesiri mi? Öyle olmalı zahir."

"Madam," dedim ona, "eğer bu gece benim ülkemde bulunsaydık, başımızı sokacak bir yer bulduğumuzda ilk yapacağım şey, size kuvvetinizi geri getirecek bir içki sunmak olurdu, sert zencefilli, dilinizi yakacak cinsten." Ona İngiltere'nin o sert içkilerinden bahsettim bir bir ve soğuk bir kış gününde, ellerimiz ayaklarımız buz gibi donmuş eve döndüğümüzde, şöminenin önünde, nasıl büyük bir hazla o içkileri yudumladığımızı anlattım. Yemeklerden içkilerden bahsettik ve sonra da, hayatımızın geri kalan kısmını bu dağ başında geçirmek zorunda kalsak, nasıl idare edebileceğimizden. Burada, bağırmadan birbirimize sesimizi duyurabilmek büyük bir hazdı. Kayaların altındaki bu ufak kovuk bizim için daha önce beraber olduğumuz evlerden daha öte bir şeydi. Bana öyle geliyordu ki, her şey bu kovuğa rahatlıkla uyabilirdi, şayet babamın ruhunu çağırma-

ya muvaffak olabilseydim, o bile büyük bir zevkle burada bize katılırdı. Olalla pek konuşmadı, yalnız arada bir güldü söylediklerime. Ben de arada susuyordum. Sanırım üç çeyrek kadar orada oturmuş olmalıyız. Uykuya dalmanın tehlikeli olacağının farkındaydım.

Tam o sırada yolun ilerisinde bir ışık gördük, iki insan silüeti karlı yolda düşe kalka ilerliyor, arada bir durup tekrar devam ediyordu kara bata çıka. Biri, o soğuk yolculuktan bitap düşmüş Pilot'un ta kendisiydi, diğeri de Baron. Pilot'un koluna asılmıştı ve ay ışığında topallayarak ilerliyordu. Sonradan öğrendim ki, İsveçli düşerken ayak bileğini burkmuş, Pilot yardımına yetişmiş, ayağa kalkmasına yardım etmişti. Baron Pilot'tan, geri dönüp Olalla'nın arabasındaki lambayı almasını istemişti. Ellerinde bin bir zahmetle o lambayı taşıyorlardı, ikisi de soğuktan kaskatı kesilmişti.

Talihsizliğe bakın ki, biraz dinlenmek için tam bizim kovuğun önünde durdular, lambayı yere bıraktılar. Pilot bizi görmedi, öyle pek etrafına bakan biri değildi. Fakat acı içindeki Baron'un gözleri kedi gibiydi. Bize doğru davrandı ve Pilot'u da birlikte sürükledi. Ben ayağa kalkmıştım, gelmeleri belki de hiç yoktan iyidir, diye düşünüyordum. Olalla'yı manastıra taşımama yardım ederler.

Baron'un benimle artık dövüşmeye niyeti yok gibiydi, ama bana çok kızgın olduğu da belliydi. Kendisi kadar güçlü biriyle muhatap olmak kolay değildi onun için, lakin Pilot'u kendi safına çekmiş gibiydi. Herhalde dövüştüğümüzü ona anlatmış, benim ya sarhoş ya deli olduğumu söylemişti ona.

"Merhaba," diye seslendi, "takip sona erdi, İngiliz kazandı. Durumdan yararlanmayı bildi, eksi yirmi derecede bile. Ona belki de dünyadaki güzelliklerden bahsetmemeliydik, bu zamana kadar sadece kendi ülkesinin kadınların görmüş birini çıldırttık. Gel şu kadına bir de biz bakalım Fritz."

İki uğursuz kuşu andırıyorlardı bize doğru yaklaşırlarken. Pilot elindeki lambayı, ışığı Olalla'nın yüzüne düşecek şekilde tutuyordu. Ayağa kalkmış tam yanımda duruyordu ama artık bana yaslanmıyordu.

Baron ona doğru baktı. Pilot da. "Demek gerçekten sizsiniz, benim aziz Rosalbam," dedi Baron, "cennet katına çıkarken yarı yolda mola verdiniz demek. Size yeni, eskisinden daha münasip mesleğinizde bol şans dilerim."

Olalla bu sözler üzerine gülmemek için kendini tutmaya çalıştıysa da başaramadı. İsveçliye bakıp bakıp, katıla katıla gülüyordu. Fakat yüzü çok solgundu ve her dakika daha da solgunlaşıyordu.

Pilot, lamba hâlâ elinde, sanki ışık gözünü kamaştırmış gibi duruyordu. Sonra daha yaklaştı ve kadına baktı, "Madame Lola," diye bağırdı, "siz misiniz?"

"Hayır, değilim," dedi kadın, "yanılıyorsunuz."

Bu cevap üzerine Pilot kontrolünü kaybetti ve saçlarını yolmaya başladı. Oracıkta aklını kaçıracağından korktum.

"Benimle oyun oynamayın," diye yalvardı "söyleyin, kimsiniz?"

"Size hiçbir şey söylemek niyetinde değilim," diye cevap verdi kadın, "sizi hiç tanımıyorum."

"Biliyorum, bana kızgınsınız," diye bağırdı Pilot, "hikâyemizi başkalarına anlattığım için. Ama ne yapacağımı bilmiyordum. Sizi son gördüğümden beri, ne yapacağımı bilemez bir haldeyim. Çok mutsuzum, Madam Lola. Söyleyiniz, kimsiniz?"

Lambadan yansıyan ışığın altında Olalla'nın üzerini kaplayan karın kaskatı buza dönüşmüş olduğunu fark ettim. Ayakkabıları karın altında kaybolmuştu. Fakat onu alıp oradan uzaklaştırmadım, kıpırdamadan öylece durdum ve konuşulanları dinledim.

Pilot birdenbire onun önünde dizlerinin üzerine çöktü.

"Madame Lola," diye haykırdı, "kurtarın beni. Bu güce bir tek siz kadirsiniz bu dünyada. Luzern'de geçirdiğim haftalar hayatımın tek mutlu devresiydi. Ne işler başarmadım ki! Ama şimdi tek tek hatırlayamıyorum. İstirham ederim, bana kim olduğunuzu söyleyin."

Baron, Pilot'un elindeki lambayı kaptı ve havaya kaldırdı. Sanırım ortağını öyle zayıf görmek ağırına gitmişti.

"Madame Rosalba," diye bağırdı, "*elle se moque des gens!** – bunu ilk baştan duymuştum. Arwid Gyldenstierne'i taciz etmeye bir son vermeli bu hanım. Sırtında ufak kahverengi bir doğum izi var diye biliyorum. Gelin birlikte bir bakalım, hanımın sırtında böyle bir iz var mı? O zaman kim olduğunu veya olmadığını hemen anlarız."

Olalla'nın yine gülmemek için kendini zor tuttuğunu fark ettim, bir taraftan da yumuşak bir sesle Pilot'la konuşuyordu. "Eğer sizi tanımış olsam," dedi, "sizi incitmezdim ki. Aksine sizi neşelendirmeye çalışırdım. Fakat sizi tanımıyorum. Bırakın şimdi gideyim."

Yavaşça döndü ve bana baktı, onun tarafını tutacağımdan eminmiş gibi. On dakika önce olsa ne pahasına olursa olsun öyle yapardım da, fakat ne tuhaftır, kötü arkadaş çabucak insanın ahlakını bozuyor. İki genç zat onu eskiden tanıdıklarım anlatmaya başlamıştı, bunu duyunca hemen ona doğru döndüm –diğer ikisine nazaran çok daha yakınında duruyordum– ve gözlerinin içine baktım. "Söyleyiniz," diye bağırdım, "onlara kim olduğunuzu söyleyiniz."

Bana derin, karanlık ve yakıcı bir bakış attı, bana sırtını döndü ve aya doğru baktı. Bütün vücudu tir tir titriyordu.

"Bu muammayı çözebiliriz," diye bağırdı Baron, "Sizin ihtiyar Yahudi'yi elimize geçirince," diye devam etti, "bu muammayı çözebileceğiz. Öyle görünüyor ki, sizi bin bir maskeye sokan o."

"Kimden bahsediyorsunuz?" dedi Olalla, hafiften gülüyordu, "burada Yahudi filan yok."

"Hayır, ama buraya yakın," dedi Baron, "şimdi artık manastırda buluşabiliriz."

Bu sözler üzerine Olalla bir heykel gibi taş kesti, bu sessizliği beni çileden çıkardı.

"Bu ikisini de başınızdan defedeceğim," dedim ona, "ama bana bir kerecik olsun gerçeği söylemelisiniz. Kimsiniz?"

Arkasını döndü, yüzüme bile bakmadı ve sonra yapmasından hep korktuğum şeyi yaptı, kanatlarını açtı, havalandı, yus-

(*) (Fr.) İnsanlarla alay ediyor – e.n.

yuvarlak, bembeyaz ayın altında büyük kanat darbeleriyle süzülerek hızla bizden uzaklaştı. Rüzgâr onu kavradı, kaldırdı, elbiselerini savurdu bir o yana bir bu yana. Dağ başında önüm sıra koşarken, büyük bir kuşu andırdığından daha önce bahsetmiştim, rüzgârı yakalayıp kanatlanmak için koşarak hız kazanmaya çalışan bir kuş. O şimdi, kanatlarını havayla doldurup uçmak için kendini bir yamaçtan veya bir evin damından boşluğa bırakan bir siyah kırlangıca benziyordu. Bir an fırtınanın yardımıyla yükselir gibi oldu. Sonra koşarak yolun öbür tarafına geçti ve tüm hızıyla kendini yolun kenarından uçuruma bıraktı, gözden kayboldu.

Onu durdurmak için zamanım olmadı. Arkasından gitmeyi düşündüm. Fakat uçurumun kenarından aşağıya baktığımda, yirmi ayak kadar altımızda bir kaya çıkıntısına konduğunu fark ettim. Ay ışığında görebildiğim kadarıyla, yüzükoyun uzanmıştı, pelerini üzerini tamamen örtmüştü.

Pilot yanımda durmuş ağlıyordu. Üçümüz bir saat kadar onu yukarıya çekmeye çalıştık. Lambanın solgun ışığında pelerinlerimizi yırttık, ucuca ekledik. Sonra lambayı yolun tam kenarındaki çıkıntıya astık. Fakat kar başlamıştı, lamba sönüverdi. İşimiz zorlaşmıştı.

Beni aşağıya sarkıttılar, ilk önce çıkıntıya bir türlü ulaşamadım, havada asılı kaldım, sonra biraz daha alçaldım, ona dokunabiliyordum. Kaldırdığımda başı ölü bir çiçek gibi arkaya düştü, fakat vücudu hâlâ sıcaktı. İpi vücuduna doladım, ama olmadı; onu yukarıya çekmeye başladıklarında, yana savruldu ve hızla kayalık yamaca çarptı. Yukarıdakilere bağırdım, iplerini çözdüm ve onu kucakladım. Bulunduğumuz teras çok dardı ve kalın bir karla kaplıydı. Zorlukla hareket ediyordum. Altımızda derin bir uçurum vardı, birkaç kez ümidimi kaybettim, onu bırakmak zorunda olduğumu düşündüm. Sonra onu bu bembeyaz ay ışığı altında ölüme iten şeyin, ona yönelttiğim soru olduğu geldi aklıma.

Sonunda bir kement yaptım, ayağıma doladım, sonra onu kendime sıkıca bağladım, yukarıdakilere bizi çekmeleri için seslendim. Hemen çekmeye başladılar, sandığımdan da hızlı.

İpleri çözüp onu benden ayırdıkları sırada kendimi kaybetmişim, ama yine de etraftaki seslerin, onun hayatta olduğunu söylediğini hayal meyal duyabilmiştim.

Kendime gelip başımı kaldırdığımda, Romalı, Amsterdamlı ve Andermattlı ihtiyar Yahudi'nin aramıza katıldığını fark ettim. Bu bana çok da tabii geldi. Arabasını durdurmuş, arabacısı ve uşağı, beni ve Olalla'yı yukarıya çekmeye yardım etmişlerdi. O kağnı gibi ağır arabasını, o gece vakti, o havada, öyle zahmetli bir yolda sürmeye nasıl muvaffak oldu, bir şey diyemem, fakat unutmamak gerekir ki, bir Yahudi için her şey mümkündür.

Olalla'yı arabaya sokmaya çalışırken, Yahudi de gelip yardım etti, ellerim ve dizlerim kan revan içindeydi. Sonra arabada Yahudi'nin yanında oturmuş, Olalla'nın ayakları avuçlarımda, onunla ilk defa Roma sokaklarından birinde nasıl karşılaştığımı hatırladım. Çok susamıştım, terden sırılsıklamdım, öyle bitkindim ki soğuğu hâlâ fark etmemiştim. Sonunda manastırın haşmetli, dört köşe silüeti önümüzde belirdi, pencerelerinden ışık sızıyordu. Bizi kapıda karşıladılar ve içeri girmemize yardım ettiler.

İçecek sıcak bir şeyler ikram ettiler, ellerimi ve yüzümü yıkadılar. Olalla'yı sordum, büyük bir odaya aldılar beni, ortadaki masada iki mum yanıyordu.

Olalla, yerde bir sedyenin üzerinde hareketsiz yatıyordu. Sanırım onu başka bir yere taşımak istemişler ama sonra bir nedenle vazgeçmişler, giysilerinin düğmelerini açıp, onu rahatlatmakla yetinmişlerdi. Yahudi'ye ait olan büyük bir kürk battaniye yaymışlardı üzerine. Başı yana yastığa doğru dönüktü ve yüzünün, düşerken yere çarpan yanı kapkara morarmıştı.

İhtiyar Yahudi onun yanı başında bir sandalyeye oturmuştu. Kürk paltosunu ve kafasındaki silindir şapkayı hâlâ çıkarmamıştı, çenesini elindeki bastonun kulpuna dayamıştı. Koyu gözlerini onun yüzünden ayırmıyordu. Odadaki saate baktığımda şaşırdım, gece yarısını üç saat bile geçmemişti henüz.

Onlardan biraz uzağa oturdum ve uzun bir süre hiç sesimi çıkarmadım. Odadaki saat, saat başını çaldığında, Yahudi'yle ko-

nuşmaya karar erdim. Olalla benim sorum yüzünden öldüyse, bunu şimdi öğrenmeliydim. Yahudi bana cevap verebilirdi. Kendimi tanıttım ve onunla biraz çene çaldım, sorduklarıma büyük bir nezaketle cevap verdi. Ona, Olalla hakkında kendi bildiklerimi anlattım ve hazır orada oturmuş beklerken, gerçek hikâyeyi bir de onun bana anlatmasını rica ettim.

Uzun bir müddet bir şey söylemek istemedi. Sonunda kelimeler büyük bir enerjiyle döküldü dudaklarından. Baron'la Pilot da odadaydı. Pilot odanın öbür ucundaki sandalyesinden kalktı, Olalla'nın yanma gitti, baktı ve sonra tekrar yerine döndü. Baron sandalyesinde uyuya kalmıştı. Bir süre sonra uyandı ve bize katıldı.

"Bu hanımı," dedi, "gerçekten tanıdığımda, tüm dünya ona hayrandı, herkes ona gerçek kimliğiyle tapıyordu. Karşınızdaki kadın büyük opera sanatçısı Pellegrina Leoni'dir."

Bu sözleri ilk önce hiç önemsemedim, sonra kısa bir sessizlik oldu ve o arada hafızamda ta çocukken başımdan geçen bir olay canlanıverdi. "Mümkün değil," diye haykırdım. "Bahsettiğiniz sanatçı, annemle babamın büyük bir hayranlıkla bahsettikleri yıldızla aynı kişi. İtalya'dan döndüklerinde, ondan başka bir şey konuşmuyorlardı, sonra onun Milano'da tiyatrodaki yangında yaralanıp öldüğünü duyduklarında nasıl yas tuttuklarını hâlâ hatırlıyorum, o zaman on yaşındaydım."

"Hayır," dedi Yahudi. "Evet, o öldü. O büyük opera sanatçısı öldü. Belirttiğiniz gibi, on üç sene önce öldü. Fakat bu kadın on üç yıldır yaşamaya devam ediyor."

"Ne demek istediğinizi izah eder misiniz?" dedim.

"Ne dediğimi izah etmek!" diye tekrarladı, "genç adam, çok şey talep ediyorsunuz. Aslında demelisiniz ki: 'Duymaya alışık olduğum ve bir anlamı olmayan bu tür ifadelerle her ne kastediyorsanız kendinize saklayın.' Pellegrina Milano'daki tiyatro yangınında yandı ve toprağa karıştı. O korkunç olay onu öyle sarstı ki, geçirdiği şoktan sonra sesini kaybetti. O günden sonra yaşadığı sürece ağzından bir tek nota çıkmadı."

O anlattıkça, bu konuda ilk kez konuştuğunu fark ettim. Ses tonundaki acı ve dehşet beni öyle etkiledi ki, her şeyi sonu-

na kadar dinleyip öğrenmek istiyor olsam da ondan devam etmesini isteyemedim, üstelik o ana kadar söylediklerinden de bir anlam çıkaramamıştım. Fakat Pilot atıldı ve "Peki o ölmedi mi?" diye sordu.

"Ölmek, yaşamak, yaşamak, ölmek," diye cevap verdi Yahudi, "o da herhangi birimiz gibi yaşadı veya belki daha fazla."

"Fakat," dedi Pilot, "bütün dünya o öldü sandı."

"Öyle sanmasını sağladı," dedi Yahudi, "Biz, yani o ve ben, öyle sanılsın diye elimizden gelen her şeyi yaptık. Mezarı kapatılırken oradaydım. Üzerine bir türbe yaptırdım."

"Onun sevgilisi miydiniz?" diye sordu Baron.

"Hayır," diye cevapladı ihtiyar Yahudi, sesinde gurur ve derin bir nefret vardı. "Sevgililerinin onun etrafında koşup kuyruk sallamalarını seyrettim, onu nasıl pohpohladıklarını, birbirlerini nasıl kıskandıklarını. Hayır, ben onun sadece yakın dostuydum. Cennetin kapısında nöbet bekleyen melek bana 'sen kimsin?' diye sorduğunda, ona bu dünyaya kendimden yadigar bıraktığım bir isim, bir mevki veya başarılarımdan söz edemeyeceğim belki ama ona şöyle diyebileceğim: 'Ben Pellegrina Leoni'nin arkadaşıyım.' Kendinizin de pekala farkında olduğunuz gibi, onu sizler öldürdünüz, ona kim olduğunu sorarak yaptınız bunu. Peki bir gün sizlere mezarın öbür tarafında 'siz kimsiniz?' diye sorulunca, ne cevap verebileceksiniz o zaman? Tanrı katında verebileceğiniz tek cevap, Andermatt'taki otelde verdiğiniz isim ve adresler olacak."

Pilot bu sözlerden çok müteessir oldu. Bir şey söylemek için ağzını açtı, sonra bir düşündü ve sesini çıkarmadı.

"Genç beyler," dedi yaşlı Yahudi, "İzninizle size hikâyeyi bana en iyi yaraşır şekilde anlatayım. İyi dinleyin, bir daha hiç böyle bir hikâye dinlemeyeceksiniz.

Tüm ömrüm boyunca varlık içinde yaşadım. Ticaretle uğraşan annemden, babamdan ve diğer akrabalarımdan bir sürü mal mülk miras kaldı. Hayatımın ilk kırk yılı ben de şimdi aynen sizler gibi çok mutsuz bir insandım. Sık sık seyahat ettim. Müziği hep çok sevdim, bir ara bestekârlık bile yaptım, bale eserleri yazdım, baleler sahneledim. Yirmi yıl boyunca eser-

lerimi, kendi *corps de ballet*'mi yalnız kendim için icra ettirdim. Otuz kızdan oluşan bir bale okulum vardı, hepsi on sekizin altındaydı. Avrupa'nın en ünlü bale şefi okulumda onlara ders verdi ve karşımda çıplak dans etmelerine müsaade ettim."

Baron tam burada dikkat kesildi. Yaşlı adama takdir dolu bakışlarla baktı, gülümsedi. "Canınız hiç sıkılmamış olmalı," dedi.

"Niye sıkılmasın?" diye sordu ihtiyar Yahudi, "tam aksine, canım çok fazla sıkılıyordu, hatta sıkıntıdan ölmek üzereydim. Şans eseri Venedik'teki ufak bir tiyatroda Pellegrina Leoni'yi dinlememiş olsaydım, herhalde ölürdüm de sıkıntıdan. O zaman on altı yaşındaydı. Cennetin ve yeryüzünün, yıldızların, hayatın ve ölümün ve ebediyetin manasını onu dinledikten sonra anlayabildim. O bizi elimizden tuttu ve bülbüllerle dolu bir gül bahçesine götürdü ve gönlü çektiği zaman da havalandı, bizi de alıp yukarılara, çok yükseklere, ayın bile ötesine uçtu. Topraktan yaratılmış aciz kullar olarak arada sırada bu dünyada bazı durumlar bizi kötü hissettirir – ama insan onun yanındayken huzur içinde uçuruma bile atlayabilirdi. Hayatın derinliklerinde ve esrarengizliklerinde yüzerken, yüzgeçleriyle sert, yemyeşil dalgaları yararak ilerleyen genç bir köpekbalığını andırırdı. Onun sesini bir duyunca insanın yüreği erirdi ve en sonunda şöyle düşünürdü insan kendi kendine: 'Bu kadarı fazla. Bu durum beni öldürebilir, artık dayanacak gücüm kalmadı,' ve sonra dizleri üzerine çöküp mutluluktan ağlayarak, Tanrı'ya, sonsuz ilahi aşkı ve alicenaplığıyla böyle birini yarattığı, dünyaya ihsan ettiği için şükrederdi. Bu tam bir mucizeydi."

Bizlere kalbini böylesine açmak zorunda kaldığı için ihtiyar Yahudi'ye karşı içimde bir acıma hissi uyandı. Bu şeyler hakkında daha önce hiç kimseyle konuşmamıştı. Şimdi de kendini durduramıyordu. İnce uzun, sivri burnunun beyaz kireçli duvara keskin, dokunaklı gölgesi düşmüştü.

"Daha önce de söylediğim gibi," diye devam etti, "onun yakın dostu olmak şerefine nail olmuştum. Milano yakınlarında bir villa aldım ona. Seyahatte olmadığında vaktini orada arkadaşlarıyla eğlenerek ya da benimle yalnız geçirirdi. Prova yap-

madığı zamanlar kol kola girip bahçede dolaşır, dünya ve onun gafları üzerine nükteler yapar, gülerdik.

"Bana bir çocuğun annesine sokulduğu gibi sokulurdu. Birçok hoş lakap takmıştı bana. Parmaklarımla oynar, dünyanın en güzel parmaklarına sahip olduğumu söylerdi, pırlantalarla uğraşmak için yaratıldıkları belli oluyor, derdi. İlk kez Milano'da karşılaştığımızdan ve adım Marcus olduğu için, onun dişi aslanı olduğumu söylerdi. Evet, öyleydi de, kanatlı bir dişi aslan. Onu herkesten daha iyi tanıdım.

"Hayatta iki şeye karşı ihtirasa varan bir tutku duyardı, gururlu kalbi sadece onlarla doluydu.

"İlki, ünlü soprano Pellegrina Leoni'ye duyduğu ihtirastı. Taparcasına hayranlıkla ve ölürcesine kıskançlıkla dolu bir aşk. Sizin papazlarınızdan birinin, muhafaza ettiği bir mucizevi Meryem Ana tablosuna veya bir kadının kahraman olunca kocasına hissettiği türden veyahut bir elmas ustasının o zamana kadar bulunmuş en kıymetli elması işlerken hissettiği gibi. Tanrıçasına karşın ne övgü ne yergi taşırdı içinde. Ne merhamet diledi ne de merhamet gösterdi. Pellegrina Leoni'nin maiyetinde kamçı altında bir esir gibi hizmet etti, gözyaşları ve ölme pahasına – gerekirse. Operadaki diğer kadınlara karşı şeytan gibi davranırdı, zira bütün roller illa Pellegrina'nın olmalıydı. Aynı opera gösterisinde iki ayrı rol almasının mümkün olmaması onu adeta kudurturdu. Operada ona *Lucifera* derlerdi. Sahnede bir rakibin kulağını tokatladığı bile olmuştu, hem de bir kereden fazla. Genciyle yaşlısıyla tüm rol arkadaşlarını, korku ve hırstan ağlayacak raddeye getirirdi. Aslında bu kadar hiddetlenmesi de gerekmiyordu, müzik cennetindeki tek yıldız oydu. Pellegrina Leoni'ni namına böyle hiddetle savunduğu tek şey onun sesi değildi, o, Pellegrina tüm kadınların en güzeli ve en şıkı olsun isterdi – Roma'dan Paris'e kadar benzeri bulunmayan bir moda kuklası. Buradaki kibriyle kendini komik duruma düşürdü. Sahnede yalnızca benim ona verdiğim sahici elmasları takmak isterdi. Agathe rolüne –bir köylü kızı canlandırır– bile, uzun kuyruklu bir tuvalet üzerine elmaslarını takıp takıştırıp çıkardı. Pellegrina'nın fildişi gibi güzel cildine za-

rar verir diye sudan başka bir şey içmedi. Saat on ikiden önce ziyaretine gelen kont veya kardinalleri saçlarında bigudiler, yüzü gözü çinkolu kremden bembeyaz karşılardı, zira akşamları sadece sahnede değil, koltuk ve localarda da diğer kadınları alt etmek isterdi. Ve dünyanın en asil, en güzel seyircisine sahipti, Pellegrina'ya hayran olmak pek modaydı. İtalya'nın, Rusya'nın ve Almanya'nın en ünlüleri onun salonlarına doluştular. Adeta herkes Pellegrina'nın ayaklarına kapanmalıydı. Sibirya'ya sürülme tehlikesine rağmen Rus çarıyla bile güç yarışına girdi, kendi repertuarında veya şan derslerinde gelin olmadan başka kimsenin gelini olmazdı.

"Onun yüreğinde beslediği bir diğer ihtiras, genç dostlarım, seyircisine duyduğu aşktı. Sadece parteri dolduran önemli şahsiyetlere, kontlara, kodamanlara, mücevherlere boğulmuş latif bayanlara, hatta fuayede vızıldayan ünlü bestekârlara, müzisyenlere, eleştirmenlere ve ilim adamlarına değil, aynı zamanda salonun en dibindeki galeriyi dolduranlara da. Pellegrina'yı dinlemek uğruna, ait oldukları arka sokaklardan ve avlulardan kalkıp, bir öğün yemeği, yeni bir çift ayakkabıyı, bin bir güçlükle kazandıkları ekmek parasını feda ederek, o hamam gibi binaya tıkış tıkış doluşmuş o fakir insanlara. Oldukları yerde tepinerek, hıçkırıklar içinde ağlayıp haykırarak onu alkışlayan bu insanlar onu dünyada her şeyden çok seviyordu.

"İkinci ihtirası birincisi kadar ateşliydi, lakin Aziz Meryem'in insanoğluna duyduğu aşk kadar da yumuşak. Siz Kuzey'in insanları, Güney'in ve Doğu'nun kadınlarının nasıl âşık olduklarını bilmezsiniz. Onlar çocuklarını öperken de ölülerinin arkasından ağlarken de alev alev yanarlar. Seyirci '*Medea*'nın gala gecesinden sonra, bindiği arabamın atlarını, kendileri sürsün diye salıverdiğinde, o, bu işe gönül veren düklere ve prenslere dönüp bir bakmadı bile. Hayır, o ılık gözyaşları döktü, elmaslardan da daha kıymetli ve sonra Milano'un sokak süpürücülerinin, hamallarının, manavlarının ve sucularının pırıl pırıl gülümsemeleriyle bir gökkuşağı yarattı. Onlar için seve seve ölürdü. Biliyorum, arabada onunla beraberdim, elimi tutuyordu. Fakir evladı değildi, bir fırıncının kızıydı, dedesi İspan-

yol bir çiftlik sahibiydi. Yeryüzünün mazlumlarına karşı yüreğini dolduran bu tutkulu aşk nereden kaynaklanıyordu bilemiyorum. Sadece onlar için şarkı söylemediği de aşikârdı, sanattan anlayanların alkışlarının da peşindeydi, ama bunu galerilerin hatırına arzuluyordu. Ona hiç yalvarmamaları beni sık sık şaşırtmıştır. Sanki o, ondan istediklerinin en mükemmelini şarkılarında onlara vermişti, bundan da başka bir şey istemek ona küfür etmek gibi olurdu. Eğer dileselerdi, sahip olduğu her şeyi onlara verirdi. Evi ve bahçesi onlara açıktı. Fakir fukaranın çocuklarıyla birlikte terasındaki zakkum ağaçlarının altında oyun oynayıp, şarkı söylemek ona zevk verirdi, ama onu görebilmek uğruna açık denizler kat etmiş İngiliz soylularını evine kabul etmezdi.

"Mutluluğu bu iki büyük ihtirası arasında bir yerlerdeydi. Zaferlerini kutladığı zamanlar bu mutluluğun doruğunda olurdu. Sesi ve sanatı her geçen gün daha da mükemmelleşti. İnanılacak gibi değildi. Düşüşe geçtiğinde bile, öyle sanıyorum ki yeteneğinin daha tam doruğuna ulaşmamıştı. Adı tüm dünyada yankılanıyordu. Ufacık elinde müzik ilminin filozof taşını* tutuyordu; dokunduğu her şeyi, altına dönüştürüyordu. Sizler, genç beylerim," dedi ihtiyar Yahudi ve bana döndü, "bana, uzak diyarlardaki insanların, bu harika ses yok olduğu için ve bu saf altından derin nehrin ve elmaslar, pırıl pırıl safirler, kan kırmızısı yakutlar fışkıran yüksek çağlayanların hatırasıyla nasıl gözyaşı döktüklerini anlattınız. O insanlar ona taptılar. Pellegrina sahnede onlar için şarkı söylediği sürece, meleklerin yeryüzünü terk etmediğini hissettiler.

"Evet, Pellegrina galerilerine doğru bir melek gibi şarkı söylerken, yürekleri eridi ve gözlerinden ilahi yaşlar döküldü, hayattaki cefalarını unuttular ve kaybedilmiş cenneti hatırladılar. O ses, yıldızlarla dolu bir sema misali ruhlarının üzerini şefkatle örttü. O seste, Pellegrina'ya, yalnız onlara ait bir Meryem Ana gibi taptılar – cennet katındaki Tanrı'nın bu dünyadaki vahiyi gibi ve onların gözünde güzel, ulu, zarif ve ihtişamlı olan

---

(*) Ortaçağda simyacıların, değeri düşük olan madenleri altına çevirebilme özelliğine sahip olduklarına inandıkları efsanevi bir taş – ç.n.

her şeye sahip bir varlık gibi. İşte onun mutluluğunun kaynağı da buradaydı.

"Söylediğim gibi, operanın köylü kızını, brokarlar ve elmaslar içinde canlandırırken bile, bunu kibrinden yapmıyordu, hayır, bunu görev anlayışından yapıyordu. Bunu galerilerine borçlu olduğunu düşünüyordu, aynen rahiplerin kendilerini Meryem Ana tablosunu, bulabildikleri en görkemli elbiselerle süslemek zorunda hissetmeleri gibi. Doğum anında bile, insanın kalbini delen o sahnede, Tanrı'nın annesini ve çocuğunu bir ahırda, yerde samanlar ve ön tarafta beşik yerine geçen bir yalakla resmeden tablolarda bile, rahip, Meryem Anasını fakir fukara gibi giydirmeye kıyamaz, ipeklerle, altın zincirlerle süslerdi.

"Onun fakirlere duyduğu bu tutku beni biraz şaşırtırdı. Bana kalırsa bu insanlar hep ekşi kokarlardı, ben bunun işe yarayan bir meziyet olduğuna inanmıyorum. 'Herkes illa aynı kalıptan mı yaratılmak zorunda?' diye sorardı bana, 'herkes ilahi güce iman eden günahkârlar mı olmak zorunda? Sevgili Marcus, bırakın, ben olduğum gibi kalayım: günahkârlara tapan bir ilah.'

"Sevgililerine gelince, çoğunu tanırdım, onun da benim de onları pek önemsediğimiz yoktu. Onlar ona sevinçten ziyade keder verdiler – ta ki onun gözünde vasatlaşana kadar.

"Zira mükemmel aklıselimine karşılık, o hayatını hep bir La Manchalı Asilzade Don Quijote gibi yaşadı. Gündelik olaylar ona göre yeterince önemli değildi. Yüreğine denk değillerdi. O erkek gibiydi, serçe vursun diye eline büyük bir misket tüfeği verilen bir erkek gibi veya büyük bir kuş gibi – kuş kafesine konup ufak kuşlarla kanat çırpıp oynaşması istenen bir albatros. Aşk maceralarında kibri incindi diye acı çekmezdi, çünkü sahnenin dışında onda kibirden eser kalmazdı. Ayrıca o genç erkeklerin büyük sopranoya değil o yıldız gözlü, genç güzel *femme du monde*'a* kur yaptıklarını bilirdi – güzelliği, munis ve akıllı ceylanlar kadar ender olan ve vatandaşlarımdan birinin, hakkında bir şiir yazdığı o dünyaların kadınına. Bu yüzden onların aptallıklarını ve yapmacıklıklarını gözünde büyüt-

(*) (Fr.) Sosyete kadını – e.n.

medi. Diğer taraftan içinde derin bir yara ve hüsran vardı. Dünya şimdi olduğundan daha büyük olabilmeliydi, sahnedeki büyük dramalara daha çok benzeyen olaylar yaşanabilmeliydi bu dünyada. Kendini var gücüyle olayların ortasına fırlatsa bile hiçbir şey değişmiyordu.

"İlk başlarda, aşk maceralarından sonra bana geldiğinde morali bozuk olurdu. Evet, çok genç bir kızken, kendinden biraz utanırdı hatta. Bana öyle geliyor ki, bir seçim hakkı olsaydı, erkek olmak isterdi, kadın olmakta bir anlam göremiyordu. Tüm bu bedensel tantananın ortasında –göğsün ve kolların muhteşemliği, saçların gürlüğü, dudakların o alkırmızı parlaklığı, uzun kirpiklerin gölgelediği gözlerdeki o bakış ve cildin o fildişi beyazlığı– modayı, kralın da hazır bulunacağı resmî bir baloya davet edildiğini sanarak en pahalı elbiselerini giyen, ama sonra emniyet müdürü şerefine verilen burjuva balosu olduğunu ve diğer davetlilerin gündelik elbiseleriyle geldiğini fark eden bir hanımefendi gibi uygulardı. Lakin böyle bir durumda kalan bir hanımefendi utanıp sıkılabilir de, şahane elmaslarını ve tuvaletinin uzun kuyruğunu taşımak ona bir eziyet gibi de gelebilir, hatta o giysilerin içinde aşağılanmış gibi de hissedebilir. Şatafatı onu alaya almış gibi bir his gelir.

"Hatta zannederim ki," dedi ihtiyar Yahudi, "çok kadın aşk maceralarında aynı şekilde hissediyor.

"Cümle alem ona böyle karşı çıkınca, o hep bana geldi, anlayış göstereceğimden emindi. Zira iyi bildiği bir şey vardı: eğer bir *Filister,** sefil yaratıkların şövalesiyle zengin bir dilberi bir tutmaya, ola ki bir cüret etse, cümle alemin maskarası olurdu. Fakat o durumda ona tek gülen bendim. Ona dedim ki: 'Pellegrina, dünyanın ve onun bir parçası olan senin sevgililerine aşk denen şey özü itibarıyla, zehir ve panzehirlerle ilgilenen toksikoloji gibi geliyor. Hepsi zehirlenmeye ve zehirlemeye hazırlıklı ve bunu göze de alıyor. Onların her biri bir zehirli yılan, bi-

(*) Milattan 2000 yıl öncesine dayanan ve Mezopotamya medeniyetleri arasında 'Philister' toplumu olarak bilinen etnik grup. Bugünkü anlamıyla "Filistinli". Özellikle 19. yüzyılın ilk yarısında Batı dünyasında, bu kelimeye, "aşağı sınıf, basit, halktan, kafası çalışmayan, okumuş yazmış olmayan, ilkel insan" anlamları yüklenerek aşağılayıcı bir tabir olarak kullanıldı – ç.n.

rer akrep. Zehirli dişleriyle böbürleniyorlar, kendi zehirlerinin öldürücülüğü nispetinde diğerlerininkinin önüne geçeceklerini biliyorlar. Onlar için aşk demek, zehirleri değiş tokuş etmek demek. Âşıklar, koşu pistinde bir süre yarıştıktan sonra bütün zehirlere karşı muafiyet kazandıkları için böbürleniyorlar, Hintli üfürükçülerin envai çeşit yılan zehrine, hatta en kuvvetlisine bile karşı kendi kendilerine direnç geliştirmeleri gibi bir şey. Fakat sen, Pellegrina, sen zehirli bir tarla yılanı değilsin, sen bir pitonsun. Senin hareketlerin bana, Hintli bir yılan terbiyecisinin eskiden gösterdiği dans eden yılanları hatırlatıyor. Fakat senin zehrin yok, sen öldürürsen sarılmanın şiddetiyle boğarak öldürüyorsun. Ve bu özelliğin, ufak tarla yılanlarının zehrine alışık sevgililerini şaşırtıyor, zira onlarda sana karşı koyacak güç veya onlara bahşedeceğin o güzel ölümün değerini anlayacak akıl yok. Senin, ufak bir engereğin etrafına halka halka çöreklenip, onu sıkıp ezmen aslında insanı gülmekten öldürecek bir sahne.' Onu bir zamanlar böyle güldürürdüm, gözyaşlarının arasından bile.

"Benzersiz bir zekaya sahipti ve sağduyusunu benim zekamla bilerdi, bu yüzdendir, âşıklarından ders alan da o oldu ve sonunda bu şeyler ona pek bir şey ifade etmemeye başladı – âşıklarına olduğu gibi. Küçük beylere bunun için müteşekkirdim. Onun, sahnedeki rollerinin bazılarında bir nevi hafiflik kazanmasına yardımcı olmuşlardı ki bu onun doğuştan gelen bir vasfı değildi. O andan itibaren verdikleri dersi yüreğine sindirir sindirmez, sahnenin tam ortasında, masum genç kız rollerinde de mükemmeliyete erişmeye muvaffak oldu."

"Ve bunun, Mira," dedi Lincoln, hikayeyi keserek, "bunun gerçek olduğunu biliyorsun. Herhalde sevgilisine sadık kalmak için sultanın tüm hediyelerini reddeden genç kız hakkındaki o eski şarkıyı bilirsin. Sözleri şöyle başlar: '*Ah Rupia, Kama na Majasee*'. Güzel bir şarkı, saf bir aşkın melodisi. Bildiğim kadarıyla, bir fahişeden başkası da onu henüz layıkıyla söyleyememiş." Ve bu sözlerden sonra ihtiyar Yahudi'nin hikâyesine döndüler.

"Böyle yaşadık," diye devam etti Yahudi, "felaket çanları çalana kadar, Milano'daki o beyaz villada. Genç beyler, anne ba-

balarınızın bu gün için gözyaşı döktüklerini hatırlarsınız. *Don Juan* operasının sahnelenişi esnasındaydı. İkinci sahnede, Donna Anna, elinde Ottavio'nun mektubu sahneye girer ve resitatife başlar: '*Crudele? Ah nò' mio bene! Troppo mi spiace allontanarti un ben che lungamente la nostr' alma desia.*' Pellegrina sahneye tam adım atmıştı ki, alevler içinde iki veya üç kalas tavandan tam önüne düştü. Cesur yürekliydi. Hiçbir şey olmamış gibi ilerledi, yukarıya doğru belli belirsiz bir bakış fırlattı ve sonra sanki nefes alıyormuş gibi rahat, tiz notalara geçti. Lakin alev alev bir tavan kirişi peşinden geldi ve tüm tiyatro paniğe geçti, orkestra da birden durmuştu. Halk kapılara doğru saldırdı, kadınlar bayıldı.

"Pellegrina bir adım geriledi, etrafına baktı, ta ki bakışları benimkilerle karşılaşana kadar, parterde en ön sırada oturuyordum. Evet, o çaresizlik anında gözleri beni aradı. Gururlanmamalı mıydım yani? Hiç korkmamıştı, çok sakindi, sanki şöyle der gibiydi: 'Burada birlikte öleceğiz, sen ve ben, Marcus.' Fakat ben korkmuştum. Alevler içindeki sahneye çıkmaya cesaret edemedim, sokaklarındaki tüm ağaçlar ve evler kartondan olan o sahneye. Aynı anda kulisin bir ucundan diğerine feci bir duman yayıldı, kızgın bir fırın gibi kaynadı ortalık, insan seline kapıldım, dışarıya, ayrı bir yangın yeri gibi insan kaynayan sokağa sürüklendim, soğuk hava bıçak gibi çarptı yüzüme. Beni fuayede bekleyen uşağım beni yakaladı. Orada, Pellegrina'nın Leporello rolündeki aktör tarafından kurtarıldığını öğrendik, onun tiyatroda ilerlemesine Pellegrina destek olmuştu. Leporello onu alevler içindeki kulisten kurtarmış, onu, saçları ve elbiseleri ışıl ışıl, kollarında merdivenlerden aşağıya taşımıştı. Onun selamette olduğunu öğrenince herkes dizlerinin üzerine çöktü huşu içinde.

"Onu evine götürdüm ve Milano'nun tüm doktorlarına haber saldım ve o hayatta kaldı. Tavandan düşen bir kirişin altında kalmıştı, yarası derindi, kulağından şakaklarına uzanan bir yanık. Fakat yarası pek ağır değildi, çabuk iyileşti. Fakat geçirdiği bir anlık şoktan sesini kaybetmişti.

"Onun, o günü takip eden bir hafta boyuncaki halini düşün-

düğümde, gözümün önüne yatakta yan dönmüş yatan yanık bir beden geliyor, hareket edemeyecek bir halde, Pompei'den kazıp çıkardıkları cesetler gibi kara ve kömürleşmiş. Altı gün başucunda oturdum bekledim, bir tek kelime söylemedi, kötü kaderimizin benim için en acı yanı Pellegrina Leoni'nin acısını dilsiz çekmesiydi.

"Ben de hiç ağzımı açmadım. Dışarıda terasta dünyanın bin bir köşesinden faytonların biri geldi biri gitti. Durumunu öğrenmek için gönderilen habercilerin haddi hesabı yoktu.

"Loş odada oturdum ve başımıza gelen felaketi ölçüp biçmeye koyuldum. Onun bu başına gelenler, diye düşündüm, göz kulak olduğu mucizelere kadir Meryem Ana tablosunun aslında bir fani, bir pagan, bir sahte tanrı, sıçanların kemirdiği bir delikten başka bir şey olmadığının farkına varan bir papazın durumuna benziyor. Veyahut kocasının bir kahraman değil, bir kaçık veya bir ahmak olduğunu öğrenen kadının durumu da bunu andırırdı.

"Hayır, diye düşündüm yine, öyle değil. Onun başına geleni neyle karşılaştırabileceğimi biliyorum. Babasının hazinesindeki mücevherlerle yüklü zengin çeyiziyle, drahomasıyla, genç güveyin, kralın oğlunun sarayına doğru yola çıkan saraylı bir gelinin başına gelen felaketle karşılaştırılabilirdi; genç güvey bir yanda gelinin şerefine çiçeklerle süslenmiş, zil sesleriyle yankılanan, genç kızların ve erkeklerin dans edip şarkı söyledikleri şehrinde onu beklerken, yolda haydutların tecavüzüne uğrayan gelinin durumuyla. Evet, aynen böyle, diye düşündüm.

"Onun durumunu öğrenebilmek için dünyanın bin bir köşesinden akın eden nüfuzlu insanların hiçbiri onun yanına giremediler; böylece onun hakikaten ölüm döşeğinde olduğu dedikodusu yayıldı dört bir tarafa. Peki ya onların yanına girmelerine müsaade etseydi? Hâlâ genç ve güzel ve herkesin sevgilisi olsaydı?

"Acaba bu insanlar, diye düşündüm, ırzına geçilmiş saraylı bakireyi teselli etmek için ne derlerdi ona? Hâlâ genç ve güzel olduğunu mu söylerlerdi? Güveyinin onu ebediyen seveceğini mi? Belki ona, hiç suçu olmadığını anlatırlardı. 'Bu kız as-

lında affedilmez bir günah ta işlemedi, zavallıcığı dağ başında kıstırdılar, nişanlı kızcağız bağırdı, ama onu kurtaracak kimsecikler yoktu.' Ama ayaktakımının teselli sözcükleri saraylı bir kulağa acı gelir. Bırakalım da, eczacılar ve fırıncılar, güçlülerin evlerindeki uşaklar hakkında yaptıklarına göre, evet hatta, yapmaya niyetlendiklerine göre hüküm verilsin. Nüfuz sahipleri hakkında ise ne olduklarına göre hüküm verilmeli. Benim kulağıma gelene göre, tutsak aslan, kafesinde hüzünden ziyade utanç hissedermiş.

"Eğer anlamadığınız şeylerle vaktinizi alıyorsam – bilmediğiniz için size tuhaf gelip de anlamadığınız şeyler hakkında vaaz çekiyorsam, genç beyler, beni mazur görünüz. Sizin o kadınlarınız namuslarını nerede saklıyorlar? İşitince bu kelimenin ne olduğunu biliyorlar mı dersiniz ?

"Bir tek teselli kelimesi edemeyişim ve dünyada hiçbir kelimenin beni teselli edememesi, işte o bir hafta yanında kalmamı Pellegrina için dayanılır yapan da buydu.

"Kirletilmiş bir saraylı bakire, gelinliğini ve duvağını, geçit törenlerini ve düğün eğlencelerini düşünüp nasıl yanıp ağlarsa, o da şan şöhreti, saray halklarının alkış yağmuru, düklerin tezahüratı için öyle yas tuttu. Fakat tiyatro salonlarının ta arkalarındaki ucuz galeriler aklına gelince döktüğü gözyaşları, körpe bir gelinin, saraylı genç güveyi düşündüğünde gözlerinden dökülenler gibiydi. Pellegrina Leoni'yi kaybetme acısına nasıl katlanacaklardı? Artık hayatı günü gününe mi yaşayacaklardı? Yaptıkları o ağır işten başka hiçbir şeyleri olmadan, işverenlerinin ve devlet memurlarının baskıları ve haksızlıklar altında ezilmiş, gökyüzü yüzlerine kapanmış, bulutların üzerinde onlara gülümseyen bir madonnadan bile mahrum halde mi geçecekti hayatlarının bundan sonraki kısmı? Galerinin ona gülümseyen, ona ağlayan insanları, hepsinin yıldızı kaymıştı, hepsi karanlığa, geceye terk edilmişlerdi!

"Günün yirmi dört saatinin bir aydan diğer aya nasıl farklı olabileceğini o bir hafta içinde anladım. Eskiden orada, onun evinde zaman uçup giderdi, bir mayıs meltemi, bir kelebek gibi, gökkuşağını yanında getiren ferahlatıcı bir yaz yağmu-

ru gibi. Ama şimdi gün bir yıl kadar uzundu, gece ise bir on yıl kadar.

"O haftadan sonra Pellegrina ona kuvvetli bir zehir vermemi istedi, zamandan kurtulmak istiyordu, çabuk ve kesin! Gençliğimden beri âdetimdi, yanımda hep zehir taşırdım, hayat birden benim için çekilmez olursa diye. Milano'da yaşıyordum ve onu her gün evinde ziyarete gidiyordum. Ona çarşamba günü saat on ikide verdim istediği zehri. Ertesi gün öğleden sonra gelmemi rica etti.

"Villasına geldiğimde onu daha da hasta buldum. Verdiğim afyonun hepsini aldığını ama bir faydası olmadığını söyledi, ölemiyordu. Onun böyle olduğunu farz ettiğini biliyorum, ama bunun doğru olmadığını da biliyorum. Ona verdiğim doz kimi olsa hemen öldürürdü. Herhalde hasta olacak kadarını almıştı, belki farkında bile olmadan... Ama hepsini aldığını sanmıştı. Zaten bir şey de fark etmezdi. Gerçek olan, kendinin de söylediği gibi, ölememesiydi. Şu veya bu şekilde içinde çok fazla hayat vardı.

"Daha sonra düşündüm ki, eğer o zaman ben kendimi öldürseydim, belki beni takip etmeye cesaret edebilirdi. Bana zaman zaman dediğine göre, ölümden hep tabiatına yabancı ve aykırı olduğu için korkmuştu, ve ondan çok daha yaşlı ve zayıf bünyeli biri olarak benim ondan önce ölüp, ona yolu hazırlayacağım ve öbür dünyada, tabii şayet böyle bir yer varsa, onu karşılayacağım düşüncesi onu hep mutlu etmişti. Beni, daha genç, daha güçlü erkeklere tercih etmesinin nedenlerinden biri de buydu. Lakin böyle düşünüyor olduğu o günlerde hiç aklıma gelmemişti.

"Kısacası verdiğim afyon onda bir değişiklik yaratmamıştı. Ölümle işi bitmişti. Ölü gibi bitkin olmasına rağmen, bir şekilde ölülerin arasından ayağa kalkmıştı. O öğleden sonra ilk defa benimle konuştu.

"Ona, bütün gece bekledikten sonra, gün ışırken penceremin tam dışında şakımaya başlayan bülbülden bahsettim, öyle çılgın ve gözü pekti ki, kaybettiği zamanı bir an önce geri kazanmak ister gibi bir hali vardı. Ona nasıl orada yatağıma uzan-

mış, onu dinlediğimi, içimin ilham dolduğunu ve ikimizin başına gelenleri konu alan bir bale yazmaya başladığımı anlattım. Pellegrina dikkatle dinledi ve ertesi gün balem hakkında konuşmaya devam ettik. Bana adımlar, figürler ve müziği hakkında sorular sordu. Esere *Philomela* adını vermeyi düşündüğümü söyledim, sahnelerin ve dansların gidişatının nasıl olacağını teker teker anlattım. Parmaklarımı tuttu ve onlarla oynamaya başladı. Kazadan bu yana ilk kez bir başkasına dokunmuştu.

"Birkaç gün sonra sabah erkenden gelmem için bana haber gönderdi, daha güneş doğmamıştı. Gittiğimde onu dışarıda bahçede, üzerinde bir kombinezon çardağın altında bekler bulmak beni şaşırttı.

Çok güzel bir sabahtı. Duru ve berrak mavi havaya akasya ağaçlarından ve çimenlerden mis gibi bir koku yayılmıştı. Kazadan önceki görünümünü kazanmıştı. Çiçeği andıran yüzü günün ilk ışıkları altında bembeyazdı, ama konuşmaya başladığında, sesi fısıldar gibi çıktı, sanki birilerini uyandırmaktan korkuyor gibiydi.

"'Marcus, seni böyle erkenden çağırttım,' dedi, 'düşündüm ki, bütün bir gün olur önümüzde konuşmak için – eğer gerek görürsek.' Kolumdan tuttu ve bir o tarafa bir bu tarafa gidip gelmeye başladı kolu kolumda. Çardağın ucuna geldiğimizde, geri dönmeden bir durup manzarayı seyrediyordu. Hava mis gibiydi. 'Sana söyleyecek o kadar çok şeyim var ki,' dedi, ama devam etmedi. Ancak aynı yere dönüp tekrar geldiğimizde yine, 'Sana söyleyeceğim o kadar çok şey var ki, Marcus,' dedi.

"Sonra çardağın altındaki bir banka oturduk. Kolumu bırakmamıştı, bir arabada oturur gibi birbirimize yapışmış, yan yana oturuyorduk.

"'Marcus, siz herhalde,' dedi, "benim kazadan sonraki günler zarfında bir şey düşünmediğimi sanıyorsunuz, ama yanılıyorsunuz. Yalnız onları size anlatmakta güçlük çekiyorum. O ufak bin bir düşünceyi öylesine uzaklardan toplayıp getirmek zorunda kaldım ki. Fakat sabırlı olun. Önümüzde bir gün var."

'Biliyor musun, Marcus,' dedi, sesi hâlâ çok yavaş çıkıyordu. 'Ömrüm boyunca hep çok bencil bir insan olduğumu fark et-

tim. Yalnız Pellegrina'yı düşündüm, Pellegrina ve yine Pellegrina. Bu dünyada vuku bulabilecek en önemli şeyler onun yaşadıklarından ibaretmiş gibi geldi hep bana. Yalnız Pellegrina'yı sevenlerin bu dünyanın tek sevecen insanları olduğundan öyle emindim ki. Benim için, bir insanın bu dünyada yapabileceği en makul şey tiyatroya gidip, şarkı söylerken Pellegrina'yı dinlemekti.' Yine sustu ve bir süre öyle kaldı, kolumu bırakmamıştı ve hâlâ hafifçe sıkıyordu.

"'Bu kaza bile,' dedi birden, 'eğer benim yerime bir başkasının, diyelim ki bundan bin yıl önce Çin'de imparatorluk operasında söyleyen bir Çinli sopranonun başına gelmiş olsaydı, o zaman belki duymuş olurduk, ama içimizden ne üzerinde pek durmak ne de gözyaşı dökmek gelirdi, her ne kadar bu kaza kadar üzücü ve dehşet verici olmuş olsa bile. Kaza Pellegrina'nın başına geldiği için bize bu kadar ağır geldi. Böyle hissetmek zorunda değildik Marcus, ve bu bir daha da böyle olmamalı. Bak şimdi,' dedi, 'sana her şeyi olduğu gibi izah edeceğim.'

"'Pellegrina öldü,' diye devam etti, 'o büyük bir şarkıcı, bir yıldız değil miydi? Şu şarkıyı hatırlar mısın:

Artık söndü o muhteşem ışık,
Ta yukarılarda gökyüzünden bir yıldız kaydı...

"'Evet olan buydu. Onun ölümü tüm dünya için de büyük bir kaza, büyük bir felaket, büyük bir acıydı. Ah, öyle içler acısı. Şimdi sizden istediğim şey, Pellegrina'nın ölümünü dünyaya anlatmamda bana yardım etmeniz. Pellegrina için bir mezar kazmanızı ve başucuna bir taş koymanızı istiyorum. Ölen sesimi kaybetmeden önceki durumda ben olsaydım, o zaman mezarımın başına büyük, şatafatlı bir heykel koyardınız sanıyorum, şimdi böyle bir şey istemiyorum. Mermer bir taş parçası sadece, üzerinde adım, doğum ve ölüm tarihim olan. Ufak, kısa bir yazı da koyun ama – şöyle desin, Marcus: Tanrı'nın lütfuna ve iyi niyetine şükranlarımla. Evet, Marcus, Pellegrina öldü, bu Tanrı'nın bir lüftudur.'

"'Bundan sonra hiç kimse ama hiç kimse yine bir Pellegrina olmamalı. Onun bir defa daha bu haşin dünya sahnesine çık-

ma mecburiyetinde bırakılması, yeryüzünde hiç kimsenin başına gelmemiş felaketleri yeniden yaşamak zorunda kalması, hayır, bu söz konusu olamaz, olmamalı. Nefes alan hiçbir can bu düşünceye dayanamaz. Bana her şeyden önce böyle olmayacağına dair söz verir misin?' diye sordu.

"Nasıl istiyorsa aynen öyle yapacağımı söyledim.

"Ayağa kalktı, çardağın kenarına gitti, durdu. Hava aydınlanıyordu, son soluk yıldızlar gökyüzünde kaybolup gitmişlerdi. Her taraf çiyden sırılsıklamdı. O ana kadar yarı karanlık duran çimenlik, şimdi gümüş gibi parlıyordu. Hava şeffaf ve hafifti, sanki gökyüzü yeryüzünü bırakıp yukarıya doğru yükselmekteydi. Pellegrina tam yanımda duruyordu. Giysileri çiyden ıslanmıştı. Koyu, uzun bukleleriyle oynuyor, arada birini tutup dudaklarının arasından çekiyordu, sabah serinliğinde hafif titriyordu. Çardağın bu ucundan bakınca, arazi aşağı doğru meyilliydi, uçsuz bucaksız bir manzara uzanıyordu ayaklarımızın dibinde. Artık yolu, kırları ve ağaçları birbirinden ayırabiliyorduk.

"'Bakın,' dedi, 'görünce anlayabileceğiniz her şeyi size anlatmak için biraz beklemeyi tercih ettim. Bakınız, orada uzakta bir kadın tarlada çalışmaya gidiyor, belki bir köylü kadın, belki adı Maria. Bu sabah mutlu, kocası ona iyi davranmış, mercan bir kolye hediye etmiş. Veyahut belki bedbaht, kocasının kıskançlığı onu bezdirmiş. Ve siz ve ben, bu durumda ne düşünüyoruz? Maria adındaki bir kadın üzgün diyoruz. Etrafımız hep böyle kadınlarla dolu olacak ve biz, bu konuda öyle kafa yormayacağız. Bakınız, bir diğeri aksi istikamette ilerliyor. Eşeğini meyve ve sebzelerle yüklemiş, Milano'ya gidiyor. Canı sıkkın ve üzüntülü, eşeği öyle yaşlı ki, pek yavaş yol alıyor, pazara geç kalacak. Evet, ne olmuş yani? – bunun üzerinde pek düşünmüyoruz, Marcus. Anlayacağın, ben şimdi onun yerinde olmak istiyorum. O olmamın zamanı geldi: Adı şu veya bu olan herhangi bir kadın. Ve o kederliyse, üzerinde pek durmuyor geçip gidiyoruz.'

"Orada sessiz durakaldık ve ben onun düşüncelerini takip etmeye çalıştım.

"'Ve olur da, ben bu tek bir kadının başına neler geleceğini düşünmeye başlarsam – evet, o zaman ben olan ben kayboluveriyorum ve bir başkası oluyorum. Şehirdeki bir dantelci, kız okulunda bir öğretmen veya İsa Peygamber'in mezarında dua etmek için Kudüs'e giden bir kadın. Tüm bu kadınlar mutlu mu yoksa bedbaht mı, sağduyulu mu yoksa mantıktan yoksun mu, bunun üzerinde pek de kafa yormuyorum. Bunları duyunca, bunu sen de duymamalısın. Bir tek ben olmak istemiyorum bundan sonra, Marcus, evet, bu andan itibaren birçokları olmak istiyorum. Bir daha asla bir tek kadına bağlanıp, o korkunç acıları çekmek istemiyorum artık. Sadece ve yalnız başına bunu düşünmek benim için korkunç bir şey. Yeterince zamandır yaptım ben bunu. Artık kimse benden daha fazlasını talep edemez. Bitti artık.'

"'Ve siz, Marcus,' dedi, 'siz bana çok şey söylediniz, öğrettiniz. Ben de şimdi size bir nasihatte bulunmak istiyorum: Birçok kişi olmaya çalışın. Daima bir tek kişi olmayı bırakın, hep bir Marcus Cocoza olmaya son verin. Marcus Cocoza uğruna epey ileri gitmişsiniz öyle ki siz aslında onun esiri ve tutsağı olmuşsunuz. Acaba bunu yaparsam Marcus Cocoza'nın mutluluğu ve saygınlığı için ne bedeli olur diye düşünmeden, bir şey yapmamışsınız. Marcus'un aptal gibi davrandığını veya sıkıntıdan ölecek raddeye geldiğini düşünerek kendinizi aşağılıyorsunuz. Peki gerçekten öyle olmuş olsa ne olurdu ki? Dünyada bir sürü aptalca davranan insan var, bir sürü insan da sıkıntıdan patlıyor, bunu öteden beri biliyoruz. Artık Marcus Cocoza olmayı bırakın, bir tek insan, üstelik ihtiyar bir Yahudi, bir iki gün aptalca davransa veya sıkıntıdan patlasa, bu dünyada bir şey değişecek mi ki? Bundan sonra bir tek değil birçok ben olmalısınız – muhayyilenin alabileceği kadar çok ben. Düşünüyorum da Marcus ve hatta eminim, yeryüzündeki tüm insanların tek tek birden fazla benlikleri olabilirse, o zaman yüreklerinden bir yük kalkacak. Huzur bulacaklar, daha keyifli olacaklar. Düşünün bir, bu fikir hiçbir filozofun aklına gelmedi de benim aklıma geldi, ne tuhaf!'

"Söylediklerinin bana faydalı bir yanı olabilir mi bir düşündüm. Halbuki o hayattayken öğütlerini dinlememin mümkün

olamayacağını da biliyordum. Yaşamıyor olsaydı o zaman belki bir faydası dokunabilirdi. Ay dünyayı takip etmek zorunda, oysa Dünya parçalanıp buhar olsa, belki de Ay bu mecburiyetten kurtulup silkinecek, kainattaki bağımsız yolculuğunda kısa bir süre Jüpiter'in Ay'ı olacak, sonra bir başka sefer Venüs'ün yanına sokulacak. Daha derine inemem, astronomi bilgim kafi değil. Bunu size bırakıyorum, genç baylar, siz bu bilim dalına daha yakınsınız.

"'Ne güzel bir sabah!' diye devam etti Pellegrina, 'etraf hâlâ karanlık ama hava bin bir ışık huzmesiyle dolu, şarapla dolu bir kadeh gibi. Her şey nasıl da nemli! Oysa pek yakında yeryüzü tekrar kuruyacak, hava kaynamaya başlayacak, yollar yine toz toprağa bürünecekler. Bizim için bir şey fark etmez, önümüzde bütün bir gün var.'

"'Yapmamı istediğin bir şey var mı?' diye sordum. Öylece hiç ses çıkarmadan durdu.

"Sonra, 'Evet, Marcus,' dedi, 'ayrılmalıyız. Bu akşam yola çıkıyorum.'

"'Birbirimizi tekrar görmeyecek miyiz?' diye sordum.

"Parmağını dudağına götürdü, 'benimle bir daha katiyen konuşmamalısın,' dedi, 'olur da karşılaşırsak, Pellegrina'yı bir zamanlar tanımıştın o kadar.'

"'İzin ver,' dedim, 'arkandan geleyim, yakınında olayım, bir dostun yardımına ihtiyacın olursa bana hemen haber gönderebilesin.'

"'Pekala,' dedi. 'Yakınımda kal. O zaman senden beni alıp götürmen için yardım isteyebilirim. Olur da biri beni Pellegrina Leoni sanabilir. Benden hiç uzaklaşma ki, Pellegrina'nın adını benden uzak tutabilesin. Fakat benimle asla konuşmamalısın, Marcus. Senin sesini duyarsam, Pellegrina'nın ilahi sesini, büyük zaferlerini, şu an bulunduğumuz evi ve bahçeyi hatırlamadan edemem.' O ise eve doğru baktı, sanki artık orada değilmişçesine.

"'Ah, Pellegrina, hayatın akıntıları nasıl da soğuk,' dedim.

"Hafifçe güldü ve tekrar sessizliğe gömüldü. 'Bakın kırlangıçlar geldi,' dedi ve sonra devam etti: 'O senin bahsettiğin cennet

hakkında tam olarak ne düşünüyorsun – gerçekten öyle bir yer var mı? Orada bu eve gireceğiz ve cennet rüzgârı perdeleri hafifçe kıpırdatacak. Orada ilkbahar olmalı, kırlangıçlar geri geldiler. Orada her şey bağışlanıyor.'

"Aynı günün akşamı gitti," diye devam etti Yahudi, "söylediği gibi."

"O günden sonra da," dedi, "onunla bir daha hiç konuşmadım. Arada sırada bana yazar, kaçmasına ve bir rolden diğerine geçmesine yardım etmemi isterdi."

"Eğer siz," dedi bana dönerek, "Roma'dayken ona babanızın İtalyan operasının sadık hayranlarından olduğunu söylememiş olsaydınız, sizinle birlikte İngiltere'ye gidecekti. Fakat yalnız bir iki yıllığına. Sizi sonra bırakacaktı. O, oynadığı hiçbir rolün ona ilanihaye tutunmasına müsaade etmezdi."

İhtiyar Yahudi'nin hikâyesi böyle sona erdi. Bize tek tek baktı, sonra çenesini bastonunun altın sapına dayadı, derin düşüncelere daldı, gözlerini sedyede yatan ölüm döşeğindeki kadından hiç ayırmıyordu.

Üçümüz, anlatılanların ardından, olduğumuz yerde afallayıp kalmıştık, öylece yan yana sokulmuş oturmaya devam ettik. Her birimiz kendisini yanındakinden daha küçük hissediyordu.

* * *

Lincoln bile tam burada dalıp gitmişti, bir süre öyle kaldı, sonra, "Mira, şimdi de sana, dostum Pilot'un daha sonraki yıllarda Pellegrina Leoni'nin öğütlerini nasıl tuttuğunu anlatacağım.

Ayrıntıları tam çıkaramıyorum, ama hatırladığım kadarıyla anlatıyorum: Yıllar sonra Ümit Burnu'nda yaşlı bir Alman rahiple tanıştım, Papaz Rosenquist. İnsan mizacı üzerine tartışırken, bana dostum Pilot hakkında bir hikâye anlattı – yoksa ben mi yıllar sonra bir gün eğlence olsun diye, Ümit Burnu'nda bir papazla karşılaşıp tüm bunları ondan duyduğumu muhayyilemde canlandırmıştım, orasını tam çıkaramıyorum.

Her halükarda şöyle olmuştu: Pilot onun nasihatini dinledi ve birden fazla kişi olmaya koyuldu. Arada sırada Friedrich Hohenemser olmanın zor ve ümitsiz bir uğraş olduğunu fark edip,

uzak bir taşra kasabasında Fridolin Emser adlı sıradan bir çiftçi rolüne geçerdi. Diğer yaşamını büyük bir sır gibi sakladı, hiç kimsenin, daha önce neyle iştigal ettiğini öğrenmesini istemedi. Hohenemser Şatosu'ndaki hayatından sıyrıldı ve dörtnala hayata koştu. Fridolin'in, köyün dışındaki küçük evinde, yuvasına saklanmış ufak bir hayvan gibi sıcacık ve emniyette oturdu. Biri şüphelenip de, acaba şimdi ne yapıyor diye meraktan, onun bir zamanlar ustalıkla sildiğini sandığı izleri takip edip, saklandığı yeri bulsa görüp göreceği hiçbir şeydi. Ufacık evine ihtimamla baktı, Fridolin'e her gün biraz para bıraktı, yaz akşamları bahçeye inen merdivenin basamağında, karatavuğun kafesinin tam altında oturup pipo içti veya arada meyhaneye kadar uzanıp bir bira içti ve siyasetten konuştu diğerleriyle. Burada mutluydu. Zira o en baştan beri, Fridolin'in varolmadığını biliyordu, bu yüzden de onu sahiden var etmek için zahmete girmek zorunda değildi. Tek endişelendiği şey, hayal gibi güzel yaşamını çok uzun sürdürürse, onun gelişip güçlenip onu alaşağı etmesi ihtimaliydi. Arada sırada Hohenemser Şatosu'na geri dönmek zorundaydı. Fakat Friedrich Hohenemser bile Pellegrina'nın öğüdünü dinlemeye başladığından beri daha mutluydu. Tüm o gizem, varoluşunun derinliklerinde fark ettiği o yeni ağırlık, Fridolin için olduğu kadar onun için de bir hazine değerindeydi.

Farklı varoluşlarında hiç evlendi mi onu bilmiyorum. Ama Friedrich Hohenemser'le mutlu bir evlilik asla mümkün olamazdı. Onu buna sürükleyen kadına acırım. Halbuki Fridolin evlenmişse, karısına huzurlu ve mutlu bir hayat verebilmiştir. O, kafasını, karısına varolduğunu ispat etmeye takmazdı ki bu durum birçok kadının baş belasıdır. Fridolin rahat ve halinden hoşnut, olduğu yerde oturup öylece, karısının varoluşunu seyretmekten mutluluk duyardı. Nasıl mümkündür bilemiyorum ama her seferinde Pilot'u düşündüğümde, onu bir şemsiyenin altında otururken tahayyül ediyorum – o ki bir zamanlar her türlü havaya maruz kalmıştı. Barınağının kuytusunda onu artık ne gündüzleyin güneş sokacak ne de geceleyin ay."

* * *

Lincoln şahsi gözlemleri bıraktı ve hikâyesine kaldığı yerden devam etti.

"İhtiyar Yahudi'nin yüzü aniden ifade değiştirdi. Sanki bize biraz önce hayat hikâyesini anlatan o insan gitmiş yerine bir başkası gelmişti. Bastonunu biraz eğdi, üzerine yaslanıp ileriye doğru kaykıldı, tüm dikkati Pellegrina'nın yüzündeydi.

Kadın sedyede kıpırdandı. Göğsü inip kalkıyordu, başını yastıkta yana çevirdi. Yüzü hatları titriyordu. Sonra kaşlarını kaldırdı ve koyu kirpikleri, çiçeğe konmuş bir kelebeğin kanatları gibi seyirdi. Hepimiz ayağa kalkmıştık. Tekrar Yahudi'ye bir baktım. Sedyedeki kadın gözlerini açıp da onu görecek diye ödünün patladığı apaşikârdı. Geri çekildi ve arkama doğru saklandı. Tam o anda kadın gözlerini açtı. Olağanüstü iri ve donuktular.

Yahudi saklanmaya çalışmasına rağmen, bakışları ona takıldı. Orada sus pus olmuş, beti benzi atmış duruyordu, bir kızgınlık krizi patlak verecek diye korkuyor gibiydi. Kadın Yahudi'ye dikkatle baktı, ne memnuniyet ne de bir hiddet vardı o bakışlarda. Yahudi'nin iki kere derin nefes aldığını duydum. Sonra ona doğru döndü, hâlâ sessiz ve büyük bir korku içindeydi.

'İyi akşamlar, Marcus,' dedi kadın.

Yahudi'nin elmacık kemiğinin hareket ettiğini gördüm, bir şey söyleyecek gibiydi, ama ağzından bir kelime çıkmadı.

'Geç kaldın,' dedi kadın.

'Manim çıktı,' dedi Yahudi. Sesindeki serinkanlılık, güç ve asalet beni hayret düşürdü.

'Nasıl görünüyorum?' diye sordu Pellegrina.

'Harika görünüyorsun,' diye karşılık verdi ihtiyar adam.

Pellegrina'nın ona hitap etmesiyle, yaşlı Yahudi'nin yüz ifadesinin tuhaf bir şekilde değişmesi de bir oldu. Yüzündeki o olağanüstü solgunluktan daha önce bahsetmiştim, balmumu gibi; bize hikâyesini anlatırken öyle beyaz olmuştu ki, vücudunda bir tek damla kan kalmadı sanırdınız. Oysa şimdi birbirleriyle konuşmaya başladıklarından beri yüzüne, banyo yapar-

ken habersiz yakalanan bir oğlanın veya kızın yüzündeki gibi, derin, mahrem, parlak bir kırmızılık yayılmıştı.

'Gelmekle iyi ettiniz,' dedi Pellegrina, 'bu akşam kendimi biraz tedirgin hissediyorum.'

'Buna bir neden yok ki,' diye yatıştırdı ihtiyar adam, 'şimdiye kadar her şey çok iyi gitti.'

'Sahiden öyle mi düşünüyorsunuz?' diye sordu Pellegrina ve adamın yüzünü incelemeye başladı soran gözlerle. 'İlave edeceğin bir şey yok mu? Daha iyi olmasını düşündüğün bir şey? Hakikaten memnun musun?'

'Evet,' dedi ihtiyar adam, 'eleştirebileceğim hiçbir şey yok. Daha iyi olması gereken hiçbir şey yok. Her şey mükemmel, tam istediğim gibi.'

Pellegrina birkaç dakika sessiz kaldı, sonra koyu bakışlarını ondan çevirip bize doğrulttu. 'Bu beyler kim?' diye sordu ona.

'Başka ülkelerden gelmiş üç genç beyefendi,' diye cevapladı ihtiyar, 'kendilerini sana takdim edebilme şerefine ulaşabilmek için uzun bir yoldan gelmişler.'

'Takdim ediniz o zaman,' dedi Pellegrina, 'lakin korkarım acele etmelisiniz, bu *entr'act* daha uzun süremeyecek sanırım.'

Yahudi elimizden tuttu, birer birer ve bizi sedyeye doğru götürdü.

'Benim uzak diyarlardan gelmiş soylu genç beylerim,' dedi. 'Size bir anlık unutulmaz bir mutluluk bahşedeceğim için çok bahtiyarım. Sizleri, dünyanın en büyük şarkıcısı Donna Pellegrina Leoni'ye takdim etmekten şeref duyuyorum.' Sonra teker teker adlarımızı söyledi – hiç hatasız ve eksiksiz.

Pellegrina bize dost gözlerle baktı. "Sizi bu akşam burada görmekten mutluyum," dedi. "Şimdi size bir şarkı söyleyeceğim – umarım hoşunuza gider." Her birimiz önünde yerlere kadar eğilerek elini öptük. Bu ince uzun, asil elin bir tek okşayışını bile bir zamanlar nasıl beklediğimi hatırladım. Oysa o, hemen Yahudi'ye döndü.

'Evet, bu akşam tuhaf bir gerginlik var üzerimde,' dedi, 'bu hangi sahne, Marcus?'

'Benim minik yıldızım,' dedi ihtiyar adam, 'hiç tedirgin olma,

bu akşam her şey yolunda gidecek. *Don Juan* operasının ikinci sahnesindeyiz, senin resitatifinle başlayan *brevarien:** *Crudele? Ah nò, mio bene! Troppo mi spiace allontanarti un ben che lungamente la nostr' alma desia.'*

Derin bir nefes aldı ve tekrar etti: '*Crudele? – Ah nò, mio bene! – Troppo mi spiace allontanarti un ben che lungamente la nostr' alma desia.*'

Yaşlı Yahudi repliği tekrar ederken, Pellegrina'nın bembeyaz, bitkin yüzüne renk geldi, genç bir gelinin yüzünün kızarması gibi, yaşlı Yahudi'nin biraz önce yüzünü kaplayan kırmızılık gibi. Şakağından başladı, saç köklerine kadar yayıldı. Biz üçümüzün soğuktan burnumuzun ucu donarken, o ikisi yüz yüze bakışıp, derin, sessiz ve giderek coşan bir ihtirasla kavruldu.

Pellegrina'nın yüzü birden kırıldı parça parça oldu, gece soğuğunda göletin üzerini kaplayan tül gibi ince buz tabakası gibi, çocukken gidip taş atardım. Eridi, fezada titreşen bir yıldız kümesine dönüştü. Gözlerinden boşanan gözyaşları üzerinden aşağıya süzüldüler. Tüm vücudu keman teli gibi titriyordu.

'Ah!' diye bağırdı. 'Bakın, oraya bakın! Pellegrina Leoni o, evet o, tekrardan kendisi olmuş – geri geldi o. Pellegrina, ünlü şarkıcı, zavallı Pellegrina, o yine sahnede. Tanrı aşkına, eskiden olduğu gibi. Ah, o bu –bu o işte– Pellegrina, Pellegrina'nın ta kendisi.'

Ölüm döşeğinde olmasına rağmen, böylesine şiddetli keder ve zafer hissiyle sarsılabilmesi anlaşılacak gibi değildi. Lakin bu onun kuğu melodisiydi.

'Geri gelin, hepiniz, sizler acı çekenler, zorda olanlar, bana geri dönün," dedi, "sizin için şarkı söyleyeceğim, geri dönün benim yavrularım, dostlarım. Ben buyum – artık sonsuza kadar ben buyum.' Katıla katıla, ihtiras ve coşkuyla ağlıyordu. Sanki içinde bir gözyaşı nehri vardı, önündeki engelden onca zaman bir türlü akacak bir yol bulamamış da, birden taşıvermiş, çağlamaya başlamıştı.

İhtiyar Yahudi acı içinde kıvranıyordu, gösterdiği aşırı gayretten bitap düşmüştü. Durduğu yerde ayaklarının üzerinde bir

(*) İlahi, müzikal methiye – ç.n.

an sallanır gibi oldu. Gözkapakları şişmişti, birkaç damla gözyaşı aradan yol bulup yanaklarına süzüldü. Olduğu yerde durmaya devam etti, sanki bir türlü hareket etmeye cesaret edemiyordu. Sanıyorum ki, o kadar bitkin durumdayken ufacık bir hareket yaparsa düşüp ölmekten, Pellegrina'yı hayattaki o son dakikalarında yüzüstü bırakmaktan korkuyordu.

Birden ufak bastonunu aldı ve sedyenin kenarına üç defa kısa kısa vurdu, bir yandan da dikkatle onun yüzüne bakıyordu.

'Donna Pellegrina Leoni,' diye haykırdı berrak bir sesle, 'perde kalkmakta, ikinci sahne başlıyor!'

Pellegrini, ihtiyar Yahudi'nin sesini duyar duymaz, kalk borusunu duyan bir asker gibi veya hücum borusunu duyan bir savaş atı gibi birden kendini toparladı, canlandı. Sonra üzerine derin bir huzur çöktü. İçine çökük, koyu gözleriyle ona bir bakış fırlattı. Kabarıp sonra sönen bir dalga gibi kıvrılmaya başladı vücudu, sonunda bel hizasından yukarı doğru biraz yaylanmayı başardı. Göğsünden, vahşi bir hayvanın uzaklardan duyulan kükremesini andıran boğuk bir ses çıktı. Yüzündeki alevler yavaş yavaş söndü, kül rengine dönüştü. Vücudu tekrar sedyeye çöktü, bir gerildi ve sonra hareketsiz kaldı, ölmüştü.

Yahudi silindir şapkasını başına geçirdi, tepesinden bastırarak iyice yerleştirdi ve "*Iisgadal rejiiskadisch schemel robo,*"* dedi.

Orada biraz daha durduk, sonra manastırın yemekhanesine geçtik oturmak için. Arabalarımızın manastıra vardıklarını gelip haber verdiklerinde gün ağarmaya başlamıştı. Seyislere talimat vermek için dışarı çıktım. Hava aydınlanınca yola devam edecektik. En iyisi bu, diye geçirdim içimden, ama nereye gideceğimiz hakkında hiçbir fikrim yoktu.

Uzun salondan geçtiğimde, sedyenin hâlâ orada olduğunu gördüm. Yanı başındaki mumlar hâlâ yanıyordu. Sökmekte olan şafağın ışıkları pencerelerden içeri yansıyordu. İçerisi çok soğuktu. İkisi de oradaydı: Sedyede uzanmış Pellegrina ve hemen yanında sandalyesinde oturan ihtiyar Yahudi, çenesini yi-

(*) İbranice "Kadiş" duasından bir alıntı: Onun (Yaradan'ın) adı yücelsin, kutsallaşsın, tanrılaşsın – ç.n.

ne bastonuna dayamıştı. Ondan bir süre daha ayrılmamam gerektiğini düşündüm. Yanına yaklaştım.

'Bay Cocoza,' dedim, 'Şimdi toprağa verdiğiniz insan, çok seneler önce kendi ellerinizle kazdığınız mezarına yatırdığınız o büyük sanatkâr değil, bu seferki, hep sadık dostu olarak kaldığınız kadın."

Yaşlı adam bana baktı. *'Vous êtes trop bon, monsieur,'* dedi. Çok iyi kalplisiniz beyefendi, manasında.

"İşte bu da," dedi Lincoln, "benim hikâyem, Mira."

Mira derin bir nefes aldı, sonra yavaş yavaş verdi, bir ıslık çaldı.

"Çok düşündüm," dedi Lincoln, "o zaman ölmeseydi, şimdi bu kadına ne olmuştu diye. Belki de bu akşam burada bizimle birlikte olurdu. Çok aklı başında biriydi, arkadaşlığı çok keyifliydi. Mombasa'da dansöz olabilirdi belki, Thusmus gibi, şu ihtiyar altın gözlü pervane, Said'in babasının ve dedesinin metresi, Said şu an onu kucaklamak için canını verirdi. Veyahut bizlerle birlikte dağlarda fildişi ve esir aramaya gelirdi, belki de oralarda karşılaştığımız yerli savaşçıların kabilelerinden birinde kalmaya karar verirdi, onu kabilenin büyücü hekim kadını yaparak taltif ederlerdi.

Sonunda, belki küçük çevik bir çakal olmaya, bozkırda veya dik bir yamaçta kendine bir in kazıp orada kalmaya karar verirdi. Bu son ihtimal bana öyle inanılır gibi gelmişti ki, dolunaylı gecelerde uzak tepelerden onun sesini duyar gibi olurdum. Öyle ki bazen onu güzel küçük gölgesiyle koşup oynarken bile görürdüm adeta."

"Ah, olamaz," dedi Mira, masalcı olması hasebiyle kusursuz, yaratıcı bir dinleyiciydi, "o çakalı ben de duydum, inan duydum. 'Ben bir küçük çakal değilim, bir değil, bir sürü ufak çakalım,' diye havlıyor – ve sonra pat diye bir saniye içinde, bakıyorsun bir başka çakal olmuş ve arkamdan şöyle havlıyor 'Ben bir ufak çakal değilim, artık bir başka çakalım!' Bekle bak Lincoln, onu bir kere daha duyarsam, hakkında bir hikâye yazacağım, seninkinin yanına uygun."

"Evet, evet," dedi Lincoln, "bu benim hikâyem. Said'e ders olsun diye."

"Senin hikâyeni iyi biliyorum," dedi Mira, "daha önce duydum. Ama artık pek emin değilim, onu aslında ben yazmamış mıydım?

Horasanlı Sultan Sabour büyük bir kahramandı, o kadarla da kalmazdı, o bir Tanrı adamıydı, gaipten sesler ve hayaller yoluyla Tanrı'nın dilekleri ona malum olurdu. Tek gayesi Tanrı'mn buyruklarım yeryüzünün insanlarına ateş ve kılıçla öğretmekti. Maalesef, hayatının tam doruk noktasındayken bir kadının ihanetine uğradı, bir dansöz – uzun bir hikâye. Vakur ordusu düşman tarafından yok edildi. Çöl kumu kanını içti, akbabalar leşleriyle ziyafet çekti. Dul kalan kadınların babasız kalan çocuklarının canhıraş feryatları semaya yükseldi. Düşmanları haremini aralarında paylaştılar. Kendisi de cephede ağır yaralandı, bir esir onu sürüyerek savaş alanından uzaklaştırdı, hayatını kurtardı. Halkının ve müritlerinin selameti için bir daha ortaya gerçek kimliğiyle çıkmadı, evsiz barksız bir dilenci olarak kaldı. Senin o kadın gibi, birçok kişi oldu, onun gibi tek ve aynı kişi olmaktan vazgeçti. Bazen sucu oluyor, bazen kadının uşağı, bazen de denizde bir balıkçı ve sonra bir keşiş oluveriyor. O bir bilge, çok şey biliyor ve gittiği her yerde derin ayak izleri bırakıyor. Dolaştığı yerlerde insanlara bol bol iyilik yapıyor ve kötülük de – o daima bir hükümdar. Lakin asla uzun zaman aynı kalmayacak. Onu seven dostlar, ona tapan kadınlar bir bulmaya görsün, onları terk edip gidiyor. Tekrardan Sultan Sabour veya bir başka belirli kişi olacak diye ödü koptuğu için aynı yerde kalmaya cesareti yok. Yanından hiç ayrılmayan esiri biliyor bir tek onun nerede olduğunu. Ve şimdi hatırladım, bu esir onun selameti için burnunu ve kulaklarını kestirmiş."

"Ah, Mira," dedi Lincoln, "hayat cefayla dolu."

"Hayır, benim için değil," dedi Mira, "ben her yerde emin ellerdeyim. Senin kutsal kitabında da yazar, tüm iyilikler Tanrı'yı sevenlerin üzerinedir."

"Şimdi bu ilanıaşk," diye sordu Lincoln, "kâlpten mi geldi? Yoksa eski bir saray şairinin dudaklarından mı?"

"Hayır, söylediklerim yüreğimden geliyor," dedi Mira. "Uzun müddet Tanrı'yı anlamaya çalıştım. Ve sonunda onunla dost ol-

dum. Tanrı'yı yürekten seveceksen hem değişimi sevmen gerek hem de şakayı, çünkü bunların hepsi kendi yüreğinden geliyor, hepsi gönlüne göre. Yakında iyi bir şakanın değerini vermeyi de başaracağım. Zamanında bütün dünyanın kanını damarlarında donduran bu masalcının yüreği eğlendirici hikâyelerle dolacak, insanları güldürecek hikâyelerle."

"Ama o zaman, peygamberin buyruklarına göre," dedi Lincoln, "barbarların, karılarını alenen öpen insanların sınıfına gireceksin, mahkemede şahitlik yapmaları menedilenlerin."

"Evet, doğru," dedi Mira, "mahkemede şahit olma hakkım kalmayacak."

"Peki Said ne diyor?" diye sordu Lincoln.

Sohbetin başından beri sessiz ve hareketsiz oturan Said güler gibi oldu. Karaya doğru baktı. Ay ışığında ince soluk bir çizgi görülüyordu. Havada mırıltımsı bir ses vardı, titreşen bir keman yayı gibi.

"O," dedi Mira, "Takaunga sahiline vuran dev dalgalar. Şafakta Mombasa'da olacağız."

"Şafakta mı?" dedi Mira, "o zaman bir iki saat uyuyabilirim."

Güverteye uzandı, kıvrıldı, pelerinine iyice sarındı, bir ucunu da kafasına iyice çekip örttü, uykuya daldı, bir ceset gibi hareketsiz.

Lincoln biraz daha oturdu, bir iki sigara tüttürdü. Sonra o da güverteye uzandı, bir süre o yandan bu yana döndü, sonra derin bir uykuya daldı.

Şair

Danimarka'da küçük bir yerleşim yeri olan Hirschholm'un adı etrafında bir sürü hoş hikâye anlatılır.

Denilir ki, 18. yüzyılın ilk yarısında, maiyetiyle haftada üç defa kiliseye gitmekten hiç şaşmayan ve Kopenhag'daki bütün tiyatroların kapanmasını emreden, sofu kral VI. Christian'ın karısı Kraliçe Sophie Magdalene, bir günlük bir av partisinin akşamında ormanda bir gölün kenarında bir geyik vurdu. Orayı o kadar beğenmişti ki, gölün tam ortasında bir şato yaptırdı ve öldürdüğü geyiğin adını verdi: Hirschholm. Azametli ve titizlikle meydana getirilen bir yapı. Şatoyu anakaraya bağlayan kıvrımlı setlerin üzerinden saraya ait altın kaplamalı at arabaları gider gelir, gölgeleri tepetaklak suya vururdu, aynen bir zamanlar kraliçenin av köpeklerinin kıstırdığı geyiğin göle düşen gölgesi gibi. Zamanla gölün etrafında kırmızı kiremitli ufak bir şehir oluştu; saray görevlilerinin mütevazı evleri, konaklar, yolcu hanları, dükkânlar ve saraya ait ahırlar ve kapalı manejler. Senenin büyük bir kısmında Hirschholm'da kimsecikler olmaz, fakat av sezonu başlayıp saray erkanı gelince uyanırdı.

Elli yıl sonra, Sophie Magdalene'nin torunu Kral IV. Christian, Danimarka tahtına geçince, eşi, genç kraliçe Caroline Mathilde'nin aşk trajedisinin bir sahnesi Hirschholm'da oynan-

dı. Bu genç, trajik, gül yanaklı ve iriyarı prenses, on beş yaşındayken Kuzey Denizi'nin üzerinden geçerek, hayattan bezmiş ve kalpsiz küçük kralla evlenmek için Danimarka'ya gelmişti. Kral gerçi kraliçesinden yaşça pek de büyük değildi, ama krallara layık çılgınlık emareleri, onda kendini belli etmeye daha o zaman başlamıştı ve birkaç yıl içinde de kralı yaladı yuttu, minyatür bir Caligula'ydı* – portreleri izleyicide ruhi bir boşluk ve su katılmadık bir yalnızlık hissi uyandıran cinsten. İngiltere'den gelmiş genç kız, kasvet ve huzursuzlukla dolu birkaç bedbaht yıldan sonra, tam kocası kralın, zenci içoğlanıyla atçılık oynamaya başladığı günlerde, genç yaşta kötü kaderiyle yüz yüze geldi. Kocasını delilik krizlerinden kurtarmak için Almanya'dan getirtilen doktora çılgınca âşık oldu. Bu büyük ihtiras sevgilisine önce ülkenin en yüksek mevkilerini sağladı, oralarda kızgın bir meteor ve birinci sınıf devrimci bir tiran olarak nam saldı. Bu sonunda her ikisini de yok etti. Hirschholm'de kısa bir süre mutlu günler geçirdiler. Kraliçe Caroline, portrelerinden görüldüğü üzere ona pek de yakışmayan erkek elbiseleriyle ata binerek Danimarkalı uyruklarını gücendirdi. Sevgililer, kırgın ve kızgın ihtiyar ana kraliçenin hışmına uğradılar ve uçurumdan aşağıya yuvarlandılar. Danimarka sarayının hazinesine el uzattığı için doktorun kafası uçuruldu, genç Kraliçe Hannover'da ufak bir kasabaya sürgüne gönderildi, ölene kadar orada yaşadı. İffet en asgari sevimliliğiyle zafer kazandı, blasfeminin panayırı olan şato terk edildi ve sonra da yıkıldı – nedeni, kısmen kral ailesinin onu görmeyi artık kaldıramaması, kısmen de yapının giderek suya battığının müşahede edilmesiydi. O cafcaflı ihtişam kayboldu gitti, şatonun olduğu yere klasik 19. yüzyıl stilinde bir kilise inşa edildi – mezarının başucuna yerleştiren bir haç gibi. Nesiller sonra bile insan Hirschholm civarındaki zengin çiftlik evlerinde altın kaplamalı, gül oymalı seçkin mobilyalara ve aşk tanrısı Cupid oymalarıyla süslü aynalara rastlayabilirdi.

(*) Kısa süren saltanatını delilikle geçiren Roma imparatoru. Saltanatı sırasında atını senato üyesi ilan etmiş ve roma halkının yaşayışını olumsuz yönde etkileyen kararların altına imza atmıştı – ç.n.

Felaket bulutları ufak kasabanın üzerinden uzaklaştıktan sonra bile tesiri uzun yıllar devam etti, kasabada terk edilmiş ve fare gibi suskun, sessiz bir hava hüküm sürdü. Kasabalılar dünyada bu tür şeylerin olabileceğini tahayyül bile edemezken, kasabalarının tam ortasında yaşamışlardı. Genç, neşeli, güleç yüzlü kraliçeye karşı belki yüreklerinde hâlâ bir bağlılık hissi duyuyorlardı. Lakin birinin kafasını uçurmak da çok ciddi bir işti, günahın bedelini hatırlamak için başlarını çevirip, eskiden şatonun durduğu yere bir bakmaları yetiyordu. Ülke zor zamanlardan geçti, savaşlarla donanma zayi oldu, devlet hazinesi iflas etti, ekonomi felç oldu. 18. yüzyılın mutlu günleri bir daha geri gelmemecesine kaybolmuştu.

Genç kraliçenin ve başbakanının trajedisinin üzerinden elli yıl geçmişti ki, Hirschholm hoş, ufak bir rönesans yaşadı.

Kasabanın, hiç karışmadığı zaten de karışamayacağı günahların azabını ilanihaye çekemezdi. Kasabalılar ne kendilerinin karışmadığı günahlardan pişmanlık duymayı ilelebet sürdürebilirdi ne de temkinin en büyük meziyet olduğu amentüleri onların karınlarını, tüm insanlığınkinden daha fazla doyurabilirdi. Ölçülü olmaya ağır şekilde zorlanan birine saçlarını omuzlarına dökmeyi başarmış insanları ve zamanları düşünmek hoş gelir. Ve kimse annesinin iffetinin üzerine kuş kondurmasa da, anneannesinin havailikleri onu hafiften gülümsetebilir. Erkeklerin uzun favorilerle, kadınların da bonelerle ve uzun şallarla dolaşmaya başladıkları günlerde, pudralı ve balinalı insanların işledikleri günahlar, heyecanlı bir tiyatro oyununa benzemeye başladı. Kopenhag'ın şairleri arasında Hirschholm'a gidip kalmak pek modaydı. Orada bahtsız kraliçeye şarkılar besteler, onun atıyla ağaçlar arasından süzülürken gölgesini görebilmek için arı gibi ormanın derinliklerine üşüşürlerdi. Şatoyu anakaraya bağlayan setlerin iki yanında sıralanan, 18. yüzyılın cömert ruhuyla ekilmiş ıhlamur ağaçları –ki o zamanın insanları, gelecek nesiller gölgede ve kuytuda yürüyebilsinler diye, tüm yüzyıl boyunca altı ayak yüksekliğinde değneklerin arasından yürümüş olmalıydılar– şimdi büyüyüp serpilmiş, dal budak sarmışlardı. Dökülen yapraklarının hah gibi uzandığı yol-

da, çocukluklarında kraliçeyi, etrafında av köpekleri, taş köprünün üzerinden dörtnala atıyla geçerken veya kralı atlı arabasında, endamlı, pudralı ve bağcıklı ufak bir kukla gibi oturmuş, yüzünde boş bir ifade ile yol alırken gördüklerini hatırlayan ihtiyar adamlar ve kadınlar yürüyüş yaparlardı. Bir yandan da saray hayatının, kasabanın güzel genç kızları, geçkin kadınları ve *fadermoder** modeli yakalarıyla genç saygın beyleri arasında yarattığı heyecandan bahsederlerdi hararetle, kendi yüreklerini frenlemeye yarardı.

O sıralarda Hirschholm'da iki adam yaşıyordu, ayrı ayrı birçok yönleriyle kasaba ahalisine benzemiyorlardı.

Adamlardan birisi kasabada nüfuz sahibi bir mevkiye sahipti, çok sayılırdı. Burjuvazinin en varlıklı ve prestijli üyesi olmasının yanı sıra hem bir dünya insanıydı hem de büyüleyici bir albeniye** sahipti. Adı Mathiesen'dı ve kral tarafından hukuk danışmanlığına atanmıştı. Bilahare anısına bir büst yaptırıldı ve yürüyüş yapmaktan büyük zevk aldığı o iki yandaki ıhlamur yollarından birinin başlangıcına yerleştirildi.

O zamanlar otuzlu yılların başıydı, Mathiesen elli beş, altmış yaşında bir beyefendiydi ve Hirschholm'de sakin ve huzurlu bir hayat sürüyordu. Daha genç olsa başka yerlerde yaşardı. Seyahat de etmiş, hem Almanya'ya hem Fransa'ya gitmişti, güzel günlerden önceydi, felaketler zamanıydı: Fransız İhtilali günleri ve Napolyon Savaşları. Orada çok şey görmüş, başından çok şey geçmişti, o ufak kasabanın halkının asla tahayyül edemeyeceği şeyler. Onu gençken tanıyanların söylediklerine bakılırsa, oradan bambaşka gözlerle geri dönmüştü. Gitmeden önce gözleri maviydi, geri döndüğündeyse açık gri veya yeşile dönmüşlerdi. Gençlik hayallerini dünyanın bir yerinde kaybetmiş ol-

(*) Kelime Almanca, İngilizce ve Fransızca'da da aynı anlamlarıyla kullanıldı. Yazar burada tüm anlamları, ince bir hicivle birleştirmeyi denemiş. İlk olarak, gariban, hanımevladı, parazit anlamına gelen bir espiridir. Aynı zamanda 1800'lerde moda olan, kulakları kapatabilecek kadar yüksek ve dik, kolalı veya balinalarla destekli erkek yakası modeli anlamında da kullanılır, ayrıca baba katili anlamına da gelir – ç.n.

(**) Yazar burada "charmeur" kelimesini, hem "sihirbaz, büyücü" anlamında hem de "çok çekici" anlamında kullanıyor – ç.n.

sa bile, bu kaybı serinkanlılıkla karşılamış, onun yerine hayatı daha işe yarar ve keyifli geçirme kabiliyetini geliştirmişti. Sağduyulu bir Epikürcü için ufak bir taşra kasabasından daha iyi bir sığınak yoktur. On beş yıldır dul olan hukuk danışmanının* parlak zekalı bir hizmetçisi ve bir kardinale bile özsaygısını kaybettirebilecek bir şarap mahzeni vardı. Hirschholmlular onun akşamları yalnız kaldığında kanaviçe yaptığını söylerdi. Lakin onun mevkisindeki birinin, zevk aldığı bir hobiden sırf âdetten değil diye vazgeçmesi için de bir neden yoktu.

Hukuk danışmanının dünya seyahati esnasında toplayıp beraberinde Hirschholm'a getirdiği defineler arasında en çok Weimar hatıralarına değer verirdi. Orada iki yıl kalmış ve kralın gizli danışmanı** Goethe ile aynı havayı solumuştu. Dünyanın en kıymetli kişisiyle yüz yüze gelmiş olmak büyük bir şey ve hayatın yasalarından biri de hayatta karşılaştıklarımızın içinde hiç olmazsa birinin kalbimizde çok derin bir iz bırakması. O sakin ve soylu şehrin ve onun tam merkezinde ünlü şairin hayali ölene kadar hukuk danışmanının gözlerinin önünden gitmedi. Bu üstün insan –"üst insan" tanımı icat edilmiş olsaydı, öyle derdi– tüm insanlık aleminin imrendiği ve sahip olmaya çalıştığı tüm iyi vasıfları kendinde toplamıştı: şair, filozof, devlet adamı, prenslerin yakın dostu ve danışmanı ve tüm kadınların fatihi. Hukuk danışmanı, Goethe'yle bir sabah yürüyüşte karşılaşmıştı, yanında arkadaşlarıyla sohbet ederek ilerliyordu. Hatta bir keresinde bu büyük adama tanıştırılma mutluluğuna da kavuşmuş, gözleri o aynı anda tanrısal ve insani gözlerle karşılaşmış, bu muhterem insanla bir iki kelime de konuşmuştu. Şair ve Bay Eckermann, İskandinav arkeolojisi üzerinde tartışıyorlardı. Bay Eckermann genç yabancıyı yanlarına çağırdı ve kibarca sordu. Acaba kendilerine bil-

(*) Danimarka'da 20. yüzyıl başlarında kaldırılmış, geniş yetkilere sahip çok yüksek bir devlet mevki. Bugünkü anlamda hem yüce divan üyesi hem emniyet müdürü hem de belediye başkanı olan kişi – ç.n.

(**) Özellikle monarşilerde devlet başkanına ulusal konularda danışmanlık yapan kişi. Seçkin ve üstün kişilere kral tarafından bir asalet nişanı olarak da verilirdi. J.W. Goethe bu nişana sahipti. Bu kelime Dancada mahrem dost, sevgili vb. anlamında da kullanılırdı – ç.n.

gi sağlayabilir miydi? Genç Mathiesen derin bir reverans yaparak cevap verdi:

*"Ich bin Eurer Excellenz ehrerbietigster Diener."**

Hukuk danışmanı öyle sıradan biri değildi. Onda sıradan birinin hırsı da yoktu. Hirschholm'deki mevkisiyle gurur duyuyorsa haklıydı. Gündelik hayatında, gideremeyeceği hiçbir eksiği yoktu. Eğer hayatının geri kalan kısmında, *geheimerat*'ın anısından güç alarak, kendi ufak, burjuva çevresinde bir minyatür üst insan olmak gibi gizli bir hırsa kapılmış olsaydı bile, bunu bir tek o biliyordu ve bu durum onun günlük yaşamında bir ideal rolü oynuyordu, onu ileriye doğru iten ve aynı zamanda denge sağlayan bir gizli güç. Lakin o önyargısız biriydi, her şeye kılı kırk yarmadan bakardı. Ölümden sonra hayata inanırdı, onun nesli cennet ve cehenneme iman üzerine yetiştirilmişti ve ölümsüzlük düşüncesi ona şahsen pek olağan gelirdi; onun cenneti bir Weimar olmalıydı, bir *elysium*, imanına kadar ışık, şeref ve haysiyet, ahenk, şan şeref ve ihtişam dolu. Oysa öbür dünyaya karşı hisleri bu dünyadaki yaşamını da etkileyemiyordu; gerekirse ilkinden vazgeçebilirdi. Onun yakınlık duyduğu, tarih ve tarihsel sonsuzluktu. Tarihin etrafında şekillenmesine şahit olmuş, nefesini yanağında hissetmişti. İhtilalin kahramanları ve büyük imparator onun için, tümsekli taş köprüde karşılaştıklarında, hemen yana çekilip ona yol veren, her gün kibarca selamlaşıp, hal hatır sorup, şehirde olup bitenden haber aldığı Hirschholm'un bürokratik ve tüccar sınıfından daha canlı, daha gerçek ve daha özeldiler. O, tarih arenasında ve onun nadide refakatinde ilelebet yaşamayı arzu ediyordu.

Şiir sanatının, üzerindeki güçlü etkisi ya şiirin onun gözünde fiziksel arzuların pek güzel bir ifadesi olmasından ya da kalbinde doğuştan şiire karşı olan aşktan kaynaklanabiliyor olabilirdi, sonuncu ihtimal, her ne kadar ondan pek beklenmedik bir durum olsa da, kalbin halleri hakkında kim pek de bir şey bildiğini iddia edebilirdi ki! Şiir onun için her şeydi, ama ne bir ideal olarak ne de gıpta edilen bir ölümsüzlük mertebesi olarak. Onun için de, şairlikte şansını denemesi gayet doğal-

(*) (Alm.) Ekselansınızın en hürmetli hizmetkârıyım – ç.n.

dı. Weimar'dan döndükten sonra, ilk önce antik Danimarka tarihinden bazı olayları hikâye eden bir trajedi, sonra da Hirschholm'un romantik atmosferinden ilhamla şiirler yazdı. Lakin o usta bir sanatbilirdi ve şair olmadığını o da herkes kadar çabucak fark etti ve o günden sonra da şiirin, hayatına yalnız dışarıdan gelebileceğini ve şiir sanatına olan bağının ancak bir hami seviyesinde kalabileceğini de kabullendi. Sanki bu rol ona gaipten buyrulmuştu ve burnunda tüten ölümsüzlük için biçilmez bir kaftandı.

Ve kader tam aradığı şeyi kollarının arasına atıverdi – bir genç adamın şahsında. O da Hirschholm'da yaşıyordu, adliye sarayında memur olmasının yanı sıra, yalnız ikisinin bildiği bir yanı daha vardı – büyük bir şairdi.

Adı Anders Kube'ydi ve yirmi dört yaşındaydı. Hirschholmlular onu güzel bulmuyorlardı, ama belki dinî bir tablo yapmak için genç bir melek yüzü arayan bir ressam, onda bir güzellik bulabilirdi. Geniş bir yüzü, birbirinden uzak koyu mavi gözleri vardı. Çalışırken gözlük takardı, onları çıkarıp da etrafına baktığında, gözlerinde, ilk defa cennet bahçesine çıkan Hz. Adem'in etrafında dolaşan hayvanları seyrederken bakışlarındaki o berraklık, doğallık ve derinlik okunurdu. Tuhaf derecede yavaş, hantal olmakla beraber umulmadık derecede zarif hareketleri, koyu kırmızı saçları ve kocaman elleriyle Danimarka köylülerine mahsus bir görünümü vardı, o zamanlar köy çalgıcılarında ve mahalle papazlarında rastlanan cinsten – şimdi yok artık.

İki ayrı dünyada yaşardı, bunlardan biri ona ekmek parası kazandıran dünyaydı, ki bunun sınırları epey dardı. Adliye sarayındaki duvarları kireç badanalı çalışma odasından ve kaldığı evdeki merdivenlerin en tepesinden ve bir ıhlamur ağacının arkasındaki, boş zamanında yürüyüşe çıktığı Hirschholm'un çevresindeki ormanlardan ve ona karşı içi iyilik dolu ev sahibesinin derli toplu tuttuğu, kır manzaralı dairesindeki odalardan ibaretti. Hirschholm'un birkaç dost canlısı, saygın kasaba evinin kapıları da ona her zaman açıktı. Oturur kart oynar, siyasi tartışmaları dinlerdi. Köy yollarında gidip gelen yük arabası

sürücüleri arasından da dostlar edinmişti, akşamları kasaba hanında dua edip yemek yiyen insanlardı. İşleri Helsingør'ün ormanlarından çıkardıkları mangal kömürünü at arabalarıyla Kopenhag'a götürmek olan kömür işçileriyle de iyi dosttu. Lakin hukuk danışmanının evinin, hayatında özel bir yeri vardı. Üç yıl önce, kasabaya ilk geldiğinde yanında yeteneklerini ve çalışkanlığını öven bir tavsiye mektubu getirmişti hukuk danışmanına, eski dostlarından yaşlı dostu eczacı Lærke göndermişti. Bundan olacak, her cumartesi akşamı hukuk danışmanının evinde yemeğe davetliydi. Bu ziyaretler ona hem büyük bir keyif verirdi hem de bir sürü yeni fikirler. O güne kadar böylesine biçimli bir bilgi ve öyle zengin bir tecrübe kaynağından ikram görmemişti. Hukuk danışmanı da herhalde onunla herkese olduğundan daha açık kalpli konuşuyordu. Tabii minik yavrunun, hamisinin hayatında ne kadar büyük bir rol oynadığından haberi bile yoktu.

Hukuk danışmanının onun hakkında özel bir teorisi olduğunu da, belli bir prensip izlediğini de bilemezdi. Teoriye göre, genç adam bir çeşit kafeste mahsur edilmeliydi ki, içindeki şairlik dehası olgunlaşsın, boşalsın. Bu teori muhtemelen danışmanın kendi hayat tecrübelerine dayanıyordu. Belki başından geçenlerin ona bir şair için gereken birikimi ve idealleri giderek kaybettirdiğini farz ediyordu. Belki de tamamen içgüdüseldi. Ama her hâlükârda, yaşlı adam karşısındaki genç değeri koruması gerektiğine yürekten inanıyordu. Anders'ı Hirschholm'un sakin ve huzurlu havasında tutabilirse –eviyle işi arasında veya ıhlamur ağaçlı uzun yollarda gidip gelerek– içindeki şairlik dehası bir gün infilak edecekti. Fakat ola ki dünya alem ve onun hiç hesaplanamaz tesirleri genç adamı bir ele geçirirse, edebiyat dünyası da hamisi de onu hepten kaybedebilirdi. Bir zamanlar hukuk danışmanının sadık bir kölesi olduğu ve desteklediği bir toplum düzenine isyan etmeye kalkışabilir, hayatı bir siperin üzerinde sona erebilirdi. Danışmandan başka kimsenin genç Kube'yi bir siperin üzerinde tahayyül etmesi mümkün olmasa da, yaşlı adamın teorisi, eğer doğrusuysa tabii, insan tabiatından çok iyi anlıyordu – ama siperlerin üzerinde duranla-

rın genelde orada görülmesi hiç umulmayan kimseler olduğunu hariç tutmak şartıyla. Her hâlükârda şöyle bir etkisi vardı: yaşlı adam bıkıp usanmadan ufak yavruyu izliyordu, tıpkı fedakar bir sevgili gibi veya hakkında çok iyi niyetler beslediği körpe güzellerinden birinden gözlerini ayıramayan haremin heybetli ve saygın bir kızlar ağası gibi.

Hamisi de kol kanat gerdiği gencin, gözüne nasıl garip bir şiirsel hale ortasında gözüktüğünü bilemezdi. Hirschholm'e daha ilk geldiği günlerde ev sahibesinden dinlediği bir hikâyeden sonra oluşan bir hale. Doğru mu yalan mı Tanrı bilirdi, ama hikâye şöyleydi:

Daha önce de işaret edildiği gibi, hukuk danışmanı bir süredir duldu, lakin o güne kadar hayatında çok şeyler yaşamıştı. Rahmetli eşi Bayan Mathiesen çok değerli bir insandı, dindar ve vicdan sahibiydi. Christiansfeld şehrinden geliyordu, Hernhutenlerin* vatanı. Fakat vefatından iki yıl önce bir yaz akşamı birdenbire basan şeytan korkusundan cinnet getirdi, kocasını ve kendini bir makasla öldürmeye kalkıştı. Hukuk danışmanı, Hirschholm'deki yaşlı doktora haber gönderdi, doktor elinden gelen her şeyi yapsa da, kadını kurtaramadı. Böyle hastalar için yakınlarda bir hastane olmadığından, Hirschholm'un yakınındaki bir diğer kraliyet sarayı, Fredensborg'un ihtiyar bahçıvanın evine yerleştirildi. Bahçıvan ve karısı dost insanlardı, üstelik sarayda işe girebilmeleri hukuk danışmanının sayesinde olmuştu, kendilerini ona borçlu hissediyorlardı. Onlarla birlikte yaşamak karısının aklını başına getirmese de, orada daha mutlu oldu, kendisini öldü de cennete gitti zannediyordu orada da kocasını bekliyordu. Hiç gelmeyecek diye arada korkuya kapıldığı da olurdu, kocasının büyük bir günahkâr olduğunun söylendiğini o da duymuştu, ama yine de Tanrı'mn merhametine güveni sonsuzdu.

Anders'ın şimdiki ev sahibesi o günlerde Bayan Mathiesen'ın hizmetçisiydi, yakın ailenin dışında, hanımının bu kötü durumuna yol açan hadiseden haberi olan tek insandı. O mahut haziran akşamı korkunç bir fırtına çıkmıştı. Fırtına yatışıp gökyüzünde çifte gökkuşağı belirince, hukuk danışmanıyla karısı ve

(*) 18. yüzyıl Almanyası'nda kurulmuş bir hıristiyanlık mezhebi – ç.n.

yanlarında ümitsiz bir aşk macerasından sonra kendini toparlasın diye Hirschholm'a onların yanına gönderilen, danışmanın eski dostlarından bir saray memurunun kızı, birlikte o mis gibi havada çıkıp bir yürümek istemişlerdi. Bayan Mathiesen odasında şapkasını takarken, ince, beyaz perdelerin arasından dışarıda bahçede misafir genç kızın sarı bir hercai menekşe* koparıp hukuk danışmanının göğsüne taktığını görmüştü. Belki Herrnhuter büyücülerine göre sarı renkli hercai menekşenin üzerinde bir lanet vardı veyahut da çifte gökkuşağının altındaki havada. Her hâlükârda bu sahne Bayan Mathiesen'i kimseciklerin tahmin edemeyeceği kadar etkilemişti.

İki sene sonra, aşağı yukarı aynı mevsimde, hukuk danışmanı Fredensborg'dan bir haber aldı. Karısı çok daha iyiydi. Artık kendini cennette sanmıyordu ve bahçıvanla karısı, kocasını görmenin ona iyi geleceğini düşünüyorlardı. Güzel bir öğleden sonra ufak tek atlı arabasını çıkardı, atladı, tam dizginleri eline almıştı ki, arabadan aşağı atladı, bahçeye gitti, sarı bir hercai menekşe koparıp yakasına taktı. Karıkocanın karşılaşması, dostlarının beklediği gibi olmadı – her ne kadar karısı pencerede bütün gün oturup yolunu beklemiş olsa da. Onu görür görmez, kadıncağızın eski krizi nüksetti, öyle çılgınlaştı ki, yardım istemek zorunda kaldılar. O günden sonra durumu giderek kötüleşti ve ilk baştaki haline döndü, bir daha da kendine gelmedi. Zaten bir yıl sonra da öldü.

Genç Kube kimse hakkında yargıda bulunmayan bir insandı. Sonra hayattaki olaylara ahlakçı bir açıdan bakmak âdetinde de değildi. Bu trajedide oynadığı rolden dolayı hukuk danışmanını ne takdir etti ne de suçladı. Fakat gördüğü duyduğu her şeyi zihninde tuhaf bir şekilde büyütme alışkanlığı vardı. Kafasına takılan her şey tepetaklak olur, dev gibi büyürdü –aynen seyyahların dağlarda, sisli havada yere düşen devasa gölgeleri gibi– insanın, kendi muhakeme gücünün ötesinde, bir başka dünyadan gelmiş hayaletler sanıp ödünü koparan kendi gölgesi gibi.

(*) İngilizcede "pansy" olarak geçen bu sözcük kadınsı erkek anlamına da gelmektedir – ç.n.

Böylece hukuk danışmanı giderek şişmeye ve buharlaşmaya başladı; Hz. Süleyman'ın şişesinden yılan gibi kıvrılarak çıkıp da Bağdat'ın fakir balıkçılarına gözüken cin gibi kıvrım kıvrım kıvrılarak. Ve genç şair her cumartesi akşamı Loke'un* ta kendisiyle birlikte masaya oturdu.

Diğer akşamlarını genelde yalnız geçirirdi. Aldığı o memur maaşı çok azdı, tabiatı itibarıyla de tutumlu bir insandı. Ev sahibesi de onun bu yanını pek beğenir, teşvik ederdi. Onun için akşamları lapa yemekle yetinir, sonra boşalan tabağına süt doldurur kedisine verirdi. Akşamın geri kalan kısmında öyle sessizce oturur, şöminedeki ateşi seyretmekle geçirirdi. Yaz akşamlarındaysa pencereden dışarıyı, gölün üzerine çöken tül gibi ince, süt beyazı sisi seyrederdi. O sessizliğin ortasında tüm dünyanın ona kalbini açmasına, türlü çeşitli görüntülere ve ifadelere bürünmesine izin verirdi, onun için o envai çeşit görüntü tabiiydi, aslına uygundu. Memur sandalyesine zincirlenmiş bu toprak çocuğunun içinde, dünyaları tanrılarla ve iblislerle, dağlar ve uçurumlarla dolu –yaşadıkları yerlerde başka kimse rastlaşmamış olsa da– Edda** şairlerinin ruhu vardı. Antik sufiler gibi o da esprili, nüktedan bir yaradılışa sahipti; tıpkı onlar gibi tüm dünyayı, her zaman pek edepli davranmayan kentaurlarla, faunalarla ve ırmak perileriyle doldurmuştu. Danimarka köylüleri arasında tabiatları itibarıyla bu antik şairlerin torunlarına rastlamak mümkündü. Onlarda küçük bir çocuktaki derin samimiyet ve bir *bajadere*'den*** daha oynak ve utanmaz bir karakter yapısı vardı. *Bajadere*'lere pek rağbet edilmezdi –tabii yaradılışlarının *bajadere* tarafını gösterdikleri zamanlar hariç– anlaşılabilmek için yanıp tutuşsalar da nafileydi, çoğu teselliyi sonunda içkide bulurdu. Anders Kube hâlâ arılar ve güller hakkında şiirler yazmakla doğru yaptığına inanıyordu, fakat içindeki güçler ruhunu zapt edince, eserleri de çok farklı boyutlara erişti.

(*) İskandinav mitlerinde bahsi geçen insanüstü güçleri olan bir yaratık. İnsanoğlunun, tabiat güçlerine mutlak bağımlılığını sembolize eder – ç.n.

(**) 'Eldar Edda'. İzlanda destanı. 1250'lerde yazıya geçirildi, sözlü olarak kökü çok daha eskilere gider. Şiirlerden, kültür mitlerinden ve ders verici metaforik hikâyelerden oluşur – ç.n.

(***) Hintli tapınak dansözü ve/ya ince transparan şal anlamına gelir – ç.n.

Bazı akşamlar çıkar ve şafak sökerken eve döner, ev sahibesi ne kadar ısrar etse de bir türlü nereye gittiğini söyletemezdi.

Hirschholm'a yarım mil mesafede, *La Liberté - Friheden* adlı ufak bir malikâne vardır. Zarif, beyaz boyalı ana bina ağaçlı patikalarla, çimli sahalarla ve bir parkla çevrilidir. Burası yıllardır boştu. Evin sahibi yaşlı eczacı, Anders Kube'ye tavsiye mektubunu veren adamdı. Eczanesi Kopenhag'daydı ve seneler boyunca epey para biriktirmişti. Altmış yaşından sonra kendini kulüp kütüphanesinden romantik seyahat kitapları alıp okumaya hasretti ve giderek içinde gezip dünyayı görmek için öyle şiddetli bir istek uyandı ki, bir gün İtalya'ya doğru yola çıktı. Dedikodulara göre başından beri maceradan rahmetini bolca almış bir seyahatti. Fakat önce Napoli'deki bir zelzelede hazır bulunduğu ve ardından da orada mistik bir şahsiyetle tanıştığı haberleri gelince, macera intibası daha da güçlendi. Bazen yük gemisi kaptanı bazen de tiyatro müdürü olduğu iddia edilen bu muhterem adam, yaşlı eczacının kollarında ölmüş ve geride zor durumda büyük bir aile bırakmıştı. Yaşlı adam Nepal'den dostlarına yazıp ailenin en büyük kızının hamiliğini üstlendiğini, hatta onu evlat edinmek niyetinde olduğunu bildirdi. Fakat on dört gün sonra Cenova'dan gönderdiği mektupta, kızla evlendiğini yazıyordu. Acaba neden böyle yaptı? diye birbirlerine sorup durdular Danimarka'daki kadın dostları. Onlara sebebini söylemeye fırsatı olmadı. Geri dönerken Hamburg'da öldü. Tüm servetini akrabalarına, *La Liberté*'yi ve ufak bir emekli maaşını da genç karısına bırakmıştı. 1836 kışının sonlarına doğru genç dul yeni evine yerleşti.

Hukuk danışmanı hem genç kadına yardıma ihtiyacı var mı diye sormak hem de yaşlı dostunun aklını başından aldığına ve belki ölümüne de sebep olduğuna inandığı bu Napolili sireni* görmek için ziyaretine gitti. Onu son derece alçakgönüllü ve ağırbaşlı buldu, her önerisine boyun eğen yumuşak bir mizacı vardı. Ufak tefek aceleci bir tipti ama hoş, dolgun bir en-

---

(*) Yunan mitolojisinde, önden kadına arkadan kuşa benzeyen tabiatüstü yaratıklar. Şarkılarıyla denizcileri cezbeder sonra öldürürlerdi. Mecaz olarak fettan kadın anlamına da gelir – ç.n.

damı vardı, bir taşbebek gibi – sahici çocukları taklit eden zamane taşbebeklerinden değil, eski tip bir taşbebek, tıpkı insana benzediğinden, o da soyut bir güzellik ideali için didinir çabalar. Büyük gözleri cam gibi parlaktı, biçimli kaşlar ve uzun kirpikleri simsiyahtı, sivri bir kalemle yüzüne çizilmiş gibi. En göze çarpan tarafı hareketlerindeki hafiflikti. Bir kuş gibiydi. Hukuk danışmanının bale terimlerinden hatırladığı '*ballon*'a pek uyan bir eda –zayıf dansçılarda çok ender görülen bir kabiliyet–, vücudunun ağırlığından kurtulmuş gibi adeta havada yükselerek süzülmek. Bu durumda, cismin hava karşısında hafifleyerek yukarıya doğru yükselmesi –bir çeşit havalanma– söz konusu olduğundan, hafifleyecek cisim büyüdükçe, havada daha yukarıya yükselebiliyor. Giydiği matem elbiseleri ve şapkaları Hirschholm'da görülenlerden daha güzel ve zarifti veyahut kasabalılara farklı gelmesinin nedeni Hamburg'dan satın alınmış olmalarıydı. Yine de ya parasının hesabını iyi biliyordu ya da tabiat itibarıyla çok şey isteyen biri değildi. O eski evdeki hiçbir şeyi değiştirmedi, duvarları renkli boyalı odalarda yıllardır terk edilmiş kalmış küflü mobilyaları bile. Kış bahçesinde Rusya'dan getirilmiş değerli bir müzik kutusu duruyordu. Bahçede dolaşmayı, bir banka oturup düşüncelere dalmayı severdi. Saatlerce orada kalırdı, fakat bahçeye elini bile sürmedi, her tarafı otlar sardı, eskiden de olduğu gibi. Elinden geldiğince doğru hareket etmeye kararlı gibiydi, kasabalı hanımların sık sık ziyaretine giderdi, hepsi de bu ufak yabancıyı muhabbetle bağırlarına basmıştı, ona iyi öğütlerle birlikte sosis, sucuk ve zencefilli çörek tarifleri verirlerdi. Pek konuşmazdı, belki Danimarkacayı aksanlı konuşuyor diye çekiniyordu. Hukuk danışmanının gözüne çarpan bir başka tarafı daha vardı. Kendisine dokunulmasından hiç hoşlanmıyordu. Kadın arkadaşlarıyla ne bir kucaklaştığını ne de bir kere öpüştüğünü görmüştü, oysa Hirschholm'de bu âdettendi. Ola ki içlerinden biri okşar gibi hafifçe bir dokunsun, elinde olmadan geri çekilirdi. Bir taşbebek için epey duyarlı denebilirdi. Zencefilli kekte ve arkadan konuşmada, onlara hiçbir zaman rakip olamazdı. Onun biraz uyuşuk olduğu kanısındaydılar. Hukuk

danışmanı da hem aynı kanıdaydı hem değildi. Bunda bir şey var, diye düşündü.

Paskalyanın pazar günü Anders ve hukuk danışmanı Hirschholm'daki kiliseye gittiler. Güneşli bir gündü, kiliseyi çevreleyen göl masmavi ve pırıl pırıldı. Lakin hava soğuktu, doğudan gelen rüzgâr bıçak gibi esiyor, arada buz gibi bir doluya çeviriyordu. Kasabanın ufak bahçelerinde daha yeni açmış fulyalar, sarı zambaklar, *diclytra*'lar* –çiçeği ortadan bükünce bir şampanya şişesi ve bir dansöz göründüğünden, Danimarka'da 'subay kalbi' derler– şiddetli rüzgârın ve yağmurun gaddarlığında müteessir, boyunlarını bükmüşlerdi. Çiftlik sahiplerinin karıları, başlarında kenarı altın işlemeli başlıkları, kilise kapısından geçerken heybetli etekleri ve uzun ipek kurdeleleriyle harp ediyorlardı.

Hukuk danışmanı ve genç arkadaşı tam kiliseye giriyorlardı ki, *La Liberté*'nin genç ev sahibesi iki büyük kahverengi atın çektiği landosunda kiliseye vardı. Matem giysilerini ilk o gün çıkarmıştı, yaşlı kocasının ölümünün üzerinden tam bir yıl geçmişti. Şimdi üzerinde açık gri bir pelerin ve açık mavi bir şapka vardı. Yemyeşil bir ağaca konmuş bir tahtalı güvercin gibi mutluydu, yaşam sevinciyle ışıldıyordu, surdin takılmış violinin çaldığı bir vals gibiydi.

Hukuk danışmanı tam o sırada rahiple konuşuyordu, genç Kube gidip genç kadının arabadan inmesine yardım etti. Eski hamisinin eşine saygıda kusur etmemek için, konuştukları sürece şapkasını çıkarmadı. Hukuk danışmanı bu sahneyi kilisenin kapısından büyülenmiş gibi izledi. Gözlerini ikisinin üzerinden ayıramıyordu. İki genç de çok sıkılgan davranıyordu. Genç adamın ağır ve yavaş tavırlarındaki zarafet ve genç kadının hareketlerindeki olağandışı hafiflik, bu sırlara gebe ve sonuçları büyük olabilecek kısa karşılaşmaya özel bir anlam kazandırmıştı. Hukuk danışmanı bu sahnenin ona neden böyle dokunduğunu çıkaramıyordu. Bir müzik eserinin prelüdü veya romantik bir romanın ilk bölümü gibi, diye düşündü, adı da

(*) (Bitki bilimi) Türkçede kızkalbi olarak bilinen, kalp şeklinde pembe çiçekli süs bitkisi – ç.n.

Anders ve Fransine. Kraliyet danışmanı Goethe şimdi burada olsaydı bundan bir şeyler yapardı, diye geçirdi içinden ve dalgın dalgın kiliseye girdi.

Ayin süresince hukuk danışmanının kafası biraz önce şahit olduğu sahneyle meşgul oldu durdu. Aslında pek uygun bir zamandı, son günlerde şairinin hali onu kuşkulandırmaya başlamıştı. Genç esirin aklı başka yerlerde gibiydi, hatta birkaç cumartesi akşamı da gelmeyi ihmal etmişti. Üzerinde bir huzursuzluk vardı. Hukuk danışmanı bu durumun bir melankolinin habercisi olmasından korkuyor tedavisi olmadığını biliyordu. Ev sahibesinden genç memurun içkiye biraz fazla dadandığını duymuştu. Tarihin büyük şairlerinden çoğunun alkolik olduğunu bilirdi, ama bu duruma pek uymuyordu, şimdi hami rolündeydi, eğer Anders kendini tamamen alkole verirse –ki genç adamın ailesinde alkole bir yatkınlık olduğunu bilirdi– hamisine boş verir, arkasına bakmadan çekip gider köy düğünlerinde keman çalgıcısı olur diye korkuyordu. Hukuk danışmanı, genç memur dostunun maaşının arttırılması için seferber oldu. Anders'a bir faydası olmayacağını biliyordu, fakat daha iyi bir çözüm yolu bulana kadar genç adamı yerine bağlamak istiyordu. Belki evlilik bir çözüm olabilir, diye düşündü sonra. Genç dulun *La Liberté*'ye gelmesi belki Tanrı'nın inayetiydi, bu mütevazı gelirli genç kadının bir hamiye ideal bir eş olacağını düşünmüştü. Belki bu genç hanım bir Christiane Vulpius olabilirdi, dediklerine göre, bütün gece Goethe'nin kollarında kalıp da ona hayatın anlamının ne olduğunu sormamış tek kadın. Hukuk danışmanı bu tür düşünce oyunlarından pek hoşlanırdı.

Ara geçidin sağındaki erkekler kısmından birkaç defa başını çevirip kadınların oturduğu tarafa doğru baktı. Genç kadın hiç hareket etmeden oturuyordu. Rahibin sözlerine kaptırmıştı kendini, lakin yüzündeki o derin esrarlı mutlu ifade hiç değişmedi.

Ayinin sonuna doğru diz çöktüğünde, çok duygulanmış bir edayla yüzünü ufak mendiliyle örttü. Yaşlı adam onun, mendilin arkasında ağlıyor mu gülüyor mu olduğunu tahmin etmeye çalıştı.

Ayinden sonra ihtiyar ve genç adam birlikte hukuk danışmanının evine doğru yürümeye başladılar. Tam köprüden geçiyorlardı ki, dolu başladı. Şemsiyelerini açmak için durdular ve o ufacık kavisli taş köprünün kenarından suya çarpan iri dolu tanelerini ve göldeki kuğuları seyrettiler, sırılsıklam, gri dalgalarla kızgın kızgın boğuşarak geldiler, köprünün altına sığındılar. Epey bir zaman orada kaldılar, zamanı unutmuşlardı, her ikisi de derin düşüncelere dalıp gitmişti.

Paskalya ayini Anders'ın zihnine birçok gölge düşürmüştü, yavaş yavaş birleştiler, şekil buldular, birbirlerine yaklaşıp birleşen bulutlar gibi.

Maria Magdalene, diye düşündü, cuma sabahı şafak sökerken koşa koşa Caiaphas'ın evine gitmişti. Gece rüyasında, ertesi gün öğleden sonra mabetteki perdenin yukarıdan aşağıya ikiye ayrılacağı, yerin sarsılacağı kayaların çatlayacağı, mezarların açılıp azizlerin dirilip ayağa kalkacaklarını görmüştü. Sonra Tanrı meleğinin cennetten yeryüzüne indiğini, mezarın önündeki taşı yuvarlayıp üzerine oturduğunu da görmüştü. Dehşet içinde, bağırarak, rahiplere Tanrı'yı çarmıha germek üzere olduklarını söylemeye koşmuş, yaşlı adamları, İsa'nın aslında Tanrı'nın tek oğlu ve yeryüzündeki elçisi olduğuna ikna etmişti. Ona karşı yapılan şey korkunçtan da korkunçtu, evet, insanlık tarihindeki yegane gerçek suçtu.

Sarayın loş karanlığında toplandılar, bir yağ kandili aydınlatıyordu rengarenk kaftanlarını ve sakallı, ihtiras dolu düşünceli çehrelerini. Rahiplerden bazıları öyle büyük bir korkuya kapıldılar ki, tutsağın hemen salıverilmesini istediler, diğerleriyse vecde geldiler, haykırarak kehanette bulunmaya başladılar. Ama Caiaphas ve grubun en yaşlıları durum üzerinde iyice düşündüler taşındılar ve sonunda hepsi oybirliğiyle karar verdiler: İlk baştan nasıl karar verildiyse öyle yapacaklardı. Eğer tüm dünyanın tek kurtuluş umudu bundaysa, Tanrı'nın isteğini yerine getirmek zorundaydılar, eylemin kendisi ne kadar korkunç olursa olsun.

Maria Magdalena çaresizlik içinde onlara fanilerin günahlarından ve çektikleri meşakkatlerden bahsetti –maalesef o bü-

tün bunları çok ama çok yakından bilirdi– ve İsa'nın kutsallığını anlatmaya çabaladı. Onu dinledikçe, ihtiyar adamlar aldıkları karara daha bir sıkı sıkı tutundular.

Caiaphas konuyu bir de Şeytan'a danışmalarını tavsiye eder. Kızıl saçlı Yahuda'da vücut bulur, yanlarına yaklaşır, otuz gümüş sikkeyi geri ister. Onlar reddedince de, korkunç bir kahkahayla, onları bekleyen belayı anlatır: seçilmiş insanların ellerinde sikkeleri, ebediyen oradan oraya savrulacaklarını, gittikleri her yerde onların yüzlerine tükürüleceğini. Onlara gettonun çamurunu ve karanlığını tüm inandırıcılığıyla tasvir eder, aynen hukuk danışmanının bir cumartesi akşamı, genç şairine Amsterdam'ın gettolarını anlattığı gibi. İhtiyar başrahip, başının öne, önündeki o ağır Talmud'un üzerine düşmesine karşı koymaz.

Anders o sırada öylesine kendi hayal dünyasına dalmıştı ki, orada köprünün üzerinde şemsiyesinin altında durup göle bakarken, içinin sanki bir rahibinki gibi sonsuz bir ruhaniyetle dolup taştığını hissetti. O kendi kanaatine göre bu azizler cemaatinde pek itibarı olmayan bir bilgeden başka birşey değildi, konu üzerinde fikir yürütemeyecek kadar tecrübesiz ve önemsiz biri, arada Maria Magdalene olmasa, her şeyi oluruna bırakmaktan yanaydı. Utanıp sıkılarak söz aldı, lakin öyle bir huzur içindeydi ki, yalnızca tüm sahnenin önünnde sonunda avucunun içinde olduğunu bilene nasip olur. "Arz etmeme izin veriniz," dedi, "ben derim ki, tutsağımıza, peygamberin kendine soralım. O bizlerden çok daha fazla bu konunun içinde. Geliniz, Tanrı adına, bir kulak verelim, bakalım o ne diyor."

Bu sözler üzerine tüm cemaatin nasıl hiddetle ona doğru döndüğünü görünce dehşete kapıldı. "Hayır, bu," diye haykırdılar yüzüne, "insanoğluna yasaklanan tek şeydir, başka ne isterse önerebilir, zira hepsi bundan çok daha iyi ve evladır."

Evet, öyle bir dehşete kapıldı ki, hayallerinden sıyrıldı, taş köprüye ve doluya geri döndü. Etrafını çevirmiş o nefret dolu çehrelerden sonra hukuk danışmanının yüzü daha bir muhlis gelmişti, evet, kendine en yakın hissettiği de bu ifadeydi. Onun sakin ve memnun yüzünü yanı başında görmek içini hu-

zurla doldurdu. Mabette Maria Magdalene diz çökmüştü, yüzünü gizliyordu.

Yağmur durmuştu. İki adam şemsiyelerini kapadılar ve yollarına devam ettiler.

Hukuk danışmanının kafası evlilik planlarıyla meşgul olsa da, paskalya vaazı üzerinde düşünmeden de edememişti. – Ne garip, dedi kendi kendine, St. Peter horoz hikâyesinden haberi olan tek insandı, istese örtbas edebilirdi, ama duyulmasına göz yumdu.

Son üç haftadır hava yumuşaktı fakat devamlı yağmur yağıyordu, hava kokularla toprak da ekinlerle doluydu, serpilip büyümek için havanın açmasını ve güneşi bekliyorlardı. Erik ağaçlarının pıtrak gibi açmış dalları ufak avlularının etrafını kireçten bulutlar gibi sarmıştı. Ormanda kayın ağaçlarının altları anemonlarla doluydu, narin, kıvrımlı deniz kabukları gibi pembe, yemyeşil yapraklı, tatlı ve buruk kokulu... Sonra bülbüller geldi, henüz kalkmamış sisin ve tatlı tatlı yağan yağmurun arasından belirip yeryüzünü bir kemana dönüştürdü.

Mayıs ortalarında bir Cuma günü, hukuk danışmanı vergi dairesinde çalışan bir arkadaşıyla beraber Helsingør'de buluştu, akşam yemeği yediler sonra kart oynadılar. Senede bir kez böyle buluşup oyun oynamak iki eski dost arasında gelenek haline gelmişti. Bu akşamlar hep geç saatlere kadar uzardı ve Helsingør'le Hirschholm'un arası üç mildi. Hukuk danışmanı için uzaklık bir mesele değildi, aydınlık yaz gecelerinin mevsimi gelmişti. Gri renkli geniş pelerinine iyice sarılmış, ihtiyar seyisi Kresten'in kullandığı zarif at arabasında arkasına yaslanıp oturmuştu. Yarı uyanık, o güzel mayıs gecesinin güzelliklerini ve kokularını içine çekiyordu. Kırlardan, tarlalardan ve daha yeni serpilmekte olan ufak ormanlardan geçtiler. Tam Hirschholm'a varmadan arabanın dingili kırıldı. Durmak zorunda kaldılar. Kresten gidip en yakındaki evden bir parça sicim bulması gerektiğini söyledi. Hukuk danışmanı etrafına bakınca tam da *Friheden*'in önünde olduklarını fark etti. Kresten'in gürültü yapıp evin sahibesini uyandırmasından korkan hukuk danışmanı, kendisi gitmeye karar verdi. Çiftlik uşağını tanıyordu, çift-

likteki işi ona o bulmuştu, gidip penceresini tıklatabilirdi başka kimseyi rahatsız etmeden. Akşam ayazından tutulmuş vücuduyla arabadan aşağı atladı ve binanın girişine doğru ilerledi. Gün tam ağarmak üzereydi.

Havanın loşluğunda ıslak taze yapraklardan yayılan tatlı, buruk bir koku vardı. Çakıl taşı kaplı yolda hâlâ ufak su birikintileri vardı, fakat hava bulutsuz pırıl pırıldı. Dikkatle ilerledi, burada ağaçların ve çalılıkların arasında ortalık bayağı karanlıktı. Kenarında kokulu kavaklar uzanan bir yol, ana yoldan ayrılıp ambar binasına doğru gidiyordu. Kavak ağaçlarının tüylü buruşuk çiçeklerinden yayılan hoş koku sabah havasındaki zengin armoniye karışıyordu.

Tam o sırada bir müzik sesi duyar gibi oldu. Kulaklarına inanamadı, durdu, tekrar kulak kabarttı – evet, şüphesiz, müzik sesiydi, bir dans müziği ve çiftlik binasından geliyordu. Biraz daha ilerlerdi, yine durdu ve dinledi. Kim çalıyor, dans ediyor olabilirdi ki daha güneş doğmadan? Yoldan ayrıldı, yaş çimenlerin üzerinden ana binaya yaklaştı. Terasa geldiğinde, kireç beyazı duvarların üzerinde bir görünüp bir kaybolan ışık huzmelerini ilişti gözüne, kapalı panjurların aralarından dışarıya pırıl pırıl, sarı bir ışık taşıyordu içeriden, salondan. Zahir evin sahibesi bu gece kış bahçesinde balo veriyordu.

Terası çevreleyen leylak ağaççıkları tomurcuk içindeydiler. Piramit şeklindeki o koyu tomurcuk demetlerde bir sürpriz saklıydı, tomurcuklar açtığında içlerinden çok daha açık renkli çiçekler fışkıracaktı. Laleler beyaz ve pembe kalikslerini kapamışlardı gece havasında. Çok suskun bir halleri vardı. Hukuk danışmanının aklına eski bir şiirden iki mısra geldi:

Zefirler sallamayı bıraktılar beşiğini
Tabiat şimdi uykuya dalmıştı...

Güneş tam doğmadan önceki, renklerin fark edilemediği o saatti, evet, adeta tüm renkleri reddeden o dem. Gecenin zengin renk demetleri kaybolur, med-cezirde sahili terk eden dalgalar gibi ve günün renk cümbüşü hâlâ uykudadır, çömlekçinin kili gibi, kil grisidir, ama ta ki fırına girene kadar. Ve bu

renksiz dünyada olağanüstü bir umut vardır, ağırbaşlı, kutsal, huşu dolu bir büyük vaat.*

Pelerinin altında, onun kadar gri benizli olan yaşlı adam, görünmez olmak isterdi, onu arayana bile. Tarifi imkânsız bir yalnızlık duygusuna kapılmıştı, sanki gerçekten de görünmez olduğunun farkındaydı. Ses çıkar korkusundan panjur kanatlarına dokunamıyordu. Elleri arkasında eğilip aradan içeriye baktı.

Hayatında bu kadar şaşırdığını hatırlamıyordu.

Üç cam kapısıyla terasa açılan o uzun kış bahçesi gök mavisine boyalıydı, ama yılların etkisiyle boya solmuş ve çatlamıştı. Çok az mobilya vardı salonda, olanlar da duvara doğru itilmişti. Tavandan aşağıya eski, dev bir avize sallanıyor, pırıl pırıl şıkırdıyordu. Üzerindeki bütün mumlar yanıyordu. Dilsiz *spinetta*'nın** üzerinde duran Rus işi büyük çalgı kutusundan ortalığa bir mazurkanın berrak nağmeleri yayılıyordu.

Evin genç hanımı odanın ortasında parmaklarının ucunda durmuştu. Üzerinde bir balerinin giydiği tipten kısacık, şeffaf bir tütü vardı, topuksuz ayakkabılarının siyah kurdele bağcıklarını çöp gibi bacaklarının üzerine çapraz olarak bağlamıştı. Kollarını, ellerinin parmak uçları birbirine değecek gibi zarif bir şekilde başının üzerine kaldırmıştı, öyle hareketsiz durmuş, müziği takip ediyordu, yumuşak taşbebek yüzünden mutluluk taşıyordu.

Beklediği kısım gelince, birden canlandı. Sağ bacağını yavaş yavaş havaya kaldırdı, parmak uçlarını germişti, tam hukuk danışmanına doğru uzanmışlardı, daha yükseğe, daha yükseğe kaldırdı bacağını, sanki ayakları yerden kesilmiş de uçmak üzereymiş gibi. Sonra tekrar, yavaş yavaş aşağı indirdi, parmak uçları gergin, ayağını yere bıraktı, ufak bir pat sesi, parmakla masaya vurunca çıkan sesten bile daha hafif.

Terastaki seyirci nefesini tuttu. Bir zamanlar Viyana'da bale seyrederken de böyle hissetmişti, bu da çok fazla, diye düşünmüştü, böyle bir şey yapmak imkânsız. Ve yapıldı, tüy gibi hafif

(*) Yazarın Dancada kullandığı tabir "forjættelse", "vaat edilmiş topraklar" anlamına gelmektedir – ç.n.

(**) Eski tip tek oktavlı ufak piyano – ç.n.

bir el hareketi gibi. Böyle gencecik bir balerina sanki muktedir olduğu sanatın çok ufak bir kısmını gösteriyormuşçasına, sahnede vücut bulunca, insan büyük günahtan şüphe etmeye başlıyor ve onun için kaygılanmayı bırakıyor.

Şimdi sağ bacağının üzerinde parmak ucuna kalkmıştı. Sol bacağını yavaş yavaş kaldırdı, sonra çabuk, cesur bir hareketle kollarını açtı ve sonra tam bir dönüş yaptı puanlarının ucunda ve dans etmeye başladı. Dansı hafif bir mazurkadan öte bir şeydi. Belki iki dakika sürdü: bir fırdöndü, esintide bir çiçek, dans eden bir alev, yerçekimiyle bir oyun, kutsal bir jest. Ayrıca kendine mahsus dokunaklı bir ufak dram da: Tam ortasında bir antrakt vardır, seyirciyi korkutmak için, fakat sonra devam eder ve hatta daha da mükemmel bir şekilde devam eder, sanki perdesi değişmiştir, şimdi daha yüksekten devam eder. Çalgı kutusu tam durmak üzereyken, hukuk danışmanına doğru baktı ve hoş, zarif, mahzun bir edayla, sapından ters tutulup yere fırlatılan bir çiçek gibi yere çöktü, sanki her iki bacağı da makasla kesivermişlerdi.

Hukuk danışmanı, biraz önce seyrettiğinin birinci sınıf bir dans performansı olduğunu anlayabilecek kadar bilirdi bale sanatını. Zaten o, hayatın tüm güzelliklerine, o erken sabahın vahiyinin –ki bu, çok az insanın ve de sadece çok makbul olanların önünde bir manzara şeklinde belirirdi– değerini anlayabilecek kadar aşinaydı. Kalbi minnet ve şükranla doldu.

Genç kadın bakışlarını ona doğru çevirdiğinde, yaşlı adam korktu ve biraz geriye çekildi. Tekrar baktığında, genç kadının ayağa kalkmış olduğunu gördü, kararsız gibi duruyordu, çalgı kutusunu tekrar kurmadı. Odada büyük bir ayna asılıydı. Avuçlarını dikkatle aynaya yasladı, öne doğru eğildi, oradaki gümüşi aksini öptü. Sonra uzun saplı bir şamdan külahıyla avizenin mumlarını teker teker söndürdü, kapıyı açtı ve gözden kayboldu.

Hukuk danışmanı, görüleceğinden korkmasına rağmen, bir iki dakika daha terasta hiç hareket etmeden durdu. Sanki erken bir mayıs sabahı tesadüfen, *Ekko*'yu tek başına ormanın derinliklerinde prova yaparken hazırlıksız yakalamış gibi şaşkındı.

Terastan inmek için binaya arkasını dönünce, karşısındaki tabiat manzarasının güzelliğinden soluğu kesildi. Daha önceleri *La Liberté*'ye geldiğinde hiç dikkat etmemişti. Ormanın ilerisinde dalgalar şeklinde göz alabildiğine uzanan bir arazi. Yeni yeni yeşillenmeye başlamıştı. Ta uzaklarda Sundet Denizi gümüşi bir çizgi gibi parıldıyordu, Sundet'ın arkasından güneş doğmaktaydı.

Arabasına geri döndü, derin düşüncelere dalmıştı. Hiç sebepsiz, hoş bir çocuk şarkısının güftesi geliverdi birden aklına:

Eyvah, tavuğun suçu değil,
Horozunun ölümü.
Bülbülün suçu
Yeşil bahçelerdeki.

İp istemeyi filan tamamıyla unutmuştu. Kresten, dingili ipe hacet kalmadan tamir ettiğini söyleyince, hiç ses çıkarmadı.

Yolculuğun geri kalan kısmında gözleri fal taşı gibi açıktı. Yapacağı, hale yola koyacağı çok şey varmış gibi bir his uyanmıştı içinde. Satranç tahtasındaki taşları tekrar dizmeliydi. Bu vazifeyi bir sürü başka düşünce izledi. Günlük dostları kitaplar ve hukuk olan ve daha o akşam üç eski müzmin bekarla Helsingør'de *l'hombre** oynamış bir adam için eğlenceli ve iç açıcı olan yepyeni düşünceler.

Eczacının dul karısının bir Christiane Vulpius olmadığı aşikârdı. Kimseyi olduğu yere demirlemek niyetinde birine benzemiyordu. Tam aksine, kendine münasip gördüğü genç adamın ayaklarını yerden kesebilecek biriydi, sonra ikisinin birlikte, onun egemenliğinden çok uzaklara, nerelere uçacaklarını kimseler tahmin edemezdi. Genç kadına kin duymuyordu, aksine onu bunun için seviyordu. Evet, kendini kıyasıya kandırılmış hissediyordu. Lakin hayatta onu adamakıllı şaşırtan anlar yok denecek kadar azdı. Zamanında farkına varmış olması büyük bir şanstı. Şairinden ne pahasına olursa olsun vazgeçmek niyetinde değildi. Hayır, tam aksine, artık hiçbirinden vazgeçmeyeceğini de biliyordu. Bir an şapkasını çıkardı, genç sa-

(*) İspanya'da doğmuş bir iskambil oyunu – ç.n.

bah esintisi şakaklarını serinletti. Yaşlı bir adam değildi. Genç kadının alışkın olduğuyla karşılaştırınca, gençti. Hayattaki ender şeylere değer vermesini bilen ve ender şeylere sahip olmayı hak eden varlıklı bir adamdı. Acaba genç kadını akşamları ona dans etmesi için ikna edebilir miydi? Böyle bir evlilik daha önce denediğinden tamamen farklı olabilirdi. Genç şair de *protegé*'nin* ve evin hanımının arkadaşı olarak onların evinde kalmalıydı.

Kafasında düşünceler giderek kızışmaya başlamıştı, tıpkı gökyüzünde yükselmekte olan güneş gibi. Talihsiz aşk, ruhu yücelten bir duygu, genç erkekler ondan ilham alarak tarihin en büyük manzum eserlerini yarattılar. Alicenap dostunun ayağı çabuk karısına ümitsiz ihtirası, genç şairi ölümsüz yapabilir. Bir dram seyretmek kadar ilginç olabilir. İki genç ne kadar acı çekseler de ve gençlik ve aşkın o dayanılmaz gücüne rağmen, ona sadık kalmaya devam edecekler. Peki ya kalmazlarsa?

Hukuk danışmanı enfiye kutusunu çıkardı ve bir nefes çekti. Duyduğu hazdan ince burnu kırıştı. Yolculuğun sonuna gelmek üzereydiler. Kurşun gibi ağır ve cam gibi berrak o yaz havasında, önlerinde uzanan Hirschholm deniz dibindeki bir şehri andırıyordu. Kırmızı kiremitli damlar, birbiri ardından yükseliyordu, resiflerdeki açıklı koyulu mercanlar gibi. Titrek mavi bir duman, su yüzeyine doğru uzanan ince uzun deniz yosunları gibi yükseliyordu. Fırıncı çavdar ve buğday ekmeklerini fırından çıkarıyordu. Sanki sabah havası hukuk danışmanının uykusunu getirmiş gibiydi, fakat kendini çok iyi hissediyordu. Çiftçilerin bekar duası dedikleri eski bir söz dizisi geldi aklına:

"Yalvarırım sevgili Tanrım, hiç evlenmeyeyim. Evlenirsem, boynuzlu koca olmayayım. Eğer boynuzlanırsam, öğrenmeyeyim; öğrenirsem, aldırmayayım."

Bir erkeğin kafasında bu tür düşüncelere müsaade edebilmesi için, ruhunun tapınağında, kapı baca temizlenip şartlanmış özel bir odasının olması lazım, odanın anahtarının da sadece kendinde olması.

(*) Haminin yardım ettiği, koruduğu kimse – ç.n.

Ertesi akşam, ki günlerden cumartesiydi, Anders her zamanki gibi hukuk danışmanının evinde yemek yedi. Yemekten sonra da ev sahibine bir şiir okudu. Genç bir köylü, bir gece üç kuğuyu gözetlerken, kuğular üç bakireye dönüşürler. Yıkanmak için göle girdiklerinde, yere bıraktıkları kanatlardan bir çiftini çalar, kanatların sahibi olan bakire onun olur, ona bir sürü çocuk doğurur. Fakat bir gün kanatlarını kocasının onları sakladığı yerde bulur. Kanatlarını takar, havalanır, evlerinin üzerinde giderek genişleyen daireler çizerek uçar, uçar ve sonunda gözden kaybolur.

"Nasıl böyle bir şey yazabildi? Ve böyle bir şeyi nerede yazmış olabilir?" diye düşündü hukuk danışmanı. Çok tuhaf. Genç kadını dans ederken seyretmemişti ki o.

Orman artık fışkırmaya başlamıştı. Gri yağmur sicim gibi sindire sindire günlerce hiç durmadan yağdı, her yanı bir gelin duvağı gibi sardı ve bir gün baktılar ki bütün orman baştan aşağıya yeşillere bürünmüş.

Bu Danimarka'da her sene yaşansa da, halk her seferinde yüzyıllar önce insanların yaptığı gibi algılar etrafında olanları: olağanüstü, anlaşılmaz, beklenmedik bir şey – bir sürpriz gibi. O uzun kış ayları boyunca ormanın ortasında, bomboş semanın altında, sert rüzgârlar bedenlerini kırbaçlamış olsa da. Ve birden, birkaç gün içinde, mayıs ayı kubbe gibi sarar üzerimizi ve yüreklerimize bir sığınak, gizli bir mabet sunar. Körpe açık renkli, ipeksi ince yapraklar oradan buradan filizlenir, ufak kuştüyleri gibi, daha yeni sürgün vermiş dallar minik bayraklar gibi başlarını uzatır, yayılır, ufak kanatlar gibi, ormanın takıp denediği kanatlar – "Orman uçuyor". Ama daha birkaç gün bile geçmeden veya hatta ertesi gün, insan kendini yapraklardan yapılmış bir kameriyede yürüyormuş gibi hisseder. Her bir dikey çizgi bize bir düşüşün veya bir yükselişin izi gibi gelir. Kayın ağaçları gümüşi gövdeleriyle alabildiğine ve topraktan dimdik yukarılara, kainata doğru, güneşe doğru uzanırken, ilkbahar yeşiline bürünen dünya ona tutunur ve birlikte gök kubbenin tavanını da kaldırırlar, daha yukarılara taşırlar. Ormanın derinliklerindeki ışık huzmeleri eskisi kadar sert olmasa da, daha saydam değil mi? – Her hâlükârda daha zengin, daha cüsseli, daha bir anlam

dolu, gizemli bir tazeliğe gebe, içlerinden aydınlık taşıyor ama ölümlüler için anlaşılmaz bir muammalar. Arada, yaprak açımına geç kalmış kaba gövdeli, yaşlı bir meşe damda bir göz deliği açıyor. Derinlerden gelen mis gibi, taptaze kokular kucaklarcasına sarıyor etrafımızı. Dallar hafifçe aşağı doğru eğilmişler, bizi okşar veya kutsar gibi. Dolaştıkça sanki daha ileriye doğru itiliyoruz, bereket yağmurlarının aralıksız yağdığı yere.

Daha sonra tüm ülke ormana gidiyor, ormana – çok uzun sürmeyecek bu ihtişamı alabildiğine yaşamak için, yapraklar yakında sertleşecek ve kararacaklar ve zifiri bir karanlık çökecek oralara. İnsanlar arabalarla veya yaya akın ediyorlar ormanlara, şarkılar söylüyorlar, yüksek ağaçların aralarında koşup oyunlar oynuyorlar, kahve pişiriyorlar, çimenlere yayılıp sandviçlerini yiyorlar.

Hukuk danışmanı da ormana gitti ve "*Domine, non sum dignus,*"* diye geçirdi içinden dolaşırken. Genç Anders ofiste işleri karıştırdı, rakamları toplayacağı yerde çıkardı, geceleri yatağına dokunmadı ve *La Liberté*'nin sahibesi Fransine yeni hasır şapkasını takarak yürüyüşlere çıktı.

İlkbaharın en güzel zamanında, hukuk danışmanına habersiz bir misafir geldi: arkadaşı Kont Augustus von Schimmelmann. Aralarında on beş yaş fark olmasına rağmen çok samimi arkadaştılar, birbirlerini pek severlerdi, birçok konuda aynı zevkleri paylaşırlardı. Genç Kont on altı yaşındayken, hukuk danışmanı, genç delikanlının hocasının ölmesi üzerine, arkadaşı da olan bu merhumun görevini devralmış ve Kont'a bir yıl süreyle özel hocalık yapmıştı. Daha sonra İtalya'da ve Almanya'da da karşılaşmışlardı. Konuşacak çok ortak şeyleri vardı: kitaplar, din, uzak diyarlar ve oralarda yaşayan insanlar. Birkaç senedir görüşmemişlerdi. Ama sebebi giderek birbirlerinden uzaklaşmaları değil, Kont'un hayatında olan yeni gelişmelerdi, kendine yeni bir *modus vivendi*** yaratmaya çalışmıştı, yaşlı dostunun ona bu konuda bir faydası olamazdı.

(*) (Lat.) Efendim, ben buna layık değilim – e.n.

(**) "Yaşama biçimi" veya "geçici uzlaşma" veyahut burada ima edildiği gibi "farklı yaşama biçimleri üzerine geçici uzlaşma" anlamına geliyor – ç.n.

Kont Augustus'un karamsar bir mizacı vardı ve melankolikti. Sınırsız derecede mutlu olmak isterdi ama mutluluk yeteneği yoktu onda. Gençliğinde çok çekmişti. Hayatta, sonsuz mutluluğu tadacak bir yer olmalı, diye düşünürdü, mutluluğun bir ana membası olmalı, ama müzikte, ama çiçeklerde, ama dostlukta ifade bulan. Bir bitki koleksiyonu yapmış, müzik okumuş ve çok arkadaş edinmişti. Haz dünyasında yaşamaya özen göstermiş, birçok kere mutlu da edilmişti. Lakin buralardan nesnelerin ruhuna, özüne uzanan o yolu bulamamıştı. Zaman geçtikçe başına gelen korkunç şeyin farkına varmıştı: Onun için birinin diğerinden bir farkı yoktu artık. Son zamanlarda mutluluğa farklı bir şekilde bakmaya başlamıştı. Kendisinin gördüğü gibi değil, ama aynada bir akis gibi, başkalarına göründüğü gibi.

Bu ruhi gelişim, hiç beklemediği büyük bir mirasa konduktan sonra başlamıştı. Kendi halinde kalsa pek de bir şey fark etmezdi, zira o kadar parayla ne yapacağını bilemezdi. Fakat etrafındakilerin tutumundaki değişiklik onun üzerinde büyük bir etki yapmaya başladı. Çevresindekiler ona olanlarla öyle fazla ilgilenmeye başlamışlardı ki, sanki tüm dünya onun başına çok önemli ve çok harika bir şey geldiğini düşünüyor sanırdınız. Kont Augustus kolay gıpta eden bir insandı. Ruhu bu tür bir acıyı daha önce de çok kez tatmıştı, gıpta hissinin yüreklerde nelere kadir olduğunu iyi bilirdi. Bir sanatkâra, yalnızca kendisinin beğendiği bir tablo yapmanın dışında en fazla haz veren şey, başkalarının beğenmek konusunda birleştikleri bir tablo yapmaktır. Kont Augustus'un mutluluğu da buna benziyordu. Dünyanın ona duyduğu gıptaya göre yaşamaya ve kendi mutluluğunu o gün biçilen değer üzerinden kabullenmeye kendini yavaş yavaş alıştırdı. Dünyanın haklı olduğunu düşünerek kendini aldatmaya kalkışmadı hiç. Hayata bakış açısını bir nevi manevi çifte hesapla belirledi. Sırf gelir kaleminden oluşan dünya hesabından hem gurur duyuyordu hem de ona bunun için müteşekkirdi. Köklü bir soyadı taşıyordu, Danimarka'nın en büyük çiftliklerine ve en güzel şatolarından birine sahipti, çok becerikli ve çok güzel bir karısı, en büyüğü on iki yaşında

olan hepsi de çok yakışıklı ve çalışkan dört oğlu vardı. Servet ve itibar sahibiydi. Olağanüstü güzel bir erkekti, o sıralardaki yaşı da tipine pek uygundu ve güzelliğine güzellik katıyordu, dış görünüşü tam manasıyla ihtişamlıydı. Danışma kurulunda onu Kuzey'in Alkibiades'i* diye çağırırlardı. Olduğundan daha güçlü görünüyordu. Dışarıdan bakınca yiyip içmekten hoşlanan, geceleri rahat uyuyan biri sanırdınız. Kendine kalırsa, ne yemekten ne şaraptan ne de uykudan zevk alırdı, hatta geceleri çok kötü uyurdu. Ama dünya alemin, bu nimetlere sahip diye ona duyduğu gıpta, onların yokluğunu fazlasıyla telafi ederdi.

Bu açıdan bakınca karısının kıskançlığının onun için büyük bir değeri olduğu da şüphesizdi. Aslında kocasını kıskanmak için hiçbir neden yoktu, evet, hatta kocasının hayatı boyunca tanımış olduğu kadınlar arasında en fazla beğendiği, hep karısı olmuştu. Buna rağmen on beş yıllık bir evlilik ve dört erkek evlat bile kadının kıskançlık krizlerini giderememişti. İçini yiyip bitiren şüphe ona sık sık gözyaşı döktürür, sinir krizlerine sokardı, bu krizler kendini kaybedip bayılmalarla da son bulurdu. Kont Augustus gençken, karısının bu halleri karşısında sanki kafasına ağır bir balyoz yemiş gibi olurdu. Yine de bu kıskançlık işine geliyor gibiydi, sanki bir ihtimalin deliliydi: çevre malikânelerin ev sahibelerinin veya saraylı hanımların ona âşık olmaları ihtimali değildi bu, olmuşlardı zahir, hayır, onun kafasındaki, kendisinin o kadınlardan birine veya topyekûn hepsine, âşık olma ihtimaliydi. Karısının duruma bakış açısı onun için giderek daha da önem kazandı, öyle ki şayet kadın aklını başına toplayıp kıskançlığını alt etse, bu ona bir yenilgi gibi gelecekti. *İmparatorun Yeni Elbiseleri* hikâyesindeki imparator gibi, hayatı sonu gelmeyen uzun bir geçit töreni gibi yaşardı, izleyenleri her bakımdan etkileyen bir figür, kendi gözünde değilse de. İhtimaller konusunda büyük hayaller beslemezdi ama bu sistem kötü de gitmiyordu, öyle ki son beş yıldır kendini eskisinden çok daha mutlu hissediyordu.

(*) Sokrates'in öğrencisi, Atina'nın zengin ailelerinden birinin oğlu ve Perikles'in yakını. Kibarlığı, yakışıklılığı, cömertliği, hoppalığı ve Sokrates'e olan aşkıyla tanınır – ç.n.

O, kendisine bir ada inşa eden mercan polipi misali, ahlak dünyasını yeniden kurmaya dalmışken, hukuk danışmanının ona bir yardımı dokunamamıştı. Zira hukuk danışmanı bu dünyada kimseye gıpta etmedi hatta genç adamın yeni inşaatında sarsıntı yaratabilirdi. Fakat yapının temelleri artık sapasağlam ortaya çıkmış, Kont Schimmelmann'ın ta kendisi de, yumuşak kısımları dışarıda kalmamak üzere kapsüllenmiş bir halde sağ salim içine yerleştirilmiş, böylece de meseleyi esprili tarafından da alabilecek bir duruma gelmişti. Bu yüzden de, eski dostunu tekrar görmek onu mutlu etti. Lakin hukuk danışmanı kendi hesabına Kont'u görmekten daima mutluluk duyacaktı, Diogenes'in Alexander'ı hep görmek istediği gibi. Alexander, eğer Alexander olmasaydım Diogenes olmak isterdim, diyebildiği için kendi hesabına memnundu. Fakat bakalım banyo küvetinde büyük filozof da kalkıp, ben Diogenes olmasam Alexander olmak isterdim, deseydi, bir nebze de olsa dış dünyanın kanaatine bağımlı olan dünyalar fatihi nasıl hissederdi? Kariyerinin daha ileriki bir safhasında, pozisyonunu iyice sağlamlaştırdığında, Alexander belki bu bilgeyle bir kere daha karşılaşma ve onunla hayatı enine boyuna tartışma lüksünü kendine bahşedebilirdi. Kont Augustus şimdi bunu yapıyordu.

Şimdi ormanda, körpe yaprakların yere dökülmüş ipek gibi yumuşak tohum zarlarının hah gibi kapladığı patikalarda yürürlerken, iki arkadaşa 1836 modası bir Alexander ve Diogenes denebilirdi. Koyu giysileri içinde iki oturaklı kuşu, karga veya saksağanı, andırıyorlardı. Mayıs ayının bu güzel öğleden sonrasının tadını, kendilerinden daha parlak kuş dostlarıyla birlikte çıkarmak için ormana gelmişlerdi.

Bir banka oturdular ve sohbet etmeye başladılar.

"İnsan yaşadıkça," dedi Kont Augustus, "o küçük düşürücü gerçeğin farkına varıyor, fiziksel hayatımızda bizden aşağıdakilere muhtacız –berberim olmasa bir haftada sosyal, politik ve özel açıdan tam bir enkaza benzerdim–, aynı şekilde, düşünce dünyasında da bizden daha aptal olanlara bağımlıyız. Belki biliyorsunuzdur, bir süredir kendim sanat yapma hevesinden vazgeçtim, sanatla şimdi koleksiyoncu ve değerlendirici olarak il-

gileniyorum." Aslında her çeşit sanat eseri üzerinde üstün bir eksperdi. "Bu branşta öğrendim ki, bir nesnenin –diyelim bir gül– yalnız benim değil herhangi bir sanat eksperinin de bundan yirmi yıl sonra baktığında, hangi dönemde yapıldığını, Avrupa'dan mı Asya'dan mı, aşağı yukarı nereden geldiğini tespit edemeyecek şekilde resmini yapmak imkânsız. Ressamın niyeti herhangi bir somut veya soyut gülü resmetmek. Ama bize sunmak istediği ne bir Çin, Acem veya Fransız gülü ne de bir –o döneme uygun olarak– rokoko veya imparatorluk gülü. Ona, yaptığının bu olduğunu söylemeye kalksam, beni anlamaz bile. Hatta belki alınır da. Belki de şöyle cevap verir: 'Ben bir gül resmi yaptım.' Ama bu da durumu değiştiremez. Ben bir bakıma ressam karşısında daha üstünüm, onu, kendisinin bilmediği bir ölçüyle tartıyorum. Fakat aynı zamanda benim bir gül resmi yapmam da imkânsız. Evet, ben, genel olarak bakarsak, bunu ne görebilecek ne kavrayabilecek durumdayım. Ben belki bu ressamlardan birinin eserini taklit edebilirim. "Çin veya Hollanda tarzı veyahut da rokoko tarzı bir gül yapacağım," diyebilirim, fakat ben asla bir gülü göründüğü gibi çizemem. Zira bir gül neye benzer?"

Bir an sustu, gümüş tokmaklı bastonu dizlerinin üzerinde, düşüncelere dalmıştı.

"İşte," dedi, "insanoğlunun fazilet ve adalet hakkındaki fikri de buna benziyor, evet hatta Tanrı. Biri bana bunlar hakkındaki gerçeğin ne olduğunu sorsa, ona derdim ki: 'Dostum, sorunuz anlamsız. İbraniler Tanrı'yı böyle algılarlardı Amerika'daki Aztekler de, onlar hakkındaki bir kitabı henüz bitirdim, aynı şekilde Jansenitler* de. Farklı bakış açıları arasında daha etraflı bir izahat isterseniz verebilirim, uzun bir zamandır bu konuları yakından inceledim. Yine de sorunuzu bilgili kültürlü insanların yanında yöneltmemenizi öğütlememe izin veriniz.' Fakat ben üstün görüşümü, fazilet, adalet ve tanrı kavramlarında kestirme ve mutlak bir gerçekmiş kanaatinden yola çıkmanın

(*) (17. yüzyıl) Roma Katolik Kilisesi'nden bir Augustinci hareket olarak ortaya çıkan ve Hollanda etkisinde kalmış tutucu Jansenizm tarikatının mensubu – ç.n.

mümkün olduğuna inanmış ve yanılmış insan kalabalıklarına borçluyum. Zira şayet amaçları, İbranilere veya Azteklere ve Hıristiyanlara mahsus bir tanrı kavramı yaratmak idiyse, o zaman gözlemci varsayımlarını neye dayandıracaktı? Kendini aynen, samansız tuğla yapmaları emredilen Hz Yakup'un Sami torunlarının düştükleri durumda bulacaktı. Evet dostum, budalalar bizsiz de idare edebilirler, fakat bizler yüksek idrak gücümüz için budalalara teşekkür borçluyuz."

Biraz durdu, sonra devam etti: "Eğer sabah gezintimizde karşımıza bir tefeci dükkanı çıksa ve siz penceresindeki, üzerinde 'Burada çamaşır sıkılır' yazan tabelayı gösterip, bana 'bakın burada çamaşır sıkılıyor, gidip çamaşırlarımı alıp geleyim,' deseniz, size gülerim ve orada ne çamaşır sıkıldığını ne de çamaşır sıkan kadın olduğunu, ama o tabelanın satılık olduğunu söyler bilgiçlik taslarım. Hayat görüşlerinin birçoğu da bu tabela gibi ve biz onlara gülüyoruz. Ama o tabela orada olmasaydı, gülmek veya üstünlük taslamak için bir vesile de olmayacaktı –veyahut birileri bir zamanlar mengenede çamaşır sıkmanın mantıklı bir şey olabileceğine inanmış olmasalardı– evet hatta, kendi mengenelerinin varoluşunun ve onlarla çamaşır sıkıldığına kanaat getirmiş olmasalardı."

Hukuk danışmanı onu dikkatle dinliyordu. Hazır burada yemyeşil ormanda beraberken, gençlik dostuna evlilik planlarından bahsetmek geldi içinden. Daha hiç kimseye hatta Fransine'e bile bahsetmemişti.

"Sevgili dostum," dedi, "izninizle belirtmek isterim ki, ben o bahsettiğiniz budalalığın fevkalade bir örneğiyim. "*Alter schützt vor Thorheit nicht.*"* Bu saygıdeğer kunduz kürkü şapkamın altında, sizin zeki müşahedelerinizi dinlerken, bir sürü ufak düşünce üşüştü kafama, aynen şu iki kelebek gibi aniden ortaya çıktılar ve etrafımda kanat çırparak dönmeye başladılar," bastonuyla kelebekleri işaret etti, "ufak dinî öğretiler hakkında, hepsi de, beni mazur görün, mutlak erdem ve güzellik üzerine, evet, belki Tanrı üzerine de. Kendimi bekaretin zincirlerine teslim edip dövülüp işlenmeyi düşünüyorum ve eğer

(*) (Alm.) Yaş, budalalığa derman olmaz – e.n.

Hirschholm'a üç ay sonra gelmiş olsaydınız, belki de siz sevgili, saygın misafirimi evimde genç Bayan Mathiesen'la birlikte ağırlıyor olacaktım."

Kont Augustus afallamıştı, lakin dostunun sağduyusuna da güvenirdi, hemen gözlerinin önüne olgunlaşmış ve gösterişli bir güzelin hayali geldi, evcil ve espritüel, hali vakti, drahoması da yerinde. Hukuk danışmanını gülümseyerek alelacele tebrik etti.

"Beni kocalığa kabul edecek mi bilmiyorum henüz," dedi yaşlı adam, "İşin en zor yanı da bu ya. Sonra benim yarı yaşımda ve sanıyorum romantik bir küçük şeytan o. Ne krep yapabilir ne çorap yamalayabilir ve Hegel'in felsefesini okumaya ikna edilebilecek biri olduğunu da sanmam. Eğer kocası olursam, hemen Fransız moda mecmuaları almaya başlamak, Hirschholm'daki balolarda karının şalını taşımak, çiçeklerin dilini öğrenmek ve kış akşamlarında uzanıp ona hayalet hikâyeleri anlatmak zorunda kalacağım."

Kont Augustus yüzüne tokat yemiş gibi oldu, bu kelimeler ona geçmişi hatırlatmıştı. Genç Augustus Schimmelmann'ın Linderborg'daki kütüphanesinde, açık pencerenin önünde durmuş, hocasıyla konuşurkenki hali belirmişti gözlerinin önünde. Zira hukuk danışmanı diğer insanlarla irtibattayken daima aynı hamleyi yapardı. Onlar ellerinde aslar ve krallar varmış gibi rahat rahat otururken, o küçük bir koz oynar ve onları bir tek hamlede alt ederdi – tam da karşısındaki geride başka koz kalmadığını sandığı anda. Ufak bir çocukken de aynı böyleydi. Sonbaharda diğer çocuklar ağaçlardan düşen kestaneleri at diye farz edip onlarla atçılık oynarlarken, elinde bir kafes içinde beyaz farelerle gelir oyuna girerdi, canlı bir şeyin ata daha çok benzediğini düşünerek. Veya çocuklar şahsi definelerini birbirlerine gösterip nispet yaparken –bıçaklar, kurşun askerler ve balık oltaları– o cebinden ufak bir kutu çıkarıverirdi, içi barut dolu, arkadaşlarının definelerini topyekûn, göz kamaştırıcı dev bir kıvılcımla yok etmeye yetecek kadar. Arkadaşlarının sahip oldukları şeyleri asla küçük görmezdi, hatta onları beğenir ve bir eksper havasıyla överdi de – fakat ruhunda küçük bir şey-

tan barındırırdı, zamanı geldiğinde başını uzatır ve başkalarının en değerli definelerinin içini boşaltır havaya çevirirdi, ağızlarında yavan bir tat kalsın diye. Şeytanlardan hoşlanmayanlar hukuk danışmanının bu tarafından pek hazzetmezlerdi. Fakat aksi tipleri, mesela satranç oyuncularını, cezbederdi. Şimdi de Kont Augustus temiz kalple ve bin bir meşakkatten sonra kazandığı muhakeme yeteneğine güvenerek, hayata duyduğu üstünlüğü ve eski hocasına duyduğu derin dostluğu teşhir edince –paf!– hukuk danışmanı hemen cebinden ufak bir tehlike parçası, bir risk kırıntısı çıkarıp parmaklarının arasında mücevher gibi oynamaya başladı. Genç adam bir sürü akıllı laf etmişti, ama yaşlı adam ufak bir flüt çıkarıp üzerinde üç tek nota çaldı, ona sırf şunu hatırlatmak için: bu dünyada müzik varsa, gaf da var – ve yazık, eski dostunun yüreği sızladı.

Hukuk danışmanı dalların arasında dans eden kelebekleri gözleriyle takip etti. Sonra, "diğer taraftan da hafif," diye ekledi, "evet, hafif. Kral Salomon 'sancak altındakiler kadar ürkütücü' derken bilerek konuşuyordu."

Kont Augustus şapkasını çıkarıp dizlerine bıraktı. Yumuşak mayıs rüzgârı buklelerine, parmakların hafif okşayışı gibi değerek süzüldü. Tıpkı eski günlerdeki gibiydi, kıskançlığın iğnesini hafiften hissetmek, içine işleyen sarı kelebeklerin kanatları kadar hafifti. Orada, ipek kozası kadar genç, hafifçecik dalların kuytusunda, havanın serin, tatlı kokusunu içine çekerken, genç Augustus'un düşünceleri tekrar kahramanlıklarda ve hayatın mutluluklarında dolaştı. Bastonuyla bankın önünde toprakta yarım daireler çiziyordu. Acaba hakkındaki o, sofranın ve kadehin zevkini sürmeyi iyi bildiği, geceleri rahat uyuduğu söylentisi ne demekti? Acaba hayatın nimetlerinden hakikaten zevk almak nasıl bir şeydi? Kendi kendine sordu, çok eskiden duyduğu bir söz aklına geliverdi: "Heyhat, bütün gece yatağının kenarında oturup gözyaşı dökmemiş olan, sizi tanımıyor demektir, siz her şeye kadir olan ilahi güçler." Her şeye kadir olan ilahi güçler. Onları düşünmeyeli çok uzun zaman olmuştu. Yüreklerin nasıl kabarabileceğini düşündü, hafif yüreği kabardı.

Orman patikalarından birinde, ileride onlara doğru yürüyen bir silüet fark ettiler. Biraz yaklaşınca, hukuk danışmanı genç şair dostunu tanıdı. Onu, büyük bir zevkle, soylu ve nüfuzlu dostuna takdim etti. Biraz şundan bundan konuştuktan sonra, onlara bir şiir okumasını istedi.

Anders'ın aklına tek bir mısra bile gelmiyordu. Kalbi bu ilkbahar, gezegenlerin güneşin etrafındaki yörüngeleri gibi geniş yörüngelerde dolaşıyordu. Fakat bu haşmetli, soğuk, orta yaşlı zatı kırmak da istemiyordu. *İmparatorun Yeni Elbiseleri*'ne aldanmazdı, ama birden tören alayının tam orta yerinde Kont Schimmelmann'ı fark etti, üzerinde tek bir gömlek, tir tir titrerken. Sonunda bir balad geldi hatırına, son günlerde yüreğinde kabartan o mutluluk ve acı selinden, kısa, neşeli bir damla. Şiir, ormanda uykuya dalan ve orman cinlerinin* kaçırdığı bir genç adamdan bahsediyordu. Orman cinleri onu ülkelerine götürürler, ona büyük bir aşkla bağlanırlar, üzerine titrerler, mutlu edebilmek için ne yapacaklarını bilemezler. Şiir orman yaşamının zevklerini ballandıra ballandıra tasvir eder, her bir kıta uzun bir cümleden oluşur, aynen bir dağ ırmağının dinmeyen şırıltısı gibi. Orman cinleri hiç uyumazlar, uykunun ne olduğunu bile bilmezler. Genç dostları, ona sundukları eşsiz zevklerden yorgun düşüp de uyuklamaya başlayınca, "Ölüyor, ölüyor," diye feryat etmeye başlarlar. Onu uyanık tutabilmek için var güçleriyle çalışırlar. Ve oğlan sonunda uykusuzluktan ölür.

Kont Augustus şiiri övmekle bitiremedi, ona göre genç şair o ufak tefek kraliçe cinin güzelliğini harika tasvir ediyordu. Kendi kendine de şöyle düşünüyordu: Bu genç adam yaradılışı itibarıyla fiziksel dürtülere büyük bir çekim duyuyor, eserlerindeki tadın bundan zarar görmemesine dikkat etmek lazım.

"Dikkat ediniz," dedi hukuk danışmanına doğru, gülümseyerek, "cinler ülkesinin mutluluğuna. Biz zavallı faniler için hazzın değeri onun az bulunurluğunda saklıdır. Bir bilge şöyle

---

(*) Dancada "Ellefolk" diye anılan 18. yüzyıl halk inanışına göre Avrupa coğrafyasında ormanlarda, bataklıklarda, dağlarda ve evlerin altında yaşayan, olağanüstü güçlere sahip yaratıklar. "Ellefolk"un insanlarla olan ilişkilerinde erotik bir alt anlam vardır – ç.n.

dememiş miydi: 'Budalalar değil midir, yarımın bütünden daha değerli olduğunu bilmeyen?' Hazzın sonsuza kadar devam ettiği noktada, duyarsızlık tehlikesi ile yüz yüze kalıyoruz veyahut genç dostunuzun ifadesiyle ölümle."

Hukuk danışmanının aklına bir şey geldi. Bu yeşil orman, diye düşündü, ufak bir drama sahnesi olmaya ziyadesiyle uygun bir yer. "Kont," dedi ve gülümseyerek genç adama baktı, "bir zamanlar ona itiraf ettiğim ufak bir sırrıma gülüp geçiyor. Sizi de sırdaşım yapacağım, Anders ve bu sırrımdan size de bahsedeceğim, yeter ki siz de bu ihtiyar dostunuza gülmeyin. Umuyorum ki, yakında size genç bir hami sunabileceğim, bir kadın, şiirlerinizi okuyabileceğiniz ve sizin cin kraliçelerinizin, orman perilerinizin ve su perilerinizin güzelliğini, kendi güzelliğinin aynadaki aksi sanabilecek bir hami." Gün doğmadan hemen önce, buğulu ve gümüşi beyaz bir aynaya yansıyacağı gibi, diye geçirdi içinden.

Genç adam hâlâ banktakilerin karşısında ayakta duruyordu. Birkaç dakika da öyle kaldı bir şey demeden, düşüncelere dalmıştı. Sonra şapkasını kaldırdı ve hukuk danışmanını selamladı. "Size mutluluklar diliyorum," dedi ciddi bir tavırla, "ve istirham edip bana da bahsettiğiniz için teşekkürlerimi de kabul ediniz. Peki düğün ne zaman?"

"Ah, bilmiyorum. Güller açınca, Anders," dedi hukuk danışmanı. Genç adamın dobra sorusu onu şaşırtmıştı. Anders, Kont'a ve hamisine veda etti ve yanlarından ayrıldı. Kont Schimmelmann arkasından gözleriyle takip etti onu. İnsanları incelemekten hoşlanırdı. "Yoksa!" diye düşündü, "Hirschholm'un ihtiyar cini kendi ufak şeytanıyla ve su perisiyle sevişirken, bir de bu, Asra aşiretinin sevişirken ölen genç kölesine de mi el koymuştu acaba?"* Soğuktan ürperdi hafiften, kendini sanki dışlanmış gibi hissetti, hayattan değil, bu mayıs akşamının dopdoluluğundan. Banktan kalktı ve eve doğru yürü-

(*) Blixen, Heinrich Heine'nin "Asra" adlı şiirine gönderme yapıyor. Heine (1797-1856) Alman edebiyatında önemli bir yere sahiptir, ancak bir Yahudi, göçmen ve entelektüel olarak özel yaşamında dışlanmış bir hayat sürdü – ç.n.

meye başladı. Ev sahibiyle daha sonraki konuşmalarında yüzüne dikkat etti ve orada garip, hafif heyecanlı ve kararlı bir ifade fark etmişti. Kont asker soyundan geliyordu, *"Das ist nur die Freude eines Helden den schönen Tod eines Helden zu sehen,"** diye düşündü kendi kendine gülümseyerek. Fakat daha sonra bu dakikaları hatırlayacaktı.

Kont Augustus'da başkalarını haklı olarak kıskandırabilecek gerçek bir yetenek vardı ama bu konuda hiç konuşmazdı. Haşiş çekerdi, ama çok az ve bu alışkanlığında hiç aşırıya gitmezdi. İstese, dünyanın her tarafında onun bu yeteneğini satın alabilmek için ömürlerinin yarısını vermeye hazır bir alay haşiş arkadaşı** bulabilirdi.

Hukuk danışmanının yanında orman yolunda ilerlerken, "Bu gece ne rüya göreyim? Opium gaddar bir insan gibi, bizi yakamızdan kavrayıveriyor, haşiş ise sokulgan, oryantal bir uşak gibi, bizim için dünyanın üzerine bir tül seriyor. Deneye deneye öğreniyoruz, o tüllere dolanacak tipleri kendimiz seçebilecek duruma geliyoruz." Hintli bir mihrace olmayı denemişti, fil üzerinde kaplan avlamış ve Hint tapınaklarının dansözlerini seyretmişti, Paris'teki büyük operanın müdürü olmuştu ve Şeyh Şamil olmuş, Kafkasların göğe uzanan karlı dağlarına hükmetmişti. Fakat bu akşam hangi rüyayı seçecekti? Ingolstadt'taki çalılıkların arkasından çiyle nemli mayıs gecelerini geri çağırabilir miydi acaba? İsteseydi de, yapabilir miydi? Yapabilseydi, ister miydi?

Hukuk danışmanının evinde akşam yemeğini yedikten sonra, gittiği her yerde gıpta edilen o şık arabasını ve İngiliz atlarını hazırlamalarını emretti sonra arabaya atlayıp kederli bir halde yola çıktı.

Ertesi gün hukuk danışmanı evlilik teklifinde bulunmak üzere *Friheden*'e gitmek için hazırlanırken, kolay kolay sineye çekemeyeceği bir haber aldı. Kadın hizmetkârı getirmişti habe-

(*) Verner von Heidenstam'ın (1897-98) *Karolinerna* adlı romanından bir alıntı. Kitapta, o zamanlar İsveç'teki muhafazakar vatanserverlik ve artmakta olan demokrasi akımlarının karşılaştırmalı bir analizi yapılır. Büyük ses getiren ve toplumun siyasi belleğine etki etmiş bir eser – ç.n.

(**) Silah arkadaşı (Brother in arms) tabiriyle alay ediyor – ç.n.

rı, kutusundan çıkarıp getirmesini söylediği silindir şapkasıyla birlikte.

Kadının adı bakir Abelone Vejenbrød'dü ve on beş yıldan uzun bir süredir yanında çalışıyordu. Ama hâlâ gençti, boylu poslu, kızıl saçlı, giyim ve tabiat itibarıyla da aşırı derecede derli toplu bir kadındı. Tüm hayatı Hirschholm'da geçmişti. Kasabada bilmediği delik, duymadığı haber yoktu. Fakat kendisine gelince esrarlı bir havası vardı. Bir söylentiye göre, daha on beş yaşındayken başı gizli bir doğuma ve bebek cinayetine karışmış, zar zor kaçıp yakasını kurtarmıştı. Hukuk danışmanı ona çok saygı duyardı. Cimriliğe böylesine makbul bir ihtiras havası veren biriyle daha önce hiç karşılaşmamıştı. Yalnız ev idaresinde değil, hayatın her durumunda. Anlayabildiği kadarıyla, kadın için israfın ve pasaklılığın her türlüsü dünyada işlenecek en büyük günahtı ve de haramdı. Yakın alanına giren her şeyden bir şekilde yararlanmalıydı, onun hayatta bir şeyi attığını hiç görmemişti. Yahni yapmak için elinde sıçandan başka şey olmasa, güzel bir sıçan yahnisi yapardı. Kadının yanındayken, sanki her hareketi tartılıyor, envantere işlenip saklanıyor gibi gelirdi ona, daha sonra bir ara kullanmak için.

Ve mayıs ayının bu güzel öğleden sonrasında hukuk danışmanına genç memurun evvelsi akşamki davranışını rapor etti. O ana kadar genç adam envanterine kaydederek dokunmamış, kibar davranmıştı.

Anders kasaba otelinin meyhanesinde eğlenen bir gruba katılmış, ona da bir bardak akvavit doldurmuşlardı. Onlara içecek daha iyi bir şey bulacağını söylemiş, kilisenin anahtarları onda olduğundan –hukuk danışmanının da bildiği gibi, o sıralarda kilise kayıtlarına bakıyordu– kilisenin mahzeninden dört altar şarabı kapıp gelmiş, masadakilere ikram etmişti. Hiç sarhoş değildi, aksine her zamanki gibi sakindi ve hatta, diye ekledi Abelone, hukuk danışmanının sağlığına da kadeh kaldırdı.

Kadın raporunu verirken, hukuk danışmanı aynadaki aksine bakıyordu. Evlilik teklifinde bulunmak üzere olan bir erkek için olağan sayılabilecek hafif bir gerginlik hissediyordu. Yeni bir boyunluk denemek istemişti, pür dikkat onu bağlamakla

meşguldü. Abelone'nun hikâyesinin onu dehşete düşürdüğünü söylemek mübalağa olmazdı. Bu, Hirschholm tarzında Lucifer'in cennet katında fırtına gibi esmesi gibi bir şeydi. Acaba onun için kadeh kaldırırken ne demişti?

Bakışları aynada tam arkasında duran Abelone'un görüntüsüne takıldı. Orada durmasından çok, ardında bilahare kullanmak üzere zengin bir stok sakladığı o tostoparlak, sanki mühürlenmiş gibi ifadesiz yüzünde öyle bir ifade vardı ki, hukuk danışmanına onun ya birşeyden korkmuş ya da çok duygulanmış olabileceğini düşündürdü. Bu iş göründüğü kadar basit değildi. Abelone boşuna dedikodu yapmazdı. Başkaları hakkında bildiklerini sağa sola saçmazdı, zahir onlar için daha iyi bir kullanma tarifi vardı aklında ve sonra dört şişe altar şarabının onun için herhangi bir dört şişe şaraptan bir farkı yoktu. Oğlanı şeytana vermek istemiyorsa, acaba onu kendine mi istiyordu? Yahnisinde kullanmayı düşündüğü sıçan o muydu?

Tekrar aynada yüzüne baktı ve bu sefer akıllı ve halden anlayan bir hukuk danışmanının gözleriyle karşılaştı. Lucifer cennete hücum ederken seyirci olmak büyük bir olay olmalıydı. Hele insan bir de tekerleğine çomak sokabilirse, çok daha büyük.

"Sevgili Matmazel Abelone," dedi gülümseyerek, "Hirschholm'e layık asılsız dedikodular bunlar. Bay Anders'e mahzendeki kutsal şaraplardan almasını ben söyledim. Şaraplara yanlışlıkla rom karıştırıldığını tahmin ediyorum. Rom üzümden yapılmadığıdan da ekmek-şarap ayini* için münasip değil. Papaz Abel de böyle düşünüyor. Bay Anders oraya yeni şarap konulması işiyle bizzat kendisi ilgilenecek."

Hemen sonra da *Friheden*'e yola çıktı, derin düşüncelere dalmıştı ve ne tuhaftır ki düşüncelerinin çoğunda kadın hizmetkârı vardı. Ancak malikâneye giden kavaklı yola saptığında düşüncelerini geleceğe çevirebildi.

Malikâneye varışında, genç ev sahibesini hemen göremedi, kış bahçesinde biraz beklemek zorunda kaldı. Fransine ufak konsolun üzerine yaseminlerle dolu bir vazo yerleştirmişti. Çi-

---

(*) Yazar burada, genel anlamda başka bir cisme bürünme kabiliyeti anlamına gelen "transsubstantiation" sözcüğünü kullanıyor – ç.n.

çeklerden yayılan keskin ve tatlımsı bir koku sık sık kullanılmayan o serin odanın havasını boğucu bir hale getirmişti. Talip rolünde nasıl bir görüntü vereceğinden biraz tedirgin gibiydi, fakat alacağı cevaptan değil. Biliyordu, genç kadın evet diyecekti. Onun hayatta hep ondan istenileni yaptığını tahmin edebiliyordu. *Friheden*'den genç kadının müstakbel kocası olarak ayrıldığında, acaba o eş rolünde onu bekleyen gelecek hakkında hiç düşünecek miydi? Gerçi ileride asıl kendisi karısından çok şey öğrenecekti ama bu bambaşka bir konuydu.

Ona, orada beklerken, gök mavisi odadaki mobilyaların halinden bu sefer daha iyi anlıyor gibi geldi. Spinetto, çalgı kutusu ve sandalyeler, sırtları duvara bakacak şekilde geriye, duvarın önüne çekilmişlerdi. Ondan korkmuş gibiydiler, tıpkı oyuncak bebek evindeki mobilyaların, yetişkin birinin izinsiz içeri girmesiyle korkmaları gibi. Oyun faslı sona mı ermişti? Onları teskin etmeye çalıştı. "Buraya sizi tahrip etmeye değil," dedi onlara, "sizi tamamlamaya geldim. En güzel oyunlar daha sırada bekliyor."

Bu kelimeler genç Madam Lærke üzerinde teskin edici bir etki yapmış gibi, birden, üzerinde volanlı pembe bir elbiseyle içeri girdi. Birinin elinde semaver diğerinde masa örtüsüyle iki hizmetçi kız da onu takip ediyordu. Hal hatır sorduktan sonra hukuk danışmanı asıl konuya geçti ve evlilik teklifinde bulundu.

Fransine'de hep, ne olacaksa olsun bir an önce bitsin de kendi işime bakayım der gibi bir hava sezmişti. Neden böyle davrandığını bilemezdi, zira onun yapmak istediği şeylerin ne olduğu hakkında hiçbir fikri yoktu. Her hâlûkârda, diye geçirdi içinden, sanıyorum ki o hiçbir zaman, yaşadığı anın mükemmelliğine Doktor Faust gibi vurulup, o anın sonsuza kadar öylece kalması için yalvarmadı. O hayatın her bir anını, ufak tefek bir rahibenin tespihin boncuklarını çekerken yaptığı gibi alelacele atladı. Genç kadına aşkını ilan edip, cüretli umutlarından bahsederken, o sanki daha bir soldu ve sandalyedeki narin gövdesini hafifçe kımıldattı. Koyu gözleri bir an onunkilerle karşılaştı ve sonra uzaklaştı. Her şey olup bittiğinde mem-

nundu. Cevabı evet oldu, aynen damat adayının tahmin ettiği gibi ve hatta biraz duygulandı bile, hayatta bir liman bulmuşçasına. Hukuk danışmanı elini öptüğünde, her şey sona erdiğinde kendini mutlu hissetti.

Daha sonra iki nişanlı birlikte çay içerlerken ve Fransine o devasa pirinç semaverin arkasında, kanepede hüküm sürerken, hukuk danışmanı onu eğlendirmek için Anders ve altar şarabı hakkındaki hikâyeyi anlattı. Tahmininden farklı bir etki yaptı genç kadının üzerinde, hatta feci bir etki. Genç kadın sanki yerin dibine geçmek ister gibiydi, böylesine iğrenç bir şeyden kaçabilmek için. Kendini toparlayıp da konuştuğunda, yüzü ölü gibi solgun, papazın bundan haberi olup olmadığını sordu. Hukuk danışmanı onun kutsal şeylere böylesine derin bir huşu duyduğunu hiç tahmin etmezdi. Tek başına bakıldığında sevimli bir özellikti belki ama ardında başka şeyler gizliydi – gerçek bir hayalet korkusu veyahut belki gerçek bir hayalet. Onu teskin etmeye çalıştı ve genç arkadaşının hatasını telafi etmeye karar verdiğini söyledi. Genç kadın koyu gözleriyle ona öyle memnun, sıcacık baktı ki, odaya sanki yasemin kokusu gibi tatlı bir hava yayıldı ve hukuk danışmanının yüreğine güç verdi, içini kahramanlık duygusuyla doldurdu.

"Genç dostumuzun kendi iyiliği için," dedi hukuk danışmanı, "biraz gözünü korkutmak gerekecek. Şimdiki işini ona temin etmemiş olsaydım, açlıktan ölürdü." Bu sözler üzerine Fransine'in yine beti benzi attı. "Fakat yine de eminim, sevgili dostum," diye devam etti hukuk danışmanı, "onu iyi bir gelecek bekliyor. Fakat düşüncesiz bir yeni yetme oğlanın, deli fişek bir patavatsızın, önemli bir adamın kariyerini mahvettiğini görmek tabii ki içler acısı. Sanki kendi geleceğimmiş gibi üzülüyorum, bir baba gibi severdim onu. Bana meydan okumaya kalkmasını istemem, başa çıkabilir miyim bilemem. Onu en kolay tekrar doğru yola sevk edebilecek tek şey bir kadının müşfik elleri olabilir. O, koruyucu meleğe ihtiyacı olan insanlardan. Eğer bundan böyle onun iyiliğini düşüneceğinizi bu mütevazı kulunuza hemen ispat edebilirseniz, çok asil ve cesurane davranmış olacaksınız. Benimle Hirschholm'e geliniz,

sevgili Fransine ve bu genç adama küçük bir ahlak vaazı bahşediniz."

Anders Kube'ye mantık dersi vermek için birlikte Hirschholm'e doğru hemen yola çıkmaya karar verdiler. Genç kadın hemen hazırlandı, toz pembe bir şapka taktı ve güneş, şapkanın gölgesi arasından yüzünü gül kırmızısına boyadı. Genç bir kadınla bir erkeğin yalnız seyahat etmesi olağan bir şey değildi – arka koltukta oturan Kresten da hiç ağzını açmadı. Yoldan gelip geçenler bir nişan havası sezeceklerdi o manzarada. Hukuk danışmanı da öyle düşündüğünden bu yolculuktan memnun olmalıydı; Fransine yanına oturdu, önde tırıs giden, parlak tüylü ata bir baktı ve bunu da atlatmak üzere olduğuna memnun oldu.

Hukuk danışmanı ve çiçeği burnunda karısı, koruyucu melek rolü oynamak üzere Anders'ın, yeni bahar açmış büyük ıhlamur ağacının arkasındaki ufak dairesine çıkan dar merdiveni kol kola tırmandılar. İçeri girdiklerinde genç adamın yalnız olmadığını gördüler. Helsingørlü bir kaptanla evli olan kız kardeşi de oradaydı, küçük oğlunu da getirmişti. Bu durum Madam Lærke'nin işini zorlaştırdı ama içini rahatlattı, misafirlerin varlığı onu sakinleştirdi, hoşnut hissettirdi. İki kardeş birbirlerine çok benziyorlardı ve çocuk Fransine'e baktığında, sanki kalbi durdu, karşısında, tıpkı İtalya'da kiliselerde gördüğü bir *bambino** vardı, Anders'ın gözlerini taşıyan bir *cherubi,*** genç kadına genç adamın karakterini gösteren bir ilahi ayna.

Fransine içeriye, üzerinde kaşmir şah ve pembe şapkasıyla girmişti, hayır ziyaretinde bulunan dindar bir hanımefendi gibi. Şimdi orada odanın ortasında, fal taşı gibi açılmış koyu gözleriyle Rachel'in Yusuf'a: "Bana çocuk ver, yoksa ölürüm," derkenki halini hatırlatıyordu. Dizüstü çöküp ufak oğlanı bağrına bastırmak için inanılmaz bir arzu kaplamıştı içini, fakat garip bir davranış olacağından korktu, hareket etmedi, suskunlaştı, ta ki aynı hazzı çocuğu tutup kendi seviyesine kaldırırsa da du-

(*) (İt.) Küçük çocuk – e.n.

(**) Kutsal metinlerde geçen Aden'in kapısında elinde alevden kılıcıyla nöbet tutan ilahi varlık. 19. yüzyılda gündelik dilde "çocuk melek" anlamında kullanılırdı – ç.n.

yabileceğini fark edene kadar. Oğlanı sandalyenin üzerine kaldırdı, çocuk pencereden dışarıya bakarken o da siyah eldivenlerinin içinde parmaklarıyla oynadı. Çocuk şimdi onu seyrediyordu. Daha önce hiç böyle bukleler görmemişti, ufacık eliyle dokundu, çekmeye başladı. Fransine çocuğu memnun etmek için şapkasını çıkardı, gür, koyu bukleleri serbest kaldı. Bulut gibi düştüler yüzüne, omuzlarına. Çocuk gülerek her iki eliyle birden bukleleri yakaladı. Fransine oğlanı hafifçe göğsüne doğru yaklaştırdı, gülerek yüzüne baktı ve birden çocuğun kalp atışlarını hissetti kalbinin üzerinde, saat gibi tık tık atıyordu. Odadakilere doğru bakınca, yüzü kızardı. Kan dalga dalga yayıldı yüzüne, ama gülümsemekten kendini alamıyordu.

Hukuk danışmanı buruşuk beyaz pelerini hâlâ üzerinde olan genç anneyle konuşmaya daldı. Kadın şimdi kucağında çocuk, masanın yanında bir sandalyeye yerleşmişti. İki genç pencerenin önünde yalnız kaldılar. Fransine görevini ifa vaktinin geldiğini hissetti.

"Bay Anders," dedi, "hukuk danışmanı – nişanlım," diye düzeltti, "derin bir teessüf içinde bana bir olay nakletti, size kırgın ve hatta kızgın. Buna müsaade etmeyiniz. Siz Hirschholm'de yaşadığınızdan dünyada ne kadar çok kötülük, acı ve sefalet olduğunu belki bilmiyorsunuz. Size yalvarırım Bay Anders, başkalarını mağdur ve mahzun edecek böyle şeyler yapmayın."

Genç adamla çok resmi bir tavırla konuşmasına rağmen, yüzünde gülümsemenin izleri hâlâ okunuyordu.

Anders genç kadının söylediklerinin bir kelimesini bile dinlemedi. Hukuk danışmanın *protegé*'sinde pek de makbul görmediği o ender unutma yeteneğiyle, genç kadının bahsettiği olayla ilgili tüm düşünceleri çoktan kafasından atmıştı. Karşısında hafiften gülümseyen yüze, aynen onun yüz ifadesiyle gülümseyerek baktı. Genç kadının yüz ifadesi değişince, onunki de değişti ve iki genç yüz ışık ve gölgeleri değiş tokuş ettiler, paylaştılar – aynı odada karşılıklı asılı iki ayna gibi.

Fransine durumun gerektiği yönde gelişmediğini hissetti, fakat ne yapacağını da bilemedi.

"Hukuk danışmanı sizi çok seviyor," dedi, "aynı öz oğlu gi-

bi. Eğer size yardım etmemiş olsaydı, belki de aç kalacaktınız. O çok akıllı bir insan. Bu dünyada nasıl davranmak gerektiğini sizden daha iyi biliyor. Bakınız," dedi ve boynundaki uzun, ince altın kösteğin ucunda asılı ufak bir nesneyi ona doğru uzattı. Bir çift boynuz şeklinde ufak bir mercan parçasıydı – İtalya'da köylülerin nazarlık diye taktıkları türden. "Bunu bana anneannem verdi. Kem gözlerden koruyor. Ama anneannem insanı çiçeğe ve kendi tehlikeli düşüncelerine karşı da koruduğuna inanıyordu. Onun için bana verdi. Buyurun, Bay Anders, size veriyorum, dikkatli olmanızı ve her zaman hukuk danışmanının nasihatlerini dinlemenizi hatırlatsın size."

Anders nazarlığı alırken, elleri birbirlerine değdi ve ikisinin de yüzü ölü gibi bembeyaz oldu.

Hukuk danışmanı oturduğu yerden göz ucuyla penceredekileri izlerken, orada büyük güçlerin harekete geçtiğini de fark eder gibi oldu. Müstakbel gelinin genç katibe iki boynuzu andıran bir hediye verdiğini görmüştü. Bunun, sandığından daha mı fazla yoksa daha mı az anlamı olduğunu zaman gösterecek, diye düşündü ve Fransine'le hemen sonra oradan ayrıldılar, kol kola merdivenlerden indiler, arabalarına bindiler.

Nişanlı bir çiftin, güvey yaşını başını almış, gelin dul olsa da, yalnız dolaşmalarına Hirschholm'de pek hoş bakılmaz; bu yüzden, hukuk danışmanı *Friheden*'e her gittiğinde, Anders şaperonluk görevini üstlendi. Hava güzelse üçü birlikte terasta akşam çayı içtiler. Fransine onlara leziz İtalyan yemekleri yaptı, ve bu yemekler hukuk danışmanını aldı, bambaşka zamanlara ve bambaşka diyarlara götürdü. Zayıf akşam ışığında, masanın karşı tarafında oturan, kalbinde özel bir yere sahip bu iki genç insanı izlerken –her ne kadar rütbe sıralaması onları şaşırtabilecek olsa da– hukuk danışmanı kendini daha önce hiç hissetmediği kadar mutlu ve kainatla ahenk içinde hissetti. "Bundan daha mükemmel bir şiirsellik tasavvur edilemezdi," diye düşündü. "*Arkadia*'yı artık ben de görmüş oldum."

Çoban oğlanla çoban kızın* tavırları arada sırada kafasına ta-

(*) Danca metinde geçen "Hyrdinde" 19. yüzyıl şiirinde kullanılmış bir bakire kız imajıdır. Hayvan otlatan, temiz, iffetli, güzel bakire çoban kızlar – ç.n.

kılıyordu, ona sanki eskiden bir kitapta okuduğu hikâyeyi hatırlattı. Yolculukları sırasında bir yamyam köyüne rastlayan bir İngiliz kaşif grubu hakkındaydı. Köylülerin yakaladıkları zenci esirleri kafeslere doldurmuş, semirtmekle meşgul olduklarını görürler. Onları hürriyetlerine kavuşturmak için satın almak isterler ama esirler buna karşı çıkarlar, vaziyetlerinden memnundurlar, keyifleri yerindedir, hem de şimdiye kadar hiç olmadığı kadar. "Acaba," diye düşündü hukuk danışmanı, "ikisi birlikte benden kaçmayı mı planlıyor, yoksa onlar da zenci esirler gibi kaderlerinden hoşnutlar mı?" İki ihtimal de ona imkânsız gibi göründü.

Hikâyeden çıkan ibret dersi hakikatten pek de uzak değildi, şöyle de bakılabilirdi: hakikat, eğer biliniyor olsaydı, ona daha az tuhaf gelmezdi.

Anders için vaziyet, Fransine'nin düğün gününde intihar etmeye karar verdiğinden beri kolaylaşmıştı. Buna, genç kadının hukuk danışmanıyla evleneceğini ilk duyduğunda karar vermişti ve bu karar genç adam için aynı ölüm gibi kaçınılmazdı. Hayattan silkinip, en nihayet üzerinden atabilme düşüncesi onun yaradılışındakilere gayet doğal gelir. Hayat onlara büyük bir nimet gibi gözükmez ve onlar için öyledir de zaten ve intihar en makul sondur bu insanlar için.

Hayat Anders'ı şımartmamıştı. Kendine benzeyenlerin çoğu gibi, o da diğer insanlardan farklı bir hamurdan yapılmış olduğunu düşünürdü ve bu hamur, onu başkalarına görülmez yapma özelliğine sahipti. İsteseler de göremezlerdi. Çok acı çekmişti, yalnızlığına arada bir gülebilmişti bile, ama hayat ona uzun vadede taşıyamayacağı kadar ağır gelmişti. Fransine ile daha ilk karşılaştığında, genç kadın onu görmüştü. Parlak gözleriyle en ufak bir çaba bile göstermeden genç adamı tümden kavramıştı. Onların önünde haz içinde tekrar doğmuştu, varoluşsuzluğu sona erdi o anda ve tamamen unutuldu. Yeni varoluşunu çok beklemişti. Fakat Madem Fransine hukuk danışmanıyla evlenecek ve bakışlarını ebediyen ondan uzaklaştıracaksa, o daha önce kendiliğinden onlardan uzaklaşsa ne olurdu yani. İnsanlar arasında ölüm denen şeyin, tazelenmiş bir gö-

rünmezlikten ve dışlanmadan daha sert bir etkisi yoktu, ve daha az ıstırap verirdi.

Geleceğine ait plan yaparken hep içine kapanık davranmıştı ve bu durumda da kendi işinin başkalarını değil yalnız kendini ilgilendirdiğini düşündü. Dışarıya hiçbir şey belli etmedi. Hukuk danışmanı bir sezmiş olsaydı, yalnız mani olmakla kalmaz, sevimsiz de bulurdu. Kimse, bir hafta sonra karaya vurmuş bir ceset olacak bir adamla birlikte oturup çay içmekten haz etmez. Belki Fransine bilmiş olsaydı, üzülebilirdi. Anders'ın şövalyelik yanı hiç yoktu ama arkadaşlığa nadiren de olsa bir yatkınlığı vardı. Her ikisini de üzmek istemedi. Sırf bunun için de Rungsted'deki balıkçı arkadaşlarından birinin yelkenlisini ödünç almayı ve olaya kaza süsü vermeyi bile düşünmüştü. Yelken kullanmaktan anlardı, bu işi becerebilirdi. Bütün yaz boyunca Anders Kube'ye, anlaşılmaz bir yakınlık duymuştu, adeta onun şiirlerindeki bir kahramana duyabileceği türden bir histi bu. Bazen kendini suçlu hissetti ve bakışlarını Anders'dan kaçırdı. Bazen de bir hayırsever gibi, onu bir sürü eziyetten kurtarmak için yardım etmiyor muydu ki. Her hâlükârda siperinin arkasında, gözleri, hukuk danışmanının eline düşen morianlar* kadar sakindi.

Fakat o kötü kaderine rağmen ki, onun için pek bir önemi de yoktu, kafasında olağanüstü bir şiir vardı, bir kuğu şarkısı, ölmeden önce bitirmek zorundaydı. Daha önce de ormanlar ve bozkırlar hakkında yazmıştı. Şimdi, son sığınak olarak denizin kucağına hasret duyarken, bütün düşüncelerin de oraya doğru uçmasına izin verdi. Bu son destanında su perileri ve tritonlar dalgaların arasında dans ettiler. Balinalar üzerlerinden bulutlar gibi geçti gitti. Yunus balıkları, kuğular ve balıklar kıyıya vuran dev dalgaların köpüklerinde oynaştılar ve rüzgârlar flüt ve fagot çaldılar, bazen solo yaptılar bazen de büyük bir orkestrada birleştiler. Ölümden korkmayan insanlara mahsus o özgürlük şiire ruh verdi, dram olarak bakıldığında çok uzun değildi belki fakat sayısız perdelerle, sahnelerle, ritimlerle doluydu. Metin biraz ortaya çıktıktan sonra öğleden sonraları *La Liberté*'de Fransine'e okudu.

(*) Eski Dancada (18. yüzyıl) "siyah" manasında kullanılan bir kelime – ç.n.

Fransine'e gelince, yetersizlik içinde yaşamak onun için olağandı. Zaman hakkında pek bir fikri yoktu, evet, aslına bakılırsa, zamanla sonsuzluk arasındaki farkı da pek anlamazdı. Hirschholm'un hanımlarının tüm iyi niyetleriyle onu beyinsizler sınıfına koymalarının bir nedeni de bu kişiliğiydi. Hayatında hiç şimdi olduğu kadar mutlu olmamıştı ve bunun sürekliliği hakkındaki tereddüdünün mutluluğun ayrılmaz bir parçası ve mutluluğun ta kendisi de olabileceğini tahmin edebilecek kabiliyet de yoktu onda. Aslında onun düşünceleri Anders'ınkileri takip etti. Onun son, harika epiğini okudu, denizle ilgili olduğu için de gelin, çeyizindeki giysilerini deniz ve gökyüzünün açık ve koyu mavisinden diktirdi ve iki adam da onu o elbiselerin içinde bir ilah gibi buldular.

Hukuk danışmanı yaz mevsimi süresince nişanlısını daha yakından tanıyıp, düşünceleri, alışkanlıkları hakkında fikir sahibi oldukça, gerçeğe olan o aşırı aldırmazlığının da farkına vardı ve bu onda garip bir tesir yaptı. Kendisi de hayatını kendine göre yeniden düzenlemek isteyenlerdendi, ve dolayısıyla nişanlısını anlamak için kendine göre şartları vardı, üstelik şimdi bu durumda kendi iş yöntemleri nişanlısınınkilere denk düşüyordu, nişanlısının da iş yöntemleri kendininkilerle uyuşuyordu. Fakat prensiplerini onun gibi, ne sağa ne sola bir bakmadan, noktası noktasına yerine getirmeyi de hiç düşünmemişti. Alışabilmesi zaman aldı. Sonra etkilendi, hatta içinden saygı duydu. Epey enine boyuna düşündükten sonra, bunun kadınlara mahsus, sayısız nesiller boyunca gelişip olgunlaşmış bir yöntem olduğuna kanaat getirdi, günlük hayatta kullandıkları bir *code de femme*. Kadınlar, diye düşünmeye devam etti, mutluluğa giden yolun sık sık kendilerinden üstün bir güç tarafından engellendiğini gördüler. Eğer oraya, gerçeğin illa istedikleri gibi olmasını beyan ederek, bir diğer deyişle onu çoluk çocuk ve cinsiyetle süsleyip sarmalayıp bir ideal şekline sokarak kestirme yoldan varmaya azmettilerse bu mazur görülebilir ve bir bakıma takdire şayan da sayılabilir. Bu taktik zaman zarfında onlar için hayatın günlük temizlik ve bakımında vazgeçilmez bir ev ilacı haline geldi. Tecrübe sahibi her kadın, diye düşündü, on-

suz ev idare etmenin imkânsız olduğunu söyleyebilir. Bu formüle göre de şimdi müstakbel karısı onun, *ipso facto* iyi, akıllı ve cömert olduğunu söylüyorsa, bu sırf kocası olacağı içindi. Hiçbirini şahsi bir kompliman olarak almadı, bu her zaman geçerli reçeteyi yaşlı eczacı Lærke'ye olan ilişkisinde de kullanmıştı. Buna göre, ona getirdiği çiçekler ve ufak nişan hediyeleri hep harikaydı, hep tam da sahip olmayı arzu ettiği şeylerdi. Buna göre, Papaz Abel'in Hirschholm Kilisesi'ndeki pazar ayinleri nadiren dokunaklı ve işe yarar, ve onu arabayla gezintiye çıkarmak için almaya geldiğinde ise, hava her zaman güzeldi.. Burada bir istisna, lakin her şeye bedel bir istisna, onun elbiselerine ve şapkalarına olan ilişkisi etrafında gelişebilirdi. Sebebi de, moda ve giyinip süslenme konusundaki az rastlanan becerisiydi, burada kullandığı kıstasları ne erkeklere karşı ne kız arkadaşlarına karşı ne de idealine doğrudan ulaşabilmek için genel bir yaşam tarzı olarak kullanabilirdi. Hukuk danışmanı onun bu eski, ananevi, karanlık kadın dinine kendi isteğiyle ve yaradılışından dolayı mı yoksa mecbur olduğu için mi sığınmak istediği üzerinde epey kafa yordu – ya da, yoksa Napoli'nin kıdemli bir muhterem başrahibesi tarafından eğitilip de mi göreve atanmıştı? Çok az kadın, diye düşündü, hayatta mutluluğu, anlayışı, takdiri, mutlu evliliği, romantizmi ve hayattaki güzellikleri tadabiliyor bu sistemden geçmeden. Prensipte genel olarak Kont Schimmelmann'ın yeni giysilerine benzeyen taraflar var, lakin budala kadınlar tarafından yaratılmış ve denenmişler, mantık ve inamlırhk açısından kanıtsız, bir işe yaramayan şeyler bunlar, felsefe değil, teoloji, dogma, modacılık, aşçılık, cisimleştirilmiş büyü gibi bir şey.

Okuduklarını hatırladı. Eskilerin korkunç cadıları da balmumu bebekleri, dokuz ay elbiselerinin altında sakladılar ve gece yarısı hakiki bir insanın adını verip kutsadılar, o dakikadan sonra balmumu bebek hayattaki hedeflerini adının gerektirdiği gibi yerine getirdi. Bu yeti, şans da biraz yardım ederse, beyaz büyüde de kullanılabilir ve iyi niyetli bir cadı kadının elinde faydalı bir işe de yarayabilirdi. Peki, diye düşündü, bir de genç cadı değişiklik olsun diye yaşayan bir çocuğa gebe kaldı ve onu

dokuz ay yüreğinin altında taşıdı farz edelim? İşte o zaman kıyamet kopar herhalde.

Hukuk danışmanı *protegé*'nin yeni bir eser üzerinde harıl harıl çalıştığını görünce, bu eseri bir görmek istedi. Yaşlı dostunun, en son büyük eserini görmesinin Anders için hiçbir sakıncası yoktu, yazdıkça, ona yüksek sesle okudu. Dinledikleri, hukuk danışmanının üzerinde büyük bir etki yarattı, tapınma derecesinde derin bir hayranlıkla doldu içi. Bambaşka bir kainata ve bambaşka bir zamana sürüklendi, gökyüzünün en üst katına erişti ve orada, o maviliğin, o zamana kadar hiç tatmadığı, bilinmeyen bir ahengin ve mutluluğun içinde yüzdü, kanat açtı. O anın daha büyük şeylerin, sürprizlerin başlangıcı olduğunu düşündü. Yazarla birlikte dikkatle metnin üzerinden geçtiler, ihtiyar adam ona bazı önerilerde de bulundu, öyle ki Anders'ın büyük destanı giderek hukuk danışmanına ait bir sürü kanaat ve gözlemin uzun, tantanalı bir yankısı halini aldı. Evet, hukuk danışmanı o yaz ayları boyunca genç geliniyle değişik ritimlerde ve mısralarda sevişti ve tabiri caizse yetkisi icabı vekaleten – düğününe kadar olan zamanda onu hazdan sarhoş eden bir durumdu. Bu üçlü günler ve haftalar boyunca uçsuz bucaksız, ilahi denizlerin derinliklerinde yaşadı, *Friheden*'in yemyeşil bahçesinde çay içerlerken bile.

Düğünden iki gün önce hukuk danışmanına Almanya'daki bir arkadaşından bir paket geldi. Yeni çıkan bir romanın nüshasını yollamıştı. O sıralarda Almanya'da büyük sansasyon ve öfke yaratan ve her yerde tartışılan genç şair Gutzkow'ın *Wally, Tvivlersken* adlı eseri.

Hatırlanacağı gibi, Wally ve Cæsar birbirlerine delice âşıktırlar ama evlenmeleri imkânsızdır, Zira Wally Sardunya sefirine daha önceden evlenme sözü vermek zorunda kalmıştır. Cæsar, sevgilisiyle aralarındaki ruhani bir evliliğin sembolü olarak ondan, düğün sabahı çırılçıplak soyunarak tüm güzelliğiyle ona görünmesini ister. Eski bir Alman şiirinde de Sigune aynı şekilde Tchionatulander'e görünür.

Hukuk danışmanı romana kendini öyle kaptırdı ki, *Friheden*'e yaptığı günlük öğleden sonra ziyaretlerinde de yanına al-

dı. İki genç, Fransine'in köpek kulübesine bağladığı evcil bir tilki yavrusuna bakmaya gittiklerinde, o da terasta, ıhlamur ağacının altında oturup romana daldı. Gelecek hafta roman filan okumaya hiç zamanı olmayacaktı, en iyisi bugün okuyup bitirmekti. Okumaya başladı:

Sol tarafından, puslu güneşin içinden nefes kesici bir güzel ortaya çıkar: Sigune. Medici Venüsünün çıplaklığını örtmeye çalışırkenki halinden daha utangaçtır çıplaklığını sergilerken. Orada çaresiz, güçsüz durur, ondan bu lütfu isteyen aşkın budalalığıyla gözleri kamaşmıştır. O artık irade değil, sadece utanç, masumiyet ve itaattir. Ve dinî bir düğün töreninin sahne aldığına işaret olarak, güller açmaz ama yanı başında uzun saplı, beyaz bir zambak, iffetin ve saflığın sembolü, çiçeklenir ve çiçekleriyle onun çıplaklığını örter. Bir nefes kadar kısa ve sessiz bir an. Hepsi kutsala saygısızlık, lakin masumiyetin ve ebediyen vazgeçişin acısından ilham almış.

Hukuk danışmanı kitabı kapattı, sanki gökyüzüne bakacakmışçasına bahçe sandalyesinde geriye doğru yaslandı ve gözlerini kapadı. Ihlamur ağacının gür yeşilliği altında hava altın sarısı ışık huzmelerinin, ıhlamur çiçeklerinin bal gibi tatlı kokusu ve arıların vızıltılarıyla doluydu.

"Bu," diye düşündü, "harika. Tam manasıyla harika. Yaşlı profesör Menzel de istediği kadar sövsün. Altın çağının rüyası, bize iade edilen, ebedi masumiyetin ve güzelliğin rüyası. Bırakalım eleştirmenler bu tür şeylerin yaşanan dünyaya ait olmadığını söylesinler. Bir şey fark etmez, her hâlükârda hayal dünyasının serasında yepyeni bir çiçek türü gonca verdi." Fransine ve Anders'ın biraz ileride konuştuklarını duydu, ancak ne konuştuklarını seçemedi.

İki genç, köpek kulübesinden ayrılmış, evin batı yakasındaki sebze bahçesine doğru yürüyordu. Akşam yemeği için yeşil salata, bezelye ve havuç toplayacaklardı. Sebze bahçesinin bir bölümünü, bahçeyi etraftaki kırlık araziden ayıran yaşlı, eğri büğrü huş ağaçları gölgeliyordu. Dalların arasından ileride yoncalarla kaplı kırları görebiliyorlardı. İki kız, o ılık, altın sarısı akşam vakti, inekleri sağmak için batı istikametinde ilerliyorlar-

dı yonca tarlasının ortasında. Başlarının üzerinde taşıdıkları süt kovaları, arkalarında, yoncaların üzerinde biteviye, uzun gölgeler bırakıyordu.

Fransine, tilki yavrusu hakkında Anders'ın fikrini almak istedi. "Eğer onu sonbahara serbest bırakırsam," dedi, "acaba tek başına yaşayabilir mi?"

"Yerinizde olsam onu serbest bırakırdım, Madam Fransine," dedi Anders, "fakat *Friheden*'deki kümesin yerini bildiğini düşünerek de onun geceleri buraya geri döneceğini tahmin ediyorum."

Bir an yalnız, aç bir tilki geldi gözlerinin önüne –bu haziran akşamlarının küçük, kürklü oyun arkadaşı– soğuk, bulutsuz bir kış gecesinde *Friheden*'e doğru yorgun argın yürürken.

"Evet, o zaman gelip, onu benim için yakalamalısınız, Bay Anders," dedi Fransine.

"Fakat ben o zaman burada olmayacağım," dedi Anders, düşünmeden.

"Ah, aman yarabbi," dedi genç kadın, "acaba hangi uzak diyarlardaki hangi yüksek mevkiler sizi bizden uzaklaştırabilir ki, Bay Anders?"

Anders sesini çıkarmadı. Evet, hangi yüksek mevkiler, hangi uzak diyarlar?

"Gitmeliyim. Gitmek zorundayım," dedi en sonunda.

Fransine karşı çıkmadı. O zaruret denen şeyi, insanoğlunun ve tanrıların efendisini, yeterince tanıyordu. Lakin hemen sonra genç adama öyle derin, öyle içten bir bakış fırlattı ki, o an sanki tüm benliğini de o bakışlarda genç adama teslim ediyordu. "Ama siz burada olmayacaksanız," dedi. "O zaman burası..." Bir an nasıl diyeceğini düşündü, "Burada her şey öyle soğuyacak, buz gibi olacak ki," deyiverdi. Anders onun ne demek istediğini anlamıştı. Sonsuz bir acıma hissi sardı benliğini, onu kavradı, havaya kaldırdı ve genç kadının ayaklarının dibine fırlattı. Evet, sahiden de genç kadın için çok soğuk olacaktı, ve genç kadın donacak diye onun için, ve o zaman onu ısıtamayacak kadar buz kesmiş olacak diye kendisi için kederlenmekten Anders'ın yüreği param parça oldu.

"Ne yapacağım ben acaba?" diye sordu sonra Anders'a. Tam önünde hareketsiz duruyordu. Sıkı sıkı giyinik olsa da ve iki elini birden kucağına, eteklerinin volanları üzerine koymuş olsa da, tam o anda hukuk danışmanının terasta okumakta olduğu kitaptaki Medicili Venüs'ün pozunu takınmıştı. Anders genç kadını seyrederken, bir keresinde onu, en sevdiği taşbebeğinden her ne pahasına olursa olsun ayrılmak istemeyen ufak bir çocuğa benzettiğini hatırladı. O zaman o taşbebeğin kendi olduğunu düşünmüştü. Artık farklı gözle bakıyordu genç kadına. Taşbebek olan oydu, oyunlar oynayacağı, soyup giydireceği ve tir tir üzerine titreyeceği ufak çocuğunu kaybetmek istemeyen oydu. O zavallı, yolunu kaybetmiş, perişan bir taşbebekti – Anders'ın elinde tutulmadıkça da başıboş, sahipsiz kalacak bir bebek.

"Bay Anders," dedi, "hatırlarsanız, Paskalya'dan sonraki haftalarda sık sık hukuk danışmanının evinde bir araya geldiğimizde, Rungsted'de ormana yaptığımız yürüyüşlerde bana birçok kez sizin için hayattaki en büyük mutluluğun burada yanımda arkadaşım olarak kalmak olduğunu söylemiş, beni temin etmiştiniz." Genç adam sesini çıkarmadı. Paskalya'yı takip eden haftaları,düşünmek bile ona ıstırap veriyordu, onlardan bahsetmek Tanrı bilir öldürücü bile olabilirdi. "Siz bu kadar vefasız bir dost musunuz?" diye sordu genç kadın.

"Hayır, beni dinleyin, Madam Fransine," dedi genç adam. "İki gece önce sizi rüyamda gördüm." Genç kadın gülümsedi, dikkat kesilmişti. "Siz ve ben birlikte rüzgârlı bir sahilde yürüyorduk. Bana, 'bu ebediyen sürecek', dediniz, ben de size, 'bu sadece bir rüya', dedim. 'Ah, hayır, öyle sanmamalısınız', dediniz, 'şimdi şapkamı çıkarıp denize atarsam, o zaman bunun bir rüya olmadığına inanır mısınız?' Şapkanızın kurdelelerini çözdünüz ve şapkanızı denize fırlattınız, dalgalarla sürüklendi, gözden kayboldu. Fakat ben bunun bir rüya olduğuna inanmaya devam ettim. 'Ah, ne kadar da budalasınız,' dediniz bana, 'eğer şimdi şalımı çıkarıp fırlatsam, o zaman her şeyin gerçek olduğuna inanır mısınız?' Şalınızı omuzlarınızdan yere bıraktınız, rüzgâr havalandı, kapıp götürdü uzaklara. Fa-

kat ben hâlâ bunun bir rüyadan başka bir şey olmadığını düşünmeye devam ettim. 'Eğer sol elimi kesip koparsam,' dediniz sonra, 'o zaman ikna olur musunuz?' Elbisenizin cebinden bir makas çıkardınız. Sol elinizi ileriye uzattınız, beyaz bir gül gibiydi ve kesip kopardınız ve sonra,' durdu, yüzü bembeyazdı, 'sonra uyandım,' dedi.

Genç kadın hâlâ hareketsiz duruyordu. Rüyalara inanırdı ve Anders anlatırken, onunla birlikte, bahsettiği o sahilde nasıl yürüdükleri capcanlı gözlerinin önüne geldi. Artık silaha sarılma zamanı gelmişti, zira genç adamı bir kaybederse, yaşayamayacağından emindi. O isterse sol elini pekala kesmeye hazırdı, ama o eli genç adamın başının altına uzatsa daha iyi olurdu, ve sağ elini de göğsünün üzerine koysa. Mis gibi kokularla dolu, berrak akşam vaktinde bedenini körpe bir huş ağacı gibi güçlü ve hafif hissetti, ince beli bir dal gibi yumuşak, esnek ve körpe göğüsleri, taze dallardan yapılmış sıcacık bir kuş yuvasındaki bir çift yumurta gibi yusyuvarlak ve ılık. Yakıcı bakışları birbirlerinin yüzüne öyle derin işlemişti ki, ancak büyük bir vinç onları birbirinden ayırabilirdi.

Medicili Venüs'ün aşağıda duran elini biraz kaldırdı ve kendine doğru yaklaştırdı, yavaş yavaş, sanki çok ağırmış gibi. Sonra elini uzattı ve Venüs'ün parmak uçlarına yumuşakça dokundu, aynı Michelangelo'un Yaratıcısı'nın genç Adem'e hayat verirken yaptığı gibi. Bu akşam vakti *Friheden*'in sebze bahçesinde seçkin klasik sanatın türlü reprodüksiyonları dolaşıyordu.

Hukuk danışmanının koltuğunda hareket ettiğini duydular, kitabı kapayıp masaya bırakmıştı, sonra gözlerini kaldırıp ıhlamur ağacına baktığını gördüler. Gayet yavaş, tek bir kelime etmeden, Fransine arkasını döndü ve terasa onun yanına gitti, Anders da arkasından takip etti, elinde yeşil salata ve havuç dolu sepetle.

Hukuk danışmanının bir parmağı hâlâ kitabın sayfaları arasında son okuduğu satırın üzerindeydi. "Ah, sevgili Fransine," diye haykırdı, "itiraf etmeliyim, edebiyat dünyasından küçük bir *sans-culottes*'u *Friheden*'in saflık ve asalet okuluna gizlice sokmuş bulundum galiba. Genç yazar Almanya'da bunun

için hapse girmiş. Olması gerektiği gibi. Bedeni cezalandır, bırak ruhu uçsun. Üniversitenin profesörü şaire haciz koyduğundan beridir ki, şairin eserlerinden haz almaya cesaret edebiliyoruz. Küstah konuşuyor olabilirim, sevgili dostlarım," diye devam etti, "fakat böyle bir akşamda ahlak vaazı ancak acınacak bir endama sahip olabilir. Ve burada dikkatimi çeken husus da aslında sadece gülünç bir rastlantı, bir teferruattı aslında. Ama bana öyle geldi ki, Bay Gutzkow kitabında sabırsız genç âşıkların buluşma yerini anlatırken, sizin buradaki, *Friheden*'in kayın korusundaki küçük dostluk tapınağınızın tam bir tasvirini yapmış."

Bu kelimelerden sonra koltuğundan kalktı, müstakbel gelinin koluna girerek ona akşam sofrasına kadar eşlik etti, kitabı ıhlamur ağacının altında bıraktı.

Düğün arifesinde hukuk danışmanı *Friheden*'i ziyaret etmedi. Bu Danimarka'da âdettendir. O gün geline aittir, sessiz sakin oturup geçmişinin geleceğinin bir hesabını yapabilsin diye, müstakbel karıkoca birbirlerini sonra, ilk kez ertesi gün kilisede görürler.

Hukuk danışmanının tamamlaması gereken bir sürü işi vardı, bütün gününü kâğıtları gözden geçirerek ve maiyetindekilerle görüşüp, işleri planlayıp çeki düzen vererek geçirdi, balayında yavan işlerle rahatsız edilmek istemiyordu. Fakat genç katiple *Friheden*'e bir buket gül yolladı. Güzel bir yaz günüydü.

Akşam güneş battıktan hemen sonra Anders tüfeğini aldı ve ördek avına çıktı. Hukuk danışmanı da pek huzurlu değildi, tam düğün günü öncesi ruhsal gelgitlerden mustarip çiçeği burnunda genç bir damat gibi. Baktı evde rahat edemiyor, kalktı, uzun bir yürüyüşe çıktı. *Friheden*'e giden kır yollarından geçti farkında olmadan, sanki orada, dünyanın gözünden uzakta, gelinini yakınında hissedebilecekti.

Gökyüzünde tek bir bulut yoktu, mis gibi bir hava ve berrak, engin bir mavilik uzanıyordu başının üzerinde – aynı bir Cezayir menekşesinin petalleri gibi duru ve donuk bir mavi. Büyük, gümüşi bulutlar ufuk çizgisine doğru itilmişlerdi, önde duran ağaçların koyu, yalın ve haşin silüetlerine bir tezat oluşturuyor-

lardı. Uzun, ıslak, koyu çimenler janjanlı bir yeşile bürünmüşlerdi, gölgede parıldayan mücevherler gibi. Günün tüm renkleri bu manzarada buluşmuştu, gün ışığındakinden daha soluk değildiler fakat farklıydılar, sanki şimdi varlıklarının bambaşka bir yanını ifade ediyorlardı, sanki tüm renkler dünyası majörden minöre geçmişti. Gecenin huzurlu sessizliğinde adeta derin bir hayat veya derin, sakin, şaşırtıcı bir yaşam gücü hüküm sürüyordu, sanki evren tam o anda en derin sırrını ortaya dökmeye hazırdı.

Hukuk danışmanı bakışlarını yukarıya doğru kaldırdı ve gökyüzünün tam ortasında pırıl pırıl parlayan dolunayı fark etti. Parlak ışık tepsisinden aşağılara, gölün bakır grisi yüzeyinde, bir baştan bir başa uzayıp giden altınsı bir köprü yansıyordu. Sanki yüzlerce ufak, altın sarısı balık oynaşıyordu üzerinde, ışığı berraktı ancak göz kamaştırıcı da değildi – o yaz gecesinin kendi ışığından başka, daha kuvvetli bir ışık gereksizmişçesine.

Artık ayı görmüştü, şimdi de onun, ağaçların altına fırlattığı gölge göletlerini ve yolun iki yanında uzanan o dar karanlık çizgiyi, kırların çiyle kaplı ıslak, taze çimenlerini yoldan ayıran hendeği ayrı ayrı seçebiliyordu.

Hukuk danışmanı ayı seyrederken zamanın akıp gittiğini anlamamıştı. Birden orada uzun bir süredir hareketsiz durduğunu fark etti. Ayın çok uzaklarda olduğunu biliyordu, ama onunla arasında ince, şeffaf havadan başka bir şey yoktu ve duyduğuna göre o hava yerden yükseldikçe daha da inceliyordu. Nasıl olmuştu da ay için bir şiir yazmaya muvaffak olamamıştı? Ona anlatacak çok şeyi vardı, öyle beyaz ve yuvarlaktı ki, o beyaza ve yuvarlaklığa ezelden beri sevdalıydı.

Birden sanki ayın da ona anlatacak çok şeyi varmış gibi bir his doğdu içine. Daha fazla, evet hatta daha fazla şeyi – veyahut kendini daha güçlü ifade ettiği için ona öyle geliyordu. Yaşlı, evet yaşlıydı, lakin ay da öyleydi, hatta ondan daha da yaşlıydı. Yaşlı olmak sıkıcı bir şey değil ki, diye düşündü, insan gençliktekine nazaran daha çok şey görüyor, daha fazla tadına varıyor. *Bouquet* sadece yıllanmış şaraba has bir şey değil, bunun için yıllanmış bir damak tadı da lazım.

Yoksa ayın yolladığı bu delici mesaj bir uyarı mıydı? Tombul bir koyun çalıp sonra onu ay ışığının altında oturup afiyetle yiyen hırsız hakkındaki çocuk şarkısını hatırladı. Adam alaylı alaylı eline bir parça koyun yağı alır, aya doğru kaldırır ve bağırır:

Bak, ne yağlı,
Gel aşağı,
Lokmayı ağzına al,
ve ay cevap verir:
Hırsız, dikkat,
Perdeyi alçalt,
Anahtar yanağı bulana kadar.

Ve o anda kızgın bir demir anahtar havadan uçarak gelir ve hırsızın yanağını dağlar. İhtiyar dadısı ona bu hikâyeyi belki elli yıl önce anlatmış olmalıydı. Her şey bu gece dillenmişti. Hayat ve, evet, ölüm. Bir yerlerde bir *memento mori*. Dikkat et, ölüm burada, dedi ay. Uyarısını kabul etmeli miydi?

Yoksa acaba bir vaat miydi? İhtiyar benliği, Endymion gibi, göklere mi yükselecek ve hayatın çilelerinin karşılığı olarak ebedi bir uykuyla mı mükafatlandırılacaktı, bu geceki gibi tatlı bir uykuyla? Acaba dünya bu coşkun yücelişinin anısına, burada *Friheden*'in topraklarında bir heykel diker miydi?

Ne garip hayallerdi bunlar, onu gasp edenler? Çiyden ıslanmış, ağırlaşmış, bal tatlısı yoncaların bacaklarına süründüğünü hissetti. Ayakları topraktan biraz yukarıda, havada yürüyormuş gibi tuhaf bir sezi vardı içinde. Yakınlarda bir yerde, yoncaların arasında inekler gördü, ya duruyorlardı ya yatıyorlardı. Ay ışığında onları pek iyi seçemiyordu, fakat sıcak, tatlı kokularını duyabiliyordu.

Kırk yıl önce olan bir şeyi hatırladı. Yeni yetme Peter Mathiesen, o zamanlar çekingen, zeki bir genç oğlan, Mols adasında Femmøller'in papazı olan amcasını ziyarete gittiğinde, ufak bir kız –çiftlik sahibinin kızıydı– kilisenin bahçesinde konfirmasyon törenine hazırlanıyordu. Amcası bilge bir kişiydi. Her şey üzerinde tartışabilirdi: Tanrı, aşk, ölümsüzlük ve de yeni

romantik edebiyat ekolüne kaptırmıştı kendini. Akşamları kilisenin avlusunda yüksek sesle şiirler okurlardı. Kızın adı Nana olduğu için, papaz bir akşam "Baldur'un Ölümü" adlı trajediyi bu iki çocuğa okutmanın, Baldur'la Nana'nın birbirlerine olan ateşli aşk sözcüklerini onların çocuk ağzından duymanın eğlenceli olacağını düşündü. Gözlüğünü alnına doğru itmiş, ellerini karnının üzerinde kavuşturmuş bir şekilde oturmuş, iki çocuğun şiir resitalini büyük bir hazla ve köklerini de seyredebilsinler diye uzun şişelerde sümbül yetiştiren ihtiyar kız kurularınınkine benzer derin, bön bir utanmazlıkla izledi. O zamana kadar kendi sesini duyup da yüzü bir kıpkırmızı bir bembeyaz olan iki taşra çocuğuna daha hiç rastlamamıştı. Uyku vakti geldiğinde, oğlan bir türlü yatağına gidemedi. Ateş içinde ve sersem gibi bahçede, çiftlik binaları arasında onu bu işkenceden kurtaracak bir şey bulmak için dolaşıp dururken, mandıranın önüne geldi. Gökte ay vardı ama ilkbaharın başlarında rastlanan o sisli gecelerden biriydi. Durup duvara doğru yaslandığında, yalnızca büyük bir yalnızlık değildi hissettiği, kendini kapana kısılmış gibi, kandırılmış gibi de hissediyordu, sanki bir yerlerde pusu kurmuş onu bekleyen bir şey vardı. İçerideki ahırlar ve onların karanlıktaki o soğukkanlı ağır cüsseleri geldi aklına. İçlerinde Rosa adlı beyaz bir inek, iki çocuğun sevgilisi olmuştu. Onun yanında belki biraz sakinleşeceğini düşündü, içeri girdi. İneği, samanların üzerine yatmış, göğsünü duvara yaslamış, sakin sakin geviş getirirken görünce, içi öyle huzurla doldu ki, o gece orada uyumaya karar verdi. Tam samanların üzerine uzanmıştı ki, mandıranın kapısı açıldı ve hafif ayak sesleri duyuldu. Rosa'nın sırtının üzerinden bakınca, ay ışığının içeri sızan soluk huzmeleri altında, ufak kızın içeri girdiğini gördü. Kendisi gibi mutsuz olduğunu düşündü ve ancak bu yumuşak huylu, dalgın hayvanlardan birinin yüreğini rahatlatabileceğini hissetti. Ayın ışıkları mandıranın küçük penceresinden içeri süzülüyordu, ışık huzmelerinin çarptığı yerde kireç duvar süt beyazına boyanmış gibiydi. Kızın sarı saçları ay ışığında pırıl pırıl parlıyordu. Fakat kendisi gölgedeydi ve orada hiç hareket etmeden durdu, fark edilmekten korkan bir fira-

ri gibi. Gözleri kızın üzerindeydi. Hemen yakınında samanların üzerinde diz çöktüğü zaman, sık nefes alışlarını duydu, hafifçe ağlar gibiydi ama emin olamadı. Orada, o kısa ilkbahar gecesini yan yana geçirdiler, bazen uyuyarak, arada uyanık, sakin, dostça, Rosa şövalyelerin iki ucu keskin kılıcı gibi aralarında yatarken. Genç oğlanın kafasının içini anlaması zor, çarpıcı görüntülerle dolup taşıyordu. Uykuya daldığında, rüyasında Nana'yı görmüştü, uyanınca, ona bakmak için yerinde doğrulmuştu. Kız hâlâ oradaydı, onun tam yanı başında varlığından haberi bile yoktu. Sabah çok erkenden kalktı, elbisesinin üzerindeki samanları temizledi ve çıktı gitti ve o, o gece kendisinin de mandırada olduğundan ona hiç bahsetmedi.

Hukuk danışmanı hayatından memnun yürümeye devam etti ve kont Schimmelmann'ın bir sözünü hatırladı: "Kuşbeyinliler yarımın bütünden ne çok olduğunu bilmez." Çoktan unuttuğu bu olay ufak bir çiçekti hayatında, hayatının çiçekten tacında, bir kır çiçeği, yabani bir unutmabeni. Çok da az çiçek yoktu hayatında – unutmabeniler, mor menekşeler, hercai menekşeler. Acaba bu gece o taca bir gül mü takacaktı?

Friheden malikânesinin arazisinin yanındaki kırlık alanın tam ortasında ufak bir kayın korusu vardır. Bir köşesinde, ufak bir tepenin üzerinde, oradaki sükûnete ve manzaranın güzelliğine vurulan, malikânenin eski sakinlerinden bir hanım yarım yüzyıl önce bir taraça inşa ettirdi – dostluğa adanmış minyatür bir Yunan mabedi. Beş ahşap sütunun taşıdığı yuvarlak bir kubbesi vardır. İki basamak çıkılarak girilir. Sütunların iç tarafında uzunlamasına, yarım daire şeklinde bir bank yerleştirilmiştir. Buradan denizi görünür. Danimarka'nın iklimi her zaman Yunan mimarisiyle uyum içinde olmadığından, taraçanın bir yüzü daha sonra hasırla kaplandı, yalnız filozoflara kuytu bir köşe sunabilmek için. Şimdi tamamen harap halde olan taraçanın gün ışığında arz ettiği manzara içler acısı olsa da, gece vakti dolunayın altında romantik bir tiyatro dekorunu andırırdı.

Ufak tapınağa doğru yürümeye başladı, orası düğünden önceki geceyi orada hayal kurarak geçirebilmek için idealdi. Yavaş ve temkinli yürüyordu, müstakbel gelinin de aklına aynı fi-

kir gelmiş olabilirdi, onu ürkütmek veya rahatsız etmek istemezdi. Biraz daha yaklaşınca, taraçadan sesler geldiğini duydu, durdu dinledi, hasırlı duvarın arkasından geliyordu. Sessizce sesin geldiği yere doğru ilerledi. Bu Friheden'de oynadığı ikinci röntgencilik rolüydü.

Dikkatlice hasır duvarın tam yanına geldi.

Anders ve Fransine tapınakta oturmuşlar, alçak sesle konuşuyorlardı. Genç adam bankta hiç hareketsiz oturuyordu, genç kadınsa tam karşısında ayakta durmuş, sırtını bir sütuna dayamıştı. Ay ışığı her ikisini de pırıl pırıl aydınlatmıştı. Yaşlı hukuk danışmanıysa gölgelerin içindeki saklanma yerinde, karanlıktaydı. Orada öyle dururken sahiden de heykeli andırıyordu, yakınlarda rüyasında gördüğü kendi heykelini. Heykeller de arada sırada çok şey görürler.

Fransine'in üzerinde daha önce hiç kimsenin üzerinde rastlamadığı acayip bir elbise vardı, maskeli balo cüppesini andırıyordu veya bir balo pelerinini. Sıkı sıkı sarınmıştı. Koyu saçları canlı, mis kokulu bir harmani gibi omuzlarından aşağı uzanıyordu ve ortada yüzü, gecenin serinliğinde soğuk ve ıslak, beyaz bir gülü andırıyordu. Onu hiç bu kadar güzel görmemişti. Bu kadar güzel bir yaratık da görmemişti o zamana kadar. Sanki yaz gecesi bir tek çiçeğe âşık olmuş, tüm letafetini oraya teslim etmişti. Ayakta sallanır gibi oldu, üzerindeki gülleri zar zor taşıyan ince, esnek bir gül dalı gibi.

Uzun bir sessizlik oldu. Sonra Fransine neşeli, yumuşacık ve kısık bir sesle güldü – bir kumrunun ötüşü gibi.

"Şimdi hepsi yatmış uyuyor," dedi, "mezarlıktaki ölüler gibi. Sadece sen ve ben uyanığız. Uyumak aptallık değil mi yani?" Siyah cüppesinin altında hafifçe kımıldandı. "Ah, o insanlar, o şarlatanlar," dedi. "Konuşurlar, konuşurlar, konuşurlar, hiç durmadan. Tanrı biliyor ya, hepsinin yatıp uyumasını nasıl arzu ederdim. O zaman bu dünyada sadece siz ve ben, biraz yalnız kalabilirdik." Kendini bu hayalin güzelliğine tam manasıyla kaptırmış gibiydi, derin derin nefes alıyordu, orada kısa bir an hiç yerinden kıpırdamadan durdu, genç adamın konuşmasını veya bir hareket yapmasını bekledi. Sonra yumuşak, hâlâ

şakrak ve gülecen fakat biraz da buruk bir sesle, "Anders, size ne oldu?" diye sordu.

Anders hemen cevap vermedi, sonunda ağzını açtığında, kelimeler yavaş yavaş, zorlukla ağzından çıkar gibiydi.

"Bana bunu sen mi soruyorsun, Fransine?" diye sordu. "Aslında hiç sormaman gerekirdi, hakkında hiçbir şey duymak istemediğin tek şey buydu. Bir erkeğin böyle şeylerden kadınların günlerde biraraya geldiklerinde oturup konuşulabildikleri gibi söz edebilmesi günlerini, yıllarını alır ve bedel de öder – ter mesela, ve gözyaşları. Şu kadarcık diyeyim, eğer hakikaten bilmek isteseydin –fakat istemiyorsun işte– sana şunu derdim. Bize olanlar, gerçek hayatın, gerçek benliğimizin bir parçası, geriye kalandan veya siz kadınların bir koltuğa yayılıp, üzerinde işli boncuklu terliklerinizi giymenizden çok daha gerçek ve yoğun. Şu av tüfeğim gibi," diye devam etti ağır ağır ve gururla, "ona olan –madem ki ne olmaktan bahsediyorsun– ondan çıkan ve çarpan mermi, o mermi tüfeğin gerçek benliği, gerçek ruhu – dipçik de, namlu da, kundak da, hepsi o mermi için varlar. Yumruk atmak da öyle, ölmeden bir kere atmam nasip olursa, o zaman o benim işte, benim gerçek varlığımın bir parçası, elimden fazla. Bir buse," – uzun bir süre ses çıkarmadan oturdu, sonra, "bir buse, mesela, o, dudaklarımdan çok o buse benim gerçek varlığım. Gübre yığınına burun kıvırmamak lazım, o, ineklerin gerçek varlığı ve Tanrı bilir, yaptıkları en iyi şey."

İhtiyar röntgenci, Anders'ın neden hiç hareketsiz durduğunu şimdi anlıyordu. Genç katip zil zurna sarhoştu. Ancak hiç yerinden kıpırdanmadan otururken dengesini muhafaza edebiliyordu. Ölü gibi bembeyazdı. Alnından ter boşanıyordu, gözleri genç kadının üzerinde kilitlenmişti, sanki onları oradan ayırsa canı yanacakmış gibi. Hukuk danışmanının hâlâ aklından çıkmayan o yarımla bütün hakkındaki vecizenin gerçekliği işte şimdi gözlerinin önünde ispatlanmıştı. Fakat matematikten anlamayan Fransine'e göre, diye düşündü hukuk danışmanı, bütün de yarım da nereden bakarsa baksın bir olmalı.

Fransine Anders'a gülümsedi; birçok kadın gibi o da bir erkeğin sarhoş olup olmadığını kendi başına tahmin edebilme ye-

teneğinden mahrumdu. "Evet, Anders," dedi, "benim için ağladığını unuttuğumu mu sanıyorsun? – İki elim de gözyaşlarından sırılsıklamdı bu öğleden önce ve sen gidince ellerimi dudaklarıma götürdüm. Ağlamayı kesmeni hiç istedim mi senden! – Aptal Fransine, aptal aptal Anders. Ve peki ben şimdi ne isteyeceğim? – Sen mutlu olunca, bu dünyadan isteyeceğim başka bir şey yok ki."

"Evet var, çünkü o zaman her şeyin tam ortasından çaprazlamasına yine bir şey geliyor, Fransine," dedi Anders, sesinde derin bir hayal kırıklığı ve çaresizlik okunuyordu, "bu *phlogiston*'a* mahsus bir doğa yasası. Okuyunca anlamak zor değil de, başkaları üzerimizde tatbik etmeye kalkışınca, o zaman katlanması zor. Zira tanrıları memnun etmek için canlı canlı yakılan bir insanın –kızgın alevlere hızlı kızarsın, veya korlu ateşte ağır ağır bu hiç fark etmez, ya biri ya öteki tatbik edilecektir nasıl olsa– hiç olmazsa artık hafifleceğim de uçabileceğim diye kendini teselli ettiğini mi farzedeceğiz? Hayır, Fransine, öyle olmuyor işte, çünkü *phlogiston* şeytan işi, negatif ağırlığı var, cüssemizin ne kadar çoğunu yakarsa, bir o kadar ağırlaşıyoruz. Evet, ağırlaşmak, burada başka da söylenecek bir şey yok."

"Evet ama Anders," dedi Fransine, "bilmiyorsun, söyleyeyim. Ben uçabiliyorum veya hemen hemen uçabiliyorum. Yaşlı bale hocam Basso bana sık sık ne derdi biliyor musun? 'Diğer kızları havaya kaldırabilmek için kamçılamam lazım, ama senin bacaklarına taş bağlamak zorunda kalacağım galiba yakında, yoksa benden uçup gideceksin.' Hangi ülkede olursa olsun erkekler yaşlanınca müthiş budalalaşıyorlar Anders, insandan en garip şeyleri talep etmeye başlıyorlar. Artık ehemmiyeti yok. Sana nasıl uçtuğumu göstereceğim, uçanbalıklar gibi, deniz bebekleriyle** taş kaydırmaca oynarlar dersin ya. Ama ben hep sana doğru uçuyorum Anders, senden uzağa değil."

"Biliyor musun," dedi Anders, "sen taşlık çorbası yapmak

(*) Eskiden simyacıların yanma olayının esası olarak kabul ettikleri uçucu madde – ç.n.

(**) Danimarka/İskandinav edebiyatının klasik figürlerinden. Danimarkalı yazar/tarihçi/gezgin/filozof H.C. Andersen'ın eserlerinde de kullandığı masalsı bir varlık – ç.n.

için bir ördeği tek başına canlı canlı kesip parçalayan mutfak yamağına benziyorsun. İstersen bana da kursak çorbası yapabilirsin, ama kullanacağın parçaları kendin kesip doğraman şartıyla. Ördekler ciğerlerinin ve kalplerinin nerede olduğunu nereden bilsinler ki! Bu kadın işi, Fransine."

Fransine söylenilenler üzerinde biraz düşündü. Genç adamın kendinden daha zeki olduğundan pek emin değildi, ama iyi niyetli konuştuğunu biliyordu.

"Bak, Anders," dedi, "annem Roma'nın bir gettosundan gelir. Bunu bilmiyordun herhalde. O bir ördeği öyle mükemmel keserdi ki, içinde hiç kan kalmazdı. Orada gettolarda insanlar haindir, dikkat etmezsen, seni ya soyarlar ya da öldürürler. Evet, büyükbabam orada asıldı. Ama neden ihtiyar adamlardan ve ölü kuşlardan bahsediyoruz ki? – Sevgili Anders, hoş şeyler düşünmen gerekmiyor mu şimdi? Düşünecek o kadar güzel şey var ki. Hâlâ canlı ve hâlâ güzel olan o kadar çok şey. Ve hafif de, Anders."

"Evet ama, düşünmek hiç de hafif gelmiyor, çünkü artık çok geç," dedi Anders. "İnsanın bulunmadığı yerlerde de bir sürü şey oluyor. Senin bilmediğin de bu. Duymasan da, horozlar ötüyor." Ağır ağır bir beyit çıktı ağzından, kömürcülerin söylediği eski bir şiirdendi:

"En uzun yaz gecesi de olsa hiç de değildi uzun,
Yirmi iki beşiği birden salladım uzun uzun."

Fransine vakitten pek anlamazdı ve hatırlatılmasından da hoşlanmazdı. Duydukları keyfini kaçırdı. "Hayır Anders, ötmüyorlar," dedi. "Duyduğun bülbül bile değil, zira o da artık şakımıyor. Herhalde bir baykuştu duyduğun. Tüm gece sadece ikimizin."

"Burada oturduğum şu dakikada, beni etimle, kemiğimle olduğum gibi isteyen iki kişi var," dedi Anders, "izin versem, biri Abelon. Bana Helsingør'de bir birahane açar, onunla evlenip, orada denizcilere ev sahipliği yapmamı ister. Deniz de beni olduğum gibi kabule hazır. Birileri senin adamakıllı peşindeyse, Fransine, tüylerini de hakkıyla yoluyorlar."

Bu hukuk danışmanı için bir sürpriz oldu. Hizmetçisinin böyle planları vardı da ona bir kelime bile etmemiş miydi?

Fransine, Anders'ın gözlerinin içine baktı. "Anders," dedi, "kimden bahsediyorsun? Kırlarda dans ettiğimde, *'Da capo! Da capo!'** diye haykırdılar. 'Sanki yıldızları dans ederken, yürekleri tutuşurken seyreder gibi,' dediler. Seni mutlu edeceğime inanmıyor musun yoksa?"

"Ah, minik kuşum," dedi Anders, "mantıklı olalım, mantıklı insanlar gibi davranalım. Gel sana, denizcilerin Helsingør'de kızlara ödedikleri bedeli vereyim. Tanrı şahidim olsun verecek fazla bir şeyim de yok ne yazık ki. Bütün biriktirdiklerimi geçenlerde birahanede bir alemde misafirlere harcadım. Yanlış yaptım. Fakat hâlâ üç beş kuruşum var bu fani dünyada. Rica ediyorum, al onları, Tanrı aşkına. Sana yemin ederim, kendim için rica etmiyorum bunu, ben nasılsa önünde sonuda öleceğim, ama senin için, benim zavallı güzel kızım. Üç beş kuruşunun olması bir kadın için her zaman iyidir. Git ve kendine bir kombinezon al geceleri de soğukta çıplak dolaşmayı bırak."

Fransine genç adama doğru büyük bir hamle yaptı. Siyah pelerini ve uzun saçları da hızla peşinden geldiler. Işıldayan yüzünde büyük, koyu gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Ay ışığında bir cadıyı andırıyordu.

"Anders," dedi, "beni seviyorsun değil mi? Beni sevmiyor musun?"

"Ah Tanrım," diye bağırdı genç adam biçare bir halde. "Böyle olacağını biliyordum. Sana hemen cevap verebilirim, bunun provasını çok yaptım. Seni seviyorum, sevimli etoburum, seni aziz Yunus'un balinayı sevdiği gibi seviyorum. – Saçlarına bir bak, ünlem işareti gibi, biz şairlerin tam arzuladığı gibi, minik, kızgın kıpkırmızı bir ateş parçası, insanları yanlış yola götüren bir sokak fenercisi, cehenneme çıkan o dar yola."

Fransine şimdi baştan aşağı tir tir titriyordu. "Anders! Anders! Anders!" diye bağırdı, "Buraya sana gelmemi isteyen sen değil miydin?"

(*) (İt.) Tekrar baştan al – ç.n.

Anders bir an sessiz kaldı, düşündü. "Hayır," dedi sonra. "Eğer benden dürüst bir cevap istiyorsanız, Madam Fransine, hayır. Ben değildim. Ben aslında yalnız kalmak istiyordum."

Fransine ona arkasını döndü ve koşmaya başladı. Napoliten pelerini arkasında savruluyordu, birkaç kez tökezledi, dizleri üzerinde çimenlerin üstüne çöktü, tekrar doğruldu, koşmaya devam etti. Eski zamanlarda orman perisi Arethusa da böyle kaçmıştı, bir nehre çevrilip de ağaçların arasından hıçkırıklarla boğularak kendine yol açarken.

Anders uzun bir süre ölü gibi oturdu kaldı. Sonra yavaş ve titrek hareketlerle tüfeğini eline aldı ve ayağa kalktı. Döndü ve hukuk danışmanıyla yüz yüze geldi. Onu karşısında gördüğüne hiç şaşırmamış gibiydi. Belki tam da onu düşünüyordu veya taraçadaki randevusu sırasında şu veya bu şekilde onun varlığını hissetmişti. Gözleri karşılaştığında gülümsemekle yetindi, sanki zor bir bilmeceyi çözüvermiş gibi. Hukuk danışmanınımsa gerçekten utangaç bir hali vardı. Birkaç dakika öylece birbirlerine baktılar, sonra Anders, yüzünde muziplik yapmak üzere olan ufak bir çocuğun gülümsemesi, tüfeğini kaldırdı ve nişan bile almadan yaşlı adamın vücuduna doğru ateşledi. Sessiz yaz gecesinde o feci patlama sesi ta uzaklarda yankılandı.

Vurulan adam için patlamanın sesi ve o an hissettiği korkunç acı aynı şeydi. Dünyanın sonu gelmişti veya gelmek üzereydi. Sırtüstü yere düştü ve düşerken katilinin, sarhoş bir adamdan beklenemeyecek bir atiklikle mabedin alçak duvarının üzerinden atlayıp kayıplara karıştığını gördü.

Garip bir dünyadaki uzun ikametinin ardından hukuk danışmanı kendini yoncaların arasında sırtüstü yatarken buldu, kocaman, yapış yapış, ılık bir kan gölünün ortasında, kendi kanının.

Çok kızgınmış gibi bir his vardı içinde. O gürlemenin ve karanlığın kendi gazabının bir sonucu ve nankör *protegé*'inin kafasına fırlattığı bir lanet olup olmadığından pek emin değildi. Yavaş yavaş şuuru yerine gelirken, duyduğu acı ve bitkinliğin de daha fazla farkına vardı, büyük bir hiddet yüreği nasıl bitirirse. Fakat artık ne korkuyor ne lanetliyordu. Tüm o şeyleri artık geride bırakmıştı.

Epey kan kaybetmişti. Tüm kurşunları boşalttı galiba sağ tarafıma, diye düşündü. Sağ bacağını kımıldatamıyordu. Ne garipti, orada yatarken her şey ayakta dururken olduğundan çok farklı gözüküyordu insanın gözüne. Çiçek açan yoncaların bu kadar sert bir kokusu olduğunu daha önce hiç fark etmemişti. Tabii, daha önce hiç yoncaların arasında yarı gömük yatmamıştı ki.

Ölecekti. Sevdiği genç adam ölmesini istemişti. Dünya onu silkeleyip atmıştı. Vasiyetnamesi hazırdı. Servetini müstakbel eşine bırakmıştı. Hizmetkârlarını da unutmamıştı, şarap mahzenini Kont Schimmelmann'a bırakmıştı, iyi şaraptan öyle zevk alırdı ki. Belgeyi hazırlarken, acaba dikkatle hazırlanmış bir vasiyetnamenin ölene hiçbir tesellisi var mıdır, diye düşünmüştü. Artık biliyordu, vardı.

Sonra, dünyadan düştüğünde nereye savrulduğunu anlamaya çalıştı. Nerede olduğunu fark edince de onun için hâlâ bir kurtuluş yolu varmış gibi bir his doğdu içinde.

Friheden'in bir mil uzağında olmalıydı. Eğer yan dönmeyi başarıp, ağırlığını sağlam kolunun üstüne verebilirse, belki hareket edebilirdi. Malikâneye giden ana patikaya kadar bir gidebilseydi, taş duvar boyunca sürünebilirdi, arada da durur duvara yaslanıp kuvvet toplardı.

Hareket etmeye çalışınca korkunç bir acı hissetti, acaba denemeye değer mi, diye düşündü. Sonra "tabii değer dostum," dedi kendi kendine, tatlı bir çift sözün sırası gelmişti, "gayret et, başaracaksın." Yolda ezilmiş ama hâlâ kıvrılabilen bir yılan gibi o da vücudunu sürüyerek ileri doğru itebilirdi.

Kolu vücudunun ağırlığına dayanamadı. Yüzüstü düştü, nefes alabilmek için aralık olan ağzı toprakla doldu.

En sonunda yavaş yavaş bir nebze doğrulduğunda, tahmin ettiği yerde olmadığını gördü.

Danimarka'da değildi. Weimar'daydı.

Tüm vücuduna tatlı bir sıcaklık yayıldı. Demek Weimar'a gelmek bu kadar kolaydı. *Friheden*'in çayırlarından buraya bir patika uzanıyordu demek. Bu yer, şimdi daha net görebiliyordu, terastı. Şehre bakan manzara her zamanki gibi harikaydı.

Cennet bahçesinin ta kendisiydi ve muhterem ıhlamurlar mabedin başında nöbet tutuyorlardı, keskin, mis gibi kokularını fark edebiliyordu – *ambrosia* gibi. Ay ışığı her yeri pırıl pırıl aydınlatmıştı ve belki de aydınlattığı pencerelerden birinin önünde ünlü bir şair, gök katındaki ilahi varlık için ilahi mısralar yaratmakla meşguldü.

Kendisinin de bir trajedi yazmakta olduğunu hatırladı o an. Bir zamanlar bu uğraş onun için hayattaki en önemli şeydi, bir süredir acaba neden hiç aklına bile gelmemişti. Hatta bir ara yolunu bulup kraliyet özel danışmanına* sahneleyip fikrini almaya bile niyet etmişti. Bu gece belki tam zamanıydı. Trajedisinin adı "Ebedi Yahudi"ydi. Belki pek değerli bir eser değildi, gizli danışmanın *Faust*'unu hatırlatıyordu, fakat sadece kendi hayal dünyasından yarattığı kısımlar da vardı. *Ahasverus*'un** uzun, cefalı dünya yolculuğu boyunca taşıdığı hayali haçın trajik efekti inkâr edilemezdi.

Şöyle düşündü: Büyük usta kendi yarattığı tiplerin, Wilmelm Meister'in, Werther'in, Dorothea'nın, hukuk danışmanın yarattığı kişilerle düşüp kalkmalarına hiç müsaade eder miydi acaba? Şiir dünyasında da başka her yerde hatta Hirschholm'da bile olduğu gibi bir rütbe sıralaması olduğu şüphesizdi. Evet, belki de üstün sanatın alametifarikası, insanın kendi karakterlerinin eskilerin büyük ustalarıyla ve hem de onların başyapıtlarının sahnesinde bir arada olduklarını farz edebilmekti. O zaman *Elmire**** ve *Tartuffe* Kıbrıs'ta karaya çıktıklarında, efendisinin yokluğunda ve onun adına genç Cassio tarafından tantanalı bir nezaketle karşılanmayacaklar mıydı? Gemiyle Kıbrıs'a yol alır-

---

(*) Yazar burada Goethe'ye gönderme yapıyor – ç.n.

(**) Yazar Danca metinde "*Ahasverus*" İngilizce metindeyse "*Ahasüerus*"u seçmiş. Ahasuerus, tüm Yahudileri öldürmeyi planlayan Pers İmparatoru olarak bilinir. Romanda bazı bölümlerde, Yahudilere ait anekdotlara ve Yahudi karakterlere yer verildiği hatırlanırsa ve iki kelimenin de hikâyenin anlam bütünlüğünü bozmadığı düşünülürse, yazarın bu değişikliği neden yaptığı veya yapma gereği duyduğu sorulabilir. Bunun bir sansür mü yoksa bir adaptasyon mu olduğu da tartışılabilir – ç.n.

(***) *Erwin und Elmire*. İki perdelik bir vodvil/operet. Eserin librettosunu Johann Wolfgang von Goethe yazmıştı. Ancak Elmire, Molière'in *Tartuffe* adlı eserindeki bir kadın karakterin de adıdır – ç.n.

larken, Skherie'ye doğru seyreden kahverengi yelkenli bir gemiye rastlamamışlar mıydı?

Tekrar yere düştü ve sırtüstü yuvarlandı. O haldeyken ayağa kalkmak çok zordu, doğrulayım diye çabalamaktan soluğu kesilmiş, hırıldayarak yerde yatarken, kulağına uzaklardan bir köpek havlaması geldi.

Bütün köpekler, ufak yavrular,
Hain, dost, gözü pek, bakınız, bana havlıyorlar.

Evet, iyi bir nedenleri olsaydı bari. Ay ışığı altında giysilerine gözü ilişti birden, toprak ve kandan kaskatı kesilmişlerdi. Dayaktan çıkmış bir serseri, kaçak bir esir bile ondan daha kötü görünemezdi.

Kral Lear da bir kere çok sefil bir duruma düşmüştü. Katiller onun da peşine düşmüştü. Bozkırın ortasında yapayalnız savaşmış ve düşmüştü. O gece bundan da beterdi. İhtiyar kral her şeye rağmen kendine öylesine sarsılmaz bir güven duymuş, kendini öylesine emniyette hissedebilmişti ki hâlâ sırtüstü yatıyordu. Hızlı hızlı soluyor, hafif inliyordu. Kral Lear'ı neyin o kadar emniyette hissettirdiğini tahmin etmeye çalıştı, neydi acaba onu, bozkırdaki fırtınanın, hatta dünyadaki tüm kötülüklerin ona en ufak bir zarar vermeyeceğinden emin kılan şey? Gaddar, nankör iki kız evladın elinde zulümlerden zulüm beğenmişti, bu durumdan güven çıkarmak imkânsızdı. Ama başka bir şey vardı. İhtiyar adam, başına ne gelirse gelsin hep büyük İngiliz şairi William Shakespeare'in elinin altındaydı. İzahı buydu.

Hukuk danışmanı bahçeyi çeviren taş duvara ulaşmıştı. Bin bir zahmetle en sonunda sırtını duvara yaslayarak oturmaya muvaffak oldu. Rahatladığını hissetti. Birden ayla yüz yüze geldi ve ay onun kan ve toprak içindeki kirli yüzünü seyrederken, hukuk danışmanı dünya yüzündeki her şeyi fark etti ve kavradı.

Yalnız Weimar'da değildi. Hayır, daha fazlaydı. Şiir sanatının sihirli alanına girmişti. Ünlü kral danışmanının ruh zenginliğiyle yarattığı dünyanın içindeydi. Etrafını saran o sakin ve sessiz peyzaj, hatta onu kıskacına almış ezen o feci acı, hep-

si Weimarlı şairin eseriydi. O da artık bu şiir sanatının bir parçaydı, onun ahenginin, derin hikmetinin ve mutlak düzeninin. Marifetli şeytanın ta kendisi mi yoksa hayat dersi almaya gelen bön öğrenci mi olmak tamamen onun elindeydi artık. Bu dünyada neyi isterse olabilirdi, hem de hiç risksiz. O ne yaparsa yapsın, yazar her şeyin doğru sonuçlanmasını ve üstün ilahi kanun ve düzene riayet edilmesini sağlardı. Hayatında eskiden acep neden o kadar korkmuştu? Goethe'nin hata yapabileceğine mi inanmıştı?

Anlam bul
Bir'in on olduğunda.
Sonra bırak iki'yi,
Eşitle üç'ü,
İşte zenginsin şimdi.
Dokuz'un bir,
Sıfır'ın da on,
Olduğunu da anlıyorsan bir? –
İşte sana cadıların küçük hesap cetveli.

Bu kelimeler ona tarifi imkânsız bir teselli verdi. Ne beyinsiz, ne ahmakmışım diye düşündü. Ona hiçbir şey zarar veremezdi, Goethe'nin ellerindeydi.

Sanki hayatında ilk kez yapıyormuş gibi, gözlerini gökyüzüne kaldırdı. Dudakları hareket etti ve şöyle dedi:

*Ich bin Ihrer Excellenz ehrerbietigster Diener.**

İlahlaştırma seremonisinin bu noktasında, biraz ilerisinde bir ağlama sesi duyar gibi oldu. Ses ağır ağır yaklaştı ve sonra aniden yön değiştirip yavaş yavaş uzaklaştı. Acaba, diye düşündü, terk edilmenin acısıyla ağlayan Margrethe miydi o duyduğum?

Annemdi ölümümü hazırlayan,
Babam ise sefilliğimi,
Kız kardeşim Malene'yse

(*) (Alm.) Ekselanslarınızın en hürmetli hizmetkârıyım – e.n.

Topladı bütün kemiklerimi
Sardı ipek bir beze,
Ve dut ağacının altından yürüdü gitti,
Cik cik cik, bir de baktım ki,
Minik, güzel bir kuş oluvermişim.

Hayır, diye düşündü, *Friheden*'in genç sahibesi olmalı, bugün altara eşlik edeceği müstakbel gelin, zavallı Fransine. Sesin geliş açısına göre, yakında bir yerde ileri geri gidip geliyordu. Evdekiler duymasın diye, buraya, terasın en uzak ucuna gitmişti. Birkaç metre daha sürünebilirse, sesini duyurabilecek kadar yakınlaşacak, kurtulma şansına kavuşacaktı.

Hukuk danışmanı bu kararı alır almaz, derin bir acıma hissiyle burkuldu içi. Fransine silah sesini duymuştur herhalde, diye geçirdi içinden, korkudan ödü kopmuş olmalı. Gece yarısı tek başına buralara kadar gelmiş, ümitsizlik içinde hüngür hüngür ağlıyordu. Kral danışmanı sahiden çok gaddar davranmıştı. Margrethe'nin çılgına dönüp çocuğunu öldürmesine göz yumması daha da zalimceydi. Ama bir bakıma doğru da denebilirdi, her şey, bir şekilde doğru istikamette ilerliyordu.

Sırtını duvara yasladı, yaralı bacağını ileriye doğru uzatmıştı. Kafasını toplamaya, düşüncelerine hakim olmaya çalıştı. Kendi şahsi tecrübelerinden faydalanarak, bu mutsuz genç kadını teselli etmeli, her şeyin onun için iyi sonuçlanmasını sağlamalıydı. Genç ve saftı, her şeyin mantık açısından olması gerektiği gibi olduğunu ona izah etmeye çalışmak bir işe yaramazdı. Ama bunun esasında daha iyi olduğu da açıktı. Yeryüzünün ihsan ettiği şeyleri hazmedemeyen çocuklar bir şeker kamışı parçasıyla da memnun edilebilirlerdi ve unutmadan, uyum sağlama konusunda özel bir yeteneği vardı. Durumu öyle halledecekti ki, Fransine, herkesin mutluluk dediği şekilde görebilecekti her şeyi. Ve bunun, bizzat yazarın, kralın özel danışmanının planına uygun olduğunu da hissediyordu.

Gökyüzünde ay pozisyon ve renk değiştirmişti. Şafak vakti yaklaşıyordu. Yaz seması yavaş yavaş pas bağlıyordu. Üzerinde asılı yıldızlar, dökülmeye hazır berrak damlalar gibiy-

di. Mis kokulu rüzgârlar ta alçaktan, adeta toprağı yalayıp esiyorlardı.

Hukuk danışmanı hortlağa benzediğini düşündü ve bin bir zahmetle cebindeki mendili çıkarıp yüzünü silmeye çalıştı ve bu efor, arta kalan gücünü de aldı götürdü. Öyle ki, kan ve çamuru bütün yüzüne bulaştırmaktan başka bir işe yaramadı. Genç kadına sesini duyurmanın boşuna olduğunu anlamıştı. Sesi çok zayıf çıkıyordu, ona daha da yakınlaşmaya çalışmak zorundaydı.

Teras yoldan iki basamak yukarıdaydı. Oraya bir yetişebilse, genç kadın onu görebilecekti. Son bir gayretle yüzükoyun birkaç metre kadar daha süründü. Bu son, diye düşündü, artık bir nebze gücü bile kalmamıştı. Vücuduyla alt basamağa yaslandı, çenesini üst basamağa dayadı. Bağırmak istiyordu ama ağzından bir ses çıkmıyordu. Genç kadın tam o anda döndü ve onu fark etti.

O korkunç halde bir hortlağa benziyor da –ki benziyordu da– genç kadın onu bir an hortlak sandıysa, kendisi de doğrusu bir hortlağa benziyordu, *Friheden*'deki güzelin hortlağı, o hoş Fransine Lærke'nin. Üzerinde gayet sade beyaz bir gecelik vardı, sanki vücuduyla işi biter bitmez alelacele üzerine geçirmişti. Napoliten cüppesini çıkarıp yere attığına, onun için her şey olan, değerli olan güzelliğinin narin ve mis kokulu gül ve leylaklardan tacını da birlikte fırlatıp atmıştı. Göğüslerinin ve kalçalarının yuvarlaklığı sönmüştü, sanki beyaz çamaşırının altında bir değnekten başka bir şey yoktu. Uzun saçları, aynı kolları gibi, cansız aşağıya sarkmıştı. Körpe yumuşacık bebek yüzü gözyaşlarından erimiş mahvolmuştu. Bebek kırılmış parça parça olmuştu, parlak gözleri ve gül dudakları beyaz bir tepsinin üzerinde iki siyah delikten başka bir şey değildi artık. Ölürcesine bitkindi, ne oturabilecek ne yatabilecek haldeydi. Çaresizliğiydi onu ayakta tutan, çoçukların oynadığı ufak bebeklerin içindeki kurşun gibi veyahut ölü denizcilerin ayaklarına bağlanan ağırlık gibi – denizin dibinde ayakta sallansınlar diye.

Orada durmuş birbirlerine bakıyorlardı. Ölmekte olan adam sonunda bir iki kelime söylemeyi başardı: "Yardım et," diye fısıldadı boğuk bir sesle, "artık hareket edemiyorum."

Genç kadın hiç kımıldamadan duruyordu. İhtiyar adam onu biraz sakinleştirmesi gerektiğini düşündü, korkudan ödü kopmuş gibiydi. "Evet, vuruldum, fakat önemli değil," dedi sonra, lakin genç kadının işitip işitmediğini bilemedi.

Ve Fransine şimdi anladı. Sevgilisi bu yaşlı adamı vurmuştu. Şimşek gibi bir hızla gözlerinin önünde bir hayal canlandı: Boynuna bir ip geçirilmiş Anders. O an eski gücü sanki birden geri geldi – batan bir gemiden kopan bir tahta parçasının dalgalarla ıssız bir sahilde karaya vurması gibi. Anders ne yapmış olursa olsun, onlar birbirlerine aittiler, bir tek varlıktılar. Daha o akşam kalbini derin yaralamış olsa bile, ondan kaçmış olsa bile ve bu dakikada dünyada hiçbir şeyden onu tekrar görmekten korktuğu kadar korkmasa bile. Hiçbiri bir şey fark ettirmezdi.

Orada kalakaldı ve yaralı adamın vücudundan fışkıran ve taş merdivenleri kırmızıya boyayan kanı seyretti. Sanki büyülüydü, teskin etti ve yüreğine huzur verdi. Ve o kıpkırmızı ışığın altında anladı ki, her ikisi de mutlu olamadılarsa, suç kendisindeydi. Bunu görmekle üzerinden büyük bir yük kalkmış gibi oldu, kendini hür hissetti. Eğer suçlu Anders olsa, bunu yüreği kaldıramazdı. O kan, içindeki o hafiflik ve havayı doldurmaya başlayan gün ışığı, hepsi birbirinde eridi ve tek vücut oldu. Karanlık artık kalkıyordu.

Anders'ı terk etmiş lakin Anders sonrasında onu sevdiğini ispat etmişti. Bunu bir o bir de bu ihtiyar biliyordu.

Bir cadı gibi, saçları karmakarışık önüne düşmüş, bahçe duvarındaki büyük yassı taşlardan birini yerinden çıkarmak için itip çekiştirmeye başladı. Taşı yerinden kurtarınca, bir an öylece kalakaldı, iki koluyla zar zor kaldırdığı taşı göğsüne bastırmıştı, ihtiyar bir sihirbazın taşa çevirdiği biricik çocuğuymuş gibi.

Hukuk danışmanı gözlerinin karardığını hissetti. Bir şey söyleyecekse hemen söylemeliydi. Ama daha önce konuşmaya çalıştığında ağzından bir ses çıktığından da şüpheliydi. Sağ elini yavaş yavaş yerden kaldırdı, uzattı, ta ki genç kadının çıplak ayağına dokunana kadar. Bir zamanlar tüm dokunuşlara aşırı duyarlı olan genç kadın şimdi hiç hareket etmedi, sanki fark etmemişti. Bedeniyle işi bitmişti.

"Zavallı çocuğum, iyi kalpli, sadık sevgilim," dedi, "dinle, dinle beni. Her şey yerli yerinde, emniyette, her şey, her şey.

"Mukaddes, Fransine, mukaddes, biz buyuz," diye devam etti, "mukaddes kuklalar."

Bir an durmak zorunda kaldı, tükenmişti, ama genç kadına söyleyecekleri bitmemişti.

Ağır ağır devam etti: "Ümit, hayat için de ölüm için de. Tek tesellimiz ne ifade ettiğimizde. Ve o da emniyette." Artık devam edemedi, yüzüstü, taşların üzerine kapaklandı.

Ama Fransine onu anladı. Dünyanın iyi ve güzel olduğunu anlatmak istiyordu, oysa aslında o bunu daha iyi biliyordu. İhtiyar sırf dünyanın güzel olması işine geldiği için öyle konuşuyordu ve onu öyle oldurmak için büyü bile yapardı, belki de şimdi manzaranın güzelliğinden filan da bahsedecekti. Daha önce yaptığı şeydi, hatırlıyordu. Belki ona, bugün düğün günü olduğunu ve tüm kainatın ona gülümsediğini de söyleyecekti. Lakin bu dünya Anders'ı asmaya niyetliydi.

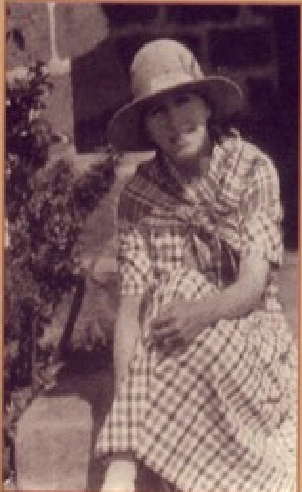
"Sen," diye bağırdı yaşlı adama, "seni şair!"

Taşı iki eliyle sıkıca tutup yukarıya başının üzerine kaldırdı ve var gücüyle yerdeki adamın üzerine indirdi.

Her tarafa fıskiye gibi kan fışkırdı. Daha bir dakika önce denge içinde olan, etrafındaki dünya hakkında bir amaç, bir tasavvur taşıyan o beden çöktü ve yamyassı yere uzandı – nereye düşeceği yer yerçekimi kanununun keyfine bağlı, eski püskü bir elbise yığını gibi.

Hukuk danışmanına, sanki bir tek hamleyle sonsuz bir uçuruma kafa üstü fırlatılmış gibi geldi. Biraz zaman geçti. Sonra üç veya dört vuruşla uçsuz bucaksız bir abisten diğerine yuvarlanırken, genç kadının son sözleri, her şeyi yutan karanlıkta, ardı ardına, hiç dinmeden kulaklarında çınladı durdu – derin mağaralarda büyük dairelerle kıvrıla kıvrıla dönerek yuvarlanan bir yankı gibi.

Danimarkalı yazar Karen Blixen kıskançlık, ihtiras ve melankoliyle örülü esrarlı hikâyelerinde okuru, korku ve dehşet edebiyatının gotik atmosferine götürüyor.

Karen Blixen, 1928.

Eserlerini Isak Dinesen adıyla da yayımlayan Karen Blixen *Yedi Harika Hikâye*'yi kutsal figürler, tarihî ve mitolojik göndermeler ve felsefi metinlerle besliyor. Hikâyelerinde bir başrahibenin kıymetli maymununun esrarını, bir tufanın esir aldığı insanların hayatta kalma ve geçmişle hesaplaşma gerginliğini, güzelliği dillere destan bir kadının zoraki ve mutsuz evliliğini, bir fahişenin gecenin karanlığında kayboluşunu anlatırken ormanların uğultusunu, yalnız insanların efkârını, manastırların ve kiliselerin ıssızlığını da okura derinden hissettiriyor.

Karen Blixen'in, gotik edebiyatın izlerini süren ve birbirini bütünleyen bu hikâyelerini özgün dili Dancadan yapılan çevirisiyle sunuyoruz.

"Bu hikâyeler, Alman Romantizmi'nin çağdaş bir esini... Geçmiş yüzyılın perileri, hayaletleri ve insanlarıyla dolu bu anlatılarda, Mozart ve Gluck operalarının balerin ve şarkıcılarının lüks düşkünü hayalleri; aşktan keyif alamayacak kadar melankolik olan genç adamların ve kendilerini iffetlerine adamış bakirelerin (...) fantastik maceraları incelikle anlatılır."

THE NEW YORK TIMES

iletişim

ISBN-13: 978-975-05-1059-5